געקלײבענע ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע שריפטען

פון

ד״ר נחמן סירקין

נעקלבענע
ציוניסטיש־סאציאליסטישע
שריפטען

פון

דר. נחמן סירקין

ערשטער באנד

ארויסגעגעבן פון דעם צענטראלען קאמיטעט פון
דער אידיש - סאציאליסטישער ארבייטער פארטיי
פועלי - ציון פון אמעריקא

SELECTED WRITINGS OF DR. N. SYRKIN

Published by Central Committee Poale Zion
133 Second Avenue, New York, N. Y.

תרפ"ה 1925

נעקלִיבענע
ציוניסטיש־סאָציאלִיסטישע
שריפטען

פון

דר. נחמן סירקין

ערשטער באַנד

ארויסגעגעבען פון דעם צענטראלען קאָמיטעט פון
דער אידיש - סאָציאלִיסטישער ארבייטער פּארטיי
פּועלי - ציון פון אמעריקא

SELECTED WRITINGS OF DR. N. SYRKIN
Published by Central Committee Poale Zion
133 Second Avenue, New York, N. Y.

תרפ"ה 1925

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/selectedzionists0000drna

Copyright, 1925
by
MASHA SYRKIN
New York

PINSKI-MASSEL PRESS, Inc.
446
84 Bowery, New York, N. Y.

פון די ארויסגעבער

די פארלינגדע ציווי בעניער עמטראלטען בלויז א טייל פון די שריפטען,
דעם אירישנאציאנאלע און ציוניסטישסאציאליסטישען נעראנק.

עס איז אונזער הייסער וואונש — און מיר האפען, או די נאענטע
— ארויסצובען
זיכער אז
דייטש
שען. דערווייל טיען מיר זיך באנוגענו מיט די שריפ־
טען, וועלכע באשאדלען די מער אקטעטיבע פראגען פון סאציאליזם און
ציוניזם, אז וועלכע ווינען נישטען אין דער אירישער שפראך — מיט דעם
וונאך פון אייניגע, וואס ווינען עטוואס נישטען אין ידיש און זיך ווכיח,
און וועלכע מיר האלטען פאר בעזונדערע אין חבר מורקים פיל־אומעס
נאלע שר אין ווין טנארין פון באצוכסמרשען ציוגים נמרנו.

דאס ווינען
בעטראכטונגען"; ווין כוך (מיט דער אויסנאמע פון דעם אינלייטענדען
קאפיטעל) אונטער דעם נאמען „דער סאציאליסטישער אידען־שטאט", וואס
איז ערשינען אין 1898, און דער „אויפרוף צו דער אירישער יוגענד", אין
ריסיש, אין יאר 1901.

די דרייי דערמאנטע זועלן ווינען פון גרויס באדייטונג פאר דער אפשער
פון דיי סירקעס נייסטונגן פון
אירישע נשטענדיגע און מה ווין
בשאלטערישער אויסלייענגסיס אין מארוויע פון ווין ווילע
שטיפטישען אוי אלון־ווינע פאר די העכסטע אין מעגליכע אידעאלען
פון דער מענשהייט.

ציוניסטישען נעראנק.

ד״ר נחמן סירקין
(אין יאָר 1908)

פון די ארויסגעבער

די פּאָרליגענדע צוויי בענדער ענטהאַלטן בלויז א טייל פון די שריפטען, מיט וועלכע אונזער גרויסער חבר האָט אין משך פון דרייסיג יאָר באַרייכערט דעם אידיש־נאַציאָנאַלן און ציוניסטיש־סאָציאַליסטישען נעראָנק.

עס איז אונזער הייסער וואונש — און מיר האָפען, אז די נאָענטע צוקונפט וועט אונז געבען די מעגליכקייט אים צו ערפילען — ארויסצוגעבען אַלץ, וואָס דר. נחמן סירקין האָט נעשריבען אין אידיש, העברעאיש, רוסיש, דייטש און פראנצויזיש. דערווייל מוזען מיר זיך באנוגענען מיט די שריפטען, וועלכע באהאנדלען די מער אלגעמיינע פראגען פון נאציאנאליזם און ציוניזם, און וועלכע זיינען ערשינען אין דער אידישער שפּראַך, — מיט דעם צוגאָב פון אייניגע, וואָס זיינען געווען געשריבען אין דייטש און אין רוסיש, און וועלכע מיר האַלטען פאר גרונדלייגענד אין חבר סירקינ׳ס פילאָזאָפיע בכלל און אין זיין טעאָריע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם בפרט.

דאָס זיינען: דער לעצטער, רעזומירענדער קאַפּיטל פון זיין דייטש בוך, וואָס איז ארויס אין 1896, אונטער דעם נאָמען, „געשיכטס־פילאָזאָפישע באטראכטונגען"; זיין בוך (מיט דער אויסנאָמע פון דעם איינלייטענדען קאַפּיטל) אונטער דעם נאָמען, „דער סאָציאַליסטישער אידען־שטאַט", וואָס איז ערשינען אין 1898, און דער „אויפרוף צו דער אידישער יוגענד", אין רוסיש, אין יאָר 1901.

די דריי דערמאָנטע ווערק זיינען פון גרויס באדייטונג פאר דער אָפשאָנג פון דר. סירקינ׳ס גייסטינען בייטראג צו דעם קולטור אוצר פון דער אידיש נאציאנאלער און סאָציאַליסטישער באפריאונג און פון זיין מערקווירדיגער סאָציאַל־פילאָזאָפישער אויסגעהאלטענקייט אין פארלויף פון זיין רייכען, שטורמישען און אלזייטיגען קאמף פאר די העכסטע און שענסטע אידעאַלען פון דער מענשהייט.

„דער סאָציאַליסטישער אידען־שטאַט", וואָס איז ארויס אין בוך פאָרם אין 1898, איז א זאמלונג פון ארטיקלען, וואָס סירקין האָט פארעפענטליכט אין „די דייטשע וואַרטע", פון ווין, אין 1897, אין וועלכע ער האָט נאָך פריער, אין דער פאָרם פון רעפעראַטען, פאַרגעטראָגען אין דער שווייץ, נאָך דער באַגרינדונג פון דער ציוניסטישער וועלט אָרגאַניזאַציע, פון איין זייט, און דעם „בונד", פון דער אנדער זייט. דאָס ווערק שטעלט פעסט דר. סירקינ׳ס היסטאָרישען פאַרדינסט אלס פּאָטער פון דעם סאָציאַליסטיש־ציוניסטישען נעראָנק.

* * *

איך האלט עם פאר א גרויסען פערזענליכען כבוד צו האָבען געווען דער אויסערוועלטער פון רעדאקציאָנס־קאָלעגיום און פון צענטראלען קאָמיטעט פון די פּועלי ציון צו טאָן די ארבייט פון זאמלען, סאָרטירען, און אָנשרייבען די נויטיגע באמערקונגען צו די כתבים פון אונזער אומפארגעסליכען חבר און פירער דר. נחמן סירקין, — וועלכע זיינען געווען צוזייט און צושפּרייט איבער פארשידענע צייטשריפטען און אין באזונדערע אויסגאבען, איבער א פּעריאָדע פון 30 יאָר ליטעראריש־שער טעטיגקייט.

איך באטראכט נחמן סירקינ'ען אלס דעם גרויסען פאָרקעמפער פון דעם אידישען רעוואָלוציאָנערען נאציאָנאליזם, — דער גייסטיגער ריטער געפּאָנ־צערט און באוואפענט מיט די כלי־זין פון אמת, וועלכער האָט מיט וואָרט און שריפט אומערמידליך און מיט אייביג־יוגענדליכען ברען געשטריטען פאר דער אידישער באפרייאונג. זיינע שריפטען, וועלכע אנטפלעקען א ברויזענ־דען רעוואָלוציאָנערען גייסט, זיינען א קוואל פון ריינער אינספּיראציע, — אן ערמוטיגונג צום קאמף!

ביי דער ארבייט פון צוגרייטען די דאָזיגע שריפטען האָב איך איבער־געלעבט א באנייאונג פון דער יוגענדליכער באגייסטערונג פון יענע ערשטע טעג פון סירקינ'ס אגיטאציע פאר'ן סאציאליסטישען ציוניזם אין לאָנדאָן, ענגלאנד, מיט 25 יאָר צוריק, וועו מיר האָבען אָנגעקניפּט א פּערזענליכע פרייונדשאפט, וועלכע האָט זיך געצויגען אומאונטערבראָכען ביז'ן סוף פון זיין לעבען. און די איינציגע בארעכטיגונג פאר שרייבען די דאָזיגע עטליכע צייליען איז די האָפנונג, אז די חברים און די לעזער, וועלכע וועלען בלעטערען און שטודירען די פארליגענדע שריפטען, וועלען אויך געפינען אין זיי א קוואל פון נייעם מוט און באגייסטערונג אין קאמף פאר אונזערע אייביגע אידעאלען.

משה פּריוליכאָוו.

אויגוסט 1925.

אין די פּאָרלעגענדע בענדער גענהן אויך אריין אייניגע שריפטען פון אלגעמיינעם כאַראַקטער, ווי סירקינ׳ס באשרייבונגען פון ארץ ישראל און זיינע שטודיען פון אידענטום, ווי אויך א פּאָר פון זיינע גלענצענדע פעליעטאָנען.

די ארבייט פון אויפזאמלען און סאָרטירען די שריפטען, וועלכע זיינען צעוואָרפען אין פארשידענע אויסגאבען פון פארשידענע צייטען, האָט געטאָן חבר משה פרייליכאוו. דער אויסוואל פון דעם מאטעריאל פאר די צוויי בענדער גענהרט דעם רעדאקציאָנס־קאָלעגיום, וועלכער איז באשטאנען פון די חברים יצחק זאר, יואל ענטין און דר. יהודה קויפמאן.

די איבערזעצונגען זיינען געמאכט געוואָרען פון חיים ליבערמאן, אברהם רעוואוצקי און פנחס קרוזא. דער לעצטער האָט אויך געהאט די אויפזיכט איבער דער קאָרעקטור און טעכנישער זייט פון די ביכער.

דער צענטראל קאָמיטעט דאנקט יעדען איינעם פאר העלפען אין דער ארבייט און דריקט אויס זיין באזונדערע אנערקענונג צו דער פרוי און טאָכטער פון דעם פארשטאָרבענעם גרויסען חבר פאר זייער פריינדליכער מיטהילף אין צושטעלען שריפטען, ביאָגראפישע דאטען און אלגעמיינע ווערטפולע אנווייזונגען.

מיר זיינען גליקליך, וואָס מיר האָבען באוויזען כאָטש טיילווייז צו ערפילען אונזער פליכט צו דעם אנדיינקען פון אונזער גלענצענדען און גייסט־רייכען פירער און צו די פילע טויזענטער פון זיינע תלמידים און פארערער. דר. נחמן סירקין האָט געשפילט אזא גרויסע ראָלע אין אונזער נאציאָנאלען רענעסאנס און האָט אזוי באפרוכפערט דעם גראנק און די טאט פון דער אידיש־נאציאָנאלער ווידערגעבורט, אז ער מוז פארנעמען אלץ א בריימערען פלאץ אין דער געשיכטע פון דער באוועגונג און אין דער דערציאונג פון דעם וואקסענדען דור און די שפעטערע דורות. מיר טוען בלויז א טייל פון אונזער חוב, וען מיר באגלייטען דורך די שריפטען דעם נאָמען פון דעם גרויסען אידישען רעוואלוציאָנער אויף זיין וועג צום הארץ און מוח פון די בריימע מאסען פון היינט און די אידישע קעמפער פון דעם מאָרגען און דעם איבערמאָרגען.

צענטראל קאָמיטעט פון דער אידישער סאָציאליסטישער ארבייטער פּאָרטיי
פועלי־ציון פון אמעריקא און קאנאדא.

שטודירענדער יוגענד אין בערלין און האָט פייערדיג פּארטיידיגט זיינע נא־ציאָנאלע און ציוניסטישע אידעאלען. ער איז געווָארען באקאנט אין ווייטע קרייזען פּאר זיין מוטיגע שטעלונג צו דער אידען־פּראגע אין אן אטמאָספערע פון אסימילאציע און אנטי־אידישען סאָציאליזם.

ווי ער ברייננט עס ארויס, א סך שפּעטער, אין דעם אויפרוף צו דער אידישער יוגענד, וועלכען דער לעזער וועט געפינען אין ערשטען באנד פון די פּאָרלינגענדע שריפטען, און וועלכען ער האָט פּארפאסט אין 1901, האָט ער נעקוקט אויף דעם סאָציאליזם, אָדער דעם סאָציאל־דעמאָקראטישען קאמף און אויף דעם סאָציאליסטישען ציוניזם אלס צוויי באזונדערע זאכען, וועלכע קענען און זאָלען גהען האנט אין האנט.

אין משך פון דער פּאָרמירונגס־תקופה, צווישען ארום 1888 און 1900, אין די יאָרען פון זיין „אייביגער" סטודענטענשאפט און דעם אזוי־צו־זאָגען פּרעלימינערען קאמף פּאר זיינע הויכע אידישע און סאָציאליסטישע אידעאלען, האָט סירקין פּאָרמולירט זיינע צוויי הויפּט געדאנקען: ערשטענס, די אידעע פון א ס א ָ צ י א ל י ס ט י ש ע ן אידישען שטאָט אין ארץ ישראל און, צווייטענס, אז סאָציאליזם און ציוניזם קענען אין דער פ ר א ק ט י ק זיין פּריינדליך איינער צום אנדערען און צוזאמענארבייטען אין פילע פונקטען.

דעם געדאנק פון א סאָציאליסטישען אידענשטאט ענטוויקעלט ער אין א באזונדער דייטשער שריפט — וועלכע מיר גיבען אין איבערזעצונג אין צווייטען באנד, — וואָס איז ערשינען אין 1898, צוויי יאָר נאָך דר. הערצל'ס „יודענשטאט" און די פּריינדליכע פּארבינדונג צווישען דער סאָציאליסטישער און דער סאָציאליסטיש־ציוניסטישער באוועגונגען אויף דער אידישער גאס פירט ער אוים אין דעם דערמאנטען „אויפרוף צו דער אידישער יוגענד", וואָס איז ערשינען אין רוסיש, אין לאָנדאָן, שוין אלס די אָפּיציעלע דעקלאראציע פון דער דאמאָלסט פּאָרמירטער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער פּארטיי.

סירקין איז אויף אזא אופן דער ערשטער, וועלכער האָט אויפגעשטעלט דעם לאָזונג פון בויען א סאָציאליסטישע אידישע געמיינשאפט אין ארץ ישראל. די איינהייט פון ציוניסטיש־סאָציאליסטישער און אלגעמיין סאָ־ציאליסטישער טעטיגקייט האָט סירקין געפונען שפּעטער, אין דער פּועלי־ציוניסטישער באוועגונג, פון וועלכער ער איז געווען אזא גלענצענדער און נייסטרייכער פירער.

סירקין האָט נעשטעלט דעם טראָפ אויף דעם ווילען פון מענשען אלס פאקטאָר אין דער געשיכטע. ער ענטוויקעלט זיינע אידעען אויף דעם נעביט אין א בוך, וואס איז ערשינען אין 1896 אונטער דעם נאָמען „געשיכטס־פי־לאָזאָפּישע באטראכטונגען", פון וועלכער מיר גיבען אין איבערזעצונג דעם וויכטיגסטען, לעצטען קאפּיטעל אלס כאראקטעריסטיק פון זיין אלגעמיינער

סירקין דער מענש און דיינקער

נחמן סירקין איז געבאָרען געוואָרען אין מאָהילעוו, דעם 11־טען פעב־
רואר, 1868. זיינע עלטערען זיינען געווען פארמעגלעך, און ער האָט גע־
קראָגען א גוטע אידישע און וועלטלעכע ערציאונג. זיין מוטער איז געווען
א געבילדעטע פרוי, האָט גוט געקענט רוסיש, דייטש און פראנצויזיש, און
האָט אויסגעאיבט אויף איר זון א גרויסע ווירקונג פון פראָגרעסיוון פריי־
הייטלעכען כאראקטער.

שוין אין זיין פריסטער יוגענט האָט ער ארויסגעוויזען דעם שארפזין
און דעם חשק צום לערנען, וואָס זיינען ביז זיין לעצטען מאָמענט געווען די
בולט׳סטע שטריכען פון זיין כאראקטער. מיט באזונדער התמדה האָט ער
זיך צוגעהערט צו די תלמודישע וכוחים פון די עלטערע און האָט מיט ברען
און ליבע שטודירט די העברעאישע שפראך.

אין מינסק, וואוהין די נאנצע משפחה האָט זיך איבערגעצוינען, האָט
סירקין נעענדיגט גימנאזיע אין 1884. ער איז שוין דאן געווען אונטער דער
השפעה פון דער חובבי־ציון באוועגונג, וועלכע האָט אָנגענומען א מאסען
פאָרם נלייך נאָך די שוידערליכע פאָגראָמען אין אָנפאנג פון די אכצינער
יאָרען.

ביז זיין 19־טען יאָר איז ער נעווען טעטיג אין די ציוניסטישע קרייזען
פון זיין שטאָט. ער האָט אויך שוין דאן מיטגעארבייט אין „המליץ", וואו
ער פלענט דרוקען קאָרעספאָנדענצען און פעליעטאָנען.

ער איז דאן אָפּגעפאָרען קיין אויסלאנד פאָרטצוזעצען זיין שטודיום.
די נייע נעזעצען נעגען אידען אין רוסלאנד האָבען שווער געמאכט זיין אָנקו־
מען אין אוניווערזיטעט, — און האָבען אין אים אויך ערוועקט דעם דראנג
צו רעוואָלוציאָנערער טעטיגקייט. ביידע זאכען האָט ער נעקענט, לויט די
באדינגונגען פון יענער צייט, זוכען און געפינען אין אויסלאנד, פון וואנען די
רוסישע אינטעליגענץ האָט געשעפט אירע גייסטיגע ווערטען און וואו די
שפעטערדיגע רוסישע רעוואָלוציע איז צוגענרייט נעוואָרען.

סירקין איז אין 1887 אוועק קיין בערלין און שטודירט פילאָזאָפיע אין
דער דאָרטיגער אוניווערזיטעט. ער האָט שנעל באהערשט די שפראך און
האָט נענומען מיטארבייטען אין דייטשע זשורנאלען און צייטונגען.

אלס סטודענט האָט סירקין נענומען א גרויסען אנטייל אין די רעוואָ־
לוציאָנערע און סאָציאליסטישע קרייזען פון די רוסישע אינטעליגענטען און

צוזישען ציוניזם און סאָציאליזם, ביי אים געווען די פראגע ווי צו פארבינדען סאָציאליזם, וואס איז געבויט אויף קלאסען קאמף, מיט דעם ציוניזם, וועלכער פארלאנגט אייניגונג פון קלאסען פאר דער גרויסער ארבייט. דעם קלאסען־קאמף מאָמענט אין ציוניזם האָט ער ניט אנערקענט, ווייל ער האָט געזען אין דער באוועגונג קודם כל די אידעע און דעם וויליען, און דאָרט וואו די ארבייט איז דורכאויס א פרייוויליגע, איז קלאסען ק א מ ף כמעט אויסגעשלאָסען.

ווען סירקין האָט אין 1897 אָנגעהויבען פראָפאגאנדירען דעם סאָציאליסטישען ציוניזם, האָט ער געהאט פאר זיך, פון איין זייט, די נאָר וואס נעגרינדעטע ציוניסטישע אָרגאניזאציע, אויף דעם ערשטען קאָנגרעס אין באזעל, און פון דער אנדער זייט דעם נאָר וואָס געגרינדעטען „בונד". צו פארבינדען די צוויי עקסטרעמען האָט סירקין אָנגעוויזען אויף די מאָמענטען, וועלכע פארבינדען אלע קלאסען פון פאָלק, און אזוי ווי ער האָט געהאלטען, אז דער ציוניזם שעפט זיך אויס אין די פארבינדונגס־מאָמענטען, האָט ער געזוכט צו פאראייניגען בוידע באוועגונגען דורך א פריינדשאפטליכער צוזאמענארבייט פון צוויי פאראלעלע אָרגאניזאציעס.

סירקין האָט פארבראכט א לענגערע צייט אין דער שווייץ. געקומען צום ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס, אין אויגוסט 1897, איז ער דאָרט פאר־בליבען עטליכע יאָר, האָט געהייראט די באנאבטע בתיה אסנת, אין 1898, א קורסיסטקע פון מעדיצינישען פאקולטעט אין זשענעווא, און האָט אליין אָנגעפאנגען שטודירען מעריצין, אין באזעל.

שווייץ אלס צענטער פון אלע ראדיקאלע רוסישע פארטייען, אין יענער צייט, האָט געמוזט צו זיך ציען דעם פייערדיגען אידישען רעוואָלוציאָנער, וועלכער האָט געהאט א נייעם לאָזונג פאר דער ראדיקאלער אידישער אינטעליגענץ. דאָרט האָט ער געזאמעלט די ציוניסטיש־סאָציאליסטישע כוחות און זיי פארמירט אין א גרופע, אין אן אָנפאנג פון דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער פארטיי.

די באוועגונג האָט אים פארכאפט, פארשלונגען, ער האָט זיין מעריצי־נישען קורס ניט פארענדיגט און זיך געלאָזען איבער די לענדער פון אייראָפּאָ, צו פראָפאגאנדירען די נייע תורה, צו רופען די אידישע יוגענט, דעם אידישען ארבייטער, דעם אידישען אינטעליגענט צום קאמף פאר אייגענער און דאָך צוגלייכער צייט אלגעמיינער נאציאנאלער און סאָציאלער באפריאונג. אין 1900 איז ער געקומען אין לאָנדאָן, וואו דער פערטער ציוניסטישער קאָנגרעס האָט שטאטנעפונען, און אין אָנפאנג 1901, האָט ער פארפאסט דאָרט די ערשטע דעקלאראציע, אין רוסיש, פון דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער פאר־טיי. פון דעם יאָר, דאטירט זיין טעטיגקייט אלס פארטיי־מענש, אלס פירער פון א באזונדער באוועגונג.

סאציאליסטישער אנשויאונג, וועלכע ער האָט אָנגעהאלטען ביז'ן סוף פון זיין לעבען.

ער האָט זיך אויך אָפּגעגעבען מיט פּסיכאָלאָגישע שטודיען און האָט געשריבען א בוך „עמפּפינדונג און פּאָרשטעלונג", וואס די פילאָזאָפישע געזעלשאפט פון בערן, שווייץ, האָט ארויסגעגעבען אין יאָר 1903.

אין זיין פילאָזאָפישער וועלט אנשויאונג האָט סירקין געלייגט גרויס געווויכט אויף קולטור־פּסיכאָלאָגישע מאָטיוון, און ער ערקלערט דעם סאָציאליסטישען ציוניזם אלס נויטוועניגקייט, ניט בלויז פון שטאנדפונקט פון אידישער מאטעריעלער נויט, נאָר אויך פון דער אידישער קולטור נויט. ער זעט אין אונזער פאָלק די באגאבטעסטע נאציע אין דער וועלט און האלט הויך אונזער גרויסען בייטראג צו דער מענשליכער קולטור. דער אידעאל פון נאציאָנאלער פרייהייט און די פרייהייט פון נאציאָנאלער קולטור פילט אָן זיין נשמה מיט קוואלען פון באגיסטערונג און ער קוקט אויפן סאָציאליזם בכלל פון אוניוועדסאל־עטישען שטאנדפונקט.

ווי ער האָט עס ענטוויקעלט אין זיינע שפּעטערע יאָרען, אין זיינע שטודיען פון אידענטום, און ארויסגעזאָגט אין די לעצטע טעג פאר זיין טויט, זעט ער אין אידענטום, אין דעם, וואס ער רופט די תורה, יענעם אלמענשליכען אוניוועדסאלען עטישען אידעאל, וועלכער איז בארופען צו וועדען דאָס אייגענטום פון אלע פעלקער פון דער גאנצער וועלט.

דער סאָציאל־עקאָנאָמישער פאקטאָר האָט אין זיין אויפפאסונג פארנומען א וויכטיגען פּלאץ. די מאטעריעלע אידישע נויט, די רעכטלאָזיגקייט, די וואנדערונגען, דער אנטיסעמיטיזם און געזעלשאפטליכער באָיקאָט איז ביי אים גשטאנען אין פאָדערגרונד פון די פראגען, וועלכע פארלאנגען אן ענטפער, אָבער נאָך העכער איז ביי אים געשטאנען די מענשליכע ווירדע און די פרייהייט פון יחיד און פאָלק. ער האָט געגלויבט אין דער מאכט פון דער אידעע און דעם כח פון ווילען. ער האָט דאָס באגרינדעט פילאָזאָפיש, אָבער דאָס איז אויך געווען א טייל פון זיין כאראקטער, פון זיין נשמה. דערפון קומט זיין בליק אויף א סאָציאליסטיש־אידישען שטאָט אלס א פּראקטישע נויטוועניגקייט און ניט בלויז אלס פאָלגע פון א היסטאָרישען פּראָצעס. דערפון קומט זיין אויפפאסונג פון סאָציאליסטישען ציוניזם אלס עטוואס אויסער די ראמען פון קלאסען־קאמף, א שטעלונג וועלכע ער האָט אָנגעהאלטען שון זיינעדיג אין דער פועלי־ציוניסטישער פּארטיי. דערפון קומט זיין גלויבען אין דער מעגליכקייט פון בויען א קאָמוניסטישען ארץ ישראל מיט די מיטלען פון פאָלק, אריינגערעכענט אפילו די גרויס בורזשואזיע.

ווי סירקין באשרייבט אין זיין סקיצירונג פון דער פּאָרגעשיכטע פון סאָציאליסטישען ציוניזם, איז בייס אָנפאנג, וען ער האָט געזוכט די סינטעזע

סירקין האָט פון סטיכישען פּראָצעס ניט געהאלטען. ער האָט געזען אין סאָציאליסטישען ציוניזם א סאָציאל־עקאָנאָמישען און קולטור־פּסיכאָלאָגישען מוז און נעבויט אויף דעם וויליען פון מענשען און דער קראפט פון דער אידעע אלס יסוד פאר דער גרויסער אונטערנעמונג פון איבערבויען דאָס פּאָלקס־לעבען און ווידערבאלעבען דאָס אידישען פּאָלק אלס פּאָליטישע אייגהייט דורך זיין קאָנצענטראציע אויף א טעריטאָריע. דאָס בויען פון פּאָלעסטינא איז ניט לייכטער ווי דאָס בויען פון אן אנדער לאנד, — ריין טעכניש גערעדט, — און אויב דער פּאָלקס וויליען איז די הויפּט־זאך, איז קיין נפקא מינה ניט, וואו דאָס לאנד זאָל זיין. די אידישע תורה, די אידישע עטיק, דער אידישער אוניווערסאל נייסט איז ניט נעבונדען דוקא מיט דעם נעאָגראפישען מקור. אונזער נאציאָנאלע פרייהייט און קולטור קענען אויפּבלייבן אויך אן דעם. אבער נאָר אויב מיר האָבען נאָר אונזער סביבה און פולע אויטאָנאָמיע.

פאר די פּועלי־ציון, וועלכע האָבען באטראכט די באוועגונג אלס הי סטאָרישען מוז, איז ארץ ישראל אלע מאָל געווען קאָרדינאלער פאקטאָר סיי אין דער אויפהאלטונג פון דער אידישער נאציע, סיי אין דער אויפבליאונג פון ציוניזם און סיי אין דער סאמע טעכניק פון בויען די נאציאָנאלע היימלאנד. דער פּאָלקס־וויליען איז א וויכטיגער פאקטאָר, אָבער ער אליין איז אפהענגיג פון אומשטענדען, און די אומשטענדען זיינען ניט נור די מאטעריעלע און גייסטיגע נויט, נאָר דער מוז צו גהען דוקא אין פאלעסטינא, ווייל אלע אנדערע לענדער מוזען ווערען אלע ענגער פאר דער אידישער וואנדערונג. מען קען און מען זאָל די „בלינדע" פּראָצעסען רעגולירען, אריינטראָגען אין זיי, ווי ווייט מענליך ציל און פלאנמעסיגקייט, מען קען אָבער ניט מאכען א נייע־לעבען.

דער קאמף צווישען די צוויי טייל־ען פון דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער באוועגונג איז נעווען א ליידענשאפטליכער, וויל ביידע האָבען נעגלויבט, אז דער נורל פון פּאָלק איז אין קאָן.

סירקין האָט דאָ, ווי ביי אנדערע געלעגנהייטען פון גרויסער היסטאָרישער באדייטונג, זיך באוויזען אין דער נאנצער גרויס פון זיין נשמה. מענשליכער וויליען און מאכט פון אידעע זיינען נעווען ניט נאָר א טייל פון זיין פילאָזאָפישער וועלט אנשויאונג, נאָר אויך א טייל פון זיין פסיכיק. ער האָט זיך אליין פּראָיעקטירט אין דער פילאָזאָפיע. דאָס אָביעקטיווע דיינקען און דאָס סוביעקטיווע פילען זיינען ביי אים נעווען צוזאמענגעגאָסען אין איין הארמאָניש נאנצען. פּאָליטישע השבונות אָדער אפילו ווייסענשאפטליך בארעכטיגטע קאָמפּראָמיסען זיינען נעווען פרעמד זיין נאטור. ער איז נעווען נאנץ און אויסגעהאלטען אין זיין כאראקטער. דערפון זיין ליידענשאפטליכ־

סירקין האָט געפירט א בריטע קאָרעספּאָנדענץ מיט חברים אין פּאָר־שידענע לענדער און פּלעצער; האָט פּארפּאסט אומצעליגע העקטאָגראפירטע בריף צו דער אָרגאניזאציע, צו די מיטגלידער בכלל, האָט, אין בערלין, אין 1903 ארויסגעגעבען די זאמלע העפטען „המון" און „השחר".

אלס פּארטיי־מענש איז זיין רעוואָלוציאָנערע טעטיגקייט געווָארען שטורמישער און, פון שטאנדפונקט פון דער רעגירונג, געפערלעכער, און ער איז אויסגעוויזען געוואָרען פון דייטשלאנד, אין 1904. ער האָט זיך דאן באזעצט מיט זיין פרוי און קינד, מאניא סירקין, אין פּאריז. דאָס איז שוין אָבער געווען ערב דער ערשטער רעוואָלוציע אין רוסלאנד, און סירקין האָט קוים א יאָר פּאראבאכט אין פראנקרייך.

אין 1905, גלייך נאָך דעם אויסברוך פון דער רעוואָלוציע, האָט ער מיט זיין פאמיליע זיך אומגעקערט קיין רוסלאנד און זיך אריינגעוואָרפען מיט לייב און לעבען אין פּאָליטישען קאמף. א שטיקעל צייט האָט מען געמעגט פריי רעדען אין רוסלאנד, און סירקין איז געפּאָרען פון צענטער צו צענטער צו אגיטירען פאר דער סאָציאָלסטיש־ציוניסטישער פּארטיי. ער האָט זיך קאנדידירט אין דומא, פון קאָוונא, אָבער די רעגירונג האָט באלד זיין קאנ־דידאטור גע'פסל'ט, — ווי זי האָט עס נעטאָן מיט יעדען רעוואָלוציאָנער. דער צאר האָט געהאט אָפּגעכאפט דעם אָטעם פון דער ערשטער איבעראשונג און ביסלעכווייז איינגעשרענקט די געגעבענע רעכט, — ביז די פארדעכטיגטע האָבען ווידער אָנגעפאנגען פארפּאָלגט צו ווערען אויף דעם אלטען שטייגער.

סירקין איז דאן געווען א טעריטאָריאליסט. אויף דעם ציוניסטישען קאָנגרעס, וואו עס איז פּאָרגעקומען די שפּאלטונג צווישען די ציוני־ציון און די אוגאנדיסטען, שפּעטער טעריטאָריאליסטען, האָט סירקין אָפּגעגעבען די בארימטע ערקלערונג, אין נאָמען פון דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער פראקציע, אין וועלכער ער רופט אָן דעם באשלום פון דער מערהייט א פּאראט צום אידישען פאָלק און וואו ער שטעלט א טעריטאָריע בכלל העבער פון אלע היסטאָרישע טראדיציעס און טרוימען וועגען ארץ ישראל.

די טעריטאָריעלע לייזונג פון דער אידענפראגע איז געווען דער גרונד פרינציפ אויך פון די פועלי־ציון. פאלעסטינא אלס לאנד פון אידישען עבר, אלס די וויגעלע פון דער אידישער נאציע און קולטור, האָט טאָרעטיש ניט נעשפּילט קיין ראָלע אין דער קאָנצעפּציע סיי פון די ס. ס. און סיי פון די פוע"צ. דער אונטערשיד איז באשטאנען אין דעם, וואָס די פועלי־ציוניסטישע טעאָרעטיקער האָבען נעהאלטען, אז פאלעסטינא איז ד י טעריטאָריע און זי איז עס ניט בלויז וויל אידען ווילען זי, נאָר וויל זי ליגט אויף דעם וועג פון דעם ס ט י כ י ש ע ן פּראָצעס, וועלכער פירט אונפארמיידליך צום ציוניזם בכלל און צו דער קאָלאָניזאציע פון פאלעסטינא בפרט.

ער האָט געמוזט פארלאָזען רוסלאנד צוליב פארפאָלגונגען פון דער צאַרישער רעגירונג, און ער איז געקומען קיין אמעריקא אין 1907, דאָ צו פירען די ארבייט און צו רעדאגירען די צייטונג פון די סאָציאַליסטען־טעריטאָריאַליסטען, „דאָס פאָלק". אין מערץ 1908 איז אויך געקומען אהער זיין פאַמיליע, און ער איז פארבליבען אן „אמעריקאנער". אין 1909, נאָך דער פאראיניגונגס קאָנווענשאָן אין שיקאגאָ, האָט זיך סירקין אָנגעשלאָסען אן אונזער פארטיי און איז געווארען איינער פון אירע גלענצענדסטע, געטרייעסטע און איינפלוסרייכסטע פירער.

ווען די געשיכטע פון אונזער באוועגונג אין אמעריקא וועט געשריבען ווערען, וועט דער פארשטארבענער גרויסער חבר פארנעמען אין איר א געהויבענעם פלאץ. ער איז געווען די נשמה פון דער פארטיי, דער גלאנץ פון אירע צוזאמענפארען, דער טריבון פון אירע לאָזונגען און דער אומערמידלעכער, פייערדיגער, רעוואָלוציאָנערער קעמפער און טוער אויף אלע געביטען פון איר רייכער געזעלשאפטלעכער און אידיש־פאָליטישער טעטיגקייט.

סירקין איז געווען פון די ערשטע צו פארמולירען דעם לאָזונג פון א קאָנגרעס, וואָס זאל פארטרעטען די אידישע נאציע און פאָדערען איר רעכט ביי די פעלקער בכלל און ביי דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאַליזם בפרט. אלע געדינקען נאָך די הערליכע באוועגונג, וואָס די פועלי־ציון האָבען אויפגעהויבען און דערפירט צו איר טריאומף, דער גרינדונג פון דעם אמעריקאָנער אידישען קאָנגרעס, וואו אלע טיילען פון פאָלק האָבען זיך שליסליך געאייניגט אויף די פונדאַמענטאלע פאָדערונגען, וואָס דאָס לעבען און די האָפנונגען אויף א נייער וועלט האָבען דיקטירט. און דער בייטראג פון דר. נחמן סירקין אין דער באוועגונג און צו דעם ערפאָלג איז געווען דער גרעסטער פון אירגענד וועלכער אויפצעל פערזאָן.

ער איז אויך געפארען אלס פארטרעטער צום פרידענס־קאָנגרעס און דאָרט, אין פראנקרייך, האָט ער דורך רעדעם פאר די ארבייטער און ארטיקלען אין דער סאָציאַליסטישער פרעסע געווירקט די דעמאָקראטישע און פראָגרעסיווע עלעמענטען פון די ניט־אידען צו זייער חוב צו העלפען זייערע אידישע קלאָס און פרייהייטס בריידער. די ארבייטערשאפט האָט צו יענער צייט נעשפילט א גרויסע ראָלע אין די פאָליטישע השבונות פון די רעגירונגען, און איר גוטער ווילען און שטיצע איז געווען פון גרויס געווינס אין די פארהאנדלונגען וועגען דער אידען־פראגע און די אידען־רעכט.

און ווער האָט נאָך אזוי שטארק געקאָנט גלויבען אין דער מעגליכקייט פון א נייער מענשליכער ערא נאָך דעם וועלט קריג, ווי סירקין, פאר וועמען די מלחמה איז געווען א קאטאַסטראָפישע צווישען פינסטערניש און ליכט, רעאקציע און פראָגרעס, שקלאפהייט און פרייהייט? ווער האָט נאָך אזוי געקאָנט באַ-

קייט, זיין טאָטאלע איבערגעבענהייט, זיין פּולשטענדיגע צוזאמענגיסונג מיט דער אידעע.

סירקין האָט געהאט זייער וויניג פּערזענליכע פריינד־שאפט ביי אים האָט געמיינט קודם כל אידעען־געמיינשאפט. ער איז ניט געווען קיין געפילס־מענש, קיין סענטימענטאלע נאטור, ער איז געווען א לייד־דענשאפטליכער דיינקער, און די אידעע איז געשטאנען העכער פון אלץ און אלעמען. אזעלכע נאטורען זיינען זעלטען. זיי זיינען צו הויך, צו אונפאר־שטענדליך פאר די געווייניליכע מענשען. זיינע אידעען געגנער האָבען זיך געפילט געקרייגט און ערביטערט. סירקין איז געווען אן איינזאמע נאטור, וויל ער איז געווען א יוצא מן הכלל, א העכערער גייסט, אן אריגינעלע פּער־זענליכקייט. דאס איז דער שיקזאל פון אלע גרויסע גייסטער אין דער גע־שיכטע, ספּעציעל פון די לייד־ענשאפטליכע דיינקער וויי א מאציני, א משה העס, א נחמן סירקין. שטורמישע נאטורען, וואס רודערען אויף א וועלט, וואס רופען ארויס התלהבות ביי די מאסען, אָבער וואס בליבען אליין אין זייער פערזענליכען לעבען.

אלס אידעען־מענש דורך און דורך און אלס גאנצער, אויסגעהאלטענער אומקאָמפּראָמיסליכער קעמפער פאר הויכע עטישע אידעאלען, איז סירקין געווען א מאָראלישער פירער אין העכסטען גראד. ער האָט געווירקט אויף זיינע צוהערער מיט א מערקווירדיגער קראפט און זיין מאגישע פערזענליכ־קייט, זיין טיפע דורכשיינענדע ערנסטקייט האָבען אים באליבט געמאכט ביים פּאָלק. זיין ריידען איז געווען ניט קיין לאָגישער נעץ פון א קאלטען טעא־רעטיקער, פון וועלכען דער צוהערער קען זיך ארויסדרייען, נאָר א מאָראלישע כוואליע, וואס פארפליצט די נשמה. ער איז געשטאנען העכער פון דער לאָגיק, וועלכע זיינע פארערער האָבען געקאָנט באנוצען, און ער איז געווען געשעצט און געליבט, ניט קוקענדיג אויף די הארבסטע מיינונגס־פארשידענ־הייטען מיט אים. זיין וואָרט איז געווען מעכטיגער פון זיין פעדער. זיין מאָראלישע ווירקונג שטארקער פון זיינע מיינונגען. דאס איז דער מאָרא־לישער פירער, דער שטורמער, דער רעוואָלוציאָנער, וואס מ א כ ט נ ע ש י כ ט ע.

סירקין, פאר וועמען די טעריטאָריע איז געווען א נויטוענדיגער גע־גראפישער און טעכנישער מיטל צו פארווירקליכען די אידעאלען פון נאציא־נאלער פרייהייט און סאָציאלער גליכהייט, האָט פייערדיג פארטיידיגט דעם טעריטאָריאליזם כל זמן עס איז געווען די האָפנונג, אז מען קען א טעריטאָריע קריגען און זי שנעל באזעצען. וען עס האָט זיך אָבער אין פארלויף פון די יאָרען, ארויסגעוויזען, אז צו באקומען א טעריטאָריע איז נאָך שוועכער ווי צו קאָלאָניזירען ארץ ישראל, איז סירקין געווארען א פּועלי־ציון.

קיין ראָלע ניט געשפּילט, איז געווען פרעמד זיין נאטור. ער האָט געקאָנט זען בלויז די אידעע און די אלגעמיינהייט. זיבעצען יאָר לעבען אין דער מאטעריאליסטישער, פאר'ביזנעוועטער אמעריקא, ווו פערזענליכער „תכלית" איז א קולט, האָבען אויף אים קיין השפּעה ניט געהאט, דעם קלענסטען איינדרוק ניט געמאכט אויף זיין ריינער נשמה. דער שיקזאל האָט אים נעשיצט אין דעם פּרט דורך די אייראלע כאראקטערע פון זיין ערשטער פרוי, (נעשטאָרבען אין בליענדען עלטער פון 36 יאָר, אין 1914, פון שווינדזוכט), און זיין צווייטער פרוי, די שוועסטער פון דער ערשטער, די הויך געבילדעטע מאשא סירקין, א דאָקטאָר לויט פּראָפעסיע, וועלכע איז געבליבען אן אלמנה מיט א דריי־יאָריג קינד, צביה סירקין, געבאָרען אין 1921. ביידע פרויען און זיין טאלענטירטע טאכטער, מאניא, האָבען געוואוסט צו שעצען דעם הויכען נייסט פון זייער מאן און פאָטער, און סירקין איז נעווען פריי צו פאלגען דעם רוף פון זיין נשמה און דעם דראנג פון זיין גייסט.

ווי אלע נרויסע מאראלישע פירער, איז סירקין נעווען מיסטיש נעשטימט. דער צדק איז פאר אים נעווען א סאָרט סובסטאנץ, וואָס זוכט איר תיקון אין דער וועלט; די פליכט צום כלל איז ביי אים נעווען עטוואָס העכערעס פון די מענשען און פרייהייט פאר יחיד און פאלק אלס מאראלישער נעבאָט, וואָס דארף ניט קיינע קאזואלע ערקלערונגען. ער האָט געהאסט די פאר־נלייווערטע רעליניעזע צערעמאָניעס און איז געווען א דם שונא דעם קלערי־קאליזם, ווי די לעזער קענען עס זען פון די פאָרלינענדע שריפטען. אָבער אידענטום אלס נייסטיגע און מאראלישע קראפט איז ביי אים נעשטאָנען אויף דער העכסטער הויך. „האמונה בכח עם ישראל זוהי האמונה בכח הרוח של העולם" — דער נלויבען אין דער קראפט פון אידישען פאלק איז דער נלויבען אין דעם נייסטיגען כח פון דער וועלט, האָט ער זיך אויסגעדריקט דעם טאג פאר זיין טויט, אין זיין „צואה" צו זיין פריינד דר. טשערנאָוויץ, („רב צעיר"). און זיין פרוי האָט ער געבעטען פארשרייבען, דעם 5־טען סעפּטעמבער, 1924, א טאג פאר זיין אוועקגעהן פון דער וועלט, פאלגענדע צוואמענפאסענדע געדאנקען, וועלכע זיינען דיקטירט געוואָרען אין רוסיש: „דאָס אנקומען פון עקאָנאָמישער גלייכהייט אונטער דער אנוואקסענדער אידעע פון פרייהייט און פון נייסטיגען שאפען, — דאָס איז דער אמת'ער סאָציאליזם, וועלכער צינדט אן מיט זיין פייער דעם פאקל אויף די בערג פון יהודה, וואָס וועט באלייכטען דאָס קומענדע לעבען פון דער מענשהייט".

„די ווידעראויפלעבונג פון דער אידישער אידעע אלס אוניווערסאל אידעע", — דאָס איז נעווען סירקינס מאָראל־פילאָזאָפישער מאניזם זיין נאנצען לעבען לאנג.

גייסטערן פאר די העכסטע און שענסטע אידעאלען פון פעלקער פרייהייט און סאציאלער גלייכהייט, ווי סירקין, וועלכער האָט געשטיצט דעם קריג מיט דער נאנצער לידענשאפט פון זיין מאראלישער פערזענליכקייט?

ער האָט נענלויבט אין דער אידעע און אין דעם ווילען צו בעסערעם און שענערעם און איז נעוועז איבערצייגט, אז מען קאָן איבעראנדערשען דאָס לעבען מיט דעם כח פון ווילען. דאָס איז נעוועז דער קוואל פון זיין רעוואלוציאנערען גייסט און דער גרונד פון זיין שטרעבען צו טאט. און דאָ, וואו דער אידעאל דארף טריאומפירען, מוזען אלע מכשולים באזייטינט ווערען, מענען עס זיין מענשען פון בלוט און פלייש, מענען עס זיין טויזענדע מענשליכע לעבענס. די אידעע איז העכער פון דעם איינצעלנעם, מענען די איינצעלנע זיין אין די מיליאנען. דאָס מענשליכע לעבען אָן אן אידעאל האָט סיי ווי קיין זין ניט. דאָנענען איז אָפּפער פאר אן אידעאל דער העכסטער חוב — און דער העכסטער גליק פון דעם באגייסטערטען.

סירקין איז דערפאר אויך נעוועז א באוואונדערער און פארערער פון רוסישען קאָמוניזם. די גרויסע רעוואלוציאנערע טאט; דער הערָאישער פארנעם איבערצובויען די מענשהייט מיט דעם כח פון ווילען האָט אים אָנגענפילט מיט ענטוזיאזם. דערצו איז ער נאָך נעוועז א קאָמוניסט אין זיין סאציאל־עקאָנאָמישער אנשויאונג. אלע לויט פייאיגקייט און יעדער לויט באדערפניש איז נעוועז זיין סאציאליזם. ער האָט נעהאסט די „יעווסעקציע" פאר איר אויסרָטונגס קריג נענען דער אידישער נאציע, פאר אירע ווילדע מעשים און פארקריפעלטען קאָמוניזם. ער, וועלכער האָט נעזען אין אידענטום דאָס העכסטע, וואָס די מענשהייט פארמאָגט, האָט נעמוזט טיף פאראכטען די נרופע, וואָס ווילֿ עוקר מן השרש זיין דעם אידענטום. אָבער דער קאָמוניזם אלס עקאָנאָמישע סיסטעם, אלס סאציאלער אידעאל און אלס רע־וואָלוציאָנערע טאט האָט אין אים נעהאט ביז'ן סוף פון זיין לעבען א באגייסטערטען אנהיינגער.

זיין ציוניזם איז נעוועז א קאָמוניסטישער. ער האָט נענלויבט, אז ארץ ישראל קאָן מען אויפבויען אלס אידישע היימלאנד נאָר אויף קאָמוניס־טישע, אָדער סאציאל קאָאָפעראטיווע יסודות. די קאָמיסיע, וואָס דער פועלי־ציון ווילט פארבאנד האָט נעשיקט קיין ארץ ישראל, און אין וועלכער ער האָט — צוזאמען מיט חבר פראָפעסאָר פיינמאן — פארטראָטען אונזער פארטיי, איז אזוי בעאיינפלוסט נעוואָרען פון זיינע איבערצייגונגען, אז דאָס בוך, וואָס די קאָמיסיע האָט ארויסגענעבען אלס איר באריכט, איז א שיר פאר קאָמוניסטישער קאָלָאָניזאציע און אן אָנקלָאָג נעגען יעדער אנדער פאָרם פון לאנד אויפבוי.

דער פערזענליכער אינטערעס, די אידעע פון „תכלית" האָט ביי אים

ערשטע שריפטען.

א. פון די געשיכטס פוּלאָזאָפישע באטראכטונגען.
ב. אויפרוף צו דער אידישער יוגענד.
ג. פלוגבלאט פון „חירות".
ד. דער ציוניזם און דער המון. (פון זשורנאל המון).

„א אידישער טעמפּעל אלס ציל פונקט פון א באנייטער רעליגיע, וויסענ־שאפט און קונסט" איז געווען סירקינ׳ס מיסטישער דראנג.

און זיין לעצט ווארט צו זיין פרוי: „איך האָב פארענדיגט די אָרימע, זינדיגע דערציילונג פון מיינע לעבענס־ערפארונגען און שטעה פייערליך־פרוידיג פאר די טויערען פון א נייעם לעבען". דאָס איז סירקינ׳ס זעלישער צוזאמענגוס מיט דעם מיסטישען אוניווערסאל־גייסט, וועלכער האָט שטענ־דיג געשוועבט פאר זיין עקזאלטירטער נשמה.

ער איז געשטאָרבען צוויי א זייגער בייטאָג, שבת, דעם 6־טען סעפ־טעמבער, 1924, אין מאונט סיני האָספיטאל, ניו יאָרק.

זיין טויט איז געווען א הערליכער, אן ערהאבענער. ער איז נעשטאָרבען ווי א צדיק, ווי אן עכטער, אמת׳ער נאציאנאלער צדיק.

קיין שרעק פאר׳ן טויט, קיין געבעט אום נאָך אביסעל לעבען; ניט געזוכט און ניט געוואלט קיין טרייסט. ווי די ווייטע נסיעה וואלט געווען אן עטאַפּ אין זיין גייסטיגער וואנדלונג.

אויפ׳ן שוועל פון ביידע וועלטען האָט סירקין געטראכט און נערעדט וועגען כלל; וועגען דעם סאציאליסטישען ציוניזם; וועגען דעם אידישען פאלק; וועגען דער באפרייאונג פון דער מענשהייט.

ער האָט באריכערט דעם אידישען גייסט מיט זיין קאמף פאר די אל־מענשליכע און אייביגע אידעאלען. ענליך אין זיינע אידעען און אין זיין טעמפּעראמענט צו זיין פאָרגענגער און ליבלינג משה העס, איז זיין ראָלע גרעסער און בריטער אין דער מאָדערנער אידישער געשיכטע, ווייל ער האָט אויך פראקטיש און פאליטיש געקעמפט ווירקען פאר דער באפרייאונג פון אונ־זער פאלק.

אין דער תקופה פון אידישען רענעסאנס בלייבט נחמן סירקין אליין אלס עטישער שטורמער און מאראלישער פירער, — און זיין נאָמען וועט וואקסען אין דער טיפ און אין דער בריט מיט דעם וואוקס און מיט דעם שטייגענדען ערפאָלג פון דער גרויסער וועלט־היסטאָרישער ארבייט פאר דער קולטורעלער און פאליטישער ווידערגעבורט פון דער אידישער נאציע.

יצחק זאר

דער היסטאָרישער פראָצעס*)

די מענשליכע געזעלשאפט איז ניט קיין קאָנקרעטער ארגאניזם. זי איז ניט קיין ביאָלאָגישער יחיד, נאָר א פסיכאָלאָגישע קאָנסטרוקציע. אירע טיילען זיינען ניט צונויפגעוואקסען אייגער מיט'ן אנדערן: זיי זיינען בלויז גייסטיג פאראייניגט. דער דאָזיגער עצם מהות פון דער געזעלשאפט באשטימט אויך דעם אופן, אויף וועלכען זי באווענט זיך. די כסדר'דיגע אנטוויקלונג פון דער מענשליכער געזעלשאפט, ד. ה. דער היסטאָרישער פראָצעס, קאָן ניט נענליכען ווערען מיט דער ענטוויקלונג פון א וועלכען עם איז קאָנקרעטען ארגאניזם. בעת די ענטוויקלונג פון אן ארגאניזם קומט פאָר לויט'ן בלינדען נעזעץ פון אן אונבאוואוסטזיניגער עוואָלוציע, טראָגט אין זיך די מענשהייט די טענדענץ צו פארדרענגען די דאָזיגע בלינדע עוואָלוציע דורך א באוואוסטזיניגען פראָגרעס.

אויף וויפיל די געזעלשאפט זעלבסט שוואנקט צווישען ארגאניזם און פרייער פאראייניגונג, צווישען שטיל־שטאנד און פארטשריט, — אין דער זעל־בער מאָס ענדערען זיך אויך אירע באוועגונגס־פארמען. אין צייטען פון שטיל־שטאנד קומט פאָר דער געשיכטליכער גאנג פון דער געזעלשאפט לויט די כללים פון עוואָלוציע, פון ארגאנישען וואוקס; אין צייטען פון גייסטיגער און מא־טעריעלער דערהויבונג ווירקט אָבער דער באוואוסטזיניגער פראָגרעס. א מ ת'ע געשיכטע קומט בלויז א דאנק דער באוואוסטזיני־גער טעטיגקייט פון די מענשען, א דאנק דער איניציאטיוו פון יחידים און דער קריטיק פון דער פערזענליכקייט. וואָס מער די געזעל־שאפט דערווייטערט זיך פונ'ם טיפ פון ארגאניזם, אלץ מער ווענען אויבער אין דער געשיכטע די קריטישע עפאָכען, אלץ מער ווערען אייגצעלנע יחידים אימשטאנד צו ווירקען אויף דער געזעלשאפט און צוצופאסען צו זיך זייער סביבה. געזעלשאפטען, וואָס זיינען א דאנק אן אונגעמאלער ענטוויקלונג דעגענערירט געווארען אין אינדיווידועלע ארגאניזמען און וואו די מענשליכע יחידים זיינען געווארען בלויז גלידער פון א גאנצען סאציאלען קערפער, — ווייסען ניט פון קיין פראָגרעס און האָבען ניט קיין געשיכטע. זייער לעבען באשטייט בלויז פון א רייע אונבאוואוסטע עוואָלוציעס.

געשיכטע איז פארען בלויז דארט, וואו עס

---

*) דער לעצטער קאפיטעל, מיט אונטערזענטליכע אָפקירצונגען, פון דר. סירקינ'ס „געשיכטס־פילאָזאָפישע באטראכטונגען". איבערזעצט פון א. רעווואוצקי.

שער סיבה, מיט א צ ו ו ע ק. דער נעזעץ פון אורזאכען (וואס איז גילטיג פאר דער גאנצער נאטור) הייסט: קיין ווירקונג אָהן אורזאכע. דער נעזעץ פון צוועק, וואָס איז גילטיג בלויז אין מענשליכען לעבען, זאָגט: קיין וועלען (אָדער, וואס איז דאס זעלבע, קיין האנדלונג) אָהן א צוועק.

דער מענש מישט זיך אריין אין דער נאטור, ניט די נאטור אינ'ם מענשען. דער מענש איז דער אקטיוואר עלעמענט בנוגע דער פאסיוואר נאטור. „דער מענשליכער וויללען באשטימט די גרעניצען פון איר הערשאפט. וואו עס הויבט זיך אָן זיין געביט, ענדיגט זיך איר טעטיגקייטס־פעלד. די כוואליעס פון אורזאכע און ווירקונג, וואס ציען זיך אין דער אויסערליכער וועלט אין אן אונענדליכער רייע, ווערען צובראכען אָן יעדען מענשליכען וויללען. איבער'ן מענשליכען וויללען האָט דער אורזאכען־נעזעץ קיין שום שליטה, דאָ הערשט בלויז דער צוועק־נעזעץ. בנוגע דער נאטור איז דער מענשליכער וויללען פריי; ער פאלגט ניט אירע נעזעצען, נאָר זיינע אייגענע. בעת אָבער זי, די נאטור, האָט ניט קיין מאכט איבער אים, האָט ער א מאכט איבער איר. זי מוז אים פאלגען וען ער וויל: יעדער מענשליכער וויללען איז א קוועלע פון אורזאכליכקייט אין דער אויסערליכער וועלט. אויף אזא אופן טרעט אויף דער וויללען, אלס די ענדע און דער אָנהויב פון דער אורזאכען־באווענגונג אין דער נאטור. באזיצען א וויללען, הייסט האָבען אן אייגענע אורזאכליכקייט בנוגע דער אויסערליכער וועלט".[2])

אמת, אויפ'ן מענשען, אויפ'ן מענשליכען וויללען, ווירקען געווייסע איינפלוסען פון דער נאטור. כדי אָבער זיי נאָכצוקומען, דארף דער מענש אליין זיך אויף דעם ענטשליסען. אויב ניט, — בלייבען אלע באמיאונגען אים צו באווענגען צו א וועלכער ס'איז האנדלונג אָהן ערפאלג. דער מענש, וואָס פארכאָגט א וויללען, איז אליין דער שאפער פון זיין גורל. געפירט פונ'ם צוועק, איז ער דער אקטיוואר עלעמענט אין דער ארומיגער פאסיוואר וועלט, ער ג י י ט א ל י ן, בעת די נאטור נעפינט זיך אין א פאסיוון ענטוויק־לונגס־פּראָצעס.

ניט קוקענדיג אויף די דאָזיגע גאנץ קלאָרע אייגענשאפטען פונ'ם מענשען — צו האנדלען אונאפהענגיג, לויט באשטימטע צוועקען, לויט זיין פרייען שכל, און ווירקען דערביי אויף אלע ארום אים, — קומען עוואלוציאָנס־פילאָזאָפען מיט דער טענדענץ אריינצוקריגען דעם מענשען צוויישען די איבריגע באשטאנד־טיילען פון דער וועלט און באטראכטען זיין געשיכטע ניט אנדערש, ווי דעם גאנצען ארומיגען וועלט פּראָצעס. ספענסער'ס פאָרמולע וועגען עוואָלוציע איז חל אויף דעם גאנצען אוניווערסום, ד. ה. אויף דער ניט־אָרגאנישער, אָר־

---

2) א. הערינג: דער צוועק און רעכט. לייפציג, 1884, באנד 1, ז. 23.)

קומט פאָר א פראָגרעס; וועלן אָבער דער געשיכטליכער פראָצעס באשטייט בלויז פון עוואָלוציעס, האָבען מיר ניט צו טאָן מיט געשיכטע. אין דער נאטור קומען פאָר פארשידענע עוואָלוציאָנס־פראָצעסען. נאָך מער: די גאנצע נאטור באשטייט דאָך פון עוואָלוציאָנס־פראָצעסען. פונדעסטוועגען פאלט קיינעם ניט איין צו רעדען וועגען געשיכטע אין דער נאטור...

„דער געזאנג פונ׳ם נאכטינאל בלייבט אונבאריהרט פון קיין שום געשיכטע, און אזוי בלייבט עס די נאטור בכלל. אפילו אין פאל, וועלן די נאטור נעמט אויף גאנץ פאסיוו דעם שטעמפעל, וועלכען עס לעגט אויף איר ארויף דער מענש, וועלן זי דינט פאסיוו אלס א מיטעל פאר זיינע צוועקען,—קאָן מען אויך ניט רעדען וועגען געשיכטע. עס לאָזט זיך פיל רעדען וועגען ענדערונג, וואס איז פאָרגעקומען אין דער היימישער שאָף אין פארגלייך מיט א ווילדער און וועגען איר אויסברייטערונג איבער דער וועלט א דאנק דעם מענשענס טעטיגקייט. האָט אָבער די שאָף א געשיכטע? האָט קאפע, בויטווּאָל א געשיכטע? (שטיינטהאל: פילאָלאָגיע, געשיכטע און פסיכאָלאָגיע, ז. 21).

בלויז דערפאר, וויל אין די ענדערונגען און באוועגונגען פון די מענשען איז מעגליך א פראָגרעס, קומט דאָ אויך פאָר געשיכטע, להפך צו דער נאטור, וואו עס קומען פאָר בלויז עוואָלוציעס.

דער פאָרטשריט איז א סוביעקטיווער, מענשליכער, וויל־ענס־פרייער באגריף, בעת די עוואָלוציע איז א קאָסמישער, אָביעקטיווער און ויסענשאפטליכער באגריף. די עוואָלוציע אנטהאלט ניט אין זיך דעם פאָרטשריט אין זין פון א פארבעסערונג פונ׳ם מענשליכען לעבען; זי איז די אנטוויקלונג, די אלגעמיינע באוועגונג פון דער וועלט, וואָס נעמט ארום און ערקלערט אלע פאקטען, — סיי געשיכטליך־פראָגרעסיוו און סיי געשיכטליך־רעאקציונערע.

מיט אנדערע ווערטער: די מענשליכע האנדלונגען זיינען ניט א פראָדוקט פון מעכאניש סיבות, נאָר פון פסיכאלאגיש, און דעריבער איז די געשיכטע פונ׳ם מענשען אן אנדער סאָרט געשיכטע, ווי די געשיכטע פון דער נאטור. בעת מענשען האנדלען לויט באשטימטע צוועקען שאפען זיי אליין זייער געשיכטע. אנדערש איז די לאגע אין דער נאטור: די באשטאנד־טיילען פון דער נאטור ווערען אין זייערע באוועגונגען באשטימט דורך אורזאכען, וואס זיינען אויסער זיי, אליין זיינען זיי פולשטענדיג פאסיוו.

א סיבה פון באוועגונגען איז פאראן סיי פאר'ן ווילען און סיי פאר דער נאטור. ביי דער לעצטער טראָגט אָבער די דאָזיגע סיבה א מעכאניש כאראקטער, ביים ווילען האָבען מיר אָבער צו טאָן מיט א פסיכאָלאָגי־

העלדען אין דער נעשיכטע. די מיינונג, אז נעשיכטע וועלט נעשאפען דורך יחידים, דורך גרויסע גאונים, וואָס פירען נאָך זיך די מאסע, איז אלענפאלס מער בהסכם מיט'ן שכל און היסטאָרישער ערפארונג, איידער די ערע, וואָס ערקלערט אלץ מיט דער נאטירליכער ענטוויקלונג אדער דעם „צייטגייסט" — דעם זעלבען צייטגייסט, וועגען וועלכען נעטהע האָט זיך אמאל אויסגעדריקט, אז ער איז דער גייסט פון די, וואס רעדען וועגען אים...

דער היסטאָרישער פּראָצעס באשטייט אין א געגענזייטי־ נער ווירקונג צווישען גרויסע יחידים און דער מ א ס ע. וואָס שטעלט מיט זיך פאָר פון איר זייט ניט קיין איינהייטליכע מאסע, נאָר פארשידענע שיכטען, וואָס זיינען ווייט ניט אין דער זעלבער מאָס אקטיוו און צוגענגליך פאר פרישע אידעען. פון זיך זעלבסט שאפען די נעניען דאָס נייע, גיבען עס איבער מדרגות־ווייז דער מאסע און פארווירקליכען דער־ מיט דעם פּראָגרעס אין דער נעשיכטע, — אדער שטעלען זיך נאָר נענען אים. פון זיך אליין, פון דעם כלומרשטען נאטור־נעזעץ, קומט ניט אין דער מענשליכער נעשיכטע ניט דאָס גוטע און ניט דאָס שלעכטע. אם ווייניגסטען קאָן אויף אזא אופן קומען עטוואס גוטס, וואס איז שטענדיג א רעזולטאט פון אינדיווידועלער אנשטרענגונג.

היסטאָרישע פאקטען אנטשטייען בלויז א דאנק די אנשטרענגונגען פון יחידים, און גרויסע פערזענליכקייטען זיינען עס, וואס מאכען נעשיכטע. נא־ טירליך, כדי צו ערגרייכען אן ערפאָלג, מוזען זיי האָבען די אונטערשטיצונג און פארשטענדנים פון דער ארומיגער וועלט. פונדעסטוועגען איז די מיינונג, לויט וועלכער גרויסע פערזענליכקייטען זיינען בלויז קינדער פון זייער צייט, לחלוטין פאלש: עס קומט דאָך פאר — און נאנץ אפט, — אז גרויסע פער־ זענליכקייטען און גאונים שטייען א י ן ג ע ג ע נ ז א ץ צו זייער צייט. דער גייסט פונ'ם יחיד איז ניט שטענדיג א רעזולטאט פונ'ם פאָלקס־גייסט און איז ניט פון אים אפהענגיג; ער קאָן זיך דערהויבען אויך איבער דעם פאָלקס־גייסט, אוטערווארפען אים און א י ב ע ר מ א כ ע ן א י ם בהסכם מיט זיינע אייגענע אידעאלען.

דער דייטשער געלערנטער לאָצע האָט די באדייטונג פון דער פערזענ־ ליכקייט אין דער נעשיכטע פארמולירט מיט פאָלגענדע ריכטיגע ווערטער:

„געווים קאָן די קראפט פון קיין שום יחיד ניט ווירקען אויף נעשיכטע, ווען זי פארשטייט ניט צו באנוצען זיך מיט א וועלכער עס איז אלגעמיינער שטימונג, מיט איינער פון די אלגעמיינע טרייב־פעדערען צום האנדלען, וואס זיינען ענטהאלטען אין דער מענשליכער נאטור. אבער דאָך קאָן מען בשום אופן ניט זאָגען, אז די קראפט־פולע מענשען, וואָס האָבען מיט עקשנות'דיגער וויללקראפט אריינגעמישט זיך אינ'ם גייסט פון דער נעשיכטע, זיינען

גאנישער און אפילו איבער־אַרגאנישער וועלט. זי ווערט, הייסט עס, אַנגע־ווענדעט אויף אויף דער מענשלעכער געשיכטע...

דער גרויסער פעלער פון דער עוואָלוציאָנס־פילאָזאָפיע באשטייט אַבער אין דעם, וואָס זי באהאנדעלט די געשיכטע אויפֿן זעלבען אופן, ווי די נאטור. זי פארשטייט ניט דעם אבסאָלוטען חלוק צווישען דעם געזעץ פון אורזאכלעכ־קייט און דעם געזעץ פון צווועק.

דער אמת איז, אז גראָד דער מענש איז אן אויסנאם פון דער נאטור; געשיכטלעכע באוועגונגען קאָנען ניט ארומגענומען ווערען מיט דער זעלבער פאָרמולע, ווי קאָסמישע. דער באוועגונגס־פּראָצעס פון דער וועלט באשטייט פון אן אונבאוואוסטער עוואָלוציע; די געשיכטע פונ׳ם מענשען איז, להפך, א באוואוסטזיניגער שאפענדער פּראָגרעס. דער מענשלעכער ווילען איז אונטערגעוואָרפען ניט דעם אורזאכלעכען געזעץ, נאָר דעם צווועק. דער מענש, הייסט דאָס, איז אין זיינע האנדלונגען פריי און באשטימט זיך אליין. דער ווילען, דאָס גייסטיגע, דער מענש אינערהאלב פון דער נאטור איז אן ערשטע באוועגענדע קראפט (Primium movens). אין דער געשיכטע קאָן קיין רייד ניט זיין ווענען א באשטימטער באוועגונגס־פאָרמולע: דער מענש לאכט זיך אויס פון דער געלערנטער אויסרעכנונג און צווייפלט די אורזאכלעכע קייטען.

זיינענדיג א באשעפעניש וואס איז טעטיג, וואס שאפט, וואס ווערט ג׳ע־פירט פונ׳ם צווועק, און באשטימט זיך אליין — איז דער מענש אליין דער שאפער פון זיין גורל. די געשיכטע קומט צושטאנד דורך דעם מענשען זעלבסט.

די מערסטע פילאָזאָפען און געשיכטס־פאָרשער האָבען אָבער די טענדענץ מבטל צו מאכען דעם פערזענלעכען עלעמענט אין דער געשיכטע. מען רעדט ווענען געשיכטלעכע געזעצען, ווענען היסטאָרישער ענטוויקלונג, ווענען סאָ־ציאלע ערשיינונגען אָהן שום צוזאמענהאנג מיט דעם יחיד, מיט דער פער־זענלעכקייט, ווילכע איז דאָך די אמת׳ע טרעגערין פון דער געשיכטע. ס׳איז אין דער סאָציאָלאָגיע ממש געוואָרען א מנהג צו עלימינירען דעם פערזענ־לעכען עלעמענט.

די אויפפאסונג ווענען דער מאכטלאָזיגקייט און ווירקונגס־לאָזיגקייט פונ׳ם יחיד ביי היסטאָרישע טאטען איז אָבער פונקט אזוי פאלש און איינזיי־טיג, ווי די אלטע געשיכטס־באשרייבונג, וואָס פלענט אלץ אין דער געשיכטע ערקלערען מיט דער טעטיגקייט פון גאונים און העלדען. די איינזייטיגקייט פון ספענסערן, דעם טיפישען פאַרטרעטער פון דער לערע ווענען דעם ניט־פערזענלעכען עוואָלוציאָנס־פּראָצעס אין דער געשיכטע, איז אפילו נאָך א גרעסערער טעות, אויידער די איינזייטיגקייט פון קארלייל, דעם חסיד פון די

טראָגט די געשיכטע דעם כאראקטער פון א דראמע: אין איר ווירקען בעיקר יחידים, פערזענלעכקייטען. אָט מיט דעם אונטערשיידעט זיך טאקע די געשיכטע פון מענשען פון דער חיה'שער און אָרגאנישער וועלט: דאָרט ווערט די באוועגונג פארווירקלעכט דורך ארטען, דורך מ י נ י ם, וואָס בלייבען דעריבער אין אייביגער איינפארבינדקייט; דאָ זיינען עס די יחידים, וואָס שאפען דאָס נייע און טיילען עס מיט דער ארומינער מענשהייט. דער כאראקטערסטישער שטריך פון מענשען, אין געגענזאץ צו דער גאנצער איבריגער וועלט, באשטייט גראד אין דעם, וואָס ער האָט אן אויסגעשפּראָכענע אינדיווידועלע פיזיאָנאָמיע, צום אונטערשיד פון די חיות, פלאנצונגען און מינעראלען, ביי וועלכע דער כאראקטער פונ'ם גאנצען מין הערשט איבער'ן כאראקטער פונ'ם יחיד.

דער ווערט און יסוד פונ'ם מענש און מענשהייט באשטייט אין דער א י נ ד י ו י ד ו א ל י ט ע ט. אויף דעם גאנצען טרעפען־לייטער פון דער אָרגאנישער און ניט־אָרגאנישער ענטוויקלונג ביז צום מענש הערשט א פולשטענדיגע גלייכהייט אינערהאלב פון יעדען מין. ערשט אינ'ם מענשען ווערט די דאָזיגע גלייכהייט בטל, און עס ענטוויקעלט זיך די אינדיווידואליטעט. די אינדיווידועלע געשטאלט איז דער סימן פון מענשליכקייט און קולטור: חיות האָבען ניט אזא אינדיווידואל־כאראקטער. אמת, העכערע מינים פון חיות האָבען יא אן אָנהויב פון דעם, אָבער ער איז נאָך שוואך און שטענדיג אונטערגעוואָרפען דעם קאָלעקטיוון כאראקטער פונ'ם מין. קיין איינצעלנע באשעפענישן קאָן דאָ ניט זיך שטארק אונטערשיידען פון די אנדערע און זיך דערהויבען איבער זיי. און וואָס ווייטער מיר גייען אראָפּ מיט דעם טרעפען־לייטער פון די חיה'שע מינים, אלץ מער פארשווינדט דער אינדיווידועלער כאראקטער און עס ווייזט זיך ארויס בלויז די גאטונג, דער מין.

אין פארגלייך מיט'ן קולטור־מענש ווייזען ארויס אפילו די נ י ד ר י־ג ע ר ע מ ע נ ש ל י כ ע ר א ס ע ן בלויז שוואכע שפּורען פון אינדיווידועלער פיזיאָנאָמיע און פערזענלעכען כאראקטער. ווער ס'האָט נעזען איינעם פון די דאָזיגע וויילדע, דער האָט זיי שוין אלע נעזען. דער קולטור־מענש מוז אָבער זיין ערפּארשט און דערקענט אייגצעלווייז. ווי גוט מען קאָן ניט דעם באטרעפענדען שטאם, דאס באטרעפענדע פאָלק, קאָן מען אָבער פון דעם זייער ווייניג ארויסנעמען, כדי באמת פארשטיין דעם יחיד.

„דער אונטערשיד צווישען מענשליכען מין און אלע אנדערע איז בלי שום ספק פארבונדען דערמיט, וואס די קנייטשען און שפאלטען פונ'ם חיה'שען מוח זיינען פיל מער סיסטעמאטיש און אייגהייטליך ביי יעדער אייגצעלנער חיה, ווי דעם מענשען. אלם א סימן פונ'ם אינדיוודואל־כאראקטער, וואס אונטערשיידט דעם מענשען פון דער חיה, קאָן אויך באטראכט ווערען דער פאקט,

געווען בלויז אן אויסדרוק פון זייער צייט. אין דימערסטע פאלען איז דער אלגעמיינער גייסט פון דער מענשהייט דערגאנגען בלויז צום געפיל פון א פארהאנענעם דרוק, פון א בענקענדיגער שטימונג און פון א פרומען וואונש צו ענדערונגען. ער האט געשטעלט די אויפגאבע, אין וועמענס לעזונג די מאסע האט זיך געוויטיגט; די דערפילונג אבער פון די דאזיגע וואונשען און די ספעציעלע, קאנקרעטע פארם פון דער דאזיגער דערפילונג, איז דאס פאר־דינסט און טאט פון יחידים. אין אנדערע פאלען איז אפילו ניט פאראויס־געגאנגען אזא אונמעכטיג געפיל פונ׳ם באדארף: בלויז די געלונגענע גייס־טיגע באשטרעבונגען פון יחידים האבען מיט מאטערניש באזיגט דעם אינער־טען, אונפארשטענדיגען ווידערשטאנד פון דער מאסע און געגעבען איר נייע באוועגונגס־צילען". (3)

בכן איז די געזעלשאפט ניט סתם קיין רעזולטאט פון העלדען, מלכים, נביאים; זי איז אבער אויך ניט קיין מאסען־באוועגונג, וואס קומט פאר לויט בלינדע נאטור־געזעצען. די גרויסע פערזענליכקייטען האבען אין דער גע־שיכטע א שטארקע מאכט; זיי זיינען די פירער פון דער געזעלשאפט, די וועג־ווייזער פונ׳ם כלל. די געזעלשאפט איז אבער ניט קיין טויטער מעטאל, וואס קאן אויסגענאסען ווערען דורך די העלדען אין יעדער געווינשטער פארם. אויך די מאסע איז א מער־וויניגער אקטיווער עלעמענט אין דער געשיכטע. אמאל נעמט זי אויף די שטראלען, וועלכע די העלדען שיקען צו איר ארוים, אבער אמאל רעפלעקטירט זי זיי אויך צוריק: דאס איז אפהענגיג פון דעם, אויף וויפיל די דאזיגע שטראלען זיינען צוגע־פאסט צו איר איינענעם צושטאנד אינ׳ם באטרע־פענדען מאמענט.

אין דער געשיכטע ווירקט יא א גרויסער אלגעמיינער נאטור־געזעץ, די שטרעבונג פון מענשען פאנאנדערצואוויקלען און דערהויבען זיך אליין; די וועגען אבער, וואס פירען צום דאזיגען ציל, וווייזען אן די היסטארישע פער־זענליכקייטען. ניט זעלטען טרעפט זיך, אז די פאלשקייט, דער עגאיזם, דער פארטיי־אינטערעס פארפירט אזעלכע גרויסע פערזענליכקייטען צו וווייזען דער מאסע פאלשע וועגען. דאן זיינען זיי פינסטערלינגע און רעאקציאנערען, — הערען אבער צוליב דעם ניט אויף צו זיין — אביעקטיוו באטראכט — היסטארישע פערזענליכקייטען.

אויף אזא אופן איז געשיכטע אן ארענא פאר יחידים, וואס שטייען מיט דער מאסע אין געגענזייטיגער ווירקונג און פארווירקליכען גרויסע ge־שיכטליכע פאקטען בלויז מיט אירע צוזאמען. דעריבער

(3) Lotze, Mikrokosmos, Band III, S. 65.

וואָלט די געזעלשאפטלעכע פארבינדונג געבליבען א שוואכע און די מענשלעכע געזעלשאפטען וואָלטען קיינמאָל ניט דערגרייכט צו א מדרגה פון שטענדיגען צוזאמען־לעבען. א לעבעדיגע באשעפענישׂ פרייט זיך אינסטינקטיוו מיט איר גלייכען, און דאָס איז די אורזאכע פונ׳ם ערשטע סטאדע געפיל סיי ביים מענשען און סיי ביי דער חיה. באטראכטונג און באוואוסטזיין טרייבען דעם מענשען ווייטער צוזאמענצוקומען מיט גלייכע באשפענישען און ערשט אין דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג איז דאָס דאָזיגע סטאדע געפיל געוואָרען אן אונבאוואוסטזיניגער אינסטינקט. ביי דער שאפונג פון דער געזעלשאפט איז די באוואוסטזיניגע טעטיגקייט פונ׳ם מענשען יא געווען באטייליגט, און זי האָט געווירקט ניט ווייניגער שטארק, ווי דער אינסטינקט און דער פאמי־ליען צובונד.

געשיכטלעכע פאקטען זיינען שטענדיג ענג פארבונדען מיט היסטאָרישע פערזענלעכקייטען. אין דער געשיכטע פון פאקטען און האנדלונגען פארנעמט דער קריג דעם זעלבען ענטשיידענדען פלאץ, ווי די ר ע ל י ג י ע אין דער ק ו ל ט ו ר ־ ג ע ש י כ ט ע, און אין ערגיץ דריקט זיך ניט אויס די מאכט פונ׳ם יחיד אזוי בולט ווי אין די דאָזיגע ביידע ערשיינונגען.

נראר די עלעמענטען פון דער געשיכטע, אין וועלכע ס׳האָט זיך אם מערסטען אויסגעדריקט דער איינפלוס פון ציל־באוואוסטע יחידים, ווערען דאָס געמיינזאמע גייסטיגע אייגענטום פון דער גאנצער נאציע און העלפען אם מערסטען אויפצוהויבען דעם נאציאָנאלען זעלבסט־באוואוסטזיין. קריג און רעליגיע, אלס די ע י ק ר / ד י ג ע ט י פ ע ן פון דער פראגמאטישער און קולטור־געשיכטע, רעפרעזענטירען אין א גרעסערער מאָס, ווי אלע אנדערע עלעמענטען פון דער געשיכטע, די באוואוסטזיניגע טעטיגקייט פונ׳ם מענשען. אינ׳ם פארקומען פונ׳ם קריג און דער אויספירונג פון דער רעליגיע נעמען אנטייל אין א גרעסערער אדער קלענערער מאָס אלע יחידים פון דער באטרעפענדער נאציע, — אָנהויבענדיג פו די שעפפערישע קריגס־פירער און רעליגיאָנס־גרינדער און ענדיגענדיג מיט׳ן לעצטען סאלדאט, וואס איז ארוים צו פארטיידיגען זיין פאטערלאנד אדער מיט דעם איינפאכען מאסען־מענש, וואָס נויטיגט זיך אין טרייסט און גייט אריין אין טעמפעל, כדי צו פארהער־ליכען גאָט. אין מלחמה און רעליגיע איז טעטיג סיי דער הערָאיזם פונ׳ם יחיד און סיי אויך די באוואוסטזיניגקייט פונ׳ם כלל.

דעריבער איז טאקע דער קריג, — דאָס מיטל צו שיצען און באפעס־טיגען דעם מאטעריעלען האָב־און־גוטס פונ׳ם כלל — דער מעכטיגסטער היסטאָרישער פאקט, און דעריבער איז די רעליגיע געוואָרען דער גייסטיגער אינהאלט פון דער נאציע, איר לעבענס־אנשויאונג, דער סך הכל פון אירע לעבענס־פרינציפען. אין זיי ביידע ווערט אויסגעדריקט דער באוואוסטזיין

וואס ביי חיות זוכט דער סעקסועלער באדארף זיין באפרידיגונג אהן א דייט־ליכען אויסוואל, בעת ביים מענשען ווערט דער דאזיגער אויסוואל דערבראכט דורך אן אינסטינקט, וואס איז אונאפהענגיג פון ריין־פיזיאלאגישע רעפלעק־סען, — ביז צו געוואלטיגער לוידענשאפט. בעת יעדער איינצעלנער מענש קאן באטראכט ווערען אלס א באזונדערס־באשטימטע און כאראקטעריסטישע ווילענס־ערשיינונג, אפילו ביז צו א געוויסער מאס אלס אן איגענע באזונ־דערע אידעע — פעלט אבער ביי חיות לחלוטין דער דאזיגער אינדיווידואל־כאראקטער פארשוינדט וואס מער מיר דערוויטערען זיך פונ׳ם מענשען און קומען אריין אין דער ארנאנישער וועלט. ביי פלאנ־צונגען פארשווינדט ער אין גאנצען. אויב ס׳איז דא אן אונטערשיד צווישען בוים און בוים, צווישען גראז און גראז פונ׳ם זעלבען מין, איז דאס בלויז א רעזולטאט פון די אויסערליכע גינסטיגע אדער אונגינסטיגע איינפלוסען פונ׳ם לעבען, קלימאט און אנדערע צופעליגקייטען. ענדליך, אין דער ניט־ארגאני־שער וועלט פארשווינדט לחלוטין די אינדיווידואליטעט.״ [4])

אין נעגעזאץ צום אכטצענטען יארהונדערט, האט מען אבער אינ׳ם ניינצענטען יארהונדערט אנגעהויבען צו ערקלערען אלע געזעלשאפטליכע און קולטורעלע ערשיינונגען אויסשליסליך מיט אונבאוואוסטער בלינדער עווא־לוציע, אהן שום באטייליגונג פון דער פערזענליכקייט. די ענטשטייאונג פון דער מלוכה, פון געזעצען, פון שפראך און אלע עלעמענטען פון קולטור פרואווט מען איצט ערקלערען אויף א ריין־ארגאנישען אופן. אין נעגעזאץ צו ר ו ס א ׳ ס טעאריע ווענען דעם „ס א צ י א ל ע ן ק א נ ט ר א ק ט״ ווערט איצט דער מענש באטראכט אויסשליסליך אלס באשעפעניש, וואס איז פון אנהויב אן באשאנקען מיט א סאציאלען אינסטינקט, וואס ווירקט זיך אויס אונבאוואוסטזיניג און נאטור־נויטוועגדיג ביי דער בילדונג פון דער נעזעלשאפט.

די לערע ווענען „סאציאלען קאנטראקט״, ווי זי ווערט אויפגעשטעלט פון רוסא, איז, נאטירליך, פ א ל ש. ס׳איז קלאר, אז מענשען אהן א געזעל־שאפט האבען זיך ניט געקאנט אייניגען איבער אזא קאנטראקט, ניט האבענדיג קיין שום באגריף וועגען די מעלות פון געמיינזאמען לעבען. אבער פונקט אזוי ניט דענקבאר איז דאס, אז ביים צושטאנד־קומען פון דער געזעלשאפט אדער איר כסדר׳דיגען וואוקס, זאל די באוואוסטזיניגע האנדלונג פונ׳ם מענ־שען זיין לחלוטין ניט־באטיליגט. וועז מענשען, אלס יחידים, וואלטען ניט דערקענט די פרייליכקייט און שפעטער די מעלות פון א געמיינזאמען לעבען,

(4) Schopenhauer: Die Welt als Wille und Vorstellung, Leipzig 1819, S. 190.

דער מאסע; צום אונטערשיד אָבער פון די ערשטע קולטור־עלעמענטן זיינען זיי ניט קיין גלייכצייטיגער פּראָדוקט פון כלל. אין מלחמה און רעליגיאָנס־נרינדער דעם גרעסטן היסטאָרישן רום.

מיט איין וואָרט: דער געשיכטלעכער פּראָצעס באשטייט אין דער אריינמישונג פון העכער־באפעאיגטע יחידים אין דער געזעלשאפט, וואָס ווערט שטופּענווייז געוואונען פאר זיערע צילען.

ערשט נאָך דעם, ווי אין לעבן פון א פּאָלק, וואס מאכט במילא דורך א לאנגזאמע ענטוויקלונג, קומט פּאָר צוליב ווען עס איז אויסערלעכע סיבות, אן ענדערונג, הויבט זיך אָן דער געשיכטלעכער פּראָצעס. צוליב א קריג ווערען, למשל, אין א פּרימיטיוועך געזעלשאפט געשטערט די ביז־אהעריגע לעבענס־באדינגונגען; דער פּרימיטיוועך מענש ווערט געוואָר, אז אומשטענדען, וואָס זיינען געגעבען דורך דער נאטור, קאָנען נאָר געענדערט ווערען דורך מענשען. גלייכצייטיג ברענגט דער קריג צוואמען פעלקער, וואס זיינען אפגעטיילט צוויישען זיך דורך גרויסע אנטפערונגען, און די רויע נאטור־מענשען ווערען נעוואָר מיט ערשטוינונג, אז ניט אלץ מוז זיין גראד אזוי, ווי ביי זיי. עס קומט פּאָר אן ענדערונג אינ׳ם גייסטיגען לעבען און אין די פּאָר־שטעלונגען פון דער געזעלשאפט. מענשען ווערען געטריבען צום דענקען.

אויף דער דערגרייכטער העכערער קולטור־מדרגה הויבט אָן די איינהייט־ליכע מאסע זיך צו שפּאלטען; קריטישע פערזענלעכקייטן, הלדער, טרעטען אויף, וואס פּריידיגען זייערע אייגענע אידעאלען צו זייער געזעל־שאפטלעכער אומגעבונג און שטרעבען צו ציען זי נאָך זיך. די נאטירלעכע גלייכהייט פון דער געזעלשאפט ווערט אויפגעלייזט, און דער יחיד הויבט אָן צו דערקענען זיך אלס אויף אלע געביטען פון דיינקען און פילען. ער הויבט אָן צו שאפען זיך זיינע אייגענע געדאנקען איבער דער וועלט און אירע באציאונגען; די ג׳ירשנ׳טע טראדיציעס זיינען פאר אים שוין מער ניט ענוג; ער הויבט אָן צו טראכטען און קריטיקירען. דאָס דענקען הויבט זיך אָן אין דעם מאָמענט, ווען דער מענש רייסט זיך אפּ פון׳ם אלגעמיינעם קאָלעקטיוון געדאנק. אין דער זעלבער צייט הויבט ער אָן זיך צו באפרייען אויך פון מאראלישען דרוק פון כלל; ער עפענט נייע וועגען און שאפט זיך א באזונדערען קוק און א באזונדערע אפּשאצונג פון לעבען.

באלד הויבען זיך אויף מעכטיגע פערזענלעכקייטן, וואס פירען די מאסען — אמאל אויך דורך צוואנג און געוואלטיגען גייסטיגען איבערגעוויכט —

פון אלעמען, ביידע זיינען זיי — אין גרעסערער אָדער קלענערער מאָס — דער פּראָדוקט פון יעדען און פון אלעמען. געשאפען פון איינצעלנע, ווערען מלחמה און רעליגיע דער גמיינזאמער קנין פונ׳ם כלל: מיט דער מאכט פון אויסערגעווינלעכע פערזענלעכקייטען געהאלפן זיי אריבער אינ׳ם באוואוסטזיין פון אלעמען.

זיינענדיג דער שטארקסטער אויסדרוק פון פראגמאטישער און קולטור־געשיכטע, — זיינען אויך קריג און רעליגיע געווָארען דאָס פעלד, אין וועלכען עס דריקט זיך אויס אם שטארקסטען די מאכט פונ׳ם יחיד. דעריבער זיינען טאקע די נעמען פון די גרויסע מלחמה־פירער און רעליגיאָנס־גרינדער שטאר־קער דערהאלטען געווָארען אינ׳ם באוואוסטזיין פונ׳ם כלל, אויבער יעדער אנדערער מין פון היסטָארישע פערזענלעכקייטען. אלעקסאנדער דער גרויסער, צעזאר, נאפּאלעאן און מאלטקע; בודהא, קאָנפוציוס, משה, קריסטוס און לוטער האָבען די קלינגענדסטע נעמען אין דער וועלט־געשיכטע. דער הייגט־וועלטיגער דורכשניטליכער מאסען־מענש ווייסט גָארניט וועגען ארכימעדן, ניוטאָנען און העלמהאָלץ׳ן, פונקט אזוי ווי ער הויבט ניט אָן צו וויסען וועגען אריסטאָטעלעס, טאָמאס אקווינוס, קאנט און דארווין; ער וויס אָבער די גרויסע העלדען־טאטען פון די קריגס־פירער און די וואונדער־מעשיות איבער די רעליגיאָנס־גרינדער. אונאפהענגיג פון סובייקטיוועז וועדט פון קריג און רעליגיע, שטייען די קריגס־פירער און רעליגיאָנס־שאפער פיל העכער איבער דער מאסע, אייזדער די מענשען פון וויסענשאפט און קונסט. קיינער וועט ניט לייקענען, אז די ערשטע ערפארונגס־פאקטען פונ׳ם לעבען, — אז אין וואסער דערטרינקט מען זיך, אז דורך פייער וועדט מען פארברענט, אז אויף א הארטען געגענשטאנד שטויסט מען זיך אָן און אין א גרוב פאלט מען אריין, — האָבען פאר׳ן וואויזיין פון׳ם מענשען און דער מענשהייט א פיל גרע־סערען וועדט, אייזדער אלעקסאנדערס מלחמות, צעזאר׳ס זעלבסטהערשונג, נאפּאלעאנ׳ס קייזערריך אָדער די וויזהייט פון קאָנפוציוס, די געזעצען פון משה און די ליבע פון קריסטוס. פונדעסטוועגען זיינען די ענטדעקונגען פון די דאָזיגע אמת׳ן ניט פארבונדען מיט וועלבע עס איז נעמען, בעת די אנדערע בלייבען פול מיט רום אין דער גשיכטע. אויף די ערשטע לעבענס־ערפא־רונגען האָבען זיך מענשען אָנגעשטויסען אלע גלייכצייטיג, בעת רעליגיע און מלחמה זיינען גווען דער אויספלוס פון פערזענלעכער אינדיווידואליטעט. דעריבער זיינען קריג און רעליגיע די טיפּישע אויס־דרוקען פון גשיכטע. זיי וועדען געשאפען פון יחידים און די מאסען באַ־טייליגען זיך אין זיי מער־וויניג באוואוסטזיניג. להפך פון די וויסענשאפטען, זיינען זיי ניט אויסשליסליך א פּראָדוקט פון יחידים, וואס איז אונבאקאנט

אויסשפּעגן: ווי נאָר עס קריסטאַליזירען זיך אויס באשטימטע פּאָרמען פון דיינקען און לעבען, ווערען זיי פארוואנדעלט אין אונבאוואוסטע, מעכאנישע האנדלונגען, אין מנהגים, ביז עס דערהויבען זיך ניט ווידער גרויסע יחידים, וואָס לייזען אויף דאָס אלטע און שאפען מיט זייער אייגענער ענערגיע נייע אינהאלטען. די מנהגים ביים מענשען זיינען דאָס זעלבע, ווי אינסטינקטען ביי חיות. דאָס זיינען מעכאַנישׂ־געוואָרענע געוואוינהייטען, לעבענס־פּאָרמען, וואָס ווערען אונבאווסט פארווירקליכט דורך די מענשען.

דערביבער נויטיגט זיך די נעזעלשאפט אין כסדר׳דיגער דערפרישענדיגער טעטיגקייט פון קריטישע פּרזונענליכקייטען, וואס זאָלען זי שיצען געגען פאר־גליווערונג. אלע קולטור־עלעמענטען זיינען אונטערגעוואָרפען דעם נעזעץ פון דיאלעקטיק, און יעדער קולטור־עלעמענט, וואס ווערט אונפּאַאיג זיך צו באַווענען, — סיי צוליב אויסערליכען צוואנג און סיי צוליב אונטעטיגער גליי־כגילטיגקייט,—ווערט דאריבער פארוואנדעלט אין א שטערונג פונ׳ם פּראָגרעס. אייביג און אלגעמיין — גילטיג זיינען בלויז די לעצטע נעזעצען פון נאטור און מאַראל; די העכסטע פארווירקליכונג פון מאַראל־נעזעצען זיינען די לעצטע אידעאלען פון דער מענשהייט. אויף אזא אופן באשטייט די נעשיכ־טע אין כסדר׳דיגער פּאָרטשריטליכער דערנענטערונג צו די דאָזיגע אידעאלען; פּראָגרעס איז דאָס מיטיגע פּאָרווערטס־שטרעבען אויפ׳ן דאָזיגען וועג.

די מערסטע נעשיכטס־פילאָזאָפען פון דער נייסטער צייט אונטערשע־צען אָבער, ווי נעזאגט, צו שטארק די מאכט פון דער פּערזענליכקייט אין דער נעשיכטע. בּאָקלן, למשל, זעט אין דער נעשיכטע בלויז צווייי פאקטאָרען, — דעם מענש און די נאטור. די ווירקונג פון דער נאטור אויפ׳ן מענשליכען נייסט און פונ׳ם מענשליכען נייסט אויף דער נאטור זיינען, לויט זיין מיינונג, די אייניציגע מאטעריאלען, אויף וועלכע עס דארף אויפגעבויט ווערען די פי־לאָזאָפיע פון דער נעשיכטע. 6)

דער פּעלער פון באָקלען באשטייט אין דעם, וואס ער פארגעסט דאָ וועג־גען אן אנדערען פאקטאָר, — די מענשען (אלס מאסע). די נעזעלשאי־טיגע ווירקונג צווישען מענש און נאטור איז בלויז איין זייט פון דער נעשיכ־טע. די אנדערע זייט, וואס איז אפשר נאָך וויכטיגער, באשטייט אין דער נעזעלשאפטיגער ווירקונג פון מענש און מענשען, צווישען מענש און קולטור. דער דאָזיגער פעלער האָט פארפירט באָקלען צו דעם פארזוך אויפצושטעלען נעזעצען פאר דער נעשיכ־טע אויף א פאטאליסטישען אופן. ער האָט ניט איינגעזען די

6) Buckle: History of the Civilization in England, I, S. 46.

צו דעם אידעאל, וואס זיי האָבען זיך געשטעלט. באהערשט דורך נייע באגריפען און אידעען טרעטען אויף ריזען, וואס ברעכען מיט דער געגענווארט און הויבען אויף די געזעלשאפט — אמאל אויך געגען איר ווילען — אויף זייער אידעאל־געשאפענער מדרגה.

„ווער האָט עס פאראייניגט ווילדע שבטים און אריינגעצוואונגען די, וואס האָבען זיך געשטעלט געגען דעם, אינ׳ם יאָך פון דעם כלל און פון פרידליבען לעבען? ווער האָט זיי דערהאלטען אין אזא צושטאנד און באשיצט די באשטייענדע מלוכות געגען אויפלעזונג צוליב אינערליכער אונאָרדנונג אָדער דער צושטערונג דורך אויסערליכער קראפט? ס׳איז ניט וויכטיג, ווען כע נעמען זיי האָבען געטראָגען: אלענפאלס זיינען דאָס געווען העלדען, וואס זיינען פאָראויסגעגאנגען פאר זייער צייט־אלטער אויף ווייטע שטרעקען. דורות וואס האָבען זיי דערפאר געהאסט און מורא געהאט פאר זיי, זיינען פון זיי נעצוואונגען געווען אנצונעמען זייער באגריף וועגען דעם, וואס עס דארף געטאָן ווערען. דער באגריף, דער בלויזער באגריף וועגען דעם צושטאנד, וואס דארף פארווירקליכט ווערען, איז געווען גענוג כדי זיי צו באגייסטערען. און דאס אונגעהויערע נחת, וואס האָט געשטאמט פאר זיי פונ׳ם דאָזיגען באגריף, האָט זיי באלוינט און ענטשעדיגט פאר אלע אנשטרענגונגען. (5)

אינ׳ם מאָמענט ווען דער יחיד הויבט אָן צו ווערען באוואוסטזיניג וועגען זיך אליין, הערט ער אויף בלינדערהייט צו פאלגען דער עקזיסטירענדער קולטור. ער לעזט זי אויף און דערקענט זי לויט איר גאנצען אינהאלט. ער באגונגענט זיך ניט מיט׳ן ניט־פארשטאנענעם רעזולטאט און שטרעבט צו פארשטיין די בריוו פונ׳ם אינהאלט און די ליינג פונ׳ם פארשונגס־וועג. ער שטרעבט פון איין זייט צו דער אויפלעזונג פונ׳ם דערהאלטענעם רעזולטאט, פון דער אנדערער — צו זיין באנייטער צוואמענשטעלונג. בעת יחידים באנייען און נעמען ארום אזעלכע טראדיציאָנעלע אינהאלטען פונ׳ם דיינקען, קריטיקירען זיי אויך די דאָזיגע אינהאלטען. די קולטור ווערט צו אָביעקט פון באטראכטונג מצד דעם יחיד. דער גאנצער היסטאָרישער פראָצעס באשטייט טאקע אין דער באפרייאונג פון דעם יחיד, אין זיין אפריסען זיך פון דער געזעלשאפט און קולטור, אין דעם פאר־זיך־זיין פון דער פערזענליכקייט.

דער היסטאָרישער פראָצעס שוואנקט אָבער כסדר צווישען באוואוסטזיניגער זעלבסטשטענדיגער טעטיגקייט פונ׳ם יחיד און דער אונבאוואוסטער ענטוויקלונג פון די מאסען. די שאפענדע קראפט פונ׳ם מענשען לאָזט זיך

(5) Fichte: Grundzuege des gegenwaertigen Zeitalters, Berlin 1806, S. 97.

פּאָרשידענע רעזולטאטן, ווייל ס'איז פּארשידען דערביי דער אנדערער פּאקטאָר פון דער האנדלונג, דאָס „איך". דאָס „איך" און די סביבה אין פּאָרם פון מאָטיוון זיינען, צוזאמענגענומען, די פאקטאָרען פון יעדער האנדלונג. די נאטור פון דער דאָזיגער האנדלונג היינגט אָפּ פון דעם פּארשידענעם אופן, אויף וועלכען דער אינערליכער פאקטאָר רעאגירט אויף די אויסערליכע. אָט די דאָזיגע פּייאיגקייט צו רעאגירן אויף די אויסערליכע פאקטאָרען רופען מיר אָן פּ ר י ה י י ט. נאטירליך איז די פּרייהייט, מיט וועלכער דער מענש פירט דורך זיינע האנדלונגען בלויז א רעלאטיוון, א בערך'דיגע; זי וואקסט אבער מיט'ן לויף פון דער ג ע ש י כ ט ע און שטעלט פאר זיך אלס איר לעצטען אידעאל די אבסאָלוטע פרייהייט.

פרייהייט דארף אבער ניט צוזאמענגעמישט ווערן מיט מאנגעל פון אורזאכען, כיט צופאל אדער גרונדלאָזער הפקרות. פרייהייט איז אין א פיל גרעסערער מאָס א רעזולטאט פון שכל, פון אנזאָנונג, אָרדנונג און זעלבסט־באהערשונג. אין דער מאָס, אין וועלכער די דאָזיגע מענשליכע אייגענשאפטען וואקסען אין פארלויף פון דער געשיכטע, — אין דער זעלבער מאָס ווערט אויך גרעסער די פרייהייט. ניט די אומשטענדען באהערשען דעם מענשען, נאָר דער מענש אליין שטרעבט זיך אלץ מער און מער צו באפרייען פון זייער מאכט און דערגרייכען דערמיט זיין אמת'ן „איך". דער גאנצער היסטאָרישער פּראָצעס באשטעהט אין דער דאָזיגער שטופענווייזער באפרייונג פון'ם מענשען פון די כהות, וואס זיינען אויסער אים אָדער וואס ליגען אונבאוואוסט אין אים אליין.

אויב די געשיכטע איז אויף אזא אופן אן ארענא פון פרייע און אלץ פרייער ווערענדע יחידים, — דארף מען אבער ניט אריינפאלען אין אן אייגזייטיגקייט און פאלייקענען אין דער געשיכטע לחלוטין יעדען צוזאמענאנג און יעדע צוועקמעסיגקייט. אמת, די ג ע ש י כ ט ע ה א ט קע ניט קיין שום פלאן און קיין שום געזעצ ע ן, זי איז א פרייע געשטאלטונג פון יחידים. דאָך ווערט אין דער געשיכטע פארווירקליכט עטוואס אלגעמיינעס, א צוזיץ צו וועלכען אלע מענשען ציען זיך אין זייערע אינדיווידואליסטישע האנדלונגען. דאָס איז — די העכערונג פון'ם לעבענס־ווערט, די פארווירקליכונג פון א מענשהייט, די פארברייטערונג פון די מענשען. די מענשען לעבען ניט אין א נישט־שכל'דיגען כאָאס, ווי די חיות: אויף וויפיל זיי וועלען אין זייערע האנדלונגען געפירט דורך א צוזיץ אלס א מאָטיוו, ארבייטען זיי פאר דער פארווירקליכונג פון א ן א ל ג ע מ י י נ ע ם צ י ל, וואס קאָן אָנגערופען ווערען ה ו מ א נ י ט ע ט אין בעסטען זין פון'ם וואָרט. וואס ווייטער עס געהען פּראָאיס די יחידים,

בערך'דיגע פרייהייט פון יחידים, די מאַכט פון פֿערזענלעכקייט. וואָס באַשטייט אין דער פרייהייט זיך אליין צו באשטימען און אונטערוואַרפֿען צו זיך די ארומיגע סביבה.

די אויפשטעלונג אין דער געשיכטע פון נאטור־נויטוועגדיגע געזעצען, וואס באהערשען זי אויף א פאטאליסטישען שטייגער, די איגנאָרירונג פון דער מאכט פונ׳ם יחיד און דאָס ניט־פארשטיין, אז דער היסטאָרישער פראָצעס איז די געגענזייטיגע ווירקונג צווישען מענש (אלם יחיד) און מענשען (אלם רבים), — דאָס אלץ ברייגט צו דער אפֿלייקענונג פון דער פרייהייט אין דער געשיכטע. אפֿלייקענען אָבער די פרייהייט אין דער געשיכטע איז פונקט אזוי ניט־וויסענשאפטליך און פאלש, ווי גלויבען אין אבסאָלוטע פרייהייט. וועד עס אנערקענט די אבסאָלוטע פרייהיים, פארשטייט ניט די באדייטונג פון די אויסערליכע פאקטאָרען, פונ׳ם „ניט־איך" און מוז אלע ערשיינונגען ערקלערען בלויז מיט פסיכאָלאָגיע. לחפך, די וואס לייקענען אפ די פרייהייט, באשטייען אויף דער אבסאָלוטער מאכט פונ׳ם טויטען און לעבעדיגען „ניט־איך", אויף דער פולשטענדיגער וועדט־לאָזיגקייט פונ׳ם „איך". פונ׳ם פסיכאָלאָגישען פאקטאָר. דער אמת איז, אז א געשיכטליכער פאקט איז א רעזולטאט פון ע ט ל י כ ע ניט־גלייכע פאקטאָרען, — פון דער סביבה, פונ׳ם לאָנד, דער פריערדיגער געשיכטע און דעם מענשען גופא. וועד מיר האָבען צו טאָן מיט די האנדלונגען פון א חיה, וואו די אויסערליכע פאקטאָרען האָבען אן איבערוויגענדע מאכט אין פארגלייך מיט די אינערליכע, פסיכאָלאָגישע,— האָבען מיר פאר אונז אונענדליך־ווייניג פרייהייט. ביי מענשליכע האנדלונגען איז אָבער די לאגע אנדערש: גראד דער מענש, די פסיכישע קראפט, איבערוועגט דאָ אלע איבריגע פאקטאָרען און שטרעבט זיך אליין צו באשטימען.

וועד מען זאָל אלץ, וואס אן איינצלנער מענש שטעלט מיט זיך פאָר און וואָס ער טוט, באצייכענען מיט A קאָן מען דאָס דאזיגע A פאנאנדערטיילען אין A+X. אין דעם "A" געהט אריין אלץ, וואס ער באקומט פון זיין סביבה, פון לאנד, פאלק, צייט; דאָס "X" דריקט אוים זיין אי י ג ע נ ע ם ב י י ט ר א ג, דאָס וועדק פון זיין פרייען וויללען. דאָס דאזיגע "X", מעג זיך זיין אבסאָלוט קליין, אפילו פארשווינדענד קליין, עס האָט אָבער אן אונענדליכען וועדט; עס ווירקט באשטימענד אויף די גאנצע נאטור פון דער האנדלונג. די ווירקונגען, וואָס קומען פון דרויסען, פארוואנדלען זיך ביים מענשען אין מאָטיוון. מיט אנדערע וועדטער: דער מענש רעאגירט ניט אויף די דאזיגע ווירקונגען אונכיטעלבאר לויט די געזעצען פון מעכאניק. ער נעמט זיך צייט צו פארגלייכען געגענזייטיג די מאָטיוון, צו באטראכטען די פאקטישע לאגע און ארויסטראָגען זיין אייגענע אנטשיידונג. גלייכע מאָטיוון קאָנען האָבען ביי פארשידענע מענשען

אן אויפרוף צו דער אידישער יוגענט *)

די דורות־לאנגע אונטערדריקונג פון אידען פארשטארקט זיך פון יאָר צו יאָר. פאָגראָמען, מאסען רדיפות, פארפאָלגונגען זיינען נעווּאָרען געווייניקער ערשיינונגען אין אידישען לעבען. די מענשליכע ווירדע פון די אידען ווערט אומעטום געטראָטען מיט די פיס.

די אלגעמיינע און גרונד אורזאך פון דעם אידישען יאָך, פונקט ווי פון מענשליכער אונטערדריקונג בכלל, ליגט אין דער ניט ריכטיגער פארטיילונג פון די פאָליטישע און עקאָנאָמישע כחות צווישען דער מענשהייט, דאָס הייסט, אין דעם קלאסען כאראקטער פון דער געזעלשאפט. די ספּעציפישע און נאָענטסטע אורזאכען פון דער אידישער אונטערדריקונג ליגען אין דער רעכטלאָזיקייט און אין דער סאָציאל־פאָליטישער מאכטלאָזיקייט פון פאָלק. און אויב אונזער פאָלק איז ביז איצט פארבליבען אין דער געשיכטע, איז דאָס נאָר א דאנק דעם, וואָס דער איד איז געווען ביכולת אין פארלויף פון זיין געשיכטע צו ערפילען אזא סאָציאל־עקאָנאָמישע פונקציע, וועלכע איז געווען נוצליך פאר אנדערע פעלקער.

אלס סוחרים, באזיצער פון קאפיטאלען, און גרעסערע און קלענערע פארמיטלער צווישען פארשידענע קלאסען, האָבען די אידען געהאָלפען אין דער אנטוויקלונג פון די עקאָנאָמישע כחות פון לאנד און דעם ברייטען אויסבייט פון סחורות, און זיינען, דעריבער, ביז א געוויסער צייט געזולדעט געווּאָרען.

אָבער יעדעם מאָל, וועו די עקאָנאָמישע כחות פון א געוויסען לאנד האָבען דערגרייכט א געוויסע חויך, און די איינגעבאָרענע באפעלקערונג האָט אליין געקענט ערפילען די סאָציאל־עקאָנאָמישע פונקציעס פון די אידען, פלענען זיך נענען זיי אָנפאנגען רדיפות, וואס האָבען זיך געשטארקט מיט'ן וואוקס פון די סאָציאלע ווידערשפרוכען אין דער געזעלשאפט און וואס פלענען זיך געווייניקליך ענדיגען מיט א פולשטענדיגען גירוש פון די אידען פון דעם באשטימטען לאנד.

אין דעם ליגט די סאָציאל־עקאָנאָמישע אורזאכע פון אלע אידישע ליידען און פון זייער אייביגער וואנדערונג פון לאנד צו לאנד.

---

*) ערשינען אין דער רוסישער שפראך אין בראָשור פאָרם „וואָזוואַניע ק' יעוו־רעיסקאי מאָלאָדעזשי", אויסגאָבע פון ציוניסטען־סאָציאליסטען, אין יאָר 1901. די איבערזעצונג איז פון חבר ס. קרוזא.

אלץ מער ווערען זיי געפירט פונ׳ם צוועק און אלץ פעסטער ווערען זיי גע־
בונדען מיט די גאלדענע קייטען פון שכל. דער היסטאָרישער פראָגרעס, וואס
ווערט באשאפען דורך דער געמיינזאמער ווירקונג פון אונבאוואוסטע און
באוואוסטזיניגע, פון צופעליגע און פרייע פאקטאָרען, איז דער גרויסער צוועק־
צוזאמענהאנג פונ׳ם גאנצען מענשליכען טאָן. די יחידים זיינען טאקע יערער
באשעפטיגט מיט זיך אליין; אין דער זעלבער צייט ווירקען זיי אָבער אלע
ביים לעבעדיגען קלייד פון דער געשיכטע. זיי פארווירקליכען אלע דעם
ענד־צוועק פון דער געשיכטע, די הומאניטעט, און אָהן ערפאָלג, אָהן רום
וועט פארבליבען אינ׳ם לויף פון דער געשיכטע אלץ, וואס היסטאָרישע פער־
זענליכקייטען וועלען אויפטאָן אין צוזאמענהאנג מיט׳ן דאָזיגען גרויסען
צוועק.

טעריעלע ליידען, טראָגט אויף זיך די מאַסע דורך די שרעקען פון דער אנטי־סעמיטישער רעגירונג, פון דער פּאָליציי, פון מיטעל־שטאַנד און פון דעם גרָאָבען המון.

הונגער,אָרימקייט און כאָטישער לויפען פון לאנד צו לאנד, גייסטיגע דעזאָראַליזאציע — דאָס זיינען די נאטירליכע רעזולטאטען פון דער לאנגע, וועלכע וועלט אלץ ערגער און ערגער.

דער געדאנק און דאָס געפיל וויזען אונז אָן אויף צווי וועגען פאר דער היסטאָרישער לייזונג פון דער אידען פראגע. ערשטענס, די ערווָאַכונג אין די אידישע מאַסען פון רעווָאָלוציאָנערע, פּאָליטישע אינסטינקטען, אָן די אידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע באוועגונג מיט'ן פּראָלעטאָריאט אין צענטער אָן מיט די איבעריגע אידישע מאַסען אין פּעריפעריע; אָן צווייטענס, די אפוועגדונג פון דער כאָאָטישער אידישער עמיגראַציע, דער אייבּיגער אידישער וואַנדערונג אין אין טעריטאָריע פּאַר דער פּאַרמירונג פון א אידישער מלוכה אויף סאָציאַליסטישע יסודות.

די טעריטאָריע — דאָס איז דאָס אלטע אידישע לאנד, ארץ ישראל, און די נאכבאר לענדער, וועלכע געפינען זיך אונטער דער הערשאפט פון ענגלאנד, ווי ציפערן און סיני. אנשטאט וואס די אידישע מאסען זאָלען אויסגיין אונטער דעם עקאָנאָמישען און פּאָליטישען דרוק און וואנדערען איבער דער גאנצער וועלט אָהן א ציל, ניט געפינענדיג פאר זיך קיין מקום מנוחה, לעבען פון ניט פּראָדוקטיוואר ארבייט און גייסטיג פארקריפּעלט ווערען, דארף דער געדאנק און דאָס געפיל יעדען אונטערזאָגען, דאָס די קאָנצענטרירונג פון די עמיגרירענדע מאסען, וועמעס עקאָנאָמישע יסודות זיינען צוטרייסעלט, אין איין טעריטאָריע מיט'ן צוועק צו שאפען אועלכע לעבענס פּאָרמען, וועלכע זאָלען אנטשפּרעכען די מאטעריעלע און אידעאלע אינטערעסען פון די מאסען, איז די סאָציאַלע נויטוועניגקייט פון דער אידישער ווירקליכקייט.

דער פּאָליטישער קאמף פון די אידישע מאסען אין די לענדער וואו זיי וואוינען און די שטרעבונג צו דער פארווירקליכונג פון אן אויטאָנאָמען אידישען צענטער איז ניט קיין ווידערשפּרוך, ווי דאָס קען זיך אויבערפלעכליך ארויסווייזען. די אידישע ווירקליכקייט איז אין איר עצם זייער א קאָמפּליצירטע.

די אידישע עמיגראציע איז א היסטאָרישער פּראָצעס, וואס קען זיך ניט פארענדיגען אין א קורצען כּשך פון צייט. דאָס רוב פון די אידישע מאסען וועט נאָך אויף א לאנגער צייט בלייבען אין די איצטיגע לענדער, און זיי מוזען דעריבער אומפּארמיידליך רעאגירען אויף זייער לאגע, קעמפען פאר זייער עקאָנאָמישער אויסבעסערונג און פאר זייערע פּאָליטישע רעכטע, פאר

אין דער איצטיגער צייט לעבען די אידען איבער אייגעם פון די שווער־סטע מאָמענטען אין זייער געשיכטע.

אין רוסלאנד, רומעניען און עסטרייך, דאָרט וואו עס לעבט די גרעסטע מערהייט פון אידישען פאָלק, איז זייער ספעציפישע טעטיגקייט פאר דער עקאָנאָמישער אנטוויקלונג פון לאנד געוואָרען אן איבעריגע, און די געזעל־שאפטליכע קאָנקורענץ מיט'ן וואוקס פון די געזעלשאפטליכע ווידערשפרוכען שטרעבט צו דעם, אז מען זאָל זיי אין גאנצען באזייטיגען פון אלע פאָזיציעס פון לעבען. אין די לענדער זיינען די אידען שוין פון לאנג בארויבט געוואָרען פון זייערע בירגערליכע און פאָליטישע רעכט; און יעצט ווערען די קוואלען פון זייער לעבען אלץ מער צוגעשלאָסען.

א גאנצע רייע פון טעטיגקייטען ווערט זיי פארבאָטען; די בילדונג אנשטאלטען זיינען פאר זיי פארמאכט; די פראָדוקטיווסטע ארבייט, ווי ערד ארבייט, איז פאר זיי אין גאנצען ניט צוגענגליך, אין עטליכע לענדער, ווי אין רומעניען, ווערען די אידען געטריבען ווי פרעמדע. די ווילדע אויס־געשרייען געגען זיי קלינגען אלץ העכער און העכער, עס ווערען באנייט די באשולדיגונגען פון מיטעלאלטער, און אידישע מארטירער שמאכטען אין די טורמעס און ווערען צו דער תליה געפירט.

פון אָט דער אונערטרעגליכער לאגע ליידט אין א פארשידענער פאָרם און מאָס די גאנצע אידישע נאציע, מיט דער אויסנאם פון דעם גאָר רייכען און פריווילעגירטען קלאס, ליידט מאטעריעל און גייסטיג. עס ליידט דער אידישער מיטעל־קלאס, וועלכער ווערט געדריקט פון דער ניט אידישער קאָנ־קורענץ, דעם געזעלשאפטליכען באָיקאָט, און די אונטערדריקונגען מצד דער רעגירונג. עס ליידט די אידישע אינטעליגענץ, פון וועלכער מען נעמט אוועק יערע מעגליכקייט פון אויסנוצען אירע כחות אין לעבען.

אָבער מער פון אלעמען ווערט געדריקט די אָרימע מאסע, וועלכע שטעלט מיט זיך פאָר 80 פראָצענט פון אידישען פאָלק, און וועלכע ערפילט די ספעציפישע אידיש־עקאָנאָמישע פונקציע פון קליינער פארמיטלערשאפט צווישען די געזעלשאפטליכע קלאסען. אונטער דעם דרוק פון דער רעגירונג און דעם געזעלשאפטליכען אנטיסעמיטיזם פארלירט די מאסע ביסלעכווייז אלע לעבענס מיטלען און ווערט פאר'משפט צום אונטערגאנג. דער איבער־גאנג צו פראָדוקטיווער ארבייט איז פאר די מאסען זעהר שווער, אויב ניט אינגאנצען אונמעגליך, ווייל אויך די ארבייטענדע עלעמענטען פונ'ם אידישען פאָלק זיינען אונטערווארפען דעם זעלבען אנטיסעמיטישען דרוק, און באַ־גרענעצט אין דער מעגליכקייט פון לעפינען ארבייט, און אלס א פרעמדער און רעכטלאָזער עלעמענט פון לאנד טיילט ער אויס פון זיך א שטענדיג וואקסענ־דען קאָנקורענט פון דער רעזערוו ארמיי פון ארבייטסלאָזע. אויסער די מא־

טעטיגקייט, וועלכע פארעגטפערען אין גלייכער מאָס די אידישע פראגע, אויף צוויי פריינדליכע, אָבער אין גאנצען זעלבסטשטענדיגע אָרגא־ניזאציעס.

די אידישע סאָציאל־דעמאָקראטישע באוועגונג, מיט א מיטפילענדער באציאונג צום סאָציאליסטישען ציוניזם, און צו דער אידעע פון דעם אידישען ווידערגעבורט, און די סאָציאליסטיש־ציוניסטישע באוועגונג מיט איר טעא־רעטישער אנערקענונג פון דער נויטיגקייט פון א רעוואָלוצאָנער־סאָציאליס־טישער באוועגונג צווישען די אידען אין די לענדער, וואו זיי וואוינען — דאָס זיינען אָט די צוויי פאָרמען פון אָרגאניזאציע, וועלכע קענען געבען א בריייטען ענטפער אויף דער אידישער פראגע און אויף די נויטען פון די אי־דישע מאסען.

צוזאמען מיט דעם סאָציאל־עקאָנאָמישען מאָמענט, וועלכער דיקטירט אונז די נויטוועגדיגקייט פון דעם סאָציאליסטישען ציוניזם, איז פאראן נאָך א טיפער קולטור־פסיכאָלאָגישער מאָטיוו, פון וועלכען דער סאָציאליסטישער ציוניזם שפּראָצט ארויס. די אידישע נאציע איז איינע פון די באנאבטסטע און געניאלסטע נאציעס פון דער מענשהייט.

אז דאָס אידענטום האָט בייגעטראָגען דעם גרויסען חלק צו דעם מענש־ליכען קולטור אוצר, איז דער אנערקענטער פאקט פון דער געשיכטע. די אויסערליכע לאגע, זיין היימלאָזיגקייט און פארשלאפונג האָבען פארוואנ־דעלט דאָס דאָזיגע אויסערגעווייניליכע פאָלק אין א קאריקאטור, צום שפּאט פון דער וועלט און צו א לאסט פאר זיך גופא, און פון וועלכען די גאנצע וועלט שפּאָט, פארקריפּעלט זיין נשמה. די אידישע נבואה איז פארוואנדעלט געוואָרען אין תלמוד'ישער מיאראלישער בערזע, די אידישע אוני־ווערסאל־עטיק — אין א אידישער אוניווערסאלער בערזע, נאציאָנאלע שא־פונג — אין א נארישער נאָכקרימעניש; די שפּראך — אין א יאמערליכען זשארגאָן, די אינדיווידואליטעט — אין א פרעמדער אונטערטעניגקייט, נייסטיגע שאפונג — אין א קראנקהאפטער פּלפּוליסטיק, דאָס סאָציאלע לעבען — אין לויפעניש און וואנדערונג, און די געשיכטע—אן אן אייביגען קרעטע.

דאָך ניט קוקענדיג אויף דעם גאנצען טראגיזם פון דער נאציע, ניט קוקענדיג אויף דער קלאָגעדיגער קאריקאטור פון איר לעבען, ניט קוקענדיג אויפ'ן מאנגעל פון קאָנקרעטע נאציאָנאלע פאָרמען, איז די לעבענספּאעזי־קייט און איר ספּעציפישע באנאבטקייט אזוי גרויס, דאס נאָך אויך איצט פארמאָגט זי מעכטיגע שאפונגס־כוחות, הויפּטזעכליך פון דעם עטישען און סאָציאליסטישען מין, וועלכע קענען ביי א נארמאלער געשיכטליכער אנט־וויקלונג זיך פאנאנדערליגן אין א גרויסער נאציאָנאלער קולטור. דער שאָפונגס־פייער פון אידענטום איז ניט אויסגעלאָשען; אין דער צופויליטער,

דעם אלגעמיינעם אידעאל פון קאלעקטיווער ארבייט און פאר דער אייגענער מענשלעכער ווירדע. אפציען די מאסען פון קאמף אויף די ערטער אין נאמען פון דער אידישער אוטאנאמיע אין פאלעסטינא וואלט געמיינט אי־ בערגעבען די אידישע מאסען און די גאנצע נאציע דעם שונא אין די הענט, און פירען דאס אידענטום צו א פולשטענדיגער מאטעריעלער און גייסטיגער ירידה. פון דער אנדערער זייט אבער איגנארירען אין נאמען פון קאמף פאר'ן סאציאליזם און פאר דער אויסבעסערונג פון דער ארבייטער לאגע די סכנות פון אידישען לעבען, וועלכע די סאציאל־דעמאקראטישע טעטיגקייט קען ניט אין גרונד גענומען באזייטיגען, — איז א פארברעכען געגען די דרינגענדע אידישע אינטערעסען. ענטפערען צו די געטריבענע, עמיגרירענדע ארבייט־ און מקום־מנוחה־זוכענדע מאסען מיט דער אנווייזונג אויף דער צוקונפטיגער סאציאליסטישער ארדנונג, — איז גלייך ווי געבען זיי שטיינער אנשטאט ברויט.

די סאציאל־דעמאקראטיע און דער סאציאליסטישער ציוניזם זיינען, דעריבער, יענע צוויי באוועגונגען, וועלכע ענטפערען אויף די רעאלע נויטען פון די אידישע מאסען און אויף דער אידישער פראגע אין אלגעמיין. א גאנצע רייע פון טאקטישע אורזאכען מאכען עס דאך פאר אומצווועקמעסיג די פאראייניגונג פון די ביידע טעטיגקייטען אין אין אלגעמיינער פראקטישער פראגראם און מאכט, פארקערט, נויטיג זייער פאנאנדערטיילונג אין צוויי זעלבסטשטענדיגע און פריינדליכע ארגאניזאציעס. די צילען און מיטלען פון אט די ביידע פארמען פון געוועלשאפטליכער טעטיגקייט ליגען אין פאר־ שידענע ספערען; די באציאונג פון די הערשענדע קלאסען און רעגירונגען צו ביידע באוועגונגען איז אין גאנצען פארשידען; די פארבינדונגען פון דער סאציאל־דעמאקראטיע און די פארבינדונגען פון דעם ציוניסטישען סאציאליזם מיט אנדערע געוועלשאפטליכע שטרעמונגען ליגען אין פארשידענע ריכטונ־ גען: די אידישע סאציאל־דעמאקראטיע דארף זוכען פארבינדונגס פונקטען מיט די ארטיגע ארבייטער, און אמאל אויך מיט ליבעראלע פארטייען; דער סאציאליסטישער ציוניזם, אבער, מוז שטרעבען צו ווירקען אויפ'ן בירגער־ ליכען ציוניזם און אויף די אידישע פילאנטראפישע אינסטיטוציעס אין אל־ געמיין. די באציאונג פון די אידען צו דער סאציאל־דעמאקראטיע און צו דעם ציוניסטישען סאציאליזם איז א פארשידענע; פילע עלעמענטען, וואס זיינען נאך ניט גרייט אויפצונעמען די אידעען פון דער סאציאל־דעמאקרא־ טיע, קענען זיך אבער אנשליסען אן דעם ציוניסטישען סאציאליזם, וועלכער געפינט זיך אויסער דער ספערע פון קלאסען אינטערעסען. אט די מאמע־ טען, און פילע אנדערע, דערווייזען די פראקטישקייט און שכלדיגקייט פון פאנאנדערטיילען די דאזיגע צוויי פארמען פון אידישער נעוועלשאפטליכקייט

דער אידישער בורזשואזיע. וועז אונטער דער ווירקונג פון דער פולער עמאנציפאציע פון די פריוולעגירטע אידען אין רוסלאנד איז אויסגעוואקסען די אידישע בורזשואזיע אוז האט אנגעפאנגען איר רויבעריישען אנגריף אויף דער וועלט, איז דאס געווען אין די פאליטישע אינטערעסען פון דער בורזשואזיע צו פארלייקענען די אידישע נאציאנאליטעט אוז אנשטאט איר באשאפען די טעריע פון א אידישער רעליגיעזער מיסיע. אזוי ווי דאס אידעטום האט ניט קיינע קאנקרעטע נאציאנאלע פארמען, האט אט דער בורזשואזער אנטי־נאציאנאליזם באהעפט זיך אויך צו דער אידישער אינטעליגענץ, וועלכע האט געשעפט איר גאנצע אויפקלערונג אוז אנטוויקלונג פון פרעמדע קולטורען. דער אנטינאציאנאליזם פון דער אידישער סאציאליסטישער אינטעליגענץ אוז דורכדעם, וועז אפילו אין א קלענערער מאס, אויך פון די אידישע ארנאניזירטע מאסען, פליסט ארויס פון דעם, וואס זיי האבען זיך נאך ניט אין גאנצען באפרייט פון דער אנטי־אידישער פסיכאלאגיע, וועלכע זיי האבען איבערגענומען פון דער אידישער בורזשואזיע.

אין די אויגען פון די אידישע סאציאליסטען איז די אידעע פון דער אידישער ווידערגעבורט דיסקרעדיטירט, אמת, אין יענער בורזשואה־רעאקציאנערער פארמע, וועלכע דער מאדערנער ציוניזם האט אנגענומען. עס איז שוין אבער צייט עדליך צו באגרייפען דעם מהות פון דער באוועגונג אוז די אוזאכען, ווארום זי האט אינפארמיידליך נעמוזט אננעמען דעם כיזעראבלען רעאקציאנערען כאראקטער.

ניט פון דער שטרעבונג פון דער אידישער בורזשואזיע צו געפינען אן אָרט פאר דער כאדוועגדונג פון אידע פרייע קאפיטאלען, אוז ניט פון איר שטרעבונג צו פאליטישער הערשאפט איז ענטשטאנען דער ציוניזם, ווי דאס ווילען האבען מאנכע סאציאליסטען. דאס איז פונקט אזא גראבע ווי א נאציונאלע ערקלערונג פון דער דאזיגער באמת מערקווירדיגער באוועגונג. דער ציוניזם איז ארויסגעקומען פון דעם באוואוסטזיין פון די אידישע מאסען, אז אלע זייערע עקאנאמישע פאזיציעס זיינען צוטרייסלט, אוז פון זייער שטרעבונג צו א בעסערער ווירקליכקייט. צו דעם סאציאל־עקאנאמישען כיאטיוו קומט צו דער נאציאנאלער אינסטינקט אוז דאס נאציאנאלע זעלבסט־באוואוסטזיין, וואס איז געווארען דער גיסטיגער שעפערישער מהות פון דער באוועגונג. אבער ניט דער סאציאל־עקאנאמישער אוז ניט נאציאנאל־קולטורעלער מאטיוו פון ציוניזם האבען נאך קיין צייט ניט גהאט זיך צו דיפערענצירען לויט קלאסען קאטעגאריען. דערפון שטאמט דער גאנצער בירגערליך־רעאקציאנערער כאראקטער פון ציוניזם. דער עקאנאמישער באזיס פון די אידישע מאסען, וועלכער איז צוטרייסלט פון אנטיסעמיטיזם, אנטהאלט אין זיך באמת פילע פארשידענארטיגקייטען: ער שטעלט זיך

פארשטיקטער אטמאָספערע פון שקלאפערײ איז ער נאָר געוואָרען בלאָסער און טונקעלער און קאָן זיך ביי בעסערע באדינגונגען פאנאנדערברענען אין א שטארקער, ליכטיגער זון.

צו באשאפען די באדינגונגען פון דער פאנאנדערבליאונג פון דער אי־דישער נאציאָנאליטעט, געבען בריטקייט די שעפערישע כחות פון דעם געשיכטליך מערקווירדיגען אידישען פאָלק, — דאָס איז די נא־ציאָנאלע אויפגאבע פון סאָציאליסטישען ציו־ניזם.

און אין דער הינזיכט פילט זיך דער סאָציאליסטישער ציוניזם צוגלייך מיט דעם אלץ באפרייענדען אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם, אויף דער רויטער פאָן פון וועלכען עס איז אויפגעשריבען: נאציאָנאלע פרייהייט און בריטע מענלִיכקייטען פאר דער נאציאָנאלער קולטור פאר אלע אונטערדיקטע פעלקער!

דער סאָציאליסטישער ציוניזם שטעלט זיך אויך אלס אויפגאבע די בריטע גייסטיג־קולטורעלע טעטינקייט. די אידישע מאסען וועלען פאר־האַרטעוועט אין אונווייסענהייט, אין רעליגיעזער פינסטערניש, אין תלמוד'י־שער געצענדינערײ. אין דער אונווייסענהייט און פינסטערניש וועלען די אידישע מאסען געהאלטען פון די רבנים, פארקויפטע „רעגירונגס"־רבנים, פון דער אידישער בורזשואזיע און פון דער רעגירונג. דער סאָציאליסטישער ציוניזם ערקלערט מלחמה אָט די אלע פינסטערע און בייזע כחות אין נאָמען פון ליכט, אין נאָמען פון אמת, אין נאָמען פון דער אידעע פון נאציאָנאלען ווידערגעבורט.

אין דער פראקטיצירטער אידישער רעליגיע, וועלכע איז, לויט דעם געניאלען אויסדרוק פון הייגע, גאָר ניט קיין רעליגיע, נאָר אן אונגליק, זעט דער סאָציאליסטישער ציוניזם די הויפט שטערונג צו קולטור, ווייסען און פרייהייט. די דאָזיגע פראקטיצירטע רעליגיע צוקריפעלט דעם אידישען מוח און נשמה, שטייט אין וועג פון יעדער זעלבסט־טעטיגקייט און האלט דאָס פאָלק אין שקלאפען־קייטען.

אָט די פינסטערניש וויל דער סאָציאליסטישער ציוניזם צוטרייבען און אריינברויגען אין פאָלק דאָס ליכט פון דעם סאָציאליסטיש־נאציאָנא־לען אידעאל.

די אידישע סאָציאליסטישע יוגענד באציט זיך אינדיפערענט, אויב ניט אין גאנצען פיינדליך, צו דער אידעע פון א אידישער מלוכה און פון דעם אידישען נאציאָנאלען ווידערגעבורט.

דאָס איז אין דער ווירקליכקייט ניט מער ווי אן איבערלעבעניש פון

פון בירגערלעך־רעאקציאנערען כאראקטער פון ציוניזם, ווי דאס זאגען די סאציאליסטען, נאר עטוואס דיאמעטראל־געגענגעזעצטעס, און נעמליך — די נאך ניט פולשטענדיג אנערקענטע מאטעריעלע און אידעאלע קלאסען אינטערעסען פון די אידישע מאסען.

דער ציוניזם האט זיך אין זיין נאציאנאלען אידעאל ניט געקענט אויפהויבען העכער פון א רעגירונג מיט אידישער עקספלואטאציע און אידישער אונטערדריקונג. אהן וועלכען עס איז אידעען־צופלום מצד די סאציאליסטישע עלעמענטען איז די ציוניסטישע באווענגונג געווארען אלץ מער און מער רעאקציאנער. זי האט זיך פאראיניגט מיט די רעאקציאנערע רבנים, האט באשאפען א צבועקישען קולט פון דער אידישער רעליגיע. אירע פארטרעטער פארנעמען זיך מיט דעם שענדליכען אמט פון רעגירונגס־רבנות און זי פריידיגט דעם אידישען פאלק דאס איבערצוויסען מיט אלע פראגרעסיווע און ערהאבענע אידעען פון דער מענשהייט, וועלכע האבען כלומרשט אפגענארט דאס אידישע פאלק. דער גייסטיגער עלעמענט פון דער ציוניסטישער באווענגונג זיינען געווארען אלע יענע צופוילטע, אונווי־סענדע און אידעען־לאזע אינטעליגענטען, וועלכע זיינען געווען גייסטיג צו שוואך צו פארדייהען די אידעע פון סאציאליזם.

אבער נאך דעם אלעמען האבען די אידישע סאציאליסטען קיין רעכט ניט צו וואלפען שטיינער אין דעם מאדערנעם ציוניזם, וואס זיי האבען זיך צו זיין סאמע עצם באצויגען פיינדליך און האבען זיך ניט נאר ניט אנ־געשטרענגט ארייצובריינגען אין אים די סאציאליסטישע אידעע, נאר האבען נאך פאלש פארגעשטעלט זיין ענטשטעהונג און זיין אינווייניגסטען תוכן, זעהענדיג אין אים די שטרעבונג פון דער אידישער בורזשואזיע צו גע־מאכעריי און הערשאפט. די רעאקציאנער־בורזשואזע פארם פון דעם איצ־טיגען ציוניזם באפרייט ניט די אידישע סאציאליסטען פון זייערע פליכטען אין באצוג צו דער אידען־פראגע און צו דער אידעע פון דעם אידישען ווידער־געבורט, נאר פארקערט לייגט אויף זיי ארויף א הייליגען חוב ארייצובריינ־גען ליכט אין אט דער טיפער פאלקס ערשיינונג און מאכען פון אים א סאציאליסטישע באווענונג.

אוטאפיע! וועלען אויסשרייען אונזערע געגנער, ניט האבענדיג קיינע אנדערע לאגישע אויסזעצונגען.

די דאזיגע איינוועדונג מצד די סאציאליסטען וועלען מיר אויפנעמען מיט דער גרעסטער קאלטבלוטיגקייט.

די גרינדונג פון פארשידענע עקאנאמישע אסאציאציעס איז איינע פון די הויפט טעטיגקייטען פון דעם מאדערנעם סאציאליזם, פון וועלכע פילע

צוזאמען פון דער ארבייטערשאפט, פון קליינעם הענדלער, פון דער פאר־מיטלעריי א. א. וו. און דערביי איז די אומפּראָדוקטיוועַ טעטיגקייט די הער־שענדע פּאָרם פון ווירטשאפטליכען לעבען. אָבער אָט די עקאָנאָמישע פאר־שידענארטיגקייטען האָבען זיך צונויפגענאָסען אין איין אלגעמיינעם סאָציאל־עקאָנאָמישען מאָטיוו — צו שטרעבען צו א נייער ווירקליכקייט, אָהן דאָס די מער קריטישע עלעמענטען פון די מאסען זאָלען אריינטראָגען אין אָט דעם אלגעמיינעם מאָטיוו דעם קלאסען געדאנק.

ביי די מאכטלאָזע, גייסטיג־שוואכע, אומגליקליכע און שקלאפישע מא־סען פון אידישען פאָלק, וועלכע זיינען נאָך ניט צוטרייסעלט געוואָרען דורך א קלאסען דיפערענצירונג, האָט זיך די שטרעבונג צו א נייער ווירקליכקייט פארבונדען מיט אלע רעאקציאָנערע און אונגליקליכע אינהאלטען פון זייער לעבען. אָט די מאסען זענען די מאטעריאל־עקאָנאָמישע ליידען פון פאָלק פון שטאנדפונקט פון קליין־בורזשואזען לעבען, דער אידעאל פון דער אי־דישער צוקונפט איז ביי זיי פארבונדען מיט די רעאקציאָנערע תשובות פון זייער ווירקליכקייט, די מיטלען פאר דער דערגרייכונג פון דעם אידעאל שענפען זיי פון יענער שקלאפישער פאטאלאָגישער פסיכאָלאָגיע, וועלכע האָט זיך אויסגעארבייט אין די מאסען אין פארלויף פון יאָרהונדערטער.

און אויב דער סאָציאל־עקאָנאָמישער מאָטיוו פון ציוניזם איז כאָטיש, ניט באלויכטען פון קלאסענבאוואוסטזיין און פארבונדען מיט דער גאנצער שקלאפישער און מיזעראבלער פסיכאָלאָגיע פון די אידישען מאסען, האָט דער נאציאָנאלער מאָטיוו, וועלכער שפילט אין דער באוועגונג די רא׳ פון א שאפענדען כח, נאָך מער געטריבען די באוועגונג אין דער ריכטונג פון רעאקציע. די פּראָגרעסיווע נאציאָנאלע עלעמענטען פון דער אידישער פסיכיק זיינען פארטונקעלט מיט רעליגיעזע טראדיציעס און רעאקציאָנערע אָנהויפונגען פון שקלאפישען לעבען פון פאָלק. דער קלאסען־מעסיג ניט־דיפערענצירטער ציוניזם האָט באשאפען זיין נאציאָנאלע אידעאָלאָגיע הויפטזעכליך פון די רעאקציאָנערע עלעמענטען פון דעם אידישען נאציאָ־נאליזם: רעליגיע, טראדיציע און פאָלקס זיטען.

ניט פון די קלאסען אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואזיע, ניט פון איר שטרעבונג צו גאלט־מאכערייַ אָדער פאָליטישער הערשאפט שטאמט דער בירנערליך־רעאקציאָנערער כאראקטער פון ציוניזם, נאָר פון דער אונ־וויסענהייט און פינסטערניש פון פאָלק און פון דער ניט געניגענדער דורכ־דרינגונג פון דעם קלאסען־באוואוסטזיין און דער רעוואָלוציאָנער־סאָציא־ליסטישער אידעע אין די מאסען.

ניט די קלאָר באוואוסטזיניגע אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואזיע איז די אורזאך

בילדונג זיינע בעסטע מיטהעלפער, אין דער צייט וועז דער רעאקציאָנערער ציוניזם בויט זיין געבוידע אויף דעם צופוילטען פונדאמענט פון דעם פאטא־לָאגישען אידעאנטום. ניין, הערען ציוניסטען פון דעם רעאקציאָנער־בירגערלי־כען לָאגער, איר האָט געמאכט דעם ציוניזם אונמעגליך, איר האָט אים פאר־וואנדעלט אין אן אוטאָפּיע פון שקלאפערייַ, אין נאציאָנאלע קריכעניש, איר האָט דערווייטערט פון אים די אויפגעקלערטע פאָלקסמאסען און די סאָציא־ליסטישע אינטעליגענץ און איר האָט, צו אונזער גרעסטען באדויערן, פון אים צוגענומען אלע לעבענס־זאפטען.

מיר ציוניסטען־סאָציאליסטען הויבען אויף די עכטע פאָן פון דער אידי־שער פרייהייט, מיר לעבען אויף דעם אידענטום, אריינבריינגענדיג אין אלע ערשיינונגען פון זיין לעבען דעם גרויסען אידעאל פון סאָציאליזם. מ י ר זיינען צ י ו נ י ס ט ע ן!

און וואס מער דער איצטיגער ציוניזם דערנענטערט זיך צו זיין פאר־ווירקליכונג, און וואס טיער עס ווערען צייטיג אלע יענע אינסטיטוציעס, וועלכע דארפען עפענען די קאָלָאָניזאציע, אלס קלאָרער ווערט די נויטוועג־דיגקייט פון דעם סאָציאליסטישען ציוניזם.

די רעאקציאָנער־בורזשואזע ציוניסטען ווילען א קאָלָאָניזאציע אויף קאפיטאליסטישע יסודות און פאר'משפט'ען דורך דעם דעם ציוניזם צום טויט. זיי טראָגען אריין אין דער באוועגונג גלייך ביים אנפאנג די בירגער־ליבע קלאסען אינטערעסען און באשאפען יענע סאָציאלע מכשולים, צוליב וועלכע דער ציוניזם וועט מוזען צוזאמענברעכען. איצט איז די ציוניסטישע באוועגונג, ביי אלע אידע חסרונות, אלטרואיסטיש אין איר ענדציל, אָבער ביי דער פראקטישער טעטיגקייט וועלען ארויפשווימען די אינטערעסען פון די קאפיטאליסטען, דער בורזשואזיע, די טעכניקער, די אגראָנאָמען, די אָנגע־שטעלטע און די אלע אנדערע, וועלכע קריכען פאר די הערשענדע קלאסען. עס וועט זיך דאן פאנאנדערברענען דער קלאסען קאמף, וועלכער וועט פאר־ניכטען די אידיישע מלוכה ביי איר סאמע אָנפאנג. דער באשאפענער געגענ־זאץ פון די אינטערעסען וועט זיין יענער פעלז אן וועלכען דער ציוניזם וועט צושמעטערט ווערען. און וועז אנשטאט פרייהייט און ווידערגעבורט וועט אָנקומען קלאסען־האס און באנקראָט, וועלען די רעאקציאָנער־בורזשואזע ציוניסטען זיין די שולדיגע פאר דעם גרעיכט פון דער אידישער געשיכטע.

ניט ווייניגער שולדיג וועלען זיין אויך די אידישע סאָציאליסטען, אויב זיי וועלען בלייבען שטעהן פון ווייטען. זיי האָבען די מעגליכקייט אנטקע־גענצושטעלען דעם רעאקציאָנער־בורזשואזען ציוניזם זייער סאָציאליסטישע מאכט און אָנוועגדען די באוועגונג אין א סאָציאליסטישער ריכטונג.

און זייער זינד געגען דעם אידישען פאָלק וועט זיין דערפאר שווערער,

ערוואַרטען זאָגאר די פּאַרווירקלעכונג פון דער סאָציאַליסטישער געזעלשאפט בכלל. קאָאָפּעראַטיווע קאָאַניזאַציע איז דער וועג, וועלכער דארף פירען צו דער פּאַרווירקלעכונג פון דער אידישער סאָציאַליסטישער געזעלשאפט צום נצחון פון פרייהייט, גלייכהייט און ברידערלעכקייט.

און אויב קאָאָפּעראַציע ענטוויקעלט זיך און האָט ערפאָלג אין די אלטע קאָפּיטאַליסטישע לענדער, דארף זי געווים פּאַרנעמען איר פּאָזיציע אין א נייער געזעלשאפט. יאָ, לויט אונזער בליק איז דאָס דער איינציגער תנאי פּאַר אן ערפּאָלגרייכער קאָאַניזאַציע אין אלגעמיין.

דער פּאַרוואַורף פון אוטאָפּיע פּאַר די ציוניסטען קען בייַ אונז ארויס־רופען נאָר א שמייכעל פון מיטלייד.

אויב אימיצער פּאַרדינט דעם פּאַרוואַורף אין א נידעריגען און שלעכטען אוטאָפּיזם זיינען דאָס די רעאַקציאָנערע ציוניסטען. די אונמעגליכקייט ארויסצוגעהן פון דער ספערע פון זייער איינגער פּסיכאָלאָגיע, די עם הארצישע זיכערקייט אין דער אונבאַוועגליכקייט פון דער וועלט און דער אונפייאיגקייט פון לעבען צו פּאַרווירקלעכען העכערע און פּאַרנינפּטיגערע פּאָרמען — איז דער מיזעראַבעלער רעאַקציאָנערער אוטאָפּיזם פון זעלבסט־צופרידענע מענשען און די הערשענדע קלאסן. אוטאָפּיסטען זיינען יענע ציוניסטען, ביי וועמען דער ערפּאָלג היינגט אָפּ אן דעם קאפּריז פון סולטאן און דער אזוי אָנגערופענער דיפּלאָמאַטיע. די ציוניסטען סאָציאַליסטען זיינען פריי פון דעם פּסעוודא־ראַמאַנטישען טשאַד, לויט וועלכען די קאָאַניזאַציע דארף זיך אָנפאַנגען נאָר אין דעם „הייליגען לאנד", און ניט אין די פרייע לענדער פון ענגלאַנד, וועלכע זיינען אין שכנות מיט ארץ ישראל. ניט יענע זיינען אוטאָפּיסטען, וועלכע געניסען צוואַמען די אידעאַלען פון דעם אידישען ווידערגעבורט מיט די הייליגע אידעאַלען פון דער גאנצער מענשהייט. פאר'משפט צו א לאַנגזאַמען טויט איז די ארבייט פון יענע, וועלכע שטעלען זיך פּאָר, דאָס מען קען באַגייסטערען מענשען צו שקלאפערי און מאַראַלע אבסורדען.

ערשט דער סאָציאַליסטישער ציוניזם מאכט דעם ציוניזם מעגליך, ער בריינגט אויס דעם באַגריף פון ארץ ישראל און מאכט מעגליך גלייך אָנצוהויבען די רעאַליזאַציע פון אן אידישער מלוכה. ער בריינגט דעם ציוניזם אין פולען הסכם מיט די מאטעריעלע און אידעאַלע אינטערעסען פון די פאָלקס מאסען און מאכט פון אים א גרויסען אידעאל, פאר וועלכען דאָס פאָלק וועט קעמפען און לעבען. ער וועקט די אידעאַליסטישסטע און אויפגעקלערטעסטע עלעמענטען פון אידענטום און שטעלט זיי אין זיין אוואַנגאַרד, אין דער צייט וועלן דער בורזשואַזער ציוניזם קלייבט נאָר אויף די דערנער און צוטרעט מיט די פיס די בלומען. ער קעמפט געגען די פאטאַלאָגישע געוויקסען פון דעם אידישען לעבען, געגען קלעריקאַליזם און טראַדיציע און זעהט אין ליכט אוי

דאָס פאָלק אין קאמף פאר זיין פרייהייט *)

די ציוניסטישע פרייהייטס באוועגונג געפינט זיך איצט אין א קריטישער לאגע, וואס צווינגט אלע פאָרטשריטליכע ציוניסטען, פאר וועלכע דער ציוניזם איז ניט א פשוט'ע צייטפאָרטרייבונג, נאָר א הייליגער ערנסט, טיפער ארום-צוקלערען דעם תוכן פון דער באוועגונג. מיר זעהען, ווי די אידעע פון דער אידישער פרייהייט איז באקאנט כמעט ביים גאנצען אידישען פאָלק, ווי עס זיינען באשאפען געוואָרען די אינסטרומענטען, כדי אָנהויבען צו פארווירקליכען די אידעע: א פאָלקס-פארטרעטונג, א נאציאָנאלער פאָנד א. ד. נ. וויטער זעהען מיר, דאס די אויסערליכע כחות, די אייראָפעאישע און די טערקישע רעגירונגען מאכען ניט די מניעות, פאר וועלכע מען האָט פריער אזוי מורא געהאט; ווי די פראָגרעסיווע עפענטליכע מיינונג איז געניגט צו דיזער באוועגונג, אזוי דאָס דער ציוניזם וועט זיך מיט דער צייט קענען אויף איר שטיצען. און צוריק אָבער זעהען מיר, ווי דאָס אידישע פאָלק שלאָפט און עס ערוועקען זיך אין אים ניט די כחות, וועלכע קענען דעם ציוניזם אויספירען; ווי אלע די אינסטרומענטען, וועלכע זיינען באשאפען געוואָרען האָבען ניט קיין ווערט, ווײַל עס ליגען ניט אין זיי בערך אזוי פיל מאטעריעלע און פאָליטישע כחות, וועלכע זיינען נויטיג, אום דעם ציוניזם אויסצופירען; ווי אלע סימפאטיען פון דער ניט-אידישער וועלט פאר דעם ציוניזם זיינען אָהן נוצען, וואָרום עס ערהויבען זיך אין דעם אידישען פאָלק אליין ניט די נויטיגע קרעפטען, אום דיזע לאגע און די סימפאטיען אויסצונוצען. קיינמאל איז דער ציוניזם ניט געשטאנען אזוי גוט און האָט ניט געהאט אזוי פיל שאנסען, און דאָך הויבט זיך ניט אויף דאָס פאָלק ווי איין מאן מיט א פאָליטישען רצון און א כח, כדי צו דערלאנגען די פרייהייט.

די סבה דערפון ליגט אין דער גאנצער ענטוויקלונג פון דעם ציוניזם, אין דער פאָרם ווי מען האָט די אידעע פון דער אידישער פרייהייט פארשטאנען, וועלכע כחות מען האָט געזוכט צו ערוועקען, און ווי מען האָט געמיינט די אידעע אויסצופירען. אין די 20 יאָר זייט עס איז ענטשטאנען צוערשט די חבת ציון און שפעטער דער פאָליטישער ציוניזם, איז אייגענטליך נאָך ניט אויפגעוואקט געוואָרען דער גרויסער אידישער המון, וועלכער איז געצוואונגען דורך זיין גאנצע מאטעריעלע און קולטורעלע לאגע צו זוכען אין דעם ציוניזם זיין רעטונג און באפרייאונג און וועלכער עס זאל פילען דיזע פרייהייט ווי זיין נרעסטען אינטערעס פון לעבען. די וויניגע איבערגעבענע ציוניסטען, וואס

*) פלוגבלאט נומער 1, ארויסגעגעבען פון דער אָרגאניזאציע "חירות".

וויל זיי זיינען אלע סאָציאליסטען, דער פּראָגרעסיווסטער, אידעאלסטער און אויפגעקלערטסטער קלאס פון פאָלק.

ארויסטרעטענדיג מיט דעם סאָציאליסטישען ציוניזם פאר דער אידישער יוגענד, האָפען מיר, דאס מיר וועלען ריכטיג פארשטאנען וועלען פון אירע בעסטע פּאָרשטעהער. מיר האָפען, דאס די בעסטע פארטרעטער פון דער אידישער יוגענד וועלען זיך ערליך און אויפריכטיג באציען צו אונזער רוף. נאָר קודם כל וועלען מיר זיך צו יענע אלע אין דעם ציוניסטישען לאגער, וועלכע, באגרייפענדיג די גאנצע ניט־ציוניסטישקייט און גייסטיגע אָרימקייט פון דעם איצטיגען ציוניזם, זוכען נייע פּאָרמען פאר דעם ציוניזם, וואס זאָלען זיין מער אין הסכם מיט זייער סאָציאליסטישער וועלט־אנשויאונג. און אָט די אומעטום צושפּרייטע עלעמענטען רופען מיר צו אָרגאניזירונג און שיקען זיי די פרייליכע בשורה, דאס סאָציאליסטיש־ציוניסטישע גרופּען וועלען אומעטום געבאָרען.

די לייזונג פון דער אידען פראגע וועלט בכן רעזוצירט צו דריי גרונד־לאגען:

1. די נויטוועגדיגקייט פון א סאָציאל־דעמאָקראטישער אָרגאניזאציע פון אידישע מאסען אין די לענדער, וואו זיי געפינען זיך.
2. די נויטוועגדיגקייט פון א סאָציאליסטישער אידישער מלוכה אין ארץ ישראל און אירע נאכבאר־לענדער.
3. די נויטוועגדיגקייט פון קאמף געגען דעם אידישען קלעריקאליזם און זיין אומבייט אויף א סאָציאליסטישער נאציאָנאלער אידעע.

אזוי ווי דער סאָציאל דעמאָקראטישער קאמף פון די אידען געפינט זיך ניט אין אן אינערליכען צוזאמענהאנג מיט דעם אויפבוי פון א סאָציאליסטיש־ציוניסטישען שטאט, דארפען די ביידע פּאָרמען פון לייזען די אידען פּראגע געפינען זייער קאָנקרעטען אויסדרוק אין צוויי זעלבסטשטענדיגע אָרגאניזאציעס.

צו דער ארבייט, חבֿרים!

עס לעבע דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם!

עס לעבע דער סאָציאליסטישער ציוניזם!

לאָנדאָן, מאי, 1901.

אלע מאטעריעלע און גייסטיגע באריגונגען פון זיין לעבען צווינגען אים צו־צושטעהן צו דער ציוניסטישער באוועגונג און אין איר זעהן דעם וועג צו פרייהייט און צו העכערע פארמען פון לעבען. אט פון דעם גרויסען פעלער, וואס דער ציוניזם האט געמאכט ביז יעצט, דערפון וואס עס איז ניט אויפגע־לעבט געוואָרען דער אידישער המון, וועלכער זאל קענען קעמפען פאר דעם ציוניזם און זוכען אים אויסצופירען, וואס די אינטערעסען פון זיין לעבען זאלען זיין פארוואקסען מיט דער ציוניסטישער פרייהייט, דערפון נעמט זיך, דאס עס זיינען יעצט ניטא קיין קרעפטען, אום דעם ציוניזם צו פארווירקליכען, בשעת עס איז באמת די מעגליכקייט פאראן די אידישע פרייהייט צו באגרינדען. די אידישע מיליאָנערען און מיליאַרדערען פון מערב־אייראָפא, די גבירים אין רוסלאַנד, די רייכע קהלות, די חברות פאר קאָלאָניזאציאָן פון אידען, ווי די יק"א, די חברה כל ישראל חברים, די חברה בני ברית אין אמעריקא, וואס זיי אלע וואָלטען קענען אויספירען דעם ציוניזם און ברייגען דעם גאנצען אידישען פאָלק, דעם אידישען המון, גליק און פרייהייט, זיינען געגנער פון דער באוועגונג, וואָרום זי איז דער הפך פון זייערע אסימילאטאָרישע געשעפטען און שווינדלע־רייען; און די אידישע מאסע, דאס אידישע פאָלק האָט ניט אין זיך דעם רצון דעם ציוניזם צו פארווירקליכען און וויים ניט דעם וועג, וועלכען עס זאל געהן, וועז עס זאל דעם ציוניזם וועלען אויספירען.

עס מוז דאָרום יעצט זיין די אויפגאבע פון אלע ערנסטע און פאָרטשריטליכע ציוניסטען צו ערוועקען און צו פארשטארקען דעם ציוניסטישען רצון צו פרייי־הייט ביי דעם אידישען פאָלק און דאס פאָלק אויספירען אויף דעם וועג, וואו עס זאל זעלבסט דעם ציוניזם דורך זיינע כחות פארווירקליכען. און איינס מיט דאס אנדערע זיינען אייניג פארבונדען: שטארקענדיג דעם רצון פון פאָלק צו פרייהייט, שטופען מיר איהם, עס זאל זוכען מיטלען און וועגען די פרייהייט צו פארווירקליכען, און, וווייזענדיג אים דעם וועג ווי דעם ציוניזם אויסצו־פירען, שטארקען מיר אין אים דעם רצון צו פרייהייט און וועקען אויף זיינע אינווענטיגע כחות. דאס פאָלק מוז אנהויבען צו פארשטעהן, — און די אינטעליגענץ מוז אים דערצו העלפען, — דאס דער ציוניזם איז ניט נאר א גאולה פאר דער אידישער מאסע פון די צרות פון דעם גלות, נאר אויך פון אלע אירע צרות אין דער היינטיגער געזעלשאפט. בשעת עס באגרינדעט זיך א נייע געזעלשאפט דורך די הילף און די כחות פון המון, קאן דאס נאר זיין א פרייע געזעלשאפט, אהן דעם אונגליקליכען הפוך פון ארים און רייך, הערר און קנעכט, א פרייע געזעלשאפט, וואו אלע מענשען זאלען זיין ברידער און לעבען צוזאמען צוליב דער הייליגער עבודה פאר אמת, צדק און יושר. בפרט אבער מוזען מקומ ווערען דיזע העכסטע אידעאלען פון דער מענשליכער געשיכטע אין א אידישער געזעלשאפט, ביים אידישען פאָלק אין

זייער ציוניזם שטאמט ביי זיי פון זייערע שטארקע נאציאָנאלע געפיהלען, זיינען אריינגעפאלען אין דעם טעות פון אלע אוטאָפיסטען, וועלכע האָבען געמיינט, דאָס דער אינווייניגער אמת פון דעם ציוניזם אליין איז געגנט, כדי צו אים זאָלען צושטעהן אלע קלאסען אידען און אים פארווירקליכען. און אזוי ווי עס האָט זיך זיי אויסגעדאכט, דאָס דער גאנצער ציוניזם איז מער ניט ווי א געלד־פראגע, האָבען זיי געזוכט נאָר צוציען צום ציוניזם דעם רייכען קלאס, פון די שטאָדט־גבירים ביז צו די גרויסע אידישע מיליאָנערען און מיליארדערען. מיט די גבירים און מיליאָנערען האָבען זיך די ציוניסטען וועפרואווט אויף אלע אופנים, מען האָט געזוכט צו עהזועקען זייערע נאציאָנאלע געפיהלען, גערעדט צו זיי פון נאציאָנאלער ערע און פרייהייט, מען האָט געפרואווט זיי באוויזען, דאָס דער ציוניזם איז פאר זיי נאָר נוצליך, ווארום ער ציט אָפּ דעם אידישען פראָלעטאריאט אין אנדערע לענדער און לאָזט די גבירים אין רוהע; מען איז געקראָכען פאר זיי אויף אלע פיר, פארוואָרפען זיי מיט כבוד, געשיינקט גבאות און שלישי, בשעת זיי האָבען אין הארצען פון דעם ציוניזם געלאכט; אויפגע־הויבען פאר א קליניגקייט יעדען געלד־זאק צו דער מדרגה פון א שטיקעל שר אין נדיב ביי אידען, — און נאָך אלעם דעם זעהען מיר, ווי דער רייכער קלאס איז אזוי ווייט פון דעם ציוניזם ווי אמאל; ווי די אידישע בורזשואזיע אין מערב־אייראָפּא און אין רוסלאנד איז ניט נאָר ווא‌ס זי ווייל ניט דעם ציוניזם אויספירען, נאָר זי לאָזט ניט צו אפילו, אז דאָס אידישע געלד, ווי די פאָנדען פון יק"א, חברה כי"ח א. ז. וו. וואס זיינען באשטימט פאר דער קאָלאָניזאציאָן, זאָלען אויסגענעבען ווערען פאר דעם ציוניזם, ווי די אידישע גבירים און מיליאָנערען באוונדערם אין מערב־אייראָפּא זיינען גיכער באריים צו שאפען אלע מניעות נעגען ציוניזם, אידער אים צו פארווירקליכען. ניט ווייניגע פעלער האָט דער ציוניזם געמאכט אין זייע ארגאניזאציאָנען אין אגיטאציאָן, ווארום ער האָט געוואָלט אנפאסען די ארגאניזאציאָנען צו די רעאקציאָנערע מיינונגען און נעפיהלען פון דער בורזשואזיע, כדי זי זאָל קענען לייכטער צושטעהן צום ציו־ניזם. אָבער מען איז מער ניט געבליבען שטעהן ווי ביי די פעלער. צוגע־שטאנען צום ציוניזם איז דער רייכער אידישער קלאס ניט.

בשעת אָבער מען האָט זיך געיאָגט נאָך דער רייכער בורזשואזיע, וועלכע קאָן פרייוויליג ניט צושטעהן צו דעם ציוניזם, ווארום אלע אירע מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען זיינען נעגען דעם ציוניזם, האָט מען ניט געזוכט צו געווינען די אידישע מאסע, דעם גרויסען אידישען המון, צום ציוניזם, וואס ביי אים זיינען פארקערט פאראן אלע תכונות צוצושטעהן צום ציוניזם, און וואס אלע בארינגונגען פון לעבען, זיין נע ונד זיין, די אונמענליכקייט פאר אים צו האָבען אין דער וועלט ברויט און ארבייט, זיינע פאָליטישע און נאָך מער סאָציאלע נעדריקטקייט אין אלע לענדער, אפילו אין די פרייעסטע, — וואָס

געוואלט אפגעבען די קאפיטאליסטן פאר דעם ציוניזם לויט דעם ווילען פון דאם אידישע פאלק, וואלט די אידישע פרייהייט אין ארץ ישראל געקענט באגרינדעט ווערען. אבער די אידישע מיליאנערען און דער רייכער קלאס אידען ציטערט פאר דעם ציוניזם ווי פאר א סכנה פאר זייער פריווילעגירטע לאגע אין דער וועלט. די אסימילאציע איז דעם רייכען קלאס נוצליך, זי גיט אים א קיום אין דער וועלט, עפענט אים די טויערען צו דער קריסטליכער וועלט, צו רייכטום און פאליטישע מאכט; דער רייכער קלאס מוז שרייען, דאס די לענדער, וואו ער וואוינט, זיינען דאס פאטערלאנד פון אידען, דאס אידען האבען ניט קיין אנדערע צוקונפט, זוכען ניט קיין אנדער לאנד און זיינען פארשמאלצען מיט דעם פאלק, צווישען וועלכען זיי וואוינען צו איין פאלק — דאס איז אים נויטיג, כדי בעסער אויסצונוצען זיין פאליטישע מאכט, זיין רייכטום און זיינע פריווילעגיעס אין די לענדער, וואו ער וואוינט. דערפאר ווילען די רייכע אידען ניט העלפען דעם ציוניזם אפילו דארט, וואו ער פארלאנגט פון זיי גאר קיין אפפער ניט, און זיינען באריט דעם ציוניזם אומעדום צו שטערען, ווי מיר זעהען דאס ביי יק"א, וועלכע האט געגעבען אידישען קאלאניסטען אין ארץ ישראל מער געלד אויף פארלאזען דאס לאנד, בשעת מען האט געקענט מיט ווייניגער געלד אין ארץ ישראל גופא גרינדען אן עקזיסטענץ פאר זיי. ביי אלע פאליטישע און דיפלאמאטישע שריט, כדי ארץ ישראל צו עפענען, שטעהען די רייכע אידען, און שאפען די גרעסטע מניעות.

דאס אידישע פאלק, וואס מוז אהן דעם ציוניזם פארלארן געהן, מוז דארום עפענען א קאמף געגען דעם רייכען קלאס אידען, געגען די גבירים און די מיליאנערען פאר דעם ציוניזם. דער אידישער המון האט דאס רעכט זיי צו צווינגען צו פארווירקליכען דעם ציוניזם. זיי, די רייכע, דערוועקען דורך זייער רייכטום אסימילאציע און שווינדעל, שנאה און רדיפות געגען אידען, וואס פאלגן נור אויף דעם קאפ פון דעם פאלק; און נור דער המון לויידעט פון דעם אנטיסעמיטיזם, וואס נעמט זיך פון דער לאגע פון די רייכע אידען. דער המון האט דערפאר דאס רעכט פון זיי צו פארלארן, זיי זאלען איהם געבען די מיטלען פאר זיין ציוניסטישער באפרייאונג, און מוז אנהויבען געגען זיי א סיסטעמאטישען קאמף. עס איז אבער גאר קיין ספק ניט, דאס די אידישע קאפיטאלען, ווי דער פאנד פון יק"א, חכי"ח און ז. וו., וועלכע געהערען דעם אידישען פאלק, מוזען פארוועגדעט ווערען פאר דעם ציוניזם לויט דעם רצון פון דאס פאלק. דיזע גרויסע קאפיטאלען געהערען באמת דעם אידישען פאלק, און דאס אידישע פאלק מוז ווערען דער בעל הבית איבער דיזע געלד. דער קאמף פון דעם אידישען פאלק פאר דעם ציוניזם מוז זיך דערפאר אנהויבען פון דעם קאמף געגען דער יק"א און מוז וואס ווייטער וואקסען און ווערען גרעסער און גרעסער און אויפהויבען זיך צו אן אלגעמיינעם קאמף.

ציון, וואס דיזעם פאלק האט נאך מיט טויזענדער יארען צוריק געזאגט: אפס כי לא יהיה בך אביון, און באשאפען סאציאלע געזעצען ווי יובל, שמיטה, לקט, פאה, כדי עם זאל הערשען גערעכטיגקייט אויף דער וועלט. דאס אידישע פאלק טראגט אין זיין נאנצען גלות דעם הייליגען אידעאל פון אן אמת'ער וועלט פון פרייהייט און ליבע און האפט, דאס זי וועט מקוים ווערען אין די ימות המשיח. אין דעם ציוניזם קאן און וועט דיזע נייע אמת'ע וועלט פארווירקליכט ווערען. דאס לאנד אין ארץ ישראל, וואס וועט געקויפט ווערען פון דעם נאציאנאלפאנד, מוז געהערן דער גאנצער נאציאן. אלע רייכטימער וועלען זיין נאציאנאל-אייגענטום, די ארבייט וועט זיין א שותפות'ע, און איין מענש וועט דעם אנדערן ניט דריקען, נאר ער וועט אים העלפען. שוין איצט הויבען אן אלע אידי-בערגענבענע און פארשטענדיגע ציוניסטען צו פארשטעהן, דאס די נייע אידישע גענעלשאפט וועט זיין אויפגעבויט אויף נייע יסודות, אויף נאציאנאל-אייגענטום און שותפות'ע ארבייט, און דיזע גרויסע ארבייט וועט ארומגערעדט אין דער ציוניסטישער פרעסע און פארבריימט צווישען די בעסערע ציוניסטען. דיזע גרויסע ארבייט וועט אבער אויסגעפירט און דער אידעאל וועט פארווירקליכט ווערען, ווען דער אידישער המון וועט זיך שטעלען אין דעם מיטעלפונקט פון דער ציוניסטישער באוועגונג. וואס מער דאס אידישע פאלק וועט אנהויבען צו פילען זיין היסטארישען אונגליק, זיין פארצווייפעלטע עקאנאמישע און פאליטישע לאגע, אלס פאלק אהן א לאנד, אהן ארבייט, אהן א שפראך, אהן א קולטור און אהן כבוד, און וואס מער עס וועט אנהויבען צו פילען, וואס פאר א גרויסער אידעאל אין דעם ציוניזם ווינקט אים צו, ווי דער ציוניזם קאן דאס אידישע פאלק מאכען צו א נס עמים, צו דעם העכסטען און פרייעסטען פאלק אין דער וועלט, צו א פאלק וואס זיין לעבען וועט זיין פול מיט גליק און שעהנקייט, וואס מער דאס אידישע פאלק וועט דאס אלץ אנהויבען צו פילען, וועט אין אים אלץ שטארקער ווערען און וואקסען דער רצון דעם ציוניזם צו פארווירקליכען, פאר דעם ציוניזם צו קעמפען, צו לעבען און צו שטארבען פאר אים.

זאל נאר אין דעם אידישען המון, אינ'ם אידישען פאלק שטארק ווערען דער רצון צו פארווירקליכען דעם ציוניזם, וועט ער אויך געפינען די מיטלען, ווי דאס אויסצופירען. אין די הענד פון די אידישע מיליאנערען פון מערב-אייראפא געפינען זיך גרויסע פאנדען פון געלד, וועלכע געהערען דעם כלל אידען און אלגעמיינע אידישע צוועקען. דער פאנד פון יק"א האט אליין 260 מיליאן פראנק, רעכענט מען נאך צו די מיליאנען פון חכי"ח, פון די פארשידענע אליאנסען, פון די בני ברית אין אמעריקא, זיינען פארן קאפיטאלען פון מערערע הונדערטער מיליאנען, וואס געהערען ניט קיין פריוואטלייט נאר דעם כלל און זיינען באשטימט פאר קאלאניזאציאן און הילף פאר אידען. וואלט דער ריי-כער קלאס אידען, וואס איז צום אונגליק דער בעל-הבית אויף דיזע פאנדעי,

יעצט זיכערער ווי צו יעדער אנדערער צייט. ווי אומעדום אין דער וועלט, וואו עס זאמעלט זיך אויף א גרויסער אידישער המון, איז אויך אין לאָנדאָן אין דער לעצטער צייט אויסגעברָאכען אן אנטיסעמיטישע באוועגונג און דאָס ענגלישע פּאָלק ערהויבט זיך געגען די איינגעפּאָרענע אידען דאָרט. אומעדום אין ענגלאנד און בפרט אין לאָנדאָן רעדט מען מכח די אידען, אויף פּאָלקס־פּארזאמלונגען, אין פּאָרלאמענט, אין דער פּרעסע, אויף די גאסען. מען וויל אין ענגלאנד ארויסגעגעבען א געזעץ, וואָס זאָל פּארווערען נייע אידען אריינפּאָרען אין ענגלאנד. דאָס געזעץ וועט מיט דער צייט געווים אָנגענומען ווערען. דער־ווייל ווערט פון דעם אנטיסעמיטיזם די לאגע פון דער אידישער מאסע אין לאָנדאָן אלץ שלעכטער און שלעכטער: עס איז ניטא קיין ארבייט, מען נעמט ניט אָן אידישע ארבייטער אין ווערקשטאטען, מען פּארדינגט ניט קיין דירות אין מען קוקט אויף דעם אידען מיט גרויס שנאה און פּאראכטונג. דאס אלץ מאכט דעם אידישען המון מסוגל אויפצוהויבען א באוועגונג פאר דעם ציוניזם אין אָנהויבען פּאָדערען פון דער יק"א די הונדערטער מיליאָנען, כדי דאָס אידישע פּאָלק זאָל געהאָלפּען ווערען. און די עפענטליכע מיינונג אין לאָנדאָן ווערט דיזע באיוועגונג אונטערשטיצען און געפינען אין דעם די ריכטיגע מעגליכקייט, ווי די אידישע פּראגען צו לייזען.

די ציוניסטישע אינטעליגענץ, הן פון דער אקאדעמישער יוגענד און הן פון די ארבייטער, וואס וויל פון דעם ציוניזם מאכען פאר אידען דעם גרעסטען אידעאל פון דער אידישער היסטאָריע און פארבינדען מיט דיזען אידעאל די העכסטע און שענסטע האָפענונגען פון דער מענשהייט, וואָס וויל ניט ריידען און פּארברייטגען אין ציוניזם, וואָס זיי באפרידיגען זיך ניט דערמיט, דאָס דער ציוניזם זאָל פּארווירקליכט ווערען אין טויזענדער יאָר ארום, — אלע קרעפּטיגע אין פּארשטענדליכע כחית אינ'ם ציוניזם מוזען זיך יעצט אָרגאניזירען און זעהן אויסנוצען דעם איצטיגען מאָמענט און ארויפּפירען דעם אידישען המון אויף דעם שעהנעם וועג פון קאמף פאר זיין העכסטען נאציאָנאלען, פּאָליטישען, עקאָנאָמישען און קולטורעלען אידעאל. אלע דיזע כחות מוזען זיך אָרגאניזירען און זעהן צו שאפען א באוועגונג פון קאמף פון דעם אידישען המון פאר דער ציוניסטישער פרייהייט געגען די פינסטערע און אסימילאטאָרישע קרעפּטען, וועלכע האָבען די מיטלען און די מעגליכקייט אָבער ניט דעם וויל־לען דעם ציוניזם אויסצופירען. דיזע אידעע פון דעם נייעם ציוניזם, פון דעם ציוניזם פון קאמף און פרייהייט זאָל ארויסגעטראָגען ווערען אין אלע אידישע ווינקעלעך, און איבערנעהן אין דעם מאָרך און דעם בלוט פון דעם אידישען המון. פּראקטיש קאָן זיך אָנהויבען דיזע באוועגונג, ווי מיר האָבען דאָס ארומגערעדט, אין לאָנדאָן. אהין וועלען זיך מוזען צונויפּקומען אלע די ציוניסטען, וועלכע פּארשטעהען אונזערע שטרעבונגען און צילען, און דאָרט שאפען א באוועגונג פון דעם

ווי דער אלגעמיינער קאמף פון דעם אידישען פאלק פאר דעם ציוניזם וועט זיין, וואס פאר פארמען און געשטאלטען ער וועט אננעמען, אין וואס ער וועט זיך אויסדריקען, קאן מען יעצט נאך ניט זאגען. ווי אבער דער קאמף געגען דער יק"א זאל געפירט ווערען, קענען מיר יעצט שוין אנגעבען. די יק"א האט איהר הויפט ארט אין לאנדאן; זי איז אן ענגלישע געזעלשאפט, זי שטעהט אונטער דעם ענגלישען געזעץ, די הויפט־ווירקונג האבען אויף איר די ענגלישע, דאס הייסט די לאנדאנער אידען, און זי איז אונטערוואורפען דער עפענטליכער מיינונג פון דער ענגלישער וועלט. אין לאנדאן איז אבער פאראן זעהר א שטארקע אידישע מאסע, וועלכע באשטעהט פון ארבייטער, קלייניע קרעמער, פעדלער, הויזירער און טויזענדע אונגליקליכע, וועלכע זיינען דאס לעבעדיגע בילד פון דעם אייביגען איד, וואס איז נע ונד אין דער וועלט. די לאנדאנער אידישע מאסע איז זעהר ציוניסטיש און קאן נאך שטארקער אנהויבען פיהלען און וועלען דעם ציוניזם, וועו עס זאל זיך דארט אויפהויבען א שטארקע באווענונג און וועו מען זאל ווייזען דער מאסע, וואס פאר א הויבער מאטעריעלער און מארלישער גליק עס ליגט פאר דער מאסע אינ'ם ציוניזם. די לאנדאנער אידישע מאסע מוז ערקלערען דעם קאמף דער יק"א פאר דעם ציוניזם און אויפהויבען א באווענונג, ביז זי וועט שרייכען דעם ציל, דאס די יק"א וועט אפגעבען איהרע קאפיטאלען דעם אידישען נאציאנאלפאנד. די לאנדאנער אידישע מאסע מוז פארדופען מאסען־מיטינגס, מוז ארויסגעהן אויף דעמאנסטראציעס, מוז זיך פאראייניגען מיט אלע דעמאקראטישע און ציונספרוינדליכע עלעמענטען פון דער קריסטליכער וועלט און צוזאמען פאדערען פון די אידישע מילינערען איר רעכט און איר קאפיטאל צוליב דעם ציוניזם. די באווענונג מוז דויערען אהן א אויפהער, סיסטעמאטיש, ווערענדיג אלץ שטארקער און שטארקער, ביז זי וועט צווינגען די פאלשע בעלי הבתים פון דער יק"א צו ערפילען דעם רצון פון אידישען פאלק, און די אידישע מאסע וועט זיך אין דעם קאמף שטיצען אויף טיפע און שטארקע סימפאטיען און געפיהלען פון דער ענגלישער וועלט. די ענגלישע וועלט האט פון א סך סבות, וואס דא איז ניט דער ארט זיי ארומצוריידען, סימפאטיען פאר דעם ציוניזם. זי געפינט דיזע באווענונג פון דעם אידישען פאלק פאר א ריכטיגע און נוצליכע. וואס מער מען וועט די וועלט אויפקלערען איבער דעם אמת'ן כאראקטער פון דעם ציוניזם, איבער זיין פארטשריטליכען שרש, איבער זיין נויטיגקייט פאר אידען, וועלען אלץ מער שטייגען די סימפאטיען פון אלע פארטשריטליכע קלאסען פון דער וועלט און העלפען דעם אידישען המון אין זיין מלחמה פאר זיין פרייהייט.

גראד אין דער לעצטער צייט איז אזא באווענונג צווישען די לאנדאנער אידען נאך מעגליכער געוואָרען, און אויך די שטיצע פון דער עפענטליכער מיינונג אין ענגלאנד און די האפנונג, דאס די יק"א וועט מוזען נאכגעבען, זיינען

דער ציוניזם און דער המון *)

די ציוניסטישע באוועגונג איז יעצט געקומען צו א קריטישער לאגע, צו א לאגע, וואס די כחות פון דער באוועגונג שטימען ניט מער איין מיט דעם ציל פון דער באוועגונג. דער אידעאל פון דעם ציוניזם איז אפילו באקאנט געוואָרען אין דער גאנצער וועלט. די ערשטע אָרגאניזאציאָנס פאָרמען זיינען באשאפען געוואָרען, און דאָך זיינען ניט ערווארטע די כחות, וועלכע זאָלען קענען פירען דעם ציוניזם צו זיין ציל. די גאנצע באוועגונג איז שוואך און מאט, די מיטלען האָבען קיין באטרעף ניט אין פארגלייך צו דעם ציל, די באנייסטערונג פעלט, די יסודות, אויף וועלכע די באוועגונג שטיצט זיך, זיינען אונזיכער, און דער וועג און דער ציל ווערען גאָר אָפט פארלאָרען און פארגעסען. עס זיינען ניט ערווארטע געוואָרען אין פאָלק די שטארקע כחות, וואס זיינען נויטיג, כדי א פאָלק זאָל זיך באפרייען און אויפהויבען זיך צו א נייעם שענערען און העכערען לעבען. ניט פון אויסערע מניעות ווערען אידען ניט באפרייט אין ציוניסטישען זין, נאָר פון אינווייניג, וועלכע ליגען אין אידישען פאָלק גופא.

די סבה דערפון, וואס דער ציוניזם איז אזוי שוואך און קאָן ניט אויסנעפירט ווערען, וועלען מיר ערשט דאן פארשטעהן, וען מיר וועלען פארשטעהן בכלל, ביי וועלכע תנאים קאָן א היסטאָרישע באוועגונג זיין שטארק און דערגרייכען איר ציל. דאָס איז א כלל, דאָס נאָר אזעלכע באוועגונגען זיינען שטארק און האָבען א קיום אין לעבען און פירען אוים אין דער געשיכטע זייער ציל, וען זיי שטאמען פון די פאָדערונגען פון לעבען, שטיצען זיך אויף דעם קלאָס פון פאָלק, וועלכער איז דורך די תנאים פון זיין לעבען געצוואונגען צו זוכען אין דער באוועגונג אן ענטפער אויף זיינע לידען און צרות, און וועלכע פארענטפערט די אינווייניגע סתירות פון זיין קיום, איז דער קלאָס פון פאָלק געצוואונגען דורך די גאנצע תנאים פון זיין לעבען אויפצוהויבען די פאָן פון א פאָליטישער אָדער סאָציאלער באוועגונג, דאן בריינגט ער אריין אין איר זיינע גאנצע אינ־ווייניגע כחות, זיין באנייסטערונג און אידעאליזם, זיינע תכונות צו קעמפען און צו לידען פאר דער באוועגונג. ביז זי איז מנצח אין דער היסטאָריע, פארענדערט דאָס לעבען און בריינגט עס אויף א העכערער מדרגה. כל זמן אָבער א באוועגונג געפינט ניט דעם ריכטיגען קלאָס פון פאָלק, וועלכער איז על פי טבע מיט איר פארבונדען, און שטיצט זיך אויף אנדערע יסודות, ווי דאָס קומט זעהר אָפט

*) פון ערשטען נומער זשורנאל „המון", רעדאגירט פון דר. נ. סירקין, בערלין, יאָהר 1903.

אידישען המון, עפענען דעם קאמף פון דעם אידישען פאלק געגען די אידישע מיליאָנערען פאר דער אידישער פרייהייט! פון דאָרט זאָל זיך די באוועגונג אלץ פארברייטען און פארברייטען און ארומנעמען אלע לענדער, וואו עם זיינע פאראן קהל'שע אידישע געלד, אידישע מיליאָנערען און א אידישע מאסע, וואס ליידעט און שמאכטעט אין הונגער און פינסטערניס. קיינמאָל איז די פרייהייט ניט נעשאפען געוואָרען אין דער היסטאָריע אָהן א קאמף. אויך די אידישע פרייהייט קאָן ניט באגרינדעט ווערען אָהן א קאמף. קאמף פאר דער אידישער פרייהייט, קאמף געגען דער יק"א פאר דעם ציוניזם, — דאָס מוז זיין דער ערשטער רוף פון אלע פאָרטשריטליבע ציוניסטען, און אונטער דיזען רוף מוז זיך אָנהויבען זאמלען דער אידישער המון און באגרינדען זיין גליק און זיין פרייהייט.

(1901).

*) מיר דרוקען דאָ איבער דעם פלוגבלאט פון "חירות" צוליב זיין וועדט אלס היסטאָרישער דאָקומענט. עס איז פאקטיש געווען די ערשטע געדרוקטע אגיטאציאָנס שריפט פאר'ן סאָציאליסטישען ציוניזם אין דער אידישער שפראך געשריבען פון דר. נחמן סירקין.

טיגקייט. דאס איז געווען די סבה פון די אידישע רדיפות און פון דעם אידי־שען גלות פון איין לאנד אין דעם אנדערן.

פון צוועלפטען און דרייצענטען יאָרהונדערט אָן, בשעת דער מסחר האָט זיך אין אירָאָפּא שוין שטאַרק פאַרבאַרייטעט און עס זיינען געגרינדעט געוואָרען שטעדט מיט פילע איינוואוינער, איז געוואָרען איבריג דער אידישער מסחר אין מערב־אירָאָפּא און מען האָט ביי זיי אָפּגענומען נאָך די שרעקליכע רדיפות און גזרות כמעט אלע רעכטען און אלע מעגליכקייטען צו לעבען חוץ וואכער און פּראָצענט און געלד־געשעפטען. די שטאַדטישע איינוואוינער האָבען זיך געניטיגט אין קאָפּיטאל פאר האַנדעל און פאַבריקאַציאָן, דער בויער האָט געמוזט אין שלעכטע צייטען לייען געלד, כדי צו לעבען, און דאָס איז געווען דעם אידעני׳ם באשעפטיגונג. די מלכים, די גראפען, די שטאַדטישע רעגירונ־גען האָבען דאָס ערלויבט אידען, וואַרום זיי פלעגען ביי זיי דורך שרעקליכע שטייערען אָפּנעמען צוריק, וואָס זיי האָבען אָנגע׳גזל׳ט ביים פּאָלק. דער אידישער איז געווען פאר די העכערע קלאסען א מיטל, ווי דאס פּאָלק אויסצוזויגען און אויסצופּרעסען פאר זיך. אידען זיינען געווען א מיטל פאר אנדערע, ניט אָבער א צוועק פאר זיך אליין, א סחורה, וואס מען האָט זי גענוצט, כל זמן מען האָט זי געדארפט, און ארויסגעווארפען, בשעת זי איז געוואָרען איבריג.

וואָס מער עס האָט זיך ענטוויקעלט די קולטור און די עקאָנאָמישע כחות אין מערב אירָאָפּא, האָבען אידען אלץ מער געמוזט וואַנדערען פון דאָרט אין אנדערע לענדער, וואס דאָרט האָט זיך ערשט אָנגעהויבען צו בילדען די מלוכה און עס האָבען זיך גענרינדעט נייע שטעדט. דאָס זיינען געווען פּויליען, ליטא און רוסלאנד, וואוהין אידען האָבען אָנגעהויבען אויסצוואוואנדערען פון דייטש־לאנד זייט דעם 14טען יאָרהונדערט און וואו מען האָט זיי לכתחילה געגעבען פריוויליגיען און רעכט, כדי זיי צוציען. אזוי האָבען זיך אידען באזעצט אין פּויליען און ליטא אין א זעהר גרויסער צאָהל. זיי זיינען געווען דורך זייער קאָפּיטאל און מסחר נויטיג פאר די נייע שטעדט, זיי האָבען געפירט דעם מסחר אין לאנד און האָבען געדינט מיט זייערע הלוואות די גרויסע פאָמעשיציקעס און דעם אדעל. זיי זיינען געוואָרען ארענדאטאָרען, שיינקער, האנדלער, און האָבען אויסגעזויגט די בויערען צוליב דעם אדעל און די רעגירונג, וועלכע פלעגען ביי זיי אָפּנעמען דאָס געלד, וועז זיי פלעגען ווערען רייך. פאר די פריצים פלעגען זיי פירען דעם מסחר מיט תבואה און אנדערע פּראָדוקטען, און זיינען געווען פאר זיי זעהר נויטיג, בשעת זיי האָבען מער ניט ווי פאר־בראכט אין תענוגים דאָס געלד און אליין צו גארנישט ניט געווען פייאיג. אָבער אויך אין פּויליען האָבען ניט געפעלט קיין רדיפות און גזרות געגען אידען, בשעת די שטעדט זיינען אויסגעוואקסען, דער מסחר איז געוואָרען שטארק, אָדער די בויערען האָבען זיך אויפגעהויבען געגען די פריצים און דעם אדעל,

פאר ביי נאציאנאלע באוועגונגען אין זייער אנהויב, פעלען אין איר די שטאר־קע כחות, וועלכע קענען זי פירען צו איר נצחון אוו קענען אין איר אריינ־ברייננען די הויכע תוכנים, וועלכע זאלען פון איר מאכען א גרויסען אוו הויבען צי אין דער היסטאריע.

לאמיר יעצט זעהן פאר וועלכען קלאם פון אידישען פאלק קאן באמת דער ציוניזם זיין א טיפער אוו הויכער אידעאל אוו קען ענטפערען אויף זיינע סתירות פון לעבען, אוו צוריק אין וועלכע יסודות פון אידישען פאלק לעבט יעצט דער ציוניזם.

אלם א פרעמד פאלק, פארשידען דורך זיין רעליגיאן, זיינע זיטען, זיינע רעיונות אוו זיינע געפילען פון די אנדערע פעלקער, זיינע אידען אין גלות אריינגעקומען צווישען די אנדערע פעלקער. כדי צו קענען לעבען אוו צו באשטעהן צווישען די איבריגע פעלקער, האבען זיי זיך געמוזט נעמען שטענדיג פאר אוועלכע באשעפטיגונגען, וואם מען האט זיי אין יענער צייט געדארפט האבען אין דער געזעלשאפט, אוו וועלכע זיי האבען געקענט לייכטער אוו בע־סער אויספירען פאר אלעמען. אויף אזא אופן זיינען אידען געווארען א פאלק פון סוחרים, געלד־פארלייער, פארמיטלער, סרסרים, פאקטארם, לופטמענשען, וועלכע האבען שטענדיג דערפון געלעבט, וואם זיי האבען פארבונדען איין קלאם פון דער נעזעלשאפט מיט דעם אנדערען, איין פאלק מיט דעם אנדערען אין מסחר. זייער באשעפטיגונג איז געווען שטענדיג אנגעפאסט צו די עקאנאמישע באדערפניסען פון דער צייט אוו פון דעם פאלק, וואו זיי האבען געלעבט. אין די ערשטע יארהונדערטער האבען אידען געהאלטען דעם גאנצען וועלט־האנדעל אין זייערע הענד, האבען געפירט דעם מסחר צווישען אייראפא אוו אזיע, אוו זיינען געווען זעהר רייך. אין זייערע הענד איז אויך געלעגען דער גאנצער מסחר מיט קנעכט, וואם איז געווען אין יענע יארהונדערטער פון שטענדיגע מלחמות אוו הריגות דער נויטיגסטער מסחר, כדי אין די צייטען פון שלום זאלען זיין נענוג מענשען פאר אקערבוי אוו מלאכות. אויך האבען זיי פאר־פלאנצט אין פארשידענע לענדער וועלטענע אוו איידעלע מלאכות אוו סחורות, ווי דאם וועבען, פארבען אוו פארקויף פון זייד, וואם דאם איז געווען פאר אידען אין די ערשטע יארהונדערטער פון מיטעלאלטער א מקור פון פרנסה אוו רייכ־טום. אבער אזוי ווי אין דעם לעבען פון די פעלקער פלעגט שטענדיג קומען א צייט, וואם די פעלקער פלעגען אליין זיך קענען נעמען פאר די מסחרים אוו באשעפטיגונגען, וועלכע אידען האבען פריהער אויסגעפירט, פלעגען זיך אויפ־הויבען רדיפות אוו גזרות נעגען אידען, אוו זיי פלעגען ווערען ארויסגעיאגט פון דעם לאנד אוו האבען זיך געמוזט זוכען אן ארט אין אן אנדער לאנד, וואם פאר זיי איז נאך געווען א פלאץ אוו א באדערפעניש אין זייער עקאנאמישער טע־

צווישען אידען ווי צווישען קריסטען, דאס מען זאָל דיזען קלאָס אידען ניט געבען קיין בירגערלעכע רעכט, און נאָר די רייכע און געבילדעטע אידען זאָלען עמאנציפירט ווערען. נאָר דאָס האָט מען ניט געקענט דורכפירען, און אזוי האָבען אלע אידען פון מערב־אייראָפּא באקומען בירגערלעכע רעכט. מען האָט געהאָפט, דאס דורך די בירגערלעכע רעכט וועלען אידען אָנהויבען לעבען נאָר־מאָל און האָבען די מעגליכקייט אומצוקערען זיך צו פראָדוקטיוון נוצליכע אר־בייט, צו אקערבוי און מלאכות. דיזע האָפענונג איז געווען איינער פון די וויכ־טיגסטע טעמים, פאר וואס מען האָט געגעבען בירגערלעכע רעכט דעם גאנצען אידישען פאָלק.

די האָפענונגען פון יענער צייט האָבען זיך אָבער ארויסגעוויזען פאלש. די אידען אין מערב־אייראָפּא זיינען ניט איבערגעגאנגען צו פראָדוקטיווער ארבייט נאָר זייער עמאנציפּאציע און האָבען זיך ניט אויסגעלייכען עקאָנאָמיש מיט דער איבריגער באפעלקערונג, נאָר פארקערט, זיי האָבען אָנגעהויבען דורך די פריע קאָנקורענץ צו שטייגען און עקאָנאָמיש צו וואקסען און זיינען כמעט אלע איבערגעגאנגען צו דער בורזשואזיע. אפילו דער קלאָס אידען, וועלכער האָט זיך פאר דער עמאנציפּאציע באשעפטיגט מיט ארבייט און מלאכה אָדער מיט האוזירהאנדעל, האָט זיך אין אייניגע צענדליג יאָר אין דייטשלאנד למשל פארוואנדעלט אין א רייכען בורזשואזען קלאָס אָדער אין דעם סוחר'ישען מיטעלשטאנד. וואָס מער די אידען פון מערב אייראָפּא זיינען געוואָרען רייכער און שטארקער, האָבען זיי אלץ מער זיך געזוכט צו אסימילירען מיט די איבריגע פעלקער און פארלייקענען זייער נאציאָן. די אידישע בורזשואזיע האָט אויסגעקלערט די תורה פון דער אסימילאציע, דאס אידען זיינען ניט קיין פאָלק נאָר א טייל פון דעם פאָלק, וואו זיי לעבען, און האָבען קיין שום אנדערע אינטערעסען און אידעאלען ניט, ווי די בורזשואזיע און רעאקציאָנערע אינטערע־סען פון די העבערע קלאסען פון דאָס לאנד, וועלכעם האָט זיי געגעבען רייכטום און מאכט. די אסימילאציע איז געוואָרען דער רעאקציאָנערער שווינדל פון דער אידישער בורזשואזיע נאָך דער עמאנציפּאציע. כדי דאס קריסטליכע פאָלק זאָל ניט קענען אויפהויבען זיך געגען דער פרעמדער רייך געוואָרענער בורזשוא־זיע און ניט דערוועקען א אידישע פראגע, האָט די אידישע בורזשואזיע מיט אירע כלי שרת, די רבנים, שרייבער, געלערטע, פראָפעסאָרען, אויסגעקלערט די אסימילאציע. נאָר די אסימילאציע האָט ניט געקענט אפהיטען, דאָס אין מערב אייראָפּא זאָל דאָך ניט ווערען א אידישע פראגע, נאָר א אידישע פראגע, וואס איז ניט שטארק נוגע דאס מאטעריעלע לעבען פון אידען. די בורזשואזיע, די קלייבורזשואזיע, די בויערען, די לאנדבאויצער קעמפען פון עקאָנאָמישע און פאָליטישע סבות געגען אידען, נאָר אזוי ווי אידען זיינען עקאָנאָמיש שטארק און פאָליטיש גלייכבארעכטיגט און שפילען א גרויסע ראָלע דורך זייער אינטע־

ווי אין דער גזרת ת"ח בשעת באָגדאן חמעלניצקי האָט אויסגע'הרג'עט אייניגע הונדערט טויזענד אידען. אין פּוילען און רוסלאנד זיינען אידען אויך געווען א לעבעדיגע סחורה פאר די הארען פון דעם לאנד, דערצו נאָך א סחורה בזויה, א פּאָלק אָהן כבוד און אָהן כח, וואס מען האָט אים געטראָטען מיט די פּיס, בשעת מען האָט אים ניט געדארפט מער האָבען.

אזוי איז באשטאנען די געשיכטע פון דעם אידישען פּאָלק ביז צום 19טען יאָרהונדערט אין וואנדערונגען פון לאנד צו לאנד, אין רדיפות און גזרות, וועלכע האָבען געטריבען אידען פון די קולטורלע לענדער פון מערב־אייראָפּא אין די וויניגע קולטורלע פון מזרח־אייראָפּא. אין 19טען יאָרהונדערט האָט זיך דער רוב אידען אויפגעקליבען אין מזרח־אייראָפּא און געוואוינט אין פוילען, ליטא און רוסלאנד. זיי האָבען געלעבט אין דחקות און אָרימקייט, וואָרום זייער צאָל איז געווען צו גרויס, כדי זיי זאָלען זיך קענען מתפרנס זיין גוט פון זיערע געשעפטען און געשעפטלעך, און וואָרום יענע לענדער זיינען בכלל געווען אָרים און ניט קולטורעל. זיי האָבען זיך באזעצט אין די שטעדט און געהאלטען אין זיערע הענד דעם גאנצען מסחר. אויך צו מלאכות האָבען זיך זעהר פיל געגומען פון נויט, כאָטש דאס האָט זיך גערעכענט אין פּאָלקס־לעבען פאר א גרויסער חרפּה, באזונדערס האָבען זיי זיך געגומען צו די מלאכות, וואס זיינען נויטיג געווען פאר דעם אידישען לעבען גופא. בירגערליכע רעכט האָבען זיי דאָרט ניט געהאט און האָבען געלעבט אונטער דעם דרוק פון אָרימ־קייט און פון אלערליי רדיפות און גזרות פון די רעגירונגען פון יענע לענדער.

בשעת אָבער אין מזרח־אייראָפּא האָט אָנגעהויבען ארויסוואקסען א אידי־שער המון, האָט די אידישע היסטאָריע אין מערב־אייראָפּא געגומען אן אנדער וועג. אין מערב־אייראָפּא האָט געלעבט א קליינע צאָל אידען, אָבער זיי זיינען געווען פיל רייכער און עקאָנאָמיש און קולטורעל שטארקער, כאָטש זיי האָבען אויך ניט געהאט קיין פּאָליטישע און בירגערליכע רעכטען. בשעת די קריסט־ליכע בורזשואזיע האָט זיך אויפגעהויבען אין מערב אייראָפּא געגען די אלטע אָרדנונג פון דער מלוכה און דער יונגער קאפּיטאליזם האָט מנצח געווען איבער די לעצטע פּאָרמען פון מיטעלאלטער, האָט זי געגעבען אויך אידען בירגערליכע רעכט. פרייע קאָנקורענץ, ענטוויקלונג פון אלע כחות פון לאנד, אינדוסטריע און קאפּיטאליסטישע ענטוויקלונג, צוליב דעם האָט די בורזשואזיע געקעמפט, און די בירגערליכע רעכט פון די רייכע אידען זיינען דוקא געווען נוצליך פאר דיזער ענטוויקלונג. אמת אויך אין מערב אייראָפּא זיינען פאר דער עמאנצי־פּאציע געווען א גרויסע צאָל אידען סרסרים, הויזירער, קליינע קרעמער, לופט־מענשען, פּראָלעטאריער אָהן ארבייט, מענשען וועלכע די נייע עקאָנאָמישע ענטוויקלונג האָט מהר ניט געדארפט האָבען, נאָר זיי האָבען אויך באקומען די בירגערליכע רעכט אין יענער צייט. עס זיינען אפילו געווען פיל דעות

אויפגעטראָטען ביי אידען די אידישע פראגע, דאס הייסט די פראגע, ווי דער אידישער המון, וואס האָט פאַרלאָרען דעם עקאָנאָמישען יסוד פון זיין קיום, זאָל זיך אויפהויבען פון זיין פאָליטישען און עקאָנאָמישען גלות און זיך קענען ענטוויקלען צו א העכערען און פרייערען לעבען.

און וואס כער דאָס לעבען ענטוויקעלט זיך, ווערט די אידען־פראגע פון דעם אידישען המון אלץ ברענענדער און ברענענדער. דער עקאָנאָמישער דרוק ווערט שטארקער. די פרייע לענדער, וואו אידען האָבען נאָך געקענט אנטלויפען, מאכען געזעצען, כדי אידען ניט אריינצולאָזען, און פארשליסען די גרענעצען. די רדיפות געגען אידען פארמערען זיך, און די לאגע פון דעם המון ווערט אלץ קריטישער. פון צייט צו צייט צינדט זיך אָן דער אנטיסעמיטיזם ווי א העליש פלאם און איז רויט פון בלוט. די אידישע פראגע פארלאנגט איר לייזונג.

די אידישע פראגע קאָן נאָר דאדורך געליזט ווערען, וועו די סבה, פון וועלכע זי נעמט זיך, דער גלות, זאָל באזייטיגט ווערען דורך די פאָליטישע פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט, דורך דעם ציוניזם. יעדע אנדערע תשובה איז דער הפוך פון די היסטאָרישע אינטערעסען פון דעם המון. דער אידישער המון באשטעהט אין זיין גרעסטען טייל פון פראָלעטאריער, וועלכע לעבען ניט פון ארבייט, נאָר דער קליינער טייל פון אים געהערט צום ארבייטס פראָלעטאריאט. אזוי ווי אָבער די טעטיגקייט פון דעם ניט ארבייטענדען פראָלעטאריאט איז אין דער היינטיגער געזעלשאפט ניט מער נויטיג, מוז ער אויף זיך טראָגען דעם גאנצען יאָך פון דעם עבד עבדים, פון דעם „פראָלעטאריער פון פראָלעטאריער". ער ווערט פארפאָלגט, אונטערדריקט, געיאָגט פון לאנד צו לאנד, און מוז צו גרונדע געהן פיזיש און מאָראליש. ער נעמט זיך פאר די שענדליכסטע מלאכות און באשעפטיגונגען אין דער וועלט און איז א פאראזיט, וועלכער קאָן נאָר דאָרט לעבען, וואו עס הערשט אונקולטור, פינסטערניש, פארבראכען. ער איז זיך אין דער וועלט צו לאסט. דער אייביגער גלות־איד, אויף וועלכען עס רוט די קללה פון דער היסטאָריע. נעמען זיך צו ארבייט קאָן ער אויך ניט אין גלות, וואראום אויך דער אידישער ארבייטס־פראָלעטאריאט געפינט זיך אין א לאגע, וואס ער מוז שטענדיג קילען די ביטערנים פון גלות. דער אידישער פראָלעטאריאט, וועלכער באשעפטיגט זיך בכלל מיט נאָר זעהר וויניגע מלאכות, הויפטזעליך מיט שניידערייי און שוסטעריי, מיט מלאכות, וועלכע געהערען צו הויזארבייט און ניט צו פאבריק ארבייט, איז מער געדריקט ווי יעדער אנדערער פראָלעטאריאט, ער באקומט קלענערע שכירות, באשעפטיגט זיך מיט די אָריגינעלע מלאכות, און ליידט דערפון וואס ער האָט ניט קיין ארבייט. דאָס איז צו בעאבאכטען אין רוסלאנד און מזרח־איראָפּא ווי אויך אין ענגלאנד און אמעריקא, וואוהין דער אידישער המון עמיגרירט. אלע צרות פון דעם ארבייטער־קלאס: דער קריזים, דער ליידיגער ארבייטער־חיל, די קאָנקורענץ

לויגענץ און רייכטום, איז די שנאה צו זיי ניט אימשטאנד צו ווערען א טרייבענדער כח, וועלכער זאל זיי צווינגען צו פארענדערען זייער לעבען.

נאר אנדערש איז געווארען די לאגע פון דעם גרויסען המון אידען אין מזרח־אייראפא, אין רוסלאנד, עסטרייך, רומעניען. דארט האט זיך באוועגט די גרעסטע צאל פון אידישען פאלק און זיי האבען ווי די אידען פון מערב־אייראפא געלעבט אויך פון מסחר, פארמיטלונג, געלד־געשעפטען, נאר אלץ אין א קלייניעם ארימען אופן. פילע האבען שוין געמוזט נעמען זיך צו מלאכות פון די דחקות. כל זמן אבער דיזע לענדער זיינען געווען אין אזא עקאנאמישער לאגע, וואס די אידען זיינען געווען נויטיג דארט, האט מען זיי פארטראגען און ניט אויפגעהויבען געגען זיי קיין רדיפות.

אין די לעצטע 30—40 יאר האט זיך אבער אנגעהויבען צו פארענדערען די עקאנאמישע געשטאלט פון דיזע לענדער, הויפטזעכליך פון רוסלאנד. די אינדוסטריע האט זיך דארט אנגעהויבען צו פארבריטען צווישען דעם אייגענעם פאלק, עס זיינען אויסגעבויט געווארען באנען און פארקערס־מיטלען, די עבודת אדמה האט אנגענומען מער א קולטורלען כאראקטער, די מלוכה און די געזעלשאפט האבען באגרינדעט פארשידענע אינסטיטוציאנען כדי צו הויבען דעם גרעדיט; שותפת'ע חברות צווישען די בויערען און די העכערע קלאסען זיינען געשאפען געווארען, כדי זיך געגענזייטיג צו העלפען אין עקאנאמישען לעבען. די רעגירונג איז אויך געווארען רירעוודיגער אין א סך אופנים. וואס מער אבער עס האבען זיך אנגעהויבען צו פארבריטען אינדוסטריע, מסחר, אייזענבאנען, זעלבסטהילף, קולטור און דעמאקראטישער גייסט דארט, איז די גאנצע עקאנאמישע טעטיגקייט פון אידען, דער גאנצער אידישער געשעפט, דער גאנצער „יד ישראל באמצע" איבריג געווארען און די סאציאלע און פאליטישע לאגע פון אידען האט זיך אנגעהויבען צו פארשלעכטערען. די פעלקער פון מזרח־אייראפא, בפרט פון רוסלאנד, האבען אנגעהויבען צו פילען דעם אידען ווי אן איבריג פאלק, וואס בשעת מען דארף אים ניט, איז זיין גאנצער טאן און זיין לעבען צווישען זיי ניט נוצליך, נאר גאר איבריג און שעדליך. עס איז אויסגעבראכען דער אנטיסעמיטיזם אין דיזע לענדער; דאס פאלק, די העכערע קלאסען ווי די נידריגע, האבען זיך אויפגעהויבען געגען אידען. די רעגירונגען האבען ארויסגעלאזען פארשידענע געזעצען און גזרות געגען זיי, זייערע רעכט זיינען פארקלענערט געווארען, זייער מעגליכקייט צו לעבען, זייערע פרנסות זיינען פארמיינגט געווארען, זייער שטרעבען אויפצוהויבען זיך צו א העכערער לאגע אפגעהאלטען, נאר די גרענעצען פון דעם לאנד זיינען זיי געעפענט געווארען, פריי אוועק צו געהן. אזוי איז ארויסגעוואקסען דער אנטיסעמיטיזם דורך דער פארענדערונג פון דער עקאנאמישער לאגע אין מזרח־אייראפא און דורך דער פארבריטונג פון קולטור דארט. און צוגלייך מיט דעם אנטיסעמיטיזם איז

זשואזער שווינדעל, וועלכער פירט דעם אידישען המון צו זיין פארדארבונג און דעמאראליזאציאן.

די היסטארישע תשובה אויף דער אידען־פראגע, אויף דער פראגע פון דער ענטוויקלונג פון דעם אידישען המון, פון דעם איבערגאנג פון דעם המון צו א פראדוקטיוון קלאס לויט אין ציוניזם, אין דער פאליטישער זעלבסט־שטענדיגקייט, אין דער אידישער געזעלשאפט נאך די מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען פון דעם המון. דאס לעבען האט אויך ארויסגערופען אזא באוועגונג, און וואס מער דער המון וועלט אויפגעקלערט, פאליטיש אויפגעווועקט און זעלבסטשטענדיג אין זיינע געדאנקען און געפילען, טרעט ער אריין אין דיזער באוועגונג מיט זיין קלאסען־געפיל און קלאסען־באוואוסטזיין.

אין די אכטציגער יאהרען האט זיך אבער אנגעהויבען די ציוניסטישע באוועגונג אין דער פארם פון ישוב ארץ ישראל, וועלכע האט זיך שפעטער פארוואנדעלט אין „חבת ציון". ביי דעם אידישען המון איז ערוועקט געוואָרען דער אינסטינקט צו פארען אין ארץ ישראל און זיך דארט באזעצען אלס אקערבויער אוז לייגען דערמיט דעם יסוד צו א נייעם לעבען פאר דער אידישער נאציאן. דער המון איז אבער דאמאלס נאך געווען פאלשטענדיג אונקולטורעל און פאליטיש אונגעבילדעט און האט ניט געהאט די כחות אין זיך, צו ווערען דער לעבעדיגער מיטעלפונקט, דער היסטארישער פירער פון דער באוועגונג. אויסער דעם המון זיינען צוגעשטאנען צו דער באוועגונג אויך די בעלי־בתים און די משכילים, אבער ניט אזוי פון די פאדערונגען פון זייער לע־בען, נאר מער פון זייערע נאציאנאלע געפילען און זייער „אידישקייט". אזוי ווי אבער דער באזת פארשטערעסירטער יסוד פון דער עמיגראציע, דער המון, האט אין זיך ניט געהאט קיין כחות צו שאפען א באוואוסטע פאליטישע באוועגונג און זיין עמיגראציע קיין ארץ ישראל האט זיך מער ניט געטומען ווי פון אן אינסטינקט, איז ער גלייך אפגעפאלען דערפון, ווייבאלד עס האט זיך ארויסגעוויזן, דאס די מניעות צו קאלאניזירען פאלעסטינא זיינען זעהר גרויס און דאס די קאלאניזאציאן בארארף בכלל א שווערע און לאנגיאריגע ארבייט און ארגאניזאציאן. די בעלי בתים און די אינטעליגענץ האבען אויך ניט גע־האט אין זיך די כחות און פייאיקייטען צו מאכען פון ישוב ארץ ישראל א פא־ליטישע באוועגונג און פירען זי צו איר ציל. אין א משך פון א פאר יאר האט דארום די באוועגונג פון ישוב ארץ ישראל פארלאָרען איר כאראקטער אלס מאסענבאוועגונג, אלס א באוועגונג פון דעם המון, און איבערגענאנגען אין די „לאומיות"־באוועגונג, אין א נאציאנאליסטישע באוועגונג פון די בעלי בתים און די משכילים.

די באוועגונג פון חבת ציון, אין וועלכער עם האט זיך פארוואנדעלט די פריערדיגע עמיגראציע אין ארץ ישראל, האט אויפגעהערט צו זיין א עקא־

פון די ארבייטער גופא, דאס אלעס פאלט קודם כל אויף דעם אידישען ארבייטער קלאס. אין מזרח־אייראפא, אקוראט ווי אין אמעריקא און ענגלאנד, איז דער אידישער פראלעטאריאט א הונגער־פראלעטאריאט, און לעבט אין א פיל שלעכטערער לאגע ווי דער ניט־אידישער פראלעטאריאט. עס פארשטעהט זיך, דאס דער איבריגער המון האט ניט די מעגליכקייט אין דעם גלות איבערצוגעהן צו ארבייט. דער ציוניזם, די פאליטישע פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט, איז די היסטארישע תשובה אויף זיין פאליטישען און עקאנאמישען גלות.

דורך דער עמיגראציע אין פרייע לענדער און די גלייכבארעכטיגונג אין רוסלאנד קאן זיך אפילו דער המון העלפען. אבער נאר פאר דעם אויגענבליק און ניט היסטארישׁ. דער המון עמיגרירט זייט צענדליגער יארען אין די פרייע לענדער און עס איז ניטא כמעט קיין לאנד, וואו אידען זאלען זיך ניט צוזייען און צושפרייטען, וועו מען לאזט זיי נור דארט אריין. וועו אידען זאלען באקומען אין רוסלאנד דאס רעכט צו וואוינען אין דעם גאנצען לאנד, וועלען זיי זיך אויך צושטרייען אין פארברייטען אין אלע שטעדט און דערפער פון דער גרויסער רוסישער מלוכה. דער המון קאן אבער אין דעם נאר זעהן א הילף פון דער אויגענבליקליכער נויט, ניט אבער א היסטארישע הילף, א תשובה אויף זיין עלענד פון גלות. וועו מען זאל אפילו אננעמען דעם וואונדערליכען נס, דאס מצד פון די פעלקער וועט ניט געמאכט ווערען קיין שום מניעה צו אזא צושפרייטונג און פארפליצונג פון דעם אידישען המון, וועלכען קיינער דארף ניט (יעצט זעהען מיר, דאס אפילו די דעמאקראטישע לענדער ווי ענגלאנד און אמעריקא ווילען ארויסגעבען געוועצען געגען דאס אריינפאלרן פון אידען), קאן דער פארגרעסערטער גלות ניט אויפהויבען דעם אידישען המון אין פראלעטארישען גייסט און אים געבען די מעגליכקייט אלס ארבייטער־קלאס זיך צו ענטוויקלען, נאר פארקערט, ער וועט אים שטופען אויף דעם וועג איבערצוגעהן צו דער בורזשואזיע און ווערען אן אנטיסאציאלער יסוד אין דער וועלט. אזוי איז נעווען מיט די אידען אין מערב־אייראפא, וועלכע האבען זיך נאך דער עמאנציפאציאן פארוואנדעלט אין דעם בורזשואזען קלאס, און דאסזעלבע קען מען אויך זעהן יעצט אין ענגלאנד און אמעריקא, וואו גרויסע טיילען פון דעם המון האבען זיך שוין אריבערגעכאפט אין דעם גן עדן פון קליין־בורזשואזיע. אין רוסלאנד וועט דער איבערגאנג פון דעם המון צו דער בורזשואזיע נאך גיכער פארקומען, ווי אין די פרייע לענדער, וועו אידען וועלען דארט האבען דאס רעכט אומעדום צו וואוינען.

די באוועגונגען פרייהייט און די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פון דעם אידישען המון זיינען נויטיג פאר די אונגליקליכע באדערפנישען פון דעם אידישע לעבען. זעהט מען אבער דארין דעם פאליטישען אידעאל פון דעם המון, די היסטארישע תשובה אויף דעם גלות, איז דאס א רעאקציאנערער און בור־

דער פּאָליטישער ציוניזם האָט געפונען א פּיל גרעסערען אָפּקלאַנג ביי אידען און כּיער פּאראינטערעסירט דעם עולם, ווי די אלטע חבת ציון, און האָט זויך פּראקטיש ניט בערך מער אויפגעטאָן ווי די פּריערדיגע באוועגונג.

כאָטש אָבער דער פּאָליטישער ציוניזם איז אויפגעטראָטען מיט א גרעסערען אידעאל און מיט טיפערע אינווייניגע כחות, אלס די חבת ציון, און איז א גרויסער פּארטשריט געגען די פּריערדיגע באוועגונג, איז ער אָבער אויך ניט אים שטאַנד מיט זיינע יעצטיגע כחות אויספירען זיין ציל, און איז געקומען צו א מדרגה, וואָס ער קאָן זיך ווייטער ניט ענטוויקלען. די סבה דערפון מוזען מיר דאָ ארומריידען, כדי צו פּארשטעהן, וועלכע נייע כחות אין וועלכער געשטאלט מוזען ערווארבן ווערען, כדי דער ציוניזם זאָל קומען צו זיין היסטאָרישען נצחון.

ווי די פּריערדיגע באוועגונג פון ישוב ארץ ישראל נעמט זיך אויך דער פּאָליטישער ציוניזם פון אן אינסטינקט פון המון, וואס איז דער היסטאָרישער גרונד פון דער באוועגונג. דער אינסטינקט איז אָבער נאָך ניט געווארען קלאָר און ניט אריבערגענאנגען אין א באוואוסטען פּאָליטישען כח: דער המון שפּילט דעריפּאר נאָך ניט קיין ראָלע אין ציוניזם, און דער ציוניזם האָט זיך פון זיין זייט ניט אָנגעפּאסט צו דער פּסיכאָלאָגיע פון דעם המון. ערשט אין די לעצטע פּאָר יאָר האָט אָנגעהויבען דער המון זיך צו דערוועקען, און דאָס האָט שוין נעהאַט א גרויסע ווירקונג אויף דעם מיטעלשטאנד און דער אינטעליגענץ און נאָר א קליינער טייל פון דער בורזשואזיע, וועלכע עס פּירען ביז יעצט דעם ציוניזם. דער אונטערשיד צווישען חבת ציון און דעם פּאָליטישען ציוניזם ליגט ניט אין דעם, וואָס דער אינסטינקט פון דעם המון האָט אין אים אָנגעהויבען וועלען קלאָרער און שטארקער, נור אין דעם וואָס די באוועגונג האָט זיך אריבערגעפּלאַנצט פון רוסלאנד אין מערב-אייראָפּא, דאָס הייסט פון ניט אייראָפּעאישע כהות. דער נעוועלשאפטליכער קלאָס, וועלכער טראגט אויף זיך די באוועגונג, איז אין פּאָליטישען ציוניזם דערוועלביגער ווי אין חבת ציון. דיזער קלאָס איז אָבער ניט פארבונדען אָרגאניש מיט דעם פּאָליטישען ציוניזם, דער ציוניזם איז ניט אן ענטפער אויף זיינע פּראגען פון לעבען. דער קלאָס איז ציוניסטיש וועגען זיין נאציאָנאלען געפיל און דורך זיינען טראדיציעם, ניט אָבער דורך אלע תנאים פון זיין לעבען, דורך די נויט און דאָס אומגליק, דורך דעם פּאָליטישען און עקאָנאָמישען גלות. דאָרום קאָן אויך דער ציוניזם אין זיין יעצטיגער לאגע ניט אנטוויקלען אין זיך די כחות, וועלכע זענען נויטיג צו באפרייען דאָס פּאָלק.

קוקט מען זיך צו צו דעם ציל און די מיטלען, וועלכע דער פּאָליטישער ציוניזם האָט געשאפען, דאן זעט כיען ווי די פּסיכאָלאָגיע פון דעם אידישען מיטעלשטאנד אין מערב-אייראָפּא האָט זיך אָבגערופען אין ציוניזם און גורם

נאָמישע און סאָציאַלע באַוועגונג. זי האָט זיך אָפּגעריסען פון דעם המון און זיינע לעבעדיגע אינטערעסען און איז געוואָרען א נייער יסוד פון „אידישקייט" ביי די בעלי בתים און די משכילים, וואס האָבען נאָך די פּאָגראָמען אָנגעהויבען טאָן תשובה. בשעת די באַוועגונג איז פארשוואונדען פון לעבען, פון גאס, האָט זי זיך געפונען א ווינקעלע אין חדר שני פון בית המדרש, וואו משכילים, בעלי תשובות און געכאפטע בעלי בתים האָבען זיך אויסגעצירט און אויסגעשיינט מיט זייער מקח־ומכר'דיגע און בית־מדרש־השכלה'דיגע פּסיכאָלאָגיע. די חבת ציון האָט דאָרום באַלד אָנגענומען א קינדישע, ניט פּאָליטישע פּאָרם און איז דורכגעדרונגען געוואָרען פון אַלע רעאקציאָנערע תוכנים, וועלכע האָבען ביי יענעם קלאָס אידען געלעבט. די פּאָליטיק איז באשטאנען אין קלייבען געלד אויף שטיצען בעלי בתים, וואס גאָט האָט זיי געהאָלפען מיט אייגענע פּאָר טויזענד רובעל, צו פאָרען בדרך גנבה אין ארץ ישראל און בשתיקה פון דעם סולטאן ירום הודו זיך באַזעצען דאָרט „איש תחת גפנו ותחת תאנתו". חבת ציון איז ארויסגעגאנגען קלייבען הסכמית פון שטרייטלעך און געבראכט ראיות פון שאלות ותשובות, דאס ישוב ארץ ישראל איז א מצוה, טאקי א מצוה גדולה, א חוץ וואס זי היט אָפּ דעם יונגען דור פון פארקריבען חלילה אין די שלעכטע דרכים. פאר „גדולי ישראל" פאר נגידים, פאר גבירים איז מען געפאלען בורעים און געמאכט זיי פאר קופערנע גואל צדק'ס. העכער פון דיזער פּאָליטיק האָט זיך די חבת ציון פון די בעלי בתים און משכילים ניט געקענט אויפהויבען.

חבת ציון האָט אויף אזא אופן ניט געקענט לעבען און זיך ענטוויקלען. באַלד האָט זיך ארויסגעוויזען, דאָס די קאָלאָניזאציאָן אויף די יסודות פון חבת ציון האָט קיין צוקונפט ניט און אז דאָס פּאָלק פאלט אלץ מער און מער אָפּ פון דער באַוועגונג. חבת ציון האָט זיך שוין אין די ניינציגער יאָרען פארוואנדעלט אין א אונבאדייטענדע שטרעמונג, אָהן יונגע לעבעדיגע כחות, דורכגעפילט פון רעאקציאָנערע טראדיציאָנעלע יסודות, שטותים און נארישקייטען.

די תנאים פון דעם אידישען לעבען, די פארשטעלעכטערונג פון דער אידישער לאגע אויך אין מערב־אייראָפּא, די פארשטארקונג פון אנטיסעמיטיזם האָבען אָבער געמוזט ווידער ארויסרופען א נייע ציוניסטישע באַוועגונג. דיזע באַוועגונג איז אָבער ערשטעקט געוואָרען שוין אין מערב־אייראָפּא, ביי אידען פון אן אנדער קולטור און בילדונג און מיט אנדערע גייסטיגע כחות, ווי די בעלי־בתים און משכילים פון רוסלאנד. אויך האָט די היסטאָריע פון חבת ציון נעצייגט, דאס קליין־קאָלאָניזאציאָן אָהן א פּאָליטישען רעיון און שטארקייט איז ניט קיין אידעאל פאר דעם פּאָלק און ניט קיין ענטפער אויף דער אידישער פראגע. די נייע באַוועגונג איז דאָרום אויפגעטראָטען לכתחילה שוין אלס א פּאָליטישע באַוועגונג מיט דעם ציל צו גרינדען אָפּען א אידישע מלוכה און באפרייען דאָס אידישע פּאָלק פון גלות. און דאס איז אויך דער גרונד, וואס

אין דער וועלט, וועלכע וואנדערען פון לאנד צו לאנד, פון איין באשעפטיגונג צו דער אנדערער, פון איין סאציאלען קלאס אין דעם אנדערן, פון איין קולטור אין די אנדערע, פון איין שפראך אין די אנדערע, און געפינען ניט אין ערגעץ קיין אָרט און קיין פרייהייט. דיזער גרויסער אידישער המון איז פארבונדען מיט דעם ציוניזם דורך זיין לעבען און קאָן און מוז אויפגעוועקט ווערען און זיך שטעלען אין דעם מיטעלפונקט פון דער באוועגונג, געבען איר זיינע אייגענע כחות און זי פירען צו איר היסטאָרישען נצחון.

כדי דער המון, דאָס פאָלק זאָל זיך שטעלען אונטער דעם פאָן פון דער ציוניסטישער פרייהייטס־באוועגונג, מוז דער ציוניסטישער אידעאל פארשטאנען ווערען ניט נאָר ווי א גאולה פון דעם נאציאָנאלען גלות, נאָר אויך ווי א גאולה פון אלע צרות און ליידען פון דעם המון אין־דער היינטיגער געזעלשאפט. א נייע געזעלשאפט אין דעם נייעם לאנד, א געזעלשאפט פון פרייהייט און גלייכהייט, א געזעלשאפט אָהן דעם הפוך פון הארר און קנעכט, אָרים און רייך, קאפיטאל און פראלעטאריאט, נאָר א קאָלעקטיוויסטישע געזעלשאפט אויף נייע עקאָנאָמישע יסודות, אויף שותפות'ע ארבייט און שותפות'ען אייגענטום און לאנד, אויפגעבויט דורך דעם המון און צוליב דעם המון, — דאָס מוז ווערען דער אידעאל פון דעם נייעם ציוניזם, פון דעם ציוניזם, וועלכער זאָל ווערען דער אידעאל פון דעם אידישען פאָלק, פון דעם אידישען המון.

ווי באלד אָבער דער המון וועט ווערען דער געזעלשאפטליכער יסוד פון דער ציוניסטישער באוועגונג און דערזעהן אין דעם ציוניזם זיין העכסטען פאָליטישען, עקאָנאָמישען און קולטורעלען אידעאל,וועט ער אויך פון זיך ענטוויקלען די כחות, כדי דעם ציוניזם אויסצופירען. דער המון קאָן ערשט פון דעם ציוניזם מאכען א פאָליטישע באוועגונג. דער ציוניזם קאָן הן אין דעם אידישען לעבען גופא און הן ביי די אייראָפּעאישע פעלקער נור דורך דער הילף פון המון באקומען די באדייטונג און דעם כח, וועלכע ער מוז האָבען, כדי אויסגעפירט צו ווערען.

דער ציוניזם קאָן אויסגעפירט ווערען נור דורך צילבאוואוסטע פאָלקס־ארגאניזאציאָן, דורך קאמף, מאטעריעלע מיטלען און שטיצע פון דער אייראָפּעאישער עפענטליכער מיינונג. נאָר דער אידישער המון קאָן אים געבען דיזע כחות. א צילבאוואוסטע פאָליטישע פאָלקס־ארגאניזאציאָן, פריי פון די בעלי־בתי'שע, בית־מדרש'דיגע נאריישקייטען און שטותים און די אייראָפּעאישע בורזשואזע רעאקציאָנערע קונצעו און לעכערליכקייטען, קאָן שאפען נור דער דער המון, וואָס איז בכלל פייאיג צו בילדונג, היסטאָרישען פאָרטשריט און פרייהייט. דער ארגאניזירטער המון קאָן אויך שאפען די מאטעריעלע מיטלען, וועלכע זיינען נויטיג פאר דעם ציוניזם. וועג מיר זאגען מאטעריעלע מיטלען, מיינען מיר ניט די סומען, ווי זיי זיינען צוזאמענגעקליבען געוואָרען פון די

געווען זיין שוואכקייט. דער פאליטישער ציוניזם האָט ניט פארבונדען מיט דעם ציוניזם דעם אידעאל פון א נייע געזעלשאפט, פון א געזעלשאפט פון פרייהייט און גלייכהייט. דאָס איז אויך געווען איינע פון די סבות, וועלכע האָט גורם געווען, דאָס דער גרויסער המון האָט זיך ניט אויפגעהויבען און געשטעלט זיך אונטער דעם ציוניסטישען פאָן און עם האָבען זיך אין אים ניט ערוועקט די כחות און געפילען, ווי זיי זענען נויטיג פאר דער נאציאנאלער באפרייאונג. אין די הענט פון דער בורזשואזיע און דעם מיטעלשטאנד איז דער פאליטישער ציוניזם ניט געווארען קיין גרויסער היסטארישער אידעאל און קיין טרייבענדער כח פאר דעם המון.

און אזוי ווי די פסיכאלאגיע פון דער בורזשואזיע און דעם מיטעלשטאנד האָט זיך אפגעשפיגעלט אין דעם ציל פון דעם ציוניזם, אזוי האָט זי זיך אויך אבגערופען אין די מיטלען, דורך וועלכע ער האָט געמיינט זיין ציל אויסצופירען. בעטען און איינריידען די אידישע מיליאנערען און גבירים, זיי זאלען געבען די מיטלען פאר דעם ציוניזם, — דאָס איז דער וועג פון די בורזשואזע ציוניסטען, כדי אויסצופירען דעם ציוניסטישען אידעאל.

די פשטלעך אבער, מיט וועלכע מען האָט געפרופט צוטרעטען צו דעם רייבען קלאס, האָבען זיך ארויסגעוויזען שוואכער, ווי די פאליטישע אינטערעסען פון דיזען קלאס, וועלכע פירען אים צו אסימילאציאן, דאָס הייסט צו דעם פאלשטענדיגען הפוך פון ציוניזם. די קונצען און די קינדישע מאטערנים פון די ציוניסטען איז געבליבען פארלארענע מיה. די אידישע בורזשואזיע איז ניט נאר ניט צוגעשטאנען צום ציוניזם, נאר זי מאכט דער באוועגונג מניעות, און לאזט ניט צו, דאס אפילו די אידישע פאנדען, וועלכע זיינען באשטימט פאר אידישע כלל־זאכען, זאלען באנוצט ווערען פאר דעם ציוניזם, ווי די פאנדען פון יק"א, חכי"ח א. ז. וו. פון דער אנדערער זייט אבער איז דער המון ניט ארויסגעצויגען געווארען אין דער באוועגונג און האָט אין אים ניט ארייננעטראגען זיינע פאלקס־כחות. דאס האָט גורם געווען, דאס דער ציוניזם איז יעצט געקומען צו דעם צושטאנד פון א קריזיס און קאָן זיך ניט ווייטער ענטוויקלען.

ארויסגעהן פון זיין יעצטיגען קריזיס און ווערען באמת א פרייהייטס־באוועגונג פון דעם פאלק, קאָן דער ציוניזם נאר דאן, ווען ער זאל זיך שטיצען אויף דעם יסוד פון דעם אידישען פאלק, וועלכער איז דורך זיינע אינטערעסען פון לעבען פארבונדען מיט דעם ציוניזם און וועלכער זאל קענען לעבען און קעמפען פאר זיין אידעאל. דער ציוניזם מוז ווערען א באוועגונג פון דעם המון, פון די מיליאנען אידען, וועלכע האבען ניט קיין לאנד, קיין מנוחה, קיין ארבייט, קיין שפראך, קיין קולטור, וועלכע זיינען אלס ארבייטער געדריקט מער ווי אלע ארבייטער פון דער וועלט, אלס קרעמער, פארמיטלער, לופטמענשען, איבריג

די אידישע נאציאָן פון גלות צו חירות. דער ציוניזם איז דער איינציגער פּאָרט־שריט־ליכער ענטפער אויף דער אידישער פראגע, דאס הייסט אויף די סתירות פון לעבען פון דעם המון, און דער המון איז דער איינציגער אמת'ער יסוד, אויף וועלכען דער ציוניזם קאָן זיך שטיצען אין דער אידישער היסטאָריע.

ציוניסטען און וועלכע האָבען כמעט גאָר קיין ווערט ניט, נאָר די הונדערטער און טויזענדער מיליאָנען, וועלכע זיינען נויטיג, ווען מען רעדט ערנסט פון א אידיש לאנד און א אידישע פרייהייט. דער ציוניזם האָט קיין מיטלען ניט, ווייל די אידישע בורזשואזיע, וואס האָט געקאָנט אין איין טאָג שאפען דאָס געלד פאר דעם ציוניזם און וועלכע איז אויך דער בעל־הבית אויף הונדערטער מיליאָנען אידיש כלל־נעלד, איז נעגען דעם ציוניזם צוליב אירע רעאקציאָנערע, אסימילאטאָרישע און פאטריאָטישע אינטערעסען אין די גלות־לענדער. די אידישע בורזשואזיע האָט א גרויסען חלק אין די אידישע צרות און רדיפות. זי איז אָבער דער גרעסטער פיינד פון דעם ציוניזם, ווייל זי ציטערט, דאָס דורך דעם וועט אָפּגעשוואכט ווערען איר פאָליטישע באדייטונג און איר פּריווילעגירטע שטעלונג צוויישען די פעלקער. דורך זיינע יעצטיגע מיטלען קאָן איר דער ציוניזם ניט בייקומען. דער המון אָבער קאָן ארויסטרעטען נעגען דער בורזשואזיע מיט פאָדערונגען, זי זאָל נעבען די מאטעריעלע מיטלען פאר דעם ציוניזם. ער קאָן ארויסטרעטען נעגען איר אין א קאמף, פאראינטערעסירען די גאַנצע דעמאָקראטישע וועלט פאר זיין נאציאָנאלע באפרייאונג און צווינגען די בורזשואזיע דורך דער עפענטלעכער מיינונג, צו העלפען דעם המון אין דעם ציוניסטישען זיין. אין דעם המון קאָן ערשט נעשאפען וועדען דער כח, וואס זאָל אויספירען דעם ציוניזם און באפרייען דאָס אידישע פאָלק.

אָבער ניט אויף דער אידישער בורזשואזיע קאָן דער המון האָבען א ווירקונג און א כח, נאָר ער קאָן אויך דערוועקען ביי די איראָפּאישע פעלקער סימפאטיען פאר דעם ציוניזם, סימפאטיען וועלכע וועלען אים זיין באמת ניצלעך. נאָר אזעלכע באווענונגען, וועלכע שטיצען זיך אויף פאָלקס־מאסען, נעמען זיך פון זייערע אינטערעסען און פאר וועלכע די פאָלקס־מאסען קעמפען, זיינען בכח ארויסצורופען די סימפאטיען פון די פעלקער און דער עפענטלעכער מיינונג, וואס דאס וועט אלץ נויטיגער וערען פאר דעם ציוניזם, וואס ערנסטער ער וועט ווערען און נעהענטער צו זיין ציל. ביז איצט האָט דער ציוניזם ניט געקענט ארויסרופען אזעלכע סימפאטיען אין איראָפּא צו זיך, און ער איז דארום נאָך ניט קיין פאָליטישער כח אין דער וועלט, וואדרום עס פעלט אים אן אָרגאניזירט פאָלק, דער אידישער המון, זיין אמתיער און ריכטיגער היסטאָרישער יסוד.

דער המון זאָל דינען דעם ציוניזם און דער ציוניזם זאָל דינען דעם אידישען המון, דאָס מוז זיין דאָס וואָרט, וועלכעם דארף זיין אויפגעשריבען אויף דער ציוניסטישער פאָן. דער ציוניזם קאָן אָבער נור דאן באמת דינען דעם המון און אויספירען זייַנע אידעאלען, וען דער המון וועט זיך שטעלען אין דער ציוניסטישער באווענונג און מיט זיין פארשטאנד און זיינע אינווייניגע כהות ווייזען אים דעם וועג. אָבער ערשט דאן נאָר קאָן דער ציוניזם אויך אויסגעפירט ווערען און באפרייען

ארטיקלען וועגען „בונד".

א. דער ציוניזם און דער „בונד".
ב. די נאציאָנאלע ענטוויקלונג פון „בונד".
ג. דער „בונד" און דער ציוניזם.
ד. דער עם־הארץ פון דער אידישער גאס (פעליעטאָן).

דער ציוניזם און דער „בונד" *)

קוים איז ארויסגעטראָטן די אָרגאניזאציאָן „חירות" מיט איר ערשטן פלוגבלאט פאר דער וועלט, איז שוין ארויסגעשפרונגען דער „בונד" אין דעם „אידישען ארבייטער" נומער 14 מיט א ממזר־בלבול געגען איר. אין אן ארטיקל: „די ציוניסטישע דעמאָקראטישע פראקציאָן" מכח דעם ערשטען צוזאמענפאָר פון דער „פראקציאָן" אין באזעל גיבען אָנב אורחא די שרייבער פון דעם ארטיקל א כאראקטעריסטיק פון די אלטע ציוניסטען און „חירות", וועלכע זיינען נאָך דער מיינונג פון די שרייבער איינם און דאסזעלבע. די אלטע ציוניסטען האָבען געגעבען כבוד און גבאות יעדען גביר, גע'חנפ'עט, געלעקט. „חירות" וואַרפט זיך אויך פאר דעם עגל הזהב. די „גאלדענע קאלב" איז איר אידעאל. די כאַראקטעריסטיק פון די אלטע ציוניסטען האָבען די שרייבער נאָכגעשריבען נאָך דעם ערשטען פלוגבלאט פון „חירות", פון דער לייבליכער שוועסטער פון חבת ציון, זיי האָבען אָבער ניט דערמאנט די קוועלע, פון וואנען זיי האָבען דאָס גענומען. דערפאר אָבער וויל מיר דאָ די ארטיקל־שרייבער גלייך אויפדעקען די קוועלע, פון וואנען זיי האָבען עס גענומען. דאס „חירות" בוקט זיך פאר דעם עגל הזהב, — דאס איז די נארישקייט און פאלש־קייט פון די שרייבער. די שרייבער וויסען זעהר גוט, דאס זייערע וועלטער זיינען כזב ושקר, זיי האָבען זיך געלאכט אין די הויפענס, בשעת זיי האָבען דעם ליגען געשריבען מיט כונה, זיי האָבען שפעקולירט אויף דער נאַיוויטעט פון זייערע לעזער, אָבער וויי קינדיש, נאריש האָבען זיי אָפּגעמאכט דעם שווינדעל. קיין שפּיציגע קעפ זיינען די טאלאנטען פון „בונד" ניט.

דער ארטיקל איז געריכטעט געגען דער ציוניסטישער דעמאָקראטישער פראקציאָן, און עס איז געווים נאָר ניט אונזער זאך מיט דעם „בונד" אריינגעהן אין א וכוח מכח דער פראקציאָן. "חירות" האָט מיט דער „דעמאָקראטישער פראקציאָן" נישט צו טאָן. כיר וויל דאָ אָבער פארבלייבען בייַ איניגע „נעדאנקען", וועלכע די ארטיקל שרייבער האָבען ארויסגעזאָגט מכח דעם ציוניזם בכלל.

די נעדאנקען פון די בונדיסטען מכח ציוניזם זיינען געגליכען געוואָרען צו די נשמות פון רשעים: זיי וועלען פאראיינם מגולגל אין אנדערע. מיר וויסען ניט אין וועלבען גלגול עם געפינען זיך די נעדאנקען פון אונזערע שרייַ־

*) געשריבען אין יאָהר 1903 און ערשינען אינ'ס ערשטען נומער פון זשורנאל „המון", בערלין.

האָט זי דערפאר אויסגעטראכט דעם ציוניזם, כדי צו שאפען פאר זיך אן אייגען לאנד, וואו זי זאל אירע פריַיע קאפיטאלען קענען אויסנוצען מיט א גוטען ריוח. די „קריטיק“ איז דאכט זיך א גאנץ שארפע, און אזוי ווי דער צושפיל צו יעדער בונדיסטישער „קריטיק“ פון ציוניזם איז דער פזמון: אידישע זשאנדארמעס, אידישע איספראוויניקעס, אידישע גובערנאטארן, אידישע פאבריקאנטן, האָט מען דאָך געדארפט ערווארטן, אז דער „בונד“ וועט דיזע „קריטיק“ אויסנוצען אין דער אגיטאציאן. נאָר מען האָט דעם „געדאנק“ אויך באלד געווארפען, וואָרום א מאסאָווע באוועגונג האָט ניט נאָר איר אינווייניגע לאָגיק, נאָר אויך איר אינווייניגען אמת און קאָן קיין ווילדע ליגען ניט פארטראָגען. דעם ציוניזם אָפּ׳הרג׳ענען דורך דער ערקלערונג, אז ער נעמט זיך פון די גראָבע מאטעריעלע אינטערעסען פון דער בורזשואזיע, דאָס ער איז דער אָכצען און קרעכצען פון דעם אידישען קאפיטאל, — איז אין גרונד א פיל צו נארישער פארזוך, און דער עולם זעט גלייך דעם ליגען דערפון ארויס.

דערפאר איז באלד דיזע „קריטיק“ מגולגל געוואָרען אין אן אנדערע, אין א כלומרשט אידעלערע. דער ציוניזם שטאמט דערפון, וואס די אידישע בורזשואזיע איז פאָליטיש געדריקט, דערפאר וויל זי אויפבויען אן אייגענע מלוכה, וואו זי זאל קענען פאָליטיש הערשען. אויף אזא אופן ערקלערט דעם ציוניזם צ ע ט ע ר ב ו י ם אין „אידישען ארבייטער“ נומער 12 (איבערזעצט פון „נייע צייט“). פריער האָבען מיר געהאט אין דעם ציוניזם צו טאָן מיט א קאפיטאליסטען־קלאס, וועלכער האָט צוזאמענגעלייגט זיינע הונדערטער מיליאָנען, כדי צו פארדינען נעלד דורך א קאָלאניאל־פאָליטיק; יעצט האָבען מיר צו טאָן מיט א בורזשואזיע, וואס האָט זעהר א פיינעם בירגערליכען גשפיל און קאָן ניט אריבערטראָגען די פאָליטישע שוואכקייט. דערפאר וועלט ביי איר אזא פסי־כאָלאָגיע אויף גרינדען אן אייגענע מלוכה, אזוי ווי ביי יענעם רב, וועלכען קיין שטאָט האָט ניט געוואָלט נעמען פאר א רב, און וועלכער האָט דערפאר ענומען זיך בויען אן אייגענע שטאָדט.

ביי דיזער „קריטיק“ האָט מען זיך אָבער אויך ניט געקענט אָפּשטעלען; מען האָט זיך מיט איר א ווייל באנוצט און גלייך אוועקגעוואָרפען, ווי א פסול׳ע הושענא. וואָרום באמת איז אזא פארשטעלונג פון דעם ציוניזם נאָך נארישער, ווי די ערקלערונג, אז דער ציוניזם שטאמט פון די געלד־אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואזיע. קיין אריגינעלע ערקלערונג איז זי אָבער אויך ניט; זי שטאמט פון די אירראָפאישע רעאקציאָנערען אין זייער קריטיק איבער דעם סאָציאליזם. פון וואנען נעמט זיך דער סאָציאליזם? נאָר פשוט, — האָבען א צייט לאנג געענטפערט דאָרוף די אונווייסענדע און פאלשע רעאקציאָנערען און ענטפערען יעצט נאָך אויך אין זייער פרעסע — ער נעמט זיך דערפון, וואָס פלעכאנאָוו, בעבעל, זשאָרעס, ווילען הערשען און ווערען קיסרים

בער, נאָר זיי קלינגען שוין גאָר אנדערש ווי דאס, וואס די בונדיסטישע לימ־ראטור האָט פריער געזאָגט מכח דעם ציוניזם. וועו א פּארטיי האָט אין איר קריטיק פון אן אנדערער באוועגונג קיין שום פּעסטען פונקט ניט, קיין אויפגע־ארבייטע טעאָריע ניט, וועו זי שפּרינגט ארויס יעדע דריי חדשים מיט א נייער „ערקלערונג", א נייע „קריטיק", מיט נייע „כלי זיין". איז א סימן, אז זי איז אין דיזען פונקט שוואך און טאפּט אלייו אין דער פינסטער, און האָט ניט קיין אינווייניגען כח צו קריטיקירען די אנדערע באוועגונג. די קריטיק פון דעם סאציאליזם מכח די בירגערליכע געזעלשאפט איז אומפארענדערליך, כל זמן דער סאציאליזם אליין פארענדערט ניט זיין באשטימטען רעוואלוציאָנערען כאראקטער; פאר וואס די בירגערליכע געזעלשאפט איז רעאקציאָנער, אוי־קולטורעל און מוז צו גרונד געהן היסטאָריש, ערקלערט דער סאָציאליזם דורך א וויסענשאפטליכער טעאריע פון דער געזעלשאפט און דער געשיכטע. די פעסט־קייט פון דער קריטיק פון דער בירגערליכער געזעלשאפט נעמט זיך ביים סאָ־ציאליזם פון זיין אינווייניגען כח און אינווייניגען אמת. אויף דעם „בונד" איז אָבער א רחמנות קוקענדיג, וויי ער ווארפט זיך אין זיין קריטיק פון דעם ציוניזם, ווי א פיש אין וואסער, קלערט אוים יערען אויגענבליק נייע „טעאָריען", ווארפט אוועק די פריערדיגע וואפען געגען אים, וואדום זיי טויגען ניט, און פרופט זיך מיט נייע, שפּאָגעל־נייע...

די ערשטע „קריטיק", מיט וועלכע דער „בונד" איז ארויסגעטראָטען געגען דעם ציוניזם, איז געווען אין איינעם פון די ערשטע נוכערען פון „וועקער". דאָרט גיט דער „בונד" א יונ'עשע סברה איבער דעם ציוניזם: דאָס אידישע פאָלק איז צוטיילט אין פאבריקאנטען און ארבייטער, וועלכע לעבען צווישען זיך אין קלאסען־קאמף. בשעת דער קלאסען־קאמף פון די ארבייטער איז געווארען אָבער שטארקער און די פאבריקאנטען האָבען זיך דערשראָקען פאר דעם ארבי־טער־קלאס, האָבען זיי אויסגעקלערט דעם ציוניזם, כדי אָפּצולענקען דעם ארבי־טער־קלאס פון קלאסענקאמף. וואלט דער „בונד" אליין באמת געגלויבט אין דיזער קריטיק, האָט ער זיך געראַרפט פאר איר האלטען, ווי א גוטער איד פאר'ן פּדיון, און זי מער ניט ווייטער פּאָפולאריזירען. דאָס וואלט דאָך געווען די בעסטע וואפע געגען ציוניזם און אָפּציען פון אים יעדע לעבעדיגע קראָפט. נאָר די גאנצע לעבערליכקייט און נארישקייט פון דעם „קריטישען געדאנק" איז אזוי גרויס, דאס מען האָט אים גאָר ניט געקענט „נוצען", און עס איז באלד פאבריצירט געוואָרען א נייע „קריטיק". אין א בראשורע פון בן־אהוד: „ציוניזם אדער סאציאליזם?" וועלכע דער „בונד" האָט פארעפענטליכט, ווערט געגעבען אן אנדערע „ערקלערונג" פון דעם ציוניזם: דער אנטיסעמיטיזם דריקט די אידישע בורזשואזיע עקאָנאָמיש; די פרייע קאפּיטאַלן, וועלכע די בורזשואזיע האָט, קאָן זי ניט פארווענדען אין די לענדער, וואו זי וואוינט יעצט,

ניט צולאָזען ציוניסטען ניט אין די עקאָנאָמישע און ניט אין די פּאָליטישע אָרגאניזאציאָנען".

פּארגלייכענדיג דיזע רעזאָלוציאָן מיט דעם, וואָס דער „בונד" האָט פריער געשריבען מכח דעם ציוניזם און מיט דעם פּראקטישען טייל פון דער רעזאָלוציאָן, וויים מען ניט, צי זיינען משיח־צייטען געקומען אויף דער וועלט, אָדער זיינען די שרייבער פון דער רעזאָלוציאָן ניט גאַנץ קלאָר ביים זינען און ניט פּיאיג צו פארשטעהן די איינפאכסטע זאכען. דער ציוניזם איז די רעאקציאָן פון דער בורזשואזיע געגען דעם אנטיסעמיטיזם און די ניט נאָרמאלע רעכטליכע לאגע פון אידישען פּאָלק. דאָס איז באמת זעהר נאריש פארשטאנען, נאָר לאָמיר אָננעמען, אז עס איז ווירקליך אזוי, טא וואָס איז דערפון געדרונגען? וועלן דער ציוניזם איז סתם א פּאָליטישע תשובה פאר דער בורזשואזיע אויף דעם אנטיסעמיטיזם, ליגט דערין נאָך קיין שום פאראורטיילונג ניט פון דעם ציוניזם, פון סאָציאָליסטישען שטאנדפונקט. א רעאקציאָן פון דער בורזשואזיע געגען דעם אנטיסעמיטיזם קאָן נאָר זיין אויף א פּראָגרעסיוון, אפילו אויף א סאָציאָליסטישען אופן. איז דען די באוועגונג פון דער בורזשואזיע געגען דעם אבסאָלוטיזם, געגען דער קירכע, געגען די גרויסע אבגאבען אויף ברויט דארום שעדליך, וואס זי איז א באוועגונג פון דער בורזשואזיע? פארקערט, די סאָציאָליסטען זיינען אין דעם מיט דער בורזשואזיע בכלל יד אחת. כל זמן דער ציוניזם איז געווען נאָך דער קריטיק פון „בונד" א באוועגונג פון דער בורזשואזיע צוליב נעלר פארדינען אָדער פּאָליטיש הערשען, איז די שנאה פון די סאָציאָליסטען געווען ערקלערליך; איז ער אָבער מער ניט ווי סתם א רעאקציאָן פון דער בורזשואזיע געגען דער אידישער לאגע, מוז מען זיך אָפּזאָגען פון דעם שווינדעל, אז די בורזשואזיע האָט דאָס אויפגעטאָן צוליב נעלר פארדינען, ליגט אין אזעלכער ערקלערונג פון דעם ציוניזם קיין שום קריטיק ניט.

פאר וואס איז אָבער דער „בונד" געגען דעם ציוניזם? דאָרוף גיט ער די אלטע בעל־בתי־ש־בורזשואזע תשובה, וואס מען מען קאָן אָפט הערען מכח יעדען העבערען אידאָל, — דער ציוניזם איז אן אוטאָפּיע, א חלום. אָבער אין דיזער אלטער בית־מדרש'דיגער סברה זעהען מיר אויך א גרויסע פארענדערונג ביים „בונד". אין דעם רעאקציאָנערען ליאגט, אז דער ציוניזם איז אן אוטאָפּיע, האָט זיך דער קול פון „בונד" געהערט שטענדיג הויך, נאָר ער פלענט נאָך דערבייליב האָבען ארויפוואָרפען א פּחד אויפן עולם. שיפען וועלען קומען פון די אנדערע מלוכות און צוראבירען דאָס אידישע לאנד, די גייסטליכקייט פון דער נאנצער וועלט וועט ביי דער גרינדונג פון א אידישער מלוכה אויסקוילענען אידן, וואָרום זיי האָבען נע'הרג'עט דעם קריסטוס, — דיזע און נאָך אזעלכע באָבע־מעשיות שטעהען געשריבען אין דער בונדיסטישער ליטעראטור מכח דער אונאויספירליכקייט פון דעם ציוניזם. יעדען רעאקציאָנערען שטות, וועלכען

פֿרעזידענטן, אונטערדריקער. אזא קריטיק רופט ארויס דורך איר ווילדקייט און אָפענע פאלשקייט מער ניט ווי א געלעכטער און קאן זיך נאטירליך ניט האלטן לאנג. די „קריטיק" פון דעם ציוניזם, אז ער נעמט זיך פון דעם וואונש פון דער בורזשואזיע פאָליטיש צו הערשען, האָט אויך ניט געהאט קיין קיום, און כאָטש זי וואלט דאָך געקענט גאנץ גוט „דינען" אין דער אגיטאציאָן, האָט דער בונד" אלס פארטיי ניט געקענט זי אָננעמען.

די מאטערניש פון דעם בונד צו ערקלערען דעם ציוניזם אלס א בורזשואזע קלאסען־באוועגונג איז לייכט צו פארשטיין. נעמט זיך דער ציוניזם פון די קלאסען־אינטערעסען פון דער בורזשואזיע, האָט באמת דער פראָלעטאריאט, דער גאנצער אידישער המון מיט אים נישט צו טאָן, מוז ער זיין זיין גרעסטער פיינד, מוז ער אים באקעמפען ווי די געפערליכסטע רעאקציאָנערסטע באוועגונג. ניט ווילענדיג האָט אָבער דער „בונד" אלס פארטיי געמוזט זיך אָפזאָגען פון דיזער „ערקלערונג", ווארום דער מאסאָווער אידישער כאראקטער פון דעם „בונד" קאָן אזא ווילדקייט, אזא לאָגישע משוגעת און היסטאָרישען ליגען ניט אריבערטראָגען. די פארטיי האָט זיך דארום מיאש געווען צו פירען א מלחמה געגען דעם ציוניזם פון סאָציאליסטישען שטאנדפונקט, און האָט זיך געמוזט פאר די בעל־בתי'ש בורזשואזע סברות געגען דעם ציוניזם; פארשטעהט זיך, דאָס זי האָט זיך דאביי נאָך לעכערליכער געמאכט, ווי ביי דער פריערדיגער סאָציאליסטישער קריטיק. דער פערטער צוזאמענפאָר פון „בונד" איז ארויס־געטראָטען געגען דעם ציוניזם מיט א בעל־בתי'שער סברה און האָט אָנגענומען פאָלגענדע רעזאָלוציאָן מכח דעם ציוניזם:

„דער צוזאמענפאָר האלט דעם ציוניזם פאר א רעאקציאָן פון די בורזשואזע קלאסען געגען דעם אנטיסעמיטיזם און די ניט נארמאלע רעכטליכע לאגע פון אידישען פאָלק. דער צוזאמענפאָר האלט דעם ענדציל פון פאָליטישען ציוניזם — שאפען א לאנד פאר דעם אידישען פאָלק, — אויף וויפיל מען וועט אין דיזען לאנד קענען אבזעצען נור א קליינעם טייל פון אידישען פאָלק, פאר א זאך, וואס האָט ניט קיין גרויסע באדייטונג און וועלכע מאכט ניט קיין סוף פון דער „אידען־פראגע"; און אויף וויפיל דער ציוניזם רעכענט צו באזעצען אויף דיזען לאנד דאָס גאנצע אידישע פאָלק, אדער א גרויסען טייל פון אים, פאר אן אונאויספירליכען חלום, פאר אן אוטאָפּיע. דער צוזאמענפאָר רעכענט, דאָס די אגיטאציאָן פון די ציוניסטען בלאָזט פאנאנדער דאס נאציאָנאלע געפיל און קאָן שטערען דער אנטוויקלונג פון קלאסענבאוואוסטזיין. — אויף די קולטורעלע טעטיגקייט פון אייניגע גרופּען פון ציוניסטען קוקט דער צוזאמענפאָר ווי אויף יעדע אנדערע לעגאלע טעטיגקייט. — ביים באשפרעכען פון ציוניזם האָט דער צוזאמענפאָר באשלאָסען, דאָס מען זאָל אויף קיין שום אופן

געווייזן דורכדעם זיין טעאָרעטישע אריכטקייט און זיין אונפייאיגקייט קריטיש אויפצוטרעטען נעגען דעם ציוניזם. אין ווירקליכקייט איז ער דער זעלבינער שונא פון ציוניזם, ווי פריער. ער קאָן אָבער מער ניט ערקלערן לאָגיש די סבה פון זיין שנאה. כאָטש דער „בונד“ האָט אָנגענומען כמעט א סימפאטישע רעזאָלוציאָן מכח דעם ציוניזם, האָט ער אָבער באשלאָסען אין דער פראקטיק ציוניסטישע ארבייטער ניט אויפצונעמען ניט אין די עקאָנאָמישע און ניט אין די פּאָליטישע אָרגאניזאציאָנען. דאָ שטעהט מען פאר א רעטענישׂ. וואם האָבען דען די ציוניסטישע ארבייטער אזוי חוטא נעווען דערמיט, וואם זיי מיינען, דאם מען וועט קענען באזעצען אין פאלעסטינא א גרויסען טייל פון אידישען פאָלק? פאר וואם קומט דען פאר אזא אונשולדיגע זאך אזא מוראדיגער גזר דין? פאר וואם דען מחרים זיין א נאנצען טייל פון אידישע ארבייטער, בשעת זיי געהען זיך פאנאנדער מיט דעם „בונד“ נאָר אין דער אָפּשאצונג פון דער צאָל, וויפיל אידען קענען עמיגרירען? נאָר דער תרוץ איז, סאָציאליסטיש קאָן דער „בונד“ דעם ציוניזם ניט בייקומען, ווארום ער איז א פאָרטשריטליכע באוועגונג, דורך ווילדע לינען קאָן ער כער מיט אים ניט קעמפען, ווארום ער האָט זיך דערמיט שוין נענוג לעבערליך געמאכט, שפּרינגען מער ניט ארוים די רעאקציאָנערע אסימילאטאָרישע אינסטינקטען פון דער בונדיסטישער אינטעליגענץ, וועלכע זי האָט געירשנ׳ט פון דער אידישער בורזשואזיע, — די אסימילאטאָרישע אינסטינקטען אין זייער ריינעם נאקעטען געשטאלט.

די אָפּענע רעאקציאָנערע אידישע אסימילאטאָרען פילען דערפאר טאקי, דאָם דיזע רעזאָלוציאָן איז אייגענטליך מער פאר דעם ציוניזם, ווי נעגען אים, און שרייען נוואלד! די הייליגע אסימילאציע איז אין סכנות! אידען זיינען אויף דעם וועג צו פרייהייט! דערפאר פאברייצירען די אנדערע כלי זיין נעגען די אידישע פרייהייטס־באוועגונג, קלערען אוים ווילדע חלומות, וואם שטעהען שוין אויף דעם גרענץ פון משוגעת, שרייען און לייארמען: בלוט וועט זיך ניסען דורך די ציוניסטען, די אידישע קאפּיטאליסטען וועלען איינפירען פאנשציאָנע אין פאלעסטינא, די אידישע ארבייטער וועלען ווערען שקלאפּען, קנעכט ביי די קאפּיטאליסטען, אזוי ווי פאר הונדערטער יאָרען די בויערען אין אייראָפּא ביי די גוטסבאזיצער. און די אסימילאטאָרען רופען אָן דעם „בונד“ ציוניסטיש, ווארום ער פירט ניט די מלחמה נענען דעם ציוניזם מיט דיזע קריטישע וואפען. זיי פארשטעהען אָבער ניט, דאם דער „בונד“ קאָן ניט זאָגען א לאנגע צייט און מיט א פּאָליטישען ערנסט אלעם, וואם די אסימילאטאָרען ווילט זיך, ווארום ער איז א אידישע מאסען־באוועגונג, וועלכע האָט איר אינווייניגען אמת. ער קאָן זיין נאריש, אונלאָגיש, דיפלאָמאטיש, אָבער ניט משוגע אָדער נידערטרעכטיג.

אזוי איז מגולגל געוואָרען יעדע „קריטיק“ ביים „בונד“ אין די פּאר יאָר

דער בורזשוא האָט געזאָגט מכח דעם סאָציאַליזם און מכח יעדען אידעאַל, האָט דער „בונד" אריבערגעטראָגען אויף דעם ציוניזם. די רעזאָלוציאָן פון דעם פערטען צוואמענפאָר דדיקט זיך אָבער אויך אויס אין דעם פונקט נאָר אנדערש. אריבערפירען א טייל אידען אין ניעם לאנד, האָט ניט קיין ג ר ו י ס ע באדייטונג (אָבער א קליינע באדייטונג יא?) און קאָן די אידען־פראגע ניט לייזען, אריבערפירען דאָס גאנצע אידישע פאָלק איז אָבער א זאוטאָפּיע, — אזוי ניט אונז די רעזאָלוציאָן צו ערקלערען. ערשטענס האָט דאָ דער „בונד" געדארפט רעידען באריכות, פאר וואס איז אונמעגליך עס זאָל זיך באועצען אין פאַלעסטינא א גרויסער טייל פון אידישען פאָלק, בפרט דאָס די עמיגראציע באווייזט, אז א גרויסער טייל פון אידישען פאָלק האָט עמיגרירט אין די לעצטע יאָרען אין נייע לענדער; מיט צווי ווערטער קאָן מען דאָך די פראגע ניט אָב'פּטר'ן. צווייטענס אָבער, וואס איז מחויב דער „בונד" צו פארזאָרגען כלל ישראל? פאר דעם גאנצען אידישען פאָלק וויל גאָר דער ציוניזם ניט גרינדען קיין אידישע מלוכה. דער ציוניזם פארשטעהט זעהר גוט, דאָס די בורזשואזיע און די קליין־בורזשואזיע, וועלכע דארפען דעם ציוניזם גאָרניט אָדער נאָר ווייניג וועלען זיך אין דעם נייעם לאנד ניט באועצען, אפילו די טייל־ען פון דעם המון, וועלכע רייסען זיך ביסלעכווייז ארוים דורך דער עמיגראציאָן פון דעם המון און עפענען זיך דעם וועג צו דער קליין־בורזשואזיע, וועלען אויך ניט פארען אין דעם נייעם לאנד אריין, וואָרום דער גלות איז אויגענטליך זייער ארץ ישראל. די תנאים פון דעם לעבען צווינגען אָבער דעם המון, וועלכער בלייבט פראָלעטאריש אָדער מוז ערשט וועלען פראָלעטאריש, זוכען זיך א לאנד מיט פאָליטישער אויטאָנאָ־מיע; פאר דיזען המון און ניט פאר כלל ישראל וויל דער ציוניזם גרינדען א נייע געזעלשאפט. נאָר דער טייל פון אידישען פאָלק, וועלכער מוז זיך ענטוויק־לען היסטאָריש צו א פראָדוקטיוון יסוד פון דער געזעלשאפט, איז נאָך דער פארשטעלונג פון ציוניזם דאס אידישע פאָלק. די ניט פראָדוקטיוון קלאסען אידען מוזען וועלען היסטאָריש א קרבן פון דער אסימילאציע און פון דעם אידי־שען פאָלק אָפּפאָלען. דערפאר איז דער ציוניזם די פאָלשטענדיגע לייזונג פון דער אידישער פראגע, נאנץ גלייך ווי גרויס איז די צאָל אידען, וועלכע וועלען זיך באועצען אין דעם אייגענעם לאנד, וואָרום די לייזונג פון דער אידישער פראגע באדייט נור די שאפונג פון א העכערען פאָרם פון לעבען פאר דעם אידישען פאָלק, וואו די סתירות פון דעם יעצטיגען לעבען זאָלען פארשווינדען. די לייזונג פון א פראגע בכלל הייסט פארווירקליכען א העכערען פרינציפ פון לעבען אין דער געשיכטע; דער „בונד" מיינט אָבער, אז דאָס הייסט שוינקען א סך מענשען א פעטע מתנה.

מען דארף אָבער ניט מיינען, דאס דער „בונד" האָט פארענדערט דורך דיזער רעזאָלוציאָן זיין שטעלונג צום ציוניזם. ער האָט מער ניט וויּ ארויס־

לאנד פארוועגדען די פרייע קאפיטאליזם, דערנאך איז זי מגולגל געווען אין א בורזשואזיע, וואס וויל פאליטיש הערשען אין איר אייגענעם לאנד, ביים פערטען צוואמענפאר איז דאס שוין א גאנץ פיינע סתם־בורזשואזיע, וואס האט שוין פארלארן אירע קלאסען־אינסטינקטען און קלאגט אויף דער ניט נארמאלער לאגע פון אידישען פאלק. אונזערע „טעאָרעטיקער" וויסען שוין גארניט, וואס אנצוהויבען מיט דער בורזשואזיע: זי ווי אי דא בלייבען, אי אנטלויפען וואו פעפער וואקסט, זי איז געשפאלטען אין צוויין, ווייל זי האט אייגענטום, מוז זי האבען א נאציאנאלען אייגענטום. זי האט ניט קיין טערי־טאריע, האט זי דערפאר א גלות־פסיכאלאגיע, האט זי א געטא־פסיכאלאגיע, ביז משיח וועט קומען.

נאר גענוג מיט דעם וועלטער שפיל, וואו איין וואלט קלעבט זיך ניט צו דעם אנדערען, גענוג מיט די דברים בטלים, מיט די פראסטע נארישקייט און קינדערייען. די הויכע וועלטער, וועלכע האבען גאר קיין שום זין ניט, ווי למשל, דאס די בורזשואזיע כוז האבען נאציאנאלען אויגענטום, ווייל ביי איר איז יעדע עקזיסטענץ געזרינדעט אויף אייגענטום בכלל, זיינען מער ניט ווי א שליעך, וואס זאל בארעקען די קינדישע אונווסענהייט פון די שרייבער. גענוג מיט די לאנגווייליגע שטותים. די טעאריע פון דעם „בונד", דאס דער ציוניזם איז א קלאסען־באוועגונג פון דער אידישער בורזשואזיע, האט באנקראטירט!

לאמיר אבער דא זען, וועלכע פאליטיק איז באמת די פאליטיק פון דער אידישער בורזשואזיע. די אידישע בורזשואזיע איז סאציאל און עקאנאמיש שטארק, אין פילע לענדער איז זי שטארקער ווי די קריסטליכע באפעלקערונג, און אומעדום פילט זי דעם כח, דאס זי קען לייכט איבעריאגען די קריסטליכע בורזשואזיע אין דער קאנקורענץ. דערפאר ליגט זי ווי א פיזווקע אין די לענדער, וואו זי וואוינט יעצט, און זויגט פון זיי דעם כארך. צוואמען מיט איר עקא־נאמישער שטארקייט וואקסט אויך איהר פאליטישע קראפט. כדי אבער אוים־צוגלייכען איר פאליטישע כאבט מיט איר נאציאנאלער מאכט. אסימילירט זי זיך, דאס הייסט זי זוכט אלץ מער און מער די „אידישע אידעאלאגיע" פון דער פריערדיגער סאציאל־עקאנאמישער עפאבע אראפצואוואַרפען, און פאליטיש און קולטורעל צו פארשטעלען זיך מיט דעם פאלק פון דעם לאנד. דאס לאנד, וואו עס איז דער בורזשואזיע גוט, איז איר פאטערלאנד, איז איר ארץ ישראל. וויל זי איז עקאנאמיש שטארק, וויל זי ניט אנטלויפען, בשעת זי איז נאך פאליטיש שוואך און זוכט זיך, פארקערט, צו אסימילירען, כדי צו וועדען פא־ליטיש שטארק. וויל זי האט אייגענטום, קלאפען־אייגענטום, דארף זי איר לעבענס־פארם ניט פארענדערען, דארף זי קיין אייגענעם לאנד ניט, זוכט זי זיך צו באפריען אפילו פון דער עראינערונג פון דעם אמאליגען היסטארישען טערי־טאריום. איר געלד איז איר פאלק, איר לאנד, איר קולטור, איר רעליגיאן,

אין אן אנדערע, ביז פון איר איז געווארן די רעטעניש פון דעם פערטען צוואמענפאר.

לאמיר אבער זיך אומקערן צו אונזערע נייע „קריטיקער" פון ציוניזם, צו די מחברים פון דעם ארטיקל: „די ציוניסטישע דעמאקראטישע פראקציאן", און צוקוקן זיך, אין וועלכען גלגול געפינט זיך ביי זיי די מלחמה געגען דעם ציוניזם. די אידישע בורזשואזיע, — אזוי זאגען אונזערע שרייבער, — איז סאציאל שטארק, זי איז רייך און וויל קיינעם דעם וועג נישט אפטרעטן. פאליטיש אבער איז זי שוואך, האט מורא פאר יערען קאמף און וויל דערפאר אנטלויפען וואו פעפער וואקסט. דער לעזער טוט זיך א כאפ פארן קאפ און קוקט אויפן בייז וואונדער. וואס איז דאס פאר א מין בריה, וואס אי זי וויל קיינעם ניט אפטרעטען דעם וועג, אי זי אנטלויפט, וואו פעפער וואקסט? ממה נפשך וויל זי קיינעם דעם וועג ניט אפטרעטען, אנטלויפט זי ניט וואו פעפער וואקסט, און אנטלויפט זי וואו פעפער וואקסט, טא וואס הייסט דאס, זי וויל קיינעם דעם וועג ניט אפטרעטען? אזא וויבדע בריה, וואס מיט איין פוס וויל זי אנטלויפען, וואו פעפער וואקסט, און מיט דעם אנדערן פוס וויל זי קיינעם דעם וועג ניט אפטרעטען, קאן מען מער ניט העלפען וויי דורך א ראדיקאלע אפעראציאן. דערפאר ערקלערען אונזערע שרייבער, דאס די בורזשואזיע איז געשפאלטען אין צוויי. איצטער איז יעדער לעזער פאלשטענדיג באפרידיגט און פארשטעהט אקוראט די גאנצע סתירה פון אזא מין בורזשואזיע. נאר אונזערע שרייבער זיינען אידישע גזלנים. אט ערשט האבען זיי די בורזשואזיע געשפאלטען אין צווייען, נייען זיי זי באלד פון רחמנות וועגען ווידער צונויף. אלס בורזשואזיע, — אזוי פילאזאפירען אונזערע שרייבער — זעהט די אידישע בורזשואזיע נור אין איינגענטום די גרונדלאגע פון איר עקזיסטענץ, אבער אלס אידישע בורזשואזיע האט זי דאך ניט קיין נאציאנאלען אייגענטום, קיין טעריטאריע, ווארום זי געהערט צו א „נאציאן־פראלעטאריער" (נארישקייט מוז מען אויך רעדען ווי „מענשען", איהר וויבט זאגען „פראלעטאריער־נאציאן"). דערפאר האט זי א „געטא־פסיכאלאגיע", דאס הייסט זי איז ציוניסטיש. דיזע פסיכאלאגיע איז אבער שוין גאר ניט נעשפאלטען אין צוויייע, זי איז פארקערט אזוי פעסט און איינהייטליך, דאס זי מוז דויערען ביז משיח וועט קומען. אונזערע שרייבער זאגען דאס בפרוש: „און כל זמן די בורזשואזיע וועט ניט האבען קיין נאציאנאלען אייגענטום, וועט זי זיך ניט קענען באפרייען פון איר „געטא־פסיכאלאגיע".

אזוי מאטערט זיך דער „בונד" אויף אלע אופנים צו ראטעווען דעם בורזשואזען כאראקטער פון דעם ציוניזם. נאר די בורזשואזיע ענדערט דערביי יעדעם מאל איר פנים און איר פסיכאלאגיע. לכתחילה איז זי אויפגעטראטען ווי א בורזשואזיע, וואס איז עקאנאמיש געדריקט און וויל אין איר אייגענעם

דערצו צווינגט די בורזשואזיע איר פאליטישער גלות. דערפאר איז זי ניט נאר א שעדליכער עלעמענט פאר איר אייגענעם פאלק, נאר אויך פאר דער גאנצער וועלט, דען זי איז ניט פארבונדען אינווייניג מיט קיין קולטור, מיט קיין פאלק, מיט קיין לאנד, מיט קיין פארטיי. אין עקאנאמישען לעבען איז זי עקספלואטאטאריש, אין דער פאליטיק איז זי פאלש און דערשראקען, אין הארצען איז זי „רעוואלוציאנער“, אויפ'ן גאס איז זי קאנסערוואטיוו און טריי דער מלוכה, אין שול איז זי אבערגלויביש, פאר גוים איז זי אויפגעקלערט. דאס איז די „נעלד־פסיכאלאגיע“ פון דער אידישער בורזשואזיע אין גלות. מארקס האט דערפאר ריכטיג אנגערופען אידען אן אנטיסאציאלער און אנטיקולטורעלער עלעמענט אין דער וועלט, ווארום ער האט געזעהן פאר זיך די אידישע בורזשואזיע אין דער צייט פון איר אסימילאציאן. די אסימילירטע בורזשואזיע וועלכע אבער דער היסטארישער אידעאל פון גאנצען אידישען פאלק, וועט דער ציוניזם זאל ניט זיין.

אנדערש איז די לאגע און די פסיכאלאגיע פון דעם המון. ער געפינט זיך אין עקאנאמישען און אין פאליטישען גלות, און איז געצוואונגען צו פארענדערען זיין לעבען. ער זוכט ארויסצוקאפען זיך פון דער אטמאספערע, וועלכע דער־שטיקט אים. ער עמיגרירט אין אנדערע לענדער, ער קעמפט רעוואלוציאנער, ער זוכט פרייהייט. ער אסימילירט זיך ניט, ווארום זיין עקאנאמישע לאגע פארלאנגט דאס ניט פון אים, ער איז אידיש. אויף א העכערע שטופע פון זיין ענטוויקלונג פארשטעהט ער, דאס ניט די עמיגראציאן אין לענדער אהן אידען, ניט די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג קענען אים באפרייען פון זיין עקאנא־מישען און פאליטישען גלות. זיין שטענדיגער שטרעבען אריבערצוגעהן אין די קליין־בורזשואזיע דורך דער הילף פון דער בירגערליכער פרייהייט געפינט מניעות, וואס ער קאן ניט באוועלטיגען, און דיזער שטרעבען פארלירט פאר אים דעם כאראקטער פון א אידעאל, ער הויבט אן צו זעהן זיין היסטארישע באפרייאונג ניט אין דעם פארגרעסערטען גלות, נאר אין דער באפרייאונג פון גלות איבערהויפט. ער באפרייט זיך פון דער „גלות־פסיכאלאגיע“, ער ווערט ציו־ניסטיש. פריער איז ער געווען אידיש דורך די תנאים פון זיין לעבען, יעצט ווערט ער אידיש באוואוסט, דורך זיין פרייען רצון, ער זעהט זיין היסטארישען אידעאל אין א אידישע געזעלשאפט נאך זיין אידעאל, נאך זיין קלאסען־אידעאל.

סטייטש, — וועלען דא אויסרופען די בונדיסטען, — זעהען דען מיר ניט באשיינפערליך, דאס די בורזשואזיע שפילט א ראלע, די הויפט ראלע אין ציו־ניזם? זעהען מיר דען ניט איר שיינע געשטאלט? הערען מיר דען ניט אירע גאלדענע ווערטער? שמיעקען מיר זי דען ניט מיילענווייט? פילען מיר דען ניט איר ריח־נחוח/דינע אטמאספערע? דער פאקט איז ריכטיג, די ערקלערונג איז פאלש. געווים שטעהט די ציוניסטישע בורזשואזיע יעצט אין

איר גאָט. צוליב איר עקאָנאָמישער מאכט פארלאנגט זי די פּאָליטישע גלייכבארעכטיגונג, און די פּאָליטישע גלייכבארעכטיגונג איז צוריק דער אייזערנער בריק, אויף וועלכען עס שטיצט זיך איר עקאָנאָמישע מאכט. דאָס פארבינדענדע גליק צווישען דער עקאָנאָמיק און דער פּאָליטיק איז ביי דער בורזשואזיע די אסימילאציאָן. ווי אזוי איז דער מיטעלאלטערליכער שיילאָק דערגרייכט געוואָרן צו דעם היינטיגען בערזען־קעניג, דער אמאָליגער פארליער פון געטאָ צו דעם איצטיגען העזה'דיגען באנקיר, דער הויזירער צו דעם פרייען קויפמאן, דער אמאָליגער לערנער צו דעם עמאנציפירטען דאָקטאָר און אדוואָקאט? דורך דער אסימילאציאָן!

היסטאָריש איז אויפגעטראָטען די אסימילאציאָן אין מערב־איראָפּא, בשעת די אידישע בורזשואזיע האָט אָנגעהויבען צו וואקסען עקאָנאָמיש און פּאָליטיש. אידען זיינען ניט קיין פּאָלק, האָבען ניט קיין אינווייניגע שייכות צו זייער אלטער היסטאָרישער היים, האָבען ניט קיין אידישען נאציאָנאלען געפיל, און געהערען אָן דער נאציאָן, וואו זיי וואוינען, — דאָס איז געוואָרען דאָס פּאָליטישע פּראָגראם פון דער אידישער בורזשואזיע. אפילו די אידישע אמונה, וועלכע האָט דאָך נאציאָנאלע יסודות, האָט די בורזשואזיע רעפאָרמירט נאָך דעם גייסט פון דער אסימילאציאָן. די אידישע היסטאָריע, וועלכע די רבנים פון מערב־איראָפּא האָבען געשריבען, איז אָנגעפאסט געוואָרען צו דער אסימילאציאָן. בשעת עס איז ניט געווען קיין זכר פון ציוניזם, האָט די בורזשואזיע געפירט צענדליגער יאָרען א קאמף געגען דער מעגליכקייט פון א אידישער נאציאָן. מען זעהט, אז די בורזשואזיע איז גאָר ניט געשפּאָלטען אין צווייען; זי איז אינהייטליך, ווי פון איין גוס, אָהן סתירות, אָהן אינווייניגע הפוכים. זי האָט איין גאָט, דאס איז דאָס געלד, און דינט צו אים אין איין בית מדרש, דאָס איז די אסימילאציאָן.

דער גרעסטער פיינד פון דעם ציוניזם איז די בורזשואזיע. זי איז זיין אמת'ער אינווייניגער שונא, ווייל ער איז דער הפך פון אירע עקאָנאָמישע און פּאָליטישע אינטערעסען. אין הונדערטער צייטונגען, אלגעמיינע און אידישע, זוכט די בורזשואזיע אים צו אונטערדריקען, אירע באצאָלטע רבנים דרשנ'ען געגען אים אין די שולען, אירע שרייבערלעך, „מאכער", „טוער" קעמפען געגען אים אין די קהלות, אין די אידישע אינסטיטוציאָנען, און וואָס מער דער ציוניזם וועט וועלען שטארקער און ערנסטער, וועט איר כעס וועלען גרעסער, איר שמוציגע שנאה טיפער. די שנאה צום ציוניזם פון די אסימילאטארישע סאציאליסטען איז די אונגליקליכע ירושה פון דער בורזשואזיע.

די אסימילאציאָן איז די „גלות־פסיכאָלאגיע" פון דער בורזשואזיע. אסימילירען זיך, פארשווינדען, פארבאָרגען זיך כדי מען זאָל זיי ניט זעהן, ווי דער גנב אין דער פינסטער, אָננעמען אן אנדערע געשטאלט, אן אנדער פעל, —

אויף דעם שטאנדפונקט פון נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, זיי האָבען אָבער גאָרניט פאַרשטאַנען דעם פּאָליטישען און היסטאָרישען פירוש המלות פון דיזע ווערטער. פון נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע קאָן זיין די רייד בײַ א פּאָלק, ווען עס האָט א נאציאָנאלע קולטור און ווערט אונטערדריקט פון אן אנדער פּאָלק אין זיין נאציאָנאלען לעבען. פון דער פּאַרט, ווי דאָס אונטערדריקטע פּאָלק לעבט נאציאָנאל, וואס עס איז בײַ אים געבליבען פון זיין פּאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, אויב עס איז צוזייט צווישען אן אנדער פּאָלק, אדער עס לעבט אויף אן אייגענער טעריטאָריע, היינגט אָפּ די פּאַרט פון דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע, ווען ער האָט צו פארלאנגען. פעלקער, ווען לעבען אויף אן אייגענער געשלאָסענער טעריטאָריע, קענען פארלאנגען אויך פּאָליטישע זעלבסטשטענדיגקייט, ווי למשל פוילען, און ממילא אויך פרייהייט פאר דער נאציאָנאלער קולטור און ענטוויקלונג אין אלע אופנים; פעלקער, ווען לעבען אָבער נעמישט צווישען אנדערע פעלקער, קענען באַדערען נאָר א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע אין זייער נאציאָנאלען קולטור־לעבען, א זעלבסטפארוואלטונג. עס פארשטעהט זיך אָבער, דאָס די נאציאָנאלע פרייהייט אין קולטור־לעבען און זעלבסטפארוואלטונג לייגט זיך נור אויף די פּאַרטען פון נאציאָנאלען לעבען, ווען לעבע האָבען א בירגערליכען און פּאָליטישען יסוד.

קיין אונטערדריקט פּאָלק האָט ניט נויטיג צו פארלאנגען נאציאָנאלע פרייהייט פאר דאָס חויזליכע לעבען, פאר דאָס נאציאָנאלע דענקען און פילען, ווען לעבע זיינען ניט אונטערוואָרפען דעם בירגערליכען געזעץ. דאָס פארלאנגען נאָך נאציאָנאלע פרייהייט האָט נאָר דאָרט א זין, ווען עס איז די רייד פון נאציאָנאלע קולטור־באַרמען, ווען לעבע זיינען אבהענגיג פון דעם בירגערליכען און פּאָליטישען געזעץ. ווען לעבע נאציאָנאלע קולטור־באַרמען זיינען אָבער אבהענגיג פון געזעץ? דאָס זיינען די שפראך, אלס עפענטליכע שפראך, אלס די שפראך פון די שולען, אוניווערסיטעטען, פון דער פארוואלטונג א. ז. וו.. דער משפט אין דער פארוואלטונג גופא. ווען א פּאָלק פארלאנגט נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, הייסט דאָס, אז עס וויל, דאָס זיין נאציאָנאלע שפראך, וואס איז אים הייליג און טייער און מיט ווען לעבער ער איז פארבונדען דורך זיין גאנצען אויסערען און אינווייניגען לעבען, זאָל זיין די שפראך פון די שולען, די אוניווערסיטעטען, דאָס מען זאָל אויף איר קענען ריידען אויף פּאָליטישע פארזאמלונגען, אין גערייכט און אין דער פארוואלטונג, און דאָס די אנדערע נאציאָן זאָל אים ניט ארויבצווינגען איר מלוכה שפראך מיט גוואלד; ווייטער באדייט עס, דאָס דער משפט זאָל זיין נאָך די נאציאָנאלע געזעצען פון דעם אייגענעם פּאָלק, ווען לעבע עס נעמען זיך פון זיין באזונדערען לעבען און זיין היסטאָריע, און ניט נאָך די געזעצען פון דעם אנדערען פּאָלק; און ווייטער דאָס די פארוואלטונג גופא זאָל באשטעהן פון דעם אייגענעם פּאָלק און זיך פירען נאָך זיינע

ציוניזם אין מזרח־וואנד, זי איז אָבער געקומען ניט פון איר קלאסען־אינטערעס, זאָנדערן פון איר נאציאָנאל־ען געפיל און איר גייסטיגען אינטערעס. זי טראָגט אריין איר הייליגען גייסט אין ציוניזם, וואָרום זי שטעהט ביים עמוד. זי האָט די דעה, וואָרום זי גיט אויך א ביסעל די מטבע. זי שטעהט אָבער אויבען־אָן מיט א הכשר, וויל די באוועגונג האָט זיך נאָך ניט אזוי ענטוויקעלט, דאָס די קלאסען־פסיכאָלאָגיע פון אירע אמת'ע יסודות זאָל אריסגעהן פון איר פאָליטישער באהאלטענקייט. ניט דערפאר איז דער ציוניזם בורזשואיש, וויל עס שפיגעלט זיך אין אים אָפּ דער קלאסען־אינטערעס פון דער בורזשואזיע, נאָר וויל די קלאסען־אינטערעסען און די קלאסען־פסיכאָלאָגיע פון דעם המון האָבען זיך אין אים נאָך ניט אָנגעהויבען אָפּצושפיגלען. יעצט איז די בורזשואזיע אין ציוניזם אלעם, היסטאָריש איז זי אָבער גאָרנישט.

נאָר לאָמיר זיך נאָך אמאל אומקערען צו אונזערע בונדיסטישע „טעאָרעטיקער". נאָכדעם ווי זיי האָבען אָפּ'גע'הרג'עט דעם ציוניזם דורך זייער „קריטיק", זיינען זיי דאָך אידישע הערצער און שפּרעכען אָפּ עין הרע דער אידישער פראָגע. זיי שיינקען א טייערע מתנה דעם אידישען פאָלק, א פּשט'ל, א גזרה מכח דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע. זיי זאָגען אזוי: „דער פּרינציפּ פון „בונד" איז: יעדעם לאנד, אין וועלכעם עם וואוינען געמישטע פארשידענע נאציאָנען, מוז ווערען: נאציאָנאל א פעדעראציע פון גלייכווערטיגע, גלייכבארעכטיגטע נאציאָנען, אונאבהענגיג פון זייער טעריטאריאלער גרופירונג; פאָליטיש — א צענטראליזירטער מלוכה־ארגאניזם". אזוי פארענטפערט דער „בונד" די נאציאָנאלע און, פארשטעהט זיך, אויך די „אידישע פראָגע".— די מיינונג פון אונזערע „טעאָרעטיקער" איז פאָלגענדע: יעדע נאציאָן אין א פרייער מלוכה האָט דעם זכות אויף נאציאָנאלע רעכט. אידען זיינען א נאציאָן, לכן בכן קומט זיי נאציאָנאלע רעכט, א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, — די „אידישע פראָגע" איז פארענטפערט. דאָס איז די חכמה'דינע תשובה פון „בונד" אויף דער אידישער פראָגע. אי, וואָס, אידען וויסען ניט, וואָס אָנציהויבען מיט נאציאָנאלע רעכט, דארפען די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע אויף כפרות, זוכען, פארקערט, פּטור צו ווערען פון אלעם דעם, אויף וואס דער „בונד" וויל אויפבויען די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, עם העלפט גארניט, פארפאלען: א נאציאָן קומט נאציאָנאלע רעכט, אידען זיינען א נאציאָן, קומט אייך אהינו בני ישראל „נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע", אריינגעכאפט זיך דורך דער גזרה שוה ווי א מויז אין דער פאסטקע.

די שרייבער פון „בונד" וויסען אייגענטליך גאָרניט, וואס באדייט עם נאציאָנאלע רעכט און נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע. זיי האָבען עטוואס געהערט קלינגענדיג און וויסען ניט זינגענדיג. זיי האָבען געהערט עפעס, דאָס אין עסטרייך רעדט מען מכח נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, דאס סאציאליסטען שטעהען

געפירט נאָך די אלגעמיינע פּאָלקסשולע. דער זשארגאן שטאָמט פון דעם קול־טורעלען און פּאָליטישען גלות פון דעם אידישען פּאָלק.

וואו האָט עס למשל דער „בונד" געזוכט, דאס אידען זאָלען וועלען אייג־פירען זשארגאָנישע שילדען אויף געשעפטען, קראָמען, זשארגאָנישע נעמען אויף גאסען, וואו זיי וואוינען, זשארגאָנישע אדרעסען אויף בריף? אויב די רעגי־רונג וואָלט געוואָלט מזכה זיין אידען מיט אזעלכע נאציאָנאלע רעכט, וואָלטען דאָס אידען געפּילט ווי א גזרה פון מיטעלאלטער, וועלכע האָט גאצוואונגען אידען צו טראָגען באזונדערע אידישע צייכען אויף זייערע בגדים. פארקערט, אידען ווילען זיך אליין מער קולטיווירען אין אלע דיזע פּרטים, דאָס הייסט וועלען אויסגעגליכען מיט דעם איבריגען פּאָלק, בשעת ביי די אונטערדריקטע נאציאָנען זיינען דיזע קלייניגקייטען פון לעבען הייליגע נאציאָנאלע פאקטען, פאר וועלכע דאָס פּאָלק איז אפילו באריים צו קעמפען.

די זשארגאָנישע ליטעראטור, וועלכע ענטוויקעלט זיך, איז אויך קיין שום באוויז ניט, דאס דער זשארגאָן איז די אידישע נאציאָנאלע שפּראך און איינער פון די יסודות, אויף וועלכע עס קאָן זיך אויפבויען די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע. די זשארגאָנישע ליטעראטור איז א מיטעל צו איראָפּעאישער קולטור, צו דער באפרייאונג פון דער זשארגאָן־אריטקייט, ניט אָבער א נאציאָנאלער צוועק. בשעת עס האָט אָנגעהויבען ארויסוואקסען אין רוסלאנד א אידישע בורזשואזיע, וועלכע האָט באדארפט האָבען בילדונג, איראָפּעאישע קולטור, האָט זי געשאפען די העברעאישע ליטעראטור, די „השכלה־ביכלער", ווארום זי האָט קיין אנדער שפּראך ניט געהאט, חוץ העברעאיש, אין וועלכער זי זאָל קענען אויפנעמען איראָפּעאישע געדאנקען. די העברעאישע ליטעראטור איז געווען לכתחילה א מיטעל פאר דער בורזשואזיע, כדי צו וועלען שטארקער אלס קלאס און זיך אסימילירען. אזוי ווי אָבער אויף העברעאיש שוועבט די הייליגקייט פון א שפּראך, אזוי ווי די שפּראך גופא איז א פעסטע און שיינע און איז פארבונדען מיט דער גאנצער היסטאָריע, מיט די געפילען, די אידעאלען פון דעם פּאָלק, האָט זי אין איר ענטוויקלונג אָנגעהויבען וועלען שוין אביסעל פון א מיטעל א נאציאָנאלער צוועק, און אויסער אסימילאציאָן האָבען אין איר אָנגעפּאנגען צו קלינגען אנדערע סטרונעס. וועלן ניט די ציוניסטישע באוועגונג וואָלט זי אָבער פארשוואונדען, ווי עס איז פארשוואונדען די העברעאישע ליטעראטור אין דייטשלאנד, בשעת די אסימילאציאָן איז געוואָרען שטארקער. נאָכדעם ווי עס האָט זיך פארענדערט די אידישע לאגע און דורך דעם ציוניזם איז געוואָרען ביי דעם פּאָלק די באדערפּניש צו וועלען אלס נאציאָן עקאָנאָמיש און פּאָליטיש זעלבסטשטענדיג, האָט זיך אויך אָנגעהויבען צו פארענדערען דער כאראקטער פון דער העברעאישער ליטעראטור. פון א השכלה־מיטעל איז זי געוואָרען א נאציאָנאלער צוועק, איר ציל איז יעצט ניט מער אריינצוברייגען איראָפּעאישע

פֿארמען פון לעבען און זיין פּסיכאָלאָגיע. נאָר דאָרט וואו דאָס נאטירליכע לעבען פון פאָלק, זיינע אמת'ע מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען ברויננען עס מיט זיך, דאס דיזע יסודות פון נאציאָנאלען לעבען זאָלען זיך ענטוויקלען, איז פאר דעם פאָלק נויטיג א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע.

איידער מען רעדט פון א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע פאר א פאָלק, מוז מען דערפאר ערשט אונטערזוכען, אויב דאָס פאָלק האָט די דאָזיגע נאציאָנאלע יסודות, אויב זיי זיינען פארבונדען מיט זיין לעבען אויף א נאטירליכען אופן, אויב זיי זיינען פייאיג זיך צו ענטוויקלען און קענען דאָס פאָלק אין זיין לעבען הויבען, און אויב דאָס פאָלק ווילּ דיזע נאציאָנאלע קולטור־פאָרמען האָבען, ווילּ פאר זיי קעמפען. ערשט וועז די נאציאָנאלע יסודות זיינען פאראן אין לעבען, קאָן א רעוואָלוציאָנערע פּארטיי ארויסשטעלען די פאָדערונג פון נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע. דער „בונד" אָבער פרעגט קיין שום שאלות ניט, ווי דער שאינו יודע לשאולּ פון דער הגדה. ער פרעגט ניט דאָס אידישע לעבען מכח די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע. ער האָט געהערט, דאס אנדערע סאציאליסטישע אָרגאניזאציאָנען האָבען אָנגענומען דעם פּראָגראם פון דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע, און אזוי ווי אידען זיינען א נאציאָן, האָט ער אָפּגע'פסקנ'ט פאר אידען נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע אָהן א סך קאָפּ ברעכעניש.

נאָר לאָמיר זיך צוקוקען צום אידישען לעבען. זיינען דאָרט פאראן די ריכטיגע יסודות, אויף וועלכע די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע קאָן אויפגעבויט ווערען? דארויף ענטפערט אונז דאס לעבען, דאס זיי זיינען לגמרי ניטא. אין פאָליטישער הינזיכט זיינען איבערהויפּט אידען יעצט נאָר קיין נאציאָן ניט. זיי האָבען אין די גלות־לענדער קיין שום נאציאָנאלע לעבענס־פאָרמען ניט, וועלכע זיי זאָלען וועלען פארטיידיגען פאָליטיש. זיי האָבען קיין קולטור ניט, וועלכע זאָל האָבען א פאָליטישע געשטאלטונג און פאר וועלכער זיי ווילען קעמפען. אמת, אידען רויידען א באזונדערע שפּראך אין רוסלאנד, דעם זשארגאָן. זיי האָבען אין דער שפּראך חדרים, ישיבות, תלמוד תורות, משניות־חברות, תהלים־חברות און נאָך אזעלכע אינסטיטוציעס. דער זשארגאָן אָבער לעבט אלס שפּראך צוויישען אידען מער ניט ווי פון דער קולטורעלער אָרימקייט, ניט פון דעם נאציאָנאלען געפיל. וועז ער האָט נאָך א שטיקעל הייליגקייט אין בית המדרש און אין חדר, שטאמט עס דערפון, וואס ער איז פארבונדען מיט דער רעליגיאָן און פון זיין זעלבסטשטענדיגען וועזט פאר דעם פאָלקסלעבען. אידען אליין רייסען זיך יעצט צו באפרייען זיך פון דער קולטור־אָרימקייט פון זשארגאָן. נאָר די רעגירונג צווינגט זיי צו זיין אין דעם פונקט „נאציאָנאל", וואָרום מען לאָזט ניט צו אידען אין רוסישע שולען, גימנאזיעס, מען מאכט שטעדונגען צו רעפּאָרמירען די חדרים, תלמוד תורות, כל זמן עס איז ניט אייני־

אידישען דין? אדער עס וועט זיך זעצען א סנהדרין פון בונדיסטען און שריי-בען א נייעם „היינטיגען“ פירוש צו דעם חושן משפט? און דאס אלץ ניט ווייל די ווירקליכע תנאים פון לעבען פארלאנגען עס, נאר ווייל דער „בונד“ האט געהערט, דאס אנדערע סאציאליסטישע ארגאניזאציאנען האבען אריינ-גענומען די נאציאנאלע אויטאנאמיע אין זייער פראגראם.

דער דריטער יסוד פון נאציאנאלע אויטאנאמיע איז נאציאנאלע זעלבסט-פארוואלטונג. נאציאנאלע זעלבסטפארוואלטונג באדייט, דאס די פארוואלטונג זאל זיך פירען נאך די געזעצען פון דער נאציאן, לויט ווי זיי לעבען נאך אין דער ווירקליכקייט פון דעם פאלק, און דאס די פארוואלטונג זאל ליגען אין די הענט פון דער איינגענער נאציאן. וועלכע באזונדערע געזעצען פון פארוואלטונג קענען פארלאנגען אידען? ביי אידען איז אויסער דעם אמאליגען קהל מיט זיין פירונג ניט געווען קיין שום זעלבסטפארוואלטונג און ווען עס וואלט זיך געטראפען א נס, און אידען וואלטען באקומען א זעלבסטפארוואלטונג, וואלטען זיי ניט געווארפען, וואס דערמיט אנהויבען צו טאן. דאס די פארוואלטונג זאל ליגען אין אידישע הענט, דאס עס זאל זיין א אידישע פאליציי, אידישע אקציז-ניקעס, אידישע איספראוניקעס, אידישע גובערנאטארען, — דאס איז גראד א הויבער ענין און פאר כל ישראל וואלט דאס געווען זעהר שיין, נאר באר-קאדען צולויב דעם בויען, איז אפשר טאקי ניט כדאי...

מיר זעהען, ווי קינדיש און נאריש די גאנצע פאדערונג פון דעם „בונד“ איז מכח נאציאנאלע אויטאנאמיע, בפרט ווען צו גלייכער צייט זעהט דער „בונד“ די לייזונג פון דער אידען-פראגע נאך אין די בירגערליכע גלייכבארעכ-טיגונג, וועלכע וועט דאך גלייך פארניכטען אלעס, וואס איז נאך איבריג געבלי-בען פון דעם „גלות-נאציאנאליזם“. דער „בונד“ וואלט ניט געקומען צו אזא רעאקציאנערען שטות, ווען ער וואלט געווען פייאיג ארומקלערען, וואס באדייט עס אייגענטליך נאציאנאלע אויטאנאמיע און וואס פאר א זין קען דאס האבען אין אידישען לעבען. נאר ער האט אינפאך אריבערגעטראגען די רעזאלוציאן פון דעם עסטרייכישען סאציאל-דעמאקראטישען צוזאמענפאר אין ברינן אויף דאס אידיש לעבען, ניט פארשטעהענדיג, אז דאס עסטרייכישע פראגראם פאסט פאר אידען וויא שטרייפעל פאר א פאניע, און ניט פארשטעהענדיג, דאס די נאציאנאלע אויטאנאמיע קען נור דאן ארויסגעשטעלט ווערען, ווען דאס ווירק-ליכע לעבען פאדערט עס.

די שרייבער פון אונזער ארטיקעל, ניט פארשטעהענדיג דעם זין פון נא-ציאנאלע אויטאנאמיע, שטעלען זיך אבער נאך אין די באקעם און רופען אויס „דאס יעדען, וועלכער לייקענט אין דער מעגליכקייט פון אזא נאציאנאלע אויטא-נאמיע פאר אידען, קען מען באווייזען, דאס ער האט א טעות, דאס צ. ב. אין עסטרייך, וואו עס וואוינען פארשידענע נאציאנען, אין פיל ערטער געמישט

קולטור אין דעם אידישען לעבען צוליב אסימילאציאָן, נאָר ערקלערען די לאגע פון אידען, אויפדעקען די שעפּערישע כחות, די אָריגינעלע קרעפּטען, וועלכע ליגען אין דעם אידישען פּאָלק, ארויסשייַלען דעם אינווייניגען וועזן פון דער אידישער נאציאָן. זי איז ארים, אונבאהאָלפּען, נאַיוו, אין א סך פּרטים בורזשואיש, רעאקציאָנער און רבנישׁ, וואָרום עס שפּיגעלט זיך אין איר אָפּ די נאנצע ענטוויקלונג פון ציוניזם גופּא. די חבת ציון מיט די „קאָלאָניעס", די הסכמות פון רבנים און גוטע אידען, דער נאציאָנאַליזם פון די בעלי־בתים און משכילים. נאָר נאָך אלעם דעם קאָן זי זיך ענטוויקלען, וואָרום זי ווייל דינען א היסטאָרישען און נאציאָנאלען צוועק. און אזוי ווי זי איז יעצט דער אויס־דרוק פון דעם ציוניזם, וועט זי מיט דער ענטוויקלונג פון דעם ציוניזם און דער ערוואכונג פון דעם המון צום ציוניסטישען פרייהייטס־קאמף ווערען אלץ רייכער און פאָרטשריטליכער און זיך פארבינדען מיט די אינטערעסען פון לעבען.

נאָר אנדערש איז עס אָבער מיט דער זשארגאָנישער ליטעראטור. זי איז דאָס מיטעל פון דעם פראָלעטאריאט צו דער קולטור, און מער ניט ווי א מיטעל. אלס שפּראך איז זי ניט פייאיג ארויסצורופען צו זיך ליבע און באגייסטערונג, זי איז די שפּראך פון גלות, זי איז דער גלות־לשון, גלייך פּאראכטעט פון אלע קלאַסען פון פּאָלק. אין אידישען לעבען זעלבסט זיינען ניטאָ קיין פאקטען, וועלכע זאָלען דעם זשארגאָן מאכען פאר א נאציאָנאל־ליטעראטור. פארקערט, וואס מער קולטור און פרייהייט עס געהט אריין אין דעם אידישען לעבען, וועלכע דער וועלט פון דער זשארגאָן־ליטעראטור אלץ קלענער. דער המון באנוצט די זשארגאָן־ליטעראטור, כדי זיך פון זשארגאָן צו באפרייען, און דאס איז פאָרט־שריטליך.

ווי איז עס מיט דעם צווייטען יסוד פון די נאציאָנאלע לעבענס־פאָרמען, אויף וועלכע עס בויט זיך אויף די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, מיט דעם משפט? עס איז פאראן ביי אידען אפילו א אידישער בית־דין, א אידישער משפט, וועל־כער האָט אמאָל געשפּילט א ראָלע אין לעבען, בשעת עס איז געווען פאָליטיי־משפט אין רוסלאנד און צו דעם בירגערליכען משפט פלעגען אידען און אָפּט־מאָל אויך קריסטען ניט וועלען אָנקומען. אויב דער אידישער בית־דין האָט דאמאָלסט געמשפט ריכטיגער, ווי דער רוסישער סוד, איז נאָך א גרויסער ספּק, וואָרום בית דין האָט געמשפט נאָך דעם אלטען דין פון דער גמרא מיט אלע קונצען און דרייד־לעך פון דער גמרא. מיט דעם לעבען און זיינע פאָדע־רונגען איז דער בית־דין ניט געווען פארבונדען. ווי באלד אָבער עס איז אין רוסלאנד געווארען רעפּאָרמירט דער משפט, איז געפאלען דער אידישער בית־דין, וואָרום ער האָט ניט געהאט קיין בירגערליכע קראפט און איז געשטאנען אין א סתירה צו אלע נייע עקאָנאָמישע לעבענס־פאָרמען און זייער ענטוויקלונג. ווי קאָן מען יעצט ריידען דערפון, אז דאס לעבען זאָל זיך פירען נאָך דעם אלטען

אויף שותפות׳ע ארבייט, אויף קאָלעקטיוויזם, וועט זיך אויך ענטוויקלען א נייער משפט, א פאָלקסגעזעץ, אין וועלכען די פּאָרמען פון דעם אייגענעם לעבען וועלען זיך אָפּשפּיגלען. אין א אידיש לאנד איז מעגליך א אידישע קולטור; ביי עקאָנאָמישע און פּאָליטישע גלייכהייט און זעלבסטשטענדיגקייט, ביי נאציאָנאלע פרייהייט איז מעגליך נאציאָנאלע שאָפונג. אזוי ווי דאָס לעבען, אזוי איז די קולטור!

מיר זעהען וואָס דאָס באדייטעט „נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע“ פאר אידען אין גלות, — א נארישקייט, א קינדערייַ, א רעאקציאָנערער שטות, וואס קיינער גלויבט אין דעם ניט ערנסט. א וואָרט אָהן א געדאנק, אָהן אן אינהאלט, אָהן לעבען. ווי פארעגטפערט אלזא דער „בונד“ באמת די אידען־פראגע, דאס הייסט די פראגע מכח דער היסטאָרישער ענטוויקלונג פון דעם המון צו פראָדוקטיווער ארבייט, צו סאָציאלזיום, צו קולטור, צו פרייהייט, צו אונזער נאציאָנאלער שאפונג? ער איז אונפייאיג דאריבער צו ענטפערען, וואס רום ער איז דער נענער פון דער היסטאָרישער באפרייאונג פאר אידען, פון ציוניזם. און וויל ער איז דער שונא פון ציוניזם, מוז ער, נאָר ניט וויסענדיג פאר זיך אליין, פארענטפערען די אידישע פראגע היסטאָריש דורך דער אלטער תשובה פון דער רעאקציאָנערער בורזשואזיע, — דורך דעם איבערגאנג פון דעם המון אין די קליין־בורזשואזיע און גרויס־בורזשואזיע, און דורך דער אידעאָלאָגיע פון דיזען איבערגאנג, דורך דער אכימילאציאָן. דער המון זאָל זיך צוזייען און צושפרייטען ניט נאָר אין איראָפּא און אמעריקא, נאָר אויך אין גאנץ רוסלאנד, אין סיביר, אין צענטראל־אזיען, אין מאנדזשוריע, אין רוסישען קיטיי. דאָרט וועט ער זיין בכח זיך ארויסצאפען פון זיין פראָלעטאריישער לאגע און אריבערגעהן אין דעם גן־עדן פון בורזשואזיע, וועלען רוסיש־פאטריאָטיש, קאָנסערוואטיוו, וועלען אן אנטי־סאָציאָלער און אנטי־קולטורלער יסוד אין דער וועלט, ווי די אידען פון מערב־אייראָפּא. עס לעבע דער גלות!

„חירות“, דער סאָציאָליסטישער ציוניזם, ווי דעם המון דורך דעם קאמף נעגען דער בורזשואזיע פירען צו זיין היסטאָרישער באפרייאונג, צו א נייער נעעזלשאפט נאָך זיין קלאסען־אידעאל, צום אידישען סאָציאָלזיום.

(1903).

באמערקט מען אין ווירקליכקייט אזעלכע פערעראליסטישע שטרעבונגען אין דער עסטרייכישער סאציאלדעמאקראטיע."

אן עם־הארץ וועט ער בריינגט א משל, באווייזט געווייניליך זיין משל אקוראט דעם הפוך פון דעם וואס ער וויל זאגען, און דאס האט פאסירט מיט אונזער שרייבער. עסטרייך איז דער בעסטער באווייז, ווי קינדיש־נאריש דאס נא־ציאנאלע פראגראם פון „בונד" איז. וועט מען וויל בריינגען א משל פון עסטרייך אויף אידען אין רוסלאנד, מוז מען בריינגען דעם משל ניט פון דער עסטרייכי־שער פוילען, טשעכען, רומענער, נאר פון די עסטרייכישע אידען, אויב ניט איז דער משל קיין משל ניט. די עקאנאמישע און סאציאלע לאגע פון די נאליצישע אידען איז זעהר ענליך צו דער לאגע פון די רוסישע אידען, אויך ריידען זיי זשארגאן און האבען דעם גאנצען „גלות־נאציאנאליזם" ווי אין רוסלאנד. אין עסטרייך געהט פאר א שטארקע נאציאנאלע באוועגונג אומערום, עסטרייך איז א קאנסטיטוציאנעל לאנד מיט קאנסטיטוציאנעלע פרייהייטען. אויב די נא־ציאנאלע אויטאנאמיע פאר אידען נעמט זיך פון די פאדערונגען פון ווירקליכען לעבען, האט דאך שוין לאנג ביי אידען אין עסטרייך געארפט ווערען אזא נאציאנאלע באוועגונג. קיין אויפגעקלערטען איד אין עסטרייך חלומ'ט זיך אבער אפילו נאר ניט אזא נאציאנאלע אויטאנאמיע, ווארום עס איז ניטא קיין פאלי־טישע און קולטורעלע יסודות, אויף וועלכע זי אויפצובויען. און ניט נאר עסט־רייך באווייזט די נארישקייט פון נאציאנאלע רעכט פאר אידען, נאר אויך אלע אנדערע לענדער, וואו עס געפינען זיך יעצט אידען פון מזרח־איראפא, וועלכע ריידען זשארגאן: ענגלאנד, אמעריקא, טראנסוואל. אין די לענדער, וואו עס וואלט דאך געווען אזוי לייכט אויפשטעלען די פאדערונג פון נאציאנאלע רעכט פאר אידען, זוכען אידען וואס גיכער פטור צו ווערען פון דעם „גלות־נאציאנאליזם" און אויפנעמען די קולטור פון דעם פאלק און דאס איז פאר דעם אידישען גייסט און דאס שטרעבען פון פראלעטאריאט צו בילדונג און גייסטיגע פרייהייט דער גרעסטער כבוד. די „נאציאנאלע אויטאנאמיע" האט זיך דארט באהאלטען אין די קלויזען, ישיבות, חדרים, ביי גוטע אידען, רבנים, חזנים, שרכנים, כלי קדש.

דאגעגען איז דער ציוניזם דער פונדאמענט, אויף וועלכען עס קאן אוים־געבויט ווערען א אידישע נאציאנאלע קולטור. אין אן אייגענער אידישער געזעל־שאפט, וואו דער המון וועט זיין עקאנאמיש פריי און זעלבסטשטענדיג, וועט די העברעאישע שפראך, וועלכע איז שוין יעצט די שפראך פון דעם ציוניזם, זיך ענטוויקלען צו דער שפראך פון דער נאציאן. דער שעפפערישער געניוס פון דעם פאלק וועט ערוואכען אין דיזער שפראך. דער „לשון־קודש" פון שול וועט באקומען די הייליגקייט פון א שפראך פון וואכעדיגען לעבען. און בשעת עס וועלען זיך ענטוויקלען די נייע פארמען פון לעבען, אויף נאציאנאל־אייגענטום,

אָנגעהויבען אויסוואקסען פון די פּראָפאַנאנדא־קרייזלעך. די ארבייטער־באוועגונג אין איר אָנהויב טראָגט שטענדיג א פארשארפטען אויסגעשפּראָכענעם קלאסען־כאראקטער, וועלכער פארטונקעלט אלע אנדערע אינטערעסען פון די ארבייטער. די באוואוסטזיניג אסימילאטאָרישע שטימונג פון דער אויף דער רוסישער שפּראך ערצויגענער אינטעליגענץ, די קאָסמאָפּאָליטישע כאראקטיילען פון סאָציאליזם אין יענער צייט, די אויפוואכענדע קלאסען־לויפנשאפט פון די ארבייטער, דאָס אלץ האָט ארויפגעלייגט אויף דער אידישער סאָציאליסטישער באוועגונג דאמאָלס א קענטיגען אסימילאטאָרישען שטעמפּעל.

דער אסימילאטאָרישער אנטי־אידישער טאָן פון די ערשטע אידישע סאָציאליסטען אין רוסלאנד איז געווען דאגמאטיש, אָבער אויך האָרט און בייז. כאראקטעריסטיש פאר דעם בייזען אסימילאטאָרישען טאָן פון יענער ערשטער סאָציאל־דעמאָקראטישער באוועגונג איז דאָס בארימטע ביכעל: „דער ערשטער מאי 1892" (זשענעווא 1893), אין וועלכען עס זיינען אָפּגעדרוקט די פיר רעדעם פון אידישע ארבייטער צום ערשטען מאי 1892. קלאָר און שארף דריקט זיך דאָרט אויס די גאנצע אסימילאטאָרישע דער־שראָקענקייט, דער באגער פון די ערשטע קלאסען־באוואוסטע ארבייטער אָפּצודרייסען זיך פון אידישען פאָלק און אָנשלוסען זיך כלומרשט אן דאָס רוסישע פאָלק אין נאָמען פון סאָציאליזם.

אין דער פּאַרעדע פון דעם ביכעל ווערט באטאָנט די גרויסע באדייטונג דערפון, וואָס אידען־ארבייטער לאָזען פון זיך וויסען דורך אזא רעוואָלוציאָנערע און סאָציאליסטישע האנדלונג, ווי די פייערונג פון ערשטען מאי און די רעדעם, וועלכע זיינען דורכגעדרונגען פון דעם גייסט, פון אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם. „צום ערשטען מאָל צוריסען די אידען־ארבייטער אין רוסלאנד מיט די שמאָלע טראדיציאָנען און געדאנקען פון אידישען פאָלק, כדי זיך אָנצושלוסען אן דער גרויסער אלוועלטליכער ארבייטער־ארמיי, וועלכע קעמפט פאר דער באפרייאונג פון ארבייטער קלאָס און דעם לויפענדען פאָלק בכלל". (זייט 11). אן ארבייטער רעדט אויף אידיש וועגען דעם ערשטען מאי, ער האלט אָבער פאר זיין חוב צוליב דיזען אלוועלטליכען יום טוב צו געבען א שטוים מיט דער שטארקער רוסיש־קאפיטאליסטישער קאָפּיטע אין דעם הארץ פון די אריבע אידישע יום־טובים פון פרייהייט, גייסט און תורה: „און מיר אידען, „רוסישע אונטערטאנען", זאָגען זיך אָפּ פון די אייגענע יום־טובים און פון די פאנטאזיעס, וועלכע זיינען אונגוציג דער מענשליכער געזעלשאפט. מיר שליסען זיך אָן די רייען פון די סאציאליסטען און שטעהען פאר זייער יום טוב, וועלכען זיי האָבען אויסגעקעמפט א דאנק דער וויסענשאפט אין די אייגענע קרעפטען, און וועלכער וועט

די נאציאָנאלע ענטוויקלונג פון „בונד"

1

די ערשטע אידישע סאציאליסטישע באוועגונג אין רוסלאנד האָט זיך אָנגעהויבען אין סוף פון די אכטציגער יאָרן אין פארשידענע שטעט פון ליטע, פוילען און זיד־רוסלאנד. דער אנשלום פון דער אידישער אינטעלי־גענץ אין דעם רוסישען סאָציאליזם זייט די זיבציגער יאָרן, די פּאָגראָמען, די עמיגראציאָן, די פּאלעסטינאפילסטוות, די ענטשטעהונג פון אן ארבייטער באוועגונג אין אמעריקא, דאס אלץ האָט געוועקט רעוואָלוציאָנעריש און קולטורעל די אידישע ארבייטער-מאסע אין רוסלאנד און ארוסגעבראכט די ערשטע שפּראָצונגען פון א סאָציאליסטישער באוועגונג.

לכתחילה זיינען דאָס געווען קרייזלעך פון ארבייטער און אינטעליגענ־טען, וואו עס האָט זיך געפירט א סאציאליסטישע און רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאגאנדא. דער מיטעלפונקט פון דיזער באוועגונג איז געווען ווילנא, די זעלביגע ווילנא, וואו אין די זיבציגער יאָרן איז שוין געווען טעטיג דער העברעאיש־שרייבענדער סאָציאליסט אהרון ליבערמאן און זיין קרייז. אָבער צווישען די סאציאל־דעמאָקראטישע „קרוזשקעס" און דער באוועגונג פון אהרן ליבערמאן איז געווען א טיפער אונטערשיד. אהרן ליבערמאן איז נאָך געווען אידיש־נאָמאנטיש, העברעאיסטיש, משכילישׂ. צווישען זיינע אנהיינגער זיינען געווען לערנער, העברעער, משכילים, און דער שלום אין דעם געגענזאץ צווישען דעם סאָציאליזם און דער אידישקייט. צווישען דער אידישער נאציאָנאליטעט און דעם סאָציאליסטישען וועלט־בירגערטום, האָט באהערשט זייער דיינקען און פילען. די נייע סאציאל־דעמאָקראטישע „קרוזשקעס" פון אינטעליגענטען און ארבייטער זיינען געווען פריי פון אלע דיזע משכילישע שטימונגען. זיי האָבען זיך אויפגעקליבען פון אינטעליגענ־טען, וועלכע האָבען זיך שוין ערצויגען אויף דער רוסישער ליטעראטור און פון א גרויסער צאָל איינפאכע אידישע ארבייטער. פאר זיי איז שוין גע־שטאנען אפען דער וועג צו א מאסָווער ארבייטער־באוועגונג, וועלכע האָט אָנגעהויבען ארגאניזירען קאסטן, „סטאטשקעס", פאך־ארגאניזאציאָנען און זיך גרייטען צו פּאָליטישע ארויסטרעטונגען. אמת אויך אין די „קרוזשקעס" האָט אין אָנהויב געהערשט דער אויפקלערונגס־גייסט, מען האָט געלערנט די ארבייטער רוסיש און דורך דער קולטור ארייננעצויגען זיי אין דער וועלט פון סאציאליזם. אָבער דיזע פּראָפּאגאנדא איז נאָך געווען דער פּארבא־רייטענדער איבערגאנגס סטאדיום צו א מאסען באוועגונג, וועלכע האָט באלד

סאָציאליזם באזייטיגט די אידאָליסטישע אידישע אינדיווידואליטעט. נאָך אַמאָל אין דער אידישער געשיכטע פארלייקענט זיך די הערראָישע אידישקייט, אזוי באלד ווי א נייע קולטור־אידעע, וועלכע זאָגט־צו דעם איד אנערקענונג און דערהויבונג פון גלות, דרינגט אריין אין די אידישע וועלט־פרעמדע גייסטער, וויבאלד דער אידישער סאָציאליסט האָט זיך שוין אָנגעשלאָסען אן דעם סאָציאליזם, האָט זיך אסימילירט מיט א שטארקער מאכט, פאראט ער שוין זיך זעלבסט, זיין אידיש פאָלק און די אידעע פון אידענטום. מיט ביטערען כעס און אונרוהיגען שרעק קוקט ער אויף דעם פאָלעסטיניזם, אויף דער אידעע פון דעם אידישען רענעסאנס, וועלכע איז א פראָטעסט געגען זיין אנטרינען און וועלכע רופט אים אייגענטליך צו דעם עכסטען הערראישען אישען אידאָליזם אין מיטען פון א פרעמדער פארשטעענדניסלאָזער וועלט. און ער, דער אידאָליסטישער גלויביגער אין דער ענדערונג פון דער וועלט, איז דער רעאקציאָנערער פראקטיקער און צוויפלער בנוגע צום אידישען פאָלק, און ער, דער גלות־רעוואָלוציאָנער און קעמפער אין לעבער און שפאלטען פון דער גלות־ווירטשאפט, זהט ניט די גלענצענדע מעגליכקייטען פאר א סאציאליסטישע באוועגונג און אָרדנונג אויף דעם פרייען מרחב פון אן אייגענעם לאנד און א נייע־באגרינדעטער ווירטשאפט.

2

וואָם מער אָבער די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג אין רוסלאנד האָט אָנגעהויבען ווערען אין די נייַנציגער יאָרען א מאסן־באוועגונג, אלץ כער האָט זי אָנגעהויבען צו פארלירען איר אורשפרינגליכע אסימילאטאָרישע פארב. זי האָט אראָפגעווארפען פון זיך די ירושה פון דער אסימילירטער בורזשואזנער אינטעליגענץ און האָט אָנגעהויבען פאראַרבייטען די אידאָלאָגיע, וועלכע האָט געשטראָמט אָרגאניש פון דער פאָלקסמאסע. די אידישע ארבייטער זיינען געווארען דער נאציאָנאלער סוביעקט פון דער באוועגונג, די אידישע שפראך — דער נאציאָנאלער מיטל, די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג — דער נאציאָנאלער ציל. די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג שטעלט זיך אפילו נאָך ניט קיינע היסטאָרישע און קולטורעלע נאציאָנאלע ציל, אָבער זי ווערט נאציאָנאל דערמיט, וואם זי ווערט באַוואוסטזיניג אלס א אידישע באוועגונג און וואָם זי בויט זיך אויף די כחות פון דעם אידישען פראָלעטאריאט.

אין דער באקאנטער שריפט: „פאָוואָראָטני פונקט וו'יעוורעיסקאָם ראבאָטשעס דוויזשעניאי“, די נייע עפאָכע אין דער אידישער ארבייטער באַוועגונג, א רעדע געהאלטען אויף אן אניטאציאָנס פארזאמלונג אין ווילנא אין 1895 יאָר, וועלכע איז שפעטער ערשינען אין „אידישען ארבייטער“

עקזיסטירען ביז צו דעם סוף הימים". (דארט, זייט 9). צוליב דעם אנשלום אן דעם סאציאליזם זאגט זיך אפ דער אידישער ארבייטער פון זיין נאציאנאליטעט און געשיכטע, און צוליב דעם יום טוב פאר דעם אכט־שטונדיגען ארבייטס־טאג שפאט ער פון די אוניווערסאל־אידישע יום־טובים פון יציאת מצרים און מתן תורה. די נייע וועלטליכע אידעאלאגיע פרובט זיך דאָ אויפצוהויבען אויף א פראסט ראציאנאליסטישען אופן געגען די מיסטיש־פאעטישע מאטיוון פון דער נאציאנאלער געשיכטע.

אן אנדער אידישער ארבייטער פארטיידיגט אין זיין 1טען־מאי רעדע די אידען פון די אנטיסעמיטישע באשולדיגונגען אין עקספלואטאציאן און פאראזיטסטוום, ווייל אויך אידען זיינען דאָך דיפערענצירט אין קלאסען. ניט דערפאר ווערען אידען פארפאלגט פון דער רעגירונג און די קאפיטאליס־טען, ווייל זיי שליסען זיך אן אן דער רוסישער קולטור.

וועלט דען די רוסישע שפראך ערגער, ווייל עס ריידען אויך איל אידען? אידען ווערען פארפאלגט, ווייל די רוסישע קליין־בורזשואזיע זעהט אין אידען א געפערליכען עקאנאמישען קאנקורענט געגען זיך. דער פאר־לעסטיניזם איז אויך דיזע אידישע נויטלאגע ניט קיין תשובה, און די פאר־לעסטינצעם פארפירען נאר דאם ארימע פאלק דורך דער פרייהיגונג פון אן אייגענעם לאנד. וואלטען די „פאלעסטינצעם" געקאנט אריבערפירען אלע אידען אין פאלעסטינא און דאָרט פארווירקליכען פרויהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט, וואלט מען געקאנט זיין איינפארשטאנען מיט די פאלעס־טינצעם. אבער אין פאלעסטינא וועט דאָך אויך זיין א קלאסען־שטאט, א מלוכה פון עקספלואטאטארען און ארבייטער, און דער אידישער ארבייטער וועט גארנישט ניט געווינען דערפון, וואם ער וועט עקספלואטירט ווערען ניט פון א פרעמדען קאפיטאליסט, נאר פון דעם אייגענעם אידישען קאפי־טאליסט. די ערליזונג פון דער אידישער נויט ליגט אין דעם קאמף פון די אידישע ארבייטער געגען דעם אידישען קאפיטאליזם. אידען דארפען זיך ניט שעמען דערמיט, וואם זיי געהערען צו א „שענדליכער" ראסע. אין דער אידישער געשיכטע זיינען פאראן גלענצענדע קאפיטלען, דאם איז דער אונפארגלייכליכער קאמף פון אידען פאר זייער אמונה. זאלען די איצטיגע אידען נעמען א ביישפיל פון די אמאליגע אידען און באווייזען זייער הארט־נעקיגקייט אין דעם קאמף פאר דער באפריאונג פון דער מענשהייט".

אין דיזע רעדעם פון אידישע ארבייטער צום ערשטען מאי 1892 שפיגעלט זיך אפ די נאנצע אונזיכערקייט און פארווירונג פון דעם ערשטען אידישען סאציאליסט אין זיין באציאונג צום אידישען פאלק, צו דער אידי־שער פראגע און צו ארץ ישראל. זיין אידיש־נאציאנאל געפיל גיט זיך לייכט אונטער א שטארקערער אידעע; דער אלוועלטליכער, אלמענשליכער

דערונגען, וועלכע זיינען ספּעציעל נויטיג נאָר דעם אידען ווי צ. ב. פרייע רעליגיאָן אָדער גלייכע רעכט פאר'ן אידען.

„דער סאָציאליזם לייקענט אָפּ דעם נאציאָנאליזם, און יענער היסטאָרישער פּראָצעס, וועלכער באשאפט דעם קלאסען־קאמף אין דער יעצטיגער געזעלשאפט, פירט ניט אנדערש ווי צו דער צישטערונג פון די נאציאָנאלע גרענעצען, צו דער פאראייניגונג, דער צוזאמענגיסונג פון פארשידענע פעלקער אין איין מאסע. אָבער ווי לאנג די יעצטיגע געזעלשאפט וועט עקזיסטירען, דארף יעדע נאציאָן־שטרעבען אויב ניט צו פּאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, טאָ כאָטש צו פולקאָמענע גלייכע רעכט. דעריבער שטערט טאקי די נאציאנאלע גלייכגילטיגקייט פון דער אידישער מאסע צו ערוועקען ביי איר דעם קלאסען־באוואוסטזיין. אונזער אויפגאבע דארף זיין צו וועקען זי פון איר נאציאָנאלער אזוי אויך פון איר קלאסען־גלייכגילטיגקייט. מיר קענען נאָר אָהן מורא צוגעבען אונזער באוועגונג א באשטימטען אידישען כאראקטער, זיינעדיג זיכער, אז דורך דעם וועלן מיר ניט אויפהערען צו נעמען אנטיל אין דער אלוועלטליכער באוועגונג בכלל און דער רוסישער בפרט" („אידישער ארבייטער" נום. 9, זייט 19, 18).

וויבאלד די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג אין רוסלאנד ווערט א מאסען באוועגונג, זוכט זי שוין א נאציאָנאלען כאראקטער, ווייל דער סוביעקט, די אגיטאציאָנס־מיטלען, און די ציל פון דער באוועגונג, די איוישע גלייכבארעכטיגונג, זיינען ספּעציפיש אידישע. פון די „פיר־דעם" צו דעם ערשטען מאי 1892 ביז מארטאָוו־צעדרוים'ס אנטי־אסימילאטאָרישען אָנזאָג פון 1895 האָט זיך שוין בולט ארויסגעשטעלט דער אידישער, אויב נאָך ניט דער נאציאָנאלער, כאראקטער פון דער אידישער סאָציאל־דעמאָקראטיע.

די נרינדונג פון דעם „אלגעמיין אידישען ארבייטער בונד אין רוסלאנד און פוילען" אין יאָר 1897 איז אייגענטליך די רעאליזירונג פון די גרונדאידעען, וועלכע מארטאָוו האָט פארמולירט אין יאָר 1895. די דעקלאראציע פון „בונד" לאָזט אָבער ארוים מארטאָוו'ס טעאָרעטישע ארגומענטאציע, וועלכע טראָגט א נאציאָנאלען כאראקטער, און באשרייבט זיך אויף די ריין פראקטישע מאטיוון פאר דער גרינדונג פון א אידישער אָרגאניזאציאָן. דער אידישער פּראָלעטאריאט האָט זיינע ספּעציעלע אינטערעסען, וועלכע פאָדערען א ספּעציעלע באשיצונג. די ספּעציעלע אינטערעסען באשטעהען אין דעם, וואס עס איז נויטיג אָפּצושאפען די בירגערליכע אונרעכטליכקייט פון די אידען אין רוסלאנד און גרינדען א ליטעראטור אויף דער אייגענער אידישער שפּראך. די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטישע פּארטיי וועט ניט זיין אימשטאנד צו פארנעמען זיך מיט די ספּעציעלע אינטערעסען פון די

נומער 9, זאָגט אָן דער דאמאָלסדיגער פירער פון דער אידישער סאציאל־דעמאָקראטיע און דער איצטיגער אסימילאטאָר מארטאָוו־צעדערבוים דעם נייעם אידישען כאראקטער פון דער באוועגונג. ער שילדערט דעם אידישען כאראקטער פון דער באוועגונג:

„אויף אונז, אויפ'ן אידישען פראָלעטאריאט, איז אויסגעפאלען דער ניט אנגענעמער גורל צו ווערען עקספלואטירט פון דער נידריגסטער, פון דער אונפארשעמטסטער בורזשואזיע פון דער וועלט" („אידישער ארבייטער" נומ. 9, זייט 16). דער פארפאסער טוט דאָ זיין אסימילאטאָרישען חוב און טוט א מיאוסען אונרעכט דער אידישער בורזשואזיע, וועלכע איז אין סאָציאלער באציאונג אפשר גאָר די הומאנסטע פון אלע בורזשואזיען. צו ערקלערען די אייגענע בורזשואזיע אלס די ערגסטע און נידריגסטע, איז א פסיכאָלאָגישער געמיטס־צושטאנד פון אלע רעוואָלוציאָנערען, און באַזונדערס נאטירליך פון אידישע רעוואָלוציאָנערע אסימילאטאָרען, אויף דעם שוועל פון דער ארבייטער באוועגונג.

„אזוי ווי די אידישע בורזשואזיע, אזוי רעדט ווייטער מארטאָוו־צעדערבוים, האָט אלץ ערווארטעט פון דעם רוסישען ליבעראליזם און ניט פון דער זעלבסט־טעטיגקייט פון אידישען פאָלק, אזוי האָבען אויך מיר, אין די ערשטע יאָרען פון אונזער באוועגונג געווארט אויף אונזער רעטונג נאָר פון דעם רוסישען ארבייטער קלאס, אויף זיך אליין האָבען מיר געקוקט ווי אויף א צונאָב צו דער רוסישער באוועגונג.

„אונזער גאנצע ארבייט איז געגאנגען אין דער רוסישער שפּראך, כדי צו זיין צוזאמענעבונדען מיט דער רוסישער ארבייטער־באוועגונג, — און דאָס איז געווען אויך נויטיג, — האָבען מיר פארגעסען זיך צוזאמענצובינדען מיט דער אידישער מאסע, וועלכע פארשטעהט ניט די רוסישע שפּראך.

„מיר קענען ניט ערווארטען אלץ, ווי פריער, נאָר פון דער באוועגונג פון רוסישען פּראָלעטאריאט, ווי אונזער בורזשואזיע ווארט כל טוב נאָר פון חסד פון דער רוסישער רעגירונג און פון דעם באאמטען־ליבעראליזם. מיר דארפען פארשטעהן, אז דער רוסישער ארבייטער־קלאס וועט אויפ'ן וועג פון זיין קלאסען־ענטוויקלונג אָנטרעפען אזעלכע שטערונגען, אז יעדער קלענסטער זיג וועט אים קאָסטען שרעקליכע אנשטרענגונגען, דעריבער וועט ער נאָר דורך א שטענדיגען פעסטען קאמף זיך קענען דערשלאָגען איין פּאָליטישע פארבעסערונג נאָך דער אנדערער. און אויב אזוי, איז קלאָר, אז ווען דעם רוסישען פּראָלעטאריאט וועט אויסקומען צו אָפּערען וועלכע עס איז פון זיינע פּאָדערונגען, אום צו דערגרייכען כאטש וועלכע עס איז פארבעסערונגען, וועט ער אין אזא פאל געווינלעך בעסער אָפּערען די פּא־

אויטאָנאָמיע פאר אלע עסטרייכישע פעלקער. די ציוניסטישע באוועגונג און די אנערקענונג פון דעם פרינציפ פון נאציאָנאלער זעלבסטבאשטימונג מצד דער סאָציאל־דעמאָקראטיע אין רוסלאנד און עסטרייך האבען געטריבען דעם „בונד" אויף דעם וועג פון א נאציאָנאלער פראזעאָלאָגיע.

א קאמף, וועלכער איז געווען פול מיט אסימילאטאָרישע דערשראָקענקייט און באוואוסטזיניגע פעלשונגען געגען דעם ציוניזם, און א נאציאָנאלע פראזעאָלאָגיע וועגען דאס רעכט פון זעלבסטבאשטימונג פון אידישען פאָלק, דאָס איז געווארען דער נאציאָנאלער פראָגראם פון „בונד", א פראָגראם א ווידערשפרוכספולער, וואס אָבער זיין ווידערשפרוך איז היסטאָריש דאדורך געלייזט געווארען, דאָס וואָס זיכערער עס איז ארויסגעשטעלט געווארען דער פונקט פון נאציאָנאלער זעלבסטבאשטימונג. אלע מילדער איז געווארען די פאראייניגונג און פארטיילונג פון ציוניזם.

דעם קאמף נעגען דעם ציוניזם עפענט דער נומער 7 „אידישער ארבייטער" פון 1899. אין דעם ארטיקל: „ציוניזם און סאָציאליזם" פון בן אהוד וועלט אויף א מארקסיסטישען אופן ערקלערט, דאס דער ציוניזם איז באשאפען געווארען פון דער אידישער בורזשואזיע צוליב אירע קלאסען אינטערעסען און שטרעבונג צו עקספלואטאציאָן, דאָס אונטער די שהנע רייד פון ציוניזם שטעקט דער נאקעטער הוילער ענאָאיזם פון דער אידישער בורזשואזיע. אָבער אין נעגענוואַרט צום ציוניזם, וואס קיינמאל קען דער סאָציאליזם ניט מאבען מיט אים שלום, ערלויבט זיך אין דעם לעצטען קאפיטעל פון זיין אפהאנדלונג בן אהוד „צו פאנטאזירען וועגען דער צוקונפט פון אידישען פאָלק". די פאנטאזיע באשטעהט אין דעם, וואס די אידישע ליטעראטור אין דער אידישער שפראך וועט זיך ענטוויקלען צו א הויכער מדרגה, און „וועט וועלען א מוראַ'דיגע קראפט, וואס וועט צונויפבינדען אין איינעם ניט נאר די געביטלדעטע מיט דעם פאָלק, נאר אויך אלע אידען פון אלע לענדער". „מיר אידען וועלען האָבען אונזערע אייגענע שפהן און קלוג איינגעפירטע חדרים, אונזערע גימנאזיעס און אונזערע רעאלשולען, אפילו אונזערע אוניווערזיטעטען", „דאָס פאָלק דאָס איז זיין קולטור, זיין בילדונג! דאריבער קען דאָס אידישע פאָלק בלייבען פאָליטיש און רעכטלויך וואוינען צווייט און צושפרייט צווישען אלע פעלקער און דאָך בלייבען אידען, וואס וועלען לעבען מיט זייערע שכנים און האָבען די זעלביגע רעכט ווי זיי". „און אלע אנדערע פעלקער וועלען באקאנט וועלען מיט אונזער פאָלק, און וועלען זעהן, אז מיר זיינען אויך ניט ערגער פאר זיי, אז מיר זיינען אויך פייאיג אויפצונעמען אין זיך די בעסטע פרוכט פון דער אייראָפּאישער ציוויליזאציאָן, אבערארבייטען אין א נייער פאָרם און אוועקגעבען צוריק דער וועלט דעם קרן מיט פראָצענט און ווייטער נעמען און ווייטער געבען".

פרעמדע ארבייטער בכלל און די אידישע בפרט. אין מאמענט ווען עס וועט איר אויסקומען צו באשיצען די אינטערעסען פון דעם גאנצען רוסלענדער פראלעטאריאט, וועט זי זיך ניט קענען אפגעבען מיט די ספעציעלע אידישע אינטערעסען, „נאר אזא ארגאניזאציאן, וועלכע איז אויסגעוואקסען נאטירליך פון דעם קאמף, וואס דער אידישער פראלעטאריאט פירט געגען דער עקספלואטאציע און איז צונויפגעבונדען מיט איר מיט טויזענד פעדים, וועט קענען פארהיטען און באשיצען זיינע אינטערעסען". נאר א באזונדערע אידישע ארבייטער־ארגאניזאציאן „וועט קענען נעמען אויף זיך די אויפגאבע צו פארזארגען דעם אידישען פראלעטאריאט מיט די נויטיגע מיטלען און קרעפטען, כדי ער זאל קענען פירען זיין קאמף מיט ערפאלג". („ארבייטער שטימע" נומער 11).

די נאציאנאלע מאטיוון פאר דער ענטשטעאונג פון „בונד" אלס א באזונדערע אידישע ארגאניזאציאן זיינען אלזא נאר געווען דער סאציאליזם זעלבסט און די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פאר דעם רעכטלאזען אידישען פאלק.

3

דער „בונד" האט אבער באלד נאך זיין אויפטרעטען אלס אידישע ארבייטער פארטיי ניט געקענט פארבלייבען אויף זיין פאזיציע, ביי וועלכער די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פאר אידען איז אידענטיפיצירט געוואָרען מיט א נאציאנאלען פראגראם פאר דאס אידישע פאלק.

אין יענער צייט האט שוין די ציוניסטישע באוועגונג זיך אנגעהויבען ווייט און בריים צו פארשפרייטען, און עס האבען זיך אנגעהויבען הערען די ערשטע סאציאליסטיש־ציוניסטישע שטימען. דער אידישער ארבייטער־איז שוין אנגעריפט געוואָרען פון דער ציוניסטישער אונרוהיגקייט, און ער האט אנגעהויבען פרעגען א תשובה אויף דער נאציאנאלער פראגע. דערצו — און דאס איז געווים געווען ענטשיידענד — האבען די רוסישע סאציאל־דעמאקראטיע און די עסטרייכישע סאציאל־דעמאקראטיע אנגענומען באלד דעם פרינציפ פון נאצ. זעלבסטבאשטימונג. אין מערץ 1898 איז אין מינסק פארגעקומען דער ערשטער צוזאמענפאר פון דער רוסישער סאציאל־דעמאקראטיע, וואו עס איז אויך געווען פארטראטען דער „בונד". דער צוואמענפאר האט צוויישען אנדערע פונקטען אנגענומען די מערקווירדיגע רעזאלוציאן, דאס יעדע נאציאן האט דאס רעכט אויף זעלבסטבאשטימונג. דער „בונד" איז אריינגעטראטען אין דער פארטיי אלס אן אויטאנאמער טייל. אויך האט די עסטרייכישע סאציאל־דעמאקראטיע אויף איר פארטיי־טאג אין ברין אין יאר 1899 אנגענומען דעם פרינציפ פון נאציאנאל־קולטורעלער

4

דער רעזולטאט פון דער דיסקוסיאָן וועגן דער נאציאָנאלער פראגע אין די בונדישטישע רייען איז געווען די רעזאָלוציאָן פון פערטען צוזאמענ־פאר, וועלכער איז פאָרגעקומען אין ביאליסטאק ענדע אפריל 1901. נאָך א ווייטגעהענדער דיסקוסיאָן וועגן דעם אידישען נאציאָנאליזם, אין וועלכער עס האָט זיך גלאָזט הערען שטאַרקע נאציאָנאלע נאָטקעס, איז אָנגענומען געוואָרען פאָלגענדע רעזאָלוציאָן:

„דער צוזאמענפאָר אנערקענט, דאָס נאָך דעם זין פון דעם סאָציאל־דעמאָקראטישען פּראָגראַם קען ניט דערלאָזען וועלכע קיין שום אונטערדרי־קונג ניט נאָר פון אַיין קלאס איבער דעם צווייטען, ניט נאָר פון דער רעגירונג איבער די בירגער, נאָר אויך פון אַיין נאציאָנאליטעט איבער דער צווייטער, די הערשאפט פון אַיין שפּראך איבער דער צווייטער".

„דער צוזאמענפאָר אנערקענט, דאָס א לאנד ווי רוסלאנד, וועלכע באַ־שטעהט פון א סך פארשידענע נאציאָנאליטעטן, דארף אין דער צוקונפט פארוואנדלט ווערען אין א פעדעראציע פון נאציאָנאליטעטען מיט א פולער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע פאר יעדערער, ניט קוקענדיג אויף די טעריטאָריע, וועלכע זי זאָל פארנעמען".

„דער צוזאמענפאָר אנערקענט, דאָס דער באגריף „נאציאָנאליטעט" קען אָנגעוועندעט ווערען אויך בנוגע צום אידישען פאָלק. אָבער ווייל ער רעכענט, אז עס איז נאָך פריימיטיג ארויסצושטעלען ביי די איצטיגע באַ־דינגונגען די פאָדערונג פון נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע פאר אידען, געפינט דער צוזאמענפאָר, אז דערווייל איז געגנ צו קעמפען פאר דער פארניכטונג פון אלע אויסשליסליכע געזעצען געגען אידען. פּראָטעסטירען געגען יעדע אונטערדריקונג פון דער אידישער נאציאָנאליטעט, זיך פארפליכטענדיג אין דער זעלבער צייט ניט פאנאנדערצובלאָזען דעם נאציאָנאלען געפיל, וועל־כער קען נאָר פארדונקלען דעם קלאסען באוואוסטזיין פון פּראָלעטאריאט און פירט נאָר צום שאָוויניזם".

דער „בונד" האָט דאָ ענדגילטיג געבראָכען מיט דעם שקר פון דער אסימילאציאָן און דער פארנייגונג פון דער אידישער נאציאָנאליטעט. די ענטוויקלונג פון דעם אלגעמיינעם סאָציאליזם אין דער ליניע פון נאציאָנא־לען אויטאָנאָמיזם און די ציוניסטישע באוועגונג האָט געמאכט אונמעגליך דיזער שקר פון דער אסימילאציאָן. אָבער פון דער אנדער זייט פעלט דעם „בונד" דער מוט צו שטעלען זיך אויף דעם פרינציפ פון דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע פאר אידען אין גלות, און אנב ווייס ער אויך ניט זיכער, וואָס פאר אן אינהאלט ארייננצולייגען אין די פאָרמע פון אויטאָנאָמיע.

צו דיזען קאפיטאל, וועלכער ענטהאלט די נאציאנאלע פאנטאזיען פון דעם מחבר, באמערקט די בונדיסטישע רעדאקציע, אז דאָס איז ניט די מיינונג פון דער רעדאקציע, נאָר די מיינונג פון דעם אויטאָר: „מיר האלטען זיך שטייף פאר דעם פרינציפ, אז ווי אלע נאציאָנען, אזוי אויך די אידישע, דארף האָבען גלייכע פאָליטישע, עקאָנאָמישע און נאציאָנאלע רעכט. מיר קעמפען אפילו פאר דעם". אָבער פאר דער ענטוויקלונג פון אידיש צו דער מדרגה פון א נאציאָנאלער קולטור שפּראך און פאר דער פאראייניגונג פון די אידישע ארבייטער פון די פארשידענע לענדער אין איין ארבייטער סעקרעטאריאט, וואס בן אהוד פאנטאזירט אויך וועגען דעם פאר דער צוקונפט, קען דער „בונד" זיך ניט איינשטעלען. „דאָס זיינען פראגען, אויף וועלכע עס איז שוואר יעצט באשטימט צו ענטפערען". דער „בונד" נעמט אויף דעם אויסדרוק „נאציאָנאלע רעכט", וויים אָבער אליין נאָך ניט וואס פאר אן אינהאלט אריינצולייגען אין דיזע וואָרטער.

אָבער אָט קומט פאָר אין דעצעמבער 1899 דער דריטער צוואמענפאָר פון „בונד". אויף יענעם צוואמענפאָר איז שוין אויפגעהויבען געוואָרען די פראגע וועגען א נאציאָנאלען פּראָגראם פאר אידען. פון יענע דעבאטען וועגען די אידישע נאציאָנאלע רעכט איז ניכר, אז די נאציאָנאלע רעכט וואָרען געפאָדערט, ניט ווייל דאס אידישע נאציאָנאלע לעבען אין וועלכער עם איז פאָרם האָט א וואָרט, נאָר ווייל די בארויבונג פון דיזע נאציאָנאלע רעכט קען בארויבען דעם אידישער ארבייטער קלאס פון סאָציאליסטישע פּראָפּאגאנדא מיטלען. אויפ'ן צוואמענפאָר איז געווען ארויסגעזאגט א מיינונג, דאס די אידען מוזען האָבען פולע נאציאָנאלע גלייכבארעכטיגונג, פרייהייט פון שפּראך, ליטעראטור און ז. וו. אויסער גלייבע בירגערליכע רעכט דארף דער אידישער פּראָלעטאריאט פאָדערען אויך גלייבע נאציאָנאלע רעכט. בירגערליכע רעכט זיינען נאָך ווייניג, כדי דער אידישער פּראָלעטאריאט זאל קאָנען באשיצען זיינע אינטערעסען. אויב די אידישע שפּראך וועט ניט האָבען אין רוסלאנד די זעלביגע רעכט, ווי די רוסישע, וועט די פרייהייט פון פארזאמלונגען פאר דעם אידישען פּראָלעטאריאט ניט מער זיין ווי א פּוסטער וואָרט. אָבער די מאיאָריטעט פון דעם צוואמענפאָר האָט צוריקגעווויזען די נייע פאָרמולירונג, דאָס בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג זאל פארבינדען וועלען אויף נאציאָנאלע, „מחמת יעדער נאציאָנאליזם קען אין אלגעמיין פירען צו שאָווויניזם". (די געשיכטע פון אידישען ארבייטער בונד, פון א. ב., ווילנא, 1906, זייט 18). דער צוואמענפאָר האָט אָבער אויך אָנגענומען א רעזאָלוציע, דאס אין דעם „אידישען ארבייטער" זאל געפּענט וועלען א דיסקוסיאָן וועגען דער נאציאָנאלער פראגע.

געמוזט ענדערען, אויב ניט זיין שטעלונג, דאָך יעדענפאלס זיין פריערדיגע רעזאָלוציאָן וועגן דעם ציוניזם.

די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטישע פארטיי האָט זיך, ווי באקאנט געגרינדעט אין יאָר 1898, און דער „בונד", וועלכער האָט שוין עקזיסטירט באלד א יאָר, איז אריינגעטראטן אלס אן אויטאָנאָמע ארגאניזאציאָן אין דער רוסישער פארטיי. זייט דעם גרינדונגס־יאָר 1898, האָט אבער די רוסישע פארטיי אלס צענטראליזירטע פארטיי ניט עקזיסטירט און האָט קיינע צוזאמענפארען ניט אפגעהאלטען. די פארטיי איז געוואקסען, נייע ארגאניזאציאָנען זיינען אומעטום ענטשטאנען, א גרויסע סאָציאל־דעמאָקראטישע ליטעראטור האָט זיך ענטוויקעלט, אבער אן ארגאניזירטע פארטיי אין אייגענטליכען זין פון דעם ווארט האָט ניט עקזיסטירט. דער „בונד" פארקערט האָט שוין געהאט אפגעהאלטען אן אנצאל ארדענטליכע צוזאמענפארען, האָט אויסגעבילדעט א שטארקע סאָציאל־דעמאָקראטישע ארגאניזאציאָן און האָט געהאט גרויסע פארדינסטען פאר דער גאנצער רוסישער סאָציאל־דעמאָקראטיע בכלל. אויף דעם באָדען פון דיזער מערקווירדיגער לאגע, דאָס דער אידישער טייל פון דער רוסלענדישער פארטיי איז געווען עלטער און בעסער ארגאניזירט, איידער די פארטיי אליין, איז אויסגעוואקסען דער ארגאניזאציאָנעלער סכסוך צווישען דעם „בונד" און דער פארטיי. דער „בונד" איז ארויסגעגאנגען פון דעם געדאנק, דאָס אזוי ווי די פארטיי עקזיסטירט ניט פאקטיש, דארף דער קומענדער צוזאמענפאר פון דער פארטיי זיין א גרינדונגס־ציוזאציענפאר, אויף וועלכען עס דארפען האָבען א רעכט אנטייל צו נעמען אלע סאָציאל־דעמאָקראטישע ארגאניזאציאָנען פון רוסלאנד, און דאָס דער „בונד" דארף זיין א פערפאטיוער טייל פון דער רוסישער פארטיי. דער ארגאניזאציאָנס קאָמיטעט פון דעם רוסישען צוזאמענפאר האָט באקעמפט דיזע פאָדערונג פון דעם „בונד", אויף אן ארגאניזאציאָן אויף פעדעראטיוע יסודות.

וויכטיגער איז אבער געווען די מחלוקות צווישען דעם „בונד" און דער פארטיי וועגען דער נאציאָנאלער פראגע. דער „בונד" האָט, ווי שוין דערמאָנט, אננענומען אויף זיין פערטען צוזאמענפאר דעם פרינציפ פון נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע, אבוואל ער האָט דערווייל די פאָדערונג פון נאציאָנאלע רעכט אלס א פריצייטיגע, ניט ארויסגעשטעלט. אין דער בונדיסטישער ליטעראטור האָט זיך אבער שוין אננהויבען א לעבהאפטע דיסקוסיאָן וועגען דער נאציאָנאלער פראגע. געגען דיזער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע פון „בונד" האָבען די ארגאנען פון דער רוסלענדישער סאָציאל־דעמאָקראטיע, די „איסקרא" און די „זאריא", אננהויבען א ביטערען קאמף. די רוסישע פירער פון דער רוסלענדישער סאָציאל־דעמאָקראטיע, ווי פלעכאנאָוו, זיינען

דערפאר איז אבער אויך פיל־ווייניגער ביזן אן אידען־פיינדליך די אנ־
געטומענע רעזאלוציאן וועגען ציוניזם:

„דער צוזאמענפאר רעכענט דעם ציוניזם פאר א ראקציע פון די
בורזשואזע קלאסען געגען דעם אנטיסעמיטיזם אן דער ניט־נארמאלער לאגע
פון אידישען פאלק. דער צוזאמענפאר געפינט דעם ענדציל פון דעם פא־
ליטישען ציוניזם — א טעריטאריע פאר'ן אידישען פאלק — פאר א זאך
ניט קיין וויכטיגע, וועלכע וועט ניט פארענטפערען די אידישע פראגע. דער
צוזאמענפאר רעכענט, דאם די אגיטאציע פון די ציוניסטען בלאזט פאנאנ־
דער דעם נאציאנאלען געפיל אן קען פארהאלטען די אנטוויקלונג פון
קלאסענבאוואסטזיין. וואם געהערט צו דער קולטורעלער טעטיגקייט פון
אנדערע ציוניסטישע גרופעם, באציט זיך צו איר דער צוזאמענפאר אזוי
ווי צו יעדער אנדערער לענאלער טעטיגקייט".

אזוי ווי עס האבען דאמאלט אנגעהויבען אויפטרעטען ציוניסטען־סאציא־
ליסטען, פועלי־ציון, ארבייטער־ציוניסטען, האט דער „בונד" אנגענומען א
רעזאלוציע, ניט אריינצונעמען קיינע ציוניסטען אין פאליטישע און עקאנא־
מישע ארגאניזאציאנען, ניט דערמאנענדיג נאך דאם ווארט „ציוניסטען־
סאציאליסטען".

דער „בונד" פארלאזט דא שוין אין גאנצען די אורשפרינגליכע פאזיציע,
דאם דער ציוניזם איז דער אויסדרוק פון די קלאסען־אינטערעסען פון דער
אידישער בורזשואזיע: דער ציוניזם ווערט ערקלערט אלס אונשולדיגע
רעאקציע פון די בורזשואזע קלאסען געגען דעם אנטיסעמיטיזם, וואם דאם
איז דאך שוין אן ערשיינונג, וועלכע איז פון סאציאליסטישען שטאנדפונקט
דורכאוים פראגרעסיוו. די באהויפטונג, דאס א אידישע טעריטאריע איז ניט
קיין וויכטיגע זאך, האט אין זיך ניט קיין שום עלעמענט פון באגרינדונג,
און איז דער צייכען פון דער פארלענגעהייט פון דעם „בונד" געגען דעם
ציוניזם.

צווישען דעם פערטען און פינפטען צוזאמענפאר פון „בונד", וועלכער
איז פארגעקומען אין מאנאט יוני 1903, זיינען פאראיבערגעגאנגען צוויי
יאר פון נאציאנאלער און סאציאליסטישער ענטוויקלונג, וואם האבען
ארויפגערויקט זייער שטעמפעל אויף דער וויטערדיגער געשטאלט פון
„בונד". אין דיזער צייט איז פאנאנדערגעוואקסען די רוסישע סאציאל־
דעמאקראטישע ארבייטער פארטיי, צו וועלכער דער „בונד" האט געמוזט
געפינען זיין ארגאניזאציאנעלע שטעלונג. און אין דיזער צייט האט זיך
אויך אנגעהויבען ברייט און ווייט צו פארשפרייטען די ציוניסטיש־סאציא־
ליסטישע באוועגונג צווישען די אידישע ארבייטער. און דער „בונד" האט

דעם פערטען צוזאמענפאָר. די פארווירקלעכונג פון ציוניזם, אזוי טעאָרעטיזירט ער וועגען ציוניזם, קען נאָר פירען צו דער הערשאפט פון אייניגע אידישע קאפיטאַליסטען און דער פארשקלאפונג פון דער ארבייטער־מאסע. דער ציוניזם איז פארבונדען מיט דעם אידישען קלעריקאַליזם און ער מאכט פון דעם איד א פרעמדען, וועלכער וועט ניט קעמפען פאר זיינע בירגער־רעכט. די קולטורעלע טעטיגקייט פון ציוניזם איז ניט מער ווי די ערלעַרנונג פון דער העברעאישער שפראך און דעם העברעאישען אונזין (דרעוניע־יעוורעיסקאיא דרעבעדען). („זאריא" נום. 4, זייט 52).

ווייטער האָבען די אסימילאַטאָרען פון דער רוסישער סאָציאל־דעמאָקראטיע געפאָדערט, דאס אין די געגענדען, ווואו עס זיינען פאראן רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטישע ארגאניזאציאָנען, ווי אין זיד רוסלאנד, זאָל דער „בונד" ניט האָבען קיין רעכט צו בילדען אידישע בונדיסטישע ארגאניזאציאָנען. אויך די טענה פון „בונד", דאס דער „בונד" איז בארעכטיגט צו א באזונדערער עקזיסטענץ, ווייל נאָר א אידישע ארגאניזאציאָן קען קעמפען ערפאָלגרייך געגען דעם ציוניזם, האָט ניט געפונען קיין אונטערשטיצונג ביי די אסימילאַטאָרען פון דער רוסישער פארטיי. פון זייער זייט איז אויפגעהויבען געוואָרען א ליאַרם געגען „בונד", דאס ער ווייל נאָר פארכאפען א פרווילעגיע צו קענען אליין קעמפען געגען ציוניזם, און די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטיע זאָל נאָר פון דיזען רעכט בארויבט ווערען.

אזוי איז זייט דעם יאָר 1901, נאָכדעם ווי דער „בונד" האָט זיך פאנאנדערגעוואקסען און האָט ארייניגענומען די דיסקוסיאָן וועגען דער נאציאָנאלער פראגע אין זיין פראָגראם, אָנגעגאנגען א שארפער קאמף פון דער רוסישער פארטיי געגען דעם נאציאָנאליזם פון „בונד" און געגען זיין באזונדערער נאציאָנאלער ארגאניזאציאָנס פארם. אין דעם פראָיעקט, וועלכען די רעדאקציאָנען פון דער „איסקרא" און דער „זאריא" האָבען פאָרגעלייגט צו דעם צווייטען צוזאמענפאָר פון דער רוסישער סאציאל־דעמאָקראטישער ארבייטער פארטיי, ווערט דערמאָנט אין דעם פונקט 7 דאָס רעכט פון אלע פעלקער, וועלכע געהען אריין אין דער רוסישער מלוכה, אויף נאציאָנאלע זעלבסט־באשטימונג, אָבער דער פראָיעקט רעדט ניט ווייטער קיין ווואָרט וועגען דעם כאראקטער און די גרענעצען פון דער זעלבסט־באשטימונג. די געגנערישע שטעלונג פון דער רוסישער סאָציאל־דעמאָקראטיע צום אויטאָנאָמיזם פון „בונד" און צו זיין זעלבסטשטענדיגער נאציאָנאלער ארגאניזאציאָן איז געווען ניכר. צווישען דעם „בונד" און דער רוסישער סאָציאל־דעמאָקראטיע האָט זיך געעפענט א געגנזאץ, וועלכען נאָר א קאָמפראָמיס און א פרינציפיעלע אָפזאָגונג פון דער אָדער יענער זייט וואָלט געקאָנט אויסגלייכען.

דאמאלט געווען פארזונקען אין דעם סאציאליסטישען אימפעריאליזם, אזוי ווי אלע סאציאליסטען פון די הערשענדע פעלקער. זיי האבען אנערקענט דעם באפרייאונגס קאמף פון די אונטערדריקטע קלאסען געגען די הערשענדע, אבער זיי זיינען געווען אינדיפערענט און אפילו גאר פיינדליך געגען דעם קאמף פון די אונטערדריקטע פעלקער געגען די הערשענדע פעלקער. די רוסישע פירער פון דער רוסישער סאציאל־דעמאקראטיע זיינען אויפגעטראטען מיט זייער גאנצער ענערגיע געגען די נאציאנאלע טענדענצען פון „בונד". דיזע נעגנערישע שטימונג אין דער פארטיי געגען דעם בונדיסטישען נאציאנאליזם איז נאך פארשטארקט געוואָרען דורך די פיינדליכע האלטונג געגען דעם נאציאָנאלען „בונד" מצד די אידישע אסימילאטאָרען, וועלכע זיינען געווען א באדייטענדער טייל אין דער רוסישער סאציאל־דעמאקראטיע.

די פאָלעמיק געגען דעם „בונד" און זיין נאציאָנאליזם האָבען באזונדערס געפירט מארטאָוו־צעדערבוים אין דער „איסקרא", (1902) און א. דאווידסאָן אין „זאריא" (1902). די אירָאניע פון דער לאגע איז נאָך געווען דערביי, דאָס מארטאָוו איז געווען דער טעאָרעטישער באגרינדער פון דעם „בונד" און דער באגרינדער, דאס די אידישע סאציאל־דעמאָקראטיע דארף זיין ניט נאָר אינטערנאציאָנאל, נאָר אויך נאציאָנאל, און א. דאוויסאָן איז געווען א חבר פון די „בני משה" פון אחד העם, און אן אנטיילנעמער פון דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס, אין 1897.

אונטער דעם פסעוודאָנים ק. ק. איז אויפגעטראָטען א. דאוויסאָן אין „זאריא", אין אן ארטיקל: „מכח דער אידישער ארבייטער־באוועגונג אין רוסלאנד" („זאריא" נום. 4) געגען דעם נאציאנאלען אויטאָנאָמיזם פון „בונד". דער „בונד", פירט אוים דער אסימילאטאָרישער קריטיקער, האָט געמאכט א לאָגישען טעות. ער איז פאָרמעל געערבט וועג ער זאָגט, אז יעדעס פאָלק באדארף א נאציאנאלע אויטאָנאָמיע: אידען זיינען א פאָלק, פאָלגליך נויטיגען זיי זיך אין נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע. וואָלט אָבער דער „בונד" אונטערזוכט טאטזעכליך די נויטען פון אידישען ארבייטער פאָלק, וואָלט ער איינגעזעהן, אז ער נויטיגט זיך ניט אין קיין שום נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע, וואָרום דער אידישער דרוק באשטעהט ניט אין דעם, וואס די רוסישע רעגירונג פארבאָט די אידישע נאציאָנאלע לעבענספאָרמען, נאָר וואָס די רוסישע רעגירונג דערלאָזט ניט אידען צו דער רוסישער קולטור. דיזע קריטיק פון דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע פון „בונד" האָט פילע באריהרונגס פונקטען מיט דער ציוניסטישער קריטיק פון בונדיסטישען אוי־טאָנאָמיזם. אָבער דער אסימילאטאָרישער אנטי־בונדיסט וואָרפט זיך ארויף מיט דעם גאנצען כעם פון אן אנטרונענעם ציוניסט אויף דעם ציוניזם. ער קען ניט מוחל זיין דעם „בונד" זיין מילדע רעזאָלוציע וועגען ציוניזם אויף

אונטערזוכט מען אָבער דעם בונד און דעם ציוניזם גרינדלעכער און טיפער, און זוכט מען דעם פארבאָרגענעם וועזען פון די ביידע ערשיינונגען, אזוי קומט מען צו א גאנץ אנדער השגה וועגען דעם ענין. דער אמת'ער כאַראקטער פון יעדער געזעלשאפטלעכער ערשיינונג וועלט אויפגעדעקט אין דער היסטאָרישער דיאלעקטיק; און נאָך א געגנראציאָן פון בונד און ציוניזם הויבען מיר ערשט אָן קלאָר צו פארשטעהן זייער וועזען.

דער בונד האָט געהאט א דאָפּעלטען פראָגראם: א פראָלעטאריש-סאָציאליסטישען און א אידיש-נאציאָנאלען. די אָרגאניזאציאָן פון דעם אידישען ארבייטער קלאָס צוליב זיין עקאָנאָמיש-פּאָליטישען קאמף און צוליב סאָציאליזם איז געווען דער פּראָלעטארישער טייל פון דעם בונדיסטישען פּראָגראם. דער אידיש-נאציאָנאלער טייל איז געווען די פאָדערונג פון בירגערלעכע גלייכבארעכטיגונג פאר דעם גאנצען אידישען פאָלק אין יעדען לאנד. דער אידיש-נאציאָנאלער טייל פון בונדיסטישען פּראָגראם איז ניט געווען די אזוי אננערופענע אידיש-נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, וועלכע איז קיינמאָל ניט געווען פארשטאנען געוואָרען און ניט אויפריכטיג געוואָלט געוואָרען, נאָר איז געווען א צופעליגע הנחה צו אנדערע שטרעמונגען אין אידישען פאָלקסלעבען אָדער, נאָך בעפאָר, איז געווען א קאמף מיטלען צענגען ציוניזם. דער אמת'ער, אויפריכטיגער, ערליכער, איינשטימיגער אידישנאציאָנאלער פּראָגראם פון „בונד" איז געווען די בירגערלעכע גלייכבארעכטיגונג פון אידישען פאָלק. דיזע דעפיניציאָן פון פּראָגראם פון „בונד" לייגט זיך אויך אויף דעם פּראָגראם פון אלע אידישע סאָציאליסטישע פּארטייען אין אלע לענדער. די אידישע גענאָסענשאפטלעכע באווענגונג אין אמעריקא האָט אויך געהאט דיזען דאָפּעלטען פּראָגראם: דעם פּראָלעטאריש-סאָציאליסטישען און דעם אידיש-נאציאָנאלען. דער אמת'ער כאראקטער פון דער אידיש-נאציאָנאלער טענדענץ פון דער אידיש סאָציאליסטישער באווענגונג איז אין אמעריקא נאָך פיל מער ניכר, אידער ביי דעם רוסישען „בונד". די גענאָסענשאפטלעכע באווענגונג האָט דאָ קיינמאָל ניט גה'חלומ'ט וועגען אויטאָנאָמיע, וועגען דער אידישער שפּראָך, אָבער זי איז שטענדיג געווען זייער עמפּינדליך געגען אנטיסעמיטיזם און איז געשטאנען אויף דער וואָך פון דער אידישער בירגערלעכער גלייכבארעכטיגונג.

די פּרייע איינוואנדערונג, דער קאמף געגען אנטיסעמיטיזם, זיינען געווען זאכען, וועלכע זיינען געווען זעהר נאָהענט צום הארצען דער גענאָסענשאפטלעכער באווענגונג, אלס איר אויפריכטיגער אידיש-נאציאָנאלער ענין. מיר קענען דערפאר פארשטעהן אונטער דעם וואָרט „בונד" די אידישע סאָציאליסטישע באווענגונג פון דער גאנצער וועלט. „בונד" איז דער שם הכולל פאר דעם גאנצען אידישען סאָציאליזם.

דער בונד און דער ציוניזם

1

מען האָט אין דער לעצטער צייט ווידער געגענאיבערגעשטעלט דעם „בונד" מיט דעם ציוניזם, געפרופט דעפינירען ביידע אידעען און מתקן זיין מיט'ן כח פון דעם שכל, — פון דעם גלאטען שכל געווייגליך — זייערע ביידענם מעלות. דעם ענין האָט מען משיג געווען גאנץ אייגפאך און פשוט. איינער זאָגט, למשל, דאס דעם „בונד" האָט געפעלט א ביסעלע אמת'ע אידישקייט, דעם ציוניזם האָט געפעלט א השגה אין נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, און ווען ביידע וואָלטען ניט געהאט אויף זיך דיזע חטאים, וואָלט געווען ביי אידען שלום ושלוה.

חבר דר. זשיטלאָווסקי האָט, למשל, געשריבען אמאָל אונגעפער אזוי: אין סאָציאָליסטישען ציוניזם זיינען פאראן אָדער קענען זיין צוויי שטרעמונגען. איין שטרעמונג וויל, דאס די סאָציאָליסטישע ציונים־טען זאָלען זיין ניט מער ווי א לינקער סאָציאָליסטישער פליגעל אין ציוניזם, די צווייטע דעה איז, דאס די סאָציאָליסטישע ציונים־טען דארפען זיין דער ציוניסטישער פליגעל פון די אידישע סאָציאָליסטען, פון „בונד".

עס פארשטעהט זיך, דאס די בכורה ווערט אָפּגענעבען דעם „בונד", אָט דאָרט שוועבט הויך און שטאָלץ די אמת'ע אידעע, זי דארף נאָר געפינען איר תיקון אין דער ריינער דורך דעם אלמענשליכען פראָגרעס אויפגעלייטערטער אידישקייט.

פון אויבען אויף איז דער ענין וועגען דעם „בונד" און דעם ציוניזם גאנץ קלאָר און פארשטענדליך. דער „בונד" איז א פראָלעטארישע קלאסען אָרגאניזאציאָן, ער פירט דעם עקאָנאָמישען און פּאָליטישען קאמף, ער רעדט די שפראָך פון סאָציאָליזם, ער איז אינטערנאציאָנאל פאראייניגט מיט דעם סאָציאָליזם פון דער וועלט, לכן בכן איז ער א סאָציאָליסטישע רעוואָלוציאָנערע באוועגונג. דער ציוניזם איז א בירגערליכע אינטעליגענטסקע באוועגונג, מיט א גאנץ אונבאדייטענדער נאכפאָלגערשאפט אין ארבייטער קלאס. דער ציל פון ציוניזם איז דער נאציאָנאלער רענעסאנס, וויל זיינע מיטלען ליגען אין דער באשטעהענדער וועלט־פּאָליטיק. זיינע קרעפטען זאמלט ער פון כלל־ישראל, זיין אידעאָלאָגיע איז פארפארבט מיט דער אידישער פארגאנגענהייט, פאָלגליך איז דער ציוניזם א רעאקציאָנערע באוועגונג אָדער יעדענפאלס ליגט ער אן א זייט פון די ציל־ען פון דעם סאָציאָליסטיש רעוואָלוציאָנערען „בונד". אזוי דוכט זיך טאקע אוים אויבערפלעכליך.

אידישער פראגראם, זיין קאמף פאר בירגערליכער גלייכבארעכטיגונג נאך איבערלאזן א שטיקעל חלק אין אידישן לעבן פאר דעם אויפשטייגן פון א סאציאליסטישן פראלעטאריאט? וועלן די פעטע בהמות פון „פראוואָ־זשיטעלכטוואָ" און „פראוואָ־טארגאוולי" ניט פארשלינגן די מאגערע בהמות פון פראלעטארישן קאמף? און וואס מוז זיין לאגיש און רעאל די פרוכט פון דער בורזשואזער זריעה פון ציוניזם, א בורזשואזע ארץ ישראל אדער א פראלעטאריש ארבייטענדע ארץ ישראל?

(1922).

2

צווישען דעם נאציאנאל־אידישן גלייכבארעכטיגונג־פראגראם פון „בונד" און זיין פראלעטארישן־כאציאלסטישן פראגראם ליגט א טיפער אינווייניגער ווידערשפרוך. זיי זיינען זיך איינער דעם אנדערן סותר. דיזע סתירה האט דער „בונד" קיינמאל ניט באגריפען, וואס נאר א דאנק זיין בלינדקייט צו דיזער סתירה, א דאנק זיין גלייכגילטיגקייט צו דיזער סתירה, האט געקענט דער „בונד" עקזיסטירען. אבער די סתירה ווערט אלץ גרעסער מיט יעדען נייעם פאזיס פון היסטארישער ענטוויקלונג, און די סתירה דערווייטערט זיך ביז צו א טיפען תהום, וועלכער מוז פארשלינגען דעם סאציאליסטישן „בונד".

עס איז א טריוויאליטעט צו זאגען צום טויזענדסטען מאל, דאס א סאציאליסטיש מאסען־באוועגונג איז נאר מעגליך אויף דעם יסוד פון ארבייט. אידישער סאציאליזם איז נאר דאן מעגליך, ווען אין אידישען פאלק זאל זיין א באשטענדיגער, וואקסענדער, זיכערער ארבייטער־קלאס. ווי אזוי איז אבער ענטשטאנען ביי אידען אן ארבייטער־קלאס? דער אידישער ארבייטער־קלאס, דער ארבייטענדער איד איז א צופעליגע און צייטווייליגע ערשיינונג אין דער מאדערנער אידישער גלות־געשיכטע. אין מיטעלאלטער איז ניט געווען ניט קיין אידישער פויער, ניט קיין אידישער קרעפאסטניק, ניט קיין אידישער שטאטישער ארבייטער. נאך אין דער ערשטער העלפט פון נייניצענטען יארהונדערט איז אין דעם געדיכטען אידישען תהום אין כיזרח־אייראפא, טראץ דער פורכטבארער ארימקייט, ניט געווען קיין אידישער ארבייטער־קלאס. ערד־ארבייט איז געווען און געבליבען פרעמד ביי אידען, און די מלאכה איז נאר ניט לאנג געווען פאראכטעט אין פאלקס־באוואוסטזיין. די אידישע ארבייט, הויפטזעכליך אין דער פארם פון הייסישען האנדווערק, איז אויסגעוואקסען צווישען אידען אין דער צווייטער העלפט פון נייניצענטען יארהונדערט, אונטער דעם שטייגענדען פאליטישען

דער ציוניזם איז אויך צוזאמענגעזעצט פון צוויי טענדענצען, ער האָט אויך א דאָפּעלטען פּראָגראם: א נאציאָנאלען און א פּראָלעטאַרישען. די אויפלעבונג פון אידישען פּאָלק אין ארץ ישראל איז זיין גרויסער נאציאָנאלער ציל. אָבער דאָס פּאָלק קען אויפלעבען אין ארץ ישראל, וועו עס זאָל אליין דורך זיין אייגענער ארבייט פארנעמען ארץ־ישראל, און דאָס מיינט, דאָס דער סאָציאָלער בוי פון אידישען פּאָלק מוז געענדערט ווערען. די ווידערגעבורט פון אידישען פּאָלק, מיינט די געבורט פון אידישער ארבייט. מיט דעם ערשטען נאציאָנאלען קלאנג פאר ארץ ישראל האָט זיך שוין גער־הערט דער רוף צו אידישער ארבייט. פינסקער, דער שאפער פון ציוניזם, רעדט שוין אויף דעם קאטאוויצער צוזאמענפאָר פון די חובבי ציון אין 1886, דעם ערשטען ציוניסטישען צוזאמענפאָר אין דער וועלט, דאָס אידען מוזען אויפהערען צו זיין פארמיטלער און קרעמער און מוזען איבערגעהן צו ארבייט. דאָס איז דער געבאָט פון דער צייט. לעוואנדא בויט זיין גאנצען פאָלקסטי־פּיזם אויף דער נויטוועגדיגקייט פאר אידען צו ווערען אקערבויער. צו אקער־בוי רופט לילינבלום אין זיין רוף צו ארץ ישראל. „אין דער סאָבע לויגט די מזל־ברכה", אזוי זינגט די חבת ציון. אין דעם ציוניזם, בשעת ער איז גע־ווָארען אן עפענטליכע אידיש־נאציאָנאלע באוועגונג, טרעט אויף די אידעע פון אויפבויען אן אידישען ארבייטס־פּאָלק זעהר מארקענט און בולט. עס רעדט זיך שוין קלאָר און אניטאטאָריש וועגען אריבערבריינגען הונדער־טער טויזענטער אויב ניט מיליאָנען אידען אין ארץ ישראל און אריינשטעלען זיי אין באדינגונגען פון ארבייט. דער ציוניזם איז דער נאציאָנאלער פּראָ־טעסט געגען דעם גלות און דער סאָציאָלער תקון אנטקעגען דעם אידישען לופט־מענש. מיט דעם אנשלום פון א טייל פון דעם ארבייטער קלאָס אין דעם ציוניזם און דעם אָנהויב פון פּראָקטישער קאָלאָניזאציאָן אין די אידעע פון ארבייט געווָארען די הערשענדע אידעע אין ציוניזם.

דער בונדיזם און דער ציוניזם האָבען שוין א גרויסע היסטאָרישע פאר־גאנגענהייט הינטער זיך, אין וועלכער זייער וועזען, זייערע טענדענצען און זייערע מעגליכקייטען זיינען אויפגעדעקט געווָארען. יעצט זיינען עס פערציג יאָר, זייט עס האָט זיך אָנגעהויבען אָרגאניזירען די אידישע ארבייטער באוועגונג און די ישוב ארץ ישראל באוועגונג, וועלכע זיינען אויפגעטראָטען בויד אין זייער אָריגען באגינען אין אָנהויב פון די אכטציגער יאָרען פון פּאָריגען יאָרהונדערט, נאָך די ערשטע פּאָגראָמען. 25 יאָר ווערען איצט, נאָכדעם ווי דער פּאָליטישער ציוניזם און דער בונד האָבען זיך אָרגאניזירט אין יאָר 1897. און איצט זעהען מיר שוין קלאָר, וואָס איז דער וועזען פון ביידע באוועגונגען. מיר קענען איצט געניסען דעם בוים נאָך זיין פרוכט. וואָס איז די ענטוויקלונגס־צוקונפט פון „בונד"? וועט זיין נאציאָנאל־

וואקסענדער איינוואנדערונג פון מזרח־איראפּא, וואו דער פּאָליטישער דרוק פּורעמט פּאראיינם א אידישען פּראָלעטאריאט.

עס פּעלט נאָך די געניע אונטערזוכונגען מכח דעם, ווי דער אידישער פּראָלעטאריאט האָט זיך טראנספּארמירט אין די איינוואנדערונגם לענדער, באזונדערם אין אמעריקא, אין א סאָציאל העכערען ניט־פּראָדוקטיוון קלאס. אָבער דער פּראָצעס איז אָנגענאנגען און נעהט אָן מיט גוואלטיגער שנעלקייט. פון די אן ערך אנדערטהאלבען מיליאָן איינגעוואנדערטע אידען אין אמעריקא אין די לעצטע פערציג יאָר זיינען פינף און נייניציג פּראָצענט געקומען ווי פּראָלעטאריער, וועלכע האָבען געקענט לעבען נאָר פון ארבייט. פון די מער ווי די דריי מיליאָן אידען פון אמעריקא, וואס אויף דיזער צאָל איז יעצט געוואקסען די אידישע באפעלקערונג, האָבען שוין אפשר זיבעציג פּראָצענט זיך ארויסגעריסען פון פּראָלעטאריאט און זיינען אריבערגענאנגען אין א העכערען קלאס. וועז די אידישע איינוואנדערונג פון אייראָפּא וועט אָפּגע־שטעלט ווערען אויף צען יאָר, וועט דער אידישער ארבייטער־קלאס אין אמעריקא פארקלענערט ווערען צו אן אונבאדייטענדער גרוים און די אידישע ארבייטער באוועגונג וועט כמעט ווי פארשווינדען.

דער בעסטער באווייז דערפאר, דאָס דער אידישער ארבייטער־קלאס און מיט אים די אידישע ארבייטער באוועגונג זיינען עלול צו פארשווינדען, וואו קיין אויסערע פּאָליטישער דרוק אויף אידען איז ניטא, און וואו קיין נייער פּראָלעטאריאט שטראָמט ניט אריין, איז ענגלאנד. אין ענגלאנד איז אמאל גוועזן א גאנץ באדייטענדער אידישער פּראָלעטאריאט. די איסט סייד פון לאנדאָן איז גוועזן אמאל א גאנץ באדייטענדער צענטער פון אידישער ארבייט. אויך מאנטשעסטער, גלאזגאו, לידס, ליווערפּול האָבען געהאט זייערע אידישע פּראָלעטאריש געטאָם. פאר די לעצטע פופצען יאָר האָט זיך אָבער די אידישע איינוואנדערונג אין ענגלאנד שטארק פארקלענערט און זייט דער מלחמה איז זי פאָלשטענדיג צוריקגענאנגען. אין ענגלאנד איז ביסלעכווייז פארשוואונדען דער אידישער ארבייטער־קלאס. ער האָט זיך אויסגעבורושואוועט. און צוזאמען מיט דעם ארבייטער־קלאס איז בטל גוועָרען די אידישע ארבייטער באוועגונג. בשעת מיט דרייסיג יאָר צוריק איז ענגלאנד גוועזן א צענטער פון אידישען סאָציאליזם און די אידישע ארבייטער זיינען דאָרט גוועזן די פּיאָנערען פון סאָציאליזם, איז יעצט די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג דאָרט כמעט פארשוואונדען, צוזאמען מיט דער גוואלטיגער פארמינדערונג פון די אידישע ארבייטער בכלל. און דאָס קומט פּאָר אין דער צייט, וועז די סאָציאליסטישע באוועגונג אין לאנד זעלבסט האָט זיך פאנאנדערגעוואקסען און פאנאנדערגעבליט. דאָס אידי־שע פּאָלק אין ענגלאנד איז ווידער אריינגעשטופט געוואָרען אין די ניט־

און עקאָנאָמישען דרוק און דורך די סאָציאַל־עקאָנאָמישע איבערקערעניש אין מזרח איראָפּא.

די אַלטע פּאָטריאַרכאַלישע ווירטשאפט פון דער פּריצים־הערשאפט און דער קרעפּאָסטנאָיע פּראָווא איז צושטערט געוואָרען. דער קאַפּיטאַליזם האָט אָנגעהויבען באשאפען א העכערע רעגולירטע ווירטשאפט, די אידישע פּאַר־מיטלונגס־פּרנסות און לופט־עסקים זיינען בטל געוואָרען, און דער אנטי־סעמיטישער שטאט און פּאָלק האָבען באשאפען אונענדליכע באשריינקונ־גען געגען דעם אידישען אריינדרינגען אין דער זיך באנייענדער קאַפּיטאַלים־טישער וועלט. א פּורכטבארע נויט, וועלכע האָט בלוטיג געשריען ביז צום הימעל, האָט זיך אויפגעהויבען אין דעם גאנצען אידישען תחום, פון וואַרשא ביז ווילנא, אדעס, לעמבערג, בוקארעסט. די אידישע ליטעראטור פון יענער צייט „דער פּוילישער אינגעל" פון לינעצקי, סמאָלענסקינ׳ס „התועה", באָג־ראוו׳ס „זאַפּיסקי יעוורעיא", מענדעלע׳ס ערשטע ערצעהלונגען, די גאנצע ליטעראטור פון יענער עפּאָכע דערצעהלט א פּורכטבארע מעשה פון בלוט און טרערען ווי א פּאָלק האָט פּאַרלאָרען דעם לעצטען שטיקעל קיום פון אונטער זיינע פים און האָט זיך גערואנגעלט פּאַר טויט און לעבען. אָט אין יענער צייט פון פּורכטבארען עקאָנאָמישען און פּאָליטישען דרוק הויבט זיך אָן די ענטוויקלונג פון דער אידישער ארבייט, און עס ענדערט זיך אין פּאָלקס־באוואוסטזיין די באציאונג צו מלאכה.

דער אידישער פּראָלעטאריאט אין מזרח־איראָפּא, וועלכער וואקסט אויף אונטער דעם פּורכטבארען אויסערליכען דרוק, ווערט אין ווייניגע יאָרען דער גייסטיג און רעוואָלוציאָנער אויפגעטרייסלטער פּראָלעטאריאט פון דער גאנצער וועלט. אמת, גאנצע שטראָמען פון אידישע ארבייטענדע אין ניט־ארבייטענדע פּראָלעטאריער הויבען אָן צו לויפען פון תחום, צו עמיגרי־רען אין ענגלאנד, פּאריז, אמעריקא. אין אָנהויב פון די אכטציגער יאָרען הויבט שוין אָן דער אידישער פּראָלעטאריאט זיך צו ראטעווען דורך די מאסען־אויסוואנדערונג אין אמעריקא פון דעם דרוק, פון דער נויט און אי־גענטליך אויך פון דער ארבייט. אָבער אויך אין ענגלאנד און אמעריקא אָרגאניזירט זיך דער אידישער פּראָלעטאריאט, וועלכער בלייבט ביי דער ארבייט, און ווערט דער טרעגער פון דער רעוואָלוציאָנערער און סאָציאַלים־טישער אידעע. אין די אכטציגער און נייַנציגער יאָרען איז די סאציאַלים־טישע אידעע געווען פּאַרטראָטען אין ענגלאנד און אמעריקא כמעט אויס־שליסליך פון די אידישע ארבייטער פון מזרח־איראָפּא. יערליך שטראָמט אָפּ פון די אידישע ארבייטער אין ענגלאנד און אמעריקא א גרויסער פּראָ־צענט, וועלכער פּארוואנדעלט זיך אין קליינבירגערטום אין אלע זיינע רעגע־בויגען־פּארבען, אָבער דאָס לאנד ווערט שטענדיג פּארפולט פון דער אלע

בטל דער אידישער זעלבסט־באוואוסטזיין, די אידישע קולטור, די אידישע לעבענספיאיגקייט, און ארום דעם איינגעבעטענעם גלות־פאלק שפּינט זיך א נעץ פון שנאה און פּאראכטונג און געגנערשאפט, וועלכע וועט באלד אנ־הויבען ווערגען בלוטיג דעם אינטערנאציאנאלען אידי־הענדלער, אין וועלכען דער אידי־ארבייטער און דער אידי־סאציאליסט האבען זיך געמוזט משונה'דיג פארוואנדלען. דער „בונד" פארשווינדעט דערפאר אין אלע אידישע גלות'ען: דער טריאומף פון דעם „בונד"ס נאציאנאל־אידישער גאולה פירט צו דער פארניכטונג פון דעם אידישען ארבייטער־קלאס און ממילא צו דער פאר־שווינדונג פון דעם „בונד"ס כאציאליסטיש־פראלעטארישען קאמף. דער „בונד" האט אנגעהויבען ווי א אידישע סאציאליסטישע באוועגונג. ער האט אבער געוואלט פלאנצען דעם אידישען סאציאליזם אויף דער פאראזיטישער ערד פון גלות און דער סאציאליסטישער בוים איז שטענדיג פארדארט און פארוועלקט געוואָרען. אין דער אינווייניגער סתירה צווישען אידישער גליכבארעכטיגונג און אידישער ארבייט האט געמוזט אונטערגעהן דער בונדיזם.

(פעברואר 27, 1922, פון „צייט")

3

די היסטאָרישע ענטוויקלונג פון „בונד" האט באשטעטיגט די אינווייני־גע לאָגיק פון בונדיזם. דעם „בונד"ס סאציאליזם ווערט בטל ומבוטל אין דעם „בונד"ס גלות, וואס אויף זיין זאמדיגען באָדען האט ער געוואלט בויען א סאציאליסטישע פעסטונג. דער „בונד" האט אנגעהויבען מיט פּראלע־טאריאט און סאציאליזם און ער לייזט זיך אויף אין די אידישע גלות־רעכט אויף האנדעל און וואנדעל און פּאראזיטסטוום. די רעשטלעך פון „בונד" ווערען שוין ניט מער קיין אידישע פאלקס־קולטור, נאָר אומעדום אין אמעריקא ווי אין רוסלאנד, זיינען זיי די פאקטישע שונאים פון יעדער קול־טור, פון אלגעמיינער אָדער אידישער, צווישען די נאָך אידיש געבליבענע פאלקס־מאסען, און אויף דעם שוועל פון זיין אויפלייזונג דערקענט דער „בונד" זיין גאנצען היסטאָרישען אונזין, זיין גייסטיגע מוטלאָזיגקייט, זיין פרעמדקייט צום אידישען וועזען, און ער גיט א וואָרף אלם זיין לעצטען נאָב א גיפטיגען שטיין אין דעם זיך ראנגלענדיגען, פארבלוטיגטען אידישען פאלק.

פארקערט האט די היסטאָרישע ענטוויקלונג ארויסגעבראכט דעם אינ־ווייניגען וועזען פון ציוניזם אלס א באפריעגדע סאציאלע און קולטורעלע אידעע, וועלכע וואקסט אין איר טיף און איר היקף מיט יעדען נייעם פאזיס פון ציוניזם. אפילו אין זיין נאיוועור ראמאנטיש־בטלנ'ישער צייט האט דער ציוניזם אנגעהויבען כיט דער נאציאנאלער ערוואכונג פון אידישען

פּראָדוקטיוועס לעבענספֿאָרם, און שוין שטעהט דאָס גאנצע ענגלישע פּאָלק אנטקעגען דעם קלייניקען אידישען גלות־מעוט, מיט אויפגעהויבענע פויסטען, מיט אָפענער שנאה און מיט טיפער פּראבטונג און פּארווינשונג.

די פּאנאנדערפּאלונג און די אויפלייזונג פון אידישען פּראָלעטאריאט, וועלכע קומט פּאָר אין די פּרייַע איינוואנדערונגס־לענדער, געהט פּאָר יעצט מיט נאָך פיל גרעסערער געשווינדקייט אין סאָוויעטען־רוסלאנד, אין דעם לאנד, וועלכעם איז ביז היינט אונטער דעם פּאָליטישען און עקאָנאָמישען דרוק געווען דער אונערשעפּליכער קוואל פון אידישען פּראָלעטאריאט. די צושטערונג פון דער אידישער ווירטשאפֿט און האַנטווערק, די עפענונג פון גאנץ רוסלאַנד פּאר אידען, די פּאקטישע נויט אין האַנדעל און סחורות האָבען זייט דער קערענסקי רעוואָלוציאָן און נאָך מער אין די ערשטע דריי יאָר פון דער סאָוויעטען־מאכט כמעט פּארניכטעט אין גאנצען די אידישע ארבייט. אונטער דער נייער פּאָליטיק פון פּרייען האַנדעל און אינדוסטריע ווערען יעצט אידען אין רוסלאנד דאָס אויסלישלעכע האַנדעלס־פּאָלק, דאָס פּאָלק פון פּריוואט־באזיץ און פּריוואט־ווירטשאפֿט. כמעט דער גאנצער אידישער פּראָלעטאריאט האָט זיך שוין אין רוסלאנד פּארוואַנדעלט אין דעם אידישען קלאָס־פּאָלק, וועלכער לעבט ארום און פון און אין די לעכער און שפּאלטען און באהעלטענישען פון דער גוי'אישער ווירטשאפֿט. אלע אידען זיינען יעצט אין רוסלאנד העגדלער, קרעמער, ספּעקולאַנטען, פּאבריקאַנטלאַך, קאָנטראַ־באַנדיסטען, שמוגלער, פּארמיטלער, לופטמענשען, ועוד ידם נטויה, זיי גע־פינען זיך אין א סאציאלען טראַנספּארמאציאָנס־פּראָצעס, ווּאו עס קען ניט זיין קיין אָפּהאלט. און עס פּארשטעהט זיך, דאָס א פּאָלק, וועלכע האָט ניט קיין אחיזה אין דער פּראָדוקציאָן, וועלכעם לעבט פון דעם בעל־הבית'ס ווירטשאפֿט, מוז אויך געניסען דעם כבוד, דעם אָנזעהן און די זעלבסט־ווירדע פון דעם איינגעבעטענעם און אריינגעדרונגענעם פּאראזיטען־פּאָלק. שוין שלאָגען הויך די כוואליעס פון אנטיסעמיטיזם אין סאָוויעטען־רוסלאנד, און צו די אידישע שונאים פון ווייסען מאָנארכיסטישען לאגער שליסען זיך אָן די נייע אופּשטעהענדע שונאים פון ארבייטענדען קאָמוניסטישען רוס־לאנד, וועלכע קענען ניט פּארטראָגען מער דיזען משונה'דיגען גלות־פּאָלק אָהן אן אייגען לאנד, אָהן א ווירטשאפֿט, אָהן כבוד, אָהן א שפּראך און אָהן א קולטור.

און אזוי איז פּאָרגעקומען דער מערקווירדיגער פּאראדאָקס מיט דעם „בונד". זיין סאציאליסטיש-פּראָלעטאריישער פּראָגראם איז בטל געוואָרען דורך דעם נצחון פון זיין אידיש־נאציאָנאלען פּראָגראם. די גלייכבארעכ־טיגונג פון אידען האָט צושטערט דעם אידישען פּראָלעטאריאט על פּי אונס. אידען הערען אויף צו זיין אין נאנצען א פּאָלק פון ארבייט. ממילא ווערט

חלילה פאר אן ארבייטענדען סאציאל־קאָאָפּעראטיוון ארץ ישראל, זיינען געווארען צו נאַרנישט. אלץ וואָס דער ציוניזם באשאפט, דער קרן היסוד, דער נאציאָנאל־פאָנד, די קאָאָפּעראטיוון באנק, די קולטור־אנשטאלטען, אלץ וואָס אין ארץ ישראל ווערט אויפגעבויט, געהט אין דער לויניע פון דעם סאָציאליסטישען ארץ ישראל. וואַרום יעדע אנדערע קאָלאָניזאציאָן פון ארץ ישראל, די קאָלאָניזאציאָן מיט דער הילף פון פּריוואט־קאפּיטאליזם, איז א רעאקציאָנערער בעל־חבית'ישער חלום, פון וועלכען דער גאנצער ציוניסטישער עולם טשוכעט זיך יעצט אוים.

שוין יעצט איז דער ציוניזם געווארען די איינציגע אמת'ע סאָציאליסטישע באוועגונג צווישען אידען, וועלכע שעפט אירע נייע לעבענס־קוואלען פון דעם שטענדיגען וואוקס פון דער איינוואנדערונג אין ארץ ישראל. ווען דער אידישער פּראָלעטאריאט וועט אין אייניגע יאָר ארום צעהלען אין ארץ ישראל הונדערט טויזענד נפשות, ווען ער וועט האָבען אויפגעבויט א גאנצען נעץ פון סאָציאלע קאָאָפּעראטיוון און וועט באהערשען א גרויסען טייל פון דער ווירטשאפט, וועט דער סאָציאליסטישער זין פון ציוניזם וועלען אלגעמיין קלאָר.

אָבער די איינוואנדערונג אין ארץ ישראל קען דאָך געהן אין א גאנץ אנדערען טעמפּ ווי יעצט און קען דאָך אין דער באלדיגער צוקונפט אויפוואקסען אויף צענדליגער טויזענדער נפשות.

אין דער מדרגה ווי דער פּראָלעטאריישער כאראקטער פון ציוניזם ווערט אלץ קענטיגער, געווינט דער ציוניזם די סימפּאטיען פון דער גאנצער אָרגאניזירטער ארבייטערשאפט פון דער וועלט. די קליגערע און געבילדעטערע סאָציאליסטען פון דער וועלט דערקענען שוין יעצט די אינווייניגע סתירה פון „בונד" און דעם גרויסען וועלט פון ציוניזם. מארקס'עם כאראקטעריסטיק פון אידישען גלות, דאָס ער איז אין זיין נאטור אן אנטי־סאָציאלע ערשיינונג, און דאס אידען לייגען נאָר אין די לעבער און שפּאלטען פון דער געזעלשאפט, דיזע געניאלע כאראקטעריסטיק וועט מוזען אריינדרינגען אין דעם באוואוסטזיין פון דעם גאנצען אינטערנאציאָנאלען פּראָלעטאריאט. די דיאלעקטיק פון דער אידישער ארבייט און דעם אידישען סאָציאליזם אין גלות וועט אויפעפענען די אויגען פון די אינטערנאציאָנאלע סאָציאליסטען אויף דעם אידישען פּראבלעם. האָט דאָך דער גלענצענדער רוסישער שריפטשטעלער מיכאילאָווסקי געזאָגט, דאס יעדער אידישער פּראָלעטאריער איז אין זיין נאטור א קאנדידאט אויף קליינבורזשואזיע. שוין יעצט האָט דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם אריינגענומען אין זיין פּראָגראם דעם ציוניזם, ניט קוקענדיג אויף אלע אינטריגען און קונצען פון „בונד". דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם דערקענט די רעאקציאָנערקייט און קליין־

פאלק אין ארץ ישראל, אבער זעלבסטפארשטענדליך מיט דעם כח פון ארבייט. דאס איז דער אבסאלוטער היפך פון בונדיזם, וועלכער וויל די אטאמיסטישע פאנאנדערשפרייטונג פון אידען אין גלות מיט דעם כח פון גלייכבארעכטיגונג. דער ציוניזם פלענט שטענדיג ארויסגעהן פון לאומיות, נאציאנאליזם, פלענט אבער שטענדיג זיך אנשטויסען אן דער נויט און דער האפנונג פון דער אידישער ארבייט. אין דעם ערשטען פאזיס פון ציוניזם, אין דער חבת ציון, האט געקלונגען דאס ליד פון דער „סאכע און דער מזל־ברכה", און דער טעארעטיקער פון חבת ציון, פינסקער, רעדט מיט מערקווירדיגער קלארקייט וועגען דער נויטווענדיגקייט פון דעם סאציאלען איבערבוי פון אידישען פאלק אויף די יסודות פון ארבייט. דער פאליטישער ציוניזם, דער אידען־שטאט, ווייל דאס נאנצע אידישע פאלק פארפלאנצען אויפ׳ס־נייי אין ארץ ישראל און אים אומקערען צו ארבייט, צו דער פרעהליכער, אנגענעמער זיבען־שטונדען־ארבייט א טאג, ווי הערצל מאלט עס זיך אין זיין נאאיוועס סאציאליזם. נאר דעם אוגאנדא־קריזיס אין ציוניזם, ווען עס האט זיך אנגעהויבען די נייע עליה אין ארץ ישראל, ווערט באשאפען די אידעאלאגיע פון דער הייליגונג פון דער ארבייט. עס טרעט אויף דער „הפועל הצעיר" מיט דער אידעע פון כבוש העבודה. די אידעע פון ארבייט ווערט דער מיטעלפונקט פון דעם נאנצען ציוניזם, וועלכער ווערט אלץ מער און מער א ברייטע פאלקס־באווועגונג צוליב נאציאנאלע און סאציאלע ציללען.

דער סאציאליסטישער ציוניזם זעהט פאראוים מיט מער ווי צוואנציג יאר צוריק, דאס ארץ ישראל קען אויפנעבויט ווערען אלס אידיש לאנד נאר מיט אידישער ארבייט, און דאס די אידישע ארבייט ווערט בויען ארץ ישראל אין הסכם מיט די מאטעריעלע און אידעאלע אינטערעסען פון ארבייט, דאס הייסט סאציאל־קאפפעראטיוו. דער נאנצער ציוניזם ווערט פארשטאנען אלס א נאציאנאלע רענעסאנס־באווועגונג, מיט דעם פראלעטאריאט אין זיין ברענענדען מיטעל־פונקט, פון וואנען דער נאנצער ציוניזם מוז אנדערש געפארעמט ווערען. און די ווירקליכקייט האט מיט מערקווירדיגער גענויאיגקייט באשטעטיגט די פאראויסזאגונג פון סאציאליסטישען ציוניזם. וואס מער די איינוואנדערונג אין ארץ ישראל איז געשטיגען, אלץ בולטער איז געווארען דער ארבייטס־כאראקטער פון ציוניזם, און וואס מער דער ישוב פון ארץ ישראל איז געווארען א ישוב פון אידישער ארבייט, אלץ מער איז ארץ ישראל דורכגעדרונגען געווארען מיט סאציאליסטישע זוכענישען און האפנונגען. יעצט איז דער ציוניזם געווארען די רענעסאנס־באווועגונג פון דער אידישער ארבייט, און ממילא דער קאנסטרוקטיווער אידישער סאציאליזם. די קליינליכע חקירות און פוסטע פלפולים פון די אידען מיט׳ן גלאט־נארישען שכל, דאס די בורזשואזיע וועט דאך ניט געבען קיין געלד

דער עם־הארץ פון דער אידישער גאס *)

פון אלע מיני בריות, וואס געהען ארום אויף גאטס ערד קוקען אויף דער ליכטיגער זון, איז די שענסטע און איידעלסטע באשעפעניש דער עם־הארץ. ער באשטעהט פון כלו מדות און מעלות, און אפילו זיינע חסרונות זיינען בעלי־בתישע, לייטישע און דערגעהען גאנץ אפט צו דער מדרגה פון באוונדערע מדות. דער עם־הארץ האט בטבע פיינט חקירות, פילאזאפיעס, קאפ־דרייענים. ער ווערט חלילה פון גארנישט ניט נתפעל, אים טשעפעט ניט די וועלט מיט אירע גרויסקייטען און אירע קליינigkייטען, מיט אירע שעהנהייטען און העסליכקייטען. ער איז, וואס עס ווערט אנגערופען, א פראק־טישער חי־זוקים. ער לעבט פון היינט אויף מארגען, זיין שכל פארנעמט נאר דאס, וואס עס האט א ממשות, וואס ער זעט ניט, דאס גלויבט ער ניט, און וואס ער זעט, איז ער חלילה ניט מחויב צו פארשטעהן. זיין כעס איז ניט חלילה קיין טיפער, שטענדיגער, דויערענדער, כמעט וואס ער דערגרייכט אן ארשין און דערפאר איז צוריק זיין באגייסטערונג גאר א פיזינקע, קוים וואס מען מערקט זי, און האט א פנים, ווי דער קליינינקער יוד אין ויזתא. פון באגייסטערונג האלט ער בכלל ניט, דאס איז א מדה, זאגט ער, פון ליידיג־געהער. געפיל — געפיל, זאגט ער, דאס איז א מדה מגונה, דאס פאסט ניט פאר א מענשען א בר־דעת.

דער עם־הארץ איז מיט זיך שטענדיג צופרידען, ער פאטשט זיך אין בייבעל און קוקט מיט א שטילען געלעכטערל אויף דער וועלט, ווי איינער זאגט, וואס דארף איך האבען שכל אז איך האב מזל. ער געהט זיך מיט אן אויסגעטראטענעם וועג, יאגט זיך ניט נאך גרויסעם, און האלט פעסט דאס קליינינקע און פיזינקע אין האנד, האוחז ביר איז דער בעסטער וכל מאמינים. זיין תורה איז: די אויערען קענען ניט וואקסען העכער ווי דער שטערן, בעסער א קאפיקע אין האנד, ווי א רובל אויף בארג. ער גלויבט מער ניט ווי אין מזומנים.

אן עקשן איז דער עם־הארץ גאר ניט, דאס היסט ניט, אז ער איז חלילה ניט איינגענגלויבט אין זיין אמת, פארקערט, קיינער איז ניט אזא מאמין אין זיך זעלבסט, ווי דער עם־הארץ. נאר אזוי ווי ער ווערט ניט נתפעל פון דער וועלט און האט בטבע א קליינעם זכרון, זאגט ער זיך מארגען דעם היפך פון היינט און איבערמארגען דעם היפך פון מארגען. און דאס איז טאקי איינע פון זיינע שענסטע מעלות. א פראקטישער מענש רעדט אלעם לפי רוח הזמן,

---

*) פעליעטאן פון דער „נייער וועג", נומ. 17, ווילנא, אויגוסט 1906.

קעפּעלדיגקייט פון „בונד". און אויב ביי דעם אָנהויב פון דער ציוניסטישער קאָנגרעס צום ציוניזם, טאָ ווי בערעכטיגט זיינען דאָך די ערוואַרטונגען, וועלכע דער סאָציאַליסטישער ציוניזם לייגט אויף דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליזם אין דעם גאַנצען בוי און אויפבוי פון דעם ארבייטענדען ארץ־ישראל.

ווער עס שאַצט אָפּ דעם „בונד" אלס סאָציאַליסטיש לגבי דעם ציוניזם, און אזעלכע זיינען פּאַראן אויך צווישען אונזערע אייגענע ריען, דער באַווייזט נאָר, דאָס ער קאָן זיך פאַנאַנדערקלייבען אין היסטאָרישע ערשיינונגען נאָר לויט זייערע גאַנץ אויבערפלעכלעכע סימנים. אָבער אָפשאַצען א געזעלשאפטליכע ערשיינונג מיינט דערקענען די אינווייניגע באַהאַלטענע כוחות, וועלכע טרייבען זי צו טענדענצען און ציל־ען, וועלכע זיינען געלעגען אפשר א צייט לאַנג פארבאָרגען אונטער איר אייגענעם באַוואָסטזיין. באַטראַכט מען דעם „בונד" און דעם ציוניזם דינאַמיש, דאָס הייסט, לויט דעם וואָס פאר א סאָציאַלער אינהאַלט פון ביידע באַוועגונגען האָט זיך געמוזט ארויסשיילען, איז דער „בונד" דורך און דורך א רעאקציאָנערע ערשיינונג, בשעת דער כבוד פון א רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג געהערט דעם ציוניזם. און דער קאמף און די קרבנות פון „בונד" מאכען אים ניט פאר א רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג, ווייל קאמף און קרבנות און סאָציאַליסטישע טרייסיט זיינען נאָר יעצט פּאַראן מער אין ארץ ישראל, אייַדער ווען עס איז אין „בונד" פון גלות. ניט נאָך דעם מוט פון דער אידעע דארף געמאָסטען ווערען די אמת'ע רעוואָלוציאָנערע קרושה פון א באַוועגונג. וואָס מער מיר דערווייטערען זיך פון דער הערשאַישער צייט פון „בונד" און פון דער ראַמאַנטישער צייט פון ציוניזם, וואס ווייטער עס לייגט פאר אונז דער אונקעניגער באַגינען פון ביידע באַוועגונגען, אלץ קלאָרער גלענצען זיי יעצט אין זייערע ריכטיגע היסטאָרישע סאָליירן. דער ציוניזם ערשיינט אלס די נאציאַנאלע באַוועגונג, וועלכע בויט א אידיש פאָלק פון ארבייט אויף העכערע סאָציאַלע יסודות; דער „בונד", אלס די אסימילאַטאָרישע באַוועגונג, וועלכע וויל אויפלייזען און בטל מאכען דעם אידישען פראָלעטאַריאט אין דער גלייכבארעכטיגונג פון גלות און פאראייביגען דעם אנטי־סאָציאַלען און אנטי־קולטורלען כאראקטער פון אידישען פאָלק צווישען די פעלקער צום אייביגען פארדארבען פון אידען און צום שרעקען פון דער גאנצער מענשהייט.

(מערץ,2, 1922, פון „צייט").

א געזעצטער מענש, אן ערליכער בעל־הבית, ווען ער זאָגט עטוואס, זאָגט ער געווייניקיך ניט אזוי סתם, נאָר ווייזט אַן אויף פאקטען. יעדע זאך האָט האָלט מען זאָל זי באווייזען אקוראט, כדי לייט זאָלען ניט זאָגען, אז מען איז חלילה א ליגנער. און דער בונד האָט טאקע געהאט פאקטען שווער־ווענדע, אייזענפעסטע פאקטען. און פון א י י ן פאקט האָלט דער „בונד" מער, ווי פון פערציג טעאָריעס. געווען אין ציוניזם צוויי שיינע אידען, אידען גבירים, סוחרים אויף כמה גובערניעס, זאקס פון דווינסק און נאָלדבערג פון ווילנא. פאָרען זיך דורך די פּאָר אידען אויף קאָנגרעסען, האָלטען רעדעס מכח דאָס „פאטערלאנד", קלאָגען אויפ'ן אידישען חורבן, כאפּען אַ גוט וואָרט ביי משכילים און פאטשען ברעווא מאקס נאָרדוי, און אין דער היים, אין חוץ לארץ הייסט דאָס, געהען זיך די געשעפטען און עם טרעפט זיך א סטאטשקע, ווי דער שטייגער איז, צוליב דער „בונד" די שרעק־ליכע מעשה אויף טעלערלעך, שיקט אגיטאטאָרען בכל תפוצות ישראל און קלאפט זיך אין הארצען שרייענדיג: אידען, ווער איז געדעכט? וועד איז דער בעל אמת? הא? איז ניט ציוניזם כלו עקספלואָאטאציע? הא? דארף מען האָבען א לאנד פאר אידען? און די אידישע גאס קאָכט און זידט, ווי א קעסעל, זאקס און נאָלדבערג, נאָלדבערג און זאקס... טענה'ן זאקס און נאָלדבערג צום „בונד": גראָבע קעפּ, אויף סאציאליזם האָבען מיר זיך דאָך לכתחילה נאָר ניט אָנגענומען... נאָר דער „בונד" האָט פיינט חקירות און טענות. וואס טויג די פילאָזאָפיע, אז איך קען אָנטייטלען מיט'ן פינגער?...

געהאט האָט אין זיך שטענדיג דער „בונד" א מעלה, אז ער האָט זיך פארלאָזען ניט אזוי אויפ'ן קאָפּ, ווי אויף די אויגען, און אויף די אויגען ניט ווייטער ווי די נאָז דערלאנגט. און באמת, וועד עס שפּרינגט ניט צו הויך פאלט ניט צו טיף. וואס ער האָט געקאָנט אָנטאפּען מיט'ן פינגער, דארין האָט ער געגלויבט, און ווייטער איז הבל הבלים, א פארדרייענים, אוטאָפּיזם חס ושלום. בשעת דער פּראָלעטאריאט איז נאָך געווען קינדיש, אינגעלדיג, איז דער בונד געווען אויפ'ן פערד. די בורזשואזיע דארף א אידישע מלוכה. דער פּראָלעטאריאט איז דער געשווארענער שונא דערפון, דער פּראָלעטאריאט איז מיינער לעולם ועד, האָט דער „בונד" שטאָלצירט, און דאָס האָט זיך ביי אים געמוטען ניט אזוי פון דער טיפקייט, ווי פון דער גלאטקייט פון דעם אייגענעם שכל.

אז אָך און ווי איז געווען אָבער יענע אפּיקורסים, וועלכע האָבען זיך געפרופט לייקענען, אז דער פּראָלעטאריאט איז דעם „בונד'ס" חזקה, אז די וועלט איז גרעסער, ווי עם חלומ'ט זיך דעם „בונד". אויף דיזע אפּיקורסים איז געווען אמאָל א גרויסער רחמנות. ניט אזוי פון שארפזיניגע ארגומענטען מיט וועלכע דער בונד האָט זיי געשטאָכען, ווי פון דעם צופרי־

נאָך דעם גייסט פון דער צייט. און בשעת ער פארענדערט זיך פֿאָרט האָט ער אליין דערפון קיין שום הבנה ניט, ער מערקט דאָס גאָר ניט און עס דוכט זיך אים, אז ער איז גאָר דערזעלביגער ווי פון אייביג אָן. ער טענה'ט, דאָס די וועלט שטעהט אויף איין אָרט, און באמערקט ניט, אז ער דרייט זיך צוזאַמען מיט איר. פיינט בתכלית השנאה אָבער האָט ער, אז מען שטערט אים אין זיין זיסער רו, דערפאר ווערט ער אייך א דם שונא און פארלירט זיין גלייכגילטיגקייט. שטערט אים ווער אין זיין רואיגקייט, פארגעסט ער אן אלע זיינע מדות און מעלות, אן אלע זיינע אָרענטליכקייט און שבחים, און ווערט א משונה'דיגע, גאָר ווילדע בריה...

דער עם הארץ פון דער אידישער גאם איז אונזער אלטער בעל דבר, דער „בונד". ער האָט כמעט אויף דערויף א מאָנאָפאָל און וועט אם ירצה השם אויספירען זיין וועלטל אין דיזער ראָליע. ער איז ארויסגעוואקסען אויף גאָטס וועלט מיט דעם אמת אין בוזעם, אָהן קאָפֿ־דרייענים, אָהן מאטערנים, אָהן חקירות. פון קלערען און זוכען האָט ער קיינמאָל גאָרנישט ניט געהאלטען, זיין בעל־הבתישער שכל האָט זיך געבריקעווען געגען יערען פרישען נעדאנק, געגען יעדער נייעס. וואָס ער האָט זיך אויסגעלערענט, מערקט ער עד היום ניט, וואָס ער האָט געזאָגט נעכטען, האָט ער שוין היינט פארגעסען און זאָגט דעם היפֿך דערפון. וואָס מער ער לערנט זיך און געהט מיט מיט דער וועלט, אלץ מער בייזערט ער זיך, קאָכט ער זיך, איז אין כעס, גיסט פֿעך און שוועבעל אויף דער וועלט. מען שטערט דעם עם־הארץ אין זיין זיסער רו, דאָס קען ער ניט מוחל זיין.

דער „בונד" האָט געפונען פאר זיך א פארפלאָנטערטע ערשיינונג, וואָס פאָדערט גאָר א סך מאטערנים, כדי זיך אין איר פאנאנדערצונעמען, דאָס וואָס עס ווערט אָנגערופען, דאָס אידישע וועלטל. נאָר ער איז דערפון חלילה ניט נתפעל געוואָרען, געגעבען א געזונטען זידעל, אלע גלייך, ערים און רייך, און די אידישע וועלט איז געוואָרען קלאָר, ווי דער טאָג.

א באזונדערע פרנסה אין דער אידישער וועלט האָט זיך געמאכט דער „בונד" פון דעם ציוניזם. דאָ איז ער מיט זיין שכל הישר אריינגעדרונגען אין דעם תוך פון דער זאך און אלעם ערקלערט אויפֿן קלאָרסטען אופן. אזוי ווי די אידישע קאפיטאליסטען וועלען געדריקט אין דער גאנצער וועלט פון דעם אנטיסעמיטיזם, זוכען זיי זיך מאכען אן אייגענע מלוכה אין ארץ־ישראל, כדי צו פארוועגדען די פרייע קאפיטאליסטען. עס פארשטעהט זיך, ממילא, אז דער „בונד" וועט אין אזא מלוכה פון כלו אידען ניט געהן, פאר אידישע קאפיטאליסטען ווילל ער ניט האָרעווען, אלע זיינען גלייכע מיוחסים, אברהם, יצחק ויעקב'ס אייניקלעך (די מעשה איז געווען נאָך פאר דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע)...

אייך פּעך און שוועבעל, ווי׳ל אייך דערשטעכן מיט א מעסער. נאָר ניט מערקענדיג אליין דאָס, הויבט ער אָן ביסלעכווייז מודה זיין, אז איר זייט האלב גערעכט, אז איר רעדט גאָרניט אזוי קרום. ניט מערקענדיג אליין פאר זיך, האָט דער „בונד" ביסלעכווייז אין געשריי און זידלערי דערעדט זיך צו אלערליי אפיקורסות און מודה געווען, אז א טעריטאָריע וואָלט נעווען גאָרניט שלעכט. נאָר וואס? מען קען עס ניט דערקאזען, אויף קיין אופן ניט, דאָס איז א חלום, אן אוטאָפּיע. דאָס זאָגט ער צוזאמען מיט דעם כשר׳ן ציוניזם...

נאָך אלע געהויבענקייט און זעלבסט־צופרידענקייט איז אויף דעם עם־הארץ א גרויסער רחמנות. ער זעט, ווי די וועלט ווערט פאמעלעך אנדערש, ווי די גאנצע קלוגשאפט זיינע איז ווערט א שמעק טאבאק, ווי די וועלט געהט פאָרווערטס, פאָרווערטס, דאָס מען קען זי ניט אויפהאלטען, דאמאלס ווערט ער שוין גאָר עובר בטל, טוט שטותים און נארישקייטען, מער ווי כל זמן ער האָט געלעבט, דערעדט זיך מי יודע וואָס, און האָט זיין וועלטעל אויסגע־שפּילט. דער „בונד" געהט יעצט צוריק, פון וואנען ער איז געקומען, און איז מוחל אויף אלע אמאָליגע כבודים. ניטאָ קיין איינציגער פאָרשטעהער, בא־האלטען האָט זיך הינטערן אויוועג די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, פארשוואונ־דען איז דער אמאָליגער גלויבען אין זיך, דער גאנצער יחוס. און די מלחמה מיט די נעגנער איז שוין געוואָרען א שטילערע, א מער בעל־בתישע, אן ארענטליכע...

דער „בונד" איז שוין מודה, דאָס ער איז אוים בן־יחיד אויפ׳ן גאס און האָט שוין מפקיר געווען זיין הכשר אויף רעוואָלוציע. נאָר אוועקגעהענדיג פון דעם אלטען פּלאץ שטעלט ער זיך אין די באָקעס, ווי א בעל־הבית א יורה, און שרייט צום כלל־ישראל: זעט אידען, אז מיר זיינען אראָפּ פון גאס, וואָס עס טוט זיך! ניטאָ קיין פּארנדעק! אנארכיסטים עליך ישראל! קא־ראָוו! שפּיכת דמים! הער צביון, א פּראקטישער מענש, טרעט ארויס אויף דער סצענע און ווייזט אויף באותות ומופתים, ווי עס געהערט זיך פאר פּראקטישע קעפּ, וואָס עס איז געוואָרען רחמנא לצלן ביי אידען, זייט דער „בונד" האָט אנגעוואָרען די שליטה.

„די ס. ס. ביי דער ארבייט", שרייבט הער צביון אין דער „פּאָלקס־צייטונג" און הויבט גלייך אָן א מעשה מיט כעלם. אין כעלם האָט געהאט א דין תורה ר׳ גרשון מיט ר׳ ליפּא׳ן, און ר׳ ליפּא האָט זיך אויסגעלייכט צו צאָלען 300 רובל ר׳ גרשון׳ן. וואָלטען געווען שנים כהויתן, וואָלט ר׳ ליפּא געמוזט צאָלען טאקי ר׳ גרשון׳ן, כאָטש ר׳ גרשון איז גאָר ניט אזא שהנער ר׳ גרשון און האָט 9 יאָר געגומען ביי ר׳ דיפּא׳ן 24 פּראָצענט. נאָר אזוי ווי היינטיגע צייטען איז אראָפּגעפּאלען דער מורא של מלכות און ר׳

דענעם געלעכטער, מיט וועלכען מען האָט זיי באגעגענט. וואס? דער פּראָלעטאריאט א לאנד! כע, כע, כע! סאָציאליסטישער ציוניזם! ניטאָ אין לעבען! און אלץ, וואס עס איז ניטאָ איז פארנונפטיג! דאָס איז דער פילאָזאָפישער גרונדזאץ פון דעם עם־הארץ.

נאָר אזוי ווי דער עם־הארץ גלויבט ניט אין א זאך, וועלכע עס איז ניטאָ נאָך, אזוי ווערט ער ווייניג נתפעל, וען ער זעט פאר זיך א נייע אונערוואר־טעטע ערשיינונג. דער עיקר איז פאר אים אָבער די פראקטישע זייט פון דער זאך, אויף וויפיל דאָס נייע איז אים נוצליך אָדער שעדליך. אין דעם סאָציאליסטישען ציוניזם האָט דער „בונד" דערזעהן א הסגת־גבול, א קאָנקור־רענץ־זאך, א פּארטיי־היזק... און ער איז ארוים געגען אים אין א מלחמה, אין א פּורכטבאָרער בלוטיגער מלחמה. ראשית דבר האָט ער אים צושלאָגען טאָרעטיש, כדי, הייסט עס, יוצא זיין ניט אזוי פאר זיך, ווי פאר לייטען. אלע אידישע צרות, זאָגט דער „בונד", נעמען זיך פון צוויי זאכען, פון דער זעלבסטהערשאפט און פון שבת. דער גוי איז א רשע, נאָר דער איד איז אויך קיין מענש ניט, — דאָס איז דער שליסעל צו דער גאנצער אידישער נעשיכטע. זאָגט דער „בונד", א געדאנק איז דאָס געווייניליך פּראָסט און קלאָר און טיף. נאָר טעאָריעס אָן א זייט, דער „בונד" האלט מער פון פּראק־טישער קריטיק, בפרט וען ער איז אין כעס. שפּיאָנען! שטיצער פון דער זעלבסט־הערשאפט! היינט אויף יעדען וואָרט צען מעשות, יהופּעצער פאקטען... זיינען געגאנגען אמאל אין האלבער נאכט ארבייטער, דוקא לייי־טישע ארבייטער, בונדיסטען, האָבען זיי געהערט אנדערע ארבייטער רייד־ענ־דיג, טעריטאָריע, פּאָליציע, טעריטאָריע פּאָליציע.. און כהנה וכהנה...

און באמת קען מען אויף אונזער בעל־דבר קיין פּראיבעל ניט האָבען, וואָס ער האָט זיך געבייזערט. ער האָט זיך געדרעמעלט אין אזא זיסען שלאָף, און דער עיקר אזוי געסטארעט זיך נושא חן זיין ביי דער וועלט, און מיט א מאל נא דיר, דער אידישער פּראָלעטאריאט אליין בונטעווט זיך, מה יאמרו? וואָס וועט מען זאָגען אין דער וועלט? וואָס וועלען זאָגען די אומות העולם? היינט גיבט טענה זיך אָפּ. אָבער אָפּ'טענה'ן מוז מען זיך, וען עס שטעהט אויפ'ן קאָרט דאָס גאנצע ביסעלע כבוד.

און דער „בונד" האָט זיך אָפּגע'טענה'ט, געשריען פאר לייטען, פאר־מסר'ט ביי גוטע פריינד, פארזידעלט אזש ביז צום הימעל. אין „פאלעסטינא" ווילען זיי, די פּראָלעטאריער על פּי טעות, הייסט דאָס, מאכען א מלוכה, האָט ער פאר'מסר'ט אויפ'ן אמסטערדאמער קאָנגרעס. נאָר מיר לאָזען ניט, מיר ווילען ניט, מיר קעמפען דאגעגען, מיר בלייבען דאָ אויף די ערטער, מיר די עכטע, די באוואוסטזיניגע...

דער עם־הארץ איז בטבע א מודה במקצת. דאכט זיך אָט גיסט ער אויף

צו דער געשיכטע פון סאָציאליסטישען ציוניזם

צו דער פאָרגעשיכטע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם
צו דער געשיכטע פון סאָציאליסטישען ציוניזם

גרשון איז נאָר ניט אזא שעהנער ר' גרשון, מישט זיך אריין אן אָרגאניזאציע, און דוקא ניט דער אייניציגער פֿאָרשטעהער, נאָר ס. ס. און מען פּסקנ'ט, אז ר' גרשון זאָל צאָלען קנס, אזוי ווי עס פּירט זיך היינטיגע צייטען רחמנא לצלן. אז ס. ס. נעמט זיך אָן פּאר ר' ליפּאן, נעמט זיך אָן דער „בונד" פּאר ר' גרשנ'ן און הער צביון, דער אדוואָקאט פון די כעלמער נארען, רעדט שוין פּארביגעהענדיג ניט מכח ר' גרשונ'ן אליין, נאָר מכח כעלם בכלל. ס. ס. נעמען פון ברית'ן, פון חתונות, שטעלען רויטע קערות! צי אז כעלמער זיינען נארָאָנים, קומט אויף זיי אזא גזרה! און כעלם זיצט און קלאָגט, ווי אידען אמאָל אויף די טייכען פון בבל און דערמאנט זיך מיט טרערען אין די אויגען אן יענע גילדענע צייטען, בשעת אויף זיי האָט געמושלט דער אייניציגער פּאָרשטעהער.

נאָר כעלם האָט נאָך אביסעל מזל, ביי ליטען איז נאָך ערגער. אין טשענסטאָכאָוו איז ממש שפּיכת דמים אָהן דעם „בונד"*). דאָרטען איז געווען א מעשה מיט א „שרעקליכען מאָרד", דאָם הייסט עם האלט ביי א „שרעקליכען מאָרד" ווען דער „בונד" זאָל שווייגען. ס. ס. האָבען געכאפּט א גנב, האָט דער גנב געכאפּט קלעפּ. נעמט זיך דער „בונד" אָן פּאר'ן גנב און ראטעוועט אים פון „שרעקליכען מאָרד", וואָם האָט געזאלט זיין אויפ'ן שולחויף. אזוי געהט ארום נעבאך דער גנב אין גרויס סכנה, אָט ווערט ער ג'נצל'ט דורך דעם „בונד", אָט פּאר'משפּט'ן אים ס. ס. וויטער צו „שרעקליכען מאָרד". דאָ איז שוין ניט ווי אין כעלם מיט ר' גרשון און ר' ליפּא, דאָ געהט שוין אָן אין נפשות, זייט דער „בונד" איז אראָפּ פון פּלאץ.

אזוי טענה'ט דער „בונד" צו כלל-ישראל, בשעת ער האלט ביי געזעגנען זיך פּאר'ן אוועקגעהן. פּאר מיינע יאָרען זיינען געווען אנדערע פּאראנדקעס, געווען אלעס שטיל, בעל-בתיש, ערליך, א פּליג אויפ'ן וואנד ניט געטשעפּעט. איר וועט נאָך ביינקען, אידעלעך, נאָכ'ן אייניציגען פּאָרשטעהער. פּאר אייער טובה זיך מוסר נפש געווען, ניט פּארדרעהט די קעפּ מיט טעריטאָריעס, מיט חקירות, מיט סאָציאלען אנאליז, מיט אידישע ווירקליכקייט, יעדע זאך געזונען פון פּראקטישער זייט, און דער עיקר הדבר גלייכבארעכטיגונג, ראוונאָפּראוויע פּאר כלל-ישראל.

וואָם מיר זיינען, זיינען מיר,
אָבער אידען זיינען מיר,
אידען, אידען זיינען מיר,
און פּראוועם ווילען מיר..

(1906).

---

*) זעה „פּאָלקס צייטונג" נום. 135.

צו דער פּאָרגעשיכטע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם

ווער עס שרייבט אָדער צייכענט נאָר אָן די געשיכטע פון א באוועגונג, איז מחויב אייגענטלעך אָנצוהויבען מיט דער פּאָרגעשיכטע, ווארום יאָר־צענטען פאר דער עכטשטעהונג פון א באוועגונג חלומ'ען אייגצעלנע אויס־געקליבענע זייערע אייגואמע חלומות און עס טראגט זיך אין דער לופט פאראייגצעלטע אידעען, וועלכע זיינען דער זויערטייג, פון וועלכע עס געהט אויף שפעטער די באוועגונג. אויך די געשיכטע פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם האָט איר פּאָרגעשיכטע, וועלכע איז א העכסט אינטערעסאנטער קאפּיטעל פון דער אידישער געשיכטע אין דער מאָדערנער צייט. דער גרויסער דייטשער רעוואָלוציאָנער און סאָציאַליסט מ א ז ע ס ה ע ס איז שוין אין יאָר 1862 געווען דער אייגענטלעכער אָנזאָגער ניט פון דעם ציוניזם, נאָר פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם, וועלכער אונטערשיידעט זיך פון דעם בירגערלעכען ציוניזם גראד אזוי פיל, ווי די אידעאָלאָגיע פון דעם פּראָלע־טאריאט פון דער אידעאָלאָגיע פון דער בורזשואזיע. אין לאסאלם מעמוארען זיינען פאראן אייניגע סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע באמערקונגען, וועלכע באַ־ווייזען, דאָם אין דער נשמה פון דיזען גרויסען רעוואָלוציאָנער האָבען זיך געקענט דערוועקען שטארקע אידישע אינסטינקטען. מארקס געניאַלע קריטיק פון דער אידישער אנטי־סאָציאַלער בורזשואזיע, וועלכע ער רופט אָבער מיט דעם נאָמען אידענטום בכלל, הויבט יעצט אָן פארשטאנען און אָבגעשאצט צו ווערען נאָך איר גאנצער סאָציאָלאָגישער און געשיכטס־פילאָזאָפישער פרוכטבארקייט מצד דעם מאָדערנעם אידישען געדאנק. אזוי איז דאָם געווים ניט קיין פּאראדאָקס, ווען מען וועט זאָגען, דאָם די אידישע באגריי־דער פון דעם דייטשען סאָציאַליזם האָבען די ערשטע דערזעהען דאָם אידענטום און דאָם אידישע פּראָבלעם אין א נייעם ליכט.

אלס אונבאוואוסטע סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע טענדענצען, וואָלט מען געקענט אָנרופען מאנכע באשטרעבונגען פון די ערשטע פּאלעסטינצעס, פון די בילו'צעס, פון וועלכע פילע זיינען געווען רוסישע סאָציאַליסטען. פילע פון די בילו'צעס, די סטאָלבעס פון חבת ציון, ווי ליליענבלום, יהלל, און נאָך זיי פילע חובבי ציון אין לאָנדאָן זיינען געשטאנען פריער מיט דער סאָציא־ליסטישער אידעען־וועלט. ביי דיזע סאָציאַליסטען האָט אָבער דער פּא־לעסטיניזם באלד אויסגעלופטערט דעם טרף־פסול'דיגען סאָציאַליזם, און דער גרעסטער טייל פון זיי האָט א דריי געטאָן די האָלבליעס השיבנו נאזאד אין די כשר'ע אידישקייט. עס איז אינטערעסאנט, דאָם דער ערשטער באַ־

ד״ר נחמן סירקין

(אין יאָר 1897)

בעלי־בתישע שול, און עס האָט זיי געצויגען צו דער פּאָלקס־מאַסע, צום פּראָלעטאַריאַט, צו קאַמף, צו מאָדערנע אידעען. זיי זיינען אָבער געווען קענטיג טיפערע נאַטורען אויידער די קאָסמאָפּאָליטיש זשאַרגאָנישע גלנולים אין לאָנדאָן און אמעריקע. אויך איז די רוסישע אָטמאָספערע געווען מער מסוגל פאר פרוכטבאַרערע סאָציאַלע שאפונגען, זיי האָבען עס אריינגעטראָגען אין דער ערשטער אידישער ארבייטער באוועגונג א מער אָדער ווייניגער באוואוסטזיניגען אידישען גייסט, וועלכער האָט זיך אין „בונד" פיל שפעטער ערשט געשטייגערט ביז צו א נאציאָנאַלער אידעע און א נאציאָנאַלען פּראָגראַם. די אידישע ארבייטער באוועגונג אין רוסלאנד אין דער פּאַרבונדיסטישער עפּאָכע, איז געווען די ערשטע בלאָסע נאָך אומבאהאָלפענע פּראָבע פון א סינטעז צווישען סאָציאַליזם און פּאָלעסטיניזם, אין וועלכען דער פּאָלעסטיניזם האָט זיך פּאַרוואַנדעלט אין אביסעל אידישע פּאָלקסטימליכקייט, אין סאָציאַליסטישע טעטיגקייט באזונדערס צווישען אידישע ארבייטער און מיט הילף פון אידיש.

בשעת אין דער מאסע האָט זיך אָנגעהויבען צו וועבען א סאָציאַליסטישע באוועגונג מיט נאציאָנאַלע שטריכען, האָט אויך אין דער אינטעליגענץ אָנגעהויבען צו פּאַרמירען זיך די אונקלאָרע שטימונג פון סאָציאַליזם־נאציאָנאַליזם. דאָס איז געווען אין די ניינציגער יאָרען בשעת דער פּאָלעסטיניזם איז געקומען צו א קריזיס, און עס האָט זיך אויסגעדוכט, דאָס דער חלום פון א אידישער קאָלאָניזאַציאָן מיט נאציאָנאַלע טענדענצען איז געווען ניט מער ווי א היסטאָרישער טעות. לויט דעם כלל, וועלכער האָט זיך שפעטער נאָך און ביז צום היינטיגען טאָג ארויסגעווייזען פאר ריכטיג, דאָס וען עס פאַרשווינדעט די טעריטאָריאַליסטישע האָפענונג ביי אידען, פילט אוים „נאציאָנאַליזם" די אידישע פּוסטקייט, איז אין יענע ניינציגער יאָרען אויסגעוואקסען א סאָציאַליסטיש־נאציאָנאַליסטישע זוכעניש, וועלכע האָט אויך תוך כדי דבור אין דער ארגאניזאציאָן פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט און אין פּאָפּולאריזירונגען אין אידיש געפונען אַלע תישובות אויף אַלע זוכענישען. אין דער אידישער שטודענטענשאפט אין רוסלאנד און אויסלאנד פלעגט זיך דיסקוטירען דאמאָלט דאָס פּראָבלעם פון אידישען נאציאָנאַליזם, אָבער די דיסקוסיאָנס־מוזיקאנטען האָבען דאמאָלט ערשט געשטעלט די פידעל און געפרופט די סטרונעם פאר דער גרויסער דיסקוסיאָנס־סימפאָניע, וועלכע האָט זיך צען יאָר שפעטער פאנאנדערגעשפּילט אויף אַלע כלים בכל תפוצות ישראל. און אזוי ווי פון יעדער דיסקוסיאָן מוז ארויסקומען עפעס א שטיקעל פּראקטישע זאך, זיינען אויך פון יענע דיסקוסיאָנען באשאפען געוואָרען איניגע געזעלשאפטען צו פארשפרייטען פאָפולערע ביכלאך אויף אידיש. אויף וויפיל מיר איז באקאנט, האָבען דיזע געזעלשאפטען ארויסגעגעבען אין

שרייבער פון דעם אידישען סאָציאַליזם, אָדער בעסער געזאָגט פון דעם העברעאישען סאָציאַליזם אין דער דייטשער צייטשריפט „ריכטערס סאָציאַליסטישע יאָרביכער" אין די זיבעציגער יאָרן, דער אידישער סאָציאַליסט א. וו. ראבינאָוויץ, אין לאָנדאָן, איז געוואָרען שפּעטער א כשר־פרומער חובב־ציון.

פּאר א סינטעז פון סאָציאַליזם און ציוניזם זיינען ניט די מענשען און ניט די צייט דאמאַלט געווען מסוגל. האָט זיך ביי דעם נאָך גאָנץ שוואכען, אין דער סופּט שוועבענדען אידישען סאָציאַליסט ערווועקט דער אידיש נאַציאָנאַלער אינסטינקט, האָט ער זיך אָבגעקערט פון זיין סאָציאַליסטישען גאָט, און האָט זיך אויסגעטראַכט א ווילדע טעאָריע, — דאָס סאָציאַליזם און דער פּראָגרעס בכלל זיינען שעדליך פּאר אידישקייט. אויך דער אַנדער פּאַל איז פּאַרגעקומען ניט זעלטען, דהיינו דאָס א פּאַלעסטינעז און חובב־ציון צונויפקומענדיג זיך מיט דער אידישער ארבייטער־מאסע פלעגט אויפנעמען דעם סאָציאַליזם און דערמיט אויך פון דעם פּארברענטען סאָציאַליסט מגולגל ווערען אין א פּאר'שרפ'עטען קאָסמאָפּאָליט. אלם א ביישפּיל פון דיזען גלגול קען דינען פּיליפּ קראָנץ, איינער פון די ערשטע, ווען ניט דער ערשטער סאָציאַליסטישער אגיטאַטאָר און שרייבער צווישען די אידישע מאַסען... פּיליפּ קראָנץ איז דער זעלביגער ראָמברא, וועלכער האָט אין פּאַריז געשריבען פייערדיגע פּאַלעסטינישנאציאָנאַליסטישע ארטיקלען אין רוסיש, און האָט דערנאָך אין לאָנדאָן אָנגעהויבען שרייבען ניט ווייניגער פייערדיגע אסימילאַטאָריש־קאָסמאָפּאָליטישע ארטיקלען אין אידיש. ווי געזאָגט, דער סינטעז צווישען פּאַלעסטיניזם און סאָציאַליזם האָט ניט געהאט דאמאַלט קיין מזל־ברכה, אָדער דער סאָציאַליסט פלעגט פּארפּאָרען אויף דעם פּאַלעסטינישען רייטוואנען אין די סאמע שול אריין, אָדער דער פּאַלעסטינעז פלעגט מיט א געזונטען זידעל אויף כלל ישראל נתעלה ווערען אין די קאָסמאָפּאָליטישע עולמות.

סימנים פון א אינווייניגער דערנעהענטערונג צווישען פּאַלעסטיניזם און סאָציאַליזם האָבען זיך אָנגעהויבען ווייזען אין דער ערשטער אידישער ארבייטער־באוועגונג, פון וועלכער עס איז שפּעטער ארויסגעקומען דער „בונד". א גרויסער טייל פון די גייסטיגע שעפער פון דער אידישער ארבייטער־באוועגונג אין רוסלאַנד זיינען געווען געווועזענע פּאַלעסטינענסעס און חובבי־ציון, צווישען וועלכע עס פּארדינט דערמאָנט צו ווערען גאָנץ באזונדערס דער בונדיסטישער קעמפער א מ ס ט ע ר ד א ם פון מאָהילעוו. די פּאַלעסטינענסעס, וועלכע האָבען נעהאט א נשמה אין זיך און האָבען באקומען אביסעל בילדונג, איז נאטירליך געוואָרען אייניג אין דער שטיקענדיגער אטמאָספּערע פון די חובבי־ציון, וועלכע זיינען צוריק פּארקראָכען אין די אלטע

א וואונדערליכע באשעפעניש. די רעוואָלוציאָן פון „בונד" און דאָס לאָנד פון ציוניזם האָבען אלם צווויי שעפּפּערישע אידעען געמוזט פירען צו א נייער אידעאָלאָגישער און געזעלשאפטליכער שאפונג, צו א העכערען סינטעז. דער לופטיגער, אָרימענקער, נאציאָנאל־סאציאליסטישער געדאנק האָט זיך דאָ דערזעהן פאר העכערע פּראָבלעמען און גרעסערע פערספּעקטיוון. ער איז פארשוואונדען אין זיין באשרייבקטקייט און זיין פּלאץ האָבען פארנומען די נייע ערנסטערע און טיפערע זוכענישען נאָך א סינטעז צווישען סאָציאליזם און ציוניזם, די אידעאָלאָגישע קאמפען פאר דעם סאָציאליסטישען ציוניזם. עס האָט זיך אָננעהויבען יענע שטורמישע עפּאָכע פון דער אידישער אינטעליגענץ, אין וועלכער עס זיינען אנטשטאנען פּראָגראמען, טעאָריען, גרופּען, פּארטייען, שפּאלטונגען, פּאראיניגונגען, און וועלכע זוכען עד היום נאָך זייער לעצטע פּארטיינע און פּראָגראמאטישע אָבשלוסונג, אָבער וועלכע קענען אלע צוואמענגעפאסט ווערען מיט דעם א י י ן געמיינשאפטליכען וואָרט: סאָציאליסטישער ציוניזם.

נאנצען איין ביכעל, אמת א גלענצענד אויפגעשריבענעם, וועגען דאַרוויניזם, פון א. דאַווידסאָן. דאָס איז געווען דער איינציגער ציפֿליאָנאָקל, וועלכען די נאַציאָנאל־סאציאליסטישע אינטעליגענץ האָט אויסגעבריט פון אירע דים־קוסיאָנס־אייער.

אָט דיזע אלע נאציאָנאליסטען־סאָציאליסטען זיינען געווען אמאָליגע מער אָדער ווייניגער פארברענטע פֿאלעסטינצעס. דער אויסגעוועבטער פֿאלעסטיניזם האָט געגעבען פון זיך די נאציאָנאליסטישע ריחות אין דעם סאָציאליסטישען בוקעט. דיזע שמעקענדיגע נאציאָנאלע אידישקייט האָט אין גרונד געגומען דאמאָלט אזוי ווייניג געוואוסט, וואָם זי ווי! און וואָם זי זוכט, ווי רחמנא לצלן היינט. דער אונטערשייד איז נאָר דער, דאָס היינט לאבען גוטע פרייַנד פון דער אידישקייט, בשעת דאמאָלט האָבען שונאים דאמאָלט פאר איר אביסל מורא געהאט. ווער ווייס, אפשר וואָלטען שונאים דאמאָלט מער גרונד געהאט צו לאבען איידער מורא צו האָבען, וואָרום דיזע נאציאָ־נאָלע אידישקייט לאבט און ווייַנט צום סוף פון זיך אליין. די סאָציאליסטיש־נאציאָנאליסטישע שטימונג דאמאָלסט וואָלט זיך באלד געקענט אויסוועבען און אויסלופטערן, און מגולגל וועלן מיט הארצוויטאג אין קאָסמאָפאָליטישען סאָציאליזם מיט אידישקייט על פי אונס. דיזע שטימונג איז אָבער היסטאָ־ריש מגולגל געוואָרען אין עטוואָס אנדערעס און איז געוואָרען דער אויס־גאנגס פונקט פון נייע אידעאָלאָגישע און פארטיי שפאלטונגען און קאמפען דורך די צוויי גרויסע היסטאָרישע געשעהנישען אין אידישען פאָלק, דעם אויפטרעטען פון דעם פאָליטישען ציוניזם און דער גרינדונג פון „בונד", וועלכע זיינען ביידע פאָרגעקומען אין איין צייט, אין סעפטעמבער 1897.

דער ציוניזם, וועלכער האָט געגעבען דעם אידישען נאציאָנאליזם אין דער שטאָטס־אידעע דעם העכסטען אויסדרוק, איז אָבער געבליבען ליגען פאָליטיש און קולטורעל אין אידישען מיטעל־אלטער. דער „בונד" האָט נעגעבען דער אידישער רעוואָלוציאָן דורך דער גרינדונג פון א אידישער סאָציאליסטישער פארטיי איר שענסטע געשטאלט, האָט אָבער ניט געהאט דעם מוט אינגאנצען אראָבצואוואַרפען פון זיך די אסימילאציאָנס־שמאָטעס פון דער אידישער בורזשואזיע. דער ציוניסט, וועלכער איז אין זיין פרא־זעאָלאָגיע „ארויסגעצויגען פון גוי'שען גלות" עם כל ישראל יחיו אין ארץ ישראל, און איז אין ווירקליכקייט געפאלען כורעים פאָליטיש פאר די הארען פון גלות און געוועז סאָציאל שטומפ צו כל ישראל אחיו, איז געווען א משונה'דיגע בריה, פול מיט ווידערשפרוכען. דער בונדיסט, וועלכער האָט נערעדט פון דער אידישער רעוואָלוציאָן מיט איר ענדציל — די פרייהייט פון כיסהר פאר כל ישראל אין דער גלות־בלאָטע, איז געווען ניט ווייניגער

הערצל'ען האָט זיך דער קאָנגרעס איינגעגעבען קודם כל, ווייל ער האָט געהאט אויף סטעמפּס, און נאָך מער איידער אויף סטעמפּס. וואָלט הערצל געדארפט אָנקומען צו כלל ישראל, וועגען געלד, וואָלט ער פּאָרבייסען די ליפּען פון עגמת נפש, און דער קאָנגרעס וואָלט זיך אין בעסטען פּאל אויפגעלייזט אין א פּאָר מאמרים אויף די שפּאלטען פון דער שפּפּערישער אידישער פּובליציסטיק. אָבער הערצל האָט געהאט דריי גרויסע מעלות: א מיליאָן פראנק אין פּאקעט, א נשמה אין הארץ און א קליינינקע אכטונג פּאר די חכמה ליעזשאנקע פון כל המינים, וועלכע האָבען געגומען וואַרפען פּאפּירענע שטיינדלאך אין דעם בעסערען מענשען.

מיט דעם הייליגען געפיל פון א היסטאָרישער פּאראוואנדערונג זיינען זיך צונויפּגעקומען אן ערך 200 מענשען צום קאָנגרעס, וועלכע זיינען פון קיינעם ניט געשיקט געוואָרען, ווייל עס זיינען נאָר ניט געווען דאמאָלט קיינע ציוניסטישע אָרגאַניזאציאָנען.

דיזע 200 „דעלעגאטען", פון וועלכע א העלפט זיינען געווען סטודענטען, האָבען אָבגעהאלטען אין דעם קליינעם זאל פון דעם באזעלער קאזינא דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס און געגרינדעט די ציוניסטישע אָרגאַניזאציאָן.

אויף דעם ערשטען קאָנגרעס איז זיך צונויפּגעקומען א קריז פון נאַציאָנאליסטען־סאָציאליסטען פון פּארשידענע מינים. דר. פּארבשטיין און דר. בירנבוים, פון וועלכע דער ערשטער איז א סאָציאל־דעמאָקראטישער רעפּרעזענטאַנט אין דער שווייץ, און דער צווייטער איז א ראדיקאלער נאַציאָנאליסט, האָבען געהאט רעפּראָטען אויף דעם קאָנגרעס. דר. לאנדאו, וועלכער איז דאמאָלט ווייניגסטענס געווען א סאָציאליסט, איז געווען הערצל'ס רעכטע האַנט און דער רעדאקטאָר פון דער „וועלט". עס זיינען געקומען ראדיקאלען פון בערלין, מאַנפּעליע, צוריך, בערן, און די קליינע גאָלערי איז באשטאַנען כמעט אינגאנצען פון אייגענע חברים פון די קאָלאָניעס, כאטש נעם און ערקלער גלייך די סאָציאָלע רעוואָלוציאָן אין ציוניזם.

אָבער די אלע ראדיקאלען האָבען זיך אויף דעם קאָנגרעס עפענטליך ניט באטייליגט מיט זייער סאָציאליזם. עס איז געווען דער ציוניסטישער אָרגאַניזאציאָנס קאָנגרעס, וואָס זיין אָנהויב און זיין סוף איז געווען דער ציוניזם, די „עפענטליך־רעכטליך געזיכערטע היימשטאט אין פּאלעסטינא".

דערפּאר אָבער זיינען אויסערהאלב פון דעם קאָנגרעס געשטיגען הויך די כוואליעס פון דער דיסקוסיאָן וועגען ציוניזם־סאָציאליזם, און דיזע כוואליעס האָבען זיך שפּעטער פּארשפּרייט בכל תפוצות ישראל, וואו א אידישע אינטעליגענץ לעזט בילאך און זוכט דעם אמת. די נייעם איז אָבער באַשטאַנען אין דעם, וואָס די דיסקוסיאָן איז גלייך געשטעלט געוואָרען ניט מער

צו דער געשיכטע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם

(ערינערונגען)

1.

דער ציוניזם און דער בונד האָבען אָנגעטראָפען שוין איינציגע נאָציאָנאַליסטען־סאָציאַליסטען און א שטיקעל נאציאָנאַליסטיש־סאָציאַליסטישען סענטימענט אין דער אידישער אינטעליגענץ, וועלכער איז אָבער געווען נאָך גאַנץ אונקלאָר און אונזיכער. דיזע שטימונג האָט זיך געמוזט איצט אָנהויבען צו פֿאַרמירען, ווייטער צו ענטוויקלען, זיך קלאָר צו מאכען איר באציאונג צו די נייע ערשיינונגען, און איז אריינגעפאַלען, פארשטעהט זיך, אין דעם קעסעלגרוב פון קאמפען, מאטערנישען, איינזייטיגקייטען, שוואנקונגען, האָפנונגען, צווייפעל און פארצווייפלונגען. עס האָבען זיך אָנגעהויבען די חבלי לידה, די געבורטסווייען פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם.

אויף דעם ערשטען ציוניסטען־קאָנגרעס אין 1897 אין באזעל, זיינען זיך צונויפגעקומען א גאַנץ היבשע צאָל פון סאָציאַליסטען־נאָציאָנאַליסטען פון פארשידענע אוניווערזיטעטס־פלעצער און, געווינלעך, פון פארשידענע קאָלירען. אייגענטלעך האָבען זיך דיזע ראַדיקאַלען געדארפט צונויפקומען נאָך פריער אויף א צוזאמענפאָר אָדער קאָנגרעס, ווארום נאָך פאר הערצל'ען האָט מען שוין געריידט און דיסקוטירט וועגען א קאָנגרעס.

וועו איך וואָלט געפירט א בוכהאַלטעריע פון די אונענדליכע אוועגטען, וועלכע איך האָב פארבראכט אויף ארכאָפבריינגען די גאולה, וואָלטען די דיסקוסיאָנס אוועגטען וועגען א קאָנגרעס צוליב דער אָרגאַניזאציאָן פון דעם נאָציאָנאַל־פאַלעסטינישען אידענטום געקענט אויסמאכען א באזונדערען קאפיטעל. אויף א באשפרעכונג צוליב דעם ענין אין מיין שטודענטן־קאמפרל אין בערלין מיט א יאָר פופצען צוריק, האָט זיך באטייליגט די סמעטענע פון אונזער דאמאַלסדיגען קרייז פון סטודענטען און אקאדעמיקער. דער סוף פון דיזער אסיפה איז געווען ענליך צו פילע אנדערע אסיפות, אין וועלכע מיר איז נאָך אויסגעקומען אין לעבען זיך צו באטייליגען, דאָס הייסט, מען האָט פארגאסען דעם סאָציאַלען פעסימיזם מיט א היבשע פּאָרציע הייסע גלעזלאך טיי. דער עולם האָט זיך געהיצט און געקילט, ווי עס פירט זיך ביי אידישע אינטעליגענטען, ביז וואנען דר. נתן בירנבוים האָט א פרעג געטאָן די זעהר וויכטיגע נאציאָנאל־עקאָנאָמישע פראגע: חברה, וואו וועט מען נעמען אויף סטעמפּס? — דערמיט האָט דער קאָנגרעס־פּראָיעקט מיט איין קלאַפּ ארויסגעלאָזען די נשמה...

מאטיע, אידישקייט, אידיש-רעוואלוציאנערע טועכצען, האָט ער ביי זיי אויסגעלופטערט דעם לעצטען רעשטעל פון פאר'גנב'עטען סאציאליזם אדער אנארכיזם. אלץ מער און מער האָבען זיך פאנאנדערגעשידען ציוניזם און סאציאליזם און אויפגעשטעלט איינער געגען דעם אנדערען זייערע פייער־שפייענדע קאנאנען.

א אינווייניגער אינסטינקט און א טיפע איבערצייגונג פון א העכערען אמת האָבען מיר דאמאלט געגעבען דעם מוט אָנצוהויבען פריידיגען דעם סאציאליסטישען ציוניזם און שטעלען זיך געגען דער גאנצער אידישער אינטעליגענץ.

אויב אין דעם קאָפּ פון איין מענשען קען די אידעע פון א אידישען לאנד און דער אידישער רעוואלוציאָן זיך פאראייניגען צו דער שענסטער האַרמאניע, טא באר וואָס קען דאָס ניט וועלען דער לעבעדיגער שעפּערישער געדאנק פון דער גאנצער אידישער אינטעליגענץ, פון דעם גאנצען אידישען המון? דער שפּאט און די איראניע, דיזע וואָפען פון אלע קליינקעפּעלדיגע און פוסטע סטאדען־מענשען, דאַרפען געשטעלט וועלען ניט אויף דעם חשבון פון דער צייט. און איך האָב דאמאלט איבערגענומען אויף זיך די אונדאנק־באַרע אויפגאבע צו זיין א סאציאליסט צווישען ציוניסטען און א ציוניסט צווישען סאציאליסטען, און, עס פארשטעהט זיך, דאָס יעדער צד האָט זיך נעווענדט מיט די הענט און די פיס, און מיך אָבגעשיקט — צו דעם צד שכנגדו.

ווי עס פירט זיך אין דער זינדיגער וועלט, הויבט מען אָן יעדע נייע אידעע מיט א רעפעראט. מיין ערשטען פארזוך פון א סינטעז צווישען ציוניזם און סאציאליזם, אלס סאציאליסטישען ציוניזם, האָב איך געבאַרען אין א רעפעראט, וועלכען איך האָב געהאלטען אין צוריך אין 1898, אין דעם ציוניסטישען פאראיין „העסיאנא".

אין צוריך איז דער רעפעראט אראָבגענאנגען נישקשה. דער רעפעראט איז געווען געשריבען אין דער דייטשער שפּראַך און עס זיינען געקומען א גאנצער קריז פון דייטשע אנארכיסטען, פאר וועלכע, קיין אידעע פון ילוד אשה איז ניט פסול. אזוי דאָס די רוסישע „קאלאניע" האָט זיך אויסגעצייכענט דאמאלט מיט צוויי מעלות, אי זי האָט דעם רעפעראט ניט פארשטאנען, אי זי האָט זיך געשעמט צו דיסקוטירען פאר גוים. דערפאר אָבער האָט זיך דערזעלביגער רעפעראט אין בערן געענדיגט מיט א קאטא־סטראָפע. דער טייל פון פובליקום, וועלכער האָט דעם רעפעראט ניט כאר־שטאנען, און הפּנים דאָס עס איז געווען א גאנץ היבשער טייל אזעלכער, האָט אָנגעהויבען צום סוף פון דער לעקטשור, אנשטאט פּאטשען בראווא, צו שרייען בקול רם: בורשוא! „בורשוא" האָט געהאט דאמאלסט א דא־

אונטער דעם טיטעל נאציאָנאַליזם־סאָציאַליזם. נאָר א סך קלאָרער און קאָנסעקווענטער: ציוניזם־סאָציאַליזם.

וואו זאָלען זיך יעצט אהינטאן די נאציאָנאַליסטען־סאָציאַליסטען, בשעת דער אידישער נאציאָנאַליזם האָט באקומען זיין אויסדרוק און אָרגאַניזאציאָן אין בורזשואזען ציוניזם, און דער אידישער סאָציאַליזם האָט אויפגעלעבט אין דער אידישער ארבייטער־באוועגונג? וואָס פאר א סמיכת הפרשה האָט דער סאָציאַליסט מיט דער ציוניסטישער באוועגונג און אָרגאַניזאציאָן, און וואָס קען ער דאָרטען אויפטאָן מיט זיינע צען קלאַסען־קאַמף־פינגער, וועו דער ציוניזם ליגט דאָך סוף כל סוף אין די הענד פון די גוי'שע קיסרים און אידישע מיליאָנערען? און אויב דער סאָציאַליסט זאָל שוין גובר זיין דעם יצר הרע און זיך שטעלען אונטער דער בלוי־וויסער פאָן פון ציון, טאָ וואָס זשע וועט ער זאָגען דעם אידישען פראָלעטאריאט? די הארבסטע קשיא איז דאמאָלט באשטאנען אין דעם, ווי קען מען פריידיגען דעם ארבייטער פון אייַן זייט קלאַסען־קאַמף געגען די אידישע בורזשואזיע, און פון דער אנדערער זייט ציוניזם בשותפות מיט דער אידישער בורזשואזיע? דאָס זיינען געווען די פראגען, וועלכע האָבען דאמאָלט געהאלטען אין אויפרעגונג די קרייזען פון ראדיקאַלע נאציאָנאַליסטען און אידישע סאָציאַליסטען, אין וועלכע איך בין געשטאנען. פון גרינדען א נייע פּארטיי מיט א נייעם פראגראמאטישען אינהאלט, בעת דער ציוניזם און דער בונד זיינען נאָך ערשט געלענען אין די ווינדעלאך, דערפון האָט, נאטירליך, דאמאָלט קיינער ניט ג'חלום'ט.

די פאליטישע צוגעהעריגקייט פון דעם אינטעליגענט וועלט באשטימט א חוץ פון זיין בילדונג און טעמפּעראמענט, פון זיין מוח און הארץ, נאָך פון דעם אויף וויפיל דיזע אָדער יענע פּארטיי העלפט באפרידיגען זייַנע גייסטיגע און מאַראַלישע אינטערעסען.

דער ציוניזם מיט זיין בורזשואזער בעלי־בתישער קלויזנקעפעלדיגקייט און די זיבען מאָל רעאקציאָנערקייט, וועלכע ער האָט צונויפגעשלעפט פון אומעדום, וואו ער האָט זיך געקערט און געוואנדעט, האָט ביי די ציוניסטיש געשטימטע סאָציאַליסטען ניט געפונען קיין גרויסען חן. זיי האָבען זיך באלד געלאָזען שווימען מיט דעם שטראָם פון דער סאָציאַליסטישער באוועגונג, וועלכע האָט שוין אָנגעהויבען שטורמען אין רוסלאַנד, און האָבען באלד אָנגעהויבען פאנאנדערברייטען זייער שטאַרקען נאציאָנאַלען אינסטינקט אויף ניט געשטויגענע און ניט געפלויגענע קריטיק פון ציוניזם און בונדיסטישע אידישקייט. מיט דעם ציוניזם פון דיזע סאָציאַליסטען האָט עם געהאלטען שמאָל. נאָך שמאָלער האָט עם געהאלטען מיט דעם סאָציאַליזם פון פילע ראדיקאַלע נאציאָנאַליסטען. דער ציוניזם האָט ווי א כאַפּ געטאָן אונטער זיינע פלינלען און פליענדיג מיט זיי איבער אלע רוחות פון דיפלאָ־

מערקווירדיגקייט פון אזא סארט איינפאל. דערצו איז דער ארטיקל געווען געשריבען אין דייטש און בארעכענט אויף דאָס דאמאָלטדיגע ציוניסטישע פובליקום, פאר וועלכע סאָציאליזם איז געווען א ווילדע שרעקענדיגע באשעפעניש. די אידישע סאָציאליסטען אין דייטשלאַנד און עסטרייך זיינען, נאטירליך, ווייניג וואָס געווען מסוגל אויפצונעמען צויניסטישע אידעען און קאָרעגירען זייער סאָציאליזם. זיי זיינען געווען, און זיינען על פי רוב געבליבען ביז היינט, כפול־דיגע אסימילאַנטען, אי אלס אנגעהעריגע פון דער אידישער בורזשואזי, אי אלס אינטערנאציאָנאלע סאָציאליסטען.

גאנץ אן שטורם איז אבער דיזער פארזוך ניט איבערגענגען, און אין אייניגע קרייזען האָט ער ארויסגערופען אן אינטערעס און א דעבאטע. שוין אין יאר 1898, אין דעם ערשטען יאָר פון דעם פאָליטישען ציוניזם, זיינען ארויסגעוואקסען אין ווין ארבייטער ציוניסטען, אָדער בעסער געזאָגט, האַנדעלם אָנגעשטעלטע ציוניסטען אונטער דער פירונג פון דר. לאנדוי. דאָס מאָלט איז לאַנדוי געווען א ציוניסט און האָט זיך געהאלטען פאר א ראדיקאל; איצט איז ער ביידע זאכען ניט. נאָך דעם ווי לאַנדוי האָט געהאט עפעס א שטיקל סכסוך מיט הערצל'ען, האָט ער זיך א דרעה געטאָן נאָך לינקס און האָט זיך געשטעלט אָן דער שפיץ פון א ציוניסטישער ארבייטער פאראיינigung און באשאפען בלומרשט א ציוניסטישע ארבייטער באוועגונג מיט א קליינינקען זשורנאל אין דייטש פון 16 זייטלאך א מאָנאט: „דער אידישער ארבייטער". סאָציאליזם איז אין דיזער „באוועגונג" מיט איר זשורנאל ניט געווען אויף א רפואה. פאַרקערט, איז דאָרט געווען, ווי אין אלע ציוניסטישע ארבייטער פאראיינען אין אנהויב, א היבשע פאָרציע קריטיק פון סאָציאליזם און אידישער רעוואָלוציאָן בכלל. אויפגעקליבען האָט זיך דיזע „באוועגונג" פון אביסעל טראדיציאָנעלע האַנדעלסאָנגעשטעלטע פון א פאָר אינטעליגענטען מרי־נפש, וועלכע האָבען געהאט א שלעכטען אפשניט אין דער סאָציאליסטישער באוועגונג. פון דיזע קרייזען וואָלט זיך אבער געקענט אויסבילדען א קערנדעל פון באוואוסטזיניגערע עלעמענטען פאר א שפעטערדיגער פארטיי בילדונג, וועו דער גאנצער שטורם אין גלאָז וואסער וואָלט זיך ניט אויסגעשטורעמט אין א פאָר חדשים, נאָך דעם ווי דר. לאנדוי האָט זיך צוריקגעציגען פון אלע באוועגונגען בכלל. פון דעם דייטשישען „אידישען ארבייטער" זיינען ארויסגעקומען, אויף וויפיל איך געדינק, א פינף נומערען, און מיין ארטיקל און בראשור האָבען געפונען דאָרט א בריטע רעצענזיע.

א דעבאטע האָט שיעור ניט ארויסגערופען מיין בראשור אין אמעריקא אויף די שפאלטען פון דער דאמאָלטדיגער סאָציאליסטישער „נייע צייט", וועלכע איז רעדאקטירט געווען פון פילים קראנץ. דאָס אינטערעסאנטסטע

פּעלטע באדייטונג, אִדער דאָס פּלענט מיינען: דו ביסט א פּאַרך, אִדער דאָס פּלענט מיינען: איך פּארשטעה ניט וואָס דו רעדסט.

אָב'טענה'נדיג זיך צוריק מיט מיינע געגנער אין „דעם לעצטען וואָרט", האָב איך זיך געסטארעט אויסצוטייטשען דעם רוח „בורזשוא" אין דעם צווייטען זין. אָבער צי האָב איך געהאט אן ערפאָלג אין דעם, וויים איך אייגענטליך עד היום ניט.

דעם רעפעראט, וועלכען איך האָב געהאלטען אין צוריך און בערן מיט א פּארשידענעם מזל, האָב איך באלד דארויף, אונטער דעם נאָמען „די אידענפראגע", אָבגעדרוקט אין דער גרעסטער סאָציאָליסטישער מאָנאַט־שריפט אין יענער צייט „דייטשע וואָרטע", וועלכע איז ערשינען אין וויען. דער רעדאקטאָר פון די „דייטשע וואָרטע" איז געווען פערנערסטאפער, דער איצטיגער וויים־פּרעזידענט פון דעם עסטרייכישען פּאַרלאַמענט, מיט וועלכען איך האָב געהאט נאָך פון פריערדיגע יאָרען א פארבינדונג אלס מיט־ארבייטער פון די „דייטשע וואָרטע". שפּעטער האָב איך באארבייט דעם ארטיקעל אין א באזונדערע בראָשורע אונטער דעם נאָמען: „די אידענפראָגע און דער סאָציאָליסטישער אידענשטאַט".

אזוי האָב איך צום ערשטען מאָל ארויפגעבראכט דאָס פּראָבלעם פון דעם סאָציאָליסטישען ציוניזם אין דער אייראָפּעאישער סאָציאָליסטישער ליטעראטור, — מיט וואָס פאר אן ערפאָלג, וועלען מיר זעהען שפּעטער.

.2

מיין ארטיקעל אין די „דייטשע וואָרטע", ווי אויך מיין בראָשורע „די אידענפראָגע און דער סאָציאָליסטישער אידענשטאַט", איז ארויסגענאנגען פון דער אידישער נאָציאָן אלס גאַנצעם און האָט באהאנדעלט דאָס אידישע פּראָבלעם פון געשיכטס־פילאָזאָפישען און פּאָליטישען שטאַנדפּונקט. די טערמינאָלאָגיע רענעסאנס פון דעם אידישען פּאָלק און זיין אנשלוסונג צו דער רעוואָלוציאָן אין דעם סאָציאָליזם איז געווען דער שלום־אָפּפּארד פון די באטראכטונגען וועגען דער אידישער אידעע און לאָגע. אזוי ווי עס איז ניט געווען קיין טענדענץ צו באשאפען א סאָציאָליסטיש־ציוניסטישע פּארטיי, האָט אין יענעם ארטיקעל געפּעלט דער אויסגעשפּראָכענער אויסגאנגס־פּונקט פון די מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען פון דעם אידישען פּראָלע־טאַריאַט.

דיזער ערשטער ליטעראַרישער פּארזוך צו באגרינדען דעם סאָציאָליס־טישען ציוניזם איז יאָר 1898 האָט ניט ארויסגערופען קיין מערקבארען עכא. סאָציאָליסטען־ציוניסטען זיינען דאמאָלט ניט געווען, און דער אינטערעס צו אזעלכע קאמבינאציעס איז געווען העכסטענס נאָר וועגען דער קוריאָזער

דיפלאמאטישער שתדלן, פארוואנדעלט אין א קאריקאטור. עס האט זיך אנגעהויבען די סדרה פון דער ציוניסטישער דיפלאמאטי, וועלכע האט דעם ציוניזם אליין מער און מער געשטופט אין דעם אידישען מיטעל־אלטער, און אין דער אידיש־בורזשואזע מיאוסקייט. דער ציוניזם, וועלכער האט גע־פריידיגט די באפרייאונג פון דער אידישער נאציאן אין דער צוקונפט, איז געווארען א באוועגונג צוליב דער פארנארעשונג און פאליטישער פאר־פינסטערונג פון דער אידישער נאציאן אין דער געגענווארט.

הערצל, וועלכער איז געווען נאך זיין לאנג א פייאיגער, טאלאנטפולער זשורנאליסט, האט געהאט פארבינדונגען וועלכע זיינען ניט געגאנגען ווייטער, ווי די ליטעראריש וועלט און געוויסע קרייזען פון דער בורזשואזי. אלס פירער פון א אידישער באוועגונג האבען זיך ממילא די פעדים פון זיינע פארבינדונגען אנגעהויבען שפינען ווייטער; זיין פערזענליכקייט און זיין אידעע האבען באקומען א געוויסען צויבער, און דאס האט אים געשאפען נייע פארבינדונגען אין דער וועלט. הערצל האט ניט געהאט קיין שום פלאן פון זיין דיפלאמאטי, ער האט געקלאפט אין דער טיר, וועלכע האט זיך פאר אים צופעליג געעפענט, און האט דערביי אבער געהאט דעם ריכטיגען געפיל, דאס זיין אידישער עולם וועט קלייבען נחת פון יעדער שטיקעל ולפני מלכים יתיצב. די ערשטע קארט האט ארויסגעצויגען דער אוהב ישראל, ווילהעלם דער צווייטער. די מעשה איז געווען אזוי: אין דער ענגלישער געזאנדשאפט אין ווין איז געווען א פאסטאר, א ציוניסט, מיט, ווי געווייניליך, א שטיקעל קריסטליכע פניה. דיזער פאסטאר איז געווען אן ערציער אין דעם הויף פון דעם גרויסהערצאג פון באדען, וועלכער איז אויך געווען א פרומער פראטעסטאנט, און פארשטעהט זיך, ביבלישער ציוניסט. דער גרויסהערצאג פון באדען איז געווען א נאענטער קרוב און מחותן מיט דעם דייטשען קיסר, וועלכער האט אין זיך אפשר אלע מעלות, נאר קיין ביבלישער ציוניסט איז ער ניט. אט האט איר די פארבינדונגען צווישען דער אידישער גאולה און ווילהעלם דעם צווייטען. פון הערצלען צום פאסטאר אין ווין איז א האזען־שפרונג, און דורך דעם גרויסהערצאג אין באדען עפענען זיך פאר דער כנסת ישראל די קיסרליכע טירען.

וועגען דעם פאסטאר לוינט זיך אפשר צו פארלירען אייניגע ווערטער, ווארום דאס געהערט אויך אביסעל צו דעם קאפיטעל אין אידישער דיפלא־מאטי. ער פלעגט פארען אויף אלע ציוניסטישע קאנגרעסען, און אין באזעל, וועלכע איז דער צענטער פון דער פראטעסטאנטישער מיסיאן, איז ער געווען א גאנצער מליץ יושר פאר אידען. צו זיי זיינען שלעכט צי גוט, אבער דער פסוק האלט מיט זיי, — דאס איז געווען דער גרונד טאן פון זיין ציוניסטישער אגיטאציאן.

דערביי איז, וואָס מיין סאציאַליסטיש־ציוניסטישע אפיקורסות האָט געפונען אן אַדוואָקאַט אין דער פערזאָן פון בארוך. בארוך האָט אין דער „נייער צייט" געעפענט וועגן דער בראָשורע א סערע ארטיקלען איבער סאָציאַליזם־ציוניזם, און דער ערשטער ארטיקל איז געווען ווירקליך אן ערנסטער און גלענצענדער. מיט אן אויפריכטיגען און ערליכען טאָן האָט ער אויפגעדעקט די וואונד פון דעם אסימילאַטאָרישען סאָציאַליזם און ארויסגעשאָטען א גאַנצען פּאַק נאציאָנאַליסטישע אפיקורסות, וועלכע וואָלטען אפילו אין היינטיגע צייטען, וועו אידישקייט איז טרומף און שרייט פון אלעווינקעלאך, געמאכט א רושם. די דעבאטע איז אָבער ניט אָנגענאנגען. דער אסימילאַטאָרישער רעדאקטאָר, פיליפּ קראַנץ, האָט נאָך דעם ערשטען ארטיקל בארוך'ס, אָפּגעהאקט די וויטערדיגע סעריע און האָט אויך ניט געגעבען דעם צוגעזאָגטען אנטוואָרט. די דעבאטע האָט זיך געענדיגט מיט דעם אלטען אידיש־אסימילאַטאָרישען: שא, שטיל, אידען... בארוך האָט זיך אָבער פארדינט גאָלדענע עפּאָלעטען, און ער קען מיט א געוויסען שטאָלץ זאָגען, דאָס אין זיין זשארגאָנישער, אסימילאַטאָרישער קאריערע, איז דאָך פאראן אויך א שיינער פינטעלע, וועו ער האָט זיך אמאָל אין זיין שרייבען אָפּגענעבען א שטיקל חשבון הנפש...

דאָס איז געווען דער איבערגעריסענער בת־קול, וועלכער האָט אָפּגעשאָלט נאָך מיין ערשטען ציוניסטיש־סאָציאַליסטישען רוף אין דער אידישער ליטעראטור. דערפאר האָט אָבער באלד אָנגעהויבען צו ברויזען א גאַנצער ים פון סאציאַליסטישער קריטיק געגען דעם ציוניזם, און פארשטעהט זיך, אויך געגען זיין סאָציאַליסטישען שטיפ קינד. דער אידישער סאָציאַליזם פון אלע קאָליירען האָט ערקלערט באלד דעם ציוניזם דעם קריג און האָט אין אים אָנגעהויבען וואַרפען גיפטיגע פיילען, וועלכע פלעגען אָפּשפרינגען פון דער גלאַטער הויט פון דעם ציוניזם, און טרעפען אָבער אין דעם הארצען פון די סאָציאַליסטען־ציוניסטען.

ווי דער ציוניזם האָט זיך אָרגאַניזירט אלס א באוועגונג, האָט ער אָנגעהויבען „טאָן", און טאָן הייסט ביי דער אידישער בורזשואזי זיין א גרטרייער אונטערטאָן. וואָס איז אידישע פאליטיק, פאָליטישער ציוניזם עטוואָס אנדערש ווי זיין טרייע אונטערטאָנען און געהן צו די „הארען" פון דער וועלט מיט דעם אידישען אדוני מלך. דער פאָליטישער מאכטלאָזער ציוניזם האָט זיך געמוטען פאר דער דיפלאָמאַטי, ווי די פאָליטישע מאכטלאָזע אידען האָבען זיך שטענדיג געמוטען פאר שתדלנות, און עס האָט זיך אָנגעהויבען ארויסצוואוויזען די מיאוס־קאָמישע זייט פון דעם ציוניזם. וואָס הערצל האָט מיט איין האַנט אלס פאליטישער טויער און ווייט־זעהער פון צוקונפט געשאפען און אויפגעטאָן, האָט ער מיט דער אנדער האַנט, אלס

ארבייטער קלאס אנגעהויבען אלץ מער און מער אנזאמלען זיך די שנאה און פּאראכטונג צום ציוניזם, וועלכער האט אויף יאָרן אויפגעהאלטען און פאר־שווערט דאס אריינדרינגען פון דער ציוניסטישער אידעע אין דעם אידישען פּראלעטאריאט און די פאלקס מאסע. פאר דעם סאציאליסטישען ציוניזם איז אקוראט ווי מיט א כונה באשאפען געוואָרען דורך דעם גאנג פון דעם ציוניזם גופא אן אונמענליכע אטמאספערע, אין וועלכער עס איז אים אוים־געקומען צו פירען א שווערען, ביטערען קאמף פאר זיין ביסעל עקזיסטענץ.

3.

אין דעם ערשטען יאָר פון דעם ציוניזם, צווישען דעם ערשטען און צווייטען קאָנגרעס, האט די ציוניסטישע באוועגונג שוין אָנגענומען איר געשטאלט. אין מערב־איראָפּא האט זיך אָנגעהויבען אָנצושליסען אין דעם ציוניזם די אינטעליגענץ און בורזשואזיע, אין וועלכע די אסימילאציאָן האט נאָך ניט אויסגעלאָשען אלע פונקען פון טראדיציאָנעלער אידישקייט. פאר די שטודירענדע יוגענט איז דער ציוניזם געוואָרען איבערהויפט די אייניציע פּאָרם פאר איר אָרגאניזאציאָנס באדערפנים. אין מזרח־איראָפּא, אין דעם צענטער פון די אידישע פּאלקס־מאסען, האט די אידישע פּאלקס־נשמה א ציטער געטאָן פון פרייד און ערוואָרטונג פון דער ציוניסטישער בשורה. אומעטום וואו דער אידישער גייסט האט געלעבט און געוועבט, האט דער ציוניזם דערוועקט די קוואלען פון נאציאָנאלע ענערגיע. דער אָרגאניזאָטא־רישער עלעמענט איז אָבער געוואָרען דער בעל־בתישער משכיל, דער בורזשואזער אינטעליגענט, דער האלב־טראדיציאָנעלער סטודענט, וועלכע זיינען נאָך געלעגען ראשים ורובם אין אידישקייט. פאר דיזער אינטעליגענץ איז נאָך געווען דער ציוניזם דער ערי מקלט פון אלע געפערליכע פּאָליטישע באוועגונגען, וועלכע האבען זיך דאמאלסט פאנאנדערגעקאכט אין רוסלאנד. האלבע אינטעליגענטלאך, סטודענטען מיט אידישע נשמות און א פּראקטישען קוק אויף דער וועלט, צוקונפטיגע טוער, קאזיאנע רבנים און נאך אזעלכע פּארשוינען האבען זיך א וואָרף געטאָן בקולות וברקים אויף ציון, און דער־וויל אנטרונען פון די בייזע כוואליעס פון דער רוסישער רעוואלוציאָן. פון דער אָרגאניזירטער ציוניסטישער באוועגונג האט זיך באלד אנגעהויבען הערען דער משכיל־בעל־בתיש־בורזשואזער ריח מיט אלע זיינע הארציגע פּארפומען. די אטמאספערע פאר די ערשטע שפּראָצונגען פון דעם סאציא־ליסטישען ציוניזם איז געווען א שטיקענדיגע.

אויף דעם צווייטען קאָנגרעס האט זיך שוין די פיזיאָנאמיע פון דער ציוניסטישער באוועגונג קלאָר ארויסגעוויזען. עס האבען זיך אויפגעקליבען אין באזעל שיינע נגידים, וועלכע זיינען אראָפּגעפּאָרען פון די קורערטער א

א באזונדער ספעציאליטעט איז ביי אים געווען אויסצורעכענען דעם קץ, וועלכער איז נאטירליך אויסגעפאלען גראד אויף די צייט ווען ער האָט מיט אייך געשמועסט. בשעת עס איז ארויפגעקומען דער אוגאנדא־פּראָיעקט, האָב איך אים געפרעגט וועגען זיין מיינונג. אלס ענגלישער בירגער און הערצל׳ס פריינט און פארערער, איז ער געווען נאטירליך, פאר אוגאנדא, אָבער תוך כדי דבור האָט ער אויך געפונען א פסוק אין צפניה, פון וועלכען ער האָט ארויסגעדרונגען באשיינפערלאך די נאכט־אזיל פון אוגאנדא. אָט דיזער פאסטאָר וואָלט אין א אידישער פארטיי אן ערך געווען פון די משוגעים מפורסמים, אָבער אין פירסטליכע הויפען איז ער געווען א חכם און ער האָט דאָס צונויפגעקייטעלט הערצלען מיט דעם גרויסהערצאג פון באדען, און ווייטער מיט דעם דייטשען קיסר.

ווי הערצל האָט אָנגעהויבען פארצובאריטען זיין אוידיענץ ביי דעם דייטשען קיסר אין ירושלים דורך דיזע פארבינדונגען, אזוי האָט זיך אָנגעהויבען א פויקען־קלאָפערי לכבוד ווילהעלם׳ן אין דער ציוניסטישער פּרעסע, און באזונדערס אין דער „וועלט". די אידישע וועלט האָט פון די געפלאָגענעווען געשעהענישען נאטירליך נאָרניט געווואוסט, אָבער הערצל׳ס וועלט האָט אָנגעהויבען זינגען מזמורים און שירים ותשבחות פאר ווילהעלם׳ן, אזוי ווי ער וואָלט זיך געהאלטען ביי מגיר זיין. מען האָט אים פארגליכען מיט אלכסנדר מוקדון, וועלכער איז אויף אן אדלער מיט א שפיז און אַ שטיק פלייש אין דער הויך געפלויגען אויף די הימלען, און מיט אלע גרויסע בריות פון דער וועלט־געשיכטע, אלץ נאטירליך מיט דעם מיין ארויסצוקריגען פון אים א שטיקל גאולה. ארימער קיסר, נעבאך, האָט עס דיך די קלוגע ציוניסטישע דיפלאָמאטי געוואָלט אין זאק אריינגארען, וועלן ניט זכות אבות פון די האָהענצאָלערן וואָלטען דיר ניט בייגעשטאָנען!

ווילהעלם דער צווייטער האָט קיין אידענשטאט ניט אויפגעבויט, אפילו ניט נאָך דעם וועלן הערצל האָט זיך מיט דעם גאנצען אקציאָנס־קאָמיטעט פארגעשטעלט פאר אים אין ירושלים און די שילער פון מקוה ישראל האָבען געזונגען דאָס דייטשע נאציאנאל ליד. דיפלאָמאטיש איז, נאטירליך, געווען דער רעזולטאט דערפון, דאָס די טערקישע רעגירונג האָט נאָך מער פאר־שארפט דאָס געזעץ געגען די אידישע אייגנוואנדערונג אין פאלעסטינא. ביי אידען האָט איבער דיזער שטיקל דיפלאָמאטי יא גאָהאט גרויסע רעזול־טאטען. הערצל׳ס אויטאָריטעט איז ביי דער אידישער בורזשואזיי, באזונ־דערס אין מערב אייראָפּא שטארק געוואקסען, און די דייטשע אידען האָבען אָנגעהויבען צו קוקען אויף דעם ציוניזם מיט א שטיקל רעספעקט, ווי אויף א זאך וואָס האָט א שטיקל שייכות מיט דער מציעסטעט. דערפאר, פאר־שטייט זיך, האָט זיך בא דער אידישער יוגענט, אינטעליגענץ, און ביים

יאָר, דאָס דער קאָנגרעס זאָל ארויסשיקען א אונטערטעניקייטס־טעלעגראַם דער צאר ניקאָלאי, כדי פארשטעהט מען, ער זאָל האָבען אייך־עלקייט און אָבענטפערען צוריק מיט א שיינעם שלח־מנות. נאטירליך, האָט דיזער פאָרשלאָג אַרויסגערופען א ליאַרם און סקאַנדאַל פון זייטען פון די איינינע סאָציאַליסטען, וועלכע זיינען געווען אין קאָנגרעס. די אידישע יוגענט אויף דער גאַלעריע האָט א ציטער געטאָן וועגען דער נאציאָנאַלער שאַנדע. אזוי ווי אן אויפשטימונג־ער באשלוים פאר א טעלעגראַם וואָלט ניט געקאָנט דורכגעהן און עס וואָלט חלילה געווען א חלול השם, האָבען די קאָנגרעס דיפלאָמאטען דוחה געווען דעם גאנצען ענין מיט א אונטערטעניגער דאנקדעזאָלוציאָן, וועלכע מען האָט אָבגענומען און ארויפגעשלונגען בהפוגן.

אויב דער וועג פאר דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם איז שוין ממילא ניט געווען אויבגעשפרייט מיט רָאָזען, האָט דער בורזשואָזער ציוניזם ווי מיט א כיין אן אָן וועלבען נוצע פאר זיך פארלייגט דעם וועג מיט שטעבעדיגע דערנער. ניקאָלאי דער צווייטער האָט ניט אָבגעשיקט קיין שלח מנות אן ניט אויפגעבויט קיין אידען־שטאָט, אָבער די גאנצע אידישע רעדיקאַלע יוגענט, די אינטעליגענץ, די ארבייטער האָבען ערקלערט דעם ציוניזם דעם קריג אויף טויט און לעבען. אין דעם ציוניזם האָט דאָס אויפגעקלערטע און רעוואָלוציאָנערע אידענטום דערזעה די פאדטיי פון דער אידישער בורזשואזיע און רעאקציע, וועלכע געהט הענט אין האנט מיט די בלוטיגע רעגירונגען. „פאר די אידישע פרייהייט און רעוואָלוציאָן און געגען דעם ציוניזם!" איז געווארען באלד דער קריגס־געשרייי אויף דער אידישער גאס. אין דיזען קאמף־געשרייי איז פארשטומט געווארען אויך דער אמת פון דעם ציוניזם, וועלכער איז ארויסגעקומען אזוי אונריין און לעבערליך פון די טמא'דיגע ליפען פון דער אידישער בורזשואזיע.

דעם רעזולטאַד אין דעם קאמף געגען דעם ציוניזם און דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם האָט געשלאָגען דר. ח. זשיטלאָווסקי. דר. זשיטלאָווסקי איז געשטאנען האמאָלט שוין אויף יענער זייט פון דעם שוועל פון ציוניזם. אויף וויפיל איך דערמאָן זיך, האָט ער געצאָלט א שקל און האָט זיך באטייליגט אין די וואָלען צום צווייטען קאָנגרעס. נאָך דעם צווייטען קאָנגרעס, וועו אלע וויכטיגן האָבען אָנגעהויבען בלאָזען געגען דעם ציוניזם, האָט דר. זשיטלאָווסקי ארויסגעגעבען ביים „בונד" אונטער א פסעוודאָנים א בראשור: „ציוניזם אָדער סאָציאַליזם", וועלכע האָט געזאָלט געבען דעם ציוניזם און דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם דעם טויט־קלאפ. דער טאָן פון דער בראשור איז געווען די אויפבאָבע קאריקאטור־מארקסיסטישע ערקלערונג פון דעם ציוניזם. אזוי ווי די אידישע בורזשואזיע ליידעט פון דעם אנטיסעמיטיזם און קען ניט געפינען קיין מארק פאר איר געשעפט און האנדעל, ווייל זי

קוק טאן אויפ'ן ציקאוועס, זיידענע יונגע רבנים, לשון־קודש שרייבער, דאקטוירים און אדוואקאטן, וועלכע זיינען חלילה ניט געבאפט נעווארן פון סאציאליזם. הקיצור אלע עשרת בני המן מיט די פרשנדתא'ס און ויזתא'ס. אויבען אן האבען זיך אוועקגעזעצט פערוועגילדעס, שיינע מלוים, אויף דער בינע האט מען געמאכט א הסבה־בעט פאר רבנים מיט לאנגע זופעצעס, חזנים, מגידים, וואדום דעם איראפפער הערצל האט זיך געוואלט, דאס דער קאנגרעס זאל האבען א שטיקעל ארבעטאלישעס אויסזען. דאך האבען אויף דעם קאנגרעס געשוועבט אויך סאציאליסטישע ווינטען. אלס דעלעגאטען זיינען געווען אייניגע סאציאליסטען נאך פון דעם ערשטען קאנגרעס, צווישען וועלכע עס האט זיך געפונען דיזעם מאל נאך בערנארד לאזאר, דער בארימטער פראנצויזישער אנארכיסט און ליטעראט. די גאלעריעס זיינען געווען איבערגעפילט מיט סטודענטען און סטודענטקעס, וועלכע זיינען געשטאנען אין קאסמאפאליטישען סאציאליסטישען לאגער, און אין וועלכע עס האט אבער גאלעבט טיילוויוייז א ערליכעס גיפיל פאר דאס אידישע פאלק. פון דיזער יוגענט זיינען אין די שפעטערדיגע יארען ארויסגעוואקסען ניט ווייניגע סאציאליסטישע ציוניסטען.

לויט הערצל'ס רעכנונג האט דער צווייטער קאנגרעס געהאלפט זיין א שטיקעל פארשפיל פאר זיין דיפלאמאטיע מיט דעם דייטשען קיסר. דער קאנגרעס האט געדארפט ווייזען פאר דער וועלט די שטארקייט פון דעם ציוניזם, און געזאלט אזוי צו זאגען געבען הערצלען דעם מאנדאט פון אידישען פאלק, דאס די טויערען פון ווילהעלם'ס קייזערליכען פאלאץ זאלען זיך פאר אים ווייט און בריט עפענען. טוט זיך אבער א דרעה דאס בלינדע ראד פון דער וועלט געשיכטע, און בשעת די פערוואגילדעס קאנגרעסעווען, ברייננען די צייטונגען די ידיעה, דאס ניקאלאי דער צווייטער וויל ערליזען די אומגליקליכע מענשהייט פון מלחמות און ברייננען דער וועלט דעם אייביגען פרידען. דער בלוטיגער צאר האט ארויסגעלאזען זיין אוקאז וועגען דער צונויפרופונג פון דער אינטערנאציאנאלער פרידענס־קאנפערענץ. זיינען אידישע קאנגרעס־דיפלאמאטען מיט די גוטע קעפ געפאלען אויף א שפיצעל, וויבאלד אז דו ניקאלאיקע ביזט שוין יא אזא אידעלער מענש און גיסט ארויס א אוקאז וועגען דעם אייביגען פרידען, צי איז ניט א סברא, דאס דו זאלסט זיך אויך אננעמען פאר ישראליק'ס קריוודע און טאקע ניט פוילען זיך און מאכען א אידישע מלוכה. א דענעמא, עפעס א שטיקעל פאריזער רעפארטער פון רוסישע צייטונגען, רעדט זיך דורך וועגען דעם געניאלען פראיעקט מיט הערצל'ען, הערצל כאפט זיך אן ווי אן א חיפען שטיין, און באלד וועלט פארגעשלאגען דעם ציוניסטישען קאנגרעס, דעם קאנגרעס פון דער אונטערדריקטער נאציאן, וועלכע ווי זיך באפרייען פון דעם צאר'ס

וועקט אין אים זיין גאנצען באהאלטענעם אידישען געפיל. מיט אן אונגע־ווינלעכער רעדנערישער קראפט און א שטוינענדער דיאלעקטיק פלעגט ער מאכען דעם קונץ צו באווייזען פון סאציאליזם גופא, דאם אידען דארפען קיין סאציאליזם ניט. זה ינחמנו, אט דער וועט אונז אויסהעלפען, האבען זיך אנגעכאפט אן אים די ציוניסטען, וועלכע זיינען געשטאנען אומעטום אונטער די קאנאנען־שאסען פון דער סאציאליסטישער קריטיק. צו דעם קאמף נעגען דעם כאציאליסטישען ציוניזם איז נאך צוגעקומען די קונצען־מאכעריי פון די בונדיסטישע אריבערלויפער.

.4

ווי גרויס עם זיינען ניט נעווען די מניעות באר דעם סאציאליסטישען ציוניזם אי מצד דעם ציוניזם אי מצד דעם אסימילאטארישען סאציאליזם, האט דאך נעהאט די סאציאליסטיש־ציוניסטישע אידעע איר צויבערקראפט און האט נעווען צו זיך א אינטערעס. דיזער אינטערעס האט זיך ארויס־נעווייזען שוין בולט'ער אויף דעם דריטען ציוניסטישען קאנגרעס. די קאנגרע־סען אין באזעל זיינען נעווארען דער פלאץ, וואוהין עם פלעגען זיך צונויפ־קומען ניט נאר די ציוניסטען, נאר אויך די אידישע פארטיינע יונגענט, בפרט די וועלכע האבען נעהאט א שטיקעל שייכות צום אידישען נאציאנאליזם. עם פלעגען זיך צונויפקומען בונדיסטען, האלבע און פערטעל־נאציאנאליסטען, אומצופרידענע ציוניסטען, מיט א נאנצע מאסע סטודענטען און סטודענט־קעס. זיי פלעגען קומען הערען עטוואם וועגען דער אידישער נאולה און פלעגען אוועקפארען מיט א נעמישטען נעפיל פון שפאט, פאראכטונג און אביסעל פארוואונדערונג.

אויף דעם דריטען ציוניסטישען קאנגרעס אין יאר 1899 האבען זיך אבער שוין באוויזען די ערשטע סמנים פון די צוקונפטיגע ציוניסטיש־סאציאליסטישע ארגאניזאציעס. די פראגע וועגען דער באציאונג צווישען ציוניזם און סאציאליזם האט ארויסגערופען א טיפען אינטערעס ביי די ראדי־קאלע יונגע ציוניסטען, אזוי ווי ביי פילע בונדיסטען און אסימילאנטען. עם איז פון פילע זייטען אויסגעדריקט נעווארען דער וואונש, דאם איך זאל האלטען וועגען דיזער פראגע א רעפעראט, און איך האב אנאנסירט א רעפע־ראט אין דייטש: „דער סאציאליסטישער ציוניזם", אין א קליינעם זאל אין באזעל. דאמאלסט איז דאם ערשטע מאל נעברויכט נעווארען פון מיר, דאם וואר: סאציאליסטישער ציוניזם, אלם א נייע אידעע און באווענונג. די דעבאטע איז נעווען א שטורמישע, און עם האט זיך ארויסגעווייזען דער מערק־ווירדיגער פאקט, דאם אייניגע בונדיסטען האבען אויפגענומען דעם ציוניזם און דעם סאציאליזם פון זיך אבגעטרייסלט., בישעת פארקערט די ראדיקאלע

מאבען אן אייגענע אידישע מלוכה, כדי דאָרטען קענען פירען מסחר אומגע־שטערט. איך וויים ניט, אויב ווער עס איז האָט ווירקליך געגלויבט אין דיזער ערקלערונג פון ציוניזם, אבער פאר דעם דאמאָלסדיגען מארקסיזם אויף דער אידישער גאס איז זי געווען א פונדגרוב. ווי טאקע ערקלערען דיזע גאנצע זאווערוכע, וועלכע האָט זיך פארקאכט דורך דעם ציוניזם? וואָס היצט זיך אזוי די בורזשואזיע? וואָס שפילט מען דאָ אין אידעען? וואָס איז די אמת'ע פארבאָרגענע גרונטלאגע פון דעם רעש? די גאנצע מעשה ווערט פשוט ערקלערט דורך די געלד־אינטערעסען פון דער בורזשוא־זיע, הינטער אלע ציוניסטישע אידעאלען שטעהט באמת נאָר דער רובעל, וועלכען די פערווויגלדע וויל פארדינען אין דער אידישער מלוכה. דיזע פאָלעמיק מיט דעם יעמוד־עקאָנאָמיקע איז געווען אויף א ווייניקע א ווירק־זאמער מיטעל ביים „בונד" אין קאמף געגען ציוניזם, ביז עס איז געקומען אנאנדער טעאָרעטיקער און אויסגעקלערט עפעס אנאנדער זאך.

די שאנסען פאר דעם סאָציאליסטישען ציוניזם זיינען געווען טרויעריג. די פאָר סאָציאליסטען־ציוניסטען פון ערשטען קאָנגרעס זיינען אנטלאָפען אין „בונד" אדער אנדערע פארטייען. בערנאר לאזאר האָט פארלאָזען די ציוניסטישע ארגאניזאציאָן, ווייל ער האָט געגלויבט, דאָס מען דארף זוכען די דערגעהענטרונג צו די רעוואָלוציאָנערע יונג־טערקען און ניט לויפען צו קיסרים. דער ציוניזם איז געווארען דער סימבאָל פון רעאקציאָן, און זיין א ציוניסט איז געווען גלייך ווי זיין א פיינד פון אלע בעסערע און שענערע אידעען פון דער צייט.

פירען אן אגיטאציע אין יענער צייט פאר דעם סאציאליסטישען ציוניזם אין די סטודענטישע קאָלאָניעס איז געווען ניט גאר קיין דאנקבארע זאך. די ציוניסטען האבען נאָך מער פיינט געהאט דעם סאָציאליזם, אוידער די סאָ־ציאליסטען דעם ציוניזם. דערצו איז נאָך צוגעקומען די טרויעריגע ערשיי־נונג, דאָס אויב דער ציוניסטישער אמת האָט געמאכט וועלכען עס איז נצחון אין די רייען פון דעם סאָציאליזם, איז דער געווינס ניט אָנגעקומען דעם סאציאליסטישען ציוניזם פון דער פאנטאזיע, נאָר דעם בורזשואזען ציוניזם פון דער ווירקליכקייט. די איבערלויפער פון סאָציאליזם אין ציוניזם זיינען געווארען סטאָלבעס פון ציוניזם און גראָמילעס פון סאָציאליזם. אזא ראָליע איז אויסגעפאלען א געווייסען אבערסאָן אין זשענעוא, וועלכער האָט שפע־טער פארנומען א באדייטענדען אָרט אין דער ציוניסטישער יוגענט און אין דער דעמאָקראָטישער פראקציע. אבערסאן האָט געהערט צו יענע פריער פון מיר געשילדערטע עלעמענטן, וועלכע זיינען פון פאלעסטינצעס געווארען בונדיסטען. ער איז געווען פון אמסטערדאמ'ס קרייז. ער האָט געטראָגען דאמאָלט אויף זיינע פלייצעס אן אונרואיגע קאָפ, און דער ציוניזם האָט דער־

ארבעגענומען דורך אן ערקלערונג פון דעם כשר'ן ציוניזם דעם פלעק פון סאציאליזם. און אויף להבא, האט הערצל ערקלערט אונטער די אפלאדיס־מענטען פון קאנגרעס, דארפען אזעלכע הענדבילם דורכגעהן די צענזור פון דעם פרעזידיום. דעם נעקסטען טאג נאך דעם רעפעראט, האט מיר הערצל געזאגט מיט זיין באקאנטער פריינדליכקייט און וויציקייט: „קומט, איר סאציאליסטען, צו א זיבעטען קאנגרעס און טרייבט מיך ארויס". עס איז הערצלען ניט בשערט געווען צו זיין אויף דעם זיבעטען קאנגרעס, אבער גראד אויף דעם זיבעטען קאנגרעס איז געווען א גרויסע סאציאליסטישע פראקציע, און רויטע פלאקאטען גרויס ווי עוג מלך הבשן זיינען געהאנגען אין קאנגרעס־זאל און אנאנסירט סאציאליסטיש־ציוניסטישע מיטינגען און פארזאמלונגען. עס איז געווען די צייט פון דער רוסישער רעוואלוציע, און די ציוניסטען האבען נעבאך געמוזט שווייגען און צוקוקען צו דעם חלול השם...

דער אינטערעס אין דער אידישער יוגענט צו דעם סאציאליסטישען ציוניזם האט געהאלטען אין וואקסען. עס האבען זיך אנגעהויבען ווייזען אייניצלע אנהייבער פון דער נייער אידעע, וועלכע האבען שוין ארויסגע־ווייזען די טענדענצען צו גרופירען זיך. אבער אלץ איז נאך געווען אונ־קלאר, כאאטיש און אונזיכער, און פון די בעסטע רייד און אויסזיכטען האט זיך ניט זעלטען גאר אויסגעלאזען א בוידעם. אזוי למשל האט זיך מיט מיר געשטעלט אין פארבינדונג א געוויסער הערר ה י ק ע ל פון ברין אין עסטרייך, וועלכער האט פרעטענדירט צו זיין דער אנפירער פון אידישען האנדעלם אנגעשטעלטע און ארבייטער, וועלכע האבען געזוכט דעם וועג צו א ציוניסטיש־סאציאליסטישער ארבייטער־פארטי. דיזער הערר היקעל האט אויך אנגעהויבען ארויסצוגעבען אין ברין א צוויי־וועכענטליכע צייטונג אין דער דייטשער שפראך: „די אידישע פאלקס־שטימע", וועלכע האט זיך אויך ערקלערט, איך וויים ניט מיט וואם פאר א רעכט פאר דעם „צענטראל־ארגאן פון די אידישע ארבייטער און האנדעלם־אנגעשטעלטע". איך האב אויפגעשריבען דעם לייט־ארטיקל פאר דעם ערשטען נומער, וועלכער האט געזאלט זיין א פראגראם־ארטיקל פאר דער צייטשריפט און די צוקונפטיגע פארטי. עס האט זיך אבער באלד אויסגעלאזען, דאם דער פראגראם־ארטיקל האט געדארט אויף פוסטע וועלדער. דער רעדאקטאר פון דער „פאלקס־שטימע" האט אנגעהויבען דרוקען אין זיין צייטונג וואם עס האט זיך געמאכט, און אנגעהויבען קודם כל קלייבען אבאנענטען ביי אידען. באלד איז די צייטונג געווארען דער פלאץ, וואו אלע ארטיקלען, וועלכע די בעסערע ציוניסטישע צייטונגען פלעגען אריינווארפען אין פאפיר־קארב, האבען דארט אבגעלעבט תחית המתים. אין א קורצע צייט ארום האט די צייטונג אויך ארויסגעווארפען די צווייטע קעפעל: צענטראל ארגאן פון די אידישע האנ־

ציוניסטען האבען ארויסגעווייזען די טענדענץ צו געהן אלץ מער און מער אויף דעם וועג פון דעם סינטעז צווישען ציוניזם און סאציאליזם.

אלס איינער פון די ערשטע פון די ראדיקאלע ציוניסטען, וועלכע האבען אין יענער צייט שוין אין רוסלאנד געפרופט ארגאניזירען ציוניסטיש־סאציאליסטישע ארבייטער־גרופען, דארף דערמאנט ווערען דא ק. ט ע פ ע ר פון אדעס, וועלכען איך האב געטראפען אלס דעלענאט אויף דעם דריטען ציוניסטען־קאנגרעס. טעפער איז דער מערקווירדיגער אידישער אינטעליגענט, וועלכער האט איבערגעלעבט אלע אידישע און ניט־אידישע באוועגונגען אין רוסלאנד מיט א שטורמדיגען אונרוה. ער איז דאמאלט געווען אין זיין ציוניסטיש־סאציאליסטישער ענטוויקלונגס שטופע. דאס האט אבער ביי אים לאנג ניט אנגעהאלטען, אין צוויי יאר ארום האט ער זיך אבגעקערט פון ציוניזם און האט זיך געמאכט דעם קאמף געגען דעם ציוניזם פאר א באזונדערע ספעציאליטעט. דער גרונד איז געווען דער, וואס א סאציאליסטישע ארגאניזאציע האט נאך אלע פרובונגען אין יענער צייט זיך ניט איינגעגעבען, בשעת די ציוניסטישע יוגענט האט אין דער אזוי אנגערופענער דעמאקראטישער פראקציע זיך ארגאניזירט צום קאמף געגען דער אידישער רעווא־לוציאנערער באוועגונג און דעם סאציאליזם אויף דער אידישער נאם, אלץ אין נאמען פון דעם הייליגען ציון. דיזער קאנקרעטער פאקט האט נעווירקט אויף טעפער'ן, דאס ער זאל פארצווייפלען אן וועלכער עס איז מעגליכקייט אין א סאציאליסטישע ארבייטער באוועגונג מיט א טעריטאריאליסטישער אידעע. אין לויף פון מיין שפעטערדיגער אניטאציע האב איך נעטראפען אין לאנדאן פילע ארבייטער, וועלכע זיינען געשטאנען אונטער דעם איינפלוס פון טעפער'ן. זיי זיינען געווען לכתחילה ציוניסטען, אבער וויבאלד זיי זיינען געווארען אונטער טעפער'ס ווירקונג סאציאליסטען, האבען זיי זיך באלד אפגעזאגט פון ציוניזם. טעפער האט אויף אזא אופן געמאכט דעם ערשטען פארזוך צו ארגאניזירען סאציאליסטיש־ציוניסטישע גרופען אין רוסלאנד, אבער דער פארזוך האט זיך דאמאלט ניט איינגעגעבען.

אין צוזאמענהאנג מיט מיין רעפעראט: דער סאציאליסטישער ציוניזם, דארף דא דערמאנט ווערען אן עפיזאד, וועלכער איז כאראקטעריסטיש פאר דעם ציוניזם פון יענער צייט. כדי צו אנאנסירען דעם רעפעראט, איז פאר־שפרייט געווארען אין קאנגרעס אן איינפאכער הענדציל, אין וועלכען עס איז אנגעגעבען געווען דער טיטל פון דעם רעפעראט: „סאציאליסטישער ציוניזם", און דער פלאץ פון זאל. ביי די „ווערנאפאדאנע" ציוניסטען איז געווארען א שטיקעל ראזערך, סטייטש, מה יאמרו, וואס וועלען חלילה זאגען די קיסרים. מען האט גלייך דערלאנגט א הענדציל הערצל'ען און הערצל האט אויף א ווייע איבערגעריסען די פארהאנדלונגען און מקדש השם געווען און

געגען דיזער האלטונג פון „בונד" האט פראקטעסטירט אין דער פרעסע א זשע־נעווער גרופע פון „ציוניסטען־סאציאליסטען", וועלכע זיינען באמת אבער געווען נאר בונדיסטישע איבערלויפער און וועלכע זיינען שפעטער פארזונקען געווארען אלס רעאקציאנערע שונאים פון סאציאליזם אין דעם מוטנעם וואסער פון דער דעמאקראטישער פראקציע.

5.

אין לויף פון מיין לאנגיאריגער אגיטאציע פאר דעם סאציאליסטישען ציוניזם צווישען דער שטודירענדער יוגענט און אינטעליגענץ אין די מערב־איראפעאישע שטעדט איז ביסלאכווייז געשטיגען דער אינטערעס פאר דיזע נייע אידעע, און פון פארשידענע זייטען האט מען „אנגעבאטען" מיט מיר גרינדען א סאציאליסטיש־ציוניסטישע ארגאניזאציע. פון דיזע „אנבאטע־נישען" האב איך אבער קיין נחת געווויינליך ניט געהאט. די פארהאנדלונגען פלעגען פלאצען אין סאמע מיטען, וויל יענער צד פלעגט שטענדיג עפעס ניט וועלען פון מיינע תנאים. דער פלעגט ניט וועלען קאאפעראטיוו קאלא־ניזאציאן, ווארום ער האט געהערט זאגען, אז דאס איז א „אוטאפיע", און דער פלעגט ניט וועלען דעם נאמען „סאציאליסטיש", ווארום ער פלעגט זאגען, אז פאר ציוניסטען איז גענוג „סאציאל", און דער צד השוה פון כמעט אלעמען איז געווען, דאס זיי זיינען געווען געגען דעם רעוואלוציאנערען קאמף אין רוסלאנד. דער הויפט ארגומענט איז געווען, דאס וויבאלד מיר האלטען ביי אוועקפארען אין ארץ ישראל, טא וואס איז אונז דער חלוק, וואס פאר א מלוכה־פארם עס וועט זיין אין רוסלאנד.

אין יאר 1901 האב איך אין בערלין דערקענט אייניג האלבע אדער אפשר טאקע גאנצע ציוניסטען־סאציאליסטען, ווי זיי האבען אין יענער צייט אנגעהויבען ארויסצושפרעצען אייניגווייז צווישען דער שטודירענדער יוגענד. דורך זיי האב איך זיך געשטעלט אין אן איינגערע פארבינדונג מיט דעם קיעווער ציוניסטישען סטודענטען־פאראיין „קדימה", פון וועלכען עס האט זיך געהערט, דאס ער איז כלו רויט. פון יענעם קיעווער עולם זיינען אין די שפעטערע יארען טאקע ארויס א היבשע צאל אלערהאנדיגע פארטיי־מענשען, ספעציעל אבער סיימיסטען, הפנים וויל קיעוו איז געווען א ס־ר־ואוסקע שטאט. עס האט אויסגעזעהן, דאס די צייט איז געקומען צו פרואווען זיך ארויסצורופען א סאציאליסטיש־ציוניסטישע באוועגונג.

דיזע באוועגונג האב איך אנגעהויבען צו ארגאניזירען נאך דיזעלביגע כללים, ווי אונטער אזעלכע אומשטענדען ווערען געווויינליך באשאפען אזויגע באוועגונגען. פריער האבען זיך ארגאניזירט פיר מאן אין א פאראיין „העסיאנא", נאך דעם ערשטען סאציאליסט־ציוניסט משה העס. דערנאך

דעלם אנגעשטעלטע און ארבייטער, און אונזער ציוניסטיש-סאציאליסטישער רעדאקטאר איז געווארען א איד מיט א צייטונגס־ביזנעס.

וואם מער עס האבען זיך געוויזען סאציאליסטישע טענדענצען אין יענע יארען צווישען די יונגע ציוניסטען, וועלכע האבען געזוכט צו פארבינדען די אידעע פון דער אידישער פאלקסיטישער אויפלעבונג מיט א אידישער סאציאליסטישער ארבייטער־באוועגונג, אלץ עפטער פלעגט אויפטרעטען די אנטקעגענגעזעצטע ערשיינונג, דאם סאציאליסטען פלעגען אנטלויפען אין דעם שוים פון ציוניזם און דארט זיך פארוואנדלען אין כשר'ע בעלי בתים. אזעלכע חברה האב איך געטראפען אין לאנדאן אויף דעם פערטען ציוניסטען־קאנגרעס, וואו אייניגע פירער פון די סאציאליסטען זיינען אריבערגעשפרונגען צום ציוניזם און האבען מיט דערזעלביגער לייכטקייט געטומען זידלען דעם סאציאליזם, ווי פריער דעם ציוניזם. דיזע סאציאליסטישע איבערלויפער האבען, נאטירליך, ניט געגאסטן קיין וואסער אויף די שוואכע מילען פון דעם סאציאליסטישען ציוניזם, זיי האבען מער ווי אלע אנדערע פארשווערט זיין גאנג. אבער א געוויסע אונרו האבען זיי דאך אריינגעבראכט אין די קעפ, און די כוואליעס פון דער דיסקוסיע זיינען אומעטום הויך געשטיגען.

א שטיקל אונרוה האט ארויסגערופען אין די קרייזען פון דער אידישער פארטיינער אינטעליגענץ דער פראטעסט, וועלכען עס האט ארויסגעלאזען א גרופע פון זשענעווע, אונטערגעשריבען „סאציאליסטען־ציוניסטען". וועגען דער האלטונג פון „בונד" אויף דעם אינטערנאציאנאלען סאציאליסטען־קאנגרעס אין פאריז אין יאר 1900. דער אינטערנאציאנאלער קאנגרעס האט אנגענומען א רעזאלוציע, וואו עס איז אויסגעדריקט געווארען די סימפאטיע פון דעם סאציאליזם מיט די אונטערדריקטע פעלקער און די פארדאמונג פון די אונטערדריקער, קראמע יעוורעיוו נאטירליך. דער „בונד", וועלכער איז דאמאלט שוין געווען דער אייניציגער פארשטייער פון אידישען פראלעטאריאט, האט געמאכט א שווייג אויפ'ן קאנגרעס און האט חלילה ניט אריינגעטראגען קיין דיסאנאנס אין דער שטילער הארמאניע פון די צאלרייכע אידישע מיטגלידער פון קאנגרעס. אין די קרייזען פון דער אידישער אינטעליגענץ האט אבער די מעשה פארדראסען, און די ציוניסטען האבען געמאכט פרעטענזיעס. ציוניסטען פלעגען טענה'ן, אויב איר בונדיסטען האט פארראטען דאם אידישע פאלק אויף דעם אינטערנאציאנאלען קאנגרעס, האבען מיר ציוניסטען פארראטען דאם אידישע פאלק דורך די אונטערטעניקייטס־טעלעגראמען צו אלע צוררי ישראל אויף דעם ציוניסטישען קאנגרעס. גיט איר א שטאך דעם אידישען פאלק פון איין זייט, גיבען מיר אים א שטאך פון דער אנדער זייט, און מיר זיינען זיך אלע מיטאנאנדער גלייכע העלדען.

געווען די צאָל פון דער „פארטיי". מיט דיזען פּראָקטישען ארגומענט האָט ארומגעפּאָכטען צביון, וועלכער איז דאָמאָלט געווען איינער פון די גייסטיגע פירער פון „בונד". צביון איז געווען לכתחילה א פארבראַנטער ציוניסט, נאָכ־דעם ווי ער האָט פארזוכט פון דעם עץ הדעת פון סאָציאָליזם, איז ער אנטלאָ־פון עם כל ישראל אחיו אין „בונד", און איז דאָרטען געוואָרען דער מומחה אויף ציוניזם. אין דעם „אידישען ארבייטער" פון 1900, דעם וויכּנשאַפט־ליכען אָרגאַן פון „בונד", איז אָפּגעדרוקט געוואָרען אן ארטיקל פון צבין וועגען דער נאַציאָנאַלער פראַגע, וואו דער פּארפאַסער האָט ערקלערט פּאַר דער גאַנצער וועלט, דאָס פון ציוניסטען־סאָציאָליסטען האָט קיינער גאָרנישט ניט געהערט, איז דערפון די ראיה, דאָס אזא סינטעז איז ניט לאָגיש פון קאָפּ ביז די פּיס.

אין דעם יונגען ציוניסטישען לאָגער האָט אָבער דיזע שריפט פּארגרע־סערט נאָך מער די אמרוה און זוכענישׂ, וועלכע האָט דאָמאָלט אָנגעכאפט די יוגענט, אָבער דערווייל גאָרניט אין זין פון סאָציאָליסטישען ציוניזם. דאָס אויפטרעטען פון דער סאָציאָליסטישער שטרעמונג האָט קודם כל גע־געבען אן אָנשטויס צו דער ענטשטעהונג פון דער אזוי אָנגערופענער דעמאָ־קראַטישער פּראקציע. דיזע דעמאָקראַטישע פּראקציע האָט געוואָלט כאפּען צוויי האָזען מיט איין מאָל, ערשטענס האָט זי געוואָלט באשאפען א מער פּראָגרעסיוון פּאַרם פון ציוניזם, און צווייטענס האָט זי געוואָלט דינען אלס אָבטיילונג געגען דער סאָציאָליסטישער סכנה. אין ווינטער 1902, בשעת דעם פינפטען ציוניסטישען קאָנגרעס, איז אין באזעל אָפּגעהאלטען געוואָרען א קאָנפערענץ פון אינגערע און יונגע ציוניסטען, פון וועלכע עס איז ארויס־געוואקסען די דעמאָקראַטישע פּראקציע. איר גרונט אידעע איז געווען די פּארהיטונג פון דער ציוניסטישער יוגענט פון דעם סאָציאָליזם און די אָבשיי־דונג פון דעם בעל־בתישען ציוניזם. ניט א קאָנסטיטוציע אין רוסלאַנד, נאָר א דעמאָקראַטישע קאָנסטיטוציע אין דער געשעפטסאָרדנונג פון דעם ציוניסטישען קאָנגרעס איז געווען דער דעמאָקראַטישער אויפטו פון דער פּראקציע. און אז איינער פון די פירער פון דער פּראקציע האָט אויסגע־דרייטלט דעם המן מן התורה, דאָס פון דעם סאָציאָליזם גופא דארפען אידען ניט זיין רעוואָלוציאָנער און סאָציאָליסטיש, און דאָס די אמת'ע רעוואָלוציא־נערען זיינען נאָר די ציוניסטען, האָט די יוגענד אָבגעהילכט פון פּריידגעשריי. די דעמאָקראַטישע פּראקציע האָט ניט געלעבט, אָבער זי האָט אויסגעדריקט די רעאקציאָנערע שטימונג פון דער גרויסער מאיאריטעט פון דער ציוניסטי־שער יוגענט דאָמאָלסט, און האָט אויף א וויילע ווירקליך געשאפען א מניעה פאַר דער ווייטערער ענטוויקלונג פון דעם סאציאָליסטישען ציוניזם.

האבען מיר געלאזט וויסען דער וועלט, דאס מיר עקזיסטירען, דורך די אראנזשירונג פון א רעפעראט: „דער סאציאליסטישער ציוניזם", וועלכען איך האב געהאלטען פאר דער „רוסישער" קאלאניע, אין רוסיש פארשטעהט זיך. דער רעפעראט האט נאטירליך ארויסגערופען א דיסקוסיע, און יעדער, וועלכער האט געהאט א האנט און א פוס, האט באוויזען די מעלות פון קאסמאפאליטיזם אין פארגלייך מיט אידישקייט. דערנאך האט מען אין דער „קאלאניע" אנגעהויבען וויזען מיט די פינגער אויף דער נייער פארטיי, וועלכע האט געצעהלט א מזומן מיטגלידער, און פון דער פאזיציע, דער נעגאציע און דעם קאמף פון די גייסטער האט זיך אנגעהויבען באוועגען א באוועגונג.

דעם קצור פון יענעם רעפעראט האב איך אויפגעשריבען אין דער פארם פון א קליינער בראשור און פארבארייטעט די ערשטע ציוניסטיש־סאציאליסטישע שריפט אין רוסישער שפראך: „וואזוואניע ק'יעוורעיסקאי מאלא־דיאשי, איזדאניע סיאניסטאוו סאציאליסטאו". דיזע שריפט האט אויפגעוויזען דעם ווערט פון א אידישעם לאנד פאר דאס אידישע פאלק און דעם אידישען פראלעטאריאט, האט געגעבען א שארפע קריטיק פון דעם ציוניזם און דער אידישער פאליטיק און ארויסגעשטעלט פאר דעם אידישען ארבייטער און דער אינטעליגענץ די לאזונגען פון א אידישעם לאנד, רעוואלוציאנערען און סאציאליסטישען קאמף און קריטיק פון דער אידישער טראדיציאנעלער רעליגיע. פאר דעם פראפיט פון דעם רעפעראט, וועלכער איז געווען א ערך 70 מארק, האט מען געגעבען אן אויפגאב צו דרוקען די בראשור און מען האט פארטיג געמאכט די ערשטע סאציאליסטיש־ציוניסטישע אגיטאציאנס שריפט. דער דרוק פון דעם ביכעל איז אנגענעבען געווארען לאנדאן, אבער באמת איז עס געדרוקט געווארען אין בערלין, נאר אזוי ווי די בערלינער פאליציי האט מער געהאלטען פון ציוניזם איידער פון סאציאליסטישען ציוניזם, און וואלט געקענט אנהויבען בודק זיין, ווער עס איז די גרופע, וועלכע עס האט ארויסגענעבען דאס ביכעל, האט מען משנה מקום געווען.

דיזע „וואזוואניע" איז שטארק געלעזען געווארען אין מערב־איראפא אזוי גוט ווי אין רוסלאנד, וואוהין עס זיינען ארייננעשמוגלעט געווארען פילע עקזעמפלארען. זי איז געלעזען געווארען מיט א געמישטען געפיל, ציוניסטען זיינען געווען שטארק אין כעס פאר אזא חלול השם, און סאציאליסטען האבען געקוקט אויף דער גאנצער מעשה ווי אויף א קוריאזיטעט, ווי אויף א באשעפעניש, וועלכעם איז למעלה פון דער מארקסיסטישער נאטורגעשיכטע. אזוי אבער ווי די פארטיי איז באשטאנען איינגאנצען פון א מזומן מענשען, איז בכלל דאך ניט געווען מיט איר זיך וואס צו רעכענען דאמאלט. דער בעסטער ארגומענט געגען דעם סאציאליסטישען ציוניזם דאמאלט איז

פון דער ס. ס. פּעריאָדע

די רעוואָלוציע און די אידישע בורזשואזי
די רעאַקציע און די אידישע רעוואָלוציע

די רעוואָלוציע און די אידישע בורזשואזיע *)

די רעוואָלוציע דעקט אויף די סודות פון דער מענשליכער געשיכטע. דער פארבאָרגענער קלאסען־קאמף, וועלכער איז די טרייבענדע און שעפּע־רישע קראפט אין דעם היסטאָרישען לעבען, טרעט אין דער רעוואָלוציאָנערער עפּאָכע ארויס אויף דער אויבערפלעכע פון לעבען און ווערט קענטיג און פארשטענדליך. די קלאסען אין דער געזעלשאפט ערקענען זיך אין דער רעוואָלוציע, זייער אידעאָלאָגיע פאלט צוזאמען מיט זייער סאָציאלען כאראק־טער, אין זייערע אידעאלען שפיגעלט זיך אפּ זייער לאגע. דער קלאסען־קאמף איז דערום צום ערשטען מאל אָנגעדרייטעט געוואָרען פון די געשיכטס־שרייבער פון די פראנצויזישע רעוואָלוציעס אין 19טען יאָרהונדערט, ביז מארקס, דער גרויסער קענער פון דער געשיכטע פון די רעוואָלוציעס אין פראנקרייך און דער טיילנעמער פון דער רעוואָלוציע פון 1848טען יאָר, האָט אויפגערעקט און וויסענשאפטליך באוויזען, אז דער קלאסען־קאמף איז דער וואָרצעל פון דער מענשליכער געשיכטע.

די רוסישע רעוואָלוציע האָט אויך אראָפּגענומען דעם שלייער פון די פארבאָרגענע קלאסען־היפּוכים און געגענזאצען פון דעם געשעפּטליכען לעבען אין רוסלאנד און האָט יעדען קלאס געהאלפען ערקענען זיין קלאסען־לאגע און זיין קלאסען־אידעאָלאגיע. און וואָס מער די רוסישע רעוואָלוציע ענט־וויקעלט זיך און ווערט שטארקער, אלס מער ווערט דאָס לאנד א קאמפּס־פלאץ פון קלאסען, וועלכע שטעהען איינע געגען די אנדערע, פאראייניגען זיך געגען דעם געמיינזאמען שונא, קעמפּען צווישען זיך און מאכען אויף א ווייל שלום אין געפּאר פאר אן אנדער קלאס, און ווערען שטענדיג געטריבען און געפּירט פון די קלאסען־אינטערעסען, וואס ווערען אלס קלאָרער און ערקענט־ליכער.

בישעת די רוסישע ליבעראלען האָבען ערשט אָנגעהויבען ארויסטרעטען אין פּאָליטישען לעבען אלס אן אָפּאָוויציאָנעלער עלעמענט, האָט זייער ראדי־קאליזם ניט געקענט קיין גרעניצען. די אידעאלאגען פון דער בורזשואזיע האָבען געוועקט זייער קלאס און געטריבען אלס ווייטער אויף דעם רעוואָלו־ציאָנערען וועג לויט די געשעהענישען, וועלכע האָבען זיך טענליך אָפּגעשפּילט אין לאנד. ווי די דייטשע ליבעראלען פון 1848טען יאָר, האָבען זיי זיך געהאלטען ווי אויפריכטיגע פרייַנד פון דעם אונטערדריקטען נידעריגען פּאָלק און האָבען גערעדט אָפּט גאָר אויף א האלב־סאָציאליסטישער שפּראך. אין

*) פון דער „נייער וועג" נומער 10, ווילנא, 13טען יולי 1906.

זי האָט געפֿריידיגט אידישע הכנעה און לאָיאַליטעט צו דער הערשענדער אָרדנונג, וועלכע זי זאָל ניט זיין, און געשטרעבט אין לאנד ניט נאָך הערשאפט נאָר דורך דולדונג. געגען דעם קעמפענדען פּראָלעטאריאט איז זי ניט געווען אזוי איבער אירע קלאסען־אינטערעסען, ווי איבער די אידישע „כל הצרות", וועלכע וואקסען כלומרשט ארוים פון דער אידישער רעוואָלוציע. זי איז געווען אזוי נידערשלאָגען, אז זי האָט ניט געהאט אפילו דעם סאָציאַלען און פּאָליטישען מוט צו שטרעבען אלס הערשענדער קלאַס נאָך פּאַליטישער הערשאפט.

דער בעסערער טייל פון דער אידישער מיטעל־בורזשואזיע, דער טייל, וועלכער האָט נאָך געהאט אידישע טראדיציעס, השכלה־קולטור און נאציאָנאַלע אינסטינקטען איז געשטאַנען אונטער דער פּאָן פון ציוניזם. נאַטירליך, איז ניט דער אידאַל פון א נייער אידישער געזעלשאפט, פון א פּארענדערונג פון די לעבענס־פֿאָרמען געשטאַנען פּאר אירע אויגען, דער ציוניזם איז געווען פון אין זייט דער אויסדרוק פון איר אונפֿייאיגקייט צום קאמף און איר פּאָליטישער האָפענונגסלאָזיגקייט, און פון דער אנדערער זייט א נאציאָנאלער חלום, אן אייגענע פּאָליטיק, א אידישליכע באוועגונג. די ציוניסטישע בורזשואזיע האָט דאָרום פּארשענערט גאָר פילע אידעען פון דער גאנצער בורזשואזיע, האָט זיי אָנגענאָמען אין א פילאָזאָפּיש און מאָראַליש מאנטלע, האָט דערפון געמאכט א נאציאָנאלע טעאָריע. עס זיינען ניטאָ און עס דארפען ניט זיין ביי אידען קיין קלאַסען, די פּאָליטיק פון אן אונטערדריקטען פּאָלק מוז זיין נאציאָנאלע אחדות. זי האָט געערדט אין נאָמען פון פּאָלק, פון די אונטערדריקטע און נידערשלאָגענע אידען, זי האָט געפּועפען קיין ציון פון דעם פּאָליטישען און עקאָנאָמישען גלות. אויך א סאָרט בטלנ'ישען סאָציאַליזם האָט זי געשאפען פון דער הייליגער אידישקייט. אין ארץ־ישראל וועט זיין א נאציאָנאַליזאציע פון ערד, שמיטה און יובל, אזוי ווי עס שטעהט געשריבען אין דער ניט מארקסיסטישער, אָבער סאָציאַליסטישער תורה. דאָס אידענטום איז כלו מאָראַל, מענשענליבע און גערעכטיגקייט, און דער מוסר־היהדות, וועלכען אחד־העם האָט ענטדעקט איז די סאמע אידישקייט. בשעת די ארומיגע ווירקליכקייט האָט דער מיטעלער בורזשואזיע גאָרניט געגעבען, האָט זי געשריען וועגען איר פּאָלקס־פריינדליכקייט, וועגען ציון, וועגען אידישקייט, וועגען אחדות, וועגען הייליגען מאָראַלישען, סאָציאַליסטישען אידענטום. געגען דעם רעאַלען קלאסען־קאמף פון דעם פּראָלעטאריאט האָט זי ארויסגעשטעלט די אידעאלע ציוניסטישע מלוכה, וואו דער אידישער סאָציאַליזם וועט געפינען זיין ריכטיגען אָרט.

ווי באלד אָבער עס איז אויסגעבראָכען די רעוואָלוציע און די ארומיגע ווירקליכקייט האָט באקומען פאר דער אידישער בורזשואזיע א וועדט, האָט

די אקטאָבער־טע, ביי דעם עלדישען אויפטרעטען פון דעם פּראָלעטאריאט האָט די „געוועלשאפט" געקלונגען אין אלע גלאָקען מכח דעם פּראָלעטאריאט, זיין גבורה'שאפט און גרויסקייט. די רעוואָלוציע איז געווען אייגהייטליך נעגען דעם נעמיינזאמען שונא. אָבער שוין נאָך דעם מאניפעסט און די אויפשטאנדען פון דעצעמבער האָט די בורזשואזיע אָנגעהויבען אלץ מער ערקענען איר אייגענעם „איך" און איר קלאסען־לאגע אין נעגענזאץ צום פּראָלעטאריאט. דעם ווייטערען קאמף איז שוין אויסגעקומען דעם פּראָלע־טאריאט פירען אליין. אין דומע האָבען זיך די קלאסען דיפערענצירט נאָך אלע ריכטונגען. די פּארטרעטער פון די בויערן און די סאציאל־דעמאָקרא־טען פון דער לינקער זייט צווינגען די בורזשואזע קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָ־קראטען (ק. ד.) אָנצונעמען זייער אמת'ן קלאסען־כאראקטער און צוריקטרע־טען מער נאָך רעכטס. פון די נעוועץ־פּראָיעקטען פון די קאדעטען, פון זייערע רעדעם און דיסקוסיעם איז שוין אלץ מער קענטיג זייער קלאסען־לאגע און אינטערעס, זייער שרעק פאר דער רעוואָלוציע, פאר דעם פּראָלעטאריאט, פאר דעם סאָציאליזם, זיי קעמפען שוין אָפען נעגען די „קראמאלע" און ריידען מכח דעם שווארץ־מאה'ריגען סאָציאליזם. די רעוואָלוציע דערוועקט דעם סאָציאלען באוואוסטזיין פון די קלאסען און שטעלט זיי איינע נעגען די אנדערע אין פאזיציע פון קאמף.

דאָס, וואס עס נעהט אָן אנדערש וואו אין גרויסען מאסשטאב, שפילט זיך אָפּ אין קליינעם אין דער אידישער וועלט. און אזוי ווי דאָס אידישע פאָלק איז אן אונטערדריקטעם און נעפינט זיך אין ניט־נאָרמאלע פארהעלטני־סען, זיינען דאָ די פארענדערונגען נאָך קענטיגער, זיינען די יעצט ארויסגעטרע־טענע קאָנטראסטען נאָך מערקבארער. דער סאָציאלער דיפערענציירונגס־פּראָצעס קומט פאָר ביי די רוסישע אידען שוין זייט פילע צענדליגער יאָרען און די קלאסען האָבען זיך שוין לאנג אויסגעבילדעט, אָבער די פאָליטישע פא־נאנדערטיילונג איז ניט נענאנגען אין גלייכער שריט, ווי די סאָציאלע. ביי דער אידישער בורזשואזיע האָט נאָך ביז איצט נעפעלט א ריין אויסגעשפּרא־כענע קלאסען־אידעאָלאָגיע. דער נאציאָנאלער דרוק איז נעלענגן אויף דעם גאנצען פאָלק, און די בורזשואזיע, וועלכע האָט ניט נעהערט צו דער הערשענדער נאציאָן און האָט ניט נעהאט דעם כח זיך אָנצושליסען צו דעם אָפּאָזיציאָנעלען עלעמענט פון לאנד, איז נעווען פאָליטיש נידערשלאָגען און נעפאלען. פאר די אויגען פון דער בורזשואזיע האָט ניט נעשוועבט קיין שום פאָליטישער אידעאל, קיין באשטימטע מלוכה־ארדנונג. איר האָפנונג אין דער ווייטער צוקונפט איז נעווען די גלייכבארעכטיגונג; איר רעאלע פאָ־ליטיק אין דער טרויעריגער נעגענווארט איז נעווען שתדלנות, איר קלאסען־נעפיל איז נעווען נאָך אלץ פארשמאָלצען מיט דער אידעע פון כלל־ישראל.

קלאס אין זיך אלע פעלער פון א הערשענדען קלאס מיט אלע שוואכקייטען פון אן אונטערדריקטען גלות פאלק.

די גייסטיגע אנפירערין פון דער ק־ד־טישער בורזשואזיע איז די ציוניס־טישע פארטיי. זי האט זיך נאך ביי דער פריערדיגער ארדנונג ארגאניזירט, א דאנק דער לאיאליטעט און אונטערטעניגקייט, זי האט געפירט א „נא־ציאנאלע פאליטיק" און ארויסגעשטעלט „היסטארישע לאזונגען" פאר דעם פאלק, און דערום האט זי אין דער רעוואלוציאנערער עפאכע געשפילט איר הויפט ראלע אין דער ארגאניזירונג פון דער אידישער בורזשואזיע אלס קלאס. אין דעם בורזשואזען ציוניזם טרעט דערום נאך שארפער ארויס דער חילוק צווישען דער פראזאלאגיע פון א קלאס, וועלכע מען די אביעקטיווע מעגליכקייט פאר זיין קלאסען־פאליטיק פעלט, און זיין אמת'ע פאליטיק בשעת ער קען אויפטרעטען אין ווירקען אלס קלאס. ביי דעם ערשטען שטראל פון דער פרילינגס זון האבען דיזע הייסע נאציאנאליסטען אראפגעווארפען פון זיך די ציוניסטישע טארבע און זיך אנגעהויבען צו פילען אלס רוסישע בירגער. דער גלות, וועלכער האט ביז איצט לגמרי ניט געקענט העלפען דעם אידישען פאלק, האט באקומען א גאר גאנץ פיינע ממשות. ארץ ישראל איז אפגעלייגט געווארען לעתיד לבוא, און דעם פאליטישען עולם־הזה האבען די ציוניסטען אנגעהויבען זוכען אין דער רוסישער מלוכה. די וועלט פון גאר ניט לאנג, או די שטיינער אין ארץ ישראל זיינען טייערער ווי ברויט אין חוץ לארץ — זיינען געווארען א מליצה. פארגעסען געווארען זיינען אלע וכוחים מכח קליין־קאלאניזאציאן, גרויס־קאלאניזאציאן, טשארטער, דער גלח פון „אלטניי־לאנד", אוגאנדא און אזוי ווייטער — צוליב איין גוט ווארט פון ראדיטשעוו אדער פעטרונקעוויטש פאר אידען, צוליב איין אידען פריינדליכען ארטיקל אין א ק.־ד־טישען בלאט. די מגידות פון די קאנגרעסען, די מליצות פון די ארץ ישראל'ניקעם, די פארברענטע לשון־קודש'דינע מאמרים זיינען געווארען איש און ווינט ווי די פאליטישע לופט לויפט האט זיך אפגעריניגט נאר אויף א האר. דער ציוניזם האט ארויסגעטראגען זיין פאליטיק פון ארץ־ישראל אין גלות, אין רוסלאנד, און אנשטאט דעם טרויעריגען עור לא אבדה האבען אנגעהויבען קלינגען פרייליכע רוסישע מעלאדיען.

און די ציוניסטען האבען זיך גלייך אנגעהויבען פילען אלס א קלאס, אלס די אידישע בורזשואזיע, און שוין ניט מער אלס כלל־ישראל. דא אין רוסלאנד, רעדט דער ציוניזם ניט שוין פון מוסר היהדות, פון דער אידישער מאראל, פון יובל און שמיטה און נאציאנאליזאציע פון ערד, פון ביבלישען סאציאליזם—אין הון־לארץ, אין גלות איז מען פשוט'ע ק.־ד'טען, מען שטעהט נאר רעכטס, מען וואלט געשטאנען גאר רעכטס ווען די גוים וואלטען ניט געווען אועלכע צוררים. אין גלות רעדט מען ניט קיין הויכע רייד וועגען

דער פּאָליטישער דיפערענצירונגס־פּראָצעס אין דעם אידישען לעבען געמאכט א גרויסען שריט פּאָרווערטס. אין דער רעוואָלוציע האָט די אידישע בורזשואַ־זיע באמערקט גלייכבארעכטיגונג, פרייהייט פון האנדעל און געשעפט, די אינערע גובערניעם מיט די גרינגע קאָנקורענץ, די עפענונג פון שולען און אוניווערזיטעטען פאר דער יוגענד, דאָס אויפהערען פון פּאָגראָמען און די אָרדנונג אין לאנד. די אידישע בורזשואזיע האָט זיך אָנגעהויבען צו דערקאָ־נען אלס א קלאס און האָט געפירט צוואמען מיט דער איבעריגער בורזשואזיע איר פּאָליטישען פּריליגיע. מיט דעם אידישען רעוואָלוציאָנערען פּראָלעטאריאט האָט זי לכתחילה אביסעל גאָר קאָקעטירט. זי האָט זיך געפילט אביסעל פארשעמט פאר אים און געוואכט אָפּוואשען פון זיך אלטע חטאים געגען אים. זי האָט אָנגעהויבען אויסדריקען אים אירע געפילען און האָט אים אָפּגערוימט אויף א ווייל דעם פלאץ אויף דער אידישער גאס. אָבער קוים האָט די רע־וואָלוציע נעבראכט דעם מאניפעסט פון דעם 17טען אָקטאָבער און דער בא־וואפענטער אויפשטאנד איז אונטערדריקט געוואָרען, האָט די בורזשואזיע אָנגעהויבען זיך שוין צו פילען אלס א באזונדערער קלאס מיט א באזונדערער פּאָליטיק. די אידישע בורזשואזיע האָט זיך אָרגאניזירט אונטער דער פאָן פון דעם קאדעטישען ליבעראַליזם, אין וועלכען זי האָט נאָך אריינגעפלאָכטען די דערגרייכונג פון גלייכבארעכטיגונג. שוין ביי די וואלען אין די דומע איז דער געגנזאץ צווישען דער בורזשואזיע און דעם פּראָלעטאריאט שארף ארויסגעטראָטען. בשעת דער פּראָלעטאריאט איז געווען פאר באָיקאָט, איז די בורזשואזיע מיט באגייסטערונג געלאָפען צו די וואל־פּארזאמלונגען, כדי אריינצושטופען נאָך אן אידישען דערגרייכער אין דער דומע. זי האָט זיך גלייך געווענדעט געגען דעם רעוואָלוציאָנערען פּראָלעטאריאט און די קלאסן־אינטערעסען זיינען שוין איר געווָאָרען קלאָר און פארשטענדליך. נאָר די אידישע הכנעה, די ציטערניש פון אמאָל, די אונפייאיגקייט אפילו שארף אויסצודריקען אירע ליידען און אירע וואונשען האָט די אידישע בור־זשואזיע מיט זיך געמוטמען אין איר פּאָליטישען וועג. וועלכע הכנעה'דיגע פּאָליטיק פירען דאָך די אידישע דעפוטאטען אין דער דומע! נאָך האָבען זיי ניט געהאט דעם מוט אויסצוריידען איין שארפען וואָרט געגען דער מער־דערישער רעגירונג פון פּאָגראָמשטשיקעס, וועלכע באָדט זיך אין אידישען בלוט, ניט נאָך דער דעקלאראציע פון דעם מיניסטעריום, ניט נאָך אורופאָוו'ס רעדע, ניט נאָך דעם ביאָסטאָקער פּאָגראָם. דער קרעמערשער מוח, דער מקח וממכר'דיגער שכל פון דעם אידישען דערגרייכער טראכט נאָר מכח דעם ווי „אריינכאפען" פּראָווען, ווי צו פירען אזא שטילע און קלוגע פּאָליטיק, דאָס אידען זאָלען באקומען גלייכבארעכטיגונג און דער „עם הדומה לחמור" זאָל עם אפילו גאָר ניט באמערקען. די אידישע בורזשואזיע פּאראיניגט אלס

רוסישען און אידישען לעבען פארשטעהט זי פון איר קלאסען־שטאנדפונקט און איר קלאסען־אינטערעס. ניטאָ קיין ציון, ניטאָ קיין אידענשטאט, ניטאָ קיין מוסר היהדות, ניטאָ קיין כלל־ישראל. מיר זיינען אידען־סוחרים, אידען־קרעמער, אידען־געשעפטסלייט און דארפען די גלייכבארעכטיגונג, ווי א פיש וואסער. מיר גלויבען אין גאָרניט, מיר האלטען פון גאָרניט, מיר ווילען גאָרניט. Apres nous le Socialisme, נאָך אונז מעג קומען אפילו דער סאָציאליזם, אפילו די דיקטאטור פון פראָלעטאריאט. מיר זיינען אידען, וועלכע ווילען פארדינען א רובעל ביי די אומות־העולם, מיר זיינען אידען פון דעם אלטען, אלטען, אלטען שטייגער.

(1906).

פאָלק, וועגען גלייכהייט, ווי אין ציוניזם, מען ווארט נאָר אויף גלייכבארעכ־
טיגונג, אויף דעם רעכט צו האנדלען און מאכען געשעפט אין גאנץ רוסלאנד.

א חוץ דער בורזשואזיע איז אָבער פאראן אין אידישען לעבען א פּראָ־
לעטאריאט, א קעמפענדער, רעוואָלוציאָנערער, סאָציאליסטישער פּראָלעטא־
ריאט. ביי אים געפינען אלע פּראָבלעמען פון פּאליטישען און ספּעציעל אידי־
שען לעבען נאָר אן אנדערע לייזונג. ער שטעלט זיך צו דער רעוואָלוציע, צו
דער אידישער צוקונפט, צו דער אידישער געגענווארטס־פּאָליטיק נאָר אנ־
דערש ווי די אידישע בורזשואזיע. די בורזשואזיע מוז זיך דערום איצט
אָפּגרעניצען פון אים, וואָרום ער איז ניט מער א נוצליכער קעמפער מיט איר
צוזאמען, נאָר א באזונדער קלאס מיט זיינע אידעאלען און זיינע אייגענע
שטרעבונגען. און די בורזשואזיע מאכט ניט קיין לאנגע צערעמאָניעס, דער
קלאסען־אינטערעס פירט זי אויפ'ן ריכטיגען וועג. זי ערקלערט זיך אָן שום
ענטשולדיגונג און לאנגע חקרנות געגען דער רעוואָלוציע, געגען דעם סאָ־
ציאליזם און געגען דעם פּראָלעטאריאט. און דאָ מאכט אויך די התחלה די
ציוניסטישע בורזשואזיע. דער מאָמענט איז געקומען, וואו ס'איז ניטאָ זיך
וואָס צו שעמען און באהאלטען זיך, דער רעאלער מאָמענט וואו די בורזשוא־
זיע האָט זיך דערפילט אלס א קלאס, אין אן ארטיקעל אין דער „כראָניקא
יעוורעיסקאָי זשיזני" פון נומער 24: „די רעאלע קרעפטען פון דעם מאָ־
מענט", ווייזט ארויס דער בורזשואזער ציוניזם זיין אמת'ן רעאקציאָנערען
כאראקטער אין דער רעוואָלוציע. מיט דעם באקאנטען ציוניסטישען צינ־
וועלט אויסגעלאכט די רעוואָלוציאָנערע און סאָציאליסטישע באוועגונג פון
די ארבייטער און דער יוגענט אין דעם נגון פון „נאָוואָיע וורעמיא". מיט ציו־
ניסטישער אונווישענהייט וועלט די איצטיגע רעוואָלוציע ערקלערט אלס א
בורזשואזע פּארלאמענטארישע אָפּאָזיציע געגען דער רעגירונג. בשעת די
סאָציאליסטישע פּארטייען האָבען גאָרניט קיין וועלט. ווי ביי די גוים איז,
אזוי, הייסט עס, איז אויך ביי אידען. די בורזשואזיע און קודם כל די ציו־
ניסטישע בורזשואזיע מאכט די רעוואָלוציע, זי מאכט זי אָרענטלעך, שטיל,
פּארלאמענטארישׁ, און ניט חלילה צוליב דעם פּראָלעטאריאט, צוליב דעם סאָ־
ציאליזם, צוליב כלל־ישראל, זי מאכט זי צוליב זיך, צוליב דער אידישער
בורזשואזיע, צוליב האנדלס־פּרייהייט און גלייכבארעכטיגונג. דאָס רעאק־
ציאָנערע ציוני־ציוניסטישע בלעטל דריקט אויס די טיפסטע געפילען פון
דעם אידישען סוחר, וען זי שרייט צום סוף אויס, אז דער סאָציאליזם איז
נעגען די אינטערעסען פון דעם אידישען פּאָלק.

אזוי האָט די רעוואָלוציע נאָך מער אויפגעדעקט דאָס אידישע לעבען.
די אידישע בורזשואזיע האָט זיך דערקענט אלס קלאס און וואָרפט אוועק פון
זיך די אלטע מליצות און די אמאליגע מגידות. אלע פּראָבלעמען פון דעם

א שפיל און א געלעבטער, וועלכער ווערט אויסגענוצט פאר די פארשידענסטע צוועקען און פארשפאטעט צוליב די פארשידענסטע צילען פון דעם פארווי־קעלטען היסטארישען גאנג.

דער איד איז געווינלעך פאר די רעאקציאנערע כחות פון דער געזעל־שאפט דער נאטירליכער טרעגער פן דער רעוואלוציע, דער געבאָרענער רע־וואלוציאנער. אבער אייגנטלעך ניט אזוי אלס קעמפער, אלס ארגאניזירטע געזעלשאפטליכע מאכט, נאר אלס די באהאלטענע קראפט און אויך דער ענא־איסטישער צוועק פון דער רעוואלוציע. מיט דעם איד דיסקרעדיטירט די רעאקציע יעדע רעוואלוציאנערע באוועגונג, יעדע נייע פאליטישע אידעע. די רעוואלוציע פון 1848 אין דייטשלאנד האבען די דייטשע רעאקציאנערען ערקלערט דורך דער אגיטאציע פון אידען. די רוסישע רעאקציע זוכט פון שטענדיג אן צו דיסקרעדיטירען די רעוואלוציע דורך דעם איד. דער איד האט די רעוואלוציע דערוועקט, האט זי אריסגערופען, האט זי געשאפען און ווייל זי אויסנוצען, — דערמיט קעמפט די רעאקציע געגען דער רעוואלוציע. אין די אידישע פאגראמען ווייזט זיך ארויס די לייכטקייט, מיט וועלכער די רעאקציע דיסקרעדיטירט די רעוואלוציע אלס א פרוכט פון אידישער אגיטא־ציע און אידישער פאליטיק. די געזעלשאפט קוקט אומעדום אויף אידען מיט אוא חשד און אזא אונפארשטענדנים, דאס יעדע נייע אפאויציאנעלע אידעע פארלירט איר אנציאונגס־קראפט, איר מארלישען ווערט פאר דער וועלט, וען אונטער איר פאן שטעהען אידען. דאס פילען אידען און ניט־אידען פון לאנג אן, אזוי דאס אומעדום איז ניכר די טענדענץ פון די פאליטישע פאר־טייען, זיך צו איזלירען פון דעם אפענעם אידישען איינפלוס און דער אפענער אידישער באטייליגונג.

אזוי ווי דער איד רופט ארויס און ערוועקט די רעוואלוציע, אזוי דיס־קרעדיטירט ער זי אויך באלד און ווערט פון דער טרייבענדער קראפט פון דער רעוואלוציע דער טארמאז, וועלכער האלט זי אויף, דאס מיטעל פון דער רע־אקציע אין איר קאנטר־רעוואלוציאנערער דעמאגאגיע. דער איד איז ניט נאר דער קרבן פון דער רעוואלוציע, נאר אויך איר קאריקאטור און איר שפאט.

דיזען ביטערען שפאט גיסט אוים אויף דער אידישער אפאויציע דאס נייע וואלנעווע, וועו עס מאכט בנוגע צו איר א מערקווירדיגע אויסנאמע צום גוטען. די וואלען צו דער צווייטער רומע האט באוויזען, דאס די אידישע נאציאנאלע אפאויציע איז ביי די יעצטיגע באדינגונגען ניט נאר ניט געפער־ליך דער רעגירונג, נאר פארקערט, נוצליך. ביי די וואלען צו דער צווייטער דומע זיינען גראד אין די אידישע גובערניעס דורכגעגאנגען די שווארץ־מאה־דיגע דעפוטאטען און רעאקציאנערען. ניט נאר דערפאר ווייל אין די אידישע גובערניעס האט דער אנטיסעמיטיזם און די רעאקציע א פרוכטבארען באדען,

די רעאקציע און די אידישע רעוואלוציע

דאָס נייע וואלגעזעץ, וועלכעס האָט פולשטענדיג פארענדערט דאָס ביל׳ד פון דער קאָנסטיטוציע, וועלכעס האָט אָפּגענומען דאָס פּאָליטישע וואל־רעכט ביי די נידערע קלאסען פון שטאָט און פון דאָרף און ביי די אונטער־דריקטע נאציאָנאַלן, האָט דאָס פּאָליטישע וואלרעכט פון דער אידישער בא־פעלקערונג כמעט ניט אָנגערירט. בשעת די פּויערים פארלירן די מעגליכ־קייט צו האָבען א מערהייט אויף די גובערנסקע צוזאמענפּארען, בשעת די שטאָטישע דעמאָקראטיע איז צושלאָגען דורך צוויי קוריעס, בשעת פּוילען און קאווקאז פארלירען די גרעסטע העלפט פון זייערע דעפוטאטען, איז די אידישע אין דעם נייעם וואלגעזעץ גאָרניט דערמאנט. אמת, דורך דער אויס־פירונג פון נאציאָנאלע קוריעס פאר די וואל־מענער קען די ערטליכע אדמיני־סטראציע אויך די צאָל פון די אידישע וואלמענער אין דיִ שטעט פארקירצען, אָבער דירעקט באשריינקען דאָס אידישע וואלרעכט און אונטערדריקען די אידישע אָפּאָזיציע האָט דאָס גענוג ניט געפונען פאָר נויטיג...

אין דער אטמאָספערע פון שרעקען און נויט, אין וועלכער די אידישע באפעלקערונג לעבט, ווירקט דיזע גלייכגילטיגקייט פון דער רעאקציע צו דער אידישער אָפּאָזיציע, ווי ביטערער שפּאָט, ווי בייסענדע איראָניע. דאָס נייע וואלגעזעץ באווייזט דער אידישער באפעלקערונג איר פולשטענדיגע פאלי־טישע מאכטלאָזיגקייט, עס זאָגט איר ארויס די טיפסטע פּאראכטונג, עס מאכט זי לעכערליך אין לאנד. די אידישע אָפּאָזיציע טראָגט שוין פון זיך זעלבסט דעם שטעמפּעל פון אונפרוכטבארקייט און קאריקאטור, — דאָס איז די מיינונג פון דעם געוועצנעבער, וועלכער מאכט דיזע מערקווירדיגע אויסנאמע אין דער באשריינקונג פון דאָס וואלרעכט בנוגע צו אידן. נאָכדעם ווי די ביוראָקראטיע האָט אין קישינעוו און ביאלאָסטאָק באוויזען דעם אידישען פּאָלק זיין נאציאָנאלע שוואכקייט, זיין באזונדערע, איזאלירטע שטעלונג אין דעם רעוואָלוציאָנערען קאמף, באוויזט זי אים יעצט די מאכטלאָזיגקייט אין פּאָליטישען קאמף, אין פּארלאמענט. צו די פּאָגראָמען קומט נאָך צו דער שפּאָט און די ערנידערונג.

דער שפּאָט און די פּאראכטונג, מיט וועלכער די רעאקציע ענטפערט יעצט אויף דער אידישער אָפּאָזיציע, וואַרפען ווייטער א ליכט אויף דאָס אידישע פּראָבלעם. נאָך אמאל טרעטען ארויס די ווידערשפּרוכען פון דעם אידישען לעבען אין זיינע זאָנדערבארע באציאונגען צו דער וועלט און אירע געשעהענישען. נאָך אמאל ווייזט זיך ארויס, ווי דער איד איז אין דער וועלט

נקמה צו דער הערשענדער וועלט. ניט אָפּען קעמפען, ניט פריי פּאָדערען, ניט היסטאָריש וועלען, נאָר וואַרטען אין דער שטיל אויף דעם גינסטיגען מאָמענט, ביז די וועלט וועט ווערען דערפילט מיט קאמפס־מוט און פארבלענדט מיט גוטסקייט און שענקען דעם אָרעמאן צווישען די פעלקער דאָס רעכט צו לעבען און פארשווינדען אין גאָלד און אין שאנדע! — דאָס איז די רעוואָלוציע פון גלות. דיזע רעוואָלוציע האָט ניט קיין מאָראָלישען ווערט, קיין העכערען שטרעבען, קיין היסטאָרישען ציל, קיין פערספעקטיווע פון דער צוקונפט. זי זוכט נאָר דעם מאטעריעלען נוצען פון דעם טאָג, דעם גראָבען פאָרטיל פון דעם אויגענבליק. זי דיסקרעדיטירט דאָרום די רעוואָלוציע גופא, וואָרום זי דינט ניט דער געזעלשאפט, דער מענשהייט, דער קולטור, נאָר זיך זעלבסט, דעם צוקונפטיגען שיילאָק און זיין געלד. כל זמן די רעוואָלוציע פון גלות האָט דעם גלות פאר איר ציל, איז זי ניט מער ווי דער קאמף פון איין סאָציאלער גרופע געגען די אנדערע, איז זי ניט קיין רעוואָלוציע, נאָר דער שטרייט פון ענאָאיסטישע אינטערעסען, געהט זי איבער נאָך דעם ערשטען ערפאָלג אין רעאקציע און קאָנטר־רעוואָלוציע, ווי ביי דער אידישער בורזשואזיע אין מערב איראָפּא נאָך 1848, אין גלייכגילטיגקייט און אינדיפערענטיזם נאָך דער ערשטער מפלה, ווי ביי דער אידישער בורזשואזיע אין רוסלאנד יעצט.

אינווייניגען ווערט און מאָראָלישען כח געגען דער רעאקציע און קאָנטר־רעוואָלוציע קען די אידישע רעוואָלוציע נאָר דאן באקומען, ווען זי וועט געפירט ווערען אונטער דער פאָן פון דער באפריאונג פון גלות, ווען זי וועט זיין באגייסטערט פון דער האָפענונג פון א נייער צוקונפט פאר דעם אידישען באָלק. נאָר דורך די אייגענע קריטיק און די טיפע זעלבסט־קענטניס און זעלבסטפארנייגונג פארלירט דער גלות זיין ענאָאיסטישען אנטיסאָציאלען שטעמפעל, ווערט איז אויפגערויקט אויף זיין שטערן. דער איד הערט אויף צו דיסקרעדיטירען, אויסצונוצען די רעוואָלוציע און זי דורך זיין אנטייל־נעמען חשוד מאכען פאר די ארומיגע, ווען די רעוואָלוציע איז ביי אים ניט דער מקור און די האָפענונג אויף געשטייגערטע קראפט אין קאמף געגען דער אומגעבונג, נאָר ווען מיט דער רעוואָלוציע איז ביי אים ארויס זיין נאציאָנאלער און היסטאָרישער ציל אין זיין גאנצער גרויסקייט און ערנסטקייט. דער מבחר, די גרעסערע עקספלואטאציע, די עפנונג פון די טירען פון דער ארומיגער געזעלשאפט, דער זיסער חלום פון דעם פארשווינדען פון דער אידישער פראגע אין דער בורזשואזער גלייכבארעכטיגונג איז דער אידעאל פון דעם גלות און זיין רעוואָלוציע. דערפאר איז דיזע אידישע רעוואָלוציע א שפאָט פאר דער וועלט, אינפרוכטבאר און לעבערליך, א בליצאבלייטער פאר דער רעאקציע און א מקור פון יאמער און נויט פאר דעם אידען גופא.

איר רייניקייט און ערליכקייט, איר מאָראָלישען וערט און אינווייניגען

נאָר אויך א דאנק די געגענוצעצען און לייִדענשאפטען, וועלכע זיינען דערוועקט געוואָרען דורך דעם אידישען אנטיילנעמען אין דעם וואלקאַנישן גופא. בשעת כמעט אין גאנץ רוסלאנד האָט זיך די דאָרפישע דעמאָקראטיע פאר־אייניגט מיט דער שטאָטישער, וועלכע האָבען צוזאמען דורכגעפירט לינקע און רעוואָלוציאָנערע דעפוטאטען, האָבען זיך גראָד אין די אידישע גובערניעס, וואו די שטאָטישע וואלק־מענער זיינען געווען אידען, אויף דעם באָדען פון די נאציאָנאלע געזעצען פאראייניגט די בויערען מיט די גוטסבאזיצער אין איין רעאקציאָנערען בונד. הויפטזעכליך א דאנק די אידישע שטאָטישע וואלק־מענער זיינען דורכגענאנגען אין דער טשערטא די שווארץ מאה'ניקעס און רעאקציאָנערען, און וועו אין קאָוונא למשל, האָבען מנצח געווען די לינקע פארטייען, איז עס געווען נאָר דורך דעם, וואָס דאָרט באשטהט צווישען די גוטסבאזיצער און די בויערן אויך א נאציאָנאלער געגענזאַץ. אזוי ווי די רעוואָלוציע אויפ'ן גאס, דער שטראסען־קאמף, רופט ארויס דעם פּאָגראָם אלס קאָנטר־רעוואָלוציע, אזוי איז אויך גאָר אָפט די פאלגע פון דעם אידישען פּאָליטישען קאמף א פּאָליטישער פּאָגראָם, דער נצחון פון דעם בלוטיגען שווארץ מאה'ניק. דאָס איז די טראגעדיע פון דעם גלות, וואָס ער צושטערט מער, אידער ער שאפט, דאָס איז דער שפּאָט פון דער וועלט איבער דעם מאכטלאָזען און דערפאר געפאלענעם איד. קעמפענדיג פאר דאס ליכט, ווערט ער גאָר אָפט א מיטל פאר דעם נצחון פון דער פינסטערנים.

אלע פאזיסען פון דעם עפענטליכען לעבען, די רעוואָלוציע, די קאָנטר־רעוואָלוציע, דער פּאָרלאמענטארישער קאמף, די פּארניכטונג פון דעם וואלק־געזעץ, אלע געשעהענישען פון דער שטורמישער צייט באלייכטען אויף אזא אופן די אידישע לאגע פון די פארשידענסטע זייטען און וואָרענען דעם אידי־שען גלות און שפּאָטען פון אים. אלץ ערנסטער און טיפער מאכען זיי די ערקענטנים פון דער אידישער אונפרוכטבארקייט, פון דעם אינווייניגען לע־בענס־וויידערשפּרוך ביים אידישען פּאָלק. זיי פּאָדערען א נייע אָפּשאצונג פון אלע ביזהעריגע וועדטען, זיי רופען אלץ דרינגענדער צו דער הערָאישער ערלייזונג פון דיזער טראגעדיע.

און זיי רופען אלץ העכער און דרינגענדער צו דער ערלייזונג, וואָרום טיף אין גלות זיינען פארבאָרגען די וואָרצלען פון דיזען וויידערשפּרוך, פון דיזער טרויעריגער און לעכערליכער אונפרוכטבארקייט אין אידישען לעבען. וויל דער גלות איז שוואך און פירט ניט קיין היסטאָריש לעבען, ער איז איזאָלירט פון דער וועלט און טראָגט אויף זיך דעם שטעמפּעל פון אייגענגוץ און פּראקטישען עגאָאיזם. ער איז פּאסיוו, אינווייניג ערנידריגט און פאר־טראָגט שטיל און פארשווייגען זיין שאנדע. פון דער אנדער זייט איז ער אָבער אויך רעוואָלוציאָנער, איז ער פול מיט אונפרוכטבארער שנאה און

נעגען דעם חשד און די פאראכטונג פון פריינד און פיינד, דעם מוט נעגען דער רעאקציע און דער קאנטר־רעוואלוציע, וועלכע שפאט פון איר, דעם מוט נעגען די נעזעלשאפטליכע כחות, וועלכע פארטרויען איר ניט. עם איז דער מוט, וועלכען זי קען נאר שעפען פון איר אינווייניגען אמת און איר ערא־אישען באוואוסטזיין.

(פון "דאס וואָרט" נום. 5, ווילנא, 7טער יולי 1907.)

מוט באקומט די אידישע רעוואָלוציע נאָר דאן, וועז עס לייכט איר פאָראויס א העכערער היסטאָרישער אידעאל, וועז זי ווערט באגייסטערט פון א סאָ־ציאלער און קולטורעלער אידעע. ערשט דאן פארלירט זי איר בורזשואזען, פראקטישען, אנטיסאָציאלען כאראקטער. ערשט דאן הערט אויף די רע־וואָלוציע מורא צו האָבען פאר דעם איד, וועז דער איד דינט דער רעוואָ־לוציע, דער מענשליכער אידעע, דער פרייהייט, ערליך און אויפריכטיג, אין טיפער סאָלידאריטעט מיט דער וועלט. דער חשד פאלט דאן אראָפ פון דעם איד, דאָס ער זוכט אין דער רעוואָלוציע נאָר זיין גרופען־אינטערעס. פון דעם ענאָאיסטישען אויסנוצער פון דער רעוואָלוציע ווערט ער איר ערליכער און טרייער קעמפער, איר שטאָלצער אוואנגארד. די געגענזעצען צווישען דעם אידישען פאָלק און דער ניט־אידישער אומגעבונג ווערען אָפגעשוואכט. דער שרעק און די באהאלטענע שנאה צום איד פארשווינדען. די נאציאָ־נאָלע שאנדע, אין וועלכער דאָס נאנצע אידישע פאָלק לעבט, דאָס זיינע כלומרשטע פריינד פארמיידען אן אָפענע באריהרונג מיט אים, און דאָס ער זעלבסט האָט ניט דעם מוט אויפצוהויבען הויך זיין קול, הערט אויף. דאָס אידישע פאָלק באקומט מוט און זיכערהייט און זעלבסטפארטרויען אין זיין קאמף.

מיט טיפער פאראכטונג ענטפערען יעצט די הערשענדע כחות אויף דעם אידישען קאמף און די אידישע רעוואָלוציע. זיי מאכען זי פסול, מאכען זי חשוד, מאכען זי לעכערליך און פרייען זיך שטילערהייט פון איר עקזיס־טענץ, ווארום זי איז ביי זיי א מיטעל פאר דער קאָנטר־רעוואָלוציע. דארום מוז די אידישע רעוואָלוציע אויפהערען צו זיין איזאָלירט אין איר האָפענונג און איר שטרעבונג. זי מוז זיך אָפזאָגען פון דעם שיילאָקשען געראנג, דאָס די רעוואָלוציע וועט שאפען פאר דעם אידישען פאָלק די פרייליכע פאָליטישע אטמאָספערע פאר בעסערער קאָנקורענץ און לייכטערען איבער־נאנג צו העכערע שטופען פון בורזשואזען מאטעריעלען לעבען. אין איר מוז אריינדרינגען דער רוח הקודש פון יעדער גרויסער רעוואָלוציע, וועלכע איז דאדורך גרויס, וואָס זי ראמט אָפ דעם וועג און לייגט דעם גרונדשטיין צו דער נייער געשטאלטונג פון דעם סאָציאלען לעבען, צו דער לייזונג פון דעם סאָציאלען פראָבלעם.

די לייזונג פון דעם אידישען סאָציאלען פראָבלעם ליגט אין דער גרינ־דונג פון דעם אידישען סאָציאליסטישען פריילאנד און אהין מוזען פירען אלע ענדליכע קאמפען און שטרעבונגען פון דעם אידישען ליידענדען פאָלק. דערמיט פארלירט דאָס אידישע פאָלק זיין פאראזיטישען כאראקטער און זיין רעוואָלוציע באקומט א מאראלישען ווערט און א קולטורעלע באדיי־טונג. נאָר דאן באקומט די אידישע רעוואָלוציע דעם מוט אין איר קאמף

זאל אבער ווירקליך דאס אידענטום באנייען זיינע פליגלען אלס א לעבעדיגע קולטור־אידעע, און איז דער אויפגעוואכטער אינטערעס צום אידענ־טום עטוואס אנדערעס אידער די טויט־קאנוואולסיען פון אפשטאַרבענדער גייסטעס־מאכט, דארף דאס אידענטום פארמאגען אין זיך איינצושליסען די קולטור־טענדענצען פון דער צוקונפט. דער אמת פון דעם אידענטום פאר דער מאדערנער קולטור דארף געזוכט ווערען אין סאציאלער מאראל און ערלייזונג, אין לעבענסמיט, אין היסטארישען הערמאזיזם, אין סאציאליסטישע סימוואלען, אין מענשהייטס־התפנונג און מענשהייטס־וויללען. איז באמת דאס אידענטום דער לייכטענדער מארגען־שטערן, וועלכער שטעהט פאר דעם טאג־אנברוך פון דער סאציאליסטישער מענשהייט, דערפון היינגט אפ דער שיקזאל פון אידענטום. איז דאס אידענטום די רעליגיאן פון דעם סאציאליזם, דאס איז דאס פראבלעם פון דער צייט, וואס פון זיין לייזונג היינגט אפ דאס לעבען אדער דער טויט פון אידען און אידענטום.

איידער דער מאדערנער אידישער געדאנק וועט זיך אננעמען גבורה צו שטעלען דיזע פראגע און ענטפערען אויף איר, וואס דאס מוז געטאן ווערען אין דער באלדיגער צייט, זאל דא ווידער אויפגעלעבט ווערען דאס בילד פון אידישען גייסטעסהעלד, וועלכער האט מער ווי מיט א האלבען יארהונדערט צוריק דערפילט און דערקענט דאס אידענטום אלס די סאציא־ליסטישע קולטור־אידעע פון דער צוקונפט. מאזעס העס ענטדעקט דעם סאציאליסטישען תוכן פון אידענטום, האט צום ערשטען מאל דערזעהן דעם גרויסען צוזאמענהאנג צווישען דער אידישער תורה־נבואה און דעם גייסט פון דער פארטשריטענדער מענשהייט, און זיין אידעע פון אידענטום מוז דערפאר דינען אלס די ערשטע פאראונטערזוכונג צו אלע אונזערע פארשונגען וועגען דעם זין און דער צוקונפט פון אידענטום. ניט דער באגרינדער פון ציוניזם איז מאזעס העס, און געווים ניט פון דעם ציוניזם אין ציוניסטישען זין, וועלכער שעמט זיך מיט דעם גרויסען אידישען רעוואלוציאנער און סאציאליסט און איז מוציא שם רע אויף דעם גרויסען נביא, פארשווייגענדיג זיין אמת'ען כאראקטער, נאר מאזעס העס איז דער באגרינדער פון סאציא־ליסטישען אידענטום, דער אויפלעבער פון דער אידישער רעוואלוציאנערער קולטור־אידעע, וואס די קאנספעקווענץ דערפון איז די פאליטישע ווידעראויפ־לעבונג פון דעם אידישען עם הפלאות.

מאזעס העס איז אפשר די מערקווירדיגסטע געשטאלט, וועלכע דאס מאדערנע אידענטום האט ארויסגעבראכט אין נייגצענטען יארהונדערט. ער געהערט צו דערזעלביגער עפאכע, וועלכע האט געבוירען היינע, בערנע, מארקס, לאסאל, גרעץ, יענע גרויסע אידען, אין וועלכע דער אידישער ראסען־ נייסט האט געפייערט זיין העכסטען טריאומף. אין קיין זון פון יענער

מאָטיוון פון דער ענטדעקונג פון סאציאליסטישן אידעאלן *)

1

פון דעם ים פון פארגאנגענהייט און פון דעם זומף פון גלייכגילטיגקייט ווערט יעצט ווידער ארויסגעצויגן ווי א הערליכע פּערל דאָס אידעאלן. אט ינעם אידעאלן, וועלכעם האָט אויפגעלויכטן אמאל אין דער וועלט געשיכטע, ווי א קולטור־פלאם, און האָט דער וועלט געשיכטע באלייכטעט דעם וועג, פארשווינדענדיג און פארזינקענדיג אליין באלד אין די איינגע זייטן־וועגן פון דער וועלט געשיכטע, צוזאמען מיט זיין מערקווירדיגן באשאפער און טרעגער, דעם אידישן פאלק זעלבסט. דאָס אידעאלן אלס א קולטור־רעליגיעזע אידעע, אלס א באזונדערע פארשטעלונג פון גאָט, וועלט, געשיכטע און לעבן האָט ווידער אויפגעוואכט אין דעם באוואוסטזיין פון דעם היינטיגן דור און זוכט זיך אנצוטאָן אין די בגדי מלכות פון פילאָזאפישע באגריפן און היסטאָרישע באגרונגן. דער תחית המתים אויפגעשטאנענער נאציאנאל־פאליטישער וויליען צוויישען אידען איז דורכגעפלאָכטן און דורכגעוועבט מיט די אידישע נאציאנאלע געפילען און שטימונגען, וועלכע שיינען און פינקלען אין אלע מינים פון רעליגיעזע און טראדיציאנעלע פארבען. אויסגעלייטערט אין דעם קאלך־אויוועג פון קריטיק און ראציאנאליזם זיינען ווידער אויפגעטרעטען די רעליגיעזע איבערלעבונגען אין זייער פאָעטישען צויבער און זוכען א טיר אין דער נשמה פון דעם מאָדערנעם אידן, דערווייל נאָך אלס פאָעטישע זכרונות פון פארגאנגענהייט, און שפּעטער אפשר שוין אלס רעווילוציאנערע סימוואָלען פון א נייי באשאפענער צוקונפט. די גאָט־זוכעניש, וועלכע פליסט פון דעם אויבּיגען קוואל פון דער אמת־זוכעניש, האָט אויך אָפּגעקלונגן אין דער אידישער נשמה און אויפגעוועקט דעם איינגעלאָפענעם שמע־ישראל־געשרייי, דערווייל נאָך אין זיין גאנצער היס־טאָרישער אומקלארקייט און ניט פילאָזאפישער געפיל־פארווארענקייט. מיט מאיסטעטישער אוימשליכקייט הויבט זיך אויף דאָס אידעאלן־ביי די אידישע סאציאליסטען־פילאָזאפען, ווי למשל, ביי דעם גרויסן אידיש־דייטשען דיינקער, הערמאן כהן, וואָס ביי אים איז דער באהאלטענער סוד פון אידעאלן דער יסוד פון דער אמת'ער פילאָזאפיע און די מאראל־נביאות פון אידעאלן די קולטור־גרונדלאגע פון דער באנייטער סאציאליסטישער מענשהייט.

---

*) פון „דאָס נייע לאנד", נומער 5 און 6, אקט. 13 און 20, 1911.

פון מאטעריע און די וועלט פון גייסט, איז באהערשט פון דער הייליגער אייניהייטלייכקייט, אזוי דאַרף אויך דער מענש אין זיין לעבען זיין הייליג — ערנסט און אייניהייטלייך, און אלע ווידערשפּרוכען צווישען וואָרט און טאט, צווישען גדאנק און לעבען זיינען א זינד. די גאנצע וועלט און דאָס אייגענע לעבען זיינען, דאַרפען זיין א הייליגער אמת, דאָס איז די גרונד־שטימונג פון מאָזעס העס, און דאָס האָט געגעבען די גאנצע ריכטונג צו זיין לעבען און זיין ווירקען.

געבאָרען אין יאָהר 1812 אין באָן, אין דייטשלאנד, פון פרומע עלטערן, וועלכע האָבען געשטאמט פון פוילען, איז העס אויפגעוואקסען אין א פרומער אידישער אטמאָספערע, וועלכע איז געווען אָנגעפילט מיט תורה, יחוס און יראת שמים, די דריי יסודות פון אידישען אריסטאָקראטיזם. אין זיין יונענד האָט ער געלערנט אידישקייט און איז באלד פון אידישקייט אריבערגעקומען אויף בילדונג און איז אין 1830 אריינגעטראָטען אין באָנער אוניווערזיטעט. אין יענער אומרואיגער צייט איז העס באלד אריינגעריסען געוואָרען אין דעם שטראָם פון דער דאמאָלסדיגער אָפּאָזיציאָן, און האָט זיין אוניווערזיטעט־שטודיום ניט געענדיגט. זיין פאָטער וויל פון אים מאכען א קאמערסאנט, אָבער העס, פארשטעהט זיך, פאָרט בעסער ארום אָהן געלד אין לאָנדאָן און פאריז, און אין זיין גייסט וואקסען אויף ביסלעכווייז די שעפּערישע אידעען, מיט וועלכע ער האָט באפרוכטעט די וועלט. און בשעת זיין פאָטער קלאָגט זיך אויף דעם ניט גראָטענעם זון, וואקסט ער אויס שוין מיט 25 יאָר צו א זעלבסטשטענדיגען דיינקער און גיט ארויס אין 1837 זיין ערשטעס וואָרק: „די הייליגע געשיכטע פון דער מענשהייט", נאָכדעם אָבער ווי ער האָט אין יאָר 1840 חתונה געהאט מיט א קריסטליכער מיידעל פון אן עפענטליכען הויז, — מיט סיביל־לע פרעש, — איז ער זיך אויף שטענדיג פאָנאנדערגענאנגען מיט זיין פאָטער. ער האָט זיך שפּעטער באשאפען א נייע פאמיליע אין דער קעמפענדער און האָפענדער מענשהייט.

אין דער „הייליגער געשיכטע פון דער מענשהייט" שוועבט פאר מאָזעס העס דער גדאנק, דאָס די מענשליכע געשיכטע איז א הייליגע, וועלכע פאר־ווירקליכט אין איר גאנג די גרויסע מאראלישע אידעע פון ליבע און פרייהייט. איר ציל איז דער רעפאָרמירטער שטאט, די מלוכה אויף די יסודות פון גערעכטיגקייט. מאָזעס העס איז דאָ נאָך ניט קיין פאָלשטענ־דיגער סאָציאָליסט, ער זעהט אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט אין אייני־קלאנג מיט העגעל'ן די ענטוויקלונג פון אידעען און נאָך ניט די פראַיידעלונג און די באריכטרונג פון דער לעבענס־רעאליטעט. דערפאר איז ער נאָך פול מיט באוואונדערונג פאר דאָס קריסטענטום, וועלכעם ער האלט פאר א העכערע שטופע אייידער דאָס אידענטום. דאָס קריסטענטום האָט דערפירט

עפּאָכע האָט אָבער דער אידישער ראָסען־גייסט נאָך ניט דערגרייכט זיין פּאָלשטענדיגע באַוואוסטזיניקייט ווי אין מאָזעס העס. לאָסאָל און מאַרקס טראָגען אין זיך דעם אידישען געשיכטס־אידעאָל און זאָגען אים אָן דער וועלט, אָבער דיזער אידענטום־יסוד איז פאַרזונקען אין די אומבאַוואוסט־זיניגע און האָלב־באַוואוסטזיניגע טיפענישען פון זייערע נשמות. ביי גרעץ דערגרייכט דאָס אידענטום־אידעאָל זעלבסט ניט זיין הויכקייט, און דער גרויסער היסטאָריקער, וועלכער מאָלט אויף אין גייסט און וואָרט די אידישע געשיכטע, דערקענט אליין נאָך ניט זיכער איר קוואָל און איר ציל. מאָזעס העס אָבער, וואָס ביי אים דערגרייכט דאָס אידענטום־אידעאָל זיין העכסטע מדרגה און דער ראָסען־גייסט אין אים דעם טיפסטען אויסדרוק, מאָזעס העס דערקענט דעם שרש פון זיין נשמה אלס א אידישע. ווי געטראָפען פון א נבואה־בליץ האָט ער באַוואוסטזיניג דערקענט דעם אומבאַוואוסטזיניגען תוכן פון זיין גייסט, און אזוי איז אים קלאָר געוואָרען, דאָס זיין מאָראַ־לישער לעבענס־גייסט, די זוכענישׂ און די האָפענונג אויף א נייע מענשהייט, איז דער היסטאָרישער לעבענס־גייסט פון דעם אידישען פאָלק. מיט קינסט־לעריישער קלאָרקייט האָט ער דערזעהן דעם צוזאמענהאנג צווישען זיין איך און דעם גייסט פון אידישען פאָלק און האָט עס אויסגעדריקט אין פילאָזאָ־פישע באגריפען. און אזוי ווי זיין איך איז געווען א ווילענדעס, פאָעטישעס, אידישעס, וועלכעס האָט זיך געשטעלט געגען דער וועלט, כדי זי כּשנה צו זיין און איבערשאפען נאָך זיין אייגענעם עבענבילד, האָט ער אויך געזוכט אראָפצונעמען דעם שלייער פון דער אידישער געשיכטע און אורגעשיכטע און אויפצודעקען איר טרייבענדען ווילענס־כח. העס איז געוואָרען דער ערשטער אידישער געשיכטס־פילאָזאָף און זיין געניאלעס ווערק איז די גע־שיכטס־פילאָזאָפישע עגטדעקונג, דאָס די אידעע פון אידענטום איז די קולטור־אידעע פון דער קומענדער קולטור.

געשיכטספילאָזאָפיע איז געווען דער ערשטער וויסענשאפטליכער אינ־טערעס פון מאָזעס העס. איז דאָך געשיכטספילאָזאָפיע די אייגענטליך אידישע אידעע, וועלכע האָט באשעפטיגט אלע אידישע גענייען פון דעם נביא דניאל ביז צו קארל מאַרקס. צו דער מענשליכער געשיכטע, צו דעם לעבען פון דער מענשהייט געהט צו העס, ווי צו א הויליגען פּראָצעס. דאָס לעבען פון דעם מענשען, ווי פון די פעלקער, ווי פון דעם גאַנצען וועלטאל, איז א הויליגער ערנסט, פול מיט מאַראַלישע פליכטען, מיט געטליכער ער־האבענקייט. העס איז א געשיכטס־פילאָזאָף און א רייגער מאַראַליסט, און זייגע געשיכטס־פילאָזאָפישע אידעען און אינדיווידועל־מאַראַלישע געפילען זיינען צוזאמענגעפלאָכטען און צוזאמענגעוועבט אין איין אייגהייטליכער אידעע, אין איין געשלאָסענעס וויליען. און ווי די גאַנצע וועלט, די וועלט

געשיכטע, נאָר ווי א נייער אויסדרוק פון דעם אייביג זוכענדען און שאַפענ־
דען מענשען־גייסט. אין דער רעוואָלוציאָן איז העס געבליבען דער פילאָזאָף,
און האָט דערפאר צווייפאל געמוזט טרינקען דעם ביטערען כוס פון דעם
קעמפער. ער איז אין 1848 פאראורטייל׳ט געוואָרען צום טויט און האָט
געמוזט אנטלויפען פון דייטשלאַנד. אָבער איידער זיין פאראורטיילונג צום
טויט אלס רעוואָלוציאָנער, איז ער פון מארקס אין קאָמוניסטישען מאַניפעסט
פאראורטיי׳ט געוואָרען צו לעכערליכקייט פאר זיין פילאָזאָפישען סאָציא־
ליזם, פאר זיין העכרער אינדיווידועלער פילאָזאָפישער שפּראָך, דאָרט וואו
די זאך האָט געפאָדערט די פאָליטישע איינפאַך־קאָלעקטיווע שפּראָך. דער
פילאָזאָפישער רעוואָלוציאָנער העס איז אָפּגעטראָטען פאר א צייט לאנג פון
פעלד, וועלכעם איז אין גאנצען פארנומען געוואָרען פון דעם פאָליטישען
רעוואָלוציאָנערען מארקס.

2

נאָך דער רעוואָלוציאָן פון 1848 און דער איינגעטראָטענער רעאקציע
אין אייראָפּא פארלאָזט מאָזעס העס דאָס רעוואָלוציאָנערע שלאַכטפעלד און
גיט זיך אָפּ צו זיינע נאטורוויסענשאפטליכע און פילאָזאָפישע שטודיען
אין פאריז. ביי מארקס איז פאָליטיק און נאציאָנאל־עקאָנאָמיע דער מיטעל־
פונקט פון זיינע גייסטיגע אינטערעסען, און די האָפנונג אויף דער באלדיגער
רעוואָלוציאָן איז די טרייבענדע קראפט פון זיין טעטיגקייט. העס׳עם פילאָ־
זאָפישער גייסט זוכט דעם איינהייטליכען צוזאמענהאנג פון דער וועלט אין
נאטור, געשיכטע, מאָראל, דעם העכערען זין פון וועלט און לעבען, און די
צוקונפטיגע רעליגיאָן איז דער באהאלטענער סוד פון זיין זוכען און פארשען.
די געזעלשאפטליכע קאמפען לעבען אין העס׳עם גייסט אין זייער העכערער
פארם אלס די דיאָלעקטיק פון אידעען, און די סאָציאָלע רעוואָלוציאָן שטייגט
ביי אים אויף צו איר אוניווערסעלער מדרגה אלס די סאָציאָלע רעליגיאָן.
וועלן מארקס זוכט צו ענטדעקען די ענדערונגען און די ענטוויקלונג פון דער
געשיכטע, זוכט העס צו דערקענען דאָס אייביגע און בלייבענדע, וועלכעם
דיזע פילסענדע עוואָלוציאָן באשאפט און פארווירקליכט.

דאָ ווערען אויפגעדעקט פאר דעם פילאָזאָף די אומבאוואוסטזיניגע,
באהאלטענע געהיימניסען פון זיין אייגענעם אידישען איך. הינטער די
רעוואָלוציאָנער־סאָציאָליסטישע ערשיינונגען פון זיין אומרואיגען לעבען
שטעהט זיין אידישער הייליג־דעליגיעזער גייסט. און הינטער אלע שטורמען
פון דער מענשליכער געשיכטע מיט אלע אירע האָפנונגען און שטרעבונגען
לייכט דער אייביגער פלאם פון אידענטום. מאָזעס העס הויבט זיך אויף צו
דער גראנדיעזער דערקענטנים פון דעם תוכן פון אידענטום, פון דעם זין פון

די פּאָלקאָמענהייט פון דעם גייסטיגען אינווייניגען מענשען, אין זיין אָפּגע־ריסענהייט פון געזעלשאפט און געשיכטע, ביז צו דער העכסטער שטופע, האָט אָבער איבערגעלאָזען דעם לעבעדיגען מענשען דעם נויט און דעם פיין. העם איז נאָך ניט קיין רעוואָלוציאָנערער סאָציאָליסט, ער איז נאָך א פּילאָ־זאָפישער אידעאָליסט, פול מיט באהאלטענע אינסטינקטען פון אידענטום אָבער מיט קלאָרע און אומקלאָרע באגריפען פון דער דייטשער פילאָזאָפיע.

פון דער געשיכטספילאָזאָפיע געהט העם איבער צו פּאָליטיק, און אין יאָר 1841, גיט ער ארוים זיין „אייראָפּאישע טריארכיע (דריי הערשאפט)". ער רעדט וועגען א פאראיניגונג פון דייטשלאנד, פראנקרייך און ענגלאנד צוליב דעם העכערען מענשליכען פּאָרטשריט. אָבער די פּאָליטיק פון דעם טאָג איז ביי אים פארבונדען מיט דעם גייסט פון דער געשיכטע, און די פּאָליטישע פּראָבלעמען, וועלכע וועלען ביי אים גייסטיג־קולטורעלע פּראָבלעמען, פילאָזאָפישע פּראָבלעמען, וועלכע וועלען איבערגעזעצט אין פלייש און בלוט, אין קאמפען און געגענזעצען פון לעבען. דייטשלאנד איז די אידעע פון פילאָזאָפיע, פראנקרייך פון רעוואָלוציאָן, ענגלאנד פון פּאָליטיק, זייער פאר־איניגונג איז די העכסטע שטופע פון קולטור, אזוי ארגומענטירט העם אין זיין פילאָזאָפישער פּאָליטיק.

אין דעם אָנהויב פון די פערציגער יאָרען פון פאָריגען יאָרהונדערט לאָזט זיך אראָפּ העם פון דעם הימעל פון פילאָזאָפיע אויף דער ערד פון רעוואָלוציאָן און קאמף. צוזאמען מיט מארקס, ענגעלס, רוגע און פילע אנדערע ווערט ער דער פירער פון דער דייטשער און שפעטער דער אירא־פּאישער רעוואָלוציאָן. דיזע מעלה־חכרון מאכט אים אומפרוכטבאר פאר דער צייט, אָבער פרוכטבאר פאר דער אייביגקייט. ער ארבייט צוזאמען מיט מארקס און רוגע אין דער דאמאָליגער רעוואָלוציאָנערער „רייניישער צייטונג". ער פארעפענטליכט זיין „פילאָזאָפיע דער טהאט", א האלב אנארכיסטישע פילאָזאָפיע, ארבייט מיט אין מארקס'ס דייטש־פראנצויזישע יאָר־ביכער, גיט ארוים סאָציאָליסטישע צייטונגען צוזאמען מיט ענגעלס, פירט אָן א גרויסע רעוואָלוציאָנערע אגיטאציאָן. אין זיין אויפפאסונג פון דעם סא־ציאליזם און זיין רעוואָלוציאָנערער אגיטאציאָן איז אָבער העם ניט דער סאָציאָל־פּאָליטיקער פון טאָג, נאָר דער פילאָזאָף, וועלכער זעהט אין די עראייגניסען און די קאמפען פארקערפערטע אידעען, דעם ענטוויקלונגם־גאנג פון דעם גייסט. העם פארשטעהט די רעוואָלוציאָן און דעם קלאסען־קאמף, אָבער די רעוואָלוציאָן איז ביי אים עטוואס העכערעס נאָך, זי איז פילאָ־זאָפיע, און די קלאסען־קאמפען זיינען די אָפּשפיגלונג פון אידעען־דיאלעקטיק, די צייט מיט אירע שטורמען שפיגעלט זיך אָפּ אין דעם אידיש־פילאָזאָפישען גייסט פון מאָזעס העס נאָר ווי א מאָמענט אין דעם אידעען־קאמף פון דער

דאָס פרייע, מאָראַלישע, גוטע לעבען, אָבער אזוי ווי דאָס לעבען פון דעם איינצעלנעם איז באגרענעצט, דערגאנצט ער דאָס דורך דעם לעבען פון פאָלק, פון דער מענשהייט, פון דער געשיכטע. אין דעם כלל און אין דער צוקונפט באַקומט דער מענש זיין אמת'ן ווערט. דערפאר בעט דער איד פאר דעם כלל ישראל, און אויפהויבענדיג זיין אויג צום הימעל, קוקט ער אייגענטליך אין דער אייביגער צוקונפט פון דער מענשהייט. ניט דער מענש דאַרף לעבען גאָט, ווי דאָס פאָדערט די מאָראל־אינדיווידועלע רעליגיאָן פון קריסטענטום, נאָר גאָט דאַרף לעבען די מענשען: ברוך אתה יהוה אוהב עמו ישראל. דער מענש דאַרף פארווירקלעכען אין זיין היסטאָרישער ענטוויקלונג דעם גרויסען אידעאל פון מענשלעכקייט, פון דעם טריאומפירענדען מענשלעכען גייסט.

די אידישע רעליגיאָן האָט באשאפען לעבענס־פאָרמען, געזעלשאפטלעכע אינסטיטוטען, וועלכע פארקערפערען אָט דיזען העכערען לעבענס־גייסט און זיינען דער סימואָל פון דער צוקונפטיגער גייסטיג־סאָציאלער מענשהייט. דער ערשטער אינסטיטוט איז דער שבת. שבת איז די גרויסע מאָראל־סאָציאל־ערפינדונג פון דעם אידישען געניוס. עס איז דער טאָג פון רוה פאר אלע אונטערדריקטע, דער טאָג פון גייסטיגער ערהויבונג פון דעם מענש־לעכען כלל. היט דעם שבת און זאָלסט געדענקען, דער גאָט פון די קנעכט און די דינסטען האָט גערוהט אין דעם הייליגען סאָציאלען שבת. ארום די אידעע פון שבת דרעהט זיך ווי ארום א שטראָלענדען צענטער, די שמיטה, דער יובל, דער נאַנצער סאָציאליזם פון דעם אלטען פאָלעסטינא, און דער איז דער אָנזאָג פון דער סאָציאליסטישער צוקונפט, פון דעם שבת שבתון, פון דעם יום שכלו שבת.

דיזער שבת שבתון, דער יום שכלו שבת לעבט אין אידענטום, אין דער משיח־האָפנונג. אויב שבת איז דער יסוד פון אידענטום, איז משיח זיין ענדע, דער אחרית הימים, די ענדע פון די טעג, די סאָציאליסטישע צוקונפט. דער גייסט פון אידענטום איז דער גייסט פון דער סאציאל־דעמאקראטיע, דאָס אידענטום איז די רעליגיאָן פון דער סאָציאליסטישער צוקונפט, דאָס אידענ־טום איז די פילאָזאָפיע פון סאָציאליזם.

דאָס אידענטום לעבט אָבער ניט נאָר אלס אידעע, אלס קולטור־גראנק, נאָר עס לעבט אין דעם לעבעדיגען אידישען פאָלק, וועלכעם איז דורך בלוט און געשיכטע דאָס גליכע טויזענט־יאָריגע אלטע פאָלק ישראל. אויב דעם אידענטום אלס קולטור־רעליגיעזער אידעע געהערט די צוקונפט, מוז דאָס אידישע פאָלק אויפלעבען צולִיב דיזער ליכטיגער צוקונפט. פילע מאָטי־וען, עקאָנאָמישע, סאָציאלע, קולטורעלע זיינען פאראן אין אידישען לעבען יעצט, וועלכע טרייבען דאָס אידישע פאָלק צו דיזער אויפלעבונג אין דער

דער אידישער געשיכטע, פון דער קולטור־דאָליע פון דעם אידישען פאָלק, ער וועט דער ערשטער אידישער געשיכטס־פילאָזאָף.

עם פארשטעהט זיך, אז עס זיינען נויטיג געווען אויסערע מאָטיוון, אז די אָנגעזאמלטע שטימונגען פון זיין נשמה זאָלען זיך אויסקריסטאַליזירען אין א פילאָזאָפישען סיסטעם. דיזע מאָטיוון זיינען געווען דער איטאַליענישער באפרייאונגס־קריג אין יאָהר 1861, די נאציאָנאַלע ווידערויפלעבונג פון רוים. נאָך דער נאציאָנאַלער באפרייאונג פון רוים דאַרף קומען די נאציאָנאַלע באפרייאונג פון ירושלים. אין יאָר 1862 איז העס ארויסגעטראָטען מיט זיין טיפזיניגסטען בוך פאר דער ערשטוינטער אידישער וועלט: רוים און ירושלים. דיזעם ווערק איז דער ערשטער פארזוך פון א אידישער געשיכטספילאָזאָפיע, די ערשטע גלענצענדע פּראָבע צו באשטימען דעם תוכן פון אידענטום. העס בויט אויף זיין אידענטום־געבוי מיט דער הילף פון ראַסען־טעאָרעטישע באטראכטונגען. עס איז א באזונדערע ראַסע די סעמיטישע ראַסע, פון וועלכע דער אידישער צווייג איז דער איידעלסטער, אריס־טאָקראַטישסטער. דיזען אידישען פאָלק איז דער לעבענס־אמת, די היס־טאָרישע פּאָרטשריטס־אידעע נתגלה געווארען א דאנק דער אינגעבאָרענער געניאַליטעט פון דיזען שטאם. ווי דער שעפּפערישער געניוס פון דעם גרי־כישען פאָלק האָט ארויסגעבראכט קונסט, פילאָזאָפיע, נאַטור־ערקענטנים, האָט דער אידישער געניוס באשאפען מאָראל, אמת, אידעאַלען. די גריכישע רעליגיאָן איז א נאַטור־רעליגיאָן, די געטער פון אָלימפ לעבען און וועבען אין דער נאַטור. די אידישע רעליגיאָן איז א געשיכטס רעליגיאָן, דער גאָט פון סיני לעבט און שאפט אין דער געשיכטע; יהוה, דאָס הייסט ער וועט זיין, ער וועט זיך נאָך ווייזען אין דער היסטאָרישער צוקונפט, דאָס איז דער נאָמען פון דעם אידישען גאָט.

די אידישע רעליגיאָן איז א סאָציאַלע. זי איז ניט קיין נאַטור־רעליגיאָן און איז ניט קיין אינדיווידועל־מאָראַלע. זי פארגעטערט ניט די נאַטור, ווי די גריכען, און זוכט ניט צו טרייסטען דעם אינדיווידיאום, וועלכער האָט דער־קענט זיין פערזענליכע אָפּגעריסענקייט פון דער נאַטור, ווי דאָס קריסטענ־טום און די גערמאנישע וועלט. די אידישע רעליגיאָן איז א סאָציאל־מאָ־ראַלישע, א היסטאָרישע. דאָס אידישע פאָלק, דאָס פאָלק ישראל איז אין איינהייט, אין דער צייט און פאר אלע צייטען, אלע זיינע קינדער זיינען פארבונדען און פאראיניגט צווישען זיך אין איין אָרגאַניזם, אין איין פאָלקס־גוף. דער איינצעלנער איז פארשלונגען אין דער פאמיליע, די פא־מיליע אין פאָלק, דאָס פאָלק אין דער מענשהייט. אין אייגען פאָלק און אין דער גאַנצער מענשהייט לעבט דער איינצעלנער, דאָרט זוכט ער גליק, האָפנונג, ערלייזונג, אומשטערבליכקייט. די רעליגיאָן איז דאָס לעבען, ובחרת בחיים,

זעהער פון דער צוקונפט געבליבען טריי. ער האָט פּראַקטיש געדינט דעם סאָציאַליזם און טעאָרעטיש געלעבט אין אידענטום.

מאַזעס העס ענטדעקט א אידעע פון וועלט היסטאָרישער באדייטונג. ער האָט אָנגעריבט אפשר די טיפזיניגסטע אידעע פון דער גאנצער מענשליכער קולטור בכלל. ער האָט אויפגעדעקט דעם תוכן פון אידענטום, פון יענעם קולטור־אמת, וועלכער איז וואונדערבאר געבאָרען געוואָרען אין דער אַלטגרויער פארגאנגענהייט און האָט דורך זיין וואריאַציאָן און ווידער־שפּרוך, דורך דאָם קריסטענטום, באהערשט ביז יעצט די גאנצע ציווילִיזירטע מענשהייט. דער געשיכטספילאָזאָף מאַזעס העס אריינגעשריבען א טיפזיניגען בלאָט אין דעם אייביגען ספר, וועלכער זוכט דעם פארבאָרגענעם פּירוש אויף דער מענשליכער געשיכטע און מענשהייטס־גייסט. דער קוואַל, פון וואנען ער האָט געשעפט דיזע זיינע ערקענטנים, איז געווען זיין אידישעס איך. די אומבאוואוסטזיניגע יסודות פון זיין אידישען איך, פון זיין אי־דישען ראסען־גייסט, זיינען אים קלאָר געוואָרען און אויפגעטרעטען פאר זיין שעפּפערישען שכל אין באוואוסטזיניגע אידעען. אין זיין קולטור־לייד־נשאפט אלס רעוואָלוציאָנערער סאָציאַליסט האָט ער דערהערט דעם קול פון דער תורה און דער נבואה און דעם כוזרי און שפּינאזא ביז צו דער קאַבא־ליסטישער און סאָציאַליסטישער משיח־מיסטיק. און אין דער אַלטער נבואה האָט ער דערקענט דעם אייביגען שטרעבען פון דעם מענשען צו לעבענס־פאַלקאָמענהייט, צו היסטאָרישער פארענדערונג און שאפונג. ער האָט דעם אידישען פאַלק געבראכט דערפאר די גרעסטע בשורה, די בשורה, דאָם זיין קולטור־תוכן איז דער קולטור־תוכן פון דער מענשהייט, דאָם דאָם אידענטום איז די רעליגיאָן פון סאָציאַליזם. פארשטעהט זיך דאָם דער שעפּפער פון דיזען אידענטום, דאָם אידישע פאַלק, דאַרף זיך אויפהויבען פון זיין געפּאַ־לענקייט צו העכסטער פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט. דער ענטדעקער פון סאָציאַליסטישען אידענטום איז געווען אויך דער אייגענטליכער באגרינ־דער פון סאָציאַליסטישען ציוניזם.

צוקונפט. מאזעם העם וועלט דער פריידינער און אנזאגער פון דער נאציאָ־נאלער־פאליטישער וויידער־אויפלעבונג פון דעם אידישען פאלק. אין דער עכטער אסימילאציאנס־עפאכע הויבט ער אויף זיין קול פאר דעם אידישען נאציאנאליזם אין זיין קאנסעקווענטסטער פארם, פאר א אידישער זעלבסט־שטענדיגקייט אין פאלעסטינא. ער האפט אויף פראנקרייך, דאם לאנד פון דער רעוואלוציאן, דאם דיזעם לאנד וועט העלפען דעם אידישען פאלק צו זיין ווידעראויפלעבונג. בייס אידישען פאלק זעלבסט זעהט ער אין די פאלקסמאסען פון מזרח־איראפא די צוקונפטיגע טרעגער פון דער נאציאָ־נאלער ווידעראויפלעבונג־אידעע.

עס האָט געפאדערט א גרויסער מוט, צו וועלכען עס איז נאָר פייאיג א גרויסער רעוואלוציאנער און פילאזאף, ארויסצוטרעטען אין די זעכציגער יאָרן מיט אזעלכער אויפפאסונג פון אידענטום און אידן, וואס האָט געקלונגען אין יענער אסימילאציאנס־צייט ווי רעאקציאן און אומפאראנט־וואָרטליכע פאנטאסטיק, און בפרט נאָך קומענדיג פון א בארימטען סאָ־ציאליסט, וועלכער איז געשטאנען אויסערהאלב פון דער סינאגאגע, האָט עס געמוזט ארויסרופען פארוואונדערונג געמישט מיט כעס. עס פארשטעהט זיך ממילא, דאָס פון דער סאציאליסטישער זייט איז דיזע גאנצע סאציאליסטישע אידענטום־פילאזאפיע געבליבען אומבאמערקט. דיזע גאנצע הערָאישע פילאזאפיע פון דער אידישער געשיכטע און דער רוח צו דעם אידישען פאלק זיינען געווען נאָר אין געגענזאץ צום גייסט פון דער צייט.

אבער העם איז געווען א פילאזאף, א רעוואלוציאנערער פילאזאף. ער האָט געשריבען ניט פאר זיין צייט, נאָר צוליב דעם אמת. „איך שרייב אייך ניט צו געפעלען, איר זאלט וואס לערנען", דיזער גייסטרייכער וואָרט פון געטע וואָלט העם געקענט געברויכען אלס מאטא פאר זיינע שריפטען. ניט קוקענדיג אויף דעם גאנצען שטורם פון פראָטעסט געגען אים און די פראק־טישע אומפרוכטבאָרקייט פון זיין פראָפאָגאנדא, האָט ער ניט אויפגעהערט ווייטער צו ענטוויקלען די גרונדלאגען פון זיין אידישער געשיכטספילאזאפיע. אין אייניג דייטש־אידישע צייטשריפטען און נאָך מער אין די פראנצויזיש־אידישע „ארשיוו איזראעליט", האָט העם פארעפענטליכט א גאנצע אנצאל פון ארטיקלען און קריטיקען, אין וועלכע ער האָט וויייטער אויסגעבילדעט די גרונד־געדאנקען פון דעם סאציאליסטישען אידענטום. צו דערזעלבער צייט איז ער געווען אן איבערגעגעבענער שרייבער און טוער אין דער סאציאליס־טישער באוועגונג. אין דער אויפדעקונג פון דעם סאציאליסטישען אידענ־טום האָט ער געבויט די רעליגיאן פון דער צוקונפט, אין זיין סאציאליסטישער טעטיגקייט האָט ער געזוכט איבערבויען די וועלט נאָך די אידעען פון אידענ־טום. און ביז צו זיין טויט, אין יאָר 1875, איז זיך דיזער מערקווירדיגער

דאמענט פון דער גאנצער סאציאלער געזעצגעבונג, האט ווידער אויפגעלעבט די גרויסע שבת־אידעע, וועלכע איז דער סימבאל פון דעם שבת־שבתון פון דער געשיכטע, פון דעם יום שכלו שבת, דאס הייסט פון דער סאציאליסטישער צוקונפט.

ווי אזוי איז דער שבת ענטשטאנען אין דעם אלטען אידענטום, איז א שווערע און פארוויקעלטע פראבלעם פון דער היסטארישער פארשונג. שוין די אוראלטע פעלקער, די באבילאניער, די אסיריער, די עגיפטער, די אראבער, האבען געוואוסט פון דער איינטיילונג פון דער צייט אין יארען נאך דער זון, אין חדשים און האלבע חדשים נאך דער גאנצער און האלבער לבנה, און די באבילאניער האבען אפילו געוואוסט פון דער איינטיילונג פון דער וואך אין זיבען טעג. דער גרויסער הימעל איבער די מענשען, און די זון און די לבנה און די שטערען אויפ'ן הימעל זיינען געווען די יסודות פון אלע אמאליגע רעליגיאנען. עובדי כוכבים ומזלות, דינער פון דער זון, דער לבנה און די שטערען, זיינען געווען אלע אמאליגע פעלקער. די איינטיילונג פון דער צייט איז געווען נעהיילינט דורך די גע־טער אויפ'ן הימעל, וועלכע האבען אין דער גשטאלט פון די שטערען רעגירט איבער דער וועלט און די מענשען. צום הימעל און צו די שטערען אויפ'ן הימעל האט אויך דער אלטער העברעער אויפגעהויבען אין רעליגיעזער שרעק און פארוואונדערונג זיין אויג, „אל", דאס הייסט צו, צום הימעל האט זיך גערישען זיין רעליגיעזע נשמה, און נאט האט בא אים אנגענומען לכתחילה דעם נאמען אל, אלים, אלוה, אלהים, אין לשון רבים. יעדער שטערן, יעדער לייכטענדער פלאנעט איז געווען א נאט אין די פארוואונדערטע אויגען פון דעם אמאליגען מענשען, וועלכער האט ערקלערט און מפרש געווען די נאט־שטערען וועדליג נאך זיין נאטירליכער פאנטאזיע. דער מארגענשטערן, דער הילל בן שחר אין העברעאיש, איז אין גריכיש וועגוס, די געטין פון ליבע, וועלכע האט די נאכט צוגעבראכט אין די ארעמס פון ליבע, און איז ארויסגעטראטען אין באגינען לעבען דעם אויפ־שטייגענדען פייער־גאט פון דער הערליכער זון. יעדער טאג פון וואך איז געשטאנען אונטער דער הערליכער השפעה פון א באזונדערן שטערן־גאט, און די אלטע גריכישע און לאטיניש נעמען פון די טעג באווייזען נאך דעם צוזאמענהאנג צווישען די טעג און די פלאנעטען. דער ערשטער טאג פון וואך איז געווען דער סאטורן־טאג, געהיילינט דעם ליכטיגען פלאנעט סאטורן, וועלכער האט געהאלטען פאר'כשופ'ט די רעליגיעזע פאנטאזיע פון דעם פאר־צייטינען מענשען. „סאטורדיי" איז נאך עד היום דער ענגלישער נאמען פון דעם אמאליגען הייליגען ערשטען טאג פון דער וואך. דער אידישער שבת איז דער אמאליגער סאטורן־טאג, וועלכער שטאמט פון דער צייט, וועז אידען זיינען געווען ווי אלע פעלקער עובדי כוכבים ומזלות, שטערן-דינער, אנבעטער

די באדייטונג פון שבת *)

אין דעם קולטור־אוצר פון דער מענשהייט, וועלכער האָט זיך אויסגע־
לייטערט און איז אָנגעוואקסען אין דער מענשליכער געשיכטע, פארנעמט
דער אידישער שבת קדש, דער הייליגער שבת, אפשר דעם באדייטענדסטען
פלאץ. די וויסענשאפט, די קונסט, די פילאָזאָפיע, די רעליגיאָן, די סאָציאלע
אָרדנונג, די טעכניק, די מאָראל זיינען די יסודות פון דער מענשליכער קולטור,
וועלכע פאראיידעלען זיך און פארפאלקאָמען זיך דורך דער שטענדיגער לע־
בענס־טעטיגקייט פון דעם אינדיווידואום און דער געזעלשאפט. דער שבת איז
אבער דער הייליגער מאנטל, וועלכער שוועבט איבער דער גאנצער מענשלי־
כער קולטור, דאָס מאָראלישע ליכט, וועלכעם באלייכט די מענשליכע גע־
שיכטע און ווייזט איר אָן דעם וועג. דורך דעם שבת איז דער מענש ערשט
געקומען צו דער מדרגה פון א פרייער גייסטיגער פערזענליכקייט, דורך דעם
שבת קדש האָט ער זיך באפרייט פון זיין נידעריגער צוגעבונדענקייט צו דער
ערד, האָט זיך אויפגעהויבען פון שקלאפערי, פון ארבייט, פון ליידענשאפט,
מיט דעם גייסטיגען בליק אויפ'ן הימעל און דעם מאָראלישען קוס אין דער
צוקונפט פון דער מענשליכער געשיכטע. הייַנט האָט געזאָגט ערגעץ־וואו:
דער איד איז די זעקס טעג פון וואָך א הונט, און שבת ווערט ער א מענש.
דיזעם וואָרט פון דעם דיכטער איז נאָך פיל ריכטיגער פאר דער גאנצער
קולטור־געשיכטע. שבת איז די גרויסע מתנה, וועלכע דער גאָט פון דער גע־
שיכטע האָט געגעבען די מענשען, כדי פון די מענשען זאָל באשאפען ווערען
א מענשהייט.

די ארבייט מאכט דעם מענשען פאר א חיה, און די געצוואונגענע ארבייט
מאכט אים פאר א שקלאף, פאר א פארשקלאפטער חיה. די רוה מאכט דעם
מענשען סאָציאל גלייך, אייידעל און פריי. די הונדערטע מיליאָנען אזיאטישע
איינוואוינער ווייסען ניט פון קיין רוה־טאָג, דער כינעזישער קולי ארבייט איי־
ביג, א חוץ אייניגע דינאסטישע יום־טובים אין יאָר, אין וועלכע ער „הוליעט".
אפילו די קריסטליכע איראָפעאישע פעלקער האָבען ביז צו אונזער צייט,
ביז צו דער ענטשטעהונג פון דער סאָציאליסטישער באוועגונג ניט געוואוסט
פון קיין זונטאג־רוה. די קריסטליכע קירכע האָט אפילו אריבערגענומען דעם
אידישען שבת אין דער געשטאלט פון זונטאג, אבער זי האָט גענעבען דעם
זונטאג א נאָמען אנדערע רעליגיעז־פילאָזאָפישע באדייטונג און האָט געוויבט
פון דעם שבת זיין סאָציאל־קולטורעלען אינהאלט. ערשט דער מאָדערנער
סאָציאליזם דורך זיין קאמף פאר זונטאג־רוה, וועלכע איז געוואָרען דער פונ־

*) פון „דאָס נייע לאנד", נומער 8, נאָוו. 3, 1911.

קיין מלאכה, דו, דיין זון, דיין טאכטער, דיין קנעכט, דיין דינסט, אזוי פאר־זאגט דער ספר שמות די הערשענדע קלאסען. און דער סאציאליסטישער מחבר פון דברים, אפשר גאר דער נביא ירמיה, גיט שוין די גאנצע סאציאלע ערקלערונג פאר דעם שבת, למען ינוח עבדך ואמתך כמוך, כדי דיין קנעכט און דיין דינסט זאלען רוהען אזוי ווי דו. דו ביסט אליין געווען א קנעכט אין מצרים, זאגט דער שרייבער פון די עשרת הדברות, דערפאר זאלסטו איינמאל אין וואך פריי מאכען דיין קנעכט און אויפהויבען אים צו א גייסטיגען מענ־שען. זעקס טעג טאָ האָט גאָט געארבייט, בשעת ער האָט די וועלט געשאפען, און דעם זיבעטען טאָג האָט ער גערוהט, ערקלערט דער מער נאאיוועד נאטור־פי־לאזאפישער פארפאסער פון ספר שמות דעם גרונט פון שבת. און מיר פאר־שטעהען היינט, דאָס גיט דערפאר האָבען די קנעכט און די דינסטען גערוהט אום שבת, ווייל גאָט האָט גערוהט, נאָר פארקערט דער גאָט פון בארמהער־ציגקייט און נקמה האָט געזוכט, ווי די אונטערדריקטע רוהען אום שבת, און האָט אויך געמאכט דעם שבת קדש פאר זיין גרויסען רוה־טאָג.

אבער דאָס גרויסע רעוואלוציאנערע הארץ פון דעם נביא בארוהיגט זיך גיט מיט'ן שבת. זיין נשמה באגערט דעם סאציאלען שבת, דעם אייביגען שבת, די באפרייאונג און פארבריידערונג פון אלע מענשען, דעם שבת שבתון, דעם יום שכלו שבת, דעם היסטאָרישען טריאומף פון דער גייסטיגער מענשהייט. ער פאדערט יעדען זיבעטען יאָר שבת שבתון פאר דאָס לאנד, וואָס אלע אירע געוויקסען און פרוכטען זאלען געהערען פריי צו דעם קנעכט, דער דינסט, דעם ארבייטער, דעם פרעמדען, צו אלע וועלכע האָבען קיין אייגענטום ניט. דעם זיבעטען יאָר זאל דער קנעכט פריי ווערען און דער האר זאל אים ניט אפ־לאזען מיט גארנישט פון זיין קנעכטשאפט, נאָר זאל אים געבען א טייל פון זיין אנגעהאָרעוועטען גוטס, כדי ער זאל קענען געברויכען זיין פרייהייט. און ווען דו וועסט אפצוהלען שבע שבתות שנים, ניין און פערציג יאָר, זאלסטו דעם צענטען תשרי, יום כפור, בלאזען אין דעם שופר תרועה אין דעם גאנצען לאנד, און זאלסט אויסרופען די פרייהייט אין דעם לאנד פאר אלע זיינע איינוואוינער, יעדערער זאל צוריק באקומען, וואָס ער האָט צו אנאנדערען פארקויפט אדער פאר'משכנ'ט אין דיזער צייט, זיין לאנד, זיין הויז. די סאציאלען אונגלייכהייט פון אָרים און רייך זאל פארשווינדען, און די סא־ציאלע ערעכטיגקייט, די גאולה, זאל קומען אין דער וועלט. אזוי ווערט דער שבת די אידעע פון דער סאציאלער רעוואלוציע, דער יסוד אויף וועלכען עס ווערט אויפגעבויט די גערעכטע געזעלשאפט. ביי דעם צווייטען ישעיה איז שבת שוין דער סימוואל פון מאראלישען לעבען בכלל, שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, ווער עס היט שבת פון מחלל זיין, און ווער עס היט זיך אב פון טאן שלעכטס בכלל.

פון די ליכטער פון הימעל. פון וואנען עס נעמט זיך דאס וואָרט שבת, וועל קען דאס דערפארשען? איז דאס ווירקליך דאס באציאנישע וואָרט סאבאטו, וועלכער איז אויך געווען דער נאמען פון א הייליגען טאג? אדער ליגט דא וועלכער עס איז אנדערער צוזאמענהאנג? דיזען פארוויקעלטען ביבעל־קריטי־שען פלאנטער קען די פארשונג נאך ניט פאנאנדערנעמען זיכער. דער אידי־שער שבת איז אבער יערענפאלס אורשפרינגליך געווען דער סאטורן־טאג, א קינד פון דער אמאליגער נאטור־רעליגיאן, בשעת די זון און די לבנה און די שטערן האבען אין זייער צויבער־גלאנץ געהייסען דעם דערשראקענעם מענשען זיך צו זיי בוקען. דער נביא, וועלכער הויבט זיך אויף געגען דער נאטור אין נאמען פון דעם גייסט, וועלכער צוברעכט די געטער פון הימעל און ענטדעקט דעם גייעם אויביגען גאט פון דער מענשליכער געשיכטע, דער נביא עמוס, דערמאנט מיט א פארוואורף זיין פאלק ישראל דאס ער האט גערינט צו די שטערן אמאל, „ונשאתם את סוכת מלככם, כיון צלחכם, כוכב אלהיכם אשר עשיתם לכם כיון". דאס איז דער נאמען פאר סאטורן.

אבער פון א פאלק ווי אלע פעלקער וועלט דאס אידישע פאלק אין זיין היסטארישער ענטוויקלונג א באזונדערעם פאלק, א פאלק פון גייסט, אן אויסערווייליטעם פאלק, און דער נאטור־שבת וועלט פארוואנדעלט אין דעם גייסטיג־סאציאלען שבת, אין דעם הייליגען שבת, פון דעם פאסטוכער־לעבען געהט דאס פאלק איבער צו אקערבוי, עס וואקסט אויף א ציווילייזאציע, עס הויבט זיך אויף דער שטורמישער קלאסען־קאמף, עס ערוואכט די סאציאלע נבואה, און עס וועלט באשאפען די נייע קולטור־אידעע פון שבת, א העכערע סאציאלע לעבענספארם און א גרויסער היסטארישער לעבענס־סימבול. אט דאס איז דער וואונדערפאלער שפרונג פון דער אידישער געשיכטע. קין דער אקערבויער האט דער'הרג'עט הבל דעם פאסטוך, דער אקערבוי האט צושטערט די פריערדיגע סאציאלע גלייכהייט פון פאסטוכער־לעבען און האט באשאפען די ציווילייזאציע מיט איר סאציאלער אונגלייכהייט און איר שקלאפערי. אבער דער גאט פון נקמה און פון צדק איז דער גאט פון דעם אונטערדריקטען קלאס, דער גאט פון קנעכט און די ארבייטער, דער גאט פון הבל דעם צדיק, וואס ער מאנט הבל'ס בלוט פון זיין ברודער דעם רשע. און דער גאט פון בארמהערציגקייט האט געשיינקט הבל'ס קינדער, די ארבייטענדע און אונ־טערדריקטע קלאסען, די שענסטע מתנה פון זיין אוצר, דעם הייליגען סא־ציאלען שבת.

שבת איז געוואָרען די גרונטלאגע פון דער נבואה, דער שבת איז אריינ־גענומען געוואָרען אין די עשרת הדברות אלס דאס גרעסטע מאראלישע און סאציאלע געבאט. געריינקט דעם שבת אים צו הייליגען, זעקס טעג זאלסט ארבייטען און דער זיבעטער טאג איז שבת צו דיין גאט, זאלסט ניט טאן

דער יעצטיגער מאָמענט אין ציוניזם *)

די אידישע נאציאָנאל־פּאָליטישע באוועגונג איז פול מיט איבעראשונגען. זי געהט ניט אין א גלייכער לינייע, נאָר אין זיג־זאגען, זי שטייגט און פאלט און הויבט זיך ווייטער אויף אין א פארענדערטער געשטאלט. ווארום זי ווערט אָנגעטריבען ניט דורך די גלייכמעסיגע ענטוויקלונג פון וועלכע עס איז אינוויניגע כחות אין דעם לעבען פון פאָלק, ווי צום ביישפיל, פון די עקאָנאָמישע כחות, אזוי ווי ביי נאָרמאל לעבעדיגע פעלקער, נאָר זי היינגט אָפּ פון פארשידענע אויסערליכע סבות און אומשטענדען, — וואָס מען קען זיי אָפט נאָר ניט פאָראויסזעהן און בארעכענען. גלייכמעסיג ווירקט אין דעם אידישען לעבען נאָר איין שטענדיגע סיבה, דאָס איז די אידישע נויט, וועלכע ווערט מיט נאטור־נויטוועندיגקייט אלץ שטארקער און דראמאטישער און וועקט דאָס פאָלק. אָבער דיזע אידישע נויט איז נאָך ניט קיין שאפענדע און שעפּפערישע קראפט. זי באדארף נאָך די גינסטיגע אויסערע אומשטענדען, כדי זי זאל ארויספירען דאָס פאָלקס־לעבען אויף דעם בריייטען וועג פון פאָליטישער און נאציאָנאלער באפרייאונג.

דער נייער פאליטישער רעזשים אין דער טערקיי קען ווערען דער אָנהויב פון א גרויסער פאָליטישער און נאציאָנאלער באוועגונג פון דאָס אידישע פאָלק. אָן דעם פעלזען־שטיין פון דער טערקישער דעספּאָטיע זיינען צובראָכען נעוואָרען ביז איצט אלע האָפענונגען און באמיאונגען צו קאָנצענטרירען דאָס אידישע וואָנדער־פאָלק אין איין טעריטאָריע. די קלייגע פּעולות און מעשים, וועלכע פילע האָבען געפּרופט באשאפען אין די צייטען פון דעם אלטען רעזשים אין פאלעסטינא, זיינען געווען אייגענטליך, ווי מיר דוכט זיך, א פראדוקט פון פארצווייפלונג. ווער עס האָט געהאָמ'ט פון גרויסע טאטען, פון פאליטישע לאָזונגען, פון קבוץ גליות, און האָט ניט געקענט זיך צופרידענשטעלען מיט יענע ארבייטען, האָט געזוכט זיין ארץ־ישראל אין גוי'שע מדינות און געוואָלט אויפהויבען די ציון־פאָן ניט אויף די הרי ישראל, נאָר אפילו אויף יענער זייט סמבטיון. עס איז אויסגעוואקסען דער ברודער־קריג צווישען ציוניזם און טעריטאָריאליזם, און דיזע צוויי שוועסטער־

---

*) פון „דאָס אידישע פאָלק" ניו יאָרק, 1909. דער דאָזיגער ארטיקעל איז דער ערשטער שריט אין ד"ר סירקינ'ס ארויענטאציע צוריק צום פאלעסטינישען ציוניזם, נאָך דער טעריטאָריאליסטישער שפאלטונג ביי דעם זיבעטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין יאָר 1904.

דער אידעאל פון דעם נביא, דער שבת שבתון, די גאולה פון דער מענש־הייט איז ניט מקוים געוואָרען, ווייל די מערקווירדיגע אידישע געשיכטע איז איבערגעריסען געוואָרען אין דער צייט פון איר העכסטען גלאַנץ, ארום דער עפּאָכע פון דער ענטשטעהונג פון קריסטענטום. דער שבת איז מיט דעם פאַלק ישראל אוועקגענאַנגען אין גלות, און ער האָט דאָרט אראָבגענומען זיינע רעוואָלוציאָנערע בגדי מלכות און איז געבליבען לייכטען אין זיין גייסטיגער הייליגקייט. שבת איז אין גלות געוואָרען דער טאָג, וועו דער איד איז געוואָרען א מענש, א פרייער גייסטיגער מענש. שבת איז געוואָרען אין דעם אידישען לעבען דער קוואל פון לעבענסמוט און גייסטיגער ערוועקונג, וועו די פינסטערע פארזאָרגטע וואָכעדיגקייט איז פארשוואונדען און עס האָט אריינ־געלויכטען די הייליגקייט פון גייסט. שבת האָט דער איד געלערענט תורה, האָט געשטארקט די באַנדען פון פאַמיליע, האָט באשאפען א העכערע גייסטיג־מאַראַלישע אטמאָספערע ארום זיך. דער שבת האָט אויפגעהאלטען דאָס אי־דישע פאַלק אין דעם שטורם פון דער געשיכטע און האָט אים געגעבען זיין מערקווירדיגע גייסטיגע אינדיווידואַליטעט. די קולטור־אידעע פון שבת האָט באשאפען דאָס אידישע נביאים־פאַלק, שבת האָט פארהיט דעם גייסט פון אידישען פאַלק אין גלות פון טויט און ענטארטונג, און די אידישע שבת־שבתון־אידעע איז אריבערגענאַנגען אין דער סאָציאַלער קולטור־האָפענונג פון דער איצטיגער מענשהייט. שבת איז דער גרעסטער פון די גרונטשטיינער פון דער קולטור פון דער צוקונפט. דאָס האָט געפילט דער גרויסער דיכטער, וועלכער האָט מיט צוויבערטענער באזונגען די שבת־מלכתא, געטרויסט און דערהויבען איר היימאט ציון, און אין פרומער רייניקייט אָנגערופען דעם שבת מיט דעם שענסטען וואָרט אין דער מענשליכער שפראַך, מיט דעם וואָרט כלה.

וועלכעם די דעמאָקראַטישע טערקיי וואָלט געגעבען קאָנצעסיעס, די מענליכ־קייט אויפצוווירן א אידישע אויסאָנאָמע קאָלאָניזאַציע, צו פארווירקליכען דעם פאָליטישען ציוניזם. אין צוואמענהאנג מיט מעסאָפּאָטאמיען איז מען־ליך ארויסצושטעלען א גרויסען פּלאַן, שאפען גרויסע מיטלען, פאראינטערע־סירען דאָם גאנצע פּאָלק און אריינציען עס אין דער באוועגונג. קיין טערי־טאָריאליסט אָבער, וועלכער שטעלט זיך איצט אָב אויף מעסאָפּאָטאמיען, וועט ניט אויסשליסען פאָלעסטינא פון דעם אידישען לאַנד. מען האָט דעם טעריטאָריאליסטישען געדאנק נאָך ניט פארבונדען מיט מעסאָפּאָטאמיען, האָבען פילע טעריטאָריאליסטען דורכאויס ניט אויסגעשלאָסען פאָלעסטינא און פילע האָבען דעם „בעל־הבית'ישען" אונאנדיזם פון דעם זעקסטען קאָנ־גרעס געהאלטען פאר פאָליטיש קלוגער און נאציאָנאל געזונטער אוידער דעם שפעטערדיגען פרינציפיעלען טעריטאָריאליזם. עס וואָלט אָבער געווען ווילד אין משונה'דיג, וואָס מען וואָלט איצט אויסשליסען פאָלעסטינא, רייַדענדיג וועגען דער קאָלאָניזאַציע פון מעסאָפּאָטאמיען. מעסאָפּאָטאמיען און פא־לעסטינא זיינען איין לאַנד, וועלכעם וועט דורך די קאָלאָניזאַציאָנס־ארבייט אין בויידע פּלעצער און דורך די נויטיגע אייזענבאן פון וועסט צו איסט אינווייניג פארבונדען ווערען. פאָלעסטינא איז דער טויער צו מעסאָפּא־טאמיען און צוריק דער וועג פון מעסאָפּאָטאמיען צום ים. ווער עס רעדט פון א גרויסער קאָלאָניזאַציע אין מעסאָפּאָטאמיען, דער מוז צו גלייכער צייט פארלאַנגען די פארשטארקונג פון אלע אידישע פאזיציעס אין פאָלעסטינא, אין לאַנדווירטשאפט, אינדוסטריע, אין שטעדט ביז צו דער העכסטער מדרגה.

מיט דעם לאָזונג פון מעסאָפּאָטאמיען שטעלען זיך די טעריטאָריא־ליסטען פראקטיש, וועו אפילו ניט־טעאָרעטיש, אויף דעם פּראָגראַם פון ציוניזם.

האָט די פארענדערטע פאָליטישע לאגע אין דער טערקיי ארויפגעפירט דעם טעריטאָריאליזם אויף א נייעם וועג, לייגט זי נאָך מער התחיבות ארויף אויף די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס. דאָס פעלד, וואו זי האָט געארבייט אין קלייגעם מאַשטאַב ביז איצט, האָט זיך ערווייטערט. שטרעבונגען פאר גרויסע פאָליטישע ציל־ען זיינען פארשוואונדען. אויף די ציוניסטישע אָרגא־ניזאציעס קוקט דאָס גאנצע אידישע פאָלק און ערווארטעט פון איר איצט א לאָזונג. פון דעם לאָזונג און דעם אינווייניגען כח פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע וועט עס איצט אָפּהיינגען, צי וועט זי קאָנען וועלען די פאָלי־טישע און נאציאָנאלע פארטרעטונג פון דעם גאנצען אידישען פאָלק אדער ניט. די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע האָט אָבער שוין גלייך די מענליכקייט זיך צו פאראיינigען און אריינצונעמען צו זיך די טעריטאָריאליסטישע אָרגא־ניזאציע. די ציוניסטען דארפען נאָר אריסטראָגען דעם גרויסען לאָזונג פון

באוועגונגען האָבען געמומען קוקען אויף אין אנדערע, ווי פיינדליכע שטיף־שוועסטער. דער טעריטאָריאליזם האָט געלאכט פון דער פאליטיק און דער עקאָנאָמיע פון דעם ציוניזם, און דער ציוניזם האָט געפֿסל׳ט די סאָמע אידישקייט פון דעם טעריטאָריאליזם.

דער נייער רעזשים אין דער טערקיי ווערט מאכען א סוף צו דעם ברודער־קריג פון ביידע באוועגונגען. זיי ווילען זיך מוזען פאראייניגען צוליב דעם גליכען ציל, צוליב דער טעריטאָריאלער לייזונג פון דעם אידישען פראבלעם, צוליב דער פאליטישער אויפלעבונג פון דעם אידישען פאלק. די הויפט־סיבה פאר וואס פאלעסטינא און די נאכבאר־לענדער, דער מזרח, זאלען ניט קענען זיין דער טעריטאָריאלער צענטער פון דעם אידישען פאלק, איז פארשטענדליך. דער טעריטאָריאליזם פון זיין זייט איז אין דעם משך פון זיין עקזיסטענץ און ענטוויקלונג און אויף דעם וועג פון זיינע פארשונגען געקומען צום אריענט. עם האָט זיך ארויסגעוויזען, דאָס א אידישע טעריטאָריע דארף געזוכט ווערען ניט נאָר אין א פרייעם און ווייניג באוואוינטעם לאנד, נאָר אין א לאנד מיט גאנץ באזונדערע פאליטישע און ווירטשאפטליכע תנאים. זוכען א אידישע אויטאָנאָמע טעריטאָריע אין קאנאדא, אויסטראליען, אר־גענטינא, בראזיליען, און אנדערע פרייע אָבער איינגעאָרדענטע מלוכה אָרגאניזמען איז כמעט אזוי אונמעגליך, ווי צו חלום׳ען מכח א אידישעם לאנד אין די פאראייניגטע שטאטען פון אמעריקא. די מענליכקייט פון א אידישער אויטאָנאָמער קאָלאָניזאציע דארף געזוכט ווערען אין פרייע אָבער נאָך ניט איינגעאָרדענטע קאָלאָניען און לענדער.

פראקטישע אויסזיכטען פאר א אידישער אויטאָנאָמע קאָלאָניזאציע זיינען פאראן אין די ווייטע לענדער פון דער טערקיי, וועלכע זיינען ניט באוואוינט. דאָס איז שוין קלאָר געווארען בא די טעריטאָריאליסטען נאָך איידער דער פאליטישער רעזשים אין דער טערקיי האָט זיך געענדערט. די ערשטע עקספעדיציע, וועלכע איז געווען נאָך טריפֿאָלים און נאָרד־אפריקא, וועלכעם גהערט דעם סולטאן, און די טעריטאָריאליסטישע אָרגאניזאציע זיינען געווען באריית אריינצוטרעטען אין פארהאנדלונגען מכח דיזעם לאנד נאָך מיט דער פריערער טערקישער רעגירונג. נאָרד־אפריקא האָט זיך אָבער ארויסגעווייזען אלס אוממעגליך פאר א גרויסע קאָלאָניזאציע וועגען זיינע שלעכטע קלימאטישע תנאים, וועגען דאָס פעלען פון וואסער. אויף דער טאָגעס־אָרדנונג בא דעם טעריטאָריאליזם איז ארויסגעטראטען מעסאָפּאָ־טאמיען, וועלכעם איז שוין זייט יאָרען געשטאנען אין דעם „בלוי־בוך" אלס איינס פון די פאסענדע לענדער פאר א אידישער גרויס־קאָלאָניזאציע.

די טעריטאָריאליסטישע אָרגאניזאציע זהטט אין א גרויסען און פרוכט־בארען לאנד, ווי מעסאָפּאָטאמיען, וועלכעם איז ווייניג באפעלקערט און אויף

אן אָפענער בריף צו אלע סאָציאליסטען־טעריטאָריאליסטען (ס. ס.) *)

חברים! מער ווי צען יאָר זיינען פאראיבערגעגאנגען, פון דער צייט וואָס דער אוגאנדאָ־פּראָיעקט האָט פאָנאנדערגעשפּאָלטען די ציוניסטישע אָרגאניזאציע און פאָנאנדערגעריסען און פאָנאנדערגעטיילט דעם ציוניסטיש־סאָציאליסטישען פּראָלעטאריאט. דורך דעם אוגאנדאָ־פּראָיעקט און שפּעטער דורך דעם טעריטאָריאליזם האָט דער אידישער ארבייטער־קלאַס, וועלכער האָט שוין אויפגעהויבען מוטיג און שטאָלץ די פאָן פון סאָציאליסטישען ציוניזם, פארלאָרען זיין אייגנהייטליכען ציל און וועג און איז פאָנאנדער־געפאלען אין פארשידענע פּארטייען, שטרעמונגען און שאטירונגען, און אזוי ווי די פּראָקטישע אומפרוכטבארקייט פון דעם ציוניזם און טעריטאָריאליזם איז צונויפגעפאלען מיט דער שטייגערונג פון די האָפנונגען אויף דאָס באַנייטע רוסלאַנד, איז אויך באלד דער ערוואכטער ציוניסטיש־טעריטאָריאליס־טישער רצון פון דעם פּראָלעטאריאט געזונקען און פארביטען געוואָרען אויף די באקאנטע טאָג־עטישע אויסטראכטענישען און די מעכאנישע צופאסונג צו די סאָציאליסטישע באוועגונגען פון רוסלאַנד און זייערע אידעאָלאָגען. אנשטאט דער פאראייניגטער ארבייט פאר א אידישע לאנד, האָט זיך אָנגע־הויבען דער ברודער קאמף צווישען ס. ס., פּועלי־ציון, סיימאָוויצעס, און דער שוואַר־פונקט פון די אינטערעסען און דיסקוסיאָנען איז אריבערגעטראָגען גע־וואָרען פון דעם טעריטאָריאליזם אויף דעם גלות.

דער אלגעמיינער קריזיס אין רוסלאַנד נאָך דער שטורם־צייט און די אומפרוכטבארקייט אין ציוניזם און טעריטאָריאליזם האָט געפירט צו דער כמעט פולשטענדיגער פארשווינדונג פון די פארשידענע פּארטייען פון סאָ־ציאליסטישען ציוניזם. די פּארטיי־אָרגאניזאציעס האָבען זיך אויפגעלייזט. די קאָמיטעטען האָבען ניט פונקציאָנירט און אין ווירקליכקייט גאָר ניט עקזיס־טירט, די ארבייטער האָבען זיך מאכטלאָז און פארצווייפעלט און מיט דעם געפיל פון ענטוישונג אָפּגעוואָנדעט פון די באוועגונגען בכלל. אין לויף פון יאָרען איז די סאָציאליסטיש־ציוניסטישע באוועגונג אין רוסלאַנד געווען פול־שטענדיג פאראלייזירט. פון דער גרויסער און מעכטיגער סאָציאליסטיש־ציוניסטישער באוועגונג אין די ערשטע יאָרען פון איר ארויסטרעטונג איז

*) אָפּגעדרוקט אין דער ס. ס. צייטשריפט „דאָס וואָרט"

דער טעריטאָריאלער באפרייאונג און זעלבסטשטענדיגקייט פון דעם גאנצען אידישען פאָלק.

עס איז ניט מעגליך צו גלויבען, דאָס וועלכער עס איז ציוניסט זאָל זיך שטעלען פרינציפיעל נעגען מעסאָפאָטאמיען. אויב פאלעסטינא האָט א נאכבארלאנד, וועלכעס איז פאסענד פאר א אידישע גרויס־קאָלאָניזאציע, איז דאָס מעסאָפאָטאמיען. די ציוניסטען מוזען ארויסשטעלען דעם לאָזונג פון א גרויסע מאסען־קאָלאָניזאציע, אין פאלעסטינא און אין מעסאָפאָטאמיען. דערמיט פאראייניגט דער ציוניזם אלע פארטייען און דאָס גאנצע פאָלק און די ציוניסטישע אָרגאניזאציע רעפרעזענטירט באמת די אידישע נאציע.

שטיין די פּריערדיגע עפּאָכע פון די אינווייניגסטע מחלוקות און דער פּאָנאַנ־
דערשפּאַלטונג פון דעם סאָציאַליסטיש־ציוניסטישען פּראָלעטאַריאט. די ארבייּ־
טער פון די אמאָליגע ס. ס. אָרגאַניזאַציעס, די צאָלרייכע אינטעליגענץ שטעהען
שטיל און אינדעפּענדענט פון ווייטען פון דער נייער באוועגונג, זייער גלייכ־
גילטיגקייט האָט אָבער נאָך אין זיך דאָס שארפע זאַלץ פון קריטיק. פון
ווייטען שטעהען אויך די פילע אינטעליגענטן און ארבייטער, וועלכע האָבען
זיך אין דער צייט פון די באוועגליכע יאָרען אָפּגעטיילט פון ציוניזם מיט
דעם לאָזונג פון א סיים אין רוסלאַנד. זיי אלע שטעהען גלייכגילטיג, קריטיש
אָדער גאָר פיינדליך צו דער נייער ציוניסטישער באוועגונג און צו די גרויסע
טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען, וועלכע האָבען זיך געעפענט יעצט אין
פּאַלעסטינא און די ארומיגע לענדער. די לאָזונגען פון א פריערדיגער צייט
ווירקען אויף אזא אופן ווי א שטערונג און שאָדען פאר די געזעלשאפטליכע
ענטוויקלונגען פון דער געגנווארט.

דער אויסער־פּאַלעסטינישער טעריטאָריאַליזם האָט אָבער קיינמאָל ניט
געקענט זיין קיין פּרינציפּ. פּאַלעסטינא האָט ביי באַשטימטע עלעמענטען
פון פּאָלק געקענט זיין א נאציאָנאַלער פּרינציפּ, אָבער ניט־פּאַלעסטינא האָט
געקענט זיין א צייטווייליגע טעכנישע אָדער פּאָליטישע אויפּפאסונג, אָבער
ניט א פּרינציפּיעלע איבערצייגונג. בשעת דער אוגאַנדאַ־פּראָיעקט איז אַרויס־
געקומען, איז דער ציוניזם געשטאַנען פאר א וואנט, וועלכע ער האָט ניט
נעקענט אריבערשפּרייזען. עס האָט זיך אַלעמען אויסגערוכט, דאָס די טער־
קישע דעספּאָטיע וועט אָנהאַלטען נאָך פילע דורות, און דאָס וועלכע עס
איז וועלטפּולע אידישע קאָלאָניזאַציאָן אין פּאַלעסטינא בלייבט אויסגעשלאָ־
סען פאר די גאנצע צייט. אוגאנדא האָט אויסגעזעהן ווי א ראַלע מעגליכ־
קייט, א לאנד, אין וועלכען אידען וועלען קענען באשאפען א נאציאָנאַלע
אויטאָנאָמיע. נאָכדעם אָבער ווי די ציוניסטען האָבען געמאכט אונמעגליך
דעם אוגאַנדאַ־פּראָיעקט, איז באשאפען געוואָרען דער טעריטאָריאַליזם.
אָבער ביי די טעריטאָריאַליסטען זלבסט האָט זיך ארויסגעוויזען די זלבע
אומפּייאיגקייט צו באשאפען א לעבעדיגע טעריטאָריאַליסטישע באוועגונג.
די באקאנטע „טעאָריעס" האָבען פארביטען די טעריטאָריע, און דער צד
השוה פון די אלע קינדישע אויסטראכטענישען איז געווען דער מאנגל אין
וויליען און דער שרעק פאר וועלכער עס איז טעריטאָריאַליסטישער טעטיג־
קייט. דער סאָציאַליסטיש־טעריטאָריאַליסטישער פּראָלעטאריאט און די
אינטעליגענץ זיינען געווען אקוראט אזוי אונפרוכטבאר און שעדליך אין דעם
טעריטאָריאַליזם, ווי די ציוניסטען בנוגע צו אוגאנדא. די יט"א, דאָס
הייסט זאנגוויל'ס פּריוואט־אָפּיס אין לאָנדאָן, האָט דערווייל דורך די פאר־
האנדלונגען מיט רעגירונגען, ווי מיט דער רעגירונג אויסטראַליען און מיט

געבליבען נאָר די פּועלי־ציון באַוועגונג און די באַוועגונג אין אמעריקא, וועלכע איז געווען צוריסען אין טעריטאָריאליזם און ציוניזם, און איז געבליבען מאַכטלאָז און אומבאַדייטענד אין דער אלגעמיינער אידישער ארבייטער באַוועגונג, דער געפיל פון פארצווייפלונג און ענטוישונג איז אריינ־ געדרונגען אין דעם סאָציאליסטיש־ציוניסטישען פּראָלעטאריאט אומעטום, און שפּאָט און געלעכטער איבער זיך זעלבסט האָבען פארנומען אויף דער אידישער גאס די פּוסטקייט, וועלכע די פארשוואונדענע „טעאָריען" האָבען נאָך זיך איבערגעלאָזען. און ווי באלד דער טעריטאָריאליסטישער רצון איז געווונקען, האָט זיך ווידער אויפגעהויבען דער נאַטירליכער שונא, דער גלותיזם מיט זיין זעלבסט־באַגניגענקייט, מיט זיין סאָציאלער און קולטורעלער אינ־ האלטלאָזיגקייט און דער בעל־בית'ישער קריטיק פון דער ציוניסטישער „אוטאָפּיע".

דיזע טרויריגע און שוועדע איבערגאנגס־צייט דערנעהנטערט זיך צום סוף. דאָס געזעלשאפטליכע לעבען ערוואַכט ווידער און אויך ביים אידישען פּראָלעטאריאט זעהען זיך שוין אלע סמנים פון דער ווידער־אויפלעבונג פון די סאָציאלע אינטערעסען און דעם שעפּפערישען נאציאָנאלען רצון. א פרי־ שער און מוטיגער דור וואקסט אויף, וועלכער איז פול מיט באגייסטערונג און ליידנשאפט, פול מיט די אייביגע שעפּפערישע כחות פון דער מענש־ ליכער ענטוויקלונג. די אלגעמיינע נאציאָנאלע ערוואכונג איז אַרויסגערופען געוואָרען דורך די גרויסע טעריטאָריאליסטישע מעגליכקייטען, וועלכע האָבען זיך געפּאַט אין די לעצטע יאָרען אין ארץ ישראל, און וועלכע ווערען יעדעם יאָר אלץ מער און מער זיכער און רעאל. אויב דער אויסער־פּאָלעסטינישער טעריטאָריאליזם האָט זיך ארויסגעוויזען אומפּרוכטבאר און אביעקטיוו כמעט ווי אונמעגליך ביי דעם ניט־אַרגאניזירטען צושטאַנד פון אידישען פּאָלק, ווערט דער פּאָלעסטינישער טעריטאָריאליזם מעגליך און זיכער און הויבט זיך אָן פאר אונזערע אויגען שוין צו פארווירקליכען. די רעוואָלוציאָן אין דער טערקיי און די גרויסע פּאָליטישע נאציאָנאלע איבערקערעניש אין דער טערקישער אימפּעריע מאַכען ניט נאָר די קאָנצענטרירונג פון דעם אידישען פּאָלק אין פּאָלעסטינא און די ארומיגע לענדער מעגליך, נאָר מאכען אפּהיינגיג די פארווירקליכונג פון דעם טעריטאָריאליזם נאָר פון דעם סאָציאלען און נאציאָנאלען רצון פון דעם אידישען המון. פון דיזער ווידער־אויפלעבונג פון דעם ציוניזם און דער אויפלעבונג פון דער טעריטאָריאליסטישער האָפנונג און מעגליכקייט שעפט דער גלות נייעם מוט און גלויבען צו זיין ערלייזונג, און ווידער הויבט זיך אָן צו טראָגען דורך דאָס אידישע פּאָלקס־לעבען, די אומרואיגקייט פון גאולה.

אויף דער נייער אויפלעבונגס־באַוועגונג ליגט אָבער נאָך ווי א שוועדער

געגנג צו פאָדערן די פּאָליטישע אויטאָנאָמיע. די אראבישע באפעלקערונג מאכט די אידישע אויטאָנאָמיע אין פּאלעסטינא, ווי יעדע היסטאָרישע ערשיינונג, קאָמפּליצירט, אָבער דורכאויס ניט אונמעגליך אָדער אפילו אונווארשיינליך.

פּאלעסטינא איז אָבער נאָר דער שליסל צו דער קומענדיגער קאָלאָניזאציע פון גאנץ מערב־אזיען, באזונדערס פון מעסאָפּאטאמיען. אזוי ווי דער מערב פון אמעריקא איז אין דעם מיטען פון פּאָריגען יאָרהונדערט געעפענט געווארען אלם א גרויס קאָלאָניזאציאָנס לאנד פאר דער וועלט מיט אומבאגרעניצטע מעגליכקייטען, אזוי וועט זיך אין א גאנץ קורצער צייט מעסאָפּאטאמיען עפענען אלם א ניי קאָלאָניזאציאָנס־לאנד. עס דארפען נאָר פארענדיגט ווערען די דאָרט געבויטע אייזענבאנען, וועלכע וועלען פאר־בינדען דאָס לאנד מיט אלע קולטור־צענטער פון דער וועלט, און עס מוז ווע־רען מער פּאָליטישע זיכערהייט אין אָריענט. פאר די אידען קען זיך עפענען א קאָלאָניזאציאָנס־לאנד, וועלכעם וועט קענען אויפנעמען מיליאָנען, דעם גאנצען אידישען וואנדערנדען גלות, און וועלכעם וועט ווערען אן אייג־הייטליך לאנד מיט פאלעסטינא. אין דער געשיכטע פון דעם אידישען פאָלק איז קיינמאל נאָך ניט געווען אזא מעגליכקייט פאר קבוץ גליות און נאציאָנאלער רענעסאנס, ווי יעצט, און קיין טעריטאָריאליסטישער פלאן איז ניט אזוי רעאל, דורכפירבאר, אינהייטליך און שעפּערויש, ווי פאלעס־טינא אין דער נייער לאגע פון דעם אָריענט.

די קאָלאָניזאטאָרישע און נאציאָנאל־קולטורעלע ערַאָבערונג פון פא־לעסטינא אלם א פּאָרבאריייטונג פאר אן אונגעהויערע מאסען־קאָלאָניזאציע אין די ארומיגע לענדער איז אפהיינגיג נאָר פון דעם פארשטענדנים און דעם ווילען פון דעם אידישען פאָלק גופא. א גרויסע פאלקס־אָרגאניזאציע פון די צוקונפטיגע קאָלאָניסטען דארף באשאפען ווערען, וועלכע זאל אויסאר־בייטען אלע וועגען פאר קאָאָפּעראטיוון קאָלאָניזאציע און אינדוסטריע אין פאלעסטינא און אנהויבען פירען סיסטעמאטיש די אייניוואנדערונג און די קאָאָפּעראטיוון באזעצונג פון די מאסען אין לאנד. די ציוניסטישע אר־גאניזאציע און דאָס גאנצע אידישע פאָלק דארפען באשאפען די הילף־אינ־סטיטוטען און קרעדיט־אינסטיטוטען פאר דיזער פאלקס־קאָאָפּעראטיווער קאָלאָניזאציע. אָבער דיזע פאלקס־קאָאָפּעראטיוון אָרגאניזאציע קען נאָר דאן באשאפען ווערען, ווען די טויזענדער ארבייטער און די אינטעליגענץ וועלען ווידער אויפהויבען די פּאָן פון דער אידישער באפרייאונג און אויפ־לעבונג, וועלכע איז אונגליקליכערהייט ארויסגעפאלען פון זייערע הענד. דער אָרט פון די סאָציאליסטען־טעריטאָריאליסטען קען יעצט ניט זיין קיין אנדערער ווי צוזאמען און מיט די פּועלי־ציון. דאָס, וואָס עס פאָדערט

קאנאדא, באוויזן, דאָס די צאָל פון טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען פאר אידען מוז אַלץ ווערן מער און מער באשרייבנקט. וועגן קירענאיקא און אנגאָלא, וועלכע זיינען געווען שוין פריערע טעריטאָריאַליסטישע פּלענער, זיינען ארויסגעקומען לכתחילה טעכנישׂ־קאָלאָניזאטאָרישע און דערנאָך אויך פּאָליטישע מניעות. אמת די יט"א האָט ניט אונטערזוכט אַלע טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען אויף דעם ערדקוגעל, די שווערִיגקייטען און כמעט אונמעגליכקייט צו קריגען א לאַנד האָט אַבער יערענפאַלס די יט"א באוויזן אין איר באַלד צענִיאָריגער ארבייט. דער טעריטאָריאַליזם האָט אונז געלערנט צווי זאכען: דאָס די ערווערבונג פון א טעריטאָריע פאר אידען איז כמעט ווי אן אונמעגליכקייט, און אז דאָס פּאָלק איז אונפייאיג ארויסצואוויזען ווילען און מוט און אָפּערווילִיגקייט פאר דעם טעריטאָריאַליסטישען ציל. פון א טעכנישער מעגליכקייט און פּסיכאָלאָגישער לייכטקייט, ווי דער טעריטאָריאַליזם האָט זיך לכתחילה אונז אויסגעדוכט, האָט ער זיך נאָך צען יאָר פון אונפרוכטבארער עקזיסטענץ ארויסגעוויזען אלס א טעכנישע אונמעגליכקייט און א גרעסערע פּסיכאָלאָגישע שווערִיגקייט, איידער דער ציוניזם. ווייל דער טעריטאָריאַליזם איז קיינמאָל ניט געווען קיין פּרינציפּ, נאָר א טעכנישער פּראָיעקט, האָט ער דערמיט פאַרלאָרען זיין בארעכטיגונג צו עקזיסטענץ.

אָבער אפילו ביי גרעסערע אויסזיכטען צו פארווירקליכונג וואָלט דער טעריטאָריאַליזם ניט געהאט היינט קיין רעכט צו עקזיסטירען ווייטער, ווייל אין פאַלעסטינא און די ארומיגע לענדער האָבען זיך געעפענט גרויסע טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען פאר דעם אידישען פּאָלק. נאָך דער רעוואָלוציע פון די יונג־טערקען אין דער טערקישער מלוכה זיינען די לענדער און די פעלקער פון דער טערקיי אריבערגענאנגען אין זייער אייגענעם רשות. פאַלעסטינא הויבט אויך אָן איבערצוגעהן אין דעם רשות פון אידען, אין דער מאָס, ווי דאָס אידישע פּאָלק דערהויבט אין דער גאנצער וועלט זיין קול און וויזט ארויס א פּאָליטיש־נאציאָנאַלען אינטערעס פאר דעם לאנד. אין לויף פון די קומענדע יאָרען זיינען פּאראן מעגליכקייטען פאר א אידישע מאסען, ווירטשאפטליכע און אינדוסטריעלע קאָלאָניזאציע, אזוי דאָס אין א קורצער צייט וואָלטען אידען געקענט פארנעמען אפילו אין צאָל א מעכטיגע פּאָזיציע אין פאַלעסטינא. אויב די לאגע אין אָריענט וועט זיך ענדערען, וועט די צוקונפט פון דער אידישער אויטאָנאָמיע אין פאַלעסטינא אָפּהיינגען דערפון, ווי צאַלרייך און מעכטיג עקאָנאָמיש און קולטורעל די אידישע באפעלקערונג וועט זיין אין פאַלעסטינא. דער נצחון פון דער דעמאָקראטישער אידעע אין דער וועלט גיט די גאראנטיע, דאָס די אידישע באפעלקערונג אין פאַלעסטינא וועט ווערען אויטאָנאָם, וויבאלד זי וועט זיין שטארק

די אידענפראגע*)

דורך דער שטענדיגער צונויפמישונג פון דער אידישער פראגע מיט דעם אידישען פראָבלעם, שטאמט יענע אומקלארקייט, אומבאשטימטקייט און ווידערשפרוך, מיט וועלכע די אידישע פראגע ווערט געווויינטליך באהאנדעלט. דאָס אידישע פראָבלעם נעמט זיך פון דעם צוזאמענשטוים פון צוויי פארשידענע קולטורען, צוויי פארשידענע און סותר'דיגע רוחניות'דיגע געשטאלטען אין דער געשיכטע, וועלכע האָבען זיך ניט געקענט צוזאמענגיסען, אסי־מילירען. פון זייער היסטארישער סתירה איז ארויסגעוואקסען דער אידישער קולטור־מוט, די אידישע גייסט־טראגעדיע, פון איין זייט, און די באהאלטענע און אָפענע שנאה פון אלע פעלקער און אלע זשענינען פון דער וועלט געשיכטע צו אידען און צום אידענטום פון דער אנדערער זייט. דאָס אידישע פראָבלעם איז א גייסטיגעם, א קולטורעלעם, א געשיכטס־פילאָזאָפישעם וואָס עם איז שווער ארויסצוקלייבען אים אין א פארמעל פון באגריפען און וויסענשאפט־ליך קלארע געדאנקען. דאָס אידישע פראָבלעם פאלט אין דאָס פעלד פון אזוינע ערשט אויפקומענדע וויסענשאפטען, ווי געשיכטס־פילאָזאָפיע, פעל־קער־פסיכאלאגיע, עטיק. הגם עס פעלט נאָך א סיסטעם פון וויסענשאפט־ליכע געדאנקען מכח דאָס אידישע פראָבלעם, איז עס אָבער דערפאר ניט ווייניגער לעבעדיג און ערנסט, ווי עס זאגט אויף דעם עדות דאָס גאנצע היסטארישע לעבען פון דער מענשהייט.

די אידישע פראגע איז אָבער א סך קלערער, פארשטענדליכער, און דערקענבארער. זי איז א קאנקרעטע סאציאל־דעמאקראטישע און פאליטישע פראגע, וועלכע שטאמט פון דעם פריינדליכען צוזאמענשטוים פון צוויי פאר־שידענע נאציאנאלע און סאציאלע גרופען אין דער געזעלשאפט. די אידישע פראגע קען מען אונטערזוכען, דערפארשען, אזוי צו זאגען, מעסטען און וועגען מיט די מיטלען פון דער סטאטיסטיק און דער היסטארישער וויסענשאפט. עס פארשטעהט זיך, דאָס די אידישע פראגע און דאָס אידישע פראָבלעם זיינען צוויישען זיך אייניג פארבונדען. וואלטען די תנאים פון דער סביבה נעווען אזוינע, דאָס די אידישע סאציאלע־גרופע וואלט אונטער זיי פאר־שווינדען, וואלט אויך דאָס אידענטום אלס גייסט, אלס קולטור פארם פאר־שווינדען און ניט געקענט זעלבסט אויפהאלטען אן אָפענעזונדערטע אידישע סאציאלע גרופע. אין צוויי טויזענד יאָר פון פיינדשאפט צו אידען האָט זיך דאָס אידענטום ערהאלטען היסטאריש, אָבער עם וואלט זיכער פאר־

*) פון „אידישער קעמפער", נומערען 24, 22, 20, 1910.

די געזעלשאפטליכע מאראל, דער אמת און די אויפריכטיגקייט דארף ניט אפגעהאלטען ווערען פון פסיכאלאגישע מאטיוון. די טעריטאריאליסטען מוזען זיך אויפהייבען פון זייער גלייכגילטיגקייט, זיי דארפען זייער פראגראם ניט איבערקוקען, זיי דארפען עס נאר בריינגען אין איינקלאנג מיט דער נייער לאגע. זיי מוזען אריינברייננגען טעריטאריאליסטישע אונרוה אין דער ציונים־טישער ארגאניזאציע, און צוואמען מיט די ציוניסטען ארויסטראגען אונרוה אין גלות. געווים קען דאס אידישע פאלק געפינען זיין ברעג אויך אהן זיי, אבער זיי מוזען זיך היטען פאר דעם משפט פון דער אידישער געשיכטע, וועלכער וועט דאן לויטען: כאטש זיי האבען ניט געוואלט, איז עס דאך ניט געווען קיין חלום.

געווארען פון א קלאס־נאציאן א נאציאן פון קלאסען, איז זייער נאציאנאלע אונטערדריקונג ניט שטענדיג די אורזאכע פון זייער סאציאלער אונטערדרי־קונג, נאר אפטמאל די סיבה פון זייער סאציאלער הערשאפטס־מעגליכקייט.

די אידישע פראגע איז אזוי אלט ווי דער סאציאל־עקאנאמישער צוזא־מענשטויס פון דעם אידישען פאלק מיט די איבעריגע פעלקער, זי איז אזוי אלט ווי דער אידישער גלות. מען קען דאך אונטערשיידען צוויישען דער היסטארישער אידישער פראגע, און דער מאדערנער אידישער פראגע, צוויישען דער אידישער פראגע ביז צו דער פאנאנדערבליאונג פון דעם קאפיטאליזם, זייט אידען זיינען געווארען א קלאסען־נאציאן, און דער אידישער פראגע אין דער מאדערנער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט, — בשעת עס האט זיך דיפערענצירט א אידישער פראלעטארישער המון. אין דער פאר־קאפיטא־ליסטישער צייט איז באשטאנען די אידישע פראגע אין דעם, וואס די אידישע קלאס־נאציאן האט פארגעשטעלט מיט זיך דעם העכערען קאפיטאליסטישען פרינציפ פון דער געזעלשאפט. די ענטוויקלונג פון די קאפיטאליסטישע טענדענצען אין דער מיטעל־אלטערליכער ווירטשאפט, די ענטשטעהונג פון האנדעל, דאס ארויסוואקסען פון דעם בירגערטום, די בילדונג פון גרויסע שטעט, האבען געבראכט די מיטעל־אלטערליכע געזעלשאפט אין א ווידער־שפרוך מיט דער אידישער ווירטשאפט פארם און האבען געפירט צו דער פארפאלגונג און אויסוואַרצלונג פון אידען און זייער אויסוואנדערונג אין לענדער אויף א נידעריגער ווירטשאפטליכער שטופע. די אידישע פראגע אין דער מאדערנער קאפיטאליסטישער צייט באשטעהט הויפטזעכליך אין דעם, וואס דער אידישער פראלעטארישער המון שטעלט מיט זיך פאר אן עקא־נאמישען פרינציפ, וועלכער איז דורך דער קאפיטאליסטישער ענטוויקלונג געוואַרען נוצלאז פאר די ווירטשאפט פון לאנד. דיזע עקאנאמישע אומ־פרוכטבארקייט פון דער אידישער פאלקס מאסע איז די מאדערנע אידישע פראגע. די עקאנאמישע אומפרוכטבארקייט פון אידען אין צוזאמענווייר־קונג מיט די גייסטיגע אידישע תכונות, רופען ארויס די עקאנאמישע און פאליטישע אומרואיגקייט פון דער פאלקס מאסע, די באשטענדיגע וואנדערונג אין נייע לענדער, די שטרעבונג אויסצובריטען דעם געאגראפישען שטח פון דעם אידישען וואוין־ארט, די טענדענץ פון סאציאל שטייגען אויף דער אי־דישער זייט, און אויף דער ניט־אידישער זייט דעם סאציאלען און פאליי־טישען געגענדרוק פון אלע פעלקער און קלאסען געגען דיזער אומרוהיגער און אומפרוכטבארער נאציאנאל־סאציאלער גרופע. דער קאמף פון דער געזעל־שאפט געגען דעם אידישען קאפיטאליזם אין מערב איראפא אין דער פארם פון דעם אייראפעישען אנטיסעמיטיזם, איז נאר א זייטיגער, אומבאדיי־טענדער אויסדרוק פון דעם גרויסען נאציאנאל־סאציאלען קאמף, וועלכער

שווינדען אין צוויי הונדערט יאָר פון טאָלעראנץ. צוריק אָבער, לעבט דאָס אידענטום לייגנער אויידער דאָס אידישע פאָלק, לייגט אויף אים ארויף דעם שטעמפל פון אָפּגעזונדערטקייט, טיילט עם ארויס פון דער איבעריגער געזעלשאפט, און מאכט אים א שטענדיגען ציל־ברעט פון סאָציאָלער און נאַציאָנאָלער שנאה. דעם צוויטען טאג נאָך דער גלייכבארעכטיגונג פון אידען און זייער נאַציאָנאָלען אונטערגאַנג, וועלט דאָך וויידער געבאָרען דער אנטיסעמיטיזם, וויל דאָס אידענטום לייגט נאָך אין טראגישער גסיסה. וועז אפילו דאָס אידישע פאָלק האָט זיך שוין ערקלערט פאר טויט, לאָזט ניט דאָס האלב טויטע אידענטום שטארבען דאָס טויט־וועלענדע אידישע פאָלק. דער אויפגעוועקטער אנטיסעמיטיזם, אָבער, ניט דאָס אידענטום, דערוועקט ווידער דאָס אידישע פאָלק און די אויפגעלעבטע „טרוקענע ביינער" לעבען ווידער אויף דאָס גוסס'דיגע אידענטום. אזוי זיינען אידען און אידענטום א צוזאמענהיינגענדע קייט, באָטש דער אבסטראקט־וויסענשאפטליכער סך הכל איז, דאָס די אידען האָבען אויפגעהאלטען דאָס אידענטום, אקוראט פאר־קערט ווי עס דוכט זיך דעם שכל הישר, אז דאָס אידענטום האָט אויפגע־האלטען אידען. צווישען דער אידישער פראגע און דעם אידישען פראָבלעם איז פאראן אויף אזא אופן אן איינגער צוזאמענהאנג.

דאָס אידישע פאָלק מיט זיין באזונדערער, אייגענארטיגער קולטור, און רוחניות'דיגער פיזיאָנאָמיע איז איבערגעריסען געוואָרן אין זיין היסטארישער ענטוויקלונג און מיט געוואלד ארויינגעוואָרפען געוואָרען אין א פרעמדער וועלט. דיזע פרעמדע וועלט איז אָבער שוין געווען ניט נאָר קולטורעל אויפ־געבויט, מיט א באשטימטער גייסטיגער געשטאלט, מיט א פארגאנגענהייט, א לעבענס־אינהאלט, און א צוקונפט אידעאל, נאָר זי האָט געהאט אויך א מער אָדער ווייניגער באשטימטע סאָציאל־עקאָנאָמישע פאָרם. א פאָלק אָהן אן אייגענער זעלבסטשטענדיגער ווירטשאפט איז אריינגעפאלען אין געזעלשאפטען מיט א נאציאָנאלער ווירטשאפט. דאָס אידישע פאָלק האָט געמוזט, דערפאר, אויספילען יענע באזונדערע עקאָנאָמישע פונקציעס אין וועלכע די פרעמדע ווירטשאפטען האָבען זיך נאָך נעמויטיגט און דערפון האָט זיך געמומען די אויסנאמע־שטעלונג פון די אידען אין דער געזעלשאפט, דער סאָציאל־עקאָנאָמישער ווידערשפרוך צווישען אידען און דער ארומיגער געזעל־שאפט. דיזער סאָציאל־עקאָנאָמישער ווידערשפרוך איז די אידישע פראגע, וועלכע איז געווען שטענדיג, און איז איצט אויך א פראגע, ניט פאר אידען, נאָר אויך פאר גוים. עס זיינען ניט דוקא אידען אין גלות ביי גוים, נאָר אויך גוים אין גלות ביי אידען, וואָרום אידען זיינען געווען שטענדיג און אומעטום אן אונטערדריקטע נאציאָן, נאָר ניט שטענדיג און אומעטום אן אונטערדריקטער קלאס. אפילו אין דער מאָדערנער צייט, וועז אידען זיינען

געבונג. די אלטע געזעלשאפט מיט איר העכערער קאפיטאליסטישער פּאָרם און איר ענטוויקעלטען האנדעל איז פארשוואונדען און אויף איר פּלאץ איז געקומען א נידעריגערע ווירטשאפט און קולטור. נאָך דעם ווי אייראָפּא האָט זיך בארוהיגט פון דעם שטורם פון דער פּעלקער וואנדערונג און אויף די חורבות פון דער רוימישער מלוכה זיינען אויפגעבויט געוואָרען נייע געזעלשאפטען, האָט זיך דער גאנצער קולטור בילד פון אייראָפּא פאר־ענדערט. אנשטאט דער קאפיטאליסטישער געלט ווירטשאפט איז געקומען די אָרימע, איינפאכע נאטוראל ווירטשאפט, און אנשטאט דאָם רוימישע רעכט האָט אָנגעהויבען הערשען דאָם קירכליכע רעכט פון קריסטענטום. ערשט בשעת אין דער מאָדערנער צייט האָט ווידער אָנגעהויבען בלייען דער קאפי־טאליזם, איז צוריק איינגעפירט געוואָרען דאָם רוימישע רעכט, וועלכעם איז צוגעפאסט צום אינדיווידואליסטישען קאפיטאליזם. האנדעל, קרעדיט, געלד געשעפט זיינען אין דער נאטוראל ווירטשאפט אין אָנהויב פון מיטעל־אלטער נאָך דער פּעלקער וואנדערונג פארדאמט געוואָרען.

אין דיזער פּאָלשטענדיג פארענדיגטער געזעלשאפט מיט איר נייער סאָציאל־ווירטשאפטליכער אָרגאניזאציאָן, איז געבליבען אזוי ווי אונפאר־ענדערט דאָם אידישע פּאָלק פון האנדעל און געשעפט, פרעמד צו דער ארו־מיגער וועלט, ניט נאָר קולטורעל און גייסטיג, נאָר אויך ווירטשאפטליך. עס איז דערפאר ניט קיין וואונדער, וואס עס האָבען זיך אָנגעהויבען געגען די אידען גראד אין יענער צייט די גרעסטע רדיפות. אָבער עס איז צוריק אויך ניט קיין וואונדער, דאָם די אידען האָבען זיך דאָך ערהאלטען, ניט קוקענדיג אויף די רדיפות, ווארום זיי האָבען מיט זיך פאָרגעשטעלט א הע־כערען ווירטשאפטליכען פרינציפ. אין דער נאטור ווירטשאפט זיינען זיי געווען די קלאס נאציאָן מיט א קאפיטאליסטישער ווירטשאפטם פאָרם, און וואָם מער די געזעלשאפט האָט עקאָנאָמיש פראָגרעסירט, אלץ שטארקער האָט דאָך געמוזט ווערען די פּאָזיציע פון די אידען. די אידען זיינען דער־פאר אריינגעדרונגען אין אלע מערב אייראָפּעאישע מלוכות און האָבען דאָרט אָנגעפירט דעם האנדעל. אין יאָהר 975 געברויכט דער קעניג אָטאָ דער צווייטער אין אוקאָ דעם בארימטען אויסדרוק: אידען אָדער סוחרים. אין צענטען, עלפטען, צוועלפטען יאָרהונדערטער זיינען פּאראן גרויסע, רייכע אידישע געמיינדען אין גאנץ מערב אייראָפּא, און דאָם גאנצע געלד געשעפט און דער האנדעל, באזונדערס דער אינטערנאציאָנאלער האנדעל, ליגט אין זייערע הענט. ביי דער ענטשטעהונג פון דער אויסבויאונג פון די שטעדט, וועלכע זיינען דער צענטער פון האנדעל און געשעפט, שפּילען דאמאָלס אידען א באדייטענדע ראָלע. כאָטש די קירכע האָט ניט איינמאָל די אידען פּארדאמט, זיינען זיי דאָך געווען פריי און גלייכבארעכטיגט און

געהט פאר אין דער גאנצער ליניע, וואו עס באגעגענען זיך די אידישע פאלקס מאסע מיט דער ארומיגער געזעלשאפט, און וועלכע ווערט אנגערופען איצט די אידישע פראגע.

די צושטרייאונג פון אידען צווישען די פעלקער, צווישען די פרעמדע סאציאל־עקאנאמישע ארגאניזמען, האט זיך אנגעהויבען אייגענטליך נאך פריער, איידער דאס אידישע פאלק האט פארלאזען זיין פאליטישע זעלבסטשטענדיגקייט. נאך אין דער צייט פון דעם בית־שני איז געווען א גרויסער טייל פון דעם אידישען פאלק צושפרייט און צוזייט איבער אלע ימים. אלע לענדער און שטעט פון דער דאמאלטדיגער גריכיש־רוימישער מלוכה זיינען געווען שטארק באפעלקערט מיט אידען. וואס עס האט די אידען געטריבען דאמאלט צו א פרייוויליגען גלות און צושטרייאונג און דער גאנצער וועלט, איז שווער צו דערגרינדען. די איינגע בארירונג מיט דער ארומיגער וועלט און די ווירטשאפטליכע פאקטארען האבען געשפילט דערבי די הויפט ראלע. יעדענפאלס ווייסען מיר, דאס ביי דער ענטשטעהונג פון די אידישע שטעט אין עגיפטען און סיריען, זיינען אידען געווען די טרעגער פון דער גריכישער קולטור, פון דעם האנדעל און דער העכערער ווירטשאפט. אין דער צייט פון פילאזאף פילון, אין ערשטען יארהונדערט פאר קריסטוס, האבען אידען געוואוינט אין א גרויסער צאל אין אלעקסאנדריען, אנטיאכיען, אין גריכענלאנד און איטאליען, פון וואנען זיי האבען זיך שפעטער פארשפרייט ביז גאליען און שפאניען. אין עגיפטען איז אן אכטעל פון דער באפעלקערונג באשטאנען פון אידען. אין רוים זיינען זיי צו דער צייט פון ציצעראן שוין געווען א וויכטיגער פאקטאר אין פאליטישען לעבען. נאך דער צושטערונג פון ירושלים איז דער גלות געוואקסען נאך גרעסער; די רוימישע מלוכה איז פארפלייצט געוואקסען מיט אידען. דער האנדעל, וועלכער איז דאמאלט געווען א פערזענליכער און דורכגעפירט געוואקסען הויפטזעכליך דורך דער לעבעדיגער בארירונג פון די מענשען גופא, איז געווען צוגעפאסט בכלל פאר די צוויישען זיך פארבריידערטע און אומעטום צושפרייטע אידען, און אזוי ווי די אידישע ווירטשאפט־פארם איז דאמאלט געווען מער אדער ווייניגער א נוצליכע און נויטיגע, הערען מיר ניט אין די ערשטע יאר־הונדערטען נאך קריסטוס פון גרויסע אידישע פארפאלגונגען און פון דער שוועכער בארויבונג פון אידישע רעכט.

געענדערט האט זיך פאלשטענדיג די לאגע פון אידען אין אירופא נאך דער פעלקער וואנדערונג אין פינפטען יארהונדערט. די רוימישע מלוכה איז פאנאנדערגעפאלען און אויף אירע חורבות זיינען אויפגעוואקסען נייע פעלקער, נייע מלוכות, נייע פארמען פון ווירטשאפט, א נייע געזעצ־

צווישען די בויערן און די גוטסבאויצער. דער האנדעל, דאָס געלד געשעפט, די פּאכטערײ, דער פּראָצענט, דער בראנדווײן געשעפט, זיינען איבערגענאנ־ גען אין זייערע הענט. זיי זיינען געווארען אין גאנצע טיילען פון מזרח־ אירָאפּא דער עקאָנאָמיש־באדייטענדסטער טיל פון די שטעדט, וועלכע זיי האָבען געהאָלפען אויפבויען.

אלס א פּאָלק מיט א העכערער עקאָנאָמישער טעטיגקייט, זיינען די גרעסטע צאָל אידען אין דער עפּאָכע פון דער ענטשטעהונג פון דעם קאפּיטא־ ליזם, נאָך הארטע קאמפען און פארפּאָלגונגען, אָפּגעצוויגען פון דעם קאפּי־ טאָליסטישען מערב־אייראָפּא אין דעם פאר־קאפּיטאָליסטישען מזרח־אייראָ־ פּא, אין טערקיי, און דאָס ערשט־ענטדעקטע אמעריקא. יענע נאָך ניט ענט־ וויקעלטע לענדער האָבען אין זייער ווירטשאפט געהאט א רייכען פּלאַץ פאר די באזונדערע אידיש־עקאָנאָמישע גרופּען. די אידישע פראגע האָט אויף אזא אופן אין סוף פון מיטעל־אלטער געפונען איהר לייזונג דורך דער ארויסשטויסונג פון דער אידישער ווירטשאפט פון די לענדער, וואו זי איז געווארען איבריג, און איר אריבערטראָגונג אין די לענדער, וואו די קאפּי־ טאָליסטישע ווירטשאפט קוים אָנגעהויבען ארויסצוואווייזען אירע ערשטע שפּראָצונגען.

2

אין דער מאָדערנער צייט, אין דער עפּאָכע פון קאפּיטאָליזם, פּארענ־ דערט די אידישע פראגע איר כאראקטער, לויט נאָך דעם ווי דאָס אידישע פּאָלק פּאלט פּאנאנדער אין קלאסען, אין א פּראָלעטארישער מערהייט אין מזרח־אייראָפּא און א בורזשואזער מינדערהייט אין מערב־אייראָפּא. מיט איר גאנצער שטארקייט הויבט זיך אָן אין דער מאָדערנער צייט די קלאסען־ פּאנאנדערטיילונג אין אידישען פּאָלק. דאָס 18טע און 19טע יאָרהונדערט איז דער פּאָלשטענדיגער נצחון פון דעם קאפּיטאָליזם אין מערב־אייראָפּא און דער טריאומף פון דעם ליבעראָליזם. די ווייניגע מערב־אייראָפּאישע אידען הויבען זיך אויף ווירטשאפטליך און באקומען די פּאָליטישע עמאנצי־ פּאציאָן אין הסכם מיט דעם נצחון פון דעם ליבעראָליזם. זיי דערהויבען זיך סאָציאָל און ווערען אין נייניצענטען יאָרהונדערט פּראָפּאָרציאָנעל נאָך זייער צאָל דער רייכסטער און געביל־דעטסטער טיל פון דער געזעלשאפט. אין יאָר 1855 זיינען אין פּריסען געווען 513 באנקירען, פון וועלכע 385 זיינען געווען אידען. אין יאָר 1861 זיינען געווען אין בערלין 13911 זעלבסטשטענדיגע קויפלייט, פון וועלכע 4619 זיינען געווען אידען. אין ברעסלוי זיינען אין דעמזעלבען יאָר פון 4829 זעלבסטשטענדיגע קויפלייט געווען 2311 אידען. אין ענגלאנד, פראנקרייך און האָלאנד, וועלכע האָבען

האָבען פארנומען אייגענטלעך א הערשענדע שטעלונג אין דער געזעלשאפט, א דאנק זייער העכערער ווירטשאפטלעכער טעטיגקייט.

די שרעקלעכע בלוטיגע פארפאלגונגען געגען אידען האָבען זיך אָנגעהויבען אין צוועלפטען און דרייצענטען יאָרהונדערט מיט קרייצציגע. די קרייצציגע זיינען ארויסגערופען געוואָרען דורך דעם מורא'דיגען עלענד און די אָרימקייט פון די מאסען; זיי זיינען נעווען א סאָציאלע באוועגונג, וועלכע האָט זיך אויסגענאָמען אין א רעליגיעז-קריגערישער ווילדקייט. עס פארשטעהט זיך, אז די אויפגעשטאנענע מאסען זיינען ארויסגעטראָטען געגען די רייכע אידען, וועלכע זיינען געווען שונאים פון קריסטוס, און וועלכע די קריסטען זיינען געווען שולדיג געלד. אָבער די קרייצציגע האָבען געגעבען א שטארקען אנשטויס דער קאפיטאליסטישער און מסחר'ישער ענטוויקלונג פון יענער צייט. דורך די מלחמות מיט די מאחמאדאנער איז ארויסגעוואקסען דער האנדעל מיט דעם אָריענט. געלד האָט באקומען דעם גרעסטען ווערט אין דער געזעלשאפט. דער בוי פון דער געזעלשאפט וועלבסט האָט זיך שטארק פארענדערט. אין די שטעדט איז געוואָרען מעכטיג דאָס בירגער-טום, וועלכע האָט אלײן אָנגעהויבען פירען האנדעל און געשעפט. אין 14טען, 15טען און 16טען יאָרהונדערט האָט זיך דערפאר אין גאנץ מערב אייראָפּא אלץ מער און מער פארערגערט די אידישע לאגע דורך דער ערשטער ענט-ווילקלונג פון דער קאפיטאליסטישער געלד ווירטשאפט און דעם קאמף פון די האנדוועркער דאגעגען. דיזע קאָנקורענץ צווישען אידען און די קריסט-ליכע שטאָדט באפעלקערונג האָט געפירט צו דער פארטרייבונג פון אידען פון פילע מערב אייראָפּאישע לענדער, באזונדערס צו דעם גירוש שפאניען און צו דער אויסוואנדערונג פון אידען אין די מזרח-אייראָפּאישע לענדער, וועלכע זיינען געווען נאָך זעהר אָפּגעשטאנען אין זייער ווירטשאפטליכען לעבען.

אין 16טען און 17טען יאָרהונדערט איז די אידישע לאגע אין מערב אייראָפּא זעהר אן אומגליקליכע און א טרויעריגע. זיי זיינען געווען גלייך פארפאלגט פון די גרויסע קויף-לייט און פון די האנדוועркער, וועלכע זיינען געווען אָרגאניזירט אין חברות, און אידען זיינען ארויסגעשטויסען געוואָרען פון אלע פריערדיגע פאָזיציאָנען. דער גרעסטער טייל פון אידען זיינען געוואָרען הויזירער, פעדלער, שאכערער און קליינע הענדלער. אין יענער צייט זיינען זיי אויך קולטורעל און גייסטיג זעהר געפאלען און האָבען זיך געשטעלט גאנץ אויסערהאלב פון דער אייראָפּאישער קולטור. דער גרעס-טער טייל פון די אידען האָט זיך באזעצט אין מזרח-אייראָפּאישע לענדער, אין פוילען, אונגארן, רוסלאנד, טערקיי. דאָרט זיינען זיי אין א סך ערטער געוואָרען אייגענטלעך דער דריטער שטאנד, וועלכער האָט פארמיטעלט

לעבען פון עלענדען האנדעל און לויזיגגעהן ארום שול אויף דער גראָבער אב־
הייגיגער ארבייט. עס האָט געגומען יאָרען פון סאָציאַלער ענטוויקלונג און
פּראָפּאגאנדא מצד דער אינטעליגענץ, ביז א אידישער בעל־מלאכה
קלאָס איז ארויסגעוואקסען. די אידישע אויפקלערונג, די פילאנטראָפּיע,
די ליטעראטור פון דאמאָלט הערען ניט אויף צו לויבען און צו באזינגען די
מלאכה, וועלכע הויבט שוין אָן צו שיינען אין דער מאטעריעלער און קולטו־
רעלער נויט פון יענער צייט אין דעם גלאנץ פון א נאציאָנאלען אידעאל.

אקוראט ווי די סאָציאַלע לאגע פון די אידען אין מזרח־איראָפּא און
מערב־איראָפּא איז געווארען א פארשידענע, איז אויך זייער פאָליטישע לאגע
געווארען א פארשידענע. אין מערב־איראָפּא זיינען אידען פאָליטיש עמאנ־
ציפירט, ווארום אין דער צייט פון די בורזשואזע רעוואָלוציאָנען זיינען שוין
אידען געווען א מעכטיגער טייל פון דער בורזשואזיע, וועלכע האָט אויפגע־
נומען איז זיך אידען אלס א גלייכבארעכטיגטען טייל. די עקאָנאָמישע און
סאָציאַלע הערשאפט פון אידען האָט שוין פון זיך אליין צובראָכען די קייטען
פון זייער פאָליטישער אונטערדריקונג. זיי זיינען געבליבען זינגער אין דעם
שטורם פון דער געשיכטע. זיי האָבען ערהאלטען בירושה די קאפיטאַלים־
טישע ווירטשאפט פון מיטעלאלטער און האָבען נאָך ערוואָרבען די פאָליטישע
גלייכבארעכטיגונג פון דער מאָדערנער צייט. דער גראדער היפך דערפון איז
דער גורל פון די מזרח־איראָפּאישע אידען. זיי זיינען פאָליטיש אונטער־
דריקט, און דאָס איז קודם כל די פאָלגע פון זייער סאָציאַלער געזונקענקייט.
דאָס אידישע פאָלק האָט דאָרט פארלאָרען זיין קאפיטאַליסטישען כאראקטער
פון מיטעלאלטער און זיך דיפערענצירט אין קלאסען, און האָט אָבער ניט
באקומען די פאָליטישע גלייכבארעכטיגונג פון דער מאָדערנער צייט. פון
דעם אונגלייכען קאמף פון דער געשיכטע זיינען זיי ארויסגעקומען פאר־
וואונדעט און פארבלוטיגט.

לויט דער פארשידענער סאָציאַל־פאָליטישער לאגע פון אידען אין מערב־
איראָפּא און מזרח־איראָפּא טראָגט אויך די אידישע פראגע א פארשידע־
נעם כאראקטער אין די פארשידענע לענדער. אין מערב־איראָפּא באשטעהט
די אידישע פראגע אין דעם געגענדרוק פון דער געזעלשאפט געגען די אי־
דישע סאָציאַלע פריוויליעגירטקייט. ניט אידען קעמפען דאָרט פאר זייער
פאָליטישער עמאנציפאציאָן פון אידען. אזוי האָט מארקס פארשטאנען די
אידישע פראגע אין מערב־איראָפּא, נאָך פאר דער אידישער עמאנציפאציאָן,
אין די פערציגער יאָרען פון פאריגען יאָרהונדערט, און דאָס איז די גרונט־
אידעע פון דעם מאָדערנעם אנטיסעמיטיזם בנוגע צו זיין סאָציאַל־פאָליטישען
אינהאלט. אין מערב־איראָפּא זיינען די אידען א טייל פון דער ליבעראלער
בורזשואזיע, וועלכע האָט אין דער עפאָכע פון איר אידעאָלאָגישען גלאנץ

זיך נאָך פריער פאר דייטשלאנד ענטוויקעלט קאפיטאליסטיש, זיינען אידען נאָך פריער עמאנציפירט געוואָרען און האָבען זיך דאָרט אויפגעהויבען צו דער העכסטער סאָציאלער מדרגה. דער קאפיטאליסט און דער ליבעראליזם ברייגען אריין דעם אידישען מעוט אין מערב־איראָפּא אין א פּריוויליגיר־טער לאגע.

בשעת אָבער אידען אין מערב־איראָפּא האָבען זיך נאָך פארשטארקט אלם א פּריוויליגירטע קלאס־נאציאָן, ווהט די סאָציאלע ענטוויקלונג פון דעם אידישען פאָלק אין מזרח־איראָפּא אין א גאנץ אנדערער ריכטונג. דאָס אריינדרינגען פון דעם קאפיטאליזם און דער אָנהויב פון דער קולטור האָבען ביי אידען אין מזרח־איראָפּא נורם געווען די קלאסען־דיפערענצירונג און די ענטשטעהונג פון א פּראָלעטאריישער מאסע, בשעת דיזעלביגע אורזאכען אין מערב־איראָפּא מיט אייניגע יאָרהונדערטער פריער, האָבען ארויסגע־רופען די פארטרייבונג און אָפּציאונג פון דעם גרעסטען טייל פון די אידען אין אנדערע לענדער. מען דארף נאָך דאָ באמערקען, דאָס אויך לכתחילה האָבען אידען אין מזרח־איראָפּא קיינמאל ניט באזעסען רייכטום, אזוי ווי די אידען אין מערב־איראָפּא.

די מאָדערנע צייט מאכט איבריג די גאנצע אידישע מיטעל־אלטערליכע ווירטשאפט, און עס הויבט זיך אָן דער פּראָצעס פון דער פארארימונג און פּראָלעטאריזירונג פון דער פאָלקס־מאסע אין מזרח־איראָפּא. דער פריערדיגער עקאָנאָמישער יסוד, אויף וועלכען דאָס אידישע פאָלק האָט זיך געהאלטען, ווערט צושטערט. אין מיטען פון 19טען יאָרהונדערט ווערען דער אידישער וואכער, דער האנדלע מיט דעם גוי, די ארענדאטאָרסטוואָ, דאָס בראנדווייין־געשעפט, דער קליינער האנדל אין שטאָדט, די פאקטאָרסטוואָ כמעט אונ־מעגליך דורך די נייע ווירטשאפטליכע תנאים. עס בילדעט זיך א מיליאָנען־קעפיגער עלטענדער אידישער המון, אָהן דעם לעצטען באזיץ, אפילו אָהן דעם לעצטען באזיץ פון דעם פּראָלעטאריער, אָהן דעם באזיץ פון ארבייט.

אין דיזען צושטאנד פון דער מאסען פּראָלעטאָנדונג הויבט זיך אָן צו בילדען אין מזרח איראָפּא דער קלאס פון בעלי־מלאכות און ארבייטער. דער פּראָצעס קומט פאָר מיט גרויס מאטערניש און אונטער דעם גרעסטען פּראָטעסט פון דער פאָלקס־נשמה געגען דעם. קיין סאָציאלע גרופּע ביי קיין פאָלק נעהט ניט איבער פריי צו געצוואונגענער אפהייניגיגער ארבייט. מארקס האָט געשילדערט אין „קאפיטאל" דעם דראמאטישען פּראָצעס, ווי עס האָט זיך געבילדעט אין ענגלאנד אן אינדוסטריעלער ארבייטער־קלאס. דער אי־דישער בעל־מלאכה און ארבייטער איז לכתחילה געווען א סאָציאלער בזיון. נאָר דער געפאלענסטער טייל פון דעם פאָלק האָט זיך ענטשלאָסען אונטער דעם צוואנג און דער נויט איבערצובייטען דאס האלב־רוחניות'דיגע לופט־

נונג, דאס דער סאציאליזם איז אפט דער בעסטער באשיצער פון דעם אידישען קאפיטאליזם, קעמפענדיג געגען דער רעאקציאן און איר אנטיסעמיטישען שווינדעל. באמת אבער וואלט עס גאר נעווען א וואונדער, ווען אין דעם רעוואלוציאנערען פראלעטאריאט און אין דעם סאציאליזם וואלטען זיך ניט אויפגעהויבען באזונדערע פיינדליכע און געגנערישע טענדענצען געגען דעם ראסען־פרעמדען און קולטור־אפגעשיידטען אידישען קאפיטאליזם. דער אנטיסעמיטיזם שטויסט זיך אן אן קריטיק אין דעם סאציאליזם און שעפט פון דער אנדער זייט דאָרט טיפע און שטארקע כחות. געגען דיזען פאנאנ־דערגעבליטען קאפיטאליזם האבען זיך אויפגעהויבען די רעאקציאנערע עלעמענטען פון דער נעזעלשאפט.

אבער אפילו די בורזשואזיע זעלבסט, דיזע היסטארישע באשיצערין פון אידען, פאלט אריין אין אקאנאמישען קאנקורענץ־ווידערשפרוך מיט איר פרעמדען אידישען פליגעל. די אידישע אינטעליגענץ, דער אידישער האנ־דעל, די אידישע אונטערנעמונגען מאבען א געפערליכע קאנקורענץ דער קריסטליכער בורזשואזיע. אזוי פלאצט אין אלע פונקטען דער פריינדשאפט־פאדעם, וועלכער האט היסטארישׂ צונויפגעבונדען די אידישע בורזשואזיע מיט דער קריסטליכער. די עקאנאמישע סתירה פון היינט איז שטארקער איידער דער אבסטראקטער פרינציפ פון אמאל. אויך די בורזשואזיע ווערט אנגעפילט מיט אנטיסעמיטישע טענדענצען, וועלכע רייסען זיך שוין ארויס אלץ מער און מער אין דער פאליטישער עפענטליכקייט.

און דיזע אלע סאציאל־פאליטישע אינטערעסען, וועלכע באשאפען דעם אנטיסעמיטיזם, ווערען נאך פארשטארקט און פארטיפט דורך דער ראסען־שנאה, דורך דער קולטור־אפשיידונג, דורך די מענשליכע בייזקייט און נידער־טרעכטיגקייט, וועלכע האבען פון אייביג אן באשאפען די מחיצה צווישען אידען און ניט־אידען. די אידישע מערב־איראפאישע בורזשואזיע לעבט אין אן אטמאספערע, וועלכע איז אנגעפילט מיט טענדענצען פון שנאה, געגנערשאפט, קנאה, פאראכטונג און ווידערשפרוך.

דער אנטיסעמיטיזם, וועלכער רינגלט ארום די אידישע בורזשואזיע אין מערב איראפא, איז אבער ניט בכח אנצורירען די וואָרצלען פון דעם אידישען לעבען, ער בויט מער ניט אויף א וואנט פון סאציאלער און קול־טורעלער אפגעזונדערקייט צווישען אידען און קריסטען, ער קען אבער ניט ענדערען זייער סאציאל־פרייוויליגירטע שטעלונג. די קאפיטאליסטישע גע־זעלשאפט איז געגרינדעט אויף די פרייע אינדיווידועלע ווירטשאפטען און זייער געגענזייטיגער קאנקורענץ; אין איר שטעהט אינדיווידואום געגען אינדיווידואום אין סאציאלען קאמף, אזוי אז די געזעלשאפט קען זיך גאר זעהר שווער ארגאניזירען געגען א באזונדערע נאציאנאל־סאציאלע גרופע.

אויפגענומען אידען אין איר קלאס. די סאָציאַלע קלאסען, וועלכע זיינען געגען דער בורזשואזיע, זיינען דאָרט די טרעגער פון דעם אנטיסעמיטיזם. די רעאקציאָנערע כחות פון דער פארגאנגענהייט, די רעגירונג, דער אדעל, די קירכע, די ארמיי, דער מיטעלשטאנד, זיינען א י י ן מקור פון אנטי־סעמיטיזם, וועלכער שטאמט פון דעם קאמף פון דער אלטער אָרדנונג געגען דעם בורזשואזען ליבעראליזם.

פון דער שטעלונג פון דער בורזשואזיע אין דער מלוכה היינגט אָפ די באציאונג פון דער רעגירונג צו אידען. אין דייטשלאנד, וואו די בורזשואזיע איז פאָליטיש מאכטלאָז און די רעגירונג ליגט נאָך אין די הענט פון דער פעאָדאלער מאָנארכיע, איז די רעגירונג די גרעסטע אנטיסעמיטישע מאכט. וואו עס הויבט זיך אָן די מאכט פון דער רעגירונג, ענדיגט זיך די פאָליטישע גלייכבארעכטיגונג פון אידען. דער דייטשער קיסר, דער ערשטער רעאקציאָ־נער פאר דער אלטער אָרדנונג אין דייטשלאנד, איז פאקטיש דער ערשטער אנטיסעמיט אין דייטשלאנד. מיט דעם וויסען און דער פארבאָרגענער צו־שטימונג פון דעם דייטשען הויף וועדען דורכגעפירט אלע רעאקציאָנערע פלאנען אין דער וועלט גענגען דער פרייהייט; אין דעם דייטשען הויף זיינען באקאנט געווען און אונטערשטיצט געוואָרען די טייפלישע פארשוועדונגען פון ניקאָלאי דעם צווייטען גענגען דער אידישער נאציאָן פון „בונטאָווישצי־קעם" אין רוסלאנד. פארקערט זיינען די רעגירונגען, וועלכע זיינען אפהיינ־גיג פון דער קאָנסטיטוציאָן און די געזעלשאפטליכע כחות, ווי צום ביישפיל די רעגירונגען פון פראנקרייך און ענגלאנד, מער אָדער ווייניגער גלייכגיל־טיג צו אידען. די ארמיי און די קירכע, וועלכע זיינען נאָך זייער נאטור אומעדום א פאקטאָר פון דער אלטער אָרדנונג, זיינען אין אלע לענדער אן אנטיסעמיטישער כח.

3

אָבער ניט נאָר די כחות פון דער פארגאנגענהייט, פון דער אלטער אָרדנונג, זיינען גענגען אידען, נאָר אויך די רעוואָלוציאָנערע כחות פון דער צוקונפט, די אָנזאָגער פון דער קומענדער סאָציאַליסטישער אָרדנונג, שטעהען אויף גענגען דער אידישער קלאס־נאציאָן. דער סאָציאַליסטישער און רעוואָ־לוציאָנערער שטורם וואלט נאָך א באזונדערע כוואליע גענגען דעם אידישען קאפיטאַליזם. דיזע אנטיסעמיטישע טענדענץ פון דעם רעוואָלוציאָנערען פראָלעטאריאט וועלט אויסגעשטילט און אויסגעהאלטען פון דעם סאָציאַליזם, ווייל דער אנטיסעמיטיזם איז די פאָליטיק פון די רעאקציאָנערע כחות פון דער גועזעלשאפט, און וועלט אין זייערע הענט אויסגענוצט צוליב דעם קאמף גענגען דער קומענדער וועלט. דערפון נעמט זיך די פאראדאקסאלע ערשיי־

אריכע האנדווערק, דער סוועטינג־שאפ, די קליינע אידישע פאבריקעל, דאָס איז די אָפּגעשטאנענע ארבייטספּאָרם, אין וועלכער עס מאטערט זיך דער אידישער פּראָלעטאריאט.

אזוי ווירקען אין מזרח־איראָפּא די פארשידענסטע סאָציאלע כחות געגען אידען און גראָבען אונטער אלע יסודות פון זייער לעבען. די אידישע מאסע וואנדערט אוים, ווי אין דעם גאנצען משך פון דער אידישער געשיכטע, אין נייע אויפקומענדע לענדער מעבר לים, וואו די פּראָדוקטיווע קרעפטען האלטען אין ענטוויקלען זיך און וואו די אויפבליענדע קאפיטאליסטישע ווירט־שאפט און דאָס פרייע לאנד ציען צו זיך דעם איינוואנדערונגס־שטראָם פון דער גאנצער וועלט. אָבער אויך אין דיזע נייע און פרייע לענדער שלעפט מיט זיך דער אידישער וואנדערונג־שטראָם די אלטע טראדיציאָנעלע ווירטשאפטס־פּאָרם. אויך אין די נייע לענדער ווירקזאם די גלייכע געזעצען בנוגע צו דער אידישער ווירטשאפט. די אָר־גאניזירטע הויך קאפיטאליסטישע פּראָדוקציע שיצט זיך געגען דאָס אריינ־דרינגען פון דער פרעמדער אידישער גרופּע, און דער אידישער ארבייטער האָט ניט קיין טענדענץ צו דער העכערער פּראָדוקציע וועגען דעם מאנגעל פון אינדוסטריעלע טראדיציעס. אין דער מיטען פון דער קאפיטאליסטישער ווירטשאפט באשאפט דער איד א פאר־קאפיטאליסטישע ווירטשאפטס־פּאָרם אין דעם אידישען סוועטינג־סיסטעם.

פון דער אנדערער זייט אָבער געפינען דער אידישען האנדעל און די פארמיטלונגס־ווירטשאפט א ברייט פעלד אין די נייע לענדער. אידישער קא־פיטאליזם און אידישע פּראזיטישע ווירטשאפט בליען פאנאנדער; די פּערי־לעריי אין אירע פארשידענע פּאָרמען איז הויפּטזעכליך א אידישע ווירט־שאפטס־פּאָרם. אין מזרח־טייל פון די פאראיניגטע שטאטען זיינען נאָך 27 יאָר אייגוואנדערונג מער ווי א פערטעל פון דער אידישער באפעלקערונג פּערלער און העכדער, אין דער ליניע צו דער וועסט וועלט די צאָל פון די פּערלער און העכדער אלץ גרעסער. די אידישע ארבייט ענטוויקעלט זיך ניט וועיטער צו א העכערער פּאָרם צוליב די מניעות פון אויסען און צוליב די געגען־טענדענצען פון אינווייניג.

צוזאמען מיט דער אידישער ווירטשאפט וועלט ארויסגעוואקסען אין די נייע לענדער די אידישע פראגע. די גלייכע אורזאכען האָבען די גלייכע פאָלגען. איבער דעם אידישען לעבען אין אמעריקא פארדיכטעט זיך אלץ מער אן אנטיסעמיטישע אטמאָספערע. בייַ די רייכע קלאסען, אזוי ווי בייַ די ארבייטער, וואקסען אויף עקאָנאָמישע ווידערשפרוכען געגען דער אידישער באפעלקערונג, וועלכע וועלען ווי אומעדום פארשטארקט דורך די פילע אנדע־רע געגענזעצען געגען אידען. דער אנטיסעמיטיזם אין דער נייער וועלט

די אידישע בורושואזיע איז אבער גראדע שטארק מאטעריעל און גייס־טיג אין עקאנאמישען קאמף, און דער אנטיסעמיטיזם קען זי עקאנאמיש כמעט ניט דערגרייכען. דער אנטיסעמיטיזם באשאפט מער ניט ארום די מערב־איראפעאישע אידען אן אטמאספערע פון חשד, פאראכטונג, האס, שפאט, וועלכע פארפינסטערט זיך ביז צו דעם פאלשטענדיגען סאציאלען באיקאט און קולטורעלער אונפרוכטבארקייט. די אידישע פראגע אין מערב־איראפא באשטעהט אלזא אין דעם אלץ גרעסערען געגען־קאמף פון דער געזעלשאפט געגען דער אידישער בורושואזיע און אין דער אלץ גרעסערער ארויסשטויסונג פון אידען פון דער געזעלשאפט און דער קולטור.

א גאנץ אנדערען כאראקטער טראגט די אידישע פראגע אין מזרח־איראפא. דארט הויבען זיך אויף אלע געזעלשאפטליכע כחות, כדי ניט צוצולאזען די אידישע סאציאלע גרופע צו וועלכער עס איז פאזיציאן אין דער געזעלשאפט און דאס פירט צו אלץ גרעסערער ארויסשטויסונג פון אידען ניט פון דער געזעלשאפט און קולטור, נאר פון דער ווירטשאפט און דעם לאנד. די רעגירונג, וועלכע איז די באשיצערין פון דער הערשענדער נאציאן און דעם הערשענדען קלאס, שטעהט אויף דער שפיצע פון דעם אנטיסעמיטיזם. אזוי ווי די אידישע ווירטשאפט אין רוסלאנד, גאליציען, רומעניען איז ניט קיין קאפיטאליסטישע, זיינען דארט אלע די קלאסען, וועלכע ווילען אליין נעניסען פון דער ברכה פון דעם קומענדען קאפיטאליזם, די בורושואזיע, די אינטעליגענץ, דער מיטעלשטאנד, די שטאטישע באפעלקערונג, געגען אידען. דער אדעל און דער גרונדבאזיצער זיינען נאטירליכע שונאים פון דער שטאד־טישער אידישער סאציאלער גרופע, און די פויערים זעהען אין דער אידישער ווירטשאפט, וועלכע איז געבויט אויף האנדעל, פארמיטלונג און ארענדאטאר־סטוואָ, די פארקערפערטע עקספלואטאציע.

אבער נאך פון אן אנדערער זייט הויבט זיך אויף אן עקאנאמישע נעג־נערשאפט געגען אידען, וועלכע זעגט אונטער דעם לעצטען צוויק, אויף וועלכען די אידישע ווירטשאפט האלט זיך, און דאס איז פון דער אינדוסט־ריעלער ארבייט. די קאנקורענץ פאר ארבייט צווישען די ארבייטער טראגט זיך אריבער אויף די נאציאנאלע גרופען, און די אידישע ארבייטער, וועלכע האבען ניט קיין אינדוסטריעלע טראדיציע, בלייבען אויסערהאלב די טויערען פון דער אינדוסטריעלער ארבייט. די העכערע אינדוסטריעלע ארבייט, פון וועלכער עס לעבט די ארבייטער ארמיי און וועלכע ארגאניזירט זי צו א קעמפענדען קלאס, קומט דעם אידישען האלבען ארבייטער ניט אן. די אידישע ארבייטער זיינען די נאציאנאלע רעזערוו־ארמיי פון דעם אינטער־נאציאנאלען פראלעטאריאט, זיי זיינען פארארטיילט אין דער אינדוסטריע־לער קאנקורענץ צו די אפגעשטאנענע צווייגען פון דער אינדוסטריע. דאס

היפך פון דער היסטאָרישער ענדערונג וואָס מוז געמאכט ווערען. די היס־
טאָרישע ענדערונג זאָגט פאָר די פארבאריטונג פון דער אידישער ארבייט,
די באשאפונג פון נייע צווייגען פון פּראָדוקטיוועד פּרנסה אין דער אידישער
סביבה גופא. דאָס איז די נייע תשובה, וועלכע עס גיט דער ערוואכענדער
באוואוסטזיין פון זעלבסט־הילף, דער שעפּערישער נאציאָנאלער און סאָציא־
לער געראנק. די באשאפונג פון דעם אידישען האנדווערק, די ענטשטעהונג
פון א אידישען ארבייטער־קלאס, די ענטוויקלונג פון א אידישען אקערבוי,
דאָס זיינען די נייע טענדענצען פון דער אידישער נאציאָנאל־סאָציאלער
זעלבסטהילף. די לאָגישע קאָנסעקווענץ פון דער ערשטער תשובה איז די
פאראזיטישע פארבריטונג פון אידען אין דער גאנצער וועלט, די קולטור־
רעלע דעגענערירונג פון פאָלק, די פארוואנדלונג פון אידען אין אָן אנטי־
קולטורעלער און אנטי־סאָציאלער גרופע. די לאָגישע קאָנסעקווענץ פון דער
אנדערער תשובה איז די קאָנצענטרירונג פון דעם אידישען פאָלק, די פאנאנ־
דערבליאונג פון א נייער נאציאָנאלער און סאציאלער קולטור, א אידיש סאָ־
ציאליסטיש פרייליאנד. אין דיזע צוויי תשובות שטעהען איינע געגען די אנדערע
און קעמפען געגען איינאנדער דער אידישער קאָנסערוואטיזם און דער ערוואו־
כענדער רעוואָלוציאָנערער באוואוסטזיין, דער אידישר גלות און די אידישע
פרייהייט.

(1910).

פירט ווי אומערום צו דעם געזעלשאפטליכען באָיקאָט געגען אידען. ער רירט אָבער אָן אויך דעם ווירטשאפטליכען יסוד פון דעם אידישען לעבען, אויף וויפיל עס איז פאראן אין אמעריקא א אידישע פראָלעטאריישע פאָלקס־מאסע, וואָרום דער געזעלשאפטליכער באָיקאָט דריקט זיך אויס לייכטער פאר אלץ אין ווירטשאפטליכען באָיקאָט. א חוץ דעם שוועבט אויף אידען שטענדיג געפאָר פון דער באשרייַנקונג פון דער איינוואַנדערונג; דאָס איז אָבער נוגע שוין די אידישע פאָלקס־מאסע אין דער גאנצער וועלט און נאָר אינדערעקט די פאָלקס־מאסע פון אמעריקא.

די אידישע פראגע אין דער מאָדערנער צייט איז אן עקאָנאָמישע פראגע. זי נעמט זיך פון דעם געגענזאַץ פון די פארשידענע קלאסען פון דער געזעלשאפט געגען א פרעמדער נאציאָנאל־סאָציאלער גרופּע, וועלכע צייכענט זיך אויס דורך א זעהר אינזייטיגער ווירטשאפט. דאָס גאנצע אידישע פאָלק שטעהט אונטער דעם שווערען סאָציאלען און פּאָליטישען דרוק פון די ארומיגע געזעלשאפטליכע כוחות. דיזער דרוק ווירקט, פארשטעהט זיך, פארשידען אויף די אידען אין די פארשידענע לענדער, לויט נאָך דעם, צי איז די אידישע ווירטשאפט א קאפּיטאַליסטישע, אָדער זי האָט זיך אין דעם היסטאָרישען קאמף ניט געקענט דערהויבען צו א קאפּיטאַליסטישער. דיזער סאָציאלער געגענזאַץ געגען אידען פארבינדט זיך און פארטיפט זיך נאָך דורך דעם ראסען, גייסטיגען, קולטורעלען, רעליגיעזען, היסטאָרישען געגענזאַץ געגען אידען און אידענטום. דאָס אידישע פאָלק ווערט א טראגיש אויסגאם־פאָלק, אן אתה מאסתנו פאָלק אין דער וועלט. א טיפער און אייביגער ווידערשפּרוך לויגט צווישען אידען און ניט־אידען, וועלכען אלע פעלקער און די זשענירן פון אלע פעלקער האָבען שטענדיג געפילט און פארשטאנען, און וועלכער ווערט פון דער אידישער זייט אויסגעדריקט דורך דעם סימבאָלישען וואָרט „גלות", וואָס דריקט אויס די טיפע היסטאָרישע געזונקענהייט פון דעם אידישען פאָלק.

וואו לויגט די תשובה אויף דער אייביגער אידישער פראגע? די אידישע געשיכטע האָט געהאט א י י ן תשובה אויף דער אידישער פראגע, דאָס איז געווען די פארגרעסערונג פון דעם געאָגראפישען שטח פון דער אידישער באפעלקערונג. די אריבערטראָגונג פון דער איינזייטיגער אידישער ווירטשאפט אין נייע לענדער, די פארבריי־טונג פון דעם אידישען פאָלק, די ענטדעקונג פון א נייער גוי'אישער סביבה פאר דער אידישער געזעלשאפט. דער וואונש צו זעהן אפּגעשאפט דעם אידישען תחום אין רוסלאנד, די עמיגראציע אין אמעריקא, די איבערוואַנדערונג פון איסט און וועסט, די זוכענישּ פון נייע וואַנדערונגס־פּלעצער, — דאָס איז דער ענטפער אויף דער אידישער פראגע, וועלכער עס האָט שטענדיג געגעבען דער אונבאוואוסטזיניגער סטיכישער פראָצעס. דיזע תשובה אויף דער אידישער פראגע איז אקוראט דער

קייט, ער איז דאָס לעבען זעלבסט, זיין זין און זיין אידעאל. ער איז דאָס געפיל פון לעבען, זיין סטיל און זיין טיפקייט, זיין קלאנג און זיין פארב, זיין שעפפערישער לעבעדיגער אידעאל, זיין ווערטשעצונג און זיין אמת. אמאל האָט ער זיך אין דער נאציאָנאלער רעליגיאָן פארדיכטעט צו זיין העכסטער סובסטאנץ, יעצט זוכט ער זיין העכסטען אויסדרוק אין דער געהיימליגטער קולטור פון דער צוקונפט.

דיזען נאציאָנאלען אינהאלט זוכט די אידישע נאציאָנאלע טענדענץ יעצט. דאָס איז דער צווייטער נאָך פיל וויכטיגערער קאפיטעל פון דער אידישער נאציאָנאלער באוועגונג, די אויפגאבע פון דער אנגעהענדער נאציאָנאלער אויפלעבונג. פון די טיפסטע טיפענישען פון דער אידישער טויזענטיאָריגער געשיכטע, פון דעם באזונדערען קולטור־ווערט פון דעם אידישען פאלק אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט קען דיזער אינהאלט ארויסגעשיילט ווערען. אין דער אידישער ראסע, געשיכטע און רעליגיאָן קלינגט איין מערקווירדיגער קולטור־אינהאלט, איין אייגענארטיגער לעבענס־אידעאל, און דאָס איז די איבערגעשטאלטונג פון דעם אידישען לעבען נאָך דעם נעבאָט פון היטלע. א מאראליש פאלקאמענע גועזעלשאפט, אן ערזעלטע מענשהייט איז די קולטור־אידעע פון אידענטום. דער אינציגער גאָט איז דער רעליגיעזער אויסדרוק פון דיזען לעבענס־געפיל, שבת, שמיטה, יובל די סאָציאלע פארקערפערונג פון דיזער אידעע, משיח די טרייבענדע קראפט און דער אידעאל. אין די ימים־נוראים'דיגע פאלקס־תפילות, אין וועלכע די פאלקס־נשמה האָט אויסגעשריען: והרשעה כלה כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ, און די אינדיווידועלע נשמה האָט געזאָגט ודוי אין דער הויך־מאָראליש־לישער תפלה פון על־חטא. אין דיזע ימים־נוראים'דיגע תפלות האָט די אידעע פון אידענטום, די אידישע נאציאָנאלע סובסטאנץ דערגרייכט איר העכסטען גלאנץ און טריאומף.

פון אברהם אבינו, דיזען ביבלישען אידעאל־מענש, וועלכען די תורה פארהערליכט מיט די ווערטער: כי ידעתיו למען אשר יצוה את ביתו לעשות צדקה ומשפט, ביז צו די לעגענדארע ל"ו צדיקים פון יעדען דור, זיינען די אידעאלע מענשען די מאראליש פאלקאמענע. אין אלע הערואישע געשטאלטען פון דער אידישער ראסע און געשיכטע, אין ישעיה, ירמיה, מיכה, הושע, יהודה הלוי, שפינאָזא, ביז צו היינע, מארקס, לאסאל, העס, לעבט איין גרויסע ליידענשאפט, די איבערגעשטאלטונג פון דעם לעבען נאָך דעם העכסטען אידעאל פון דער מאראליש־ישער פאלקאמענהייט, די סאָציאלע רעוואלוציאָן און די סאָציאלע באנייאונג. אלע אידישע מאסען־באוועגונגען און פאלקס־אונרואיגקייטען, פון די ערשטע נביאים, די ענוים, איסיים, אביונים אין בית שני, די משיח־באוועגונגען אין מיטעל־אלטער, די חסידים, ביז צו די פראָלעטא־

דער אידישער נאציאָנאַליזם

דער אידישער נאציאָנאליזם האָט געזוכט אויף דער גאנצער ליניע. דאָס איז דער באַאַנס פאר די לעצטע דרייסיג יאָר אידישע געשיכטע, דאָס איז דער געווינס פון די אלע באוועגונגען צוויישען אידען אין די לעצטע יאָרען. אויך די רעוואָלוציאָנערע ערהויבונג פון די אידישע מאסען און אפילו גאָר פון דעם אידישען פאָלק, וואָס די סמנים דערפון ווערען שוין ניכר, איז די פרוכט פון דער נאציאָנאליזאציע באוועגונג, וועלכע האָט אויפגעטרייסלט דעם גאנצען אידישען פאָלקס־אָרגאַניזם. די נאציאָנאלע אונרואיגקייט איז די מוטער פון דער אידישער רעוואָלוציע. די אָנשליסונג פון דער אידישער אינטעליגענץ אין מערב־איראָפּא אין דער מיטען פון פאָריגען יאָרהונדערט צום ראדיקאליזם געדאנק און צו דער רעוואָלוציע איז אויך געקומען דורך יענער נאציאָנאליזאציע אונרוה, וועלכע האָט ערגריפען דאָס אידישע פאָלק, וועלכע איז אריינגעצויגען געוואָרען אין דעם שטראָם פון דער אייראָפּאישער קולטור. די נאציאָנאלע אונרוה דאמאָלט האָט אָבער אויסגעקלונגען אין אסימילאציע צוליב גלייכבארעכטיגונג, און דער ערשטער פונק פון דער אידישער רעוואָלוציע איז פארלאָשען געוואָרען אונטער דעם מיסט־באַרג פון דער אויפגעשטאַנענער אידישער בורזשואזיע. די נאציאָנאלע באוועגונג פון היינט פירט, פאַרקערט, צו נאציאָנאליזאציע ערהויבונג און אויפלעבונג, וועלכע פלאָקערט ערשט פאָנאָנדער דעם רעוואָלוציאָנערען פּראָטעסט־געפיל פון דער אונטערדריקטער נאציאָן.

דער אידישער נאציאָנאליזם איז דערווייל אָבער נאָר א טענדענץ אָהן א ציל, א באַגער אָהן אן אינהאלט, א שפּראָצונג אָהן א פרוכט. דערפאר טראָגט ער נאָך אלץ אויף זיין האלב־טויטען פּנים דעם צייכען פון שווינדזוכט, דערפאר שטעהט ער נאָך אלץ אין סכנה, דאָס אים זאל ניט אויסגעהן די לעצטע לעבענס־קראָפט. דער אידישער נאציאָנאליזם איז ארויפגעצוואונגען געוואָרען פון דער ווירקליכקייט, פון דער פארגאנגענהייט און געגענווארט, עם פעלט אין אים נאָך דער מאָמענט פון צוקונפט, דער פרייער וועלען צו פרייער קולטור־שאפונג. דיזע לעצטע פראָבע דארף ער נאָך אויסשטעהן, און דערמיט איז פארבונדען דער וויטערדיגער שיקזאל פון דער אידישער נאציאָן.

שפראך, ליטעראטור, קונסט, פילאָזאפיע, אפילו שמאָס און גזעלשאפט זיינען נאָר פאַרמען פון דעם נאציאָנאלען גייסט, וועלכער זוכט זיך אין זיי אויסצוגיסען, צו פארקערפערען. דער נאציאָנאלער גייסט איז מער איידער דער רוחניות'דיגער המשך פון לעבען, די גייסטיגע רעפלעקסיע פון דער ווירקליכ־

דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, ווייל איר פּאָליטישע לאגע איז אן אויסנאם־לאגע. וועגן דיזער באזונדערער סאָציאַל־פּאָליטישער וועג, וועלכען דאָס אידישע פּאָלק באטרעט אלץ מער און מער אין דער וועלט, ווערט באלייכטעט פון א נאציאָנאַלען קולטור־אידעאַל, וועגן די נאציאָנאַל־פּאָליטיק פאלט צונויף מיט דער היסטאָרישער טראדיציע, די מאָטעריע מיט דעם גייסט, ווערט אויפגעדעקט דער אינהאלט פון דעם אידישען נאציאָנאַליזם און ווערט גע־וועבט און געשפונען די אידישע קולטור־אידעע.

עס איז דער היפּך פון יענער אָבגעלעבטער אידישער רעוואָלוציע, וועל־כע שטאמט פון דער נאציאָנאַלער אומרואיגקייט מיט דעם אסימילאציאָנס־צייכען. יענע אידישע רעוואָלוציע זוכט אראָפּ צו דעמאָראַליזירונג, צו בורזשואָזער רעאקציע, צו פארפּאלכונג פון די פּאָלקס מאסען, צו גייסטיג־נאציאָנאַלען אונטערגאנג. דער אידישער ראדיקאַליזם פון אמאָל און דער אידישער סאָציאַליזם פון נעכטען, וועלכער איז אויפגעוואקסען אונטער דעם פינסטערען שאָטען פון אסימילאציע, זיינען דער היסטאָרישער ביישפּיל דערפון. דער סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערער באוואוסטזיין פון אידען, וועלכער דערקענט זיך יעצט אלס אן אויסדרוק פון דער אידישער נאציאָנאַלער אידעע, איז אָבער שעפּערישע און פרוכטבאַר. מיט דער אויפלעבונג פון דעם אידי־שען נאציאָנאַלען שורש, קומען צו וואוקס און בליאונג אויך אלע נאציאָנאַלע צווייגען, שפּראַך, ליטעראטור און קונסט. דער קולטור־אינהאלט באשאפט און באלעבט די קולטור־פּאָרמען.

דאָ דרינגט זיך דער אידישער נאציאָנאַליזם אויף די נויטיגקייט און אומפּאָרמיידליכקייט פון א אידישעם לאנד, פון א ארץ ישראל. האָט דאָס אידישע פּאָלק א קולטור־מיסיאָן, דאַרף דאָס אידישע פּאָלק האָבען א זעלבסט־שטענדיגע פּאָליטישע און סאָציאַלע אָרגאניזאציע. עס קען נישט באשטעהן קיין אידיש פּאָלק אָהן א אידיש לאנד. די נאציאָנאַלע וואָרצלען וועלען פּאַרדאַרען, און אירע פרוכטען און בליטען וועלען זיין ווילדקרויט, וועגן עס זאָל פעלען דער מעכטיגער נאציאָנאַלער שטאָם. אזוי ווי די אידישע נאציא־נאַלע אידעע דערקענט איר אבסטראקטען אוניווערסאַלען כאראקטער, אזוי מוז זי אויך דערקענען איר קאָנקרעטע אידישע פּאָרם. איר העכסטע קאָנ־קרעטע פּאָרם איז שטאָט און געזעלשאפט. אין ארץ ישראל קען די אידישע קולטור־אידעע דערגרייכען איר העכסטען טריאומף. דאָס נייע גריכענלאנד האָט ניט אויפגעלעבט דעם אמאָליגען גריכישען גייסט, ווייל די גריכישע קולטור איז שוין איבערגעלעבט צו דער פארנאנגענהייט; דאָס נייע פּא־לעסטינא קען אויפלעבען דעם אייביגען אידישען גייסט, ווייל דאָס משיח־אידענטום איז א אידעאל פון דער צוקונפט. די אידישע פּאָליטישע אויפ־לעבונג איז די ערשטע באדינגונג פון דער אידישער קולטורעלער ערוואכונג.

רישע באוועגונגען פון אונזער צייט, טראָגען אויף זיך דעם שטעמפּל פון דעם סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערען אידעאַל. עס איז איינע פון די מערקווירדיגסטע ערשיינונגען פאר דאָם פארשטעהן פון אידען און אידענטום, דאָס דער מאָדער־נער סאָציאַליזם זוכענדיג זיין היסטאָרישען קוואַל און קראפט, קערט זיך שטענדיג אום צו דעם גרעסטען הערָאישען קאפּיטעל פון דער אידישער געשיכטע, צו דעם אידישען אנטי־קריסטליכען אור־קריסטענטום. דאָס חזר'ט זיך איבער פון סען סימאן ביז קאוטסקי און בעבל.

דער אינהאַלט פון דעם אידענטום, די סובסטאנץ פון דער אידישער נאציאָנאַלער אידעע, דער זין פון דער אידישער קולטור לויגען אין דער סאָ־ציאַל־רעוואָלוציאָנערער קריטיק און האָפנונג, וואָס אידען זיינען אירע היסטאָ־רישע אָנזאָגער, אין דער בשורה פון ערלייזונג, וועלכע דאָס אידישע פּאָלק ברייגט דער מענשהייט. דאָס איז די העכסטע אָבער אויך די ערשטע און לעצטע בארעכטיגונג פון דעם אידישען נאציאָנאַליזם, פון דער באזונדערער עקזיסטענץ פון דעם אידישען פּאָלק. און דאָ שטעהט דאָס אידענטום פאר זיין העכסטער אויפגאבע, כאר זיין גרעסטען היסטאָרישען ציל. עס דאַרף מיט זיין סאָציאַל־מאָראַלישער קולטור־אָריגינאַליטעט פארטיפען און פאר־אידלען די מענשליכע קולטור, וועלכע איז אויפגעבויט אויף דעם אנטי־סאָציאַלען איך, אויף דער אינדיווידועלער ערלייזונג דורך שיינקייט, קראפט, טיראניי, איבערמענשענטום, אָדער גאָר דורך די האַלב־פאַרצווייפעלטע און האַלב בארבארישע קריסטליכע איבערערדישקייט. דאָס אידענטום שטעהט פאר די אויפגאבע פון א העכערען קולטור־סינטעז, פון א נייער קולטור־רעליגיאָן.

די סאָציאַל־פאַליטישע לאגע פון אידען אין דער היינטיגער צייוויליזיר־טער וועלט באשאפט יעדען טאג די קרעפטען און מאטיוון, וועלכע טרייבען דאָס אידישע פּאָלק צו דיזער העכערער דערקענטנים פון זיין נאציאָנאַלען אינהאַלט. דאָס פרעמדע, אונטערדריקטע, ניט־פארשטאנענע און פאראכ־טעטע, אָבער באמת הויך־גייסטיגע, אריסטאָקראטישע אידישע פּאָלק, האָט נענוג אורזאכען און טעמים צו שטעלען זיך רעוואָלוציאָנער געגען דעם בא־שטעהענדען שטאַט און דער גענצער וועלט א טרייבענדער רעוואָלוציאָנערער עלעמענט, וועלכער זוכט די נייע מענשהייט און די נייע קולטור. ווי אָפט און גרויזאָם די סאָציאַלע אומנאָרמאַלקייט פון דער אידישער פּאָלקס־מאסע מעג צושטע־רען די אָרגאניזירונג פון די אידישע רעוואָלוציאָנערע כחות, ווירקען דאָך געגוג מאטעריעלע און גייסטיגע קרעפטען אין פּאָלקס לעבען, וועלכע רופען שטענדיג אויפסניי ארויס דיזע רעוואָלוציאָנערע כחות. אפילו די אידישע בורזשואזיע אין פארשידענע לענדער שטעלט זיך יעצט אונטער דער פאָן פון

אידישער קאָנגרעס פּעריאָדע

אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא
צו אלע אידישע ארבייטער אין אמעריקא
פּאָלקס־אויסהויט
העסטער סטריט און וואָל סטריט (פּעליעטאן)

די אידישע באוועגונג האָט אָבגעשלאָסען איין עפּאָכע, וואָס איר היסטאָרישער באַדײַטנס איז די פּאָרמאַלע אנערקענונג פון דעם אידישען נאציאָנאַליזם. פון דער זייט פון דעם פּראָגרעסיוון געדאנק, שטעהען מיר יעצט פאר א פּיל רייכערער צייט פון קולטור־שאפען, פאר דער אויפדעקונג פון דעם אינהאַלט פון דעם אידישען נאציאָנאַליזם. דאָ אייגענטלעך האָט ערשט די אידישע נאַציע באוויזען איר לעבענס־פייאיגקייט.

דער אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא *)

1.

עס איז באקאנט די אלטע טרויעריגע מעשה מיט יענעם מאן, וועלכער האָט פאררוכט דעם דאך פון זיין הויז אין א רעגענדיגען טאג. אויף דער פראגע, פאר וואָס ער ארבייט ארום זיין דאך אונטער א רעגען, האָט ער גע־ענטפערט, דאָס ביי זונענשיין דארף ער דאָך דעם דאך בכלל ניט פאררוכטען. אין דער לאגע פון יענעם אומגליקליכען מאן געפינט זיך דאָס אידישע פאָלק, וועלכעם האָט זיך ניט אָרגאַניזירט אין רוהיגערע צייטען, זאָלאַנג די ביטערע לעבענסנויט האָט אים דערצו ניט געטריבען, און וועלכען עס קומט אויס צו זאמלען און אָרגאַניזירען זיינע קרעפטען אין שטורם און פייער.

די דרייצען מיליאָן אידען האָבען זיך שוין לאַנג געדארפט אָרגאַניזירען און באשאפען א אידישע פאָלקס־פארטרעטונג, א אידישען קאָנגרעס, וועלכער זאָל זיין דער אמת'ער פֿאַרשטייער פון פאָלק, זאָל רעדען און האנדלען אין זיין נאָמען, זאָל באשיצען און פארבעסערען זיין געגענווארט און דורכפירען די באַפרייאונג פון דעם אידישען גלות־פאָלק. זייט צען יאָר געהט דערפאר אויך אָן אין דער אידישער עפענטליכקייט א דיסקוסיאָן וועגען דער צונויפ־רופונג פון א אידישען אלוועלטליכען קאָנגרעס, אָבער ערשט אין דער איצ־טיגער קריגס־קאַטאַסטראָפע, בשעת דער וועלט־שטורם מאכט חרב דעם גאַנ־צען אידישען גלות און דאָס אידישע פאָלק פארבלוטיגט פון אלע זיינע אברים. האָט מען אָנגעהויבען פארשטעהן, ווי ווייט די טיפע געפאלענקייט פון דעם אידישען פאָלק נעמט זיך פון זיין נאציאָנאלער פאנאנדערגעפאלענקייט. אין שטורם און פייער קומט אונז אויס צו בויען דעם בנין פון אונזער פאָלק, און בשעת יעדעם אנדער פאָלק שטעהט פעסט געאייניגט און אָרגאניזירט אין קאַמף פאר זיין פרייהייט און אונאבהיינגיגקייט, מוזען מיר אידען ערשט לייגען די גרונטשטיינער פאר אונזער נאציאָנאלער אָרגאַניזאציע.

די וועלט האָט ארויסגעשטעלט די היסטאָרישע נויט, די הילפלאָזיגקייט און צופאלענקייט פון דעם אידישען גלות־פאָלק אויף א טראגישען אופן. אזוי ווי די גאנצע אידישע ליידענסגעשיכטע פאר די צוויי טויזענד יאָר פון גלות וואָלט זיך נאָך אמאל איבערגע'חזר'ט און אָבגעשפיגעלט פאר דאָס

---

*) ארויסגעגעבען אין בראָשור פֿאָרם פון דעם אידיש־נאציאָנאלען ארבייטער פארבאנד אין יאָר 1915.

אלוועלטליכען אידישען קאָנגרעס, וועלכער זאָל ווערען א דויערענדע אידישע פאָלקס־פארטרעטונג צוליב אלע צייטווייליגע נויטען און היסטאָרישע צילען פון אידישען פאָלק, צוליב דער ווידערגעבורט פון דער אידישער נאציאָן.

אויף דאָס אמעריקאנער אידענטום, וועלכעס געפינט זיך יעצט אין א גליקליכערער לאָגע, איידער די איבריגע אידען פון דער וועלט, פאָלט יעצט דער הויליגער חוב און דער היסטאָרישער כבוד, צו באשאפען א נייע טאָט אין דעם אידישען לעבען און צו שרייבען א גרויסען קאפיטעל אין דעם בוך פון בלוט און טרערען פון דער אידישער געשיכטע. דאָס אמעריקאנער אידענטום מוז צונויפדופען דעם ערשטען אידישען קאָנגרעס, וועלכער וועט באקומען אין דער אידישער געשיכטע די באדייטונג פון א אידישער קאָנסטיטואידענטער נאציאָנאל־פארזאמלונג. דיזער אמעריקאנישׂ־אידישער קאָנגרעס וועט האָבען דריי היסטאָרישע אויפגאָבען פאר זיך. ער וועט מוזען פראָקלאָמירען די פּאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק פאר דער גאנצער מענשהייט, ער וועט לייגען דעם יסוד פאר דער אלוועלטליכער ארגאניזאציע פון דעם גאנצען אידישען פאָלק, און ער וועט מוזען באשאפען א פינאנץ־אינסטיטוט פאר אלע נויטען פון אידישען פאָלק.

מיט דער וועלט־מלחמה פארענדיגט זיך איין קאפיטעל פון דער וועלטגעשיכטע און עס וועט זיך אָנהויבען א נייע צייט אין דער ענטוויקלונג פון דער מענשהייט. כדי עס זאָל באשאפען ווערען א דויערענדער פרידען און די גענאָר פון מלחמה זאָל בכלל פארשווינדען, מוזען די לענדער פון אייראָפּא איבערגעבויט ווערען אויף דעם פרינציפּ פון פרייע נאציאָנאלע דערמאָקראטיע. די אידעע פון דעמאָקראָטיע און פרייער נאציאָנאליטעט מוזען טריאומפירען אין דער וועלט, אויב די מענשהייט זאָל באפרייט ווערען פון די שרעקען פון קריג, און אירע לעבענסקרעפטען זאָלען ניט פארניכטעט ווערען אין אייביגען פעלקער־מאָרד. נאָך דער מלחמה וואקסען ארויס מענליכקייטען פאר א פרייעס פוילען, א פארגרעסערטעס איטאָליען, א פארשטארקטעס סערביען, די פעלקער פון עסטרייך וועלען דארפען זעלבסט באשטימען זייער נאציאָנאלען שיקזאָל. אין רוסלאָנד קענען די קלוינרוסען, די ליטאָווצעס אָנהויבען א מעכטיגע נאציאָנאלע באוועגונג. אין ווייטען אזיען קען זיך אויפהויבען א באפרייטעס ארמעניען. די לאָנדקאָרטע וועט מוזען געענדערט ווערען, און א נייער גייסט פון דעמאָקראָטיע און באפרייאונג מוז אָנהויבען שוועבען אין דער וועלט.

אזוי ווי אין דער צייט פון דער גרויסער פראנצויזישער רעוואָלוציע האָט דאָס אויפגערודערטע געוויסען פון דער צייט ניט געקענט בלייבען גלייכגילטיג צו דער אידישער נויט און האָט געגעבען אידען גערעכטיגקייט, אזוי וועט די אויפוואכענדע דעמאָקראָטיע פון דער וועלט נאָך דער מלחמה בא־

לעצטע יאָר. די צען מיליאָנען אידען פון איראָפּא און דער אזיאָטישער טערקיי זיינען אריינגעווארפען געוואָרען אין דעם שטורם פון וועלט־קריג, וועלכער איז פאר זיי געוואָרען א בלוטיגער ברודער־קריג, וואָס זיין שרעק איז אזוי גרוים ווי זיין שאנדע. די מיליאָנען אידען פון רוסלאַנד צוואמען מיט די אידען פון ענגלאנד, פראנקרייך, בעלגיען, סערביען, איטאליען זיינען אין מלחמה־צושטאנד געגען די מיליאָנען אידען פון עסטרייך, דייטשלאַנד, טערקיי, און הונדערט טויזענטער פון זיערע זין שטעהען אויף דעם שלאַכט פעלד איינע געגען די אנדערע.

„דער איד האָט ניט קיין פאטערלאנד, נאָר אלע איבריגע אידען זיינען דאָס פאטערלאנד פון יעדען איינצעלנעם איד", — איז א באקאנטעם וואָרט מכח דער שטעלונג פון די אידען צווישען די פעלקער; און דאָך שטעהען אידען אונטער די פאָנען פון זיערע פארשידענע פאטערלענדער און פארגיסען זייער בלוט אויף אלע שלאכטפעלדער. ניט צוליב זייער פאָלק און זיין צוקונפט פארבלוטיגען זיי אויף די פארשידענע שלאכטפעלדער, נאָר זיי טראָגען די וואפען פאר דעם זיג פון לענדער און פעלקער, וועלכע האָבען גערויבט ביי זיי זייערע מענשען־רעכט, זייער פרייהייט און זייער כבוד. זיי קעמפען ניט פאר א בעסערער צוקונפט פאר זייער אייגענעם פאָלק, נאָר פארקערט, אויף דעם הימל פון דער אידישער צוקונפט קלייבען זיך אויף נאָר גרויע און פינסטערע וואָלקענס. דערווייל האָט שוין דער בלוטיגער קריג אויסגעטילגט הונדערטער טויזענטער מענשען, חרב געמאכט טויזענטער קהלות, פארארעמט מיליאָנען אידען. אין טראגישער פארצווייפלונג שטעהט דאָס פארבלוטיגטע אידישע פאָלק אין דעם מלחמה־שטורם אָהן נאציאָנאלער לידענשאפט אין הארצען, אָהן א נאציאָנאלער האָפנונג פאר זיין צוקונפט. מיט הילפלאָזער גלייכגילטיגקייט אין דעם גרויסען פעלקער־קאָמף, אָהן וועלכע עס איז אָרגאָניזאציע און פארטרעטונג, אָהן א ווילען און אָהן פאָדערונגען, נאָר אן אומגליקליכער קרבן אויף דעם בלוטיגען מזבח פון דער וועלטגעשיכטע.

פון אלע קלאסען און פארטייען פון אידישען פאָלק האָט אבער די לעצטע צייט אָנגעהויבען צו קלינגען א קול פאר א אידישער פאָלקס־ארגאניזאציע, פאר דער צוגויפרופונג פון א אידישען קאָנגרעס. די אידישע עפענטליכע מיינונג, די פרעסע, די פארשידענע ארגאניזאציעס, פון די קאָנסערוואטיוון ביז צו די ראדיקאלע און נאציאָנאל־סאציאליסטישע האָבען זיך אויפגעהויבען צו דעם ווילען צונויפצורופען א אידישען קאָנגרעס, וועלכער זאָל לייגען דעם יסוד צו א אידישער פאָלקס־ארגאניזאציע. דערווייל ווערט געארעטט, פארשטעהט זיך, נאָר פון א אידישער פאָלקס־ארגאניזאציע, און א אידישען קאָנגרעס אין אמעריקא, אבער עם פארשטעהט זיך ניט ווייניגער, דאָס דיזער אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא איז נאָר די פארבאריטונג צו אן

נאציאָנאלען סאָציאַליסטישען קאָנגרעס. דאָס אידישע פּאָלק מוז לכתחילה זעלבסט קומען צו א קלאָרען באַוואוסטזיין, וואָס עס באַגערט און וויל און זיין וועלכען אופן עס וויל בילדען און געשטאַלטען זיין צוקונפט. דיזע פּאָדעמרונגען וועלען דירעקט אָדער אינדירעקט געפינען זייער אויסדרוק אויף דעם פּרידענס־קאָנגרעס אזוי ווי אויף דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאל.

פּאַר דעם פּרידענס־קאָנגרעס וועט אַן אמעריקאַנישׂ־אידישער קאָנגרעס קענען יעדענפאַלס פּאַרבריינגען זיינען באַשלוסען און פּאָדערונגען דורך דער פּאַרמיטלונג פון דער אמעריקאַנער דעלעגאַציע. א קאָנגרעס פון דעם אמעריקאַנער אידענטום וואָלט געווארן א געוג באדייטענדער פּאָליטישער און געזעלשאַפטליכער פאַקטאָר אין אמעריקע גופא, דאָס די אמעריקאַנער רעגירונג וואָלט פּאַרטרעטען זיינע וואונשען און באַשלוסען, אָדער וויניגסטענס דאָס מינימום פון זיינע וואונשען און באַשלוסען בנוגע צו ארץ ישראל. די באַשלוסען פון א אידיש־אמעריקאַנישען קאָנגרעס וואָלטען צום ערשטען מאָל אויפגעקלערט די עפענטליכע מיינונג פון דער גאַנצער וועלט וועגן די נויטען און די פּאָדערונגען פון דעם אידישען פּאָלק און וואָלטען געקענט ווערען אין א באַשטימטער מאָס דער אויסגאַנגס־פונקט פאַר דער דיסקוסיע וועגן דער אידישער פראַגע אויף דעם פּרידענס־קאָנגרעס.

אָבער מער אַידער דער אמעריקאַנישׂ־אידישער קאָנגרעס וועט קענען אויסדריקען די וואונשען און האָפנונגען פון דעם אידישען פּאָלק פאַר דעם פּרידענס־קאָנגרעס וועלען זיינע באַשלוסען האָבען א ווערט און א באַדייטונג פאַר דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאל, וועלכער וועט מוזען נעמען א גערעכטע און זיכערע שטעלונג צו דער איבעראַנדערשונג פון דער אייראָפּעאישער לאַנדקאַרטע און וועט פּראָקלאַמירען דעם פּרינציפּ פון נאַציאָנאַלער פרייהייט און טעריטאָריאַלער אונאבהיינגיקייט פון די פעלקער, וועט באקומען א פיל גרעסערע ווירקונג אויף דעם ווייטערדיגען גאַנג פון פּאָליטישע געשעענישען, אַידער פאַר דער מלחמה. די באַשלוסען פון אן אמעריקאַנישׂ־אידישען קאָנגרעס בנוגע צו דעם אידישען פּראָבלעם וועלען פּאַר דעם אינטערנאַציאָנאל דינען אלס דער קול פון דעם אונטערדריקטען אידישען פּאָלק. אין נאַציאָנאַלע פראגען האָט די שטימע פון פּראָלעטאַריאט נאָר אויף אזוי פיל ווערט, אויף וויפיל זי איז אין איינקלאַנג מיט דעם נאַציאָנאַלען באגער און דער האָפנונג פון דער נאַציאָנאַלער דעמאָקראַטיע, פון די בריטע פּאָלקס־מאסען. ביי אַלע אונטערדריקטע פעלקער איז אויך דאָס נאַציאָנאַלע פּראָגראם פון דעם סאציאַליסטישען פּראָלעטאַריאט אן אבקלאַנג פון די נאַציאָנאַלע שטימונגען, האָפנונגען און פאַרלאַנגען פון דעם בריטען פּאָלק. די אונאבהיינגיקייט פון פוילען, די זעלבסטשטענדיגקייט פון ארמעניען, די קולטור־שפּראַכליכע אויטאָנאָמיע פון בעהמען, פאר וועלכע עס

שאפען דעם גרויסען היסטאָרישען מאָמענט פאר די לייזונג פון דער אידישער פראגע. פון אידען היינגט עס יעצט אָב, ווי ווייט און ווי ערנסט דער אינטערנאציאָנאלער פרידענס־קאָנגרעס וועט זיך באשעפטיגען מיט דער לאגע פון אידען אין דער וועלט און מיט דער אידישער נאציאָן, פון וועלכער די געשיכטע פון דער מענשלעכער געוואלט־טעטיגקייט האָט גערויבט די פרייהייט און די נאציאָנאלע זעלבסטשטענדיגקיט. אויף דעם אינטערנאציאָנאלען פרידענס־קאָנגרעס וועט מוזען קומען צו פארהאנדלונג אויך די אידישע פראָבלעם. די רעכטלעכע לאגע פון אידען אין די מזרח־איראָפעאישע לענדער און דאָם רעכט פון דעם אידישען פאָלק אויף א אידישע היים אין ארץ ישראל, דיזע צוויי צווייגען פון דעם פאָליטישען אידישען פראָבלעם קענען אויף דעם פרידענס־קאָנגרעס אויפגענומען ווערען. דאָם היינגט אָבער אָב קודם כל פון דעם ארגאניזירטען ווילען פון דעם אידישען פאָלק זעלבסט.

נאָך דעם באשלוס פון דעם קריג וועט מוזען די רעכטלעכע לאגע פון אידען און דאָם פראָבלעם פון דער אידישער נאציאָן קומען צו פארהאנדלונג אויך אויף דעם אינטערנאציאָנאלען סאציאָליסטישען קאָנגרעס. דער אינטערנאציאָנאלער פראָלעטאריאט, וועלכער שטעהט יעצט אויף די שלאכטפעלדער אין בלוטיגען ברודער־קריג, וועט זיך מוזען ווידער פאראיניגען, שטארקער אין פאָליטישער מאכט און רייכער מיט בלוטיגע היסטאָרישע ערפארונגען. ווי די סאָציאָליסטען אין אלע לענדער זיינען יעצט ניט צוריסען און צושפאָלטען אין זייער האלטונג און זייער באאורטיילונג פון דער מלחמה, מוזען זיי דאָך באלד ארויפטרעטען אויף דעם וועג פון איינהייטליכקייט צוליב דעם ציל פון סאָציאָליסטישער רעוואָלוציע. דער נייער אינטערנאציאָנאלע קען נאָך ווערען א שטארקערער פאקטאָר אין דעם גאנג פון דער געשיכטע, איידער דער אינטערנאציאָנאל פאר דער מלחמה. דער ערשטער נייער שריט פון דעם אינטערנאציאָנאל וועט מוזען זיין די שטעלונג צו אלע נאציאָנאלע פראָבלעמען אין דער וועלט און די פראקלאָמירונג און די פארטיידיגונג פון דעם פרינציפ פון נאציאָנאלער פרייהייט און טעריטאריאלער זעלבסטשטענדיגקייט פון אלע פעלקער. אויף דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאָליסטישען קאָנגרעס קען אויך ווערען אן עפענטליכע טריבונע פאר דאָם אונטערדריקטע אידישע פאָלק, פאר זיינע נויטען און זיינע האָפנונגען, און דער באשלוס פון אינטערנאציאָנאל וועט אויך מוזען האָבען א גרויסען כח און אן ענטשיידענדען איינפלוס אויף דעם גאנג פון די געשעהענישען אין דער צוקונפט.

א אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא וועט האָבען אלס זיין אויפגאבע די פארמולירונג פון די אידישע נויטען, באנערונגען און האָפנונגען הן צו דעם אינטערנאציאָנאלען פרידענס־קאָנגרעס און הן בנוגע צו דעם אינטער־

אין אלע לענדער. די בארויבונג פון די פּאָליטישע רעכט פון אידען שטאַמט פון דער מיטעלאלטערלעכער בארבארייַ אין דעם קאמף פון די רעאקציאָנערע כוחות געגען די פרייַע און פּראָגרעסיווע אין דער מאָדערנער צייט. געגען דיזער בירגערלעכער רעכטלאָזיגקייט פון אידען דאַרף דאָס אידישע פּאָלק אויפהויבען דעם קול פון פּראָטעסט און דערוועקען די עפענטלעכע מיינונג פון דער וועלט געגען דיזען אומרעכט. עס שטימט ניט מיט דעם גייסט פון דער צייט און דעם דעמאָקראַטישען כאראקטער פון די היינטיגע מלוכות, דאָס א קלייַן פּאָלק פון א מינאָריטעט זאָל צוליב זיין רעליגיאָן, זיין ראַסע, זיינע אייגענטימלעכקייטען בארויבט ווערן פון די אלגעמיינע מענשען־רעכט. די רעכטלאָזיגקייט פון אידען איז א דונקלער פלעק אויף דעם גע־וויסען פון דער גאַנצער ציוויליזירטער מענשהייט. פון דער טריבונע פון א אידישען קאָנגרעס מוז זיך דערהערען די פּראָטעסטירענדע שטימע פון דעם אידישען פּאָלק און זיין אויפרוף צו דער מענשהייט.

אלע טענות פון די שונאים פון אידען און די ווייסענשאפטלעכע אנטי־סעמיטען, דאָס די אידען קענען אונטער גלייכבארעכטיגונג פארנעמען דאָס לאַנד און ווערן א הערשענדער עלעמענט אין דער געזעלשאפט, זיינען ווערט־לאָז און אומבאַרעכטיגט. דער הבה נתחכמה פון די שונאים פון אידען איז א פאַרברעכעריש פאַרגוואלטיגונג פון דער מאַיאָריטעט געגען דער פרעמד־נאציאָנאלער מינאריטעט, אוים נידערטרעכטיגען שרעק און קנאה פאר דער העכערער סאָציאלער און קולטורעלער קוואליטעט פון דעם אידישען פּאָלק. די היינטיגע געזעלשאפט, וועלכע איז אויפגעבויט אויף אינדיווידועלע קאָנ־קורענץ און אויף געגענזייטיגען קאמף, האָט ניט קיין רעכטלעכע און מאָרא־לישע באגרינדונג פאר די בירגערלעכע רעכטלאָזיגקייט פון א פּאָלק, ווייל עס האָט שטאַרקערע כוחות און מענלעכקייטען אויף דעם פעלד פון אינדיווידועלער קאָנקורענץ. געגען דיזען אונרעכט בנוגע צום אידישען פּאָלק, וועלכעס איז א שפּאט און געלעכטער פון דער גאַנצער קולטור, מוז דאָס ארגאניזירטע אידי־שע פּאָלק אויפהויבען זיין שטים און מוז מוטיג און זיכער פאַדערען פון אלע דעמאָקראַטישע פעלקער אזוי ווי אויך פון דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציא־ליזם אמת און גערעכטיגקייט.

דאָס אידישע פּאָלק איז אָבער ניט נאָר א מחנה אידען, וועלכע האָט זיך נאָך ניט אויפגעלייזט אין דער ארומיגער וועלט. עס איז א פּאָלק מיט א נאציאָנאלען אנבליק, מיט נאציאָנאלע אינטערעסען און טיף פארבאַרגענע נאציאָנאלע האָפנונגען, וועלכע האָבען זייערע וואָרצלען אין די נויטען פון לעבען און די היסטאָרישע־קולטורעלע אוצרות פון דער נאציאָן. דאָס אידישע פּאָלק אין גלות ווייל אָנהאלטען און ווייטער אויסבילדען זיין נאציאָנאלען לעבען, ווייטער ווקען זיין נאציאָנאלע ענערגיע, ווייטער ענטוויקלען זיין

האבען זיך איינגעשטעלט די סאציאליסטען פון יענע לענדער, זיינען וואונשען און פארלאנגען, וועלכע שטראמען פון דעם פולסירענדען הארץ פון יענע פעלקער. נאר אזא אויפפאסונג פון דעם אידישען נאציאנאלען פראבלעם מצד דעם אידישען פראלעטאריאט, וועלכע שטימט איבעריין מיט די וואונשען און האפנונגען פון בריטען פאלק, האט א אינוויניגע בארעכטיגונג און א היסטארישען ווערט. די פאדערונגען פון א דעמאקראטיש אויסגעקליבענעם אידישען קאנגרעס אין אמעריקע בנוגע צו דעם אידישען פאלק וועלען מוזען וועלען די גרונטלאגע פאר אן ערנסטער נאציאנאלער פראגראם פון דעם אידישען סאציאליזם. נאר די נאציאנאלע וואונשען וועלכע שטראמען פון די מאטעריעלע און גייסטיגע נויטען און די היסטארישע האפנונגען פון פאלק און וועלכע וועלען אבקלינגען אין דעם נאציאנאלען פראגראם פון דעם אידישען פראלעטאריאט, וועלען קענען האבען פאר דעם סאציאליסטישען אינטערנאציאנאל אן אלגעמיינעם ווערט און היסטארישע זיכערקייט. נאר אזא אמת'ע און אויפריכטיגע נאציאנאלע פראגראם פון דעם אידישען פראלעטאריאט וועט אויף דעם סאציאליסטישען פראלעטאריאט ארויפלייגען א חוב בנוגע צו דעם נאציאנאלען שיקזאל פון אידישען פאלק.

א אידישער קאנגרעס אין אמעריקא, וועלכער זאל צונויפגערופען וועלען אין יעצטיגען קריטישען מאמענט, וועט באקומען א גרויסע געוועלשאפטליכע און פאליטישע באדייטונג, הן אין דעם אידישען פאלק גופא, און הן אויף דעם פרידענס־קאנגרעס און דעם סאציאליסטישען אינטערנאציאנאל. צום ערשטען מאל אין דער געשיכטע פון גלות וועט דאס גאנצע אידישע פאלק זיך אנהויבען צו ארגאניזירען, וועט ארויסטראגען זיין אורטייל מכח זיך זעלבסט, וועט באקלערען זיינע נויטען, וועט פארמולירען זיינע וואונשען און האפנונגען, און וועט דערהויבען זיין אונטערדריקטען קול, וועלכער וועט געפינען זיין אבקלאנג אין דעם געוויסען פון דער אינטערנאציאנאלער דעמאקראטיע.

.2

דער אידישער קאנגרעס אין אמעריקא וועט זיך פראקלאמירען אלס די אידישע פארטרעטונג, וועט פארמולירען פאר דאס אידישע פאלק און די אויסערע וועלט די וואונשען און באגערונגען פון דעם אידישען פאלק און וועט אנהויבען באשאפען די אינסטיטוטען און אנשטאלטען פאר דעם היסטארישען וויידער־בוי פון דעם אידישען לעבען.

וואס זיינען די פאדערונגען פון דעם אידישען פאלק פאר דער נייער עפענטליכער מיינונג, פאר דעם דערוועקענדען געוויסען פון די פעלקער? די ערשטע פאדערונג איז די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פון אלע אידען

וועלכע איז מער נוגע צו אמעריקא איידער איראָפּא, און דאָס איז די פּאָדע־רונג פון פּרייער איינוואַנדערונג פּאר אלע פּעלקער און ממילא פּאר אידען. פּרייע איינוואַנדערונג אין אמעריקא איז א לעבענס־נויטוועניקייט פּאר דעם אידישען פּאָלק, אפילו וועו עס זאָל באקומען פּאָליטישע גלייכבארעכ־טיגונג אין אלע לענדער. בפּרט אבער וועו דער רוף פון אידען פּאר בירגער־ליכע רעכט אומעטום איז דערוויל נאָר א מאָראָלישער פּראָטעסט, אן אויפרוף צו דער מענשהייט, צו דעם געוויסען פון די פּרייע פעלקער. נאָך דעם קריג, וועו עס קאָן זיך אָנהויבען א נאציאָנאלע אויפלעבונג און איבערבויאונג אין פּוילען, רוסלאַנד, עסטרייך, רומעניען, אויף דעם באלקאַן, וועלען זיך נאָך פּארשארפען די געגענזעצען צווישען די פּרעמדע סביבות און די אידען. דער עקאָנאָמישער און סאָציאלער דרוק אויף אידען אין מזרח־אייראָפּא, באזונ־דערס דער באָיקאט, וועלען וועלען א מעכטיגער וואָפען אין די הענט פון די ארומיגע פעלקער געגען אידען. אפילו אויב אונטער דעם איינפלוס פון די דעמאָקראטישע מלוכות און אונטער דער ווירקונג פון דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם זאָל אין א געהויבענעם היסטאָרישען מאָמענט פּראָקלאַמירט ווע־רען די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פון אידען, וועט אָבער דער סאָציאלער און עקאָנאָמישער געגענזאַץ זיי ניט פאלען, נאָר פארקערט, שטייגען. די אויסוואַנדערונג אין אמעריקא, וועלכע געהט יעצט אפילו אָן פון פּרייען גאָליציען לפי ערך אין א גרעסערער פּראָפּאָרציע איידער פון דעספּאָטישען רוסלאַנד, וועט גיכער וועלען גרעסער איידער קלענער. יאָ, עס איז לייכט מענליך, דאָס די מאָסען־אויסוואַנדערונג וועט וועלען די איינציגע רעטונג פאר אידען, אויב דער גאַנג פון דער געשיכטע וועט נעמען אן אנדער וועלונג, און דער נאציאָנאלער קאמף און געגענזאַץ וועט וויטער פלאָקערען אין די מלוכות. דער אידישער קאָנגרעס וועט מוזען אויפהויבען זיין קול פאר די פּרייע איינוואַנדערונג אין אמעריקא, אין נאָמען פון דעם פּרינציפּ בכלל און אין נאָמען פון די לעבענסנויטען פון דער אידישער וואַנדערנדער פּאָלקס־מאסע. דיזער רוף פאר פּרייע איינוואַנדערונג איז אין גייסט פון דעמאָקרא־טישע פּרינציפּען און מלוכה־אידעען, אויף וועלכע דער אינטערנאציאָנאלער פּרידענס־קאָנגרעס וועט זיך מוזען שטיצען אין אלע זיינע דיסקוסיאָנען און באטראכטונגען. פּרייע איינוואַנדערונג איז אָבער אן אלטער פּרינציפּ פון אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם, א פּרינציפּ, וועלכער איז אָבער אין די לעצ־טע יאָרען דורך פּראָקטישע ארבייטער־פאליטיק און נאָכיאָגען נאָך פּארלא־מענטאַרישער מאכט און ארבייטער־שטימען אָבגעשוואכט געוואָרען אין דעם אמעריקאנעם סאָציאליזם. דערפאר איז דאָס א דאָפּעלטע נויטוועניקייט און א דאָפּעלטער חוב מצד א אידישען קאָנגרעס ארויסצושטעלען די פּא־דערונג פון פּרייער איינוואַנדערונג.

שעפּערישען נאציאָנאַלען גייסט. עס טרייבען דערצו די פּאָרמען פון דעם געגענווארטיגען לעבען, אקוראט ווי אלע באהאלטענע כחות פון פּאָלק, וועלכע שאפען און באשטימען די צוקונפט. גראד אין דער מאָדערנער צייט, וועו די פּאָלקסמאסען זיינען אריינגעצויגען געוואָרען דורך דעם סאציאליזם אין דאָס פּאָליטישע און קולטורעלע לעבען און דער ציוניזם האָט אָנגעהויבען וועקען ביים אידישען פּאָלק דעם העכסטען נאציאָנאַלען ווילען, אין דער מאָדערנער צייט האָט זיך ביי אידען אָנגעהויבען שטאַרקען דער רצון צו ענטוויקלען אייגענע נאציאָנאלע לעבענס־פּאָרמען אין גלות. אומעטום איז ארויסגעוואקסען דאָס פּאַרלאַנגען צו ארגאניזירען די אידישע געמיינדען אויף דעמאָקראַטישע יסודות, צו ענטוויקלען א פּראָגרעסיוון נאציאָנאלען קולטור־לעבען אין פּאָלק, איינצופירען העברעאיש און לערנען אידיש אין די שולען און דערהויבען זיי צו דער מדרגה פון קולטור־נאציאָנאלע שפּראַכען אין דער שולע און אין לעבען. גראד צוויישען די פּאָלקסמאסען און דעם פּראָלעטאריאט איז באזונדערס דערוואכט געוואָרען דער באגער נאָך א נאציאָנאלען לעבען, וועלכער האָט זיך אויסגעדריקט אין דער פּאָדערונג פון נאציאָנאלע רעכט פון דער מלוכה ביז צו דעם פונקט פון נאציאָנאַלער אויטאָנאמיע.

די ענטשיידונג וועגען דעם אינהאלט פון א אידישער נאציאָנאל־קולטור־רעלער אויטאָנאמיע אין גלות, וועגען איר מעגליכקייט אדער אונמעגליכקייט, דאַרף איבערגעלאָזען ווערען דער צוקונפטיגער ענטוויקלונג. א גרויסער סכום פון נאציאָנאלע רעכט און פרייהייטען דאַרף אָבער יעצט שוין גראַנטירט ווערען צו די אידען פון רוסלאַנד, פוילען, עסטרייך, רומעניען, די באלקאן־לענדער, אומעטום וואו אידען פירען אן אייגענארטיגען נאציאָנאלען לעבען. זיי דארפען האָבען דאָס רעכט און די מעגליכקייט צו אָרגאַניזירען די אידישע געמיינדע אויף דעמאָקראַטישע יסודות, און דיזע געמיינדע דארף אפשר אויך באקומען א צוואנגס־כאראקטער, אזוי ווי די אידישע געמיינדע אין דייטשלאנד. די אידישע געמיינדע וועט אריינגעמען אין דעם קרייז פון איר ארבייט פארשידענע טעטיגקייטס־צווייגען, נאציאָנאלע, קולטורעלע, סאציאל־פילאנטראפישע, אין וועלכע די אידישע באפעלקערונג נויטיגט זיך, קלובען, נאציאָנאל־קולטורעלע פּאראיינען צוליב פארבריייטונג פון נאציאָנאלער בילדונג, קראנקען־הייזער, אונטערשטיצונגס־אנשטאלטען, שטאטישע קיכען, ליי־קאסען, קאָאָפּעראטיוון הייזער, ערציאונגס שולען א. ז. ו. דאָס זיינען מעגליכע טעטיגקייטען פאר אידישע געמיינדען לטובת פון דער בריי־טער פּאָלקסמאסע. דערצו מוזען אָבער אידען האָבען בריייטע נאציאָנאלע רעכט, וועלכע זאָלען זיי גראַנטירען די פרייהייט פון שפּראַך און נאציאָנאלע אייגענארטיגקייט און די מעגליכקייט צו אָרגאַניזירען די געמיינדע.

אן אמעריקאנער־אידישער קאָנגרעס האָט נאָך אן אנדער פּאָדערונג,

און נאציאָנאל־שטערן אויף דעם דונקלען הימל פון דער גלות־עקזיסטענץ, נאָר זי קען אויך ווערן שוין יעצט א גרויסע סאָציאל־עקאָנאָמישע ערלייזונג און ערהויבונג פאר די אידישע פאָלקסמאסען.

ווי די וועלט־מלחמה זאָל זיך ניט ענדיגן, וועט זיך אונטער אלע פאלען אָנהויבען אין מערב־אזיען אן עפּאָכע פון פּאָליטישען און עקאָנאָמישען פּראָגרעס. אין פאלעסטינא, סיריען, מעסאָפּאָטאמיען קענען זיך עפענען גרויסע קאָלאָניזאציאָנס־מעגליכקייטען פאר מיליאָנען מענשען. יענע געגנדען פון מערב־אזיען קענען ערנערען צענדליגע און צענדליגע מיליאָנען מענשען, וועו קאפיטאל און ציוויליזאציע זאָלען דאָרטען באשאפען די נויטיגע פאָרבא־דינגונגען פאר איינוואנדערונג און קאָלאָניזאציע. שוין פאר דער מלחמה, בשעת דאָס לאַנד איז נאָך געווען פאליטיש אונזיכער, האָבען אָנגעהויבען איינצואוואנדערען אין די לעצטע יאָרען אין פאלעסטינא טויזענדע אידען פון פארשידענע קלאסען. עס איז אָנגענאנגען אין ארץ ישראל א פיבער־האפטע קאָלאָניזאציאָנס טעטיגקייט און קולטור־ארבייט, בשעת די פאָרבא־רייטונגען און די ארגאניזאציע פון אידען אין אלע לענדער צוליב קאָלאָניזא־ציע אין פאלעסטינא זיינען פארייגט געשטיגען. נאָך דער מלחמה וואָלטען הונדערטער טויזענטער אידען א יאָר געקענט איינוואנדערען אין פאלעסטינא און עסאָפּאָטאמיען, דאָרט איבערגעהן צו פראָדוקטיווער ארבייט, דאָרט בא־שאפען סאָציאל העבערע קאָפּאָפּעראטיוון פאָרמען פון לאנדווירטשאפט און אינדוסטריע און ערוועקען אן אָריגינעלע שפּפּעריש אידישע קולטור. ניט נאָר אין פארבינדונג מיט דער אידעע פון א זעלבסטשטענדיגער אידישער נאציאָן נאָר פון שטאנדפונקט פון די מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען פון דעם אידישען פאָלק אין דער גענעוואָרט שוין, האָט אוא מאסען קאָלא־ניזאציע פון אידען אין פאלעסטינא דעם העכסטען סאָציאלען ווערט. א אידישער קאָנגרעס וועט דערפאר מוזען פראָקלאמירען די פאָדערונג פון דעם אידישען פאָלק אויף א היים אין ארץ ישראל. און אפשר וועט דוקא דיזע פאָדערונג פון דעם אידישען קאָנגרעס, וועלכע ווird פארמיידען די געגענזעצען און סתירות צווישען אידען און דער ארומיגער וועלט און געבען דער אידישער געשיכטע א נייע וועגדונג, אפשר וועט דיזע פאָדערונג געפינען דעם אויפ־ריכטיגען און טיפסטען אָבקלאנג ביי דער גאנצער פראָגרעסיווער מענשהייט.

א קאָנגרעס פון די אמעריקאנער אידען, וואָרום דערווייל קען זיך נאָר האנדלען וועגען אוא קאָנגרעס, וועט אלזא פארמולירען די פארשידענע אידי־שע נויטען, וועט ארויסשטעלען די פאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק פאר דער גאנצער וועלט און אפעלירען צו דעם געוויסען פון דער איראָפּעאישער דעמאָקראטיע און דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם. צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע פון דעם אידישען גלות וועט דערקלינגען דער צאָרנדיגער

עס בלייבט אבער נאך די גרעסטע און היסטאריש וויכטיגסטע פאדערונג, וועלכע א אידישער קאנגרעס דארף מאכען פאר דער גאנצער וועלט און באזונדערס פאר דעם סאציאליסטישען אינטערנאציאנאל, און דאס איז די באגרינדונג פון א פרייער אידישער נאציע אין ארץ ישראל. בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג, נאציאנאלע רעכט, פרייע איינוואנדערונג זיינען נויטיג פאר אידען, זאלאנג דאס אידישע פאלק איז אין גלות, זאלאנג עס איז א צוזייטע און צושפרייטע נאציאנאלע מינדערהייט צווישען פרעמדע און פיינדליכע פעלקער. דאס אידישע גלות פאלק דארף פאדערען פרייהייט און גערעכטיגקייט פון דער וועלט. אבער די גרעסטע היסטארישע שקלא־פעריי און היסטארישע אומגערעכטיגקייט איז דער גלות זעלבסט. דער גלות איז די אורזאכע פון דער איביגער אידישער נויט, פון דער אייביגער סתירה צווישען דער וועלט און דעם אידישען פאלק, פון דעם אידישען פראבלעם, וועלכעם געפינט ניט קיין לייזונג אין דער וועלט. וועג עס זאל אפילו געגעבען וווערען צו אידען רעכט און גערעכטיגקייט אין דער גאנצער וועלט, האט דאס אידישע פאלק זיך דאך ניט אויפגעהויבען צו דער מדרגה פון א פרייען און זעלבסטשטענדיגען פאלק און עס שטעהט דאך אין זיין גאנצען לעבען ביי דעם אבגרונד פון אייביגע געגענזעצען און טראגישע ווידערשפרוכען. בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פאר אידען אין גלות איז נאר מעגליך, וועג די אידישע נאציע זאל האבען אן אייגענע היים אין ארץ ישראל. די באשאפונג פון א פרייער אידישער נאציע איז די גערעכטעסטע און פראגרעסיווסטע לייזונג פון דער אידישער פראגע. די לייזונג, וועלכע איז אין אייניקלאנג מיט דעם דעמאקראטישען און נאציאנאלען פרינציפ אין דער גענזיכטע און מיט די גרונט־אידעען פון דעם אינטערנאציאנאלען סאציאליזם.

עס זיינען אבער אויך פאראן אונמיטעלבארע סאציאל־עקאנאמישע נויטען, אויף וועלכע א מאסען־קאלאניזאציע אין פאלעסטינא, סיריען, מעסאפאטאמיען, איז אן ענטפער און וואס דערפאר מוז די מאסען־קאלאניזאציע פון ארץ ישראל יעצט שוין ווערען א וויכטיגער טייל פון דער אידישער רעאל־פאליטיק. דער נצחון פון דער דעמאקראטישער אידעע אין דער וועלט נאך דער מלחמה און די פארשטארקונג פון דעם אינטערנאציאנאלען סאציאליזם קענען געבען דעם אידישען פאלק אין דער וועלט א גרויסע מארלישע שטיצע, בשעת פאקטיש זאל זיך די לאגע פון אידען, וועלכע היינגט אב פון סאציאלער, נאציאנאלער, עקאנאמישער און קולטורעלער קאנקורענץ נאך פארשארפען. באזונדערס וועו די פרייע איינוואנדערונג אין אמעריקא זאל דאך באשרענקט ווערען דורך פארשידענע סבות, אזוי דאס די לעצטע עקאנאמישע הילף פאר אידען וועט פארשווינדען. די מאסען־איינוואנדערונג און קאלאניזאציע פון ארץ ישראל זיינען דערפאר ניט נאר א פאליטישער, סאציאלער

מיט הונדערט יאָר צוריק, האָט פארלייקענט די אידישע נאציאָן און האָט פארדעקט מיט שאַנדע די אידישע געשיכטע. אין יענעם אידישען קאָנגרעס האָט גובר געווען דער קלאסען־אינטערעס פון דער אידישער אסימילאציאָנס־בורזשואזיע פון מערב־אייראָפּא, וועלכע האָט פארביטען די אידעאלען פון דער אידישער נאציע און די גייסטיג־מאָראלישע ווערטען פון אידענטום אויף דעם טאָפּ לינזען פון פּאָליטיש־בורזשואזער גלייכבארעכטיגונג. דער אידיש אמעריקאנישער קאָנגרעס וועט ערשט דערפען אבגעבען די פּראָבע, אויב אן אלוועלטליכע אידישע ארגאניזאציע יעצט קען אָנפירען דאָס אידישע פאָלק און דערפירען די אידישע געשיכטע צו איר העכסטען גלאַנץ. דיזע פּראָבע וועט זיין די שטעלונג פון דעם קאָנגרעס צו ארץ ישראל, צו דער נאציאָנאלער ווידערארויפלעבונג פון אידישען פאָלק. וואָרום אזוי ווי דער מאָראלישער ווערט פון דעם איינצעלנעם איד לינט אין זיין טריומפייט צו זיין פאָלק און אין דעם מוט פון זיין איינענער אינדיווידואליטעט, אזוי קענען דער סאָציאלער ווערט און די לעבענספיאיקייט פון יעדער אידישער שטרעמונג און ארגאניזאציע געמאָסטען ווערען נאָר נאָך דער קראפט און דער אויפריכטיגקייט, מיט וועלכער זי האָפט און באגערט א נייע אידישע צוקונפט.

עס איז דערפאר אונמעגליך, דאָס א אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא, וועלכער וועט זיך צונויפקומען אין יעצטיגען אויגענבליק דורך דעמאָקראטישע וואלען, וועט ניט שטעהן אויף זיין הויכקייט בנוגע צו דעם אידישען פראָבלעם. זאָבאלד דער אידישער קאָנגרעס וועט פראָקלאָמירען זיין וויל צו קריגען א היים פאר'ן אידישען פאָלק אין ארץ ישראל, וועט ער דערמיט שוין ווערען דער ערשטער גרונטשטיין פאר דער ארגאניזירונג פון דער גאנצער אידישער נאציע.

דער קאָנגרעס דארף צונויפגערופען ווערען אויף דעם יסוד פון פרייע דעמאָקראטישע וואלען. אין יעדער שטאָט פון אמעריקא דארפען זיך ארגאניזירען קאָנגרעס־קאָמיטעטען, וועלכע זאלען דורכפירען די וואלען און באשאפען דערווייל די מיטעל פאר דער ארגאניזאציע. א באשטימטע צאל איינוואוינער זאלען שיקען איין פארטרעטער צום קאָנגרעס, א חוץ דעם זאלען די פארשידענע נאציאָנאלע ארגאניזאציעס קענען שיקען פארטרעטער צום קאָנגרעס. די וואלען זאלען אומעדום דורכגעפירט ווערען אין איין צייט, א מאָנאט פאר דער פארזאמלונג פון קאָנגרעס.

נאָכדעם ווי דער קאָנגרעס וועט פעסטשטעלען די גרונט־יסודות פון דער אידישער נאציאָנאלער פאָליטיק, וועט פראָקלאָמירען די פאדערונגען פון דעם אידישען פאָלק פאר דער וועלט, און וועט געפינען אויך די מיטלען און וועגען, ווי די שטימע פון אידישען פאָלק זאל דערגרייכען דאָס געוויסען פון דער מענשהייט, וועט ער קענען אויך איבערגעהן צו דער קאָנסטרוקטיווער

און מוטיגער קול פון דעם אונטערדריקטען אידישען פאָלק אין דער וועלט. אויב א נייער פרינציפ פון גערעכטיגקייט, פרייהייט, פרידען, נאציאָנאלער אונאבהיינגיגקייט און דעמאָקראטיע ווערט פראָקלאמירט אין דער וועלט, דאן מוז דיזער פרינציפ זיין אן אלגעמיינער, אן אוניווערסאלער, מוז ער אָנגעוענדעט ווערען אויף אלעס, וואס טראָגט דעם עבענביל‌ד פון אן אונטערדריקטען פאָלק אין דער געשיכטע. אויב דער נייער פרינציפ פון באפרייאונג און גערעכטיגקייט וועט אויסלאָזען דאָס מערקווירדיגע אידישע פאָלק, וועט אים ניט געבען קיין גערעכטיגקייט אין דער וועלט, דאן האָט זיך די וועלט ניט באנייט און האָט זיך ניט אויסגעלייטערט מאָראַליש אין די ימים פון בלוט און די פלאָמען פון פייער, וועלכע האָבען זיך אויסגענאָסען אויף דער ערד. ליגען און עגאָאיסטישע פאָלשקייט וואָלט דאן געווען די אייראָפעאישע דעמאָקראטיע, דער סאָציאָליסטישער אינטערנאציאָנאל, די וועלט פון באפרייאונג און גערעכטיגקייט אין דער וועלט, וועו דעם אידישען פאָלק ווערט ניט געבראכט קיין באפרייאונג און ניט געגעבען קיין גערעכטיגקייט. דאָס אָנצוזאָגען דער וועלט און ארויסצופאָדערען די מענשהייט צו א תשובה פאר דער טויזענדפאכער נויט און די לייד פון דעם אלטען פאָלק ישראל—אט דאָס איז דער זין און דער ווערט פון א אידישען קאָנגרעס אלס א גרויסע אידישע דעמאָנסטראציע פאר דער גאנצער מענשהייט.

.3

א אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא קען ווערען דער גרונטשטיין פאר א שפעטערדיגען אלוועלטליכען אידישען קאָנגרעס, פאר א שטענדיגער אידישער פארטרעטערשאפט, וועלכע זאל אָנפירען און לייטען אלע אידישע נאציאָנאלע אנגעלעגענהייטען. די אידישע פראגע שטעהט ניט פאר דעם סוף פון איר לייזונג, נאָר פאר דעם אָנהויב, און די מאטעריעלע און גייסטיגע נויטען פון פאָלקסלעבען וויקלען זיך אלץ מער פאָנאנדער און פאָדערן ענטפער און הילף. פארטרעטען דאָס אידישע פאָלק, ריידען אין זיין נאָמען, פירען זיין פאליטיק, אָרגאניזירען עס, דערהויבען עס, באפרייען און איבערבויען זיין גאנצעס לעבען, קען ניט א זעלבסטגעקרוינטע גרופע פון שתדלנים, א פארטיי, א שטרעמונג, אן אָרגאניזאציע, נאָר דאָס אָרגאניזירטע פאָלק זעלבסט דורך זיינע דעמאָקראטיש אויסגעליבענע פארטרעטער און זיינע פון פאָלק קאָנטראָלירטע אנשטאלטען און אינסטיטוטען.

דער ערשטער אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא ווען באווייזען, אויב דער אידישער שיזואל קען ווירקליך שוין אנפארטרויט ווערען דעם אידישען פאָלק גופא. דער אידישער סנהדרין, וועלכען נאפאָלעאן האָט צונויפגערופען

קייט און גייסטיג־מאָראַלישער איידעלקייט, צו וועלכער די טרייַע צוגעהעריג־קייט צו דעם אַלטען קולטור־פּאָלק ישראל איז מחייב דעם אידען. דאָס האָט גאנץ מיטגעשטימט מיט דער קולטורעלער געפאַלענקייט און גייסטיגער אָבגע־שטאַנענקייט פון גרויסע טיילען פון דער אידיש שפּרעכענדער פּאָלקסמאַסע. בשעת אַן דיוּע אומגליקליכע מאַסען האָבען זיך אָנגעהויבענגט די פּסולת פון דער אידישער אסימילאַטאָרישער אינטעליגענץ, דאַמאָלט איז ענטשטאַנען דער באַוואוסטזיניגער אסימילאַטאָרישער סאָציאַליסטען קען זיין א געגנערשאפט געגען דער אָרגאַניזירונג און אויפֿלעבונג פון דער אידישער נאציע.

אָבער בייַדע שונאים פון דעם אידישען פּאָלק האָבען שוין לאַנג פאַר־לאָרען יעדען מאָראַלישען ווערט צווישען אידען. דאָס אידישע פּאָלק האָט זיך שוין לאַנג אָבגעווענדעט פון זיי. אין די לעצטע צוואַנציג יאָר פון אידי־שער פאַלקס־פאַליטיק, פון ציוניזם, טעריטאָריאַליזם, נאציאָנאַליזם, פון די פּראָלעטאַרישע באַוועגונגען איז דאָס פּאָלק געגאַנגען לחיפּך צו דעם וויילען און דעם איינפֿלוס פון דער אידישער גרויס בורזשואזיע. די אידישע גרויס בורזשואזיע האָט שוין לאַנג פאַרלאָרען איר אמאָליגע פירענדע שטעלונג צווישען אידען, און באַלד וועט זי אפשר גאָר אריינקומען אין דער סכנה, צו ווערען אן אפּגעשידענער און איזאָלירטער קלאַס ביי אידען אקוראט ווי ביי גוים. דער פאַלשער אסימילאַטאָרישער סאָציאַליזם האָט זיך פאר די פילע יאָרען פון זיין עקזיסטענץ ארויסגעוויזען אין זיין גאנצער פאַרדאַרבלי־כער פּאַרב, אלץ מער און מער וועגדען זיך אָב פון דער אסימילאַטאָרישער אידעאַלאָגיע די אידישע ארבייטער מאַסע און די בעסערע אידישע סאָציא־ליסטישע אינטעליגענץ. דיזער אסימילאַטאָרישער סאָציאַליזם פארלירט אלץ מער און מער זיין קראפט איבער דעם אידישען פּראָלעטאריאט און דער פאַלקסמאַסע, און שוין עפענט זיך א טיפער אבגרונד צווישען אים און דעם אינטערנאציאָנאַלען סאָציאַליזם בכלל, וועלכען ער האָט ביז יעצט געוואַרט און פאר וועלכען ער האָט פארלוימדעט די אידישע פרייהייט באַוועגונג.

א אידישער קאָנגרעס קען צונויפקומען זיך און באקומען דעם ווערט פון א נאציאָנאַלער ארגאניזאציע, ווען אפילו געוויסע דעמאָראַליזירטע עלעמע־נטען פון דער אסימילאציע זאָלען זיין גלייכגילטיג און געגנעריש. דער קאָנ־גרעס וועט קענען פירען צו אן ארגאניזירטע אידישע נאציע און זיינע בא־שלוסען וועלען האָבען א מאַראַליש צווינגענדען כאראקטער פאר אלע אידען. די מערהייט פון דעם אמעריקאנער אידנטום וועט זיך אנשליסען מיט ענטו־זיאזם אָן דיזען קאָנגרעס. די אויפֿריכטיגע אידישע סאָציאַליסטען און גרויסע טיילען פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט, די בריייטע אידישע פּאָלקס־מאַסע, די בעסערע אינטעליגענץ, די נאציאָנאַל־געשטימטע טיילען פון דער

ארבייט אינערהאלב פון דעם אידישען פאלק. דער אידישער קאנגרעס אין אמעריקא קען אויך באשטימען דאס אָרט און די צייט פון א קומענדען אל־וועלטליכען אידישען קאנגרעס, וועלכער וועט מוזען צונויפגערופען ווערען ביי דער ערשטער גייסטיגער געלעגנהייט באלד נאך דער וועלט־מלחמה.

אין די וואלען צום אידישען קאנגרעס וועלען מעגליך ניט אנטייל נעמען אלע אידען פון אמעריקא, אזוי ווי אין די וואלען פון אלע פארלאמענטען נעמען ניט אנטייל אלע בירגער פון א לאנד. פילע גרופען פון אידען וועלען אפשר באוואוסטזיניג זיין געגען אזא קאנגרעס, ווייל זיי וועלען פילען די מאכט פון דיזער ארגאניזאציע און די מאראלישע התחיבות פון דעם גאנצען פאלק מקים צו זיין די באשלוסען פון דעם קאנגרעס. די אידישע אסימילירטע בורזשואזיע און אלע אירע אבהיינגיגע נאכלויפער קען זיך שטעלען קעגען א אידישען קאנגרעס. די אידישע גרויסע בורזשואזיע איז אסימילאטאריש, דערשראקען, אנטינאציאנאל, זי שטערט די אידישע באפרייאונג, זי שתדלנ׳ט, נוצט אויס די געפאלענקייט פון אידישען פאלק דורך איר טעטיגקייט אזוי ווי דורך איר שטערונג. א אידישער וועלט קאנגרעס, וועלכער וועט פארטרעטען די ארגאניזירטע אידישע נאציע, בריינגט די אידישע גרויס בורזשואזיע אין א וויידערשפרוך צווישען איר פריווילעגירטער שטעלונג און איר אידישער פרעמדקייט. די פאלשקייט און די אונמענליכקייט פון איר פאטריאטיזם מיט וועלכען זי פארענטפערט איר קאפיטאליזם אויף דעם גוישען חשבון, וועלען דורך א אידישע נאציאנאלע וועלט־ארגאניזאציע ארוים נאך שארפער און דייטליכער, אידער דורך די גאנצע ציוניסטישע און נאציאנאלע אגיטאציע.

פון קלאסען־ענאאיזם און מאטעריאליזם וועט די גרויסע אידישע בורזשואזיע אויפטרעטען געגען א אידישען קאנגרעס; פון טעמפקייט און עם־הארצות קענען אפשר באשטימטע טיילען פון אידישען ארבייטער קלאס זיך אויך ערקלערען געגען דעם אידישען קאנגרעס. דער טראגי־קאמיזם דערביי איז, וואס דיזע אבגעשטאנענע טיילען פון פראלעטאריאט וועלען זיך בארופען אויף דעם סאציאליזם. גרויסע טיילען פון אידישען ארבייטער קלאס זיינען באמת נאך גארניט אריינגעצויגען געווארען און זיינען געבליבען ניט אנגערירט פון קולטור בכלל. דיזע מאסען האבען אבער אין דער עפאכע פון דער בורזשואזער אסימילאציע אויפגעכאפט אייניגע אויבערפלעכיכע געדאנקען וועגען דער פארשווינדונג פון דער אידישער נאציע און דער וועלט־לאזיגקייט פון דער אידישער געשיכטע און קולטור, און אט דיזע בורזשואזע געדאנקען זיינען געווארען ביי זיי דער יסוד פון זייער סאציאליזם. זיי האבען אראבגעווארפען פון זיך יעדע העכערע פאראנטוואלטליכקייט פאר דעם שיקזאל פון אידישען פאלק, און זיינען פריי געווארען פון דער ערנסט־

נאציאָנאַליזם באוועגונג פאַר די לעצטע דרייסיג יאָר. אין רואיגערע צייטען וואלט זיכער די אידישע רענעסאַנס־באוועגונג פון זיך זעלבסט דערגאַנגען צו דער אידעע און דער נויטוועַנדיקייט פון אן אלוועלטליכער אידישער אָרגאַניזאציע. אין ציוניזם און נאָך מער שפּעטער אין טעריטאָריאליזם איז שוין געלעגען באהאלטען דער געדאנק פון אן אלוועלטליכער אידישער אָרגאַניזאציע. אונטער דעם דרוק פון דער בלוטיגער נויט איז דיזע אידישע אלוועלטליכע אָרגאַניזאציע געוואָרען יעצט אומפאַרמיידליך. דאָס אידישע פאָלק מוז געפינען דעם וועג צו זיין נאציאָנאלער אחדות. פון מענשליכען שטויב דאַרפען מיר ווערען יעצט א פאראיניגטע נאציע. א פרייעס, פאַר־אייניגטעס פאָלק, וועלכעס זאל האָבען די גבורה צו אן ערלייזענדער טאַט. אין שטורם און פייער ווערט געבאָרען דיזעס פאראייניגטע אידישע פאָלק, און עס ווערט צוזאמענגעהעפטעט דורך דאָס פארגאָסענע בלוט פון אונזערע ברידער און קינדער אויף אלע שלאכטפעלדער פון דעם ערדקוגעל. אין דער אייניקייט ליגט אונזער מאַכט. פון דעם פאראייניגטען געדאנק צו דעם פאראייניגטען רצון און דער פאראייניגטער טאַט!

אידישער בורזשואזיע וועלען שיקען זייערע פארטרעטער צו דעם ערשטען אמעריקאנישׂ־אידישען קאָנגרעס, אונטער דער אויפריכטיגער באגייסטערונג און האָפנונג פון דער גאנצער אידישער וועלט.

דער אלוועלטליכער אידישער קאָנגרעס, צו וועלכען דער אמעריקאנישׂ־אידישער קאָנגרעס קאָן זיין א פארבארייטונג, וועט איבערנעמען די אידישע נאציאָנאלע פּאָליטיק אין זיינע הענט. פון דער שטארקייט און קלאָרקייט פון זיין נאציאָנאלׂ־אידישער פּאָליטיק וועט עס אבהיינגען, ווען און ווי די ציוניסטישע אָרגאניזאציע מיט אירע אינסטיטוטען זאָל ווערען א טייל אָדער א פירענדער פליגל פון דער נאציאָנאלער פארטרעטערשאפט. די נאציאָנאלע פארטרעטערשאפט וועט קענען באשאפען די פינאנץ־אינסטיטוטען פאר דער ערלייכטערונג און רעגולירונג פון דער אידישער וואנדערונג, פאר ארץ ישראל און די פארשידענע קולטור באדערפנישען און נאציאָנאלע ערציאונג. עס וואָלט נעווען איבריג דאָ אויפצוציילען אלע פערספעקטיוון און מעגליכקייטען פון דער אידישער פארטרעטערשאפט. די אידישע נאציע און אלעם, וואָס איז שייך צו דער אידישער נאציע, זיינען די לעבעדיגע פּראָבלעמען פון דער אידישער פארטרעטערשאפט.

עס וואָלט נעמאכט נעווארען אן ענדע צו דעם כאָאטישען צושטאַנד, אין וועלכען דאָס אידישע פּאָלק געפינט זיך, און וואָס דאָס איז די ערשטע אורזאכע פון זיין טיפער געפאלענקייט. דאָס גאנצע פּאָלק וועט זיך בויגען אונטער די באשלוסען פון פּאָלק גופא. אלע אידישע אָרגאניזאציעס און אינסטיטוטען, וועלכע האָבען ביז יעצט געפירט די אידישע פּאָליטיק אומפאראנטוואָרטליך אויף זייער אייגענעם חשבון און לויט דעם קאפריז פון די רייכע בעלי טובות, ווי די יק"א, די אליאנס איזראעליט, די אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע, די ווינער איזראעליטישע אליאנץ א. ז. וו., אט דיזע אלע אָרגאניזאציעס צוזאמען מיט זייערע פינאנץ־אינסטיטוטען וועלען זיך מוזען שטעלען אונטער דער אויפזיכט און דעם קאָנטראָל פון דעם אָרגאניזירטען פּאָלק, ווען זיי וועלען ניט וועלען פאנאנדערריסען דעם בונד מיט דער אידישער נאציע. פון דער אנדער זייט וועט אונמעגליך ווערען יענע הפקרות און שווינדעל, דאָס דער אָבפאל פון דער אסימילאציאָנס־אינטעליגענץ, וועלכער קען ניט געפינען ביי גוים קיין אָרט, זאָל קענען אויפמאָלען דאָס אידישע פּאָלק און דעם אידישען פּראָלעטאריאט פאר דעם סאָציאליסטישען אינטערנאציאָנאל אלס א פּאָלק אָהן כבוד, אָהן קולטור, אָהן לעבענס־ווילען, וואָס די פאראזיטישע אסימילאציע און גלות־עקזיסטענץ איז זיין אייגציגער היסטאָרישער אידעאל.

דער אידישער קאָנגרעס אלס אייניגיטונג צו א שטענדיגער אידישער פארטרעטערשאפט איז די לאָגישע ענטוויקלונג פון דער גאנצער אידישער

געגאָר ביי די רעגירונגען פון דער וועלט פאר אידען איז זייער העכסטע נא־ציאָנאלע פּאָליטיק און פּאָליטישער שכל.

פון דער אנדער זייט האָט א טייל פון דער סאָציאָליסטישער ארבייטער־שאפט, די אינטעליגענץ און די דעמאָקראטיע ארויסגעשטעלט די לאָזונג פון א אידישען קאָנגרעס אויף דעמאָקראטישע יסודות. דער לאָזונג פון דעם קאָנגרעס איז די פּאָדערונג פון פולע גלייכבארעכטיגונג אין אלע לענדער און א היים אין ארץ ישראל. ארום דיזען לאָזונג פון א אידישען פּאָלקס־קאָנגרעס האָבען זיך אָנגעהויבען שוין צו גרופירען און אָרגאניזירען די בריטע שיכטען פון פּאָלק, די פּאָלקסמאסען. עס ווירקט ווי א צינדענדער געדאנק דיזער רוף צו פּאָלקס־פּאראיינigונג. ער דערהויבט דעם געפּאָלענעם מוט פון פּאָלק און וועקט די האָפּנונג.

טיף ערשיטערט פון די שרעקען פון דער צייט, שטעהט די גרויסע אידישע ארבייטער־מאסע. פּארוואונדעט איז איר הארץ פון דעם פּאָלקס־יאָמער און דעם פּאָלקס־צאָרן. אָבער זי שטעהט נאָך אונענטשידען פאר דעם וועג, וועלכען זי זאָל גענהן, און איז אונענטשלאָסען וועגען די לאָזונגען, וועלכע זי זאָל וועה־לען. דערווייל איז אונטער דער פירונג פון דעם נאציאָנאלען ארבייטער קאָ־מיטעט ענטשטאנען א באוועגונג פאר א נאציאָנאלער ארבייטער קאָנוועגשאָן, אויף וועלכער דער פּראָלעטאריאט זאָל אין זיין איינענער מיטע געפינען די לאָזונגען פון זיין פּאָלקס־פּאָליטישען וועג און די אייניגקייט פאר א נאציאָ־נאלער טאָט. אויף דיזער ארבייטער קאָנוועגשאָן באדארף ענטשידען ווערען די שטעלונג פון דער ארבייטערשאפט צו דער קאָנפערענץ פון דעם אמעריקאן דזשואיש קאָמיטעט און צו דעם פּאָלקס קאָנגרעס, און עס דארף באשלאָסען ווערען מכח די וועגען און לאָזונגען.

אידישע ארבייטער! די פּאָלקס פּאָליטיק פון דעם אידישען פּראָלעטא־ריאט קאָן נאָר זיין אייגע. יענע פּאָליטיק, וועלכע דערהויבט דעם כבוד פון א נאציאָן, זוכט דעם ראדיקאלען ענטפער אויף זיינע מאטעריעלע און גייסטיגע נויטען, עפענט פאר אים שענערע הימלען פון לעבען און ענטוויק־לונג. די פּאָלקס פּאָליטיק פון׳ם פּראָלעטאריאט קאָן ניט זיין אזעלכע, וואָס זאָל אָנהאלטען דאָס אידישע פּאָלק אויף דער אלטער שטופע פון זיין היס־טאָרישער וועלטאָזונקייט, זיין פּאָליטישער הכנעה, זיין סאָציאָלער געפּא־לענקייט. די קאָנפערענץ, צו וועלכער די אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע רופט, איז די פּאָרטזעצונג פון דער אלטער און אונווירדיגער שתדלנות־פּאָליטיק פון דעם געפּאָלענעם אידען. דער פּאָלקס־קאָנגרעס אָבער איז דער ערשטער גרויסער פּרואוו ארויסצורופען א אידישע פּאָלקס־פּאָליטיק אין איינקלאנג מיט דעם ניי ערוואכטען אידישען פּאָלקס־גייסט, מיט אלע געבאָטען און האָפּנונגען פון אונזער גרויסער צייט בכלל.

צו אלע אידישע ארבייטער פון אמעריקא *)

דעקלאראציאָן פון נאציאָנאל-סאָציאליסטישען אגיטאציאָנס קאָמיטעט.

אידישע ארבייטער!

ווי א פארווייסטענדער שטורם טראָגט זיך די וועלט-מלחמה איבער דעם אידישען פאָלק. הונדערט-טויזענדע פון אונזערע פאָלקס-קינדער שטעהען אויף די פארשידענע שלאכט-פעלדער און פארבלוטען אין קריג און ברודער-מאָרד. שאנדע, יאָמער און פארווייסטונג בריינגט דער קריגס-שטורם אומעדום אין אידישען לעבען. ביז צום הימעל שרייט די נויט פון אונזער פאָלק אויף דער גאנצער ערד. א יאָמערטאל איז געוואָרען די אידישע גאס, שטעדט און שטעדטלעך וועלכע חרוב און פארווייסט, הונדערטע קהלות פון צענדליגע און הונדערטע טויזענדער אידען וועלכע געטריבען און פארטריבען, מיליאָנען פון שוצלאָזע און אונשולדיגע פרויען און קינדער זיינען געוואָרען הפקר. רעכט, געזעץ און מאָראל זיינען ענטשווינדען געוואָרען בנוגע צו אונזער פאָלק. א נייער חורבן איז געקומען אויף דעם אייביג-טראגישען אידישען פאָלק.

די קאטאסטראָפע האָט אונז געטראָפען אין אונזער נאנצער נאציאָנאלער אונמאכט. אונזער פאָלק איז אזוי ווי דער שטויב פון דער ערד, צוזייט און צוטיילט, אָהן אָרגאניזירטען רצון, אָהן פאָלקס-איינהייט. אונטער דונער און שטורעם מוזען מיר צוזאמענהעפטען אונזערע צופאלענע, צוריסענע פאָלקס-גלידער.

אין דעם אלגעמיינעם כאָאס זיינען אויפגעשוואומען אין אמעריקא פארשידענע פלענער און פארשלאגען וועגען אידישער הילף. די אלטע קאָנסערוואטיווע מנהיגים פון אידישען פאָלק, וועלכע פארלייקענען די אידישע נאציאָן און זיינען געגען זעלבסט-טעטיגקייט פון די פאָלקס-מאסען, געהען אויף דעם באקאנטען וועג פון שתדלנות און אידישען איינבעטען זיך. נידרירנער ווי גראָז און שטילער ווי וואסער זאָלען אידען זיין! א שטילע קאָנפערענץ פון א קליינער צאָל פירער פון קערפערשאפטען איז דער פלאן פון דער אמעריקאָן דזשואיש קאָמיטע, א קאָנפערענץ אָהן פאָלקס-אגיטאציע, אָהן א פראָגראם, אָהן צושטימונג און קאָנטראָל פון פאָלקס-וויללען. אויסבעטען

---

*) דער דאָזיגער וויכטיגער דאָקומענט איז פארפאסט געוואָרען פון דר. נ. סירקין און איז דערנאָך רעדאגירט געוואָרען פון פנחס רוטענבערג, ב. באָראָכאָוו און קריטשמאר-יזראעלי.

מונג פון דער אידישער וואנדערונג אין אייגען לאנד צוליב פראדוקטיוער ארבייט איז א לייזונג פון דעם פראלעטארישען וואנדער־פראבלעם. זי וועט אפשוואכען די קאנקורענץ פאר ארבייטס־גלעגענהייטען אין אלע לענדער, וועט פארשטארקען די אידישע יוניאנס, וועלכע ליידען פון דער אידישער כאטישער וואנדערונג. אין גלות ליידעט דער אידישער סאציאליזם פון דעם געצוואונגענעם צוזאמענבונד פון פראלעטאריאט און בורזשואזיע און פון דעם שטענדיגען איבערגאנג פון פראלעטאריאט צו קליין־בורזשואזיע און מיטעל־קלאס, וועט אין א אידיש לאנד דער קלאסענבוי פון דער אידישער געזעלשאפט אננעמען זיין נארמאלען געשטאלט. בשעת אין דער גלות־סביבה ווערט די סאציאליסטישע און רעוואלוציאנערע ענערגיע פון אידישען פראלעטאריאט כמעט בטל בששים און געשטערט אין איר אנווענדונג, וועט זי געפינען אין אייגענער סאציאל־פאליטישער סביבה איר פולען אויסדרוק דורך אינטענסיוון קלאסען־קאמף, דורך ברייטע קאאפעראטיוע זעלבסט־טעטיגקייט, דורך סאציאל־פאליטישע שעפפונג. אזוי ווי די אויפלעבונג פון דעם אידישען פאלק אין אייגען לאנד וועט אויפהויבען דעם ווערט פון אלע אידען אין דער גאנצער וועלט, אזוי וועט אויך די ענטוויקלונג פון א שטארקער אידישער סאציאליסטישער באוועגונג אין א פרייען אידישען לאנד געבען נייע קראפט און מוט דעם אידישען סאציאליזם אין דער גאנצער וועלט.

אידישע ארבייטער! אין דיזער גרויסער היסטארישער שטונדע מוזען אפגעוואקט ווערען אן א זייט אלע פארטיי־דיפערענצען און חשבונות. אלע פארשידענע שטרעמונגען און געגענזעצען, וועלכע האבען אין רואיגערע צייטען פאנאנדערגעטיילט דעם אידישען פראלעטאריאט, זיינען געווען בארעכטיגט היסטאריש, ווארום יעדע פון זיי האט זיך געשטיצט אויף א באזונדערע נויט פון אידישען פאלקס־לעבען. יעצט שטעהען מיר אבער אין א שטונדע פון מעשים און דער וועג פון טאט איז נאר איינער. דער שיקזאל פון די אונטער־דריקטע פעלקער האט אננעריירט דאס געוויסען פון דער מענשהייט. פאר פולע רעכט פאר אידען אומעדום און ארץ ישראל אלס א היים פאר דעם אידישען פאלק לאזען זיך הערען די שטימען פון די פעלקער און זייערע נייס־טיגע פירער. דער קאמף פון אלע אונטערדריקטע פעלקער פאר פרייהייט איז אויך דער שעת הכשר פאר אידען פאר זייער קאמף פאר גלייכבארעכטי־גונג, און די ענדערונג פון דער וועלט־קארטע איז דער שעת הכשר פאר דער דערגרייכונג פון ארץ ישראל. דאס אידישע פאלק מוז יעצט זיין פראיניגט צו טאט. די אידישע ארבייטער מוזען זיין אייניג צווישען זיך, כדי צו ווערען אייניג מיט דעם אידישען פאלק.

דער קאנגרעס וועט ארגאניזירען דאס אידישע פאלק אין אמעריקא און אויסקלייבען די אידישע נאציאנאלע פארשטייערשאפט, וועלכע וועט אין

אידישע ארבייטער! מער ווי אויף יערען אנדערען קלאס פון אידישען פאָלק ליגט אויף דעם קלאסען־באוואוסטזיניגען פראָלעטאריאט דער חוב צו העלפען ארגאניזירען די אידישע נאציאָן און צונויפרופען דעם אידישען פאלקס קאנגרעס אויף א ברייטען דעמאָקראטישען יסוד. די אידישע ארבייטער מוזען פארנעמען אין דיזער פאלקס־באוועגונג דעם ערשטען פלאץ, דארפען אין איר אריינטראָגען זייער גייסט, זייער דעמאָקראטישען ערנסט, זייער אונרואיגקייט, זייער רעוואָלוציאָנערען מוט, זייער ווייטען פאָליטישען בליק.

דער אידישער קאָנגרעס דארף פאָדערען פון דער וועלט די פרייהייט און דעם כבוד פון דער אידישער נאציאָן. די פולע פאָליטישע און נאציאָנאלע גלייכבארעכטיגונג פאר אידן אין אלע לענדער איז דאָרום די ערשטע פאָדערונג פון דעם אידישען קאָנגרעס. רעכט און גערעכטיגקייט, דעמאָקראטיע און סאָציאליזם זיינען אינהאלטסלאָזע ווערטער, כל זמן זיי שליסען אין זיך ניט אריין די פאָדערונג פון פרייהייט און גלייכבארעכטיגונג פאר דעם לייַדענדען אידישען פאלק. מיר מוזען אָפט און שטאָלץ אויפהויבען אונזער שטימע פאר אונזער עמאנציפאציע. ווען מיר אליין וועלען זיך ניט העלפען וועט קיינער אונז ניט העלפען. דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם וועט דיזע שטימע אונטערשטיצען, די דעמאָקראטיען פון דער וועלט וועלען זיך מיט איר רעכענען.

אויסער דער עמאנציפאציע פון אידען אין אלע לענדער דארף דער אידישער קאָנגרעס ארויסשטעלען די שווער־ערנסטע, היסטאָרישגרויסע פאָדעדרונג פון א אידיש פאליטיש־זעלבסטשטענדיגער היים אין ארץ ישראל. אין קאמף פאר א פאליטיש זעלבסטשטענדיגען לאנד וועט דאס אידישע פאלק באקומען זיין העכסטען כבוד, זיין פולען אנזעהן, זיין אמת'ן ווערט אין דער וועלט. אין'ם קאמף פאר באפרייאונג וועט אונזער פאלק אויך קענען מיט פארדאָפעלטען מוט פאָדערען פרייהייט און גלייכבארעכטיגונג אין דער נאנצער וועלט. די עמאנציפאציע פון אידען אין דער גאנצער וועלט און די גרינדונג פון א פאליטיש זעלבסטשטענדיגע היים פארטיפען דעם באגריף, באריכערען דעם מהות פון דער אידישער נאציאָן. דורך אן אייגענער היים ווערט ערשט מעגליך די פולע ארגאניזירונג פון דעם אידישען פאלק, די אמת'ע אויסגלייכונג פון דער אידישער נאציאָן מיט אלע אנדערע נאציאָנען, די העכסטע דערהויבונג פון אונזער פאלק צו אהרע, צו קולטור, צו לעבען.

אָבער די אידישע ארבייטער דארפען ניט נאָר אלס קינדער פון אידישען פאלק וועלען א פאליטיש זעלבסטשטענדיגע היים, נאָר אויך אלס פראָלעטאָרישער קלאס אין דער גאנצער וועלט זיינען זיי פאראינטערעסירט אין דעם סאָציאל פאליטישען איבערבוי פון אידישען פאלקס־לעבען. די אפשטרע־

פֿאָלקס־אַיינהייט *)

אין היסטאָרישע ציטערנישען ווערט געשאפען די פֿאָלקס־איינהייט. זי איז ווי א נייע געבורט, וועלכע קומט ארויס אין פֿיין און שרעקען פון טויט. זי איז דער נייער וויגלען, וועלכער שטייגט אויף ווי א וואונדערבארער כח אין פֿאָלקס־לעבען, די נייע אידעע, וועלכע בליצט אויף, ווי א ליכטיגע ערקענט־נים, אין זיין גיינסט. אין שטורם פון צייט געפינט א פֿאָלק ווידער זיין פֿארלאָרענע איינהייט, און זי איז שפּפּעריש און ערלייזענד, ווארום געהיימ־ניספול און טראגיש.

עם פֿאראיניגט א פֿאָלק די שפּראך און איר ליבפולער היימישער קלאַנג, וועלכער קומט פון פֿאָלקס־הארץ. עם פֿאראיניגט א פֿאָלק דעם דיכטער׳ס ליד, וועלכעם באזינגט זיין ערד און הימעל, זיין נויט און פֿיין, זיין לעבען און ליבע, און שפּינט און וועבט דעם גייסטיגען בונד פון פֿאָלק. עם פֿאראיניגט א פֿאָלק דעם דיינקער׳ס אידעע, וועלכע טראָגט אריין שכל אין דער נאטור און באשאפט האַרמאָני אין די ערשיינונגען פון דער וועלט. עם פֿאראיניגט א פֿאָלק דעם נביא׳ס רוח, וועלכער צינדט אָן מיט זיין וואָרט די מענשען־הערצער און עפענט נייע הימלען פון לעבען. אָבער די לעבעדיגע איינהייט פון א פֿאָלק ווערט געשמיט דורך דעם פייער פון דער צייט און ווערט פּעסט און האַרט אין שטורם פון געשיכטע. אין געמיינזאמע שוץ און קאמף, אין געצוואונגענער און פרייער טאַט הויבט זיך אויף א פֿאָלק צו איינהייט און גבורה. דער בונד פון זיין איינהייט ווערט געצייכענט מיט זיין בלוט, וועלכעם קען מער ניט אָפּגעמעקט ווערען און אָפּגעווישט ווערען ביז צום סוף פון די דורות. בדמיך חיי! ערשט ווען דער לעבענס־דראַנג איז גובר דעם טויט און דעם טויט־שרעק, קומט די נייע געבורט!

און ניט נאר אלע פאנאנדערגעפאלענע און אָפּגעפאלענע גלידער פון א פֿאָלק באהעפטען זיך צו איינהייט אין היסטאָרישע שטורם־צייטען, נאָר אלע זיינע גייסטיגע און מאָראלישע כחות, וועלכע ליגען פארבאָרגען אין די טיפענישען פון זיין נשמה, טרעטען ארויס אומערוואַרטעט און איבערא־שענד פאר דעם פֿאָלק גופא. יא, אלע דורות פון דער פארגאנגענהייט פאר־דיכטען זיך צו איין העלדענאפּטען צייט־מאָמענט. אלע בילדער און ג׳ע־שטאלטען פון דעם עבר דערגענצען זיך און דערהויבען זיך צו איין צוזאמענ־

---

*) פון ערשטען נומער „אידישער קאָנגרעס" (אויגוסט 6טען, 1915), אויס־גאָבע פון נאַציאָנאַל־סאָציאליסטישען אַגיטאַציאָנס קאָמיטעט.

פארבינדונג מיט אידישע פארטרעטער פון אלע לענדער דורכפירען די באשלוסען און דירעקטיוון פון דעם אָרגאניזירטען פּאָלק. צום ערשטען מאל וועלען ריידען און האנדלען אין נאָמען פון אידישען פּאָלק זיינע אמת׳ע אויסגעקליבענע און פּראָנטוואַרטליכע פארטרעטער. די אידישע פארטרעטער־שאפט וועט ביי די קומענדע פרידענס פארהאנדלונגען ברייננען צום אויסדרוק די פּאָדערונגען פון דעם אידישען פּאָלק, און וועט רופען צו דעם געוויסען פון דער אלוועלטליכער דעמאָקראטיע. אויף דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליסטישען קאָנגרעס וועט די פארטרעטערשאפט פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט לאָזען דערהערען די שטימע פון דעם אָרגאניזירטען אידישען פּאָלק פאר דער וועלט־רעפּובליק פון די ארבייטער.

אידישע ארבייטער! אונז שטעהט פּאָר א גרויסע היסטאָרישע ארבייט. שוין אין דעם קאמף אליין פאר אונזער באפרייאונג וועט אויפוואכען אונזער פּאָלק אינווייניג און באקומען קראפט און מוט פאר זיין וויטערען וועג צום ציל.

דער נאַציאָנאל־סאָציאָליסטישער אגיטאַציאָנס קאָמיטעט פאר א אידישען קאָנגרעס רופט דאריבער צו אייך אין נאָמען פון אונזערע נאציאָנאלע נויטען און קלאסען־אינטערעסען זיך אָנצושליסען אָן דעם אלגעמיינעם אידישען קאָנגרעס. זאָל אויף דער קומענדער נאַציאָנאלער ארבייטער קאָנווענשאָן דער פּאָלקס־קאָנגרעס מיט זיינע פּאָדערונגען ווערען דער באשלום פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט.

דער כבוד און דער קיום פון דעם אידישען פּאָלק שטעהען אין געפאר, און דאָס אידישע פּאָלק איז קודם כל דאָס ארבייטענדע פּאָלק. אזוי ווי דער חוב פון דעם פּראָלעטאריאט איז פאנאנדערצוטיילען דאָס פּאָלק און עס איבער־אנדערשען דורך קלאסען־קאמף, אזוי איז אויך זיין חוב צו פאראייניגען דאָס פּאָלק, ווען דער יסוד פון זיין קיום ווערט ערשיטערט. ראטעווען און דער־הויבען דעם אידישען המון, דאָס אידישע ארבייטענדע און ליידענדע פּאָלק. די עהרע און די עקזיסטענץ פון אונז אלעמען שטעהט אין קאָן. לאָמיר זיך אלע ווי איין מאן אָנשליסען אן דער פּאָלקס־באוועגונג פאר א אידישען פּאָלקס קאָנגרעס. מיר פארלירען גאָרנישט אלס קלאָס, מיר געווינען אלעם אלס קלאס און פּאָלק.

אידישע ארבייטער! מיר טראָגען פאר דעם בית־דין פון דער געשיכטע די פּראָנטוואַרטליכקייט פאר אונזער פּאָלק און זיין שיקזאל. לאָמיר די דאָזיגע פּראָנטוואַרטליכקייט באגעגענען מיט דעם נויטיגען ערנסט און דער נויטיגער פארשטענדניס!

נאַציאָנאַל־סאָציאָליסטישער אגיטאַציאָנס קאָמיטעט.

ראָבעספּיער און דאַנטאָן. און יעצט, אין דעם שטורם פון דער געשיכטע, אין דעם הרת עולם פון דער מענשהייט, דערהויבען זיך פּעלקער צו איינהייט און הערשאַפֿט פאר לעבען און טויט. אין דיזער מיט שרעקען אָנגעפּילטער צייט בשעת עס ווערען צושטערט ווינקעלשטיינער פון קולטור, שפּינען זיך א נייער רצון און א נייער לעבענס־באַגער און א נייע האָפענונג ביי די פּארבלוטיגטע פּעלקער, וועלכע שטייען פאר דעם ריכטער־שטול פון דער געהיימניספולער צוקונפט.

הערט, עס שלאָגט אויך יעצט די פּורכטבאַרע האַלב־נאַכט־שטונדע פאר ישראל סבא, פאר דעם אייבּיגען איד! ער שטעהט יעצט ביי דעם ברעג פון אפּגרונד, וועלכער קאָן אויך ווערען זיין היסטאָרישער שיידוועג. אָדער ער קאָן געפינען זיין פּארלאָרענע, אָבער שלומערנדע פאָלקס־איינהייט, אָדער די לעצטע פּעדים פון זיין פאָלקס־באהעפטונג וועלען איינזאם צוריסען ווערען. היולד גוי פּעם אחת? קאָן א פאָלק פּלוצלונג אין איין טאָג געבּאָרען ווערען? האָט זיך געוואונדערט דער נביא פון אמאָל. און די געשיכטע ענטפערט מיט דונערנדע וואַרנונג: א פאָלק מוז זיך אָננעמען גבורה אין צייטען פון נויט און געפינען זיין זעלבסט. דאָס איז דער היסטאָרישער גע־באָט פאר דאָס אידישע פאָלק יעצט: עס מוז וועלען זיין איינהייט!

דאָס פאראיניגטע אידישע פאָלק וועט אויפֿ׳ס־ניי באַשאפען זיין היסטאָ־רישען ווערט און ווזען. אין דיזער פאָלקס־איינהייט וועלען ניט אליין די פאנאנדערגעפאלענע פאָלקס־אברים געפינען זייער היילונג און שטארקונג. אלע דורות פון דעם עבר, מיט זייער מארטירערטום און טראגישע בייקשאפט, לעבען ווידער אויף אין דער פאָלקס־איינהייט, און עס באקומט א זין זייער לעבען און ליידען. אלע געפאלענע און נעשעבטעטע און געפאַנגענע פון דעם אידישען מארטירער־פאָלק אין לויף פון יאַרטויזענטער, פון די עשרה הרוגי מלכות ביז צו דער לעצטער סאמאַבאַראָנע, אלע הרוגים און קדושים לעבען ווידער אויף אין דעם דערוואַכטען פּראיניגטען פאָלקס־באוואוסט־זיין. די אידישע געשיכטע הערט אויף צו זיין א קייט פון בלוטיגע זינלאָזע עפיזאָדען, נאָר זי שטייגט אויף צו טראַגישער איינהייט און גרויסקייט. עס ליגט א טיפּזיניגער געדאנק אין דער מיסטישער משיח־אידעע, וועלכע פאר־בינט דאָס קומען פון משיח מיט תחית המתים. האָט זיך א פאָלק אויפגע־הויבען און דערקאַנט און דערפילט אלם אן איינהייטליכעם פאָלק, האָט עס ניט נאָר אויפגעלעבט פאר דער צוקונפט, נאָר אויך זיין פּארגאַנגענהייט איז ווידער אויפגעלעבט געוואָרען תחית המתים. ווי זינגט דאָס איטאַליענישע גאריבאלדי־ליד: עס עפענען זיך די קברים און די מתים שטייען אויף.

אין דער וואונדערבארער פארווירקליכונג פון דער געשיכטע קאָן אמאָל דיזע פאָלקס־איינהייט זיין א היסטאָרישער טעות און אומגליק, און איר

היינגענדער היסטאָרישער דראמא. אלע געשעהענישען און איבערלעבונגען פון אמאָל ווערען פאראייניגט און פארבונדען צו אייַן גרויסען נאציאָנאלען עפּאָס, וואָס זיין אָנהויב לויגט אין דער אורגעשיכטע פון פאָלק און זיין סוף ווינקט צו אונז פון דער ענדליך־אומענדליכער צוקונפט פון פאָלק. דער פאָלקס־גייסט און דער פאָלקס־וויללען לעבען איבער נאָך אמאָל מיט העכסטער קראפט די פארגאנגענהייט, צויבערן ארויף נבואה'דיג די צוקונפט און פאר־אייניגען זיי אין דעם הערָאישען מאָמענט פון דער געגענווארט.

דיזע גרויסע צייטען, אין וועלכע עם שמיט זיך די פאָלקס־איינהייט, ווערען ניט אָפּגעמעקט מער פון דעם ספר הזכרונות פון דער געשיכטע. וויל זיי זיינען מאָמענטען פון שאפונג, פון היסטאָרישער יצירה. זיי זיינען די העלדענהאפטע בילדער אין דער פאָלקס־געשיכטע, פון וועלכע דאָס פאָלק שאפט שטענדיגען מוט און באנייטען כח. זיי זיינען דער שפּרודלענדער לעבענס־ברונען, פון וועלכען די פאָלקס־פאַנטאזיע טרינקט אייַנדעם וואסער אין דעם וויסטען מדבר פון צייט. פון דיזע צייטען ווערען געשאפען לעגענדען און ווערען וואונדער דערצעהלט. וואַרום א נייס איז געבאָרען געוואָרען אין דער געשיכטע מיט ציטערניש און פּיין פון טויט: שעפּערישער פאר־אייניגטער פאָלקס־וויללען.

אין דער געשיכטע פון יעדען פאָלק זיינען אָט דיזע מאָמענטען פון זיין העכסטער איינהייט און העכסטער וויללענס־אָנשטרייַנגונג די דערהויבענדע קא־פּיטלען. און דיזע קאָפּיטלען זיינען אויך געוואָרען די ליכטיגסטע בלעטער פון דער אלמענשליכער געשיכטע בכלל. דאָס אמאָליגע גריכענלאנד האָט איבערגעלעבט אזא גרויסע הערָאישע צייט, וועו עם איז געשטאַנען פאר־אייניגט און ווידער אויפגעלעבט אין אומגלייכען קריג געגען פּערסיען און די אזיאָטישע מחנות. ערשט נאָך דיזער גרויסער פאָלקס־אָנשטרייַנגונג האָט דער גריכישער געניוס דערגרייכט זיין העכסטע פאנאנדערבליאונג אין קונסט און געדאנקען. אין די צייטען פון זיין מלחמה געגען אשור און בבל האָט זיך דאָס אמאָליגע אידישע פאָלק פאראייניגט און דערהויבען צו דער גרעס־טער גבורה, און פון יענער צייט קלינגט אין אלע דורות פון דער מענשהייט די נבואה און די אידעע פון דעם סאציאל־רעוואָלוציאָנערען אידעאָלס. אין דער מאָדערנער צייט, האָט דאָס פאראייניגטע פראנקרייך אין דער צייט פון דער גרויסער רעוואָלוציאָן און די מאָנארכישע קאָנטר־רעוואָלוציאָנערע מלחמות געגעבען דאָס ביישפּיל פון פאָלקס־איינהייט און העלדישקייט, וועל־כעם האָט געהאָט א באפרייענדע ווירקונג אויף דער גאַנצער וועלט. דאָס אייַ־ניגע און אומצוטייל־באַרע פראנקרייך, וועלכעם איז אויפגעוואקסען און אויפ־געהאלטען געוואָרען אין רעוואָלוציאָנערען שטורם־קאמף, האָט דאמאָלס גע־בראכט דער גאַנצער מענשהייט די נביאישע בשורה פון זשאן זשאק רוסא,

העסטער סטריט און וואל סטריט *)

(נעדאנקען אין דער הויך)

אלזא, מיר האבען אלץ פארגעסען און גארנישט געלערנט. מיט בלוט איז פארגאסען די אידישע גאס, און אין פייער און שטורם איז אויפגעטראָטען די אידישע פראגע און שרייט נאך איר לייזונג. אבער אויף דער אידישער גאס האט זיך חלילה גארנישט געענדערט. דיזעלביגע חקירות, דיזעלביגע פניות, דערזעלביגער הפקר, דיזעלביגע געפילען, דיזעלביגע אמביציעס. יעדערער איז זיך געבליבען אויף זיין אלטער פאזיציע, אין זיין אלטער פארגליווערטער גרימאסע און דער אלטער צינישער געלעכטער'ל שפילט זיך ווייטער חנ'עודיג אויף די ליפען. אזוי ווי מען וואלט זיך נאך נעריצט, אנו, פרובט אונז אקארשט איבערמאכען, ארויסשלעפען פון אונזער בלאטע? איי, זיינען מיר דאס אן עם חכם ונבון. איין בהמה שעכט מען און די אנדערע בהמה קייעט זיך היי.

באזונדערס האבען זיך אויפגעהאלטען אין זייער גאנצער גרויסקייט און העלדישקייט דער יאהודי פון וואל־סטריט און אונזער אלטער באקאנטער משה ראדיקאלעכיץ פון העסטער סטריט, דער עם־הארץ פון דער אידישער גאס. דאס איז אן אלטע צוויליגנ־פאר, מיט דעמזעלביגען נאז, מיט דעמזעלביגען קרומען רוקען, מיט דעם נאך קרימערען שכל, מיט דעמזעלביגען הלל, אין וועלכען עס טאלאבענדעט זיך א נשמה. געווייגליך בלאזען זיי זיך אביסעל פון ליטען וועגען אייגער אויף דעם אנדערען, אבער באמת זיינען זיי איין גוף, איין נשמה, איין וויל, איין געפיל, איין לעבען, איין קלאם און איין נאציע. נאר א מזל האבען זיי געהאט נעבאך א פארשידענעם. און אז עס איז געקומען אן עת צרה אויף אידן, געהען זיי שליסען צווישען זיך אן אפענעם בונד, ניט אזוי, פארשטעהט זיך, ווי אויפהויבען דאס גענאלענע אידישע פאלק, נאר כדי ניט צו דערלאזען אז דאס גענאלענע אידישע פאלק זאל זיך אויפהויבען. משה ראדיקאלעכיץ פון העסטער סטריט און דער יאהודי פון וואל סטריט זיינען פראקטיש, האבען פיינט אידעאלען,

---

*) דער דאזיגער פעליעטאן איז ערשינען אין דער ציט פון די ויכוחים אין אידישען ארבייטער לאגער ארום דער פראגע צי זאלען די אידישע ארבייטער זיך באטויליגען אין דעם אידישען קאנגרעס. די דאזיגע פאלעמישע שריפט איז אין דעם סאטירישען טאן, וועלכער איז געווען כאראקטעריסטיש פון דר. סירקינ'ס צאלרייכע פעליעטאנען געצייכענט מיט די פסעוודאנימען "אני הגבר" און „אידם".

באגער קאן זיין ניט די דערהויבונג פון דעם פאלק, נאר דער ענאאיזם פון א קלאס, וועלכער פארשטעלט זיך אלס פאלק און פאטערלאנד. געגען דיזען טעות און פארברעכען פון דער געשיכטע האט דער נביא פון דעם קלאסען־קאמף, קארל מארקס, געווארנט מיט דעם אויסרוף: דער פראלעטאריאט האט ניט קיין פאטערלאנד! נאר יענע פאלקס־איינהייט איז די אמת'ע פאלקס־איינהייט, אין וועלכער דאס פאלק גיסט זיך צונויף אין זיין היס־טארישען רצון, אין זיין קולטור־אידעע, אין זיין מאראלישען באוואוסטזיין מיט די אידעען, געפילען און האפנונגען, וועלכע ראנגלען זיך און זוכען זייער סאציאלען אויסגום אין די טיפענישען פון די דערנידעריגטע און שוואר־באלאדענע קלאסען.

אין אונזער אידישער פאלקס־איינהייט דערהויבט זיך צום ערשטען מאל אין דער געשיכטע פון גלות דאס ארבייטענדע, פארוואלגעלטע און פאראומער־טע אידישע פאלק, דער אידישער המון. ער איז דאס אידישע פאלק, וואס די ערד איז אים געוואָרען יעצט איינג און דער היפעל שוועל. ער זאל זיך יעצט אויפהויבען פון זיין געפאלענקייט, זיך זעלבסט דערקענען, דעם צער מיט זיך זעלבסט דערפילען, און אננעמען זיך די גבורה פון א פאלק. און ארום אים און צוליב אים זאל זיך אויפבויען די אידישע פאלקס־איינהייט, און עס זאל באשאפען וועלען דאס וויליענדע און קעמפענדע אידישע פאלק, און עס זאל געפונען וועלען איר נייער היסטארישער וועג!

סטריט, און וואס דארף וואל סטריט זיין אנגעשטויסען אויף העסטער סטריט? וואלט טאקע דער אידישער קאפיטאל געלעבט פון דער אידישער ארבייט, און עס וואלטען געווען, למשל, אידישע מיינס מיט אידישע מיינערס, אידישע אייזענבאנען מיט אידישע אייזענבאן־ארבייטער, אידישע מעטאל־פאבריקען מיט אידישע מעטאל־ארבייטער, וואלט צווישען וואל סטריט און העסטער סטריט געקענט ארויסקומען א שטיקעל סכסוך, און אמאל וואלטען אין אוא סכסוך געבליצט שוועדען און געפלויגען קוילען, און העסטער סטריט וואלט נעקריצט מיט די ציין, און ביי וואל סטריט וואלטען זיך אנגעלאפען די אוינען מיט בלוט. צווישען אידישען קאפיטאל און אידישער ארבייט וואלט טאקע נעווען א שטארקער פאריבעל, און דער פאריבעל וואלט געשריען גוואלד ביז אין הימעל אריין, און די ערד וואלט געברענט און הרוב נעווארען...

דער אידישער קאפיטאל שטאמט אבער נישט חלילה פון דער אידישער ארבייט. הידים ידי עשו, טייטשט טביה דער מילכיגער, עשו'קעס הענט זיינען געבענטשטע, זיי באשאפען גוי'שען קאפיטאל און באשאפען אויך אידישען קאפיטאל. דער אידישער קאפיטאל נעמט זיך פון אמעריקאנער פראצע, פון ענגלישער, דייטשער, פראנצויזישער, רוסישער, טערקישער, אזיאטישער, אפריקאנישער, אויסטראלישער ארבייט, קראמיע יעוורעיעוו, העסטער סטריט האט אין דעם קיין חלק ניט. קנעטען ליים און ברענען ציגל איז אפילו פארצייטען אין מצרים ניט געווען קיין אידישע ביזנעס, און בשעת פרעה האט געוואלט אידען פראלעטאריזירן, האבען זיי אים אבגענטפערט מיט צען מכות, האבען אנגעליען גאלדענע און זילבערנע חפצים, און זיינען ניט געבליבען בחצי הלילה.

וואס אידישע קעפ פארמאגען יא, איז מאכען א פירוש אויפ'ן קאפיטאל, אויף דעם זיינען אידען געבארענע בריות. אידען מאכען די חקירה אויפ'ן קאפיטאל, באווייזען וואס איז אווינס ווערט, מער ווערט, ארבייט, ציגל, רענט, ווי עס קאכט זיך און רודערט זיך דער קאפיטאליסטישער יאריד, ביז ער וועט ארויספארען מיט גרויס הארמידער אין דער סאציאלער רעוואלוציע. דאס איז אבער נערעט געוואלט מכח אייגלע אידען, מכח אידען־פילאזאפען, אידען־רעוואלוציאנערען, און בכלל איז דאס אביסעל פון אן אנדער סדרה.

הקצור, מיום שחרב בית המקדש, און דער אויבערשטער האט אוועק־געגעבען די פרנסה דעם גוי, לעבט זיך דער אידישער וואל־סטריט־קאפיטאל פון דער גוי'שער ארבייט. פון העסטער סטריט, להבדיל, האט ער נאך ניט קאלעקטעט קיין סענט. און כל זמן העסטער סטריט טשעפעט ניט אונזערע ברידער פון וואל סטריט, זיצט זיך די אידישע וואל סטריט נאך אביסעל בשלום ושלוה פון גוי'שען קלאסען־קאמף און סתם קנאה־שנאה.

זוכענישען, קאָפדרייענישען. דאָרט איז גוט, וואו מען מאכט א דאָלאר, זיי דרייען נעבאך על פּי אונס די אידישע קאטערינקע, האָבען האָלט אידישע פיש, און האָבען מורא פאר גוי'אישע באָמס. אָבער דער באגער פון זייער נשמה איז ווי פּטור צו ווערען פון דער אידישער טאָרבע און ניט חלילה אויפצוהויבען זיך און אויסגלייכען דעם רוקען.

און אָט געהט דער עם־הארץ פון העסטער סטריט צו שליסען א בונד מיט דעם יאהודי פון וואָל סטריט. ביידע קלייבען זיך צו א קאָנפערענץ וועגען דער אידישער לאָגע. פאָרט א שטיקעל רחמנות אויף אייגען בלוט, און ניט אזוי דער צער אויף אידן, נאָר דער שרעק, טאָמער חלילה וועלען זיך אידען אָננעמען צופיל העזה און מוט און זיך אויפהויבען פון זייער שטויב. די קאָנפערענץ וועט עס אביסעל באוואָרענען. א ביין וועלען מיר זיי צואוואָרפען, אָבער דאָס הינטישע לעבען זאָל חלילה ניט אויפהערען.

די פרידענס־פארהאנדלונגען וועלען געפירט דערווייל נאָך אביסעלע שעמעוודיג, באהאלטענערהייט, פּאָרט עפּעס, ווי יענער זאָגט, קאפּיטאל און ארבייט, אָבער די פרידענס־קאשע קאָכט זיך שוין אין דעם טאָפּ פון די פּאָליטישענס, און באלד וועט מען זי דערלאנגען אויף די טישען און מזכה זיין מיט איר כלל־ישראל. דער פּראָלעטאריישער פּארזאָרגער פון העסטער סטריט און דער אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע פון וואָל סטריט וועלען זיך ווי ברידער פאָלען איינער דעם אנדערען אין די אָרעמס, און באלד וועט דער זיסער אפּקלאנג פון זייער קוש זיך דערהערען אין די חצרות מלכים, אין די הויכע פענסטער, און עס וועט קומען די ישועה אויף אידן, „ראוונאפראוויע" אין דער גאנצער וועלט. פּאָרט זיך אידעלאך און האנדלט און וואנדלט אומע־טום און לעבט זיך אייך בשלום ושלוה מיט'ן גוי, און ניט אזוי מ י ט ' ן גוי, ווי פ ו ן גוי, איי גוט!

דער שלום צווישען אונזער העסטער סט. און די יאהודים פון אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע, אָט דער ישקני פון העסטער סטריט און וואָל סטריט, נעמט זיך פון א גאנצער שטיקעל סאציאלאגיע. אתה מאסתנו, דער גרויזע־מער גאָט פון דער געשיכטע האָט געשטראָפט דאָס פאָלק ישראל מיט דער העכסטער שטראָף. עס קען אפילו ניט פירען קיין קלאָסען־קאמף צווישען זיך, וואָרום עס איז אייגענטליך זיך ניט מפרנס איין קלאָס אידען פון אן אנדער קלאָס אידען, נאָר פארשידענע קלאסען אידען פון דעם א י י ן קלאָס גוי. און עס שטעהען נישט אין קאמף די אידישע העסטער סטריט מיט דער אידישער וואָל סטריט, נאָר זיי זיינען אויסגעבונדען און אויסגע־קניפּעלט צווישען זיך מיט טויזענד פעדים, און דעם פלאָנטער דארף מען זוכען אין דער גרויסער פיינדליכער גוי'שער וועלט.

וואָס, באמת, דארף העסטער סטריט זיין אָננעשטויסען אויף וואָל

ארום אין דער אידישער וואל סטריט און הויבט אן צו מורמלען. ער נעמט אמאל נאר די אידישע מיליאנערען ביי באָרד און פאות, און טוט א פרעג: דזשענטעלמען! זאגען זאגט איר, דאם איר זייט א פארפאלגטע אומה, און א טאג לעבט איר ווי א הערשענדער קלאס? דאמאלט מאכט וואל סטריט א קבצנישע צורה און ווייזט אויף העסטער סטריט: „זעהט, גוים, וויפיל אריכטע לייט מיר פארמאגען נעביך!" היינט כמה מעלות טובות, וואם פאר א גוטע און שיינע מעלות מיר באזיצען, וואם פאר אן ארט מיר פארנעמען אין דער פראדוקציע! וועו ניט אונזער העסטער סטריט, וואלט דאך גאנץ אמעריקא במחילה ארומגענאנגען אהן תחתונים. היינט ספענסער און דארווין זיינען מיר דאך קלאר אויף אויסווייניג. גוואלד, פאגראם, הומאניטעט, מענשען־רעכט, אמעריקאנער קאנסטיטושאן. און גוים לאזען זיך א ווייל אפשפרעכען עין־הרע, דרעהען נאר מיט די פלייצעם און קוקען פארגאפט און פארוואונדערט, וואם באדייט בכלל דאם מין רעטענעש אין דער וועלט?

אז העסטער סטריט דרעהט די קאטערינקע און העלפט אוים וואל סטריט פון פארלעגענהייט, לאזט זיך וואל סטריט געווייניליך קאסטען א פאר סענט. לחם אביונים, הכנסת כלה, גמילת חסד, האספיטאלס, תלמוד־תורה'ס, כל המינים עדיוקיישאן פון העסטער סטריט לאזען זיך אוים צו וואל סטריט. א חוץ וואם עס איז אייגען בלוט, נויטיגט זיך טאקע וואל סטריט אין אידישע קבצנים. כן ירבו, וואם מער קבצנים עס זיינען פאראן אין העסטער סטריט, אלץ זיכערער איז וואל סטריט. היינט איז זיך וואל סטריט אביסעל „ביזי" אידעאליסטיש אין העסטער סטריט.

על כל צרה שלא תבא, וואם פאר א צרה עס זאל ניט פאסירען אין העסטער סטריט, רינגט מען אב גלייך דעם טעלעפאן אין וואל סטריט. טרעפט זיך א סטרייק, איז וואל סטריט דער ארביטרייטאר און שלום מאכער. טרייבט מען די פושקארט־פערלערס, לויפט מען אין וואל סטריט, זיי זאלען געבען דעם פאליס קאמישיאנער א גלעט אין פלייצע. זאגט מען א בייז וואָרט אויף כלל ישראל, האט מען גלייך א צד אין וואל סטריט. הכלל העסטער סטריט און וואל סטריט לעבען זיך פון שטענדיג אן אין שלום און נחת איינע מיט דער אנדערער, וואהרום אז עס איז ניטא חלילה פאר וואם זיך צו דערלאנגען פעטש, זאגט מען זיך גוט־שבת.

אמת, א שטיקעל פאריבעל איז יא פאראן אין העסטער סטריט אויף וואל סטריט; און דאם איז מכח אידישקייט. רבנים, חזנים, כלי קדש, פרומע אידען, זיינען אביסעל אנגעשטויסען אויף די אידישע מיליאנערען פון וואל סטריט. צדקה גיבען זיי טאקע, פאר אידען נעמען זיי זיך אן טאקע, אבער פארשייט איז מען שוין צופיל. ניטא קיין בשר בשר, מקוה כשרה, קיין תלמוד תורה, מען דאוועט רעפארם אהן היטלען, א פארדרוס! פאר וואם

פון אידען וואָלט מען טאקע ניט געקענט אויסהאלטען, אָבער ביז וואנען א גוי וועט א דרעה טאָן מיט'ן קאָפּ, און וועט זיך כאפּען אז דאָס איז אי קאפּיטאל, אי גאָר אידישער קאפּיטאל, ביז וואנען דער גוי וועט בודק זיין דעם קאפּיטאל נאָך זיין נאציאָנאלען קאָליר, קען מען זיך שטיל־ערהייט אקומילירען, און אקומילירען, און אקומילירען, אבי העסטער סטריט זאָל ניט אויסזאָגען פון חדר.

העסטער סטריט האָט זיך אָבער אייגענטליך קיינמאל ניט אָנגעקערט אָן וואָל סטריט, וואָרום זי האָט אירע אייגענע צרות. העסטער סטריט האָט אויך קאפּיטאל און ארבייט, בורזשואזיע און פּראָלעטאריאט. קלאסען־קנאה און קלאסען־שנאה און קלאסען־קאמף. יא, דָּא טאקע איז דאָס קלאסישע לאנד פון קלאסען־קאמף. אין העסטער סטריט זיינען קאפּיטאל און ארבייט ניט נאָר גלייכע מיוחסים, נאָר לייבליכע ברידער. דערפּאָר איז טאקע די שנאה אזוי שארף. פּאָרוואָס זאָל טאקע משה, דער אמאָליגער אפּרייטאר, זיין איצטער א מאנופּעקטשורער און האָבען געלד און נאוה און יונגאטשע־סטווע און טראָגען צירונג, און טרינקען בלוט, און די לאנדסלייט זאָלען האָבען צרות און שווארץ יארן און קלאסען־באוואוסטזיין? אין העסטער סטריט איז דערפּאָר דער קריגס־געשריי: — אָדער איך וועל אליין א מאנופּעקטשורער, קויף א סאָדא־סטענד, וועל א קאָסטומער־פּעדלער, אָדער איך בריינג אראָב די סאָציאָלע רעוואָלוציע. גוואָלד, מיין מערוערט, מיין רענט, מיין פּראָפיט, מיין צינז, מיין פּארדונקעלטער פּראָלעטאריישער באוואוסטזיין, שרייט משה דער איצטיגער אפּרייטאר.

אויף דיין קאָרל מארקס'ן געהאָרעוועט, נעכט ניט געשלאָפען, הערינג געגעסען, א פּלעי ניט געזעהן — שרייט אָב צוריק משה דער מאנופּעקטשור־רער. האוחז ביד! ווער עס האָט זיך ארויפּגעארבייט, פּאר דעם איז שוין היינט געקומען דער סאָציאָליזם אויף דער וועלט!

אָבער ער איז אומרואיג, רעוואָלוציאָנער, שטורמדיג, דער אפּרייטאר פון העסטער סטריט, עבד כי ימלוך, א איד ווי ביי דעם אַנדערען איד ניט זיין אין גלות.

פּאָרקערט איז צווישען העסטער סטריט און וואָל סטריט פון שטענדיג אָן געווען א שטיל, באהאלטענע, כמעט ווי אידילישע פּריינטשאפט. וואָרום אז וואָל סטריט ציט ניט קיין חיונה פון העסטער סטריט, איז ניטא קיין גרונט אייגער אויף דעם אַנדערען פּאריבעל צו האָבען. אז סאָציאל איז מען חלילה ניט צוריסען, און נאציאָנאל איז מען נאָך שטיקלאך מחותנים, איז ניטא טאקע פּאר וואָס קלאסען־קעמפּעווען. פּאָרקערט, העסטער סטריט און וואָל סטריט האָבען זיך שטענדיג גאָר אביסל אויסגעהאלפען.

דער גוי, דער עם הדומה לחמור, כאפּט זיך דאָך אמאָל אויף, זעהט זיך

זיך זיי אויסגעדוכט, דאס זיי פארטרעטען צוויי פרינציפען אין דער וועלט, ארבייט און קאפיטאל, די נייע וועלט און די אלטע וועלט, סאציאליזם און רעאקציע. אבער דאס איז געווען נאך אין די ערשטע יארען. וועו משה איז נאך ניט געווען משה, נאר איז געווען א גרינער, אקארשט אריבערגע־קומען, און איז נאך געשטאנען אונטער דער השפעה פון סאציאליזם. אויך איז דער יאהודי פון וואל סטריט געווען אמאל נאך אביסעל תם'עוואטע. האט געמיינט, דאס מען געהט שוין טאקי אפנעמען זיין פראפערטי און צו־טיילען צווישען די שנארערס. דאמאלט האט ער געציטערט פאר'ן סא־ציאליזם, און בפרט נאך פאר'ן אידישען סאציאליזם, וועלכער איז דאך א גרויסער חלול־השם און רופט שטענדיג ארויס די סכנה: מה יאמרו הגוים?

אין לויף פון דער צייט האט אבער דער יאהודי פון וואל סטריט אויפ־געהערט צו זיין תם'עוואטע, און דער גרינער סאציאליסט איז געווארען נאר אנאנדער מין בריה, משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט. און אט האבען זיך דער יאהודי און דער עס־הארץ אנגעהויבען בעסער געגענזייטיג צו דער־קענען, האבען געטומען געבען איינער דעם אנדערען די האנט און שליסען צווישען זיך א בונד. דער יאהודי און משה ראדיקאלעכץ האבען דערפילט, דאס סאציאליזם טיילט זיי אפשר פאנאנדער, אבער אידישקייט בינדט זיי ביידע צונויף. אין דער אידישער פראגע האבען זיי זיך דערקענט פאר אמת'ע בונדעסגענאסען און מחותנים. זיי האבען אין זיך ענטדעקט דעמזעלביגען גוף און דיזעלביגע נשמה, דערפילט דיזעלביגע פחדנות, דיזעל־ביגע אידישע געפאלענקייט, דעם גליבען מה־יפית־אינסטינקט און דעם גלייבען גלות־געפיל. איי וואס איינער האט מיליאנען, און דער אנדערער האט צרות, דאס איז שוין א גאט־זאך, א מזל, און אלע אידען פארהאפען געווויינליך צו איין טאטען אין הימעל.

די צווויי נייע מחותנים, משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט און דער יאהודי פון וואל סטריט האבען ביידע אנגעהויבען ארומטרימען און רעפארמירען אידישקייט אויף דעם גליבען אופן. פון אידישען נאציאנאליזם זיינען זיי ביידע געבליבען נאר ביי די פסח'דינע קניידלאך און די פרייליך לוסטינע פילאזאפיע וועגען אט דיזע קניידלאך. פון דער אידישער אמונה איז ביי ביידע געבליבען דער ספקות אין יעזוס קריסטוס, דעם רבונו של עולם. דער גוטער יאר וויים, צי עס איז פאראן א גאט אויף דער וועלט, צי ניט, אבער שמע־ישראל לייגט זיך שוין עפעס מער אויפ'ן שכל, איידער די דרייי־איינינקייט. מען קאן אבער ניט זאגען, דאס זיי האבען אינגאנצען ארויב־געווארפען פון זיך אידישקייט, זיי האבען מער נישט די אידישקייט ארומגע־טרימט, געמאכט אביסעל ביליגער, גרינגער, לייכטער, פריילייכער, זי זאל ניט דריקען ווי א בארג אויף דעם שוואכען מענשען. יום כפור צו כל נדרי דרעהען

זאל טאקע ניט זיין תורה און גרולה און עשירות במקום אחד, צונויפגע־בונדען און צונויפגעקניפט אין איין שמעקענדיגען אידישען בוקעט? היינט בכלל פילט זיך שטענדיג עפעס אויף העסטער סטריט, אז מיט וואל סטריט איז עפעס ניט גאר כשורה'דיג, עס איז, ווי פאניע זאגט, פעראט דא ניע טאט. ווי עס קומט צום פינטעלע איד, צו דעם שרש פון דער נשמה, ציט העסטער סטריט אין איין זייט און וואל סטריט אין אנאנדער זייט. אבער קיין מחלוקות איז דערפון חלילה קיינמאל ניט ארויסגעקומען. ווארום רבי מכבד עשירים, די שול איז זיך נעבאך אן עניו, און וועט זיך דאס ארויס־שטעלען אנטגעגען די גרויסע באנקירען?

אבער דער אמת'ער צד, וועלכען וואל סטריט האט פון שטענדיג אן אין העסטער סטריט, איז משה ראדיקאלעכע, דער עם־הארץ פון דער אידי־שער נאם. ווארום משה און וואל סטריט זיינען געקנאטען פון איין גייסטיגען טויג, האבען דעמזעלבען לעבענס־נעפיל און לעבענס־ווילען, ווערגען זיך ביידע מיט דער אלטער אידישקייט, קענען ביידע דיזע אידישקייט ניט אויסשפייען און ניט ארבשלינגען, האבען אפשר א פארשידענעם פאקעט־בוך, אבער דיזעלביגע נשמה קלאפט אין זייערע הערצער. און אז עס איז געקומען אן עת צרה אויף אידען, און נייע ווינטען האבען אנגעהויבען בלאזען אין העסטער סטריט, און עס האט אנגעהויבען דערוואכען א נייער לעבענס־באגער, זיינען ביידע דערשראקען געוואָרען, משה פון העסטער סטריט און דער מיליאנטשיק פון וואל סטריט. פון א שטילער פריינדשאפט געהען זיי באלד איבער צו אן אפענעם בונד געגען דאס זיך אויפהויבענדע נייע אידישע פאלק.

.2

אין מזל לישראל, ישראל האט ניט קיין מזל, זאגט די גמרא. אבער אינו דומה. עס איז ניט גלייך, ישראל צו ישראל, ישראל פון העסטער סטריט האט טאקי ניט קיין מזל און איז אויף צרות. אבער ישראל פון וואל סטריט האט שוין יא מזל, און האט מער מזל איידער מעשים טובים.

אבער גאר א גבירישען מזל האט געהאט דער יאהודי פון וואל סטריט, וועו עס האט זיך אויפגעהויבען אין העסטער סטריט משה ראדיקאלעכע, דער עם הארץ פון דער אידישער נאם, א טרייער ברודער נענאסע איז געקומען גאר פון דעם סאמע פראלעטאריאט. דער בונד צווישען די נייע מחותנים האט זיך ענטוויקעלט און געשטארקט גאר פאמעלאך, אין לויף פון יארען, וועו די אמת'ע ווירקליכקייט האט זיך ארויסגעשיילט פון איר אידעאלאני־שען שאלעכע. לכתחילה האבען זיי זיך נאך געבאזען אביסעל, משה ראדי־קאלעכע פון העסטער־סטריט און דער יאהודי פון וואל־סטריט. עס האט

הייט, וואס אין איר וועט זיך דאס אידישע פאלק אויפלייזען און אסימילירען, באגראבען וועלען און פארשווינדען.

געווי האט אפילו אונזער עם־הארץ ניט געקענט אנדייטען, וואס דאס וועט זיין פאר א מין מענשהייט, וועלכע שפראך זי וועט רעדען, אן וועלכע נעשיכטע זי וועט זיך אנשלישען, וועלכען קולטור־אינהאלט זי וועט ארויס־ברענגען און אין וועלכען קולטור־מאנטעל זי וועט זיך קליידען, הכלל וואס דאס וועט זיין פאר א מין פארזוהעניש פון דער נאטור אט דיזע איינפארמיגע, איינשפראכיגע, איינקולטוריגע, מאנאטאנע, לאנגווייליגע מענשהייט. פון איר קולטור און איר צוקונפט האט אייגענטליך געבלאזען קאלט און גלייכגיל־טיג משה ראדיקאלעכע. דער עיקר איז געווען פאר אים ניט דער לעתיד לבוא פון דער מענשהייט אדער פון אידישען פאלק, נאר זיין אייגענע עולם הזה, זיין רואיגקייט, באקוועמליכקייט און אויפקלערעכע אין דער איצטיגער וועלט, וואס איז די בעסטע פון אלע וועלטען. אהן דער טארבע מיט די אידישע צרות און יסורים, אהן דער גייסטיגער אידישקייט, אהן דער פאראנטוואַרטליך־קייט פאר דער אידישער געשיכטע, לעבט זיך אין דער היינטיגער פראקטישער וועלט רואיגער, שטילער און באקוועמער.

איי, אידישע צרות, פאגראמען, בזיונות, דער אידישער גלות־וואגען מיט זיינע פעק און פעקלאך, — האט משה ראדיקאלעכע צוגעשפאנט צו אים דעם סאציאליזם, אזוי ווי דער יאהודי האט צוגעשפאנט דעם ליבעראליזם צום אידישען גלות־וואגען. זאל דער סאציאליזם שלעפען, זאל ער לייזען די אידישע פראגע, און ניט חלילה ריטיל, נאר ניט אנדערש ווי האלסיל, אין איין קלאפ מיט אלע אנדערע פראבלעמען. דער סאציאליזם האט זיך אפילו געקווינקעלט, פלעגט זיך אמאל גאר אויסריידען, טאמער א סברה אז די קריוודע, וועלכע די וועלט האט געגען אידען, און די טענה פון אידען צו דער וועלט, געהערט גאר ניט צו זיין וועדאמסטווא, און טאמער זאלען אידען אפשר טאקי אליין פרובירען א שלעפ טאן דעם וואגען. האט אבער משה ראדיקאלעכיז תמיד אויפגעהויבען דעם ויצעקו געהאלטען אין איין שרייען און פילדערען, דאס נאר בייזע צינגער און שונאים האבען אויסגע־קלערט, דאס ער לעבט נאך. דער וואגען מיט די צרות איז נאך אפשר פאראן, נאר דער בעל־בית איז שוין נעלם געווארען, פארפאלען געווארען, ניטא שוין אויף דער וויסער וועלט. היינט גלויבט ער שוין ניט אין נאציאן, אין גאט, אין טאטע־מאמע, אין קולטור, אין גייסט, אין צוקונפט. און דער אינטערנאציאנאלער סאציאליזם, וואס איז געווען לא־עליכם אינטערנאציא־נאל צו נאציאנען־קבצנים, און נאציאנאל צו נאציאנען־גבירים, האט זיך גע־לאזט דינען און האט גערולט, דאס עם איז ניטא משה ראדיקאלעכיז, בטל

זיך ביידע ארום שול, א ברית פּראוועט מען, ווי דער זיידע אברהם אבינו האָט פּארזאָגט, א חתונה מיט חופּה וקדושין כדת משה וישראל, און נאָך הונדערט און צוואנציג יאָר קומט מען אָן צו די אידישע חברה קדישא. די תרי"ג מצות האָבען זיי טאקע ביידע מבטל געווען, אָבער די אידישקייט איז דאָך פּארבליבען, מער ניט אין א טשיפּ עדישאן, אין א בילִיגער אויסגאבע.

פּאָלשטענדיג געאייניגט האָבען זיך אָבער ביידע מחותנים וועגען דער אידישער נאציאָן און דעם אידישען פּראָבלעם. אידען זיינען ניט א נאציאָן, נאָר א היסטאָרישע אָנשויקעניש, א הָרב אויף דער וועלט, און וואָס כיטרער מען וועט באהאלטען דעם הָרב פון דער מענשהייט, אלץ בעסער וועט זיין ניט אזוי פּאר דער מענשהייט, ווי פּאר דעם הָרב זעלבסט. לְאמיר באַ־האלטען, פּארבאָרגען און פּארלייקענען דאָס אידישע פּאָלק, וועלען מיר פּטור ווערען פון דער אידישער פּראגע, פון די אידישע צרות, פון דער אידישער פּארדרעהעניש. אידישקייט איז בכלל ניט קיין ביזנעס, ניט קיין כבוד, ניט מאָדערן אין דער וועלט.

אסימילאציע איז פּראָקטישער, געשעפּטסמעסיגער, שענער, מער אפּ־טו־דייט, מען קען זיך מיט איר מער אריפּארבייטען, און האָבען ווייניגער ענמת־נפש און הארץ־ווייטאג. דער יאהודי און משה ראדיקאלעץ זיינען דערפּאר ביידע געוואָרען אסימילאטאָרען, קאָסמאָפּאָליטען, וועלט־בירגער.

דער יאהודי האָט ארגומענטירט מיט ליבעראלִיזם, מיט הומאניטעט, מיט פּעלקער־פּארבריידערונג. פּאר לייטען וועגען פּלענט ער אפילו פּאטריאָ־טעווען, פּלענט ער זינגען הללויה צו דעם פּלעג, פּלענט זיך לאָזען קאָסטען גלעט פּאר די קאָנטרי, פּלענט זוכען צו אמעריקאניזירען די אריבערגעקומענע נרינג בריידער, — אָבער דאָס האָט ער געמאכט אן אָנשטעל צוליב ביזנעס־וועגען. אין דעם שרש פון זיין נשמה איז דער יאהודי פון וואָל סטריט א וועלט־בירגער, א אינטערנאציאָנאל, דאָרטען איז גוט, וואו מען פּארדינט, און דאָרטען איז דעם אידען'ס פּאטערלאנד, וואו מען מאכט א פּאָר סענט און אין דיזען קאָסמאָפּאָליטיזם און וואָל־סטריט־אינטערנאציאָנאליזם האָט דער יאהודי פּארליִיקענט, באגראָבען און פּארשאָטען זיין אידיש פּאָלק.

משה ראדיקאלעץ האָט ארגומענטירט מיט סאָציאליזם. ער זאָל קע־נען, מאכט ער זיך פּאר א רוס, א פּאָליאק,, א דייטש, א פּראנצויז, אן אייריי־שער, אן אמעריקאנער, אָבער וועדליג נאָך די אומשטענדען איז ער א מענש, — משה ראדיקאלעץ פון העסטער סטריט, — דער ערשטער מענש אין דער מענשהייט. דער סאָציאליזם וועט אָבשאפען די גרענעצען, וועט מאכען פּארשווינדען פּעלקער און נאציאָנען, און עס וועט ענטשטעהן א מין מענש־

צווישען גוי'שען קאפיטאליזם און אידישען קאפיטאליזם. סאציאליזם איז אן אוהב ישראל, קלאפט דעם אנטיסעמיטיזם און דער רעאקציע איבער'ן קאפ, כאטש ניט אזוי פון אהבת מרדכי, ווי פון שנאת המן. פארטשעפעט דער אנטיסעמיטיזם א אידען, נעמט זיך אן דער סאציאליזם, און טענה'ט דאס דער גוי איז חלילה ניט בעסער. איי, וואס דער סאציאליזם וויל בארואבעוועז די קאפיטאליסטען, אבנעמען דאס געלט און אבגעבען צו די קבצנים, וועט דאס חלילה ניט זיין במהרה בימינו. דער יאהודי האט אנגעהויבען דערפאר שטילינקערהייט זיך פרעהען מיט'ן סאציאליזם און גאר קנייפען די סאציאלע רעוואלוציע אין אירע רויטע באקען. ער האט אנגעהויבען שיינקען זיין וואל־שטימע דעם סאציאליזם, און כמה וכמה סאציאליסטען האבען אריינגע־מארשירט אין די אייראפעאישע פארלאמענטען מיט אידישע באנקירען אלס אונטערפירער. יצחקו הנערים! זאלען זיי זיך שפילען, די סאציאליסטען אין צוטיילעניש, זאלען זיי זיך מאכען סטרייקס, בונטעווען, באמבעם ווער־פען, זיין סינדיקאליסטען, אינדוסטריאליסטען, אנארכיסטען, אבי זיי שלאג־נען המן הרשע מיט דער קאלאקאטקע און בלאזען זיך אין טרומייטער פון אלגעמיינער פרייהייט און גלייכהייט.

בשעת אבער דער יאהודי האט דערזעהן משה ראדיקאלעצע צווישען די סאציאליסטען, ווי ער פארנעמט דארט א שטיקעל פלאץ אין מזרח, און איז זיך שטיל און גלאט ווי א קעצעלע בנוגע צו אידען, ווי ער שפילט זיך אין א רואה ואינו נראה, אין שאפקא־נעווידימקא, וואס ער זאל אלעמען זעהן און קיינער זאל אים ניט זעהן, ווי ער פארשטעלט זיך פאר א פאניע, פאר א פאליאק, פאר א לעט, פאר א דייטש, פאר א פראנצויז, פאר יעדע אומה ולשון, און גאר פאר א סתם מענש, האט ביי אים די הארץ אנגעהויבען צו ציטערן פון פרייד און שמחה. גאר אומגעריכטערהייט באקומען א מחותן אין אינטערנאציאנאל. אויף א גוי וואלט מען זיך פארט ניט געקענט גאנץ פארלאזען, טאקע רעליגיאנס־פרייהייט, אלגעמיינע מענשען־רעכט, צו דעמ־זעלביגען שווארץ יאר גוי'שען קאפיטאליזם, אבער ביי א גוי קענען זיך דאך פאנאנדערקאכען די געבליטען, און ער קען אין א שיינעם פרימארגען עפענען די אויגען און א פרעג טאן א קשיא. אז מע האט אבער דארטען משה ראדי־קאלעכץ, א איד ניט קיין העזה'ניק־חלילה, וועלכער באהאלט די אידישקייט אונטער דער מענשליכקייט, שווייגט צו און שמייכעלט אונטער, אז א גוי גיט אים א טראט מיט'ן פוס פארשטעלט זיך גאר פאר ניטא, פאר פאר־שוואנדען, פאר אויפגעלייזט, — איז טאקע געקומען אן אמת'ער צד אין אינטערנאציאנאל פאר די אידישע וואל סטריט.

וואלט אין העסטער סטריט אויפגעטרעטען דער אידישער רעוואלוציא־נער, מיט דעם טיפען שמערץ פאר דער געפאלענקייט פון דער גאס, מיט דעם

ומבוטל אין דער מענשהייט, אחוץ דעם ריח, וואָס איז פון אים געבליבען אין דער וועלט.

אז דער יאהודי פון וואָל סטריט האָט דערזעהן, וואָס משה ראדיקאַלעכץ פון העסטער סטריט הויבט דאָ אָן צו פארפירען אין דער וועלט, האָט ער אָנגעהויבען אָבצושפילען דער מענשהייט א שפיצעל, טאקע מעשה וועלט־סוחר און וועלט־גנב. פאר לייטען וועגען האָט ער געמאכט דעם אָנשטעל, דאָס ער האָט גרויס עגמת־נפש פון משה ראדיקאַלעכץ און האָט אים פאר־ענטפערט: פרעמדע אידען, גרינע בריות נעביך, האָבען קיין חלה ניט געגע־סען, קיין פרייהייט ניט געאָטעמט, זיינען זיי בונטאָווטשיקעס, סאָציאַליס־טען, רעוואָלוציאָנערען, אָבער אין הארצען האָט אים פארקערט די גאנצע מעשה געטאָן הנאה, און ער האָט זיך געביסען פשוט די הענט פון שמחה: ס'טייטש, גאָר א לייב־קרוב און אן אייגענעם צד באקומען אין אינטערנא־ציאָנאַל; ניט קיין געבעטענער, אליין געקומען!

מיט זיין סוחר'ישען שכל האָט דער אינטערנאציאָנאַלער יאהודי אָנגע־הויבען רעכענען און חשבון'ן, וועלכע סכנה איז פאר אים א גרעסערע. די סכנה פון סאציאַליזם, אדער די סכנה פון אנטיסעמיטיזם, און ער האָט גלייך „אויסגעפיגורט", דאָס אנטיסעמיטיזם איז אן ערגערע זאך אין דער וועלט, איידער סאציאַליזם. וואָרום סאָציאַליזם וויל אָבנעמען דאָס געלד ביי די אייניקלאך אדער די אור-אייניקלאך, און וויל אָבנעמען ביי אלעמען גלייך, אָהן אונטערשיד פון רעליגיאָן און נאציאָנאַליטעט. היינט הערט מען דערווייל דעם סאציאַליזם גלאָט אין טראָק, דאָס איז ניט מער ווי א חלום פון קבצנים, א אידעאל פון שנאָרער. היינט סאָציאַליזם וועלען גוים ניט דערלאָזען, סאָלדאטען וועלען זיך אריינמישען, די רעגירונג וועט באשיצען. סאציאַליזם איז טאקע א סכנה, נאָר א ווייטע, א צרה, אָבער ניטאָ זיך שוין וואָס צו שרעקען חלילה. אנדערש איז אָבער מיט דעם אנטיסעמיטיזם. אנטיסעמי־טיזם איז שוין היינט א סכנה, און ניטאָ נעבאך ביי דעם איד קיינער וועט עס זאָל זיך אָננעמען פאר אים. וואָרום טוב שבגוים איז אין הארצען א שונא ישראל. ענטקעגען דעם סאָציאַליזם שטעהט דער יאהודי מיט כמה וכמה גוים, און ענטקעגען דעם אנטיסעמיטיזם שטעהט דער איד אייגער אליין, ווי א בלודנע שפעלע אין וואָלד מיט וועלף און דער יאהודי האָט אויסגעפונען, דאָס פון די צוויי צרות, פון אנטיסעמיטיזם און סאָציאַליזם, איז אנטיסע־מיטיזם טאקע די נרעסטע צרה.

פארקערט, האָט גאָר דער יאהודי דערפילט, דאָס ער קען זיך גאָר שטילינקערהייט און בנגבה אביסעל צו'שדכנ'ען צום סאָציאַליזם. סאָציא־ליזם האָט בכלל אן איידעלע נאטור, שטעלט זיך איין פאר דעם פרינציפ פון רעליגיאָנס-פרייהייט, פון מענשליכער נערעכטיגקייט און איז ניט מקפיד

טישענסטוועווטע. א קליניגקייט דער גאנצער מאיאנטעק פון דעם יאהודי איז געשטאנען אין קאן.

ניט קיין קלענערע מהומה האט דער לעבענס־רוף אנגעמאכט ביי משה ראדיקאלעצין אין העסטער סטריט. אמת קיין מאיאנטעק אין גלות האט ער ניט געהאט צו פארלירען דורך א מלוכה אין ארץ ישראל, אבער די נשמה האט ער געדארפט אביסעל ארומוואשען, דעם גלות־קאפטאן אראפוואדפען, און דערהויבען זיך צו מענשליכקייט. דערצו האט אים געפעלט אבער הארץ און שכל. פארטיפען דעם רעוואלוציאנערען געפיל מיט דעם אייביג־טראגי־שען אידישען מאטיוו, אריינגעמען אין דאס אויפגעלעבטע און באפרייטע אידישע פאלק דאס בילד פון דער באנייטער וועלט, אויך דאס איז חלילה ניט פאר אונזערע פראקטישע נשמות. שווארץ־יארען! איר ווילט א שווערע טארבע ארויפוואדפען אויף אונז, דאס „אייגען איך", און מיר האבען דאס „איך" שוין באגראבען און פארשאטען און קאנען ברוך השם אליין די שפורען ניט געפינען. פון דער גרויסער פראקטישער וועלט פון לעבען א טאג רופט איר אונז צוריק צו זיך זעלבסט, צו דעם אייגען פאלק, צו דער אלטער פאר־אלטער אידישער נאבשלעפעניש און היסטארישער אנשיקעניש. און ער האט אויפגעהויבען דעם קולאק, געגעבען א גוטען זידעל און באוויזען אביסעל וואס פאר א „אייגען זעלבסט" ער פארמאגט.

משה ראדיקאלעצין איז געוואלדען אין כעם, ניט ווייניגער ווי דער יאהודי פון וואל סטריט. געוואלד, וואס וועט מען דאדטען עסען אין ציון? אין אמעריקא קאכט מען יאויכעלאך און מען עסט חלה; זכרנו את הדגה אשר אכלנו במצרים, אין מצרים האט מען טאקע פיש געגעסען, אידישע פיש. ד י וועלט וועלען מיר חלילה פארלירען, און י ע נ ע וועלט וועלען מיר ניט געווינען. און אפילו אז מען שלאגט אונטער אביסעל אידען, איז מה רעש? היינט טאמער זיינען אידען טאקע דאס אויל אויף די רעדער פון רעוואלוציע?

און ווערענדיג אין כעם, איז משה ראדיקאלעצין געוואלדען א שטיקעל גראבער יונג. פאר גוים האט ער שטענדיג גהאט שטארקען דרך ארץ, דערפאר האט ער די חוצפה ארויסגעבראכט ביי אידען, בפרט אבער ביי די אידען, וועלכע ווילען זיין גאנצע הונדערט פראצענט אידען. און ער האט אנגעהויבען צו שיטען קלעפ אויף דעם נייעם איד, אונטערגע'מסר'ט אין א י נ ט ע ר נ א צ י א נ א ל, אויסגעקלערט ווילדע שקרים, און זיך געפילט אויף דער אידישער נאם, ווי דעם פריץ'ס א בונדעסגענאסע. איר זייט שפיאנעס און ווילט נאך אמאל אין ארץ ישראל מקריב זיין קרבנות, און מיר וועלען אייך מסר'ן ביי די גוים, אזוי האט זיך משה ראדיקאלעצין געוונגען און געבאדיונגט אין אלע העסטער סטריטס פון איין עק גלות ביז צו דעם אנדערען.

צער און צאָרן פאר דער נויט פון פּראָלעטאריאט און פּאָלק, און זיין שטים וואָלט געדונערט און געמאַנט געראַטיגקייט פון דער וועלט — וואָלט די אידישע וואָל סט. דערציטערט און דערשראָקען געוואָרן פאר העסטער סטריט. העסטער סטריט וואָלט צוגעדריקט דעם אידישען קאַפּיטאַליזם צו דער וואַנט, וואָלט פון אים אראָבגעריסען זיינע אלוועלטליך־הומאַניש־אסימילאַטאָרישע שמאַטעס, מיט וועלכע ער באדעקט זיין שאנדע און וואָל סטריט וואָלט גע־האַט מורא און רעספּעקט פאר העסטער־סטריט, און העסטער סטריט וואָלט געפירט די אידישע נאציאָנאלע פּאליטיק, וואָלט איינגעשפּאנט וואָל סטריט גופא אין דעם אידישען גלות־וואָגען, און עס וואָלט זיך אָנגעהויבען די נא־ציאָנאלע רעוואָלוציע ביי אידען. אָבער אנשטאט דעם אידישען רעוואָלו־ציאָנער איז ארויסגעקראָכען אין העסטער סטריט משה ראדיקאַלעכץ, דער עם־הארץ און דער שונד סאָציאָליסט. האָט זיך דער יאהודי גאָר דערפרעהט און באגריסט זיין בילִיגע עדישאָן אויף העסטער סטריט, דעם גלות־אידעל, וועלכער האָט נאָך ניט דערלאנגט סאָציאל צו דעם גלות איד און אנשטאט די נאציאָנאלע רעוואָלוציע פון העסטער סטריט געגען וואָל סטריט, האָט זיך אָנגעהויבען די אסימילאַטאָרישע פּראָסטיטוציע פון שיילאָק דעם יאהודי צוזאמען מיט משה ראדיקאַלעכץ.

נאָר אָט האָט זיך אָנגעהויבען וועבען א חלום אויף העסטער סטריט. א הערליכער גאָלדענער חלום פון פרייהייט, קולטור, אייגען־זעלבסט לעבען, דער חלום שיבת־ציון, און דער חלום האָט אָנגעהויבען צו באקומען די גע־שטאַלט פון א לעבעדיגען בילד, ער האָט אָנגעהויבען צו ווערען א באַגער, א ווילען. א מהומה האָט געמאכט דער רוף צו לעבען ביי דעם יאהודי און א ווילען. א מהומה האָט געמאכט דער רוף צום לעבען ביי דעם יאהודי און אין אוא תענוג, אמת אביסעלע הכנעה'דיג און שפּל'דיג, אָבער אין גאָלד און זילבער און בריליאנטען, און מיט א מאָל זאָלען מיר גאָר געהן אין א אידען־שטאט. איין איד קען פון דעם אנדערען איד קיין געלט ניט פּארדינען, און ווי וועט מען חלילה לעבען אָהן דעם גוי! מיר ווילען פּרנסה און איר רופט אונז גאָר צו גבורה! א שען פּנים וועלען מיר האָבען אין דער וועלט, וועו אין ציון וועט זיך זיין א אידישע מלוכה, מען וועט טייטלען מיט די פינגער אויף אונז: אָט געהען זיי די קרומע נעזער מיט די גראָבע בייטלען, פּאס־פּאָרטען האָבען זיי פון ירושלים און געלט מאכען זיי אין גלות. און דער יאהודי האָט אָנגעהויבען צו פייערען און צו ברענען אויף ציון, האָט פּארזאָגט בלי־קדש, זיי זאָלען אָנהויבען א מלחמה, האָט אָנגעהויבען מאכען מניעות, געזידעלט, געשאָלטען, אונטערגעשיקט א מסירה'לע וואו מע דארף, פּאר־וואָרפען א בלויז וואָרט אין די הויכע פענסטער, פּארכאפּט די פּאָלקסגעלדער, דאָס זיי זאָלען ניט געהן אין ארץ ישראל, געבלאָפּט, געשווינדעלט, געפּאָלי־

די ערלייזונג. און עס איז אנגעפאלען א מורא אויף דעם יאהודי פון וואל סטריט און א מאסער קליינליכער געפיל האט אנגעכאפט דעם גאנצען משה ראדיקאלעכץ. און זיי קריכען און לעקען און שמעקען איינער ביי דעם אנדערען, און ביידע האבען באשלאסען, ניט צו דערלאזען די דערהויבונג און באפרייאונג פון פאלק. מיט זייער געלט, זייער העזה, זייער עם־הארצות, זייער שנאה און זייער ציניזם ווילען זיי צוברעכען דעם ערוואכענדען ווילען פון פאלק.

זיי וועלען זיך פאראייניגען צווישען זיך, דער יאהודי פון וואל סטריט און משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט, צו א שטילער געשעפטסמעסיגער בארטונג, וואו עס זאל חלילה ניט קלינגען דער וויי־געשרייי פון אידישען פאלק, נאר וואו מען וועט ריידען ביזנעס, וואו און ביי וועמען און ביי וועלכען פריץ פארווארפען א שטיל וואלט פאר אידישע ראוונאפראוויע. דער עיקר איז אבער, דאס ביידע אמת'ע מחותנים האבען באשלאסען ניט דערלאזען די ארגאניזירונג פון פאלק. און וועו אלע קינדער פון אידישען פאלק וועלען זיך צונויפקומען צום ערשטען מאל נאך טויזענטער יארען פון צוזייאונג און נויט און זיי וועלען וויינען אויף זייער פאלקס חורבן און פון דעם צער וועט ארויסוואקסען א צארן, און פון דעם צארן א ווילען, וועט דרויסען ארומגעהן דער יאהודי פון וואל סטריט און משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט. זיי וועלען ביידע ציניש כיכיקען, וועלען זיך קוקען פארליבט איינער דעם אנדערען אין די אויגען, און וועלען שטיל מתפלל זיין צו דעם טייוול פון דער געשיכטע, ער זאל שיקען אויף אידען די קלאה און ניט די ברכה. און צאפלען וועט זיך זייער אומגליקליכעם שקלאפישעם הארץ, זייער האלבע נשמה, טאמער פארט... טאמער וועלט דאך דער חלום א וואר...

פלעגט די פאר'מסר'טע, די פאריאָנטע, די צושלאָגענע און פארבלו־טיגטע אידישע גאָס זיך בעטען ביי משה ראדיקאלעכץ: געוואלד, משה, וואָס האָסטו זיך אָנגעזעצט אויף אידען, א רחמנות, אן אלטע, פארמאטערטע אומה אין דער געשיכטע, דיין טאטע־מאמע, דיין אייגען פעפעלע. עס וויל חלום'ען, עס וויל האָפען, לאָז אָב, לייג קיין שטיינער ניט אין וועג, געוואלד, משה, האָסט דען קיין נשמה ניט?.. פלעגט זיך משה ראדיקאלעכץ האלטען ביי די זייטען פון גלעבטער און ענטפערען מיט שטאלץ: וואָס נשמה, וועז נשמה? בעסער זיך לאָזען שמייסען פון צען גוים, איידער קושען פון איין איד!

און דער יאהודי פון וואָל סטריט האָט אָנגעקוואלען ממש פון משה ראדיקאלעכץ אין העסטער סטריט. כל זמן משה ראדיקאלעכץ פירט די גרענדע, איז ניטא חלילה, וואָס מורא צו האָבען פאר דער פראלעטאריישער העסטער סטריט. און עס איז געוואָרען א הארציגער בונד צווישען וואָל סטריט און משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט, א בונד צום קאמף געגען די חלומות, די נייע האָפענונגען, די ביינקשאפט, די אונרואיגקייט, דעם נייעם רעוואָלוציאָנערען לעבענס־ווילען פון דער פארבלוטיגטער העסטער־סטריט. איי, וואָס זאָל ווערען פון די פראקטישע צרות פון העסטער סטריט? דער יאהודי פון וואָל סטריט און משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט האָבען דאָרוף א גאנצען פראָגראם פון טועכץ: עס זאָל טאָן פארשווינדען דער אנטיסעמיטיזם פון דער וועלט מיט דעם כח פון אלמענשליכען פראָגרעס. די אומות העולם זאָלען טאָן געבען כל המינים רעכט און פראָווען אידען, פראָוואָ־זשיטעלסטוואָ און פראָוואָ־טאָרגאָוולי אויף גאנץ ראסיי, אויף סיביר, אויף טורקעסטאָן, אויף אלע גאָסודארסטוועס. דערפון וועט ווערען אביסעל גרויסער אין גלות, און אגב וועט מען ניט רייסען זיך אזוי אין דער פרייער אמעריקא. זאָלען טאקע אלע גוים פון דער גאנצער וועלט געבען פרנסה אידען! און זאָגט חלילה ניט, דאָס אונז פארדריסט ניט די אידישע אָבסטאָי־טעלסטוועס, פאר ראוונאָ־פראָוויע זיינען מיר שטענדיג געשטאָנען, און אידי־שע פאטריאָטען זיינען מיר חלילה ניט ערגערע פאר לייטען:

וואָס מיר זיינען, זיינען מיר,
אָבער אידען זיינען מיר,
וואָס מיר ווילען, ווילען מיר,
אָבער פראָווען ווילען מיר...

אָבער אָט האָט די נויט אויף העסטער סטריט דערגרייכט די העכסטע מדרגה. און די נויט האָט אָנגעהויבען וועקען די האָפענונג און שמידען דעם ווילען. דער חלום נעמט אָן א געשטאלט און ווערט א שעפערישער כח פון לעבען. דאָס אידישע פאָלק הויבט זיך אויף פון זיין שטויב, העסטער סטריט ערוועקט זיך און זוכט אין דער פאָלקס־אינהייט און דעם פאָלקס־ווילען

אָבער פֿון דער אנדערער זייט האָבען אין לויף פֿון 19טען יאָרהונדערט אלע אונטערדריקטע און צוריסענע פעלקער צוזאמען מיט זייערע בעסטע דיינקער, דיכטער און רעוואָלוציאָנערען, געקעמפט און געליטען פאר זייער נאציאָנאלער אויפלעבונג, פאר'ן נאציאָנאליזם. די פוילען זיינען זייט דער צוטיילונג פון פוילען, אין סוף 18טען יאָרהונדערט, געווארען א נאציאָנאל־רעוואָלוציאָנערעס פאלק אין אייראָפּא. די עראָבערונגען פון נאפּאָלעאָן האָבען ביי אלע אייראָפּאישע פעלקער געוועקט דעם נאציאָנאלען ווילען צו פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט. באזונדערס האָט זיך דאָס צוריסענע, אינווייניג אזוי ווי אויסערליך פארשקלאפטע דייטשע פאלק, אויפגעהויבען צום נאציאָנאלען פרייהייטס־קריג געגען נאפּאָלעאָנען. אלע פאלקס־קלאָסען, מיט די בעסטע זין פון פאלק בראש, האָבען אנטיילגענומען אין דעם נאציאָנאלען קריג פאר א נאציאָנאל־פאראייניגט דייטשלאנד, האָבען שפעטער געקעמפט און געליטען אלס דייטשע דעמאקראטען און רעוואָלוציאָנערען. די באפרייאונג און נאציאָנאלע אויפלעבונג פון איטאליען איז שוין געווען א דעמאקראטישער און רעוואָלוציאָנערער קאמף, אנגעפירט פון גאריבאלדי און מאציני. אין די לעצטע צוואנציג יאר האָבען זיך אלע אונטערדריקטע פעלקער פון מזרח־אייראָפּא אויפגעהויבען פאר דער נאציאָנאלער באפרייאונג, און ביי זיי גיסט זיך צוזאמען דער נאציאָנאל־רעוואָלוציאָנערער מיט דעם סאציאל־פראָלעטארישען קאמף צו אן אלגעמיינעם פרייהייטס־קאמף און באפרייאונגס־קאמף. לעבען דעם רעאקציאָנערען, קירכליכען, דינאסטישען און קאפיטאליסטישען נאציאָנאליזם, וועלכער פריידיגט אויטאריטעט, אנהאלטונג פון די אלטע לעבענס־פארמען, גאנצקייט פון פאלק געגען רעוואָלוציאָנערער קלאסן־צוטיילונג, קלאסן־אונטערדריקונג און עראָבערונג פון פרעמדע פעלקער, איז די וועלט זייט דעם 19טען יאָרהונדערט פול מיט פרייהייטליכע, דעמאקראטישע, נאציאָנאלע קאמפען, וועלכע רייסען זיך פון די בריטע פאלקס מאסען און זוכען צו באפרייען פאלק, לאנד, שפראך, קולטור, די גייסטיגע לעבענס־אייגענטימליכקייטען און לעבענס־וועדטען פון פרעמדען יאָך און געוואלטטעטיגען ערָבערער.

פאראן אן אויפפאסונג פון נאציאָנאליזם, וועלכע זאגט, דאָס נאָר די אייגענע שטארקע ערָבערענדע נאציאָן האָט א היסטארישען וועדט און א רעכט אויף היסטארישען קיום, בשעת אלע אנדערע נאציאָנען און באזונדערס די קלענערע נאציאָנען דארפען פארשווינדען פון דער געשיכטע. דיזער נאציאָנאליזם לעבט ניט נאָר אין דער פאליטיק, נאָר ער האָט געפונען זיין אויסדרוק אויך אין דער פילאָזאפּיע און ליטעראטור. באזונדערס איז דאָס מאָדערנע דייטשלאנד געוואָרען דער באָדען, אויף וועלכען עס איז אויסגעוואקסען דיזע גיפטיגע פלאנין פון נאציאָנאליזם, און הויבט זיך אָן אזא שאוויניסטיש־

רעאקציאָנערער און פּראָגרעסיווער נאַציאָנאַליזם*)

דער נאציאָנאליזם שטעהט אין מיטעלפונקט פון אלע קאמפען און אלע דיסקוסיאָנען פון אונזער צייט. אין די לעצטע יאָרצענטען פאר דער וועלט־מלחמה איז דער נאציאָנאליזם געוואָרען די ברענענדסטע פראגע אין לעבען פון אלע פעלקער, פון די הערשענדע אזוי ווי פון די אונטערדריקטע פעלקער. פאטריאָטיזם און נאציאָנאלע ערָאבערונג זיינען געווען טיילוויז די מאָטיוון פון קריג, אין דעם הייליגען נאָמען פון נאציאָנאלער פרייהייט און די נאציאָנאלע קולטור־אוצרות קעמפען און פארבלוטיגען יעצט די פעלקער אויף די שלאכט־פעלדער. די גאנצע לויזענדע מענשהייט פארבינדט איצט אלע אירע שענסטע צוקונפטס־האָפנונגען מיט דער לייזונג פון דעם פראָבלעם פון נאָציאָנאליזם, וועלכע זאָל ערשט מעגליך מאכען דעם נצחון פון סאָציאָליזם און אינטערנאציאָנאליזם אין דער געשיכטע.

עס איז ניטאָ אין דער שפּראך נאָך א וואָרט, וואָס האָט ארויסגערופען אזוי פיל מיספארשטענדנישען, אומקלארקייט און פאראורטיילונג, ווי נאָציאָנאליזם. דאָס וואָרט נאָציאָנאליזם איז געוואָרען א קוואל פון מיספארשטענדנישען, צוויי־דייטיגקייטען און מיסברויך, וואָרום עס זיינען אין אים, אין דער אמת, איינגעשלאָסען די פארשידענסטע ענטגעגענגעזעצטע און וויידערשפּרעכענדסטע אינהאלטען. דאָס וואָרט נאציאָנאליזם האָבען געפירט און פירען נאָך אויף זייערע ליפּען אלע רעאקציאָנערען און אונטערדריקער פון דער מענשהייט. די דינאסטיען, די קאפיטאליסטען, די אריסטאָקראָטען, די קירכע, די אנטיסעמיטען פון אלע לענדער, האָבען שטענדיג געוווכט זיך צו רעכטפערטיגען און צו באשוינען מיט דעם מאנטל פון נאציאָנאליזם. די איינציגע אידעע וואָס אין איר נאָמען רויידען דער רוסישער צאר, דער דייטשער קיסר, די פארטרעטער פון די הערשענדע קלאסען און רעפובליקען, איז די גרויסקייט, אייניגקייט און מאכט פון דעם פאטערלאנד, פון דער נאציאָן, נאציאָנאליזם. געגען יעדע אינערליכע רעפאָרם, געגען יעדער נאציאָנאלער פארבעסערונג און נאָך מער געגען יעדען פארזוך צו באשאפען גערעכטע און פרייע באציאונגען צווישען די פעלקער, זיינען אומעטום די רעאקציאָנערען אויפגעטרָאטען מיט דעם וואָרט נאציאָנאליזם און האָבען שטענדיג געברויכט און מיסברויכט דיזעם וואָרט צוליב מיליטאריזם, רעאקציע, קריג. ביסמארק, דער פורכטבארסטער אויסדרוק פון רעאקציע און אויטאָריטעט אין דעם מאָדערנעם אייראָפּא, איז אויך געווען דער דרייסטסטער פאָנען־טרעגער פון דעם נאציאָנאליזם אין דייטשלאנד.

*) „אידישער קעמפער", יוני 9טען, 1916.

אויף דער גאַנצער שפּעטערדיגער פּאָליטיק פון רוסלאַנד. די רוסישע רעאַקציע, דער פּאַנסלאַווּיזם, די ערשׂבערונגס־פּאָליטיק האָט זיך אַנגעלענט און גע־שטיצט אויף דער סלאַוויאַנאָפילסטוואָ.

אָבער לעבן דיזער שׂוויניסטיש־רעאַקציאָנערער אויפפאַסונג פון נא־ציאָנאַליזם איז אין 19טן יאָרהונדערט אויפגעטראָטן אויך די פרייהייטלידיק־פּראָגרעסיווע אידעע פון נאציאָנאַליזם. דיזע אויפפאַסונג פּארשטעהט אונטער נאַציאָנאַליזם די באפרייאונג פון פּאָלק און לאַנד און די העכסטע פּאַנאַנדער־בליאונג פון דער אייגענער אונטערדריקטער קולטור און אנערקענט ניט קיין אונטערשיד צווישען שטאַרקע און שוואַכע, גרויסע און קלייניע פעלקער. דיזער נאציאָנאַליזם, פּאר וועלכען מיליאָנען האָבען געקעמפט און געליטען, איז געוואָרען דאָס מאָטאָ פון פּאָעטען און דער געדאַנק פון פילאָזאָ־פען אין 19טן יאָרהונדערט. ער איז אָנגעזאָגט געוואָרען פון בייראן, מאציני, באקונין, מאזעס העס, פון אייניגע פּראָגרעסיווע סלאַוויאַנאָפילען, ווי כאָמיא־קאָוו, וועלכער האָט שוין ניט נערעדט פון רוסישען פּאָלק אלס אן אויסגע־קליבען פּאָלק, נאָר פון אלע פעלקער און זייער רעכט אויף היסטאָרישער עקזיסטענץ. לאַסאַל האָט אין זיינע שפּעטערע יאָרען, נאָך דעם איטאַליעני־שען קריג, דערפילט די בארעכטיגונג פון דיזען פרייהייטליכען נאציאָנאַליזם, וועלכער האָט אין אינטערנאציאָנאַלען סאָציאַליזם געפונען אלץ מער און מער א פארשטענדניש און אן אינהאַלט.

אין דעם איצטיגען צוזאַמענשטויס פון די פעלקער שטעהט דאָס פּראָבלעם פון נאציאָנאַליזם אויף דער מאַנסאָרדנונג. די וועלט־געשיכטע, וועלכע איז דאָס וועלט־נעריכט, לויט דעם טיפּזיניגען וואָרט פון העגעל, דאַרף איצט משפט'ען וועלכען נאציאָנאַליזם עס נעהערט די צוקונפט, דעם ערשׂבערענדען, אונטערדריקענדיגען, רעאַקציאָנערען נאציאָנאַליזם, אָדער דעם באפרייענדען, דעמאָקראטישען, פּראָגרעסיוון נאציאָנאַליזם. זאָלען מאַכט, גוואַלטעטיגקייט, אסימילאציע, דיזע מיטלען פון רעאקציאָנערען נאציאָנאַליזם ענטשיידען אין פעלקער־לעבען, אָדער זאָל אנערקענט ווערען דער פרינציפּ פון פרייער נאציאָ־נאַליטעט און קולטור אויף דעם יסוד פון די באציאונגען צווישען די פעלקער? איז געקומען שוין די צייט פאר דער פארווירקליכונג פון קארל מארקס' אויס־רוף אין זיין בארימטען אדרעס פאר דעם אינטערנאציאָנאל וועגען דעם רייטש־פראַנצויזישען קריג אין 1871, דאָס רעכט און יושר זאָלען רעגולירען די בא־ציאונגען צווישען פעלקער, אזוי ווי זיי ווערען אָנגעוואנדעט אין לעבען פון יחידים?

דאריבער ענטשיידט איצט די וועלט־געשיכטע אין די פורכטבארע פעלקער־קאמפען.

צוויי פרינציפּען האָבען זיך צוזאַמענגעשטויסען אין דער וועלט־מלחמה.

ענגאיסטישער נאציאנאליזם אין איין לאנד, מוז ער, זעלבסטפארשטענדליך, ארויסרופען ביי אן אנדער פאלק אן ענטקעגענגעזעצטען אבער ניט ווייניגער שאוויניסטישען און אומגערעכטען נאציאנאליזם.

דער דייטשער פילאזאף העגעל האט אין זיין געשיכטס־פילאזאפיע ענט־וויקעלט דעם גערמאנק, דאס די מענשליכע געשיכטע פארווירקליכט מיט זיך א פלאן און דאס די פארשידענע עפאכען פון דער געשיכטע שטעלען מיט זיך פאר א באשטימטען טייל, א באשטימטען אקט פון דיזען אוניווערסאלען געטליכען פלאן; אזעלכע עפאכען זיינען געווען אין דער געשיכטע פיר: די אריענטאלישע, גריכישע, רוימישע, און די מאדערנע גערמאנישע. די גערמא־נישע וועלט פארווירקליכט דעם לעצטען צוועק און דעם סוף פון דער וועלט־געשיכטע. אלע אנדערע מאדערנע פעלקער, ווי צום ביישפיל, דאס פראנ־צויזישע פאלק, אדער די סלאווישע פעלקער, האבען קיין ווערט און קיין מיסיאן ניט אין דער וועלט. פון העגעל ביז ביסמארק, טרייטשקע און די איצטיגע פאליטישע און גייסטיגע פירער פון דייטשלאנד, וועלכע האבען ארויסגערופען די וועלט מלחמה, הערשט אין דייטשלאנד ביי אלע באשיצער פון דער קאנ־סערוואטיווער ארדנונג דיזער רעאקציאנער־שאוויניסטישער נאציאנאליזם.

העגעל'ס געשיכטס־פילאזאפיע לויט וועלכער די אוניווערסאלע אידעע האט זיך מתגלה געווען אין איר לעצטער און העכסטער פארם אין דער גער־מאנישער וועלט, האט נאטירליך געמוזט ארויסרופען א גייסטיגע אונרואיג־קייט ביי דער דאמאלט ערשט ארויפגעקומענער רוסישער אינטעליגענץ. די רוסישע און סלאווישע וועלט איז דורך די העגעל'שע געשיכטספילאזאפיע אויסגעשלאסען געווארען פון היסטארישען פראצעס און דעם מענשליכען פראגרעס; די רוסישע אינטעליגענץ האט ניט געוואלט אונטערגעבען די סלאווישע וועלט און דאס מעכטיגע רוסלאנד אונטער העגעל'ס פילאזאפישען נאציאנאליזם. אין רוסלאנד איז דערפאר ענטשטאנען אנאנדער גייסטיגע שטרעמונג, די סלאוואפילישע, וועלכע האט אנגעוועגדעט די זעלביגע העגעל־שע גערמאנקען, אבער ניט אויף דייטשלאנד, נאר אויף רוסלאנד. די געשיכטע האט דערגרייכט איר העכסטען פונקט ניט אין דייטשלאנד, נאר אין רוסלאנד, און דער סלאווישער וועלט. די מערב־אייראפעאישע קאטוילישע און פרא־טעסטאנטישע וועלט איז פארורטיילט צום אונטערגאנג, צום "צופוילען", און רוסלאנד וועט אויפנעמען דעם פאדעם פון דער וועלט געשיכטע. די פארלא־מענטען, די קאנסטיטוציעס, די דעמאקראטיען פון מערב־אייראפא זיינען טעות'ען. דער העכסטער אמת ליגט אין רוסלאנד'ס פאליטישער ארדנונג, וואו דאס פאלק, דאס לאנד, די קירכע און די זעלבסטהערשאפט זיינען פאר־אייניגט אין איין אייניהייט. דאס איז געווען די שאוויניסטיש־נאציאנא־ליסטישע לערע פון די סלאוויאנאפילען, וועלכע האט געהאט א טיפע ווירקונג

דער אידישער ארבייטער און דער ציונים

עס ליגט א טיפערער זין אין דעם, וואס די פראגע, פארוואס דער אידישער ארבייטער דארף זיין א ציוניסט, ווערט פאר איינם ווידער און ווידער ארויסגעשטעלט. וואהרום דער בינטעל פון אורזאכען און דער קראנץ פון מאטיוון, וועלכע פירען דעם אידישען פראלעטאריאט צו זיין סאציאליסטישען פרייהאנד, פארמערען זיך, פארטיפען זיך, ענדערען זייער באטאנונג און אינטענסיוויטעט, לויט נאך דעם ווי עס ענטוויקעלט זיך דאס אידישע לעבען אויף דער וועלט, ווי עס שטייגט דער אידישער המון, סאציאל און קולטורעל, ווי עס וועבט זיך בכלל דאס וואונדערבארע געוועב פון היסטארישען פראצעס.

אמאל האט מען געמיינט, דאס די ערקענטניש פון דער סאציאל-עקאנאמישער אויסנאמס-לאגע פון דעם אידישען פראלעטאריאט אין דער פראדוקציע איז שוין פאר דעם אידישען ארבייטער א נענוגענדער מאטיוו, דאס ער זאל וועלען א אידיש לאנד. אויב דער אידישער ארבייטער איז דורך דער קאנקורענץ פון דער ארבייט פאראורטיילט צו בלייבען אין די אפגעשטאנענע צווייגען פון דער פראדוקציע, קאן די ערקענטניש פון זיין אויס-נאמס-לאגע זיין פאר אים א מאטיוו, דאס ער זאל וועלען א אידיש לאנד.

עס ליגט א קערענדעל אמת אין דיזע געדאנקען. דער אידישער ארבייטער געפינט זיך אין אויסנאמס-לאגע אויף דער וועלט, אקוראט ווי דאס אידיש פאלק. דיזע אויסנאמס לאגע באשטעהט אבער ניט אין דעם, וואס דער אידישער ארבייטער שטעהט אויסערהאלב פון דער גרויס-פראדוקציע. די אידישע פראלעטארישע אויסנאמס-לאגע איז א סך א ווייטערע און א טיפערע. אויף דער אידישער ארבייט ליגט דערזעלבער קין-צייכען, ווי אויף דעם אידישען פאלק. זי ווערט אין דער וועלט פון קאנקורענץ פאר ארבייט איזאלירט פון דער הערשענדער ניט-אידישער ארבייט. זי האט דערפאר די טענדענץ צו קאנצענטרירען זיך אין ריין אידישע אינדוסטריען, אדער זי ווערט פארדרייענגט אין קלענערע פראדוקציאנס-צווייגען, וועלכע שטעהען מייסטענס אונטער אידישער קאנטראל. די אידישע ארבייט האט ניט קיין פלאץ אין דער ניט-אידישער אייזען אינדוסטריע אדער מינען אינדוסטריע און באשאפט זיך אן אייגענע טעריטאריע הויפטזעכליך אין דער נאדעל-אינדוסטריע. עס איז פאראן א געטא, א געצוואונגענע און פריוויוליגע געטא פאר דער אידישער ארבייט, אזוי ווי פאר דאס אידישע פאלק.

דיזע אויסנאמס-שטעלונג פון דער אידישער ארבייט איז נאר א ווייטערע באליכטונג פון דער אידישער גלות-נויט. אויף אזוי פיל, אבער נאר אויף

פון נצחון פון דעם אדער יענעם פרינציפ וועט אויך אפהיינגען אויב דיזע גרעסטע פון אלע מלחמות זאל זיין די לעצטע, אדער אז דער בעכער פון ליידען פון דער פארבלוטיגטער מענשהייט איז נאך ניט פול. אויף איין זייט שטעהט דער אלטער רעאקציאנערער נאציאנאליזם, וועלכער אנערקענט ניט קיין אידעע און קיין מאראל, נאר גוואלדטעטיגקייט, מאכט, מציאריטעט, אסימי־לאציע, און וויל איבערגעבען די הערשאפט איבער דער ערד און די פעלקער אין דעם רשות פון אייניגע מעכטיגע פעלקער, אדער נאר פון אין אייניגען פאלק. דיזער נאציאנאליזם שטיצט זיך אויף די מאנארכיען, דער קירכע, דעם קאפיטאליזם, דעם אימפעריאליזם, אויף אלע געוואלדטעטיגע כחות פון דער ביזאהעריגער געשיכטע. אויף דער אנדער זייט האט זיך אויפגעהויבען דער פראגרעסיוער נאציאנאליזם, וועלכער פראקלאמירט דאס הייליגע רעכט פון אלע פעלקער אויף לעבען און ענטוויקלונג, אויף פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט פון אלע פעלקער, דעם ווערט און דאס רעכט פון אלע נאציא־נאלע מולטורען און קולטור־מענליכקייטען. דיזער פראגרעסיוער נאציאנא־ליזם וויל ווערען דער יסוד פאר דעם קומענדען אינטערנאציאנאליזם און סא־ציאליזם. וואהרום נאר די גלייכהייט פון אלע פעלקער קען מעגליך מאכען די הארמאניע צווישען אלע פעלקער. דער אינטערנאציאנאליזם און די הער־מאניע צווישען די פעלקער איז די ערשטע באדינגונג פאר דער סאציאלער הארמאניע ביי יעדען פאלק באזונדער.

באשטענדיגער ארבייט וועט דער ציוניזם מעגליך מאכען די ענטוויקלונג פון א באשטענדיגען אידישען ארבייטער קלאס מיט א שעפּפּערישער סאציאל־רעוואלוציאנערער אידעאלאגיע און ענערגיע.

אבער דיזע מאטיוון מאכען איצט פלאץ פאר דעם טיפערען ארגאניזשען מאטיוו פון ציוניזם. דער קולטורעל־אויפוואכענדער אידישער פראלעטאריאט וועלט איצט פייאיג איבערצולעבען דיזען טיפערען מאטיוו. דער אידישער פראלעטאריער איז א קולטור־מענש, דער נייער קולטור־מענש, אויף דער אידישער גאס. ער איז פארגנטווארטליך פאר דער געפאלענקייט פון דעם אידישען מענש צווישען מענשן, פאר דער פאנאנדערפאלנקייט פון דעם אידישען פאלק אין דער מענשהייט, פאר דער געבונדענקייט פון דעם אידישען גייסט. אלס א קולטור־מענש טראגט אין זיך דער אידישער פראלעטאריער דעם צער און צארן פון דער אידישער פארנאכגענהייט און נענעווארט, און דעם חוב פון דער אידישער צוקונפט. אלס קולטור־מענש בויט ער די צוקונפט, לעבט אין דער געגענווארט מיט איר צויבערפול בילד, פארבינדט די געגענווארט מיט די שפעטערדיגע דורות. ער ווייל דערוואכונג און אויפלעבונג פון אידישען פאלק, ווייל דאס איז די ערלייזונג פון דער אידישער נויט, די אויפלייזונג פון די טראגישע אידישע סתירות דורך דעם שאפענדען און באפרייענדען ווילען. פון שטאנדפונקט פון קולטור איז דער סאציאליסטישער ציוניזם די פארבעסערונג פון דער סטיכישער מענשליכער נעשיכטע, א שריט ווייטער צו דער פארווירקליכונג פון אינטערנאציאנאלען סאציאליזם, די איידעלסטע פרוכט פון דעם קולטורעלען שאפען פון אידישען גייסט.

עס זיינען דא קולטור־אידעאלע מאטיוועז, פון וועלכע דער מאדערנער אידישער פראלעטאריער דארף וועלען דעם ציוניזם. כמעט ווי „מליצות", ווי אונזערע סאציאלאגען וואלטען זאגען, וועלכע ריידען פראזע און ווייסען ניט, דאס עס איז פאזיע. אבער דיזע אידעאלע מאטיוועז זיינען סוף כל סוף די טרייבענדע קראפט פון אלע גרויסע געזעלשאפטליכע באוועגונגען. אין נאמען פון דער נייער מוזיק מיט איר דראמאטישער ערקלערונג פון לעבען האט ריכארד וואגנער גערופען די דייטשע ארבייטער צו רעוואלוציע און סאציאליזם. אין נאמען פון דער פארקערפערונג פון קונסט און שיינהייט אין ארבייט און לעבען האט דזשאן ראסקין געפריידיגט די נייע סאציאלע וועלט אויף זיינע ענגלישע ארבייטער מיטינגס. וועז מארקס בויט דעם סאציאליזם אויף א היסטארישער נויטוועדיגקייט און אויף מאטעריעל־עקאנאמישע אינטערעסען, פארא־יינט ער מיט א כיון דעם קרייז פון מענש־ליכער מאטיווירונג, ווייל ער זעהט נאך די אומבאוואוסטזיניגע, בלינדע סטי־כישע, מענשליכע געשיכטע. ער ערלייזט דיזע בלינדע וועלט דורך דער

אזוי פיל קען זיין אייגע פון די מאַטיוועז פון ציוניזם פאר דעם ארבייטער קלאַס. ווייל די אידישע ארבייט געפינט זיך אין אן אינדוסטריעלען נעטא, פאר וועלכע עס זיינען פארצאמט די טירען פון אנדערע אינדוסטריען, און אויך די טויערען פון אנדערע לענדער, דאַרף דער אידישער פּראָלעטאריאט וועלען אן אייגען אידיש לאַנד פון ארבייט און פרייהייט.

דיזער סאָציאל־עקאָנאָמישער־מאָטיוו איז קיינמאָל ניט ארויסגעשטעלט געוואָרען אלס דער אויבנציגער מאָטיוו פון ציוניזם פאר דעם פּראָלעטאריאט. עס זיינען אויך דערקענט געוואָרען די אינערליכע סתירות וועלכע ענטוויקלען זיך צווישען דעם אידישען גלות און דעם אידישען סאָציאליזם. די סתירה פון דעם אידישען סאָציאליזם אין גלות איז א מאַטיוו פאר דעם ציוניסטישען אידעאל. די סתירה פון דעם אידישען סאָציאליזם אין גלות איז א דאָפּעלטע. דער אידישער פּראָלעטאריאט ענטוויקעלט זיך נאָר אין גלות, אין דער פורכטבארער אטמאָספערע פון פּאליטיש־סאָציאלער אונטערדריקונג. זינקט דער אויסערליכער דרוק אויף אידן, הויבט זיך אָן זייער אינווייניגסטער סאָציאלער אויפשטייג. די אויסוואנדערונג פון אידען פון מזרח־איראָפּא אין דער פרייער אמעריקא איז אויך א פאמעליכער אויפשטייג פון אידען פון פּראָלעטאריאט צו דעם מיטעל־קלאַס און דעם העכערען קלאַס. „וועט דער איד פריי, לייגט ער אויס... סוסקעם", האָט זאנגוויל באמערקט ערגעץ וואו זייער שארפזיניג. די ענטוויקלונג פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט און פון דעם אידישען סאָציאליזם שטעהט אין אן ענטגעגענזעצטער פארהעלטניש צו דער פאליטישער גלייכבארעכטיגונג פון אידישען פאלק. דער באזים פאר אידישען סאָציאליזם, דער פּראָלעטאריאט און די ארבייט, קען באשאפען וועלען ערשט אין אייגען אידיש לאַנד.

אָבער נאָך א וויטערע סתירה איז פאראן אין דעם אידישען סאָציאליזם. וועלן ער וואלט אויף דער אידישער גאס, איז ער פול מיט ענערגיע, מיט נייסטיגער און מאַראלישער וויטזיכטיגקייט און קראפט. דער אידישער ארבייטער קלאַס איז פארטיג פאר'ן ענטשיידענעם סאָציאלען קאמף, בשעת דער ארומיגער פּראָלעטאריאט שטעהט נאָך קוים אויף זיינע סאָציאליסטישע פיס. אָפּטמאָל איז דער אידישער פּראָלעטאריאט דער לעצטער אין רעוואָלוציע און סאָציאליזם פאר דעם ניט אידישען פּראָלעטאריאט. דער אידישער סאָציאליזם וועלט אויפגענעסען פון דער סתירה צווישען זיין וועלען און זיין קאָנען, צווישען זיין רייפקייט און דער ארומיגער אָפּגעשטאנענקייט. די אידישע סאָציאל־רעוואָלוציאָנערע ענערגיע צושווימט זיך געווייניליך אָן פארוואנדעלט זיך געווייניליך צוזאמען מיט דער סאָציאלער פארוואנדלונג אין אן אינדיווידועלער, און ווען זי קלייבט זיך שוין יא אויף, עסט זי זיך אליין אויף אין אונפרוכטבארער איזאָלירטקייט. דורך דער באשאפונג פון

דער אידישער שטאַט *)

א גרויסער חלום האָט זיך פארווירקליכט. נאָך א גרויסער געשעהעניש אין צוזאמענהאנג מיט דער רעוואָלוציאָנערער וועלט־מלחמה. ענגלאנד עראָבערט פּאַלעסטינא און ערקלערט פּאַלעסטינא פאר ארץ ישראל, פאר א היים פאר דעם אידישען פּאָלק. און מיט דער גרעסטער דייטלעכקייט און קלאָרקייט ערקלערט ענגלאנד, אז דער אידענשטאַט איז ניט א מתנה צו אידען אנשטאט זייערע בירגערליכע און פּאָליטישע רעכט אין זייערע גלות־לענדער. פארקערט, ציון זאָל ווערען דער העכסטער שטאַפּל, די קרוין פון דער אידישער עמאַנציפּאציע אומעטום, דער לעצטער אקט אין זייער גערעכטען קאמף פאר גלייכבארעכטיגונג אין דער גאנצער וועלט. דאָס איז דער זין פון דער ענגלישער דעקלאראציע, וועלכע זאָגט, אז די אידישע היים אין ארץ ישראל זאָל ניט בארויבען די אידען פון זייערע רעכט חוץ לארץ ישראל. די וועלט־מלחמה האָט געבראכט די רעוואָלוציע אין רוסלאנד, האָט דעמאָקראטיזירט די פעלקער, האָט דערנעהענטערט יעדען שטאַט צו דער סאָציאלער רעוואָלוציע, האָט פּראָקלאמירט די פרייהייט פון אלע אונטערדריקטע פעלקער, אין האָט איצט פארווירקליכט דעם חלום פון שיבת ציון.

עס איז א כלל אין דער מענשליכער געשיכטע אזוי־ווי אין דער נאטור, אז קיין כח ווערט אין איר ניט פארלאָרען. פאר יעדער אידעע, וועלכע דער באשרייבונג טעטער שכל באטראכט געווייניליך אלס אן אומדורכפירבארע אוטאָפּיע, מוז דאָך קומען די צייט פאר פארווירקליכונג, אויב נאָר אָט די אידעע איז בהסכם מיט דעם שכל און דעם יושר פון לעבען. די אידעע פון א אידישען שטאַט, וועלכע איז אויפגעוואכט ביי אלע רעוואָלוציאָנערע און אויפגעקלערטע גייסטער פון דעם ניינצעטען יאָרהונדערט, האָט געקלונגען ווי אן אוטאָפּיע, ווי א געדאנק, וועלכער דער פאנטאסטישער שכל איז מחיב, אבער פאר וועלכען עס איז אין דער האַרטער ווירקליכקייט ניטא קיין אָרט. גרויסע נאטורען צווישען אידען און ניט־אידען האבען געגלויבט אין דער אומקערונג פון אידען אין ארץ ישראל, און קלייע נאטורען, באזונדערס ביי אידען גופא, האבען דערפון געלאכט און געשפּאָטעט. וואָס קלענער און „פראקטישער" דער איד איז געווען, אלץ מער קלייניליכע סברות האָט ער ארויסגעפונען, כדי צו באווייזען די אונמעגליכקייט פון ציוניזם און אלץ מער האָט ער אין זעלבסטצופריידענער באשרייבונג געלאכט פון די פאנטאזיאָרען און בעלי־חלומות ביז דער אפּטימיסטישער כלל איז פאר אונזערע אויגען פאר־

*) פון „טאָג" 20־טען נאָוועמבער, 1917, געשריבען באלד נאָך דעם פארעפענטליכען פון דער באלפור־דעקלאראציע.

פילאָזאָפיע פון היסטאָרישער ענטוויקלונג, דורך דעם אָנזאָג פון פאָרטשריט דורך קאמף, וועלכער וואלטעט אין דער געשיכטע. אָבער אויך מארקס און ענגעלס האָבען שוין געוואוסט פון דעם אנדערען שליסעל פון דער געשיכטע, פון קולטור, מאָראל און גייסט. נאָר זייער ווירקונג וועט אָנהויבען זיך אין דער צוקונפטיגער עפּאָכע פון פרייהייט, וועלכע וועט קומען נאָך דער איצטיגער עפּאָכע פון נויטוועניגקייט, ווי די באגרינדער פון היסטאָרישען מאטעריאליזם דריקען זיך אוים.

די העכסטע באגרינדונג פון דעם ציוניזם פאר דעם באוואוסטזיניגען אידישען פראָלעטאריער איז, דאָס ער דערהויבט און פארשענערט דאָס לעבען. ער איז אן אידעאל פון צוקונפט, וועלכער וועקט די העלדישע ענערגיע פון דער געגענווארט. איבער אלע סאָציאלע, עקאָנאָמישע, מאטעריעלע מאטיוון פון ציוניזם שוועבט דער אידעאלער מאָטיוו, וועלכער קומט פון די טיפע־נישען פון מענשליכער נשמה און קערט זיך צו איר אום, רופענדיג און שאפענדיג.

דאָס דער ציוניזם איז ניט קיין אוטאָפּיע לערנט אונז די וועלט געשיכטע. קיינער קען ניט ווייזען, דאָס דער פרייהיטס־חלום איז וועט עס איז געבליבען אין דער מענשליכער געשיכטע אן אומפארווירקליכטע אוטאָפּיע. „אזוי ווי די מענשליכע געשעהענישען זיינען פארענדערליך, קען עס זעהר מעגליך זיין, דאָס אידען זאָלען נאָך אמאל באקומען א זעלבסטשטענדיגע מלוכה", — אזוי האָט שוין שפינאָזא געזאגט זיין פילאָזאָפישע נבואה מיט יאָר הונדערטער צוריק,—„אויב די אידען וועלען זיך באפרייען פון דער אָבשוואכענדער ווירקונג פון זייער תורה", — איז שפינאָזא ווייטער מוסיף. פון דער אָבשוואכענדער ווירקונג פון דעם גלות־גייסט, איז דער אייגענטליכער אויסטייטש דערפון. דער אידישער סאָציאליסט, דער קולטורעלער פראָלעטאריער, באפרייט זיך פון דיזער אָבשוואכענדער ווירקונג פון גלות־גייסט, און וואָס מער ער באפרייט זיך, אלץ מער איז ער מסוגל דעם ציוניזם צו איבערלעבען פון אלע זיינע פארצווייגטע און טיפזיניגע מאָטיוון. און וועט דער פראָלעטאריאט דעם ציוניזם איבערלעבען, וועט ער אים אויך באשאפען און פארווירקליכען אין דעם שטראָם פון די „מענשליכע געשעהענישען", וועלכע זיינען פארענדערליך", ווי שפינאָזא האָט עס געזעהן בנבואה.

מיט דעם פריצייטיגען אָנזאָגען פון ציוניזם. יאַרצענטען פאר דער ציוניס־טישער באוועגונג האָט שוין אויפגעלעבט ביי אידען און ניט אידען די רַאָ־מאַנטישע „אוטאָפּיע" פון א אידישען שטאַט, וועלכער ווערט איצט אזוי וואונדערבאַר פארווירקליכט פאר אונזערע אויגען.

מער אָבער איידער ביי אידען זעלבסט אפשר האָט די אידעע פון דער אידישער אומקערונג אין ארץ ישראל געפונען איר אָפּקלאַנג אין ענגלישען פאָלק. אין דער רעפּאַרמאַציאָנס־באוועגונג האָבען זיך די נאָרדליכע פעלקער פון איראָפּא אָפּגעוואונדעט פון קאַטאָליציזם צוריק צו דער ביבל, צו דעם ריינעם און מאַראַליש־מענשליכען גייסט פון אידענטום. ביי דעם דייטשען פאָלק האָט אָבער די פרומע ביבל ניט געלאָזען קיינע טיפע וואָרצלען, דער פּראָטעסטאַנטיזם האָט דאָרט געפירט צום אַטעאיזם, צו דער דייטשער פילאָ־זאָפיע, צו קאַנט און העגעל, וועלכע האָבען איינגעשפאַנט די וועלט אין די קאַטאָנאָריען פון פארנונפט. אין ענגלישען פאָלק אָבער האָט די ביבל געפירט צו א נייער רעליגיעזיטעט און האָט רעפאָרמירט דאָס לעבען, דאָס פּריוואָטע לעבען אזוי ווי דאָס פּאָליטיש־שטאַטליכע. די נייע ענגלישע דע־מאָקראַטיע איז געגרינדעט געוואָרען אויף דער מאַראַל און שטילער פרומקייט פון דער תורה, און אין דער קראָמוועל־רעוואָלוציע קלינגט אזוי פיל נאָטקעם פון דעם אלטען טעסטאַמענט. פילע שטאַטען פון אמעריקא, וועלכע זיינען נעגרינדעט געוואָרען פון די פּוריטאַנער, האָבען אויסגעארבייט זייערע דע־מאָקראַטישע קאָנסטיטוציאָנען נאָך דעם גייסט פון דער תורה און בארופען זיך אין זייער באגרינדונג אויף די אמת'ען פון אלטען טעסטאַמענט. אין ענגלישען פאָלק לעבט זייט יאָרהונדערטער א פארבאָרגענע באוואונדערונג פאר דעם ביבלישען פאָלק ישראל, ווי אויך אן אומבאוואוסטזיניגער גלויבען, אז דאָס פאָלק ישראל וועט זיך נאָך אומקערען אין ציון.

ביקאַנספילד האָט דער ערשטער געגעבען דיזער ביבלישער סימפאַטיע פון די ענגלענדער צו ציון און דעם פאָלק ישראל א פּאָליטישען אינהאַלט. ער האָט אָנגעהויבען לערנען דאָס ענגלישע פאָלק, דאָס א פרייעם אידישעם ארץ ישראל קאָן ווערען א מעכטיגער גליד אין דער בריטישער אימפּעריע, א פארבינדונגס־פונקט צווישען עגיפּטען און אינדיען, צווישען אפריקא, אזיען, און אויך אירָאָפּא. זייט דעם טראָגט זיך צווישען די ענגלענדער די אידעע פון א אידישער מלוכה אין ארץ ישראל דורך ענגלאַנד'ס הילף. סער אָליפאַנט, קאַנדער, לאָרד אבערדין און פילע פארטרעטער פון דער ענגלישער פּאָליטיק, אריסטאָקראַטי און קירכע האָבען געפּרואווט זיך מאכען פראקטישע פארזוכען צו העלפען דער אידישער קאָלאָניזאציע אין ארץ ישראל און צו שטארקען די ציון־באוועגונג פּאָליטיש. בשעת הערצל איז אויפגעטראָטען אין יאָר 1897 מיט זיין ציוניסטישער פּאָליטיק, האָט ער געפונען די וויטסטע

ווירקליכט געוואָרען, אז פאר יעדער גרויסער אידעע מוז קומען איר צייט, ווי שוועך די געבורט־שמערצען זאָלען ניט זיין.

שוין שפּינאָזא אין זיבעצענטען יאָרהונדערט האָט מיט זיין נביאיש־פילאָזאפישען בליק פאָראויסגעזעהן די מעגליכקייט פון דער אומקערונג פון אידען אין ארץ ישראל. ער זאָגט די בארימטע ווערטער: „אזוי ווי די מענשליכע צושטענדען זיינען פאָרענדערליך, איז ביי א באשטימטער געלעגענ־הייט מעגליך, אז אידען וועלען ווידער אויפבויען זייער אמאליגען שטאָט". דער דייטשער פילאָזאָף פיכטע אין אָנהויב פון ניינצעענטען יאָרהונדערט, וועל־כער איז אויך נעווען דער ערשטער דייטשער סאָציאליסט, האָט פאָרגע־שלאָגען, אז די פעלקער זאָלען אָפּגעבען אידען ארץ ישראל, אָבער פיכטע איז נעווען א אידענ־פיינד, ער האָט געלעבט אין דער צייט פון דעם אויפוואָ־כענדען דייטשען פאָטריאָטיזם געגען נאפּאָלעאָן, אין דער צייט פון די דייטשע פאָגראָמען געגען אידען און דעם געשריי: העפּ, העפּ! ביי פיכטע איז דער אידישער שטאָט א תשובה אויף דער אידישער פלאָג, מיט וועלכער די מענש־הייט איז געשטראָפט געוואָרען. אויך דער ערשטער רוסישער רעוואָלוציא־נער פּעסטעל, וועלכער איז הינגעריכטעט געוואָרען אלס אָרגאניזאָטאָר פון דעם דעקאָבריסטען־אויפשטאַנד אין יאָר 1825 געגען ניקאָלאי דעם ערשטען, האָט אריינגענומען אין זיין פּראָגראַם פאר דעם סאָציאליסטישען איבערבוי פון דער מענשהייט דעם גערַאנק פון א אידישען שטאָט אין ארץ ישראל. פּעסטעל'ס אידישער שטאָט נעמט זיך ניט, ווי ביי דעם דייטשען פילאָזאָף פיכטע, פון שנאה צו אידען, נאָר פון זיין אלגעמיינער הומאניטעט און זיין גליובען, אז די וועלט קאָן איבערגעבויט ווערען אויף די יסודות פון פאָרנונפט און נערעכטיגקייט.

דעם חלום פון א אידישען שטאָט האָבען געוויסע אידען פון ניינצעענטען יאָרהונדערט, נאָך פיל פריער פאר דער ציוניסטישער באוועג־גונג. עמנואל נח, דער מערקווירדיגער אידישער פאָטריאָט פון אמעריקא, וועלכער האָט געוואָלט אויפבויען א אידישע טעריטאָריע ביי ניאַגארא פאָלס, איז געווען דער ערשטער ציוניסט פאָרלאָכט און פארשפּאָטעט פון די אידען פון זיין צייט. היינע און לאסאל האָבען זיך אין מאָמענטען פון זייער לעבען ארומגעטראָגען מיט דעם חלום פון א אידישער מלוכה, און אָט דער נעדאַנק האָט אויך אויפגעבליצט ביי פיל אנדערע אידישע רעוואָלוציאָנערען פון יענער צייט, באזונדערס ביי די אידישע תלמידים פון סען סימאן. דער גרוי־סער אידישער סאָציאליסט מאָזעס העס, וועלכער פארנעמט נאָך מארקס און ענגעלס אין דער געשיכטע פון סאציאליזם דעם נעקסטען פלאַץ, איז שוין אין יאָר 1862 אויפגעטראָטען אלס דער פילאָזאָף און נביא פון ציוניזם. זיכער זיינען פיל ראדיקאלע אידישע גייסטער פון יענער צייט געווען אין הארמאָני

דער סאָציאַליסטישער ציוניזם *)

דער סאָציאַליסטישער ציוניזם איז מיט צוועלף יאָר צוריק געווען נאָך אַן אַלגעמיינער גערעכטער, א משונה'דיגע זאַך, איבער וועלכער מען האָט געמאכט גוטע און שלעכטע וויצען, א פאראיניגונג פון אידעען און באגריפען, וואָס קלוגע מענשען האָבען געהאלטען פאר אונמעגליך. איצט איז דער סאָציאַליסטישער ציוניזם א לעבעדיגער פאקט, א געזעלשאפטליכע באוועגונג.

איצט איז דער סאָציאַליסטישער ציוניזם א פאָרמעל פאר דער לייזונג פון דעם אידישען פראבלעם, וואָס מען קען שטרייטען געגען איר פראקטישער אויספירבארקייט, אבער וואָס קיינער קען זי מער ניט שטעמפלען אלס ווידערשפרוכספול, אלס ניט־לאָגיש, אלס א פאנטאסטישע אויסטראכטענישע. די פאראיניגונג פון ציוניזם און סאָציאַליזם צו א העכערען באגריף זעהט שוין אוים פאר דער גאנצער אידישער ראדיקאַלער וועלט אלס אן ערנסטע מעגליכקייט, וויבאלד נאָר דער נאציאָנאַליזם בכלל איז ערלויבט פון סאָציאַליסטישען שטאנדפונקט און אידישע קאָלאָניזאציע אין פאלעסטינא איז פאָליטיש און טעכניש דורכפירבאר.

אויב ציוניזם און סאָציאַליזם האלטען איצט אין פאראיניגען זיך, טאָ וואָס איז געווען די סבה פון זייער ביטערען, געגענזייטיגען קאמף פאר די לעצטע פאָר צענדליג יאָר? מיט דיזער געזעלשאפטליכער ערשיינונג איז עס אקוראט ווי מיט יעדער אנדערער געזעלשאפטליכער ערשיינונג. אחר המעשה כארשטעהען מיר זיי קלאָרער, ריכטיגער און טיפער, אַיידער אין דער צייט פון איר פאסירונג גופא. דער קאמף צווישען ציוניזם און סאָציאַליזם אָדער, אפשר בעסער געזאָגט, פון סאָציאַליזם געגען ציוניזם איז געווען אזא פאר־ביטערטער און ליידנשאפטליכער, ווייל ביידע באוועגונגען האָבען דוקא נעראָט אן אינווייניגע נאָענטקייט און אנציאונג צווישען זיך, וועלכע איז געווען א סך שטארקער און פעסטער, אַיידער זייער אויסערליכער געגענזאַץ, וועלכער האָט זיך נעמומען פון זייטיגע סבות און צופעליגע מיספאר־שטענדנישען.

בשעת נאָך די ערשטע פאָגראָמען אין רוסלאנד, אין אָנהויב פון די אכציגער יאָרען, איז ארויסגעוואקסען די חבת ציון באוועגונג, די „פאלעסטינאפילסטוווע", ווי זי האָט זיך דאמאָלט אָנגערופען, איז נאָך ניט געווען קיין אידישע ארבייטער באוועגונג. דער סאָציאַליזם האָט אָנגעריבט נאָר די

*) פון „טאָג" (ניו יאָרק), 14טער נאָוועמבער, 1915.

פארשטענדנים פאר זיינע אידעען צווישען ענגלענדער. אויך אלע זיינע פארבינדונגען מיט דעם דייטשען קיסר, וועלכע ער האָט שפעטער געמאכט, האָט ער געהאט צו פארדאנקען אייניגע ענגליש־קריסטליכע ציוניסטען, בא־זונדערס דעם ענגלישען רעווערענד העכלער, וועלכער איז געווען א מקורב צום גראָסהערצאָג פון באדען.

הערצל האָט אויף א ווייל געפרואווט פארבינדען דעם שיקזאל פון ציוניזם מיט דייטשלאנד'ס אימפעריאליסטישע שטרעבונגען אין אריענט. דאָס איז געווען אין דער צייט וועו דייטשלאנד האָט אריינגעשטעלט איר ערשטע פוס אין דער טערקיי, און וועו וויל־העלם דער צווייטער האָט זיך ערקלערט פאר דעם קריסטליכען באשיצער פון דער גאנצער מאכמעדאנישער וועלט. אָבער דוקא די דייטשע פּאָליטיק אין דער טערקיי האָט געמאכט א סוף צו הערצל'ס האָפנונגען און ערוואַרטונגען אין קאָנסטאנטינאָפּעל. הערצל וועגדעט זיך ווידער צו ענגלאנד, און ט ש ע מ ב ע ר ל י י ן באָט אָן אין יאָר 1903 אוגאנדא אלס א אידישעס אויטאָנאָמעס לאנד.

אין די יאָרען פון דער וועלט־מלחמה האָט זיך דער אינטערעס פאר דעם ציוניזם אויפגעוועקט אין אלע לענדער. אין רוסלאנד, פראנקרייך, איטאליען, דייטשלאנד, ענגלאנד, אמעריקא, האָבען זיך אָנגעהויבען הערען גינסטיגע שטימען פאר דעם ציוניזם, און באזונדערס זיינען געקומען דיזע שטימען פון דעם פּראָלעטאריאט און די סאָציאליסטען. דער אינטערנאַציאָנאַלער סא־ציאליסטישער סעקרעטאריאט, די ענגלישע ארבייטער פּארטיי, די אמעריקא־נער אלייענס פאר לייבאָר און דעמאָקראסי, האָבען אָנגענומען אפילו רעזא־לוציאָנען פאר א אידישע היים אין ארץ ישראל. אָבער דאָ האָט זיך ארויס־געוויזען דער טיפער אונטערשיד צווישען דייטשלאנד און ענגלאנד. אין דייטשלאנד האָט מען אין דער מלחמה־צייט געהרעט וועגען דעם ציוניזם אלס א סאָבסטיטוט פאר אידישער גלייכבארעכטיגונג, אלס א קאָלאָניזא־ציאָנס־פּלאָן פאר די פּוילישע אידען, פאר וועלכע די גרענעצען פון דייטש־לאנד מוזען בלייבען פארשפארט. ענגלאנד פארקערט האָט אויסדריקליך באשאָנט, דאָס דער ציוניזם טאָר ניט זיין קיין אויסרייד צו באגרענעצען וואו עס איז די אידישע רעכט. דייטשלאנד'ס ציוניזם איז א טייל פון איר אנטי־סעמיטיזם, גאנץ אין גייסט פון פיכטע. ענגלאנד'ס ציוניזם איז א דערגענ־צענדער גליד אין דער דעמאָקראטישער בריטישער אימפעריע און ציט זיין אידעאָלאָגיע פון די טראדיצעס פון דעם ענגלישען ביבעל־ענטוזיאזם.

אזוי באריכערט זיך אלץ מער און וואונדערבארער די אידעאָלאָגיע פון דער רעוואָלוציאָנערער מלחמה. אויך דער חלום פון שיבת ציון, די אידעע פון דעם אידישען שטאט איז אריינגעפלאָכטען געוואָרען אין דיזען גינאנטי־שען קריג צווישען פרייהייט און רעאקציאָן.

איז באלד פארוואנדעלט געוואָרען אין חבת־ציון, אין א נאציאנאלען סענטי־מענט מיט ישוב ארץ־ישראל אויף דעם חשבון פון בארגאן רא טשילד. די מאסען האָבען געווהנט זייער הילף אין דער עמיגראציע קיין אמעריקא און אין דער פראָלעטארישער און סאָציאליסטישער באוועגונג.

נאָר אָט איז אין יאָר 1897 אויפגעטראָטען דער פאָליטישער ציוניזם מיט דעם גרויסען הערצל אלס פירער. א אידען־שטאט, א פאָליטיש־אונ־אבהענגיגע אידישע נאציע! דער משיח־רוף האָט געשאפען וואונדער צווישען אידען, און באלד איז ענטשטאנען א גרויסע ציוניסטישע באוועגונג, וועלכע האָט ארומגענומען אידען פון אלע לענדער און פון אלע קלאסען, און קודם כל די אינטעליגענטע יוגענט, וועלכע איז אומעטום דער הייוען פון א געזעל־שאפטליכער באוועגונג. בשעת עס איז אויפגעטראָטען דער פאָליטישער ציוניזם האָט שוין אָבער אויך עקזיסטירט א באדייטענדע סאָציאליסטישע באוועגונג צווישען די אידישע ארבייטער אין אמעריקא און איראָפּא. דריי וואָכען נאָך דעם ערשטען ציוניסטען־קאָנגרעס אין באזעל, אין יאָר 1897, האָט זיך אָרגאניזירט דער „בונד" אין רוסלאנד. און אָט האָט זיך אָנגע־הויבען דער כמעט ווי היסטאָרישי־געוואָרענער קאמף צווישען ציוניזם און סאָציאליזם.

דער ציוניזם האָט געפופען צו א שטאט אָדער אן עפענטליך רעכטליך געזיכערטער היים אין ארץ־ישראל, וועלכע זאל באלד אויפגעבויט ווערען. אין גלות זיינען אידען מאכטלאָז, אונפרוכטבאר און דארפען זיך נאָר פאר־באריטען אין גלות צוליב דער היים אין ארץ־ישראל. דער אידישער סאָ־ציאליזם האָט אין דעם חלום פון ציון ניט געגלויבט, דערפאר האָט ער ge־נלויבט אין דעם חלום פון דער רוסישער רעוואָלוציע. מארגען פאלט די רוסישע זעלבסטהערשאפט, אידען באקומען גלייכבארעכטיגונג אינ'ם דעמא־קראטישען רוסלאנד, די אידישע פראגע אין רוסלאנד און דערמיט אין דער גאנצער וועלט איז געלייזט. אין דעם אינטערנאציאנאלען סאָציאליזם וועט זיך אויפלייזען דאָס לעצטע רעשטעל פון דעם אידישען פאָלק. די אידישקייט, וועלכע איז געווען דעם ציוניסט טייער, איז געווען דעם סאָציאליסט פרעמד און נאָר אבישטויסענד, און עס האָט זיך אָנגעהויבען דער ליידענשאפטליכער קאמף צווישען דעם אידישען ציוניסט און דעם „אידיש־שפרעכענדען" און „אידיש־אָרגאניזירטען" סאָציאליסט.

אָבער אין דעם געגענזיטיגען קאמף האָבען זיך ציוניזם און סאָציאליזם ביסלאָווייז פארשטאנען און פאראיניגט, און די וויטערדיגע ענטוויקלונג פון דער צייט האָט גלעךענט דעם אמת פון סאָציאליסטישען ציוניזם. דער לשנה הבאה בציון האָט זיך ארויסגעווייזען אקוראט אזא חלום, ווי דער לשנה הבאה אין דער סאָציאלער רעוואָלוציע. דער ציוניסט האָט געמוזט

אידישע געביטעטע יוגענד. אויך די חבת ציון איז געווען בלויז א שטרעבונג פון אינטעליגענץ. דער סאציאליזם און פאלעסטיניזם האבן אנגעריבט פארשידענע טיפען פון אינטעליגענץ: דער סאציאליזם — די מער אסימילירטע יוגענט, וועלכע האט זיך ערצויגען גייסטיג אויף דער רוסישער ליטעראטור; דער פאלעסטיניזם — די מער נאציאנאלע און טראדיציאנעלע יוגענט, וועלכע איז געווען צוגעבונדען מיט גייסטיגע פעדים צום אידענטום און צום אידישען פאלק. דער געגענזאץ צווישען דעם דאמאלטדיגען פאלעסטיניזם און סאציאליזם איז געווען די אפשפיגלונג פונ'ם פארשידענעם כאראקטער פון די דאמאלטדיגע פאלעסטינצעס און סאציאליסטען. דער סאציאליסט האט געריכט דער עבודה זרה פון אסימילאציע, ער האט געזעהן די ערלייזונג פון אידישען פאלק אין זיין אויפלייזונג. צווישען אנדערע פעלקער, ער האט ניט געהאט קיין צוגעבונדענקייט ניט צו דער אידישער מאטעריע און ניט צום אידישען גייסט, ניט צום פאלק און ניט צו זיין קולטור, ער איז געשטאנען מיט זיינע ביידע פיס אין דער קולטור און אין די אינטערעסען פון פרעמדען פאלק. דער פאלעסטיניזם איז אים בעפאר נעווען אומפארשטענדליך, שטערענד און אומבאקוועם אין זיינע אסימילאטארישע נייגונגען. דער פאלעסטינעץ דאגעגען האט זיך אויפגענאדעוועט על פי רוב אויף לשון קודש, אויף השכלה־ביכלאך, אויף אידישקייט, איז ניט נעווען אנגעריבט פון דעם ראדיקאליזם פון דער רוסישער ליטעראטור און פון אירע נעזעלשאפטליכע פראבלעמען. פאלעסטיניזם און סאציאליזם זיינען זיך דאריבער פאנאנדערגענאנגען אין פארשידענע וועגען.

אבער פאלעסטיניזם און סאציאליזם זיינען זיך אויך דאמאלט צונויפגעקומען אויף א וויילע. דער דאמאלטדיגער פאלעסטיניזם האט אין אנהויב זיך אויפגעהויבען צו א פאלקס־באוועגונג, צו א מאסען־וואנדערונג אין ארץ ישראל צוליב מאסען־קאלאניזאציע. אלס א מאסען־באוועגונג האט דער פאלעסטיניזם געמוזט אנרירען אויך די נאציאנאל־נעשטימטע אידישע סאציאליסטען. שוין דאמאלט, אלזא, מיט מער ווי דרייסיג יאר צוריק, איז ענטשטאנען די ארגאניזאציע ביל"ו, פון סאציאליסטען־פאלעסטינצעס, וועלכע זיינען געפארען אין ארץ ישראל מיט שטורמדיגע, נאציאנאלע און נאך מער שטורמדיגע אבער נאנץ אומבאשטימטע קאמוניסטישע צילען. איצט וויים מען אויך דאס די דאמאלטדיגע בארימטע אידישע סאציאליסטען, ווי פאוועל אקסעלראד אין דער שווייץ און מיט אים פילע אנדערע אידישע און, אפילו רוסישע סאציאליסטען, ווי וועראַ זאסולימש, האבן זיך ערנסט אינטערעסירט מיט דער פראגע וועגען ארץ ישראל אלס א לאנד פאר אידישער איינוואנדערונג און קאלאניזאציע.

אבער דער פאלעסטיניזם איז ניט געווארען קיין פאלקס־באוועגונג. ער

ציוניזם. א פרייע לאנר פאר דער אידישער נאציע איז ניט דער היפּך, נאָר די דערגענצונג פון אידישען סאָציאליזם. און אז דאָס פרייע אידענלאנד דארף זיין אויפגעבויט אויף העכערע סאציאלע יסודות, איז דער לאָגישער פּועל־יוצא פון ציוניזם. איז דאָס אָבער רעאל־מעגליך, דורכפירבאר? וועט עס גלויבט אין די כחות פון אידישען פּראָלעטאריאט, קען ניט לייקענען אין די כחות פון דער אידישער נאציע, און וועט עס האָפּט אויף דער אויפלעבונג פון דער אידישער נאָציע, קען זיך ניט פּאָרשטעלען דיזע אויפלעבונג פון דער נאָציע אָהן דער פירערשאפט פון פּראָלעטאריאט.

מודה זיין אין דער עקזיסטענץ פון אידישע אינטערעסען אין גלות, און דער סאציאליסט האט געמוזט מודה זיין דאס דער גלות איז אנגעפילט מיט סתירות. אויב ציון איז ווייט, איז בארעכטיגט די רעוואלוציאנערע און סאציאליסטישע ארגאניזאציע פון די מאסען אין גלות, און אויב דער גלות איז לאנג, איז בארעכטיגט די אידישע אויסוואנדערונג און קאלאניזאציע אין ארץ ישראל. אויב דער ציוניזם ווילּ דעם עקאנאמישען איבערבוי פון אידען אין ארץ ישראל, טאר ער ניט זיין גלייכגילטיג צו דעם קאמף צווישען ארבייט און קאפיטאל אין חוץ לארץ, און אויב דער סאציאליזם ווילּ קלאסען קאמף ביי אידען, דארף ער באגריסען דעם ציוניזם מיט זיין שטרעבען צו דער באשאפונג פון אידישער פראדוקטיוויזער ארבייט אין ציון. אויב דער ציוניזם זוכט די היסטארישע תשובה אויף דער נויט פון דער נאציע דארף ער ניט זיין גלייכגילטיג צו דער נויט פון דעם עקאנאמיש-אונטערדריקטען פאלק, און דער סאציאליזם קען ניט פאנאנדערטיילען צווישען דער פראלעטארישער נויט און נאציאנאלער נויט.

דער אינטערנאציאנאליזם לאזט צו צוויי אויסטייטשונגען: די אויבער-פלעכליכע אויסטייטשונג קען מיינען די אויסמישונג פון אלע נאציאנען אין א משונה'דיגער סתם-נאציע, אבער די ריכטיגערע און טיפערע אויסטייטשונג איז די הארמאניע צווישען אלע קולטורעל פאנאנדערגעבליטע נאציעס צו איין ארגאנישער מענשהייט. אזוי האבען זיך ציוניזם און סאציאליזם פאר-שטאנען און פאראיניגט אין דעם נייעם באגריף פון סאציאליסטישען ציוניזם.

אלס א באוועגונג איז די ציוניסטיש-סאציאליסטישע שטימונג נאך אלץ ביי איר אנהויב. מיט צען יאר צוריק, אין דער צייט פון דער רוסישער רע-וואלוציע האט זי אויף א ווייליע אנגעכאפט די מאסען און געצעהלט צענדליגער טויזענטער ארבייטער אונטער אירע פאנען. אבער איידער זי האט זיך נאך ארגאניזירט אין טעאריע און פראקטיק איז זי דורך משונה'דיגע באדינגונגען פון אידישען לעבען פאנאנדערגעפאלען אין פארשידענע זיך באקעמפענדיגע לאגערן, אין סאציאליסטען-טעריטאריאליסטען, פועלי-ציון, סיימיסטען און איז אין דער צייט פון דער רוסישער קאנטר-רעוואלוציע ווייטער געפאלען און ווייטער אויפגעלייזט געווארען אין ראדיקאלען נאציאנאליזם, אידישיזם, גלותיזם א. א. וו., פאר דעם סאציאליסטישען ציוניזם איז די צייט געווען צו רואיג, פארצווייפעלט און אויסגעוועבט.

אבער אט איז געקומען ווידער א שטורם אויף דער וועלט. דאס אידישע פראבלעם שטעהט אין זיין גאנצען שרעקען און פאדערט זיין לייזונג. און כמעט ווי פון זיך זעלבסט האט די מאיאריטעט פון די אידישע באוואוסטזיניגע ארבייטער זיך צוגעוועגדעט צו די געדאנקען פון דעם סאציאליסטישען

אידעע. בשעת דער ציוניזם איז אויפגעטרעטען אלס א אידעע אין דעם אידישען לעבען, האבען די פראסטאקעס פון אלע מינים ערקלערט אים פאר א משוגענע פאנטאזיע, באזונדערס אבער די סאציאליסטישע פראסטאקעס, וועלכע זיינען אין תוכן פון זייער נשמה דער ערגסטער סארט פון רעאקציאנערען און אבעטער פונ'ם פראיבערגעהענדען, אפטמאל גאר נארישען און זינלאזען פאקט. ווי קען זיך פארווירקליכען א אידישע מלוכה בשעת אין פאלעסטינא זיצט דער טערק, דער אראבער, בשעת ענגלאנד וועט דאך ניט לאזען, דייטשלאנד וועט פארבאטען, דער צאר וועט זאפרעשצאיען? ניט אנדערש, ווי דאס איז א משוגענע און ווילדע אויסטראכטעניש פון פאנטאזיאנטען, אזוי האבען געקלערט און געפילט די אידישע סאציאליסטישע פראס-טאקעס אין אנהויב פון דער ציוניסטישער באוועגונג. די חקירה, דאס דער ציוניזם איז להיפך צום סאציאליזם, דאס עס זיינען ניטא גאר קיין פעלקער, נאר סתם מענשען שוועבען אין דער היסטארישער לופט, דאס דער מענש איז א צוויי-פיסיגע חיה מיט ריין עקאנאמישע באדערפנישען, — אט דיזע אלע טענות און חקירות זיינען אויסגעוואקסען נאר דערפאר, ווייל דער ציוניזם איז דאמאלט געווען אן „אונפראקטישע" באוועגונג, א צוקונפט-אידעע. דער סאציאליסטישער פראסטאק האט זיין אונפייאיגקייט, זיין נשמה-ארימקייט צו פארשטעהן א אידעע פון דער צוקונפט, פארדעקט מיט אלערליי שטותים און בלבולים אויף דעם סאציאליזם.

אז דער ציוניזם איז אבער געוואקסען שטארק און געלאזען וואורצלען אין דעם אידישען לעבען, איז דער קאמף נעגען אים דיקטירט געוואקסען שוין פון „פאליטישע"דיגע אינטערעסען, אז ער איז געוואקסען א ביטערער, אן אונ-ערליכער. מבטל זיין דעם ציוניזם אלס א משוגענע פאנטאזיע האט מען שוין ניט געקענט. אבער אננעמען דעם ציוניזם אלס א באפרייענדע אידעע האט זיך נאך ניט געלוינט. דער ציוניזם האט געשוועבט איבער דער מקח-וממכר'דיגער אידישער וועלט ווי א קריטישע און שעפערישע אידעע, אבער ער האט דיזער וועלט גארנישט געקענט געבען מאטעריעל, ער האט נערופען צו אפער, ער האט צוגעזאגט די פאלקאמענהייט אין דער צוקונפט, אבער ער האט ניט געקענט צאלען קיין דיווידענדען, ער האט ניט געקענט מתקן זיין דאס קלענסטע אין דער נעגענווארט. די מאסען האבען זיך צו אים צוגע-הערט, האבען אים אפילו באוואונדערט, האבען אין אים האלב מודה געווען, אבער האבען ניט געוואלט אים אויפנעמען, ווייל ער איז ניט געווען קיין פראקטישע באוועגונג, האט ניט געגעבען קיין תשובה אויף די נויטען פון טאג. און די סאציאליסטישע פראסטאקעס זיינען נענאנגען מיט דעם שטראם פון דער אומבאוואוסטזיניגער פראקטיש-באשרייבקטער מאסע. זיי האבען געשטארקט די מאסע אין איר פוילקייט און גלייכגילטיגקייט צו דער צוקונפט,

ציניזם געגען ציוניזם

וועו אן אונגעווײנלעכע אידעע ווערט געבאָרען אין דער וועלט, ווערט זי פון דעם דורכשניטס־מענשען לכתחילה ערקלערט אלס א פאַנטאַזיע אָדער גאָר א משוגעת פון צוהיצטע קעפּ, הויבט זי אָן צו ווערען שטאַרקער און געפֿינט זי אנהייַנגער, הויבען אָן די דורכשניט־מענשען צו פירען געגען איר א קאמף, און דער קאמף ווערט אלץ ביטערער און פֿארשארפֿטער, וואָס מער די נייע אידעע טראָגט אין זיך אונרואיגקייט, קריטיקירט, צווינגט די דורכ־שניטס־מענשען צו אקטיוויטעט, צו דער איבערשעצונג פון זייערע איינגע־וואוינטע געדאנקען און מעשים. ווערט די אידעע שוין שטאַרק און לאָזט זי וואָרצלען אין לעבען, הויבען אָן אירע נעכטיגע פֿארשפֿאָטער זיך צופּאסען און מאכען מיט איר א היפּאָקריטישען שלום. זיי זיינען שוין מודה אין דעם מאַראַלישען ווערט פון דער נייער אידעע, זיי פארלייקענען זייער אמאָליגע מאוס'ע געגנערשאפֿט, זיי ווינשען גאָר דער נייער אידעע דעם גרעסטען ער־פאָלג, זיי גלויבען נאָר ניט אין איר אויספירבארקייט, ערקלערען נאָר דעם שׂ י י נ ע ם, ע ר ה א ב ע נ ע ם ח ל ו ם פאר לײדער ניט רעאליזיבאר אין דער וועלט. אויב אָבער די אידעע ווערט שוין אויספירבאר און די וועלט ווייזט זיך ארוים א סך וואונדערבארער, איידער די קלייניקע מענשלאָך מיט זייערע אריבע עגאָאיסטיש־נארישע השגות האָבען זיך דאָס פֿארגעשטעלט, ווערען די נעכטיגע געגנער און פֿראָקטישע עם הארצים צבוע'קעס און פאַר־שטעלטע ציניקער. וועמענס הארץ וועט זיך דאָס חלילה ניט פרעהען, וועו אזא גרויסע און שיינע אידעע האָט מנצח געווען? ווער איז דאָס חלילה געווען געגען אזא ערהאבענעם געדאנק? ווער איז דאָס געווען אזא טפוש, וואָס האָט ניט געקענט זעהן די אויספירבארקייט פון דעם אידעאל? אָבער גלייך שטעלען זיי אונטער היפּאָקריטיש און ציניש א הינטער פיסעל...

די אידעע האָט לײדער ניט מקיים געווען איר הבטחה. די פארווירק־ליכונג פון דער אידעע קערט גאָר ניט איבער די וועלט. מיר זיינען טאקע באגייסטערט, פול מיט פייער, אָבער דער עולם האָט נעבאך ניט קיין ענטו־זיאזם, קיין ברען. די קליין־מענשלאָך טוען אָן אויף זיך א פרומע כשר'ע מאסקע אוים שרעק פאר דעם פאסט, פאר דער מאיאָריטעט. אין הארצען אָבער וואַרטען זיי אויף דעם טייוועל, אולי ירחם, טאָמער וועט זיך א דרעה טאָן די ראָד פון דער געשיכטע צוריק, די גרויסע אידעע וועט בטל ווערען און די וועלט וועט זיך אומקערען צו איר רוה.

דאָס האָט פאסירט יעצט פאר אונזערע אויגען מיט דער ציוניסטישער

זייט איר נאָך אמאל אויפגעטרעטען אין אייער גאנצער פארביזנעווועטער נאקעטקייט. די רוסישע רעוואָלוציע איז א פאָליטישע, זי האָט אויפגעהאנגען המן'ען אויף דער תליה און האָט געבראכט אידען אלערליי פּראָווען אויף גאנץ ראָסייע. וואָס מיר זיינען זיינען מיר, אָבער פּראָווען ווילען מיר: ביי אידען, און בפרט ביי די אידען, מיט וועלכע איר טרויסט זיך אין אייער נויט, איז, פארשטעהט זיך, געוואָרען ששון ושמחה. אָבער די ציוניסטישע גאולה האָט געגעבען דערוויי? אידען ערשט א לאנד און א וועג, ערד און האָפענונג, און דאָס פאלק דארף ברויגען דורך זיין גייסט און זיין ווילען זיין ערלייזונג, דארף באשאפען זיין כבוד, זיין מענשליכקייט, זיין קולטור, זיין סאציאליזם. דאָ איז ניטא קיין אָרט פאר לאכענדער שמחה, פאר שמחה פון נקמה, פאר שמחה צוליב מסחר. דאָ שטעהט דאָס פאלק מיט איינגעהאלטענעם אטעם, זאמלט אויף זיין מאראלישען אוצר, זיין צושטרייטע אינווייניגע ענערגיע און גרייט זיך ניט צו א גרויסער הוליאנקע אויף דעם טאָלעראנט געוואָרענעם גוי'שען יאריד, נאָר צו א מסירת נפש פאר דעם איבערבוי פון דער אידישער געשיכטע, פון מענשליכען לעבען... פארשטעהט איר, פראָסטאקעם, דעם חילוק?

און אומזיסט פארענטפערט איר זיך, דאָס איר האָט שטענדיג פאר־אויסגעזאָגט די מעגליכקייט און פארווירקליכונג פון ציוניזם. אין דער ערנסטקייט פון דער שטונדע ווילט זיך פון אייך ניט לאכען. און נאָך ווייניגער ווילט זיך מיט אייך דיסקוטירען. אָבער אייער צבוע'טסטוואָ און אייער ציניזם טוט אונז ווי, טיף ווי. נעמט זיך ניט אָן פאר די אראבער צום טויזענטסטען מאל, וואָרום איר זאָגט א ליגען. ניט די אראבער ליבט איר, נאָר דעם ציוניזם און די אידישע ערלייזונג האסט איר. און שעמט זיך ווייניגסטענס אין דיזער הייליגער רעוואָלוציאָנערער צייט ווידער איבערצוחזר'ן די טענה, דאָס נאָך דער רוסישער רעוואָלוציע, ווען אידען וועלען האבען פון כל טוב אויף דעם גוי'שען טיש, לויגט זיך ניט פאר זיי צו פארען אין ארץ ישראל, זעלבסט וועלען, זעלבסט שאפען, זעלבסט זיך ערלייזען. דאָס איז א שפּל'דיגער ארגומענט, א נידערטרעכטיגער גדאנק, וועלכער ערניידריגט אייך יעצט מער איידער וען עס איז אין אייער ציקאוונער קאריערע. אויף אייך האָט עס הפּנים נעוואָגט געטהע:

„דו גלייבסט דעם גייסט,
וואָס דו באגרייפסט."

אין איר מאטעריאליסטישער באשרייבונקטקייט און עס האָט זיך אָנגעהויבען דער ביטערער, פינסטערער קאמף פון דעם סאציאליסטישען פּראָסטאק געגען דעם ציוניזם. עס האָבען אָנגעפאנגען די מיואס'ע שקרים און בלבולים אויפ'ן ציוניזם, וועלכע האָבען זיך אלץ פארמערט און פארשארפט, וואָס מער דעם ציוניזם. עס האָבען אָנגעפאנגען די מיאוס'ע שקרים און בלבולים אָנגעהויבען ווערען די אידעאָלאָגיע פון דער קולטורעל־העכער שטעהענדער פּראָלעטאריישער מינאָריטעט.

נאָר אָט האָט די וועלט־מלחמה געבאָרען נאָך א וואונדער, און דער ציוניזם איז פארווירקליכט געוואָרען. ענגלאנד און מיט איר אלע עליים פארזיכערען פאר דעם אידישען פאלק מער איידער אן עפענטליך־רעכטליכע היים, נאָר אן אינטערנאציאָנאל־געשיצטע היים אין ארץ ישראל. עס האָלט ביי רעאליזירט ווערען א אידישע רעפובליק. דער סאציאליסטישער פּראָסטאק איז געקומען אין א פארלעגענהייט. וואָלט ער געווען ערליך, רעוואָלוציאָנער, טריי צו דעם פּראָלעטאריאט און צו זיין פאלק, פייאיג אויפצונעמען א גרויסע אידעע, וואָלט ער מיט יראת הכבוד איינגעבויגען דעם קאָפּ פאר דעם היסטאָרישען וואונדער, און דאָס וואָלט מכפר געווען אויף אלע זיינע טעות'ן פון פריער. אָבער ער איז א קליין־מענשעלע, א קלייניקער פאָליטישען, און וויל, אז די וועלט־געשיכטע זאל זיך באוועגען אין דער ריכטונג פון זיין ביזנעס. און אָט שווינדעלט ער, דרעהט זיך, איז ניט אויפריכטיג, ווערט א ציניקער, גראָטולירט כלומרשט דעם ציוניזם און פרעהט זיך מיט אים און גיט אים פון הינטען א גיפטיגען ביס.

וואו איז די באגייסטערונג, דער ענטוזיאזם פון פאלק, די משיח־שטימונג? — אזוי מוסר'ט ער און פרעהט זיך דער בונדיסטישער עס־הארץ. אָט, זעהט איר, ווען די רוסישע רעוואָלוציע האָט אויסגעבראָכען, האָבען די אידען געטאנצט אביסעל פון שמחה. און דער עס־הארץ פארשטעהט אפילו ניט, ווי צינוש זיין פרעהליכע טענה איז. א פריער האָט איר דעם אמת געטריבען פון טיר, דערנאָך קלאָגט איר כלומרשט וואָס דער שקר הוליעט אויפ'ן נאָס. וואָס פרעהען זיך ניט די אידען מיט משיח'ן? אפשר דארף זיך נאָך די פאלקס־נשמה אביסעל אויסלייטערען, אויסריניגען פון יענער גייסטינגער פארגרעבטקייט, מיט וועלכער איר האָט זי זייט יאָרען געזוכט צו פאראייניגען. „היולד גוי פּעם אחת?" קען דען א פאלק איבער א נאכט ווייך מאכען זיין הארץ, וועלכע איר האָט אין פארלויף פון א דור געזוכט צו מאכען טעמפּ און פּוסט?

אך, אייער שמחה מיט דער רוסישער רעוואָלוציע און אייער גלייכגילטיגקייט מיט דער אידישער גאולה, מיט וואָס איר טרייסט זיך! איר באנרייפט ניט, אז מיט דיזער טענה האָט איר זיך אזוי מיאוס ארויסגעגעבען,

שטאט איבערגענומען א גאנצע אנצאל עקאנאמישע און קולטורעלע פונקציעס. אין יענע לענדער, און טיילווייז אויך אין צענטראליסטישען פראנקרייך, איז דער שטאט דער באזיצער פון די אייזענבאנען, טעלעגראפען, טעלעפאָנען, פון דער אנדעלם פלאָטע. עקספלואטירט ער אויך טיילווייז די נאטור רייכ־טימער, און האָט, ווי אין רוסלאנד צום ביישפיל, געוומען אין זיינע הענט דעם מאָנאָפאל פון בראנטווין־פארקויף. אויך אוניווערזיטעטען, שולען, קולטור־אנשטאלטען, קירכען זיינען אין באזיץ און אין דער פארוואלטונג פון שטאט. אין די אנגלאָ־זאקסישע לענדער פארקערט, אין ענגלאנד און אמעריקא, זיינען די פונקציעס פון דעם שטאט זעהר קליין און באשרייבנקט. דער שטאט גיט אין דיזע לענדער די וויטסטע פרייהייטען פאר די בירגער, און ער ענטהאלט זיך, ווי וויט מעגליך, פון ווירטשאפטליכער און קולטורעלער טעטיגקייט. אייזענבאנען, טעלעפאָן, טעלעגראף, אפילו אוניווערזיטעטען זיינען ניט דער באזיץ פון שטאט, נאר פון פריוואט קאפיטאליס־טען, פון טראָכטס, קאָמערציעלע און פינאנטראפישע געזעלשאפטען. דער שטאט איז נאר דער פאָליצייאישער צושויער אין דעם קאמף פון די פאר־שידענע אינטערעסען און קלאסען פון דער געזעלשאפט, און ער ווערט גע־ווייניליך מיסברויכט און אויסגענוצט פון דעם הערשענדען קלאס געגען דאָס אונטערדריקטע פאָלק.

זעהר באשרייבנקט איז אויך די פונקציע און די טעטיגקייט פון דער מוניציפאליטעט אין דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט. זי באגרענצט זיך אויף דעם באזיץ און דער עקספלואטאציע פון נאָר אייניגע ווירטשאפט־צוויגען, אין וועלכע די שטאט האָט געוומען די איניציאטיווע, ווי למשל די עקספלואטאציע פון דער וואסערלייטונג, דער גאז־באלייכטונג, דער עלעקטרי־ציטעט, די שטראסען־באנען, די אויסהאלטונג פון שולען און בילדונגס־אנשטאלטען א. ז. ו. אבער אויך דאָ איז פאראן א גרויסער אונטערשיד צווישען די פארשידענע לענדער. אין ענגלאנד און אמעריקא, צום ביישפיל, האָט די מוניציפאליטעט פון דער שטאט א סך א קלענערען טעטיגקייטס־קרייז און א קלענערן באזיץ, איידער אויף דעם קאָנטינענט אין איראָפּא. אומעטום באשטעהט אבער יעצט די טענדענץ דעם באזיץ און דעם טעטיג־קייטס־קרייז פון דער מוניציפאליטעט צו פארגרעסערן.

די ארגאניזאציע פון די פראָדוצירער, די ארבייטער־יוניאָנס, זיינען אין אלע לענדער נאָך אלץ עדשט אין דעם אנהויב פון זייער ענטוויקלונג. זיי האבען אין די קולטור־לענדער נאָך ניט אריינגענומען דעם קלענסטען טייל פון די ארבייטער. די לאנדווירטשאפטליכע ארבייטער און די דינסטבאָטען זיינען נאָך בכלל נאָר ווייניג אָרגאניזירט. אין די פאראייניגטע שטאטען זיינען אין יאָר 1910 געווען 38 מיליאָן מענשען באשעפטיגט אלס לוין־אר־

קאאפעראציע

1.

די יסודות פון דער סאציאל־קאאפעראטיווער ווירטשאפט אין ארץ ישראל.

די סאציאל־קאאפעראטיווע ווירטשאפט אין ארץ ישראל דארף אויפגע־בויט ווערן דורך דער וויטערדיגער ענטוויקלונג און אויסבילדונג פון די פיר ארגאניזאציעס, צו וועלכע יעדער בירגער פון א געזעלשאפט געהערט לויט זיינע פיר סאציאלע פונקציעס. יעדער בירגער פון א לאנד געהערט ערש־טענס אלס א בירגער צו דער גאנצער נאציע, צו דער מלוכה. ער געהערט צווייטענס אלס איינוואוינער פון א באשטימטען ארט צו דער לאקאלער אויס־הייט פון די בירגער, צו דער שטאט, דעם באזירק, דעם דארף. אלס ווירט־שאפטליכער פראדוצירער געהערט ער דריטענס צו דער ארגאניזאציע פון די פראדוצירער פון זיין פאך, צו דער ארגאניזאציע פון אקערבויער, שניידער, דאקטוירים, מיינערס, א. ז. וו. אלס פארבריכער פון סחורות, אלס מענש, וועלכער זוכט די באפריידיגונג פון זיינע פארשידענסטע מאטעריעלע און גייס־טיגע באדערפניסען, געהערט ער, פערטענס, צו די מענשען מיט ענליכע באד־ערפנישען און פארלאנגען, צו דער ארגאניזאציע פון די קאנסומענטען. די נאציע, די מוניציפאליטעט, די ארגאניזאציע פון פראדוצירער און די ארגא־ניזאציע פון די קאנסומענטען, דאס זיינען די פיר קערפארשאפטען צו וועל־כער יעדער בירגער פון א שטאט געהערט אין ווירקליכקייט.

אין דער היינטיגער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט זיינען דיזע ארגאני־זאציעס נאר טיילוויייז אויסגעבילדעט, און זייערע פונקציעס זיינען זעהר באד־שרייבט. דער שטאט נעמט אויף זיך נאך זעהר ווייניג ווירשאפטליכע און קולטורעלע פונקציעס, זיין גאנצע טעטיגקייט אין דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט באשטעהט אין דער רעגולירונג פון די באציאונגען צווישען די בירגער. אין דער קלאסען־געזעלשאפט ווערט די ארגאניזאציע פון שטאט אויסגענוצט, כדי צו באשיצען די אינטערעסען פון דעם עקאנאמיש הערשענ־דען קלאס און צו אונטערדריקען דעם עקאנאמיש און קולטורעל מאכטלאזען קלאס. אין די פארשידענע מאדערנע שטאטען איז דער טעטיגקייטס־קרייז פון דעם שטאט א פארשידענער. אין מאנארכישע לענדער, ווי דייטשלאנד, עסטרייך, אין דעם פריערדיגען צארישען רוסלאנד בארוכט דער שטאט די בירגער פון זייערע פרייהייטען צוליב די אינטערעסען פון דער מאנארכיע און אריסטאקראטיע. דערפאר האט אבער אין מאנארכישע לענדער דער

נפשות פון זיין פאמיליע. אויף אזא אופן נעמט מען אן, אז אין ענגלאנד זיינען 26 פראצענט פון דער באפעלקערונג ארגאניזירט אין קאאפעראטיוועז. אין דייטשלאנד מיט 2,375,000 מיטגלידער פון די קאאפעראטיוועז זיינען 12 פראצענט, אין רוסלאנד מיט 1,500,000 מיטגלידער, דריי און א האלב פראצענט, אין פראנקרייך 9 פראצענט, אין דער שווייץ 29 פראצענט, אין דענעמארק 35 פראצענט, אין בעלגיען 10 פראצענט, אין פינלאנד 12 פראצענט פון דער באפעלקערונג אין די קאאפעראטיוועז.

די צאל פון די אנגעהעריגע צו די קאאפעראטיווע געזעלשאפטען איז, ווי צו זאגן, נאך א גאנץ קליינע. אין אמעריקע האט זיך די קאאפעראטיווע באוועגונג אפילו נאך ניט אנגעהויבען.

דער סכום אבער, פאר וועלכען דיזע קאאפעראטיווע געזעלשאפטען פארקויפען א יאר צו זייערע מיטגלידער, איז לפי ערך צו דעם גאנצען סכום פון די יערליכע געשעפטען אין יערען לאנד, א גאנץ אומבאדייטענדער. אין ענגלאנד האבען די קאאפעראטיוועז אין יאר 1914 פארקויפט פאר 2200 מיליאן פראנק, אין דייטשלאנד פאר 700 מיליאן פראנק, אין רוסלאנד פאר 800 מיליאן, אין פראנקרייך פאר 321 מיליאן, אין דער שווייץ פאר 131 מיליאן, אין דענמארק פאר 150 מיליאן, אין בעלגיען פאר 48 מיליאן פראנק. אין די מלחמה־יארען נאך 1914 האט זיך אין אלע לענדער שטארק פארגרעסערט די צאל פון די מיטגלידער פון די קאאפעראטיוועז אוז דער יערליכער סכום פאר וועלכען זיי מאכען האנדעל. די סומען, פאר וועלכע די קאאפעראטיוועז טוען געשעפט, זיינען אומבאדייטענדע אין פארגלייך מיט דעם סכום פון די קאפיטאליסטישע אוז אינדיווידועלע געשעפטען. אויף איין אייגוואוינער פון אייראפא קומען אין גאנצען אויס 10 פראנק א יאר, פאר וועלכע ער טוט אין דורכשניט געשעפט אין די קאאפעראטיווע אונטערנעמונגען.

אין דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט זיינען די פראדוקציע אוז דער פארברויך אין די הענט פון דעם קאפיטאליסטישען פריוואטבאזיצער. ער פראדוצירט די סחורות, פארטיילט די פראדוקטען אוז ענטשיידעט דורך דעם קאנטראל איבער פראדוקציע אוז פארטיילונג וועגען דעם כאראקטער פון דער גאנצער פראדוקציע אוז דערמיט אויך אינדירעקט וועגען די באדערפנישען, וועגען דער גאנצער קולטור פון דער געזעלשאפט. ווירטשאפט אוז קולטור איז ניט דער צוועק פון דער געזעלשאפט, נאר א מיטל אין די הענט פון דעם קאפיטאליסטישען קלאס פאר דער אייגענער מאכט אוז דער דעגראדירונג פון פאלק. אבער ניט נאר די אונטערדריקטע קלאסען ליידען פון דער קאפיטאליסטישער ווירטשאפטס־פארם אלס לוין־ארבייטער אוז פארברויכער אהן יעדע דעה אין דער ווירטשאפט, נאר דורך דעם קאפיטאליזם איז די ווירטשאפט זעלבסט אן אונגעניגענדע, אונפייאיג צו באפרידיגען די נויטיגסטע

בייטער אין לאנדווירטשאפט, אינדוסטריע, האנדעל, טראנספארט, פערזענ־ליכען דינסט, א. ז. וו. דערפון זיינען געווען ארגאניזירט אין די טרייד יוניאָנס נאָר 2,116,317, אָדער 5 און א האלב פראצענט. אין דייטשלאנד זיינען אין יאָר 1894 סך הכל געווען איין פערטעל מיליאָן געווערקשאפטליך ארגאניזירטע ארבייטער. אין דעם ערשטען האלב יאָר 1914 זיינען שוין נעווען צוויי און א האלב מיליאָן ארגאניזירטע ארבייטער. דאָס איז אָבער נאָך אלץ א גאנץ אומבאדייטענדער טייל פון דער גאנצער צאל מענשען, וועלכע זיינען באשעפטיגט ביי אנדערע. די בויערן, וועלכע זיינען אויך צום גרעסטען טייל ארבייטער, אָבוואל זעלבסטשטענדיגע, זיינען אלס פראדוצירער נאָרניט ארגאניזירט, מיט אויסנאם פון די קאָאָפעראטיוון, וועלכע הויבען זיך ערשט אָן צו ענטוויקלען אין דאָרף. אָבער אויך די ארגאניזאציעס פון די ארבייטער און פראדוצירער האָבען גאנץ באשריינקטע פונקציעס. זיי שטעהען אויף דעם באָדען פון דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט און ווילען נאָר אין די ראמען פון דער באשטעהענדער געזעלשאפט באשיצען די אינטע־רעסען פון דער ארבייט. זיי זוכען ניט קיין קאָנטראָל איבער דער פראָדוק־ציע, זיי באטראכטען זיך ניט אלס טיילהאָבער אין דעם פראָדוקציע־פראָצעס, ווייסען געווייניליך ניט אפילו די לאָגע פון דער פראָדוקציע, פון דעם מעא־ניזם פון דער ווירטשאפט. זיי ווילען נאָר דורך סטרייקס אָדער אָבמאכונגען אויפהויבען די לאָגע פון ארבייטער־קלאס. וועו זיי קאָנטראָלירען די פאבריק, טוען זיי עס נאָר בנוגע צו די ארבייטס באדינגונגען, צו דער פארטיילונג פון דער ארבייט צווישען זייערע מיטגלידער, ניט אָבער בנוגע צו דער פראָ־דוקציע גופא.

די אָרגאניזאציע פון די קאָנסומענטען האָט אין אלע לענדער, מיט אויס־נאמע פון ענגלאָנד, ערשט אין די לעצטע יאָרען גענומען א באדייטענדע ענטוויקלונג. זי שטעהט ערשט אין אָנהויב פון איר סאָציאלען וואוקס. די שוין באשטעהענדע קאָנסום־ארגאניזאציעס רעגלירען נאָר א גאנץ קליינעם טייל פון דעם מענשליכען געברויך, הויפטזעכליך דעם קאָנסום פון לעבענס־מיטלען.

די שטארקסטע ענטוויקלונג האָט ארויסגעוויזען די אָרגאניזאציע פון די קאָנסומענטען אין ענגלאָנד, דאָס עלטסטע לאנד פון דער קאָנסום־באוועגונג, דאָס פאטערלאנד פון ראָבערט אָווען. אין ענגלאנד זיינען אין יאָר 1914 נעווען 3,054,000 מיטגלידער אין קאָאָפעראטיוע געזעלשאפטען פון די קאָנסומענטען.

די פאקטישע צאל פון די קאָאָפעראטיוויסטען איז אָבער פיר מאל גרע־סער, איידער די צאל פון די מיטגלידער אין די קאָאָפעראטיוון, וואָרום צו יעדען מיטגליד פון קאָאָפעראטיוו קען מען צורעכענען אין דורכשניט נאָך דריי

און דעם דאָרף־באציִרק דארפען זיך געפינען דער רייכטום און די אינסטי־
טוטען, וועלכע מוזען געהערען צו דיזע קלענערע קאָלעקטיוועז. דער שטאָט
דאָרף געהערן די הייזער, די שטאָטישע באַנען, די וואסערלייטונג, די שטאָ־
טישע טעלעפאָנען, די שטאָטישע טעאטערען, די שולען, די קראנקען־הייזער,
די באַנקען, די טראנספאָרט־קאָנטאָרען א. ז. וו. דעם דאָרף־באציִרק דאָרף
געהערען די וויכטיקסטע אונטערנעמונגען, טראנספאָרט־מיטלען, אינ־
סטיטוטען וועלכע זיינען נויטיג פאר די פארשידענארטיגע באדערפנישען פון
באציִרק. דער גרויסער קאָלעקטיוו פון דער נאציע און די קליינע קאָלעקטי־
וועז פון שטאָט און דאָרף־באציִרק זיינען אין באזיץ פון פארשידענארטיגען
רייכטום, פון פראָדוקציאָנס־מיטלען און אינסטיטוטען, וועלכע וועלען פון
דעם גאנצען פאָלק אָדער דער געמיינדע דעמאָקראטיש פארוואלטעט. אויף
אזא אופן וועלען אונמעגליך, או דער רייכער קאפיטאל־באזיצער זאָל אויס־
נוצען די נויטען פון די ניט־אָרגאניזירטע בירגער צוליב זיין פריוואטען
פראָפיט.

אָלע בירגער וועלען אָרגאניזירט אין צווויי פאָרמען פון אָרגאניזאציעס:
אין דער אָרגאניזאציע פון פראָדוצירער און דער קאָאָפעראטיווער אָרגאני־
זאציע פון די קאָנסומענטען.

די לאנד־ארבייטער זיינען אָרגאניזירט אין לאנדווירטשאפטליכע פּראָ־
דוקטיוו־געזעלשאפטען. די אינדוסטריעלע ארבייטער, ווי אויך די אינטע־
לעקטועלע ארבייטער זיינען אָרגאניזירט אין אינדוסטריעלע פּראָדוצירער־
געזעלשאפטען. אָלע אייגנוואוינער זיינען וויייטער אָרגאניזירט אין לאָקאָלע
אָרגאניזאציעס פון קאָנסומענטען, וועלכע נעמען אויף זיך די באפרידיגונג
פון די מאטעריעלע און גייסטיגע באדערפנישען פון לעבען.

די לאנדווירטשאפטליכע פּראָדוקטיוו־געזעלשאפט איז א ווירטשאפטליכע
איינהייט, אקוראט ווי דער שטאָט און די שטאָטישע מוניציפאליטעט. זי
נעמט לאנד פון דעם נאציאָנאלען לאנד־פאָנד אין פאכט און באארבייט דאָס
לאנד צוליב די פארשידענסטע קולטורען—קאָאָפעראטיוו. מיט דער אגריקול־
טור קאָן די לאנדווירטשאפטליכע פּראָדוקטיוו־געזעלשאפט פארבינדען אויך
לאנדווירטשאפטליכע אינדוסטריען אזוי ווי פארשידענע אינדוסטריען בכלל.
דאָס דאָרף פארוואנדעלט זיך אין א שטאָט־דאָרף, מיט א וואָס מער גרעסע־
רער באפעלקערונג און פארשידענע אונטערנעמונגען. דיזער לאנדווירט־
שאפטליכער קאָאָפעראטיוו וועלען געפירט ווי יעדער קאָאָפעראטיוו, פּראָ־
דוקציאָנס־קאָאָפעראטיוו אָדער קאָנסומענטען־קאָאָפעראטיוו, אין דער היי־
טיגער געזעלשאפט. דאָס הייסט, די אָרגאניזאציע איז א ריין דעמאָקרא־
טישע, און די ארבייט וועלען באצאָלט נאָך דער צייט. נאָר איז עס דער
פרינציפ פון דעם סאציאלען קאָאָפעראטיוו, צו באצאָלען אָלע ארבייטען,

באדערפנישען פון דער געזעלשאפט. גרויסע צווייגען פון דעם האנדוועּרק, פון דעם האנדעל און אפילו פון דער אינדוסטריע בלייבען אין קליינע אינדיווידועלע הענט און קאָנען ניט אויסנוצען די פאָלקאָמענהייטען פון דער טעכניק און די איינשפּארונגען פון דער גרויסער אָרגאניזאציע פאר דער פּראָדוקציע. די לאָנדווירטשאפט, וועלכע איז הויפּטזעכליך אינדיווידועלע קליינפּראָדוקציע אין דער היינטיגער וווירטשאפט, בלייבט פאראָרעמט און אָבגעשטאנען און קאָן ניט באפרידיגען דעם שטייגענדען באדארף פון דער געזעלשאפט אין לעבענסמיטלען.

ווען אָבער דער שטאט, די מוניציפּאליטעט, דער געווערקשאפטליכער פאראיין און דער קאָאָפּעראטיוו זאָלען אריינגענעמען אלע בירגער, און זאָלען פארבריטען זייער טעטיגקייט אויף מענשליכע ארביטען און באדערפנישען, איז מעגליך די אויסשיידונג פון דעם קאפּיטאליזם און די באגרינדונג פון א סאציאל־קאָאָפּעראטיוור ווירטשאפט. פאר דיזער אויפגאבע שטעהט יעצט די קאָלאָניזאציע פון ארץ ישראל.

ביי דעם אויפבוי פון א סאציאליסטישער ווירטשאפט אין ארץ ישראל האנדעלט זיך עס ניט דארום, צו באשאפען א יש מאין אין סאציאלען זין, אויסצוקלערען אן אוטאָפּיע פון קאָפּ און זי וועלען פארווירקליכען אין רעאליטעט. מען דארף נאָר ווייטער אויסבויען קאָנסעקווענט די פיר אָרגאניזאציעס פון דער באשטעהענדער געזעלשאפט און אויסברייטען זייערע פונקציעס ביז צו דער אויסשיידונג פון פריוואט־קאפּיטאליסטישען אונטערנעמערטום.

אלעס וואָס איז באשאפען פון דער נאטור, און אלע פאבריקאציעס און אינסטיטוטען, וועלכע דינען די באדערפנישען פון דער גאנצער נאציאָן, דאָרפען זיין אייגענטום פון שטאט, נאציאָנאלער באזיץ. דאָס לאנד, די מינען, די וועלדער, די וואסערפאלען, די אוילקוואלען, די האפענס, די היסטאָרישע פלעצער, זיינען אייביגער באזיץ פון דער נאציע. די אייזענבאנען, די פאָסט; דער טעלעגראף, דער טעלעפאָן, די שיפען, די גרויסע פאבריקען, די נאציאָנאלע בילדונגס־אנשטאלטען און אינסטיטוטען, די אוניווערזיטעטען, מוזעען, נאציאָנאלע ביבליאָטעקען, נאציאָנאלע טעאטערען, וויסענשאפטליכע אינסטיטוטען, פארזיכערונגס אינסטיטוטען א. ז. וו. מוזען געהערען און פארוואלטעט ווערען פון דער נאציע. די נאציע איז די גרעסטע אָרגאניזאציע פון אלע בירגער און איז אין באזיץ פון דעם רייכטום און די אינסטיטוטען, אויף וועלכע אלע בירגער האָבען דאָס גלייכע רעכט.

אין דעם באזיץ און פארוואלטונג פון דער שטאָטישער מוניציפּאליטעט

שפּרעכענד העכערען ארבייטס־לוין, וועלכער וועט אויסגלייכען זייער לאָגע מיט דער לאָגע פון די לאַנדווירטשאפטליכע קאָאָפּעראטיוויסטען. דער פּרייז פאר זייער ארבייט, ווי פאר דער ארבייט בכלל, וועט באשטימט ווערען פון דעם אלגעמיינעם סאָציאל־ווירטשאפטליכען צושטאַנד פון לאַנד, פון דער צוגיינגליכקייט פון די לעבענסמיטלען און סחורות פאר דעם גאנצען פּאָלק פון דעם פּריוו אויף ארבייט אוו פּראָדוקטען אין דער באנאכבארטער קולטור־וועלט. דער אידעאלער פּרינציפּ פון דער ארבייט איז, דאָס אלע ארבייטען, ניט קוקענדיג אויף זייער פארשידענער קוואליטעט, דארפען באצאָלט ווערען גלייך, אז די ארבייט־באדינגונגען, די ארבייט־צייט און ארבייטס־באקוועמלעכקייטען, מוזען אומעטום זיין די גלייכע, אז אונאנגענעמע ארבייט מוז ענטשעדיגט ווערען דורך העכערען לוין אדער קורצערע ארבייטס־צייט.

לעבען דער קאָאָפּעראציע פון די פּראָדוצירער וועט זיין די קאָאָפּעראציע פון די קאָנסומענטן. די בירגער פון יעדער שטאָט, יעדען באזירק, יעדען דאָרף זיינען אָרגאניזירט אין לאָקאלע קאָאָפּעראטיוון פון קאָנסומענטן. דיזע קאָנסומענטן־קאָאָפּעראטיוון עפענען קראָמען, רעסטאָראנען, בעקע־רייען, שלאָכט־הייזער, פארווילונגס־פלעצער, טעאטערס א. ז. ו. צוליב דער באפרידיגונג פון די פארשידענארטיגע באדערפנישען פון די איינוואוינער. דער שטאָט און די שטאָט העלפען דיזע קאָאָפּעראטיוון מיט קאפיטאל. די אָרגאניזאציע פון די קאָנסומענטן איז די צוויטע אָרגאניזאציע פון די בירגער, וועלכע זיינען שוין איינמאל אָרגאניזירט אין דער אָרגאניזאציע פון פּראָדוצירער. די קאָאָפּעראטיוון וועלען קודם כל אויסשיידען פון דער ווירטשאפט דעם האנדעלס פּראָפיט. זיי וועלען וויטער פארהיטען, אז עס זאלען אויסוואקסען אונענדליכע פּריוואטע געשעפטען און קראָמען און זאלען דורך זייער געגענזייטיגער קאָנקורענץ, דורך טיילוויז זייער פארזיטישער עקזיסטענץ, דורך זייערע נוצלאָזע אויסגאבען אויף איבריגע מענשען, רעגט, אדוואָרטייזמענטס, פארהימען די אלגעמיינע ווירטשאפט. די אָרגאניזאָ־ציעס פון די קאָנסומענטן וועלען קויפען די סחורות ביי די לאַנדווירטשאפט־ליכע פּראָדוקטיוו־גענאָסענשאפטן, ביי די נאציאָנאלע פאבריקען, וועלען רע־גולירען דעם באדארף, וועלען בריינגען צום אויסדרוק דעם פארלאנג און געשמאק פון די געברויכער, וועלען אָרגאניזירען די באפרידיגונג פון ניי אויפגעוואקסענע באדערפנישען. די באפרידיגונג פון קולטורלע און עסטע־טישע באדערפנישען, וועלכע פאלען ניט אריין אין דעם אויסגאבען־קרייז פון דעם שטאָט אדער דער מוניציפאליטעט, קען אויך ווערען די טעטיגקייט פון די קאָאָפּעראטיוון. די נאציע, די שטאָט, דער דאָרף־באזירק וועלען שטענדיג קענען פארהיטען, דאָס איינצלנע לאַנדווירטשאפטליכע און אינדו־

אונאבהיינגיג פון זייער קוואליטעט, לויט א גלייכען מאשטאב. דער וואק־סענדער רייכטום, וועלכען די פראדוקטיוו־נעוועלשאפט האט ערווארבען אין משך פון דער צייט, ווי צום ביישפיל די פלאנטאציעס, די פארבעסערונג פון דעם באדען, דער פיה־באשטאנד, די געביידען, פאבריקען, געזעלשאפט־ליכע הייזער א. ז. וו., נעהערט דער געזעלשאפט. יעדער מיטגליד פון דעם קאאפעראטיוון שטאט־דארף האט אויף אוא אופן א טייל אין דעם קאאפע־ראטיוו, וועלכע ער קאן פארקויפען דעם קאאפעראטיוו גופא אדער אן־דערען, מיט דער צושטימונג פון דער געזעלשאפט און לויט א פריערדיגען אפמאך, וועו ער ציט זיך צוריק פון קאאפעראטיוו. אויך קען דער איינ־צעלנער אויף דעם קליינעם שטח לאנד, וועלכען ער נעמט פאר זיין פריוואטען נעברויך, בויען א הויז און אנפירען אן אינדיווידועלע ווירטשאפט נאך זיין אייגענעם געשמאק און זיין פאנטאזיע. דער קאנסום און די לעבענספארם זיינען אבסאלוט אינדיווידועל און דאס מאכט מעגליך פאר דעם איינצעלנעם צו מאכען אבשאפארונגען און צו האבען פריוואט־רייכטום, וועלכען ער קאן פארווענדען אויף פריוואטע געביידען, פלאנצונגען, ווירטשאפטען. אפילו אונטערנעמונגען האט דער איינצעלנער דאס רעכט צו מאכען, נאר די פראגע איז, אויב אין דער סאציאל־קאאפעראטיוער ווירטשאפט וועט די פריוואט־אונטערנעמונג זיך אירגענדוואו לוינען. דאס איז, פארשטעהט זיך, ריכטיג ניט נאר בנוגע צו דער לאנדווירטשאפטליכער פראדוקטיוו־נעזעלשאפט, נאר אויך בנוגע צו דער שטאט.

אויף אן אנדער פרינציפ וועלען מוזען זיין אויפגעבויט די ארבייטער־ארגאניזאציעס, וועלכע וועלען זיין אנגעשטעלט אין די נאציאנאלע אונטער־נעמונגען. די מינען, אייזענבאנען, שיפען, גרויסע פאבריקען, די פאסט, די גרויסע טראנספארט ארגאניזאציעס, געווייסע לאנדווירטשאפטליכע אונטער־נעמונגען, די נאציאנאלע קולטור־אנשטאלטען, דער שטאטס־מעכאניזם זעלבסט וועלען באשעפטיגען א גרויסע צאל ארבייטער פון די פארשידענסטע קאטעגאריען און פון פארשידענער קוואליטעט. אויך די שטאט און דער דארף־באציריק וועלען באדארפען די פארשידענסטע ארבייטער פאר זייערע ווירטשאפטליכע און קולטורעלע אונטערנעמונגען און אנשטאלטען. אין דיזע אלע אונטערנעמונגען וועלען ארבייטען די פראדוצירער־ארגאניזאציעס, די ארבייטער קבוצות, וועלכע וועלען זיין ארגאניזירט צווישען זיך אויף א דע־מאקראטישען אופן, אבער וועלכע וועלען זיין פאראנטווארטליך אין זייער ארבייט פאר די נאציאנאלע אדער שטאטישע אונטערנעמונגען. דיזע קבוצות קענען, פארשטעהט זיך, ניט האבען קיין אייגענטומס־רעכט אויף די אונטער־נעמונגען, אין וועלכע זיי ארבייטען, אזוי ווי די לאנדווירטשאפטליכע פראָ־דוקטיוו־געזעלשאפטען. דערפאר וועלען זיי זיין בארעכטיגט צו אן ענט־

קאָאָפּעראַטיוון אין דער קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל

דער שווערפונקט פון דער סאָציאל־קאָאָפּעראַטיוווער קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל ליגט יעצט אין דער אָרגאַניזירונג פון פאָלק צוליב דער קאָלאָ־ניזאַציע. די גרונדונג פון די נויטיגע פינאַנץ־אינסטיטוטען צוליב דער קאָלאָ־ניזאַציע איז נאָר א מיטל פאר דעם צוועק, וועלכער ליגט אין דער אָרגא־ניזירונג פון פאָלק.

די קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל איז ביז יעצט געווען א כאָטישע און אינדיווידואָליסטישע, אָבער עס האָבען אין איר אויפגעבליצט ניט איינמאָל פרובירונגען פון קאָאָפּעראַטיווער אָרגאַניזאַציאָן. אפילו הערצל רעדט נאָך אין זיין „יודענשטאַט" וועגען א באַנק פון אידען, „בענק אוו דזשום", וועלכע זאָל אריבערפירען אלע אידען אין ארץ ישראל און זאָל זיי איינאָרדנען אין די זעלביגע סאָציאלע באשעפטיגונגען, אין וועלכע זיי געפינען זיך אין גלות. אין לויף פון די אייניגע יאָר ציוניסטישער טעטיגקייט, וועלכע הערצל האָט ענטוויקעלט, האָט ער אָבער שוין איינגעזעהן, אז דער פלאן אריבערצופירען אלע אידען אין ארץ ישראל און אריינשטעלען זיי אין די אלטע סאָציאלע באַ־שעפטיגונגען, האָט ניט קיין מאַראַלישען און קיין געזעלשאפטליך־פראַגרע־סיוון ווערט, און איז דערפאר ניט דורכפירבאר. ער האָט אין זיין שפעטערע דיגען בוך: „אלטנייאַנד" שוין געפרואווט אָנדיוטען די סאציאל־קאָאָפּעראַ־טיוע יסודות, אויף וועלכע צו פארווירקליכען די מאסען־קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל.

אין דער געשיכטע פון קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל און אין דעם ציוניזם זיינען אָבער שוין געמאכט געוואָרען ניט איינמאָל פארשידענארטיגע פאר־זוכען. אָבער אלע דיזע קאָאָפּעראַטיווע פארזוכען, מיט אויסנאמע פון בי"לו און די קאָאָפּעראַטיוון פון דער לעצטער צייט האָבען ניט ענטהאלטען אין זיך קיין נייעם סאָציאלען אינהאלט, נאָר זיינען ענטשטאַנען פון דער ריין עמפירישער פארשטענדניש, אז בשותפות קאָן מען זיך לייכטער אויפ'ן לאַנד באַועצען, איידער וועו יעדער אייגצעלנער זאָל דאַרפען אינדיווידועל דורכ־פירען אלע שווערע ארבייטען פון קויפען א נחלה אין ארץ ישראל און זיך באַועצען.

די ערשטע ביל"ו חברה, יענע באַרימטע גרופע רוסישע סטודענטען,

סטריעלע קאָאָפעראטיוועז זאָלען ניט שטייגען די פרייזען, אויסנוצענדיג אמאָל די לאגע פון מארק, אוז מיסברויכען מאָנאָפּאָליסטיש די קאָנסומענטען.

די קערענדלאך פון דער סאָציאל־קאָאָפעראטיווער ווירטשאפט זיינען שוין פּאראן אין ארץ ישראל אין דער נאציאָנאל־באנק, דעם נאציאָנאל־פאָנד. די לאנדווירטשאפטליכע פּראָדוקטיוו־גענוסשאפטען מרחביה אוז דגניה, אין די קבוצות, די קאָאָפעראטיוועז. דיזע אָרגאניזאציעס דארפען נאָר אויסגענוצט ווערען ביז צו זייער לעצטער סאָציאליסטישער קאָנסעקווענץ.

פּאַקט, אז ראָטשילד האָט געצאָלט פּאר די ווייטרויבן ניט א קאָמערציעלן פּרייז נאָר א פּילאַנטראָפּישן. דער קריזיס אין דעם וויין־געשעפט אין דער וועלט אין אייניגע יאָר שפּעטער האָט אזוי געמאכט די וויין־קולטור אין פּאלעסטינא ניט־פּראָפּיטאבל, אז מען האָט אין די קאָלאָניען ארויסגערופן די וויין פּלאַנצונגען און אָנגעהויבן צו פּארפּירן אויף דעם באָדן אנדערע קולטורן. דער פּלאַן פון די „דורשי ציון" האָט ניט געהאט אין אויג א חוץ וויין פּלאַנטאַציעס קיין אנדערע קולטור און קיין אנדערע ווירטשאפט אָדער אינדוסטריע. ווי אונווויסנשאפטלעך און באשריינקט אין ערפּארונג יענער פּלאַן פון די „דורשי ציון" איז ניט געווען, איז דאָך דאָס געווען דער ערשטער פּרואוו צו אָרגאניזירן א מאסען־קאָלאָניזאַציע אויף א קאָאָפּעראַטיוון יסוד ביז צו דער צייט פון דער אינדיווידועלער פּאנאנדערטיילונג. א חוץ דיזע „דורשי ציון" האָבן זיך אָנגעהויבן צו אָרגאניזירן פּארשידענע אנדערע ענליכע געזעלשאפטן, ווי „אגודת אלף", און אנדערע, מיט דעמזעלביגען צוועק מענליך צו מאכן א מאסען־קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל.

דיזע געזעלשאפטן פּאר טויזענדער מיטגלידער, ווי אויך די קלענערע קאָלאָניזאַציאָנס־געזעלשאפטן מיט העכערע אינצאָלונגען, וועלכע זיינען געגרינדעט געוואָרען אין 1891, האָבן אָבער אלע געענדיגט זיך באַלד מיט א טיספּאָלג. די הויפּט־אורזאכע איז געווען, וואָס אבדול האמיד'ס רעגירונג האָט באלד נאָך דעם יאָר 1891 געמאכט שטארקע באשריינקונגען געגען אידישער אייניוואנדערונג און לאָנד־קויף אין ארץ ישראל. א חוץ דעם האָט ניט עקזיסטירט ביי אידען אפילו קיין התחלה פון וועלכער עם איז געווצליכער אָרגאַניזאַציע, וועלכע וואָלט געקאָנט אָנפירען די קאָלאָניזאַציע. עם איז ניט געווען קיין אידישע באַנק און קיין פינאנץ־אינסטיטוט, וועלכער וואָלט געקאָנט די געשעפטען דורכפירען און וואו דאָס געלט וואָלט געקאָנט דעפּאָזיטירט ווערען. אין רוסלאַנד און אין ארץ ישראל זיינען אלע קאָלאָניזאַציאָנס־געזעלשאפטן אין יענער צייט געווען געהיימע געזעלשאפטן, וועלכע האָבן זיך געשטיצט נאָר אויף דעם געגענזייטיגען פּארטרויען. דערצו האָט געפּעלט יעדע ערפּארונג אין קויפען לאַנד, אין אָרגאניזירן און קאָלאָניזירן. די באוועגונג האָט זיך באלד פּארוואַנדעלט אין א כאַאָטישער לויפּערי און קויפּעריי, וואו די גרעניצען צווישען די אינטערעסען פון דעם יחיד און דעם טובת הכלל זיינען שוין אָבגעווישט געוואָרען. עם איז געווען א גרויסער פּארזוך פון מאסען־איינוואנדערונג און קאָלאָניזאַציע, וועלכער איז בטל געוואָרען, ווייל די פּאליטישע באדינגונגען פון טערקיי האָבען ניט ערלויבט דאָמאָלט, און ווייל ביי אידען האָבען געפּעלט די עלעמענטאַרע פּאָרבאַרייטונגען פּאר אזא באוועגונג.

נאָך דער קאָלאָניזאַציאָנס־בהלה פון 1891 און 1892 האָט זיך די אי־

וועלכע זיינען געווען בכלל די ערשטע אידעאליסטישע פיאנערען אויף דעם אידישען לאנד, איז געווען א קאמוניסטישע ארגאניזאציע. די ביל"ו־חברים, וועלכע זיינען געקומען אין ארץ ישראל אין יאר 1882, האבען געוואלט ארבייטען און לעבען קאמוניסטיש אין א"י און אויף אזא אופן זיין א ביישפיל פאר דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פון ישוב און סאציאליזם זיך. אבער אזוי ווי זיי האבען ניט געהאט קיין אייגענע נחלה און ניט געפירט קיין אייגענע ארבייטס־ווירטשאפט, נאר געארבייט ווי טאג־לוינער ביי אנדערע, הויפטזעכליך אין דער אקערבוי־שולע מקוה ישראל, איז זייער גאנצער קאמוניזם נאר באשטאנען אין זייער שותפות'דיגען לעבען. זיי האבען געפירט א געמיינשאפטליכע קאסע, געהאט א געמיינשאפטליך הויז און געלעבט אלע אויף א גלייכען אופן, אונאבהיינגיג פון דער מענגליכקייט פון פארשידענע פארדינסטען און הכנסות פון די איינצעלנע. עס פארשטעהט זיך, אז דיזע חבר'שע קאמונע איז באלד בטל געווארען, נאר די איינצעלנע חברים האבען זיך געמוסען פאר אנדערע באשעפטיגונגען און שפעטער באקומען זעלבסט־שטענדיגע נחלות אין גדרה.

עפעס ענליכעם צו א קאאפעראציע איז געווען די וואַרשעווער חברה „מנוחה ונחלה", וועלכע האט זיך געגרינדעט אין יאר 1890 און האט אויפ־געבויט די קאלאניע רחובות. אבער דאס איז געווען אייגענטליך א קויף־געזעלשאפט פון פארמעגליכע מענשען, וועלכע האבען זיך ארגאניזירט אין א קאאפעראציע נאר צוליב דעם צוועק פון דעם באדען־קויף און צוליב דער שותפות'דיגער אדמיניסטראציע. נאכדעם ווי דער באדען איז געקויפט גע־ווארען, איז ער פאנאנדערגעטיילט געווארען צווישען די שותפים לויט דער קויף־סומע פון יעדעם איינצעלנעם.

א מער פאלקסטימליכען כאראקטער האט געטראגען די באקאנטע קא־אפעראציע „דורשי ציון", וועלכע איז געגרינדעט געווארען אין יאר 1891 אין מינסק, אבוואל אויך דיזע ארגאניזאציע האט ניט ענטהאלטען אין זיך קיין שום נייעם סאציאלען אינהאלט. דיזע גזעלשאפט האט געוואלט אר־גאניזירען א מאסען־קאלאניזאציע אין ארץ ישראל, אויף דעם יסוד פון קליינע יערליכע אבצאלונגען. דורך דער איינצאלונג פון 400 רובל, אויסגעצאלט אין לויף פון 10 יאר צו פערציג רובל א יאר, האט דיזע גזעלשאפט בארע־כענט, אז זי וועט קאנען יעדען מיטגליד געבען א געוגענדע נחלה מיט כרמים צו קאנען עקזיסטירען. דער גאנצער פלאן איז געווען אויפגעבויט אויף וויין־גערטנעריי, און דער באזיס פון די הכנסות זיינען געווען די פרייזען, וועלכע באראן ראטשילד האט אין יענער צייט געצאלט צו די קאלאניסטען. דער פלאן האט ניט געמוסען אין אכט ניט די שטייגערונג פון פרייזען אויף לאנד און ארבייט מיט דער ענטוויקלונג פון קאלאניזאציע, און אויך ניט דעם

דער נאציאָנאל פאָנד באזיצט יעצט א פארמעגן פון אן ערך 6 מיליאָן מארק, פון וועלכע 75 פּראָצענט זיינען אינוועסטעט אין ארץ ישראל, און 25 פּראָצענט זאָלען זיך לויט די סטאטוטען אלס וואקסענדער רעזערוו. דאָס געלט פון דעם נאציאָנאל פאָנד איז אינוועסטעט אין לאָנד, הייזער, פּלאַנצונגען, אקערבוי־ווירטשאפטען, הלואות. די זאָלונגען זיינען אין לויף פון די זיבעצען יאָר געווען, פארשטעהט זיך, ניט קיין גלייכע. אין די ערשטע יאָרען איז געזאמעלט געוואָרען גאנץ ווייניג; דאָס הויפּט־געלט איז אריינגעקומען פון 1909 ביז 1913, אין דער צייט פון דער שטאַרקער פּראָקטישער ארבייט אין ארץ ישראל. אין יאָר 1909 איז געזאמעלט געוואָרען א האלב מיליאָן פראנק. אין יאָר 1913 שוין א גאנצער מיליאָן פראנק. אין די מלחמה יאָרען איז די זאָלונג געפאלען, אָבער זי האלט זיך אויף איבער א האלבען מיליאָן פראנק א יאָר.

אויב דער נאציאָנאל־פאָנד זאָל ווערן דער יסוד פון דעם אויפבוי אין ארץ ישראל אויף סאָציאל־קאָאָפּעראַטיוויע יסודות, מוז זיין סאָציאלער פּרינציפּ פּראַקטיפט און פארשטארקט ווערען און די זאָלונגען מוזען פארהונדערטפאָכט אָדער גאָר פּראַקטיזענטפאָכט ווערען. דער נאציאָנאל פאָנד מוז אלעם ערוווערבען אין ארץ ישראל אלס פאָלקס־אייגענטום: לאָנד, געביידען, שטאָטישען גרונדבאזיץ, פאבריקען, הייזער. ער מוז אויך אריינגענעמען אין זיין באזיץ די אייזענבאנען, מינען, נאטור־רייכטימער, וואסערפאלען א. ז. וו. אפּעריידיג דערבי, נאטירליך, מיט א ברייטען קרעדיט.

די ערשטע באדינגונג פאר דעם נאציאָנאל־פאָנד איז די אונגעהייערע פּראָגרעסיווע פארגרעסערונג פון די זאָלונגען. פון קליינע צופעליגע זאָמלונגען דורך מארקען, באקסעס, קערות, א. ז. וו. מוז מען איבערגעהן צו א סיסטעמאטישער אָרגאניזירונג פון די זאָלונגען דורך דער זעלבסט־באשטייערונג אָדער, בעסער געזאָגט, דורך דער באשטייערונג פון גאנצען פאָלק. בשעת דער ציוניזם ווערט א פאָלקס־באווועגונג, בשעת די קאָלאָניזאציע ווערט א מאסען־קאָלאָניזאציע און דער פּראָלעטאריאט ווערט דער טרייבענדער כח פון דער באווענונג, איז אוא זעלבסט־באשטייערונג דורכאוים א מעגליכע און דורכפירבארע זאך. פון ציוניסטישער זייט ווערט פארלאַנגט דאָס דער נאציאָנאל פאָנד זאָל אָנהויבען באלד זאָמלען מינדעסטענס 10 מיליאָן מארק א יאָר, דאָס הייסט ווייניגער ווי א מארק א יאָר פאר א פערזאָן. אָבער דיזע סומע איז א גאנץ קליינע אין פארגלייך מיט דער אונגעהייערער סומע, וועלכע איז נויטיג פאר א פאָלקס־קאָלאָניזאציע און וועלכע קען באשאפען ווערען דורך אן אלגעמיינע זעלבסטבאשטימונג פון פאָלק.

אין לויף פון דער מלחמה איז אין פיעלע ערטער דורכגעפירט געוואָרען די זעלבסטבאשטייערונג פון דער אידישער באפעלקערונג פאר די מלחמה־

דישע קאָלאָניזאציע אָבגעשטעלט אויף מער ווי צען יאָר. אין די לעצטע יאָרען פון חיבת ציון און אין די ערשטע יאָרען פון פּאָליטישען ציוניזם ביז צום אוגאנדא־פּראָיעקט אין יאָר 1903 איז כמעט קיין קאָלאָניזאציע ניט אָנגענגען. די ראטשילדישע קאָלאָניזאציע איז ווייט געווען דערפון צו מאכען וועלכען עס איז פארטשריט. די פארדערבלִיכע רעזולטאטען פון דער אויטאָקראטישער אדמיניסטראציע, פון דער שנאָדער־ווירטשאפט און דער אונטערדריקונג פון יעדער פערזענלִיכער און געזעלשאפטלִיכער איניציאטיווע האָבען ארויסגערופען נאָר אלגעמיינעם מיסטרויען און פארצווייפלונג אין דער קאָלאָניזאציע. די קאָלאָניזאציע און דער גאנצער ישוב האָבען אין די ניינציגער יאָרען דורכגעמאכט א שווערען קריזים, אין וועלכען עס זיינען פארשוואונדען ניט נאָר קאָאָפּעראטיווע פּרואוואונגען פון קאָלאָניזאציע, נאָר וועלכע עס איז קאָלאָניזאטאָרישע אונטערנעמונגען בכלל.

צו דער דורכפירונג פון דער סאָציאל־קאָאָפּעראטיווער קאָלאָניזאציע זיינען נויטיג צוויי אינסטיטוטען, וועלכע זאָלען זיך האַרמאָניש דערגענצען אין זייער טעטיגקייט. דיזע אינסטיטוטען זיינען: דער נאציאָנאלִער פאָנד און די נאציאָנאלע באנק. אין לויף פון דער ציוניסטישער באוועגונג זיינען שוין באשאפען געוואָרען די קערנדלאָך פון דיזע אינסטיטוטען. די מאסען־קאָלאָניזאציע פון ארץ ישראל אויף סאָציאל־קאָאָפּעראטיווע יסודות מאכט נויטיג דעם קוואַנטיטיוון און קוואַליטאטיוון אויסבוי פון דיזע אינסטיטוטען, די פארטויזענטפאכונג פון זייער גרויס און די סאָציאליזירונג פון זייער אינהאלט.

דער נאציאָנאל־פאָנד, וועלכער איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָר 1901 אויף דעם פינפטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין באזעל, האָט צו זיין צוועק די ערווערבונג פון לאַנד אין ארץ ישראל אלס אייביגער אידישער פאָלקס־אייגענטום געמאכט. אין דיזען זין איז דער נאציאָנאל פאָנד געווען טעטיג פאר דער גאנצער צייט פון זיין עקזיסטענץ. אָבער דער סאציאליסטישער כאראקטער פון דעם נאציאָנאל פאָנד מוז נאָך פארטיפט און פארפעסטיגט ווערען דורך דעם פאָלקס־באוואוסטזיין, באזונדערס אָבער דורך דער אנשלִיסונג פון אידישען פּראָלעטאריאט אָן דער סאָציאליסטיש־ציוניסטישער באוועגונג.

די גרויס און די טעטיגקייט פון דעם נאציאָנאל פאָנד זיינען אויך געווען באשרייבנקט און באגרעניצט, אזוי דאָס דער נאציאָנאל פאָנד איז נאָך זעהר ווייט דערווייט פון צו זיין אן אמת'ער פאָלקס־אינסטיטוט, וועלכער זאָל קאָנען דורכפירען די סאציאל־קאָאָפּעראטיווע קאָלאָניזאציע.

ענטוויקלונג פון אידישען ישוב אין דאָרף און שטאָט. זי האָט געגעבען בילִיגען קרעדיט אין ארץ ישראל, וואו געלט איז פאראן וויניג און דער פּראָצענט איז הויך. אָבער דער כאראקטער פון דער באַנק אלם האַנדעלסבאַנק און איר קליינער קאפּיטאל האָבען געמוזט איינג באגרענעצען איר טעטיגקייט.

די נאציאָנאל באנק מוז ערפילען די גרויסע קאָלאָניזאַטאָרישע אויפּגאבען, וועלכע די קאָלאָניאל־באנק האָט זיך לכתחילה געשטעלט, אָבער האָט זיי ביז יעצט ניט געקענט אויספירען. הערצל האָט אין אָנהויב פון זיין ארויסטרעטען געוואָלט גרינדען א נאציאָנאלע הלואה אויף 1000 מיליאָן פראנק. פאר אזא גרויסע באנק אין הערצל'שען זין אויף דער גרונטלאגע פון אן אלגעמיינער אידישער סובסקריפּציאָן איז יעצט געקומען דער גינסטיגער מאָמענט. די מלחמה אנלייען פון טויזענטער מיליאָנען, וועלכע אלע שטאָטען, די גרויסע אזוי ווי די קליינע, האָבען דורכגעפירט פרייוויליג צווישען די אייגענע בירגער, זיינען א באווייז, וואָס יעדעס פאָלק קאָן שאפען פאר אן אלגעמיינעם צוועק, וועו עס ווערט אָנגעצונדען פון נאציאָנאלער באגייסטערונג.

אויב מיר זאָלען אָננעמען, אז פון אלע אידען פון דער וועלט וועלען זיך וויניגסטענס איין מיליאָן אידען באטיילִיגען אין דיזער סובסקריפּציאָן פאר דער נאציאָנאלער באנק און דער נאציאָנאלער הלואה, קומען מיר שוין צו גאנץ געוואלטיגע סומען. אויב א מיליאָן אידען זאָלען זיך פארפליכטען דורך אָרדענטליכע וועקסעל־אויסצאָלונגען אין לויף פון 25 יאָר א שער פון 10 דאָלאר א יאָר, איז דאָס שוין א קאפּיטאל פון א פערטעל מיליארד דאָלאר, פון וועלכע די גרעסטע העלפט קאָן באטראכט ווערען אלס זיכער און פייאיג דיסקאָנטירט צו ווערען. אין דיזער נאציאָנאלער הלואה דורך א נאציאָנאלע באנק וועלען זיך אָבער באטיילִיגען דער מיטעלקלאָס, דער רייכער קלאָס און די אידישע מיליאָנערען, אויב די פאָלקס מאסען וועלען ווירקליך אריינשטעלען זייער גאנצע ענערגיע פאר דיזער זאך. די נאציאָנאלע באנק וועט ניט וויניגער זיכערען דאָס קאפּיטאל און די פּראָצענטען פון די שערהאָלדערס, ווי די ציוניסטישע קאָלאָניאל באנק. אזא נאציאָנאלע באנק וואָלט געקאָנט רעאליזירען א ניט קיין קלענערען קאפּיטאל, ווי דער, וועגען וועלכען הערצל האָט גע'חלומ'ט!

די נאציאָנאלע באנק וועט געבען הלואות אויף א לאנגער צייט דעם נאציאָנאל־פאָנד און די קאָאָפּעראַטיוון אָרגאניזאציעס, פאר לאנדווירטשאפט, אינדוסטריע, הייזערבוי. צו דיזע צווייי אָרגאניזאציעס מוז צוקומען נאָך די דריטע און וויכטיגסטע אָרגאניזאציע, די קאָאָפּעראַטיוון אָרגאניזאציע פון די איינוואנדערער און קאָלאָניסטען זעלבסט.

קרבנות, און דער פּלאַן איז געקרוינט געוואָרען מיט א גרויסען ערפאָלג. אזוי למשל האָט דער מאָסקווער אידישער היל־פס־קאָמיטעט דורכגעפירט די זעלבסטבאשטייערונג לויט פאָלגענדען פּלאַן:

יעדער, וועלכער פארדינט 50 רובעל א חודש זאָל צאָלען 1 פּראָצענט; 100 רובעל — 1½ פּראָצענט; 200 רובעל — 2 פּראָצענט; 300 רובעל — 3½ פּראָצענט; 500 רובעל — 4 פּראָצענט; 700 רובעל — 5 פּראָצענט; 1000 רובעל — 6 פּראָצענט; איבער 1000 רובעל — 7 פּראָצענט.

די קלייניע אידישע באפעלקערונג פון מאָסקווע האָט אין 20 חדשים פון מלחמה, פון אויגוסט 1914 ביז מאי 1916, אריינגעטראָגען דורך דעם סיס־טעם פון זעלבסט־באשטייערונג 1 מיליאָן מיט 38 טויזענט רובעל. די אנ־דערע מלחמה־זאמלונגען אין מאָסקווע פאר דעמזעלביגען משך צייט האָבען אריינגעבראכט נאָר 228.000 רובעל. דיזער ביישפּיל פון זעלבסט־בא־שטייערונג אין מאָסקווע באווייזט, וואָס פאר געוואלטיגע סומען עס וואָלטען אויף אזא אופן געקאָנט געזאמעלט ווערען דורך דער אינפירונג פון דעם פּרינציפּ פון זעלבסטבאשטייערונג אין דעם נאציאָנאל פּאָנד.

וועו דער נאציאָנאל פּאָנד וועט ווערען א קאָלאָניזאציאָנס־אינסטיטוט אויף א גרויסען מאסשטאב, וועט ערווערבען לאנד אלס נאציאָנאל־אייגענטום און העלפען די אידישע מאסען איבערצוגעהן צו סאָציאל־קאָאָפּעראטיווער קאָלאָניזאציע, וועט ער ווערען א קוואל פון נאציאָנאלער און סאָציאלער זעלבסט הילף פאר דאָס פאָלק. דאָס פאָלק וועט אָנהויבען צו באגרייפען דעם ווערט און די קאָנסטרוקטיווע טעטיגקייט פון דעם נאציאָנאל פּאָנד און וועט שייַנקען דיזער נאציאָנאל־סאָציאלער אינסטיטוציע מער אינטערעס און סימ־פּאטיע, אייַדער אלע אנדערע אידישע אנשטאלטען, וועלכע האָבען קיינמאָל ניט געקאָנט אריבערטרעטען זייערע נאטירליכע גרענעצען פון צדקה. אין א צייט וועו די ציוניסטישע שטימונג וואכט־אויף אין גאנצען פּאָלק און עס האָבען זיך געעפענט די רעאלע מעגליכקייטען פאר א אידיש לאנד, איז די דורכפירונג פון אן אלגעמיינער באשטייערונג פון אלע אידען פאר דעם נאציאָנאל פּאָנד און די זאמלונג פון אונגעהויערע סומען דורכאוים א מעגליכקייט.

די צווייטע פינאנץ־אינסטיטוציע לעבען דעם נאציאָנאל פּאָנד מוז זיין די נאציאָנאלע באנק. די ציוניסטישע ארגאניזאציע האָט שוין עטוואָס ענליכעס צו א נאציאָנאלער באנק אין דער געשטאלט פון דער קאָלאָניאל־באנק. די קאָלאָניאל באנק איז כמעט אויסשליסליך א האנדעלס באנק אויף קורץ דויערענדען קרעדיט. מיט איר קליינעם קאפיטאל פון אן ערך 300,000 שערם צו פינף דאָלאר א שער, צוזאמען מיט דער אנגלא־פאלעסטיין באנק, וועלכע איז פון איר געגרינדעט געוואָרען, האָט זי שטארק געהאָלפען דער

לען פארשווינדען פון דיזער נייער קאָאָפּעראַטיוווער פאָרם פון דער ווירט־
שאפט די איבלעען פון פריוואַט־באזיץ און פריוואט־פּראָדוקציע, דער אונפאר־
דינטער וואוקס פון דעם באָדענווערט, די ספּעקולאַציע מיט לאַנד, די טעכני־
שע אָבנעשטאַנענקייט פון דער פּראָדוקציע, די עקספּלואַטאַציע דורך דעם
מיטעלמאן און דעם האנדעלס־קאַפּיטאַל.

אויף דיזען אָפּענהיימער'שען פּרינציפּ זיינען געגרינדעט געוואָרען צוויי
קאָלאָניען אין ארץ ישראל, מרחביה און דגניה. די רעזולטאטען פון דיזע
קאָאָפּעראַטיוון קאָלאָניען זיינען נאָך ניט פאָלשטענדיג קלאָר, ווייל זיי זיינען
ביז צו דער מלחמה נאָך ניט ארויסגעקומען פון צושטאַנד פון פארבאַרייטונג.
דיזע קאָלאָניען, אזוי ווי אלע קאָלאָניען אין ארץ ישראל, האָבען דערווייל צו
לייַדען פון דער איינזייטיגקייט פון דער אידישער אגריקולטור־ווירטשאפט
אין ארץ ישראל בכלל. די אידישע אנריקולטור אין ארץ ישראל באשטעהט
הויפּטזעכליך פון פּלאַנטאַציע און תבואה, זי הויבט זיך ערשט אָן אין די
לעצטע יאָרען אָבצוגעבען מיט מילך־ווירטשאפט און געמייזע־קולטור, און
האָט נאָך ניט געמאכט קיינע פארבאַרייטונגען אפילו פאר די צאָלרייכע
קולטורען, וועלכע זיינען פארבונדען מיט אגריקולטורעלער אינדוסטריע. אזוי
איז למשל די קולטור פון קאטאן, צוקער־ריבען, פּארפיום־פּלאַנצען, מעדי־
צינישע געווייקסען, א. ז. ו. פאר וועלכע דאָס לאַנד איז זייער מסוגל, נאָך
גאָנץ פרעמד. דיזע אָבנעשטאַנענקייט מאכט די קאָלאָניזירונג פון דעם
לאַנד זעהר טייער און פאָדערט די ערשטע יאָרען דאָס אריינלייגען פון גרויסע
קאפּיטאַלען, וועלכע קענען נאָך ניט בריינגען קיין ריוח אין אָנהויב. אָבער
די ערשטע איניגע יאָרען קאָאָפּעראַטיוווע ארבייט, אפילו ביי דער אָבנעשטא־
נענקייט פון דער אידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל, האָבען באוויזען
די דורכפירבארקייט פון קאָאָפּעראַטיוווער קאָלאָניזאַציע אין לאַנד.

א חוץ וואָס דיזע קאָאָפּעראַטיוווע קאָלאָניזאַציע האָט א גרויסען נא־
ציאָנאַלען און סאָציאַלען ווערט און לייזט די פראָגע פון דער אידישער אר־
בייט און די סתירות צווישען קאַפּיטאַל און ארבייט, מאכט זי איינענטליך
מעגליך די פּראָלעטאַריזירונג קאָלאָניזאַציע בכלל. די קאָאָפּעראַטיוווע קאָלאָ־
ניזאַציע, וועלכע זי באַצאָלט זיך און איז רענטאַבעל, קאָן ווערען דער קרעדיט־
באזיס פאר דער מאסען־קאָלאָניזאַציע. דאָס איז דער גרונט־געדאַנק, אויף
וועלכען עס איז אויפגעבויט די ארגומענטירונג פון פראָנץ אָפּענהיימער פאר
דער קאָאָפּעראַטיוווער קאָלאָניזאַציע פון שטאַנדפונקט פון דער אידישער
קאָלאָניזאַציע בכלל. די ערפאָרונג האָט באוויזען אין דער גאַנצער וועלט,
אזוי ווי אין ארץ ישראל, אז א קאָאָפּעראַטיווע אָרגאַניזאַציע איז פיל מער
קרעדיט־פייאיג, אידער א יחיד. דער קרעדיט פון דער אנגלאָ־פּאלעסטיין
באנק אין ארץ ישראל צו די קאָלאָניסטען און טיילווייז צו די ארבייטער איז

ערשט נאָך דעם יאָר 1903 און דעם אוגאנדא־פראָיעקט און נאָכדעם ווי עס זיינען באשאפען געוואָרען נאציאָנאלע פינאנץ־אינסטיטוטען דורך די ציוניסטישע אָרגאניזאציעס, הויבט זיך אָן אן אויפלעבונג פון דער קאָלאָניזאציע. אין דיזער נייער קאָלאָניזאציע פארנעמען שוין די קאָלעקטיוו־נאָציאָנאלע אונטערנעמונגען א וויכטיגען פלאץ. דער באָדען פון נאציאָנאל־פאָנד, די פלאנטאציעס אויף דעם נאציאָנאלען באָדען, ווי דער הערצל־וואלד, די נאציאָנאלע קונסט־שולע און פאבריק „בצלאל", שפעטער די ארבייטער־הייזער און ארבייטס־היימען,די צאָלרייכע שולען, די גימנאזיעס, סעמינארען זיינען שוין באדייטענדע ווירטשאפטליכע שאפונגען אין דער לויניע פון נאציאָנאלען אויגענטום. אָבער מיט ציוניזם זיינען נאָך אלץ ניט נעווען פארבונדען קיינע סאָציאל־קאָאפעראטיוון אידעען. דער סאָציאליסטישער כאראקטער פון נאציאָנאל פאָנד אפילו האָט זיך ניט גענומען פון א סאָציאליסטישען אידעע אָדער א סאָציאליסטישען ווילען, נאָר פון דעם נאציאָנאלען און פאָלקסטימליכען כאראקטער פון ציוניזם.

דאָס האָט גורם געווען, דאָס דער נאציאָנאל־פאָנד האָט ניט זעלטען זיך אָבגעזאָגט פון זיין סאָציאליסטישען ציל און געדינט פריוואט־אייגענטום־צוועקען, וועו עס האָט זיך אים געדוכט, אז ער קאָן אויף דיזען אופן ענט־וויקלען דעם ישוב אין לאנד. אזוי, צום ביישפיל, האָט דער נאציאָנאל־פאָנד געהאָלפען דורך אן הלואה אויפבויען תל אביב אין יפו אויף א ריין פריוואט־קאפיטאליסטישען יסוד.

די אינווייניגסטע סתירות פון דער פריוואט־קאפיטאליסטישער קאָלאָניזאציע אין ארץ ישראל, און די ענטוויקלונג פון א סאָציאליסטיש־ציוניסטישער באוועגונג אין די גלות־לענדער און אין ארץ ישראל האָבען אָבער באלד ארויסגעפען א טיפערע פארשטענדניס אין ציוניזם פאר א נייער סאָציאלער פאָרם פון קאָלאָניזאציע. אין דער ציוניסטישער אָרגאניזאציע איז אויפגע־טראָטען די פראָגע וועגען קאָאפעראטיוער קאָלאָניזאציע. וועגען דער אייניגונג פון א נייער מעטאָדע פון אָרגאניזירען דעם ישוב. אויף דעם ניינטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין האמבורג, אין יאָר 1910, איז אָנגענומען געוואָרען דער אָפענהיימער'שער פלאן צו גרינדען א קאָאפעראטיוע קאָלאָניע, וועלכע זאָל דינען אלס ביישפיל פאר ווייטערדיגע קאָאפעראטיוון. דער גרונט־פרינציפ פון דער אָפענהיימער'שער לאנדווירטשאפטליכער פראָדוקטיוו־געזעלשאפט, ווי די קאָאפעראטיוע קאָלאָניע וועלט אָנגערופען אין אָפענ־היימער'ס טערמינאָלאָגיע, איז דער קאָלעקטיוואר באזיץ פון דעם לאנד. די קאָאפעראטיוע ארבייט פון די מיטגלידער פון דער קאָלאָניע און די אָרגא־ניזירונג פון די איינוואוינער פון דער קאָלאָניע אין פארשידענע קאָאפעראָ־טיוון פאר די פארשידענע עקאָנאָמישע באדערפנישען. אויף אזא אופן וועט

אין דער קאָפּיטאָליסטיש נאָך ניט ענטוויקעלטער ארץ ישראל א פּאַרבינדונג פון אן ארבייטער יוניאָן מיט אן ארבייטער קאָאָפּעראַטיוו.

אין די לעצטע איניגע יאָר פּאר דער מלחמה האָט זיך אָנגעהויבען אין אלע לענדער, באזונדערס אין אמעריקא א גרויסע אָרגאַניזאַציאָנס־באוועגונג פאר דער קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל, אונטער דעם נאָמען „אחוזה". אויך דיזע אחוזה־באוועגונג, ניט קוקענדיג אויף איר פּריוואַט־קאַפּיטאָליסטיש ציל און דעם נאָמען, וועלכער דייטעט אָן פּריוואַט־באזיץ, באַרירט זיך מיט קאָאָפּעראַציע. די „אחוזה" וויל אָרגאַניזירען אידען, וועלכע זאָלען פּאר וויניג־סטענס 1500 ביז 2000 דאָלאר, אויסגעצאָלט אין אן ערך פון 10 יאָר, בשותפות אויפבויען פּאר זיך קאָלאָניען אין ארץ ישראל. נאָכדעם ווי די קאָלאָניע וועט זיין אויפגעבויט, וועט זי פאַנאַנדערגעטיילט ווערען אין אייגענע נחלות, לויט דער צאָל פון די אָפּציעס און דעם סכום געלט, וואָס יעדער חבר האָט אייגעצאָלט. עס איז א קאָאָפּעראַציע ביז צו דער פּאַרטיילונג. אָבער אזוי ווי די „אחוזה" וועט מוזען אָנקומען צו נאציאָנאלען קרעדיט, און אזוי ווי די עקאָנאָמישע מעלות פון קאָאָפּעראַציע און אויסשיידונג פון עקספּלואָאטירענדען פּריוואַט־קאַפּיטאל ווערען אלץ מער און מער באגרייפליך, וועט אויך די אחוזה־באוועגונג מוזען מיט דער צייט אָנגענומען פּילע פּרינציפּען פון קאָאָפּעראַציע.

די געשיכטע פון קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל באווייזט אונז, דאָס פון דער צייט פון בילו"ים ביז צו מרחביה און דגניה זיינען פּאר איינס גע־ווען שטרעבונגען אין ארץ ישראל צו בויען די אידישע קאָלאָניזאַציע אויף נייע סאָציאָלע יסודות. אין דער לעצטער צייט אָבער פּאר דער וועלט־מלחמה, ווען די אידישע קאָלאָניזאַציע האָט שוין אָנגענומען א מאַסאָווען כאַראַקטער, ווען דער ציוניזם האָט באַשאַפּען נאציאָנאלע קאָלאָניזאַציאָנס־אינסטיטוטען און אָנגעהויבען צו זוכען נאציאָנאלע קאָלאָניזאַציאָנס־מעטאָדען, ווען עס איז אויסגעוואַקסען א סאָציאָליסטיש־ציוניסטישע ארבייטער־באוועגונג, האָט זיך שוין אָנגעהויבען צו ענטוויקלען א באַזאָנדערס־טיניגע סאָציאָל־קאָאָפּעראַטי־ווע באוועגונג אין דער קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל. נאציאָנאלע, סאָציאָלע, קולטורעלע מאָטיוון האָבען אָנגעהויבען פּאַרמירען ניט נאָר אין פּראַלעטא־רישען נאָר אפילו אין דעם אלגעמיינעם ציוניזם אן ערנסטע קאָאָפּעראַטיווע שטרעמונג. מער און מער איז געוואָרען באגרייפליך, אז א גרויסע מאסען־קאָלאָניזאַציע קאָן בכלל ניט זיין מעגליך אויף אינדוסטריאָליסטישע, פּריוואַט־קאַפּיטאָליסטישע יסודות.

יעצט ווען מיר שטעהען ערב א גרויסער וואַנדערונג און א מאסען־קאָלאָ־ניזאַציע אין ארץ ישראל, ווען דאָס לאַנד זאָלבסט געהט איבער אין דעם אויטאָנאָמען רשות פּין דער אידישער נאציע, איז די פּראגע פון דער סאָציאָל־

אָרגאניזירט אויף דעם יסוד פון קרעדיט־קאָאָפּעראַטיוון. א קאָאָפּעראַטיוע קאָלאָניע, וועלכע וועט דורך איר אָרגאניזאציע, דורך אירע מעגליכקייטען און איר ווירטשאפטליכען וויליען שוין רעפּרעזענטירען אן עקאָנאָמישען וואָרט, וועט באקומען קרעדיט־פּייאיגקייט, וועלכע וועט מיט יעדען עקאָנאָמישען שריט פאָרווערטס אלץ וואקסען און וואקסען.

די ארבייטער פון ארץ ישׂראל פון זייער זייט זיינען ניט אזוי דורך דעם טעאָרעטישען געדאנק, ווי דורך די ערפארונגען פון דער קאָלאָניזאציע געקומען צו דער איבערצייגונג פון דעם שעפּערישען וואָרט פון די קאָאָפּעראַטיוון. אין די לעצטע יאָרען האָבען זיך די ארבייטער אין ארץ ישׂראל אָרגאניזירט אין ארבייטער קאָאָפּעראַטיוון, אין קבוצות, וועלכע האָבען איבערגענומען פון דעם נאציאָנאל פאָנד די זעלבסטשטענדיגע באארבייטונג און די באווירטשאפונג פון פּארמס און פּלאַנטאציעס.

אזעלכע קבוצות האָבען געארבייט אין כנרת, דגניה, מרחביה, חולדה, כפר אוריה, קרקר. אין דגניה ביים ים טבריה, וועלכע געהערט צום נאציאָנאל־פאָנד, האָט איבערגענומען א קבוצה פון 25 ביז 50 ארבייטער דעם באַטריב פון דער פּארם. דער ריוח פון דער פּארם וועט געטיילט אויף גלייך צווישען דעם נאציאָנאל־פאָנד און דער קבוצה. פּאר דעם באָדען און די געביידען וועט געצאָלט צום נאציאָנאל־פאָנד 3 פּראָצענט פּאכט־צינז. אין דיזען קאָאָפּעראַטיוו, וועלכער ארבייט גאנץ זעלבסטשטענדיג, באקומען אלע חברים גלייכע שכירות. אין די לעצטע דריי יאָר פּאר דער מלחמה האָט דיזע קבוצה געארבייט מיט ריוח. אזעלכע ארבייטער־קאָאָפּעראַטיוון באַארבייטען אויף ענליכע באדינגונגען גן שמואל און באר טבריה. דיזע קאָאָפּעראַטיוון קאָנען שפּעטער איבערנעמען דעם באָדען, וועלכען זיי האָבען אויסגעארבייט, אין פּאכט און וועלען קאָאָפּעראַטיוע קאָלאָניען. אויך פּריוואטע באזיצער באנוצען זעהר אָפּט אזעלכע ארבייטער־קבוצות, כדי אויסצוארבייטען און צו באווירטשאפטען דאָס לאנד.

א חוץ אזעלכע ווירטשאפטליכע קבוצות זיינען אין ארץ ישׂראל ענטשטאנען אין דער לעצטער צייט נאָך פארשידענע שטאָטישע קאָאָפּעראַטיוון. עס האָבען זיך אָרגאניזירט אין די שטעט און די קאָלאָניען קאָאָפּעראַטיוע קיכען און קאָאָפּעראַטיוע ארבייטער־היזער. באזונדערס האָבען זיך אָנגעהויבען צו ענטוויקלען ארבייטס־קאָאָפּעראַטיוון אין די שטעט. קאָאָפּעראַטיוון פון שטיינהאקער, מויערער, האָלץ־ארבייטער פּאר געביידען זיינען ענטשטאנען אין פארשידענע פּלעצער. אויף אזא אופן וועט אויסגעשלאָסען דער אונטערנעמער און פארמיטלער, וועלכער פּלענט געווויינליך איבערנעמען ארבייט פון דעם פריוואט קאָפּיטאליסט אָדער דער געזעלשאפטליכער אונטערנעמונג און זי אויספירען דורך לוין־ארבייטער. דיזע קבוצות זיינען

דער גיסטיגער שלום *)

עס איז א היסטאָרישער טאג דער אידישער ארבייטער קאנגרעס פאר ארץ ישראל. זייט 50 יאָר ענטוויקלונג פון אידישען סאָציאליזם, זייט לי־בערמאן ביז היינט האָבען זיך גאראנגעלט אין דעם הארץ פון דעם אידישען ארבייטער־קלאָס צוויי געפילען, צוויי שטימונגען, וועלכע האָבען ניט געקאָנט מאכען צווישען זיך שלום. דער געפיל פון ישראל סבא, און די אידעע פון אל־מענשליכקייט, די אידישע נאציאָנאליטעט און דער אינטערנאציאָנאליזם, ציון און דער סאָציאליזם. מיט דיזען קאמף איז אָנגעפילט די אידישע ار־בייטער באוועגונג, די גענאָסען, דער בונד, די נאציאָנאל־סאציאליסטישע פארטייען.

אין פייער און שטורעם האָט דער גיסט פון דער נייער צייט געלייזט דיזען קאָנפליקט פאר דעם אידישען פראָלעטאריאט. א נייע מאָראל איז אויסגעשמידט געוואָרען אין דעם פייער פון דער צייט, אין געגענוואָרט צו דער רעאקציאָנערער פאָליטיק, דעם קייזעריזם און דעם אימפעריאליזם. די רע־אקציאָנערער פאָליטיק, דעם קייזעריזם און דעם אימפעריאליזם. די רע־אקציע וויל די פארניכטונג פון די פעלקער און די הערשאפט פון די קלאסען, די נייע מאָראל פון דער מענשהייט וויל די אפשאפונג פון די קלאסען און די אויפריכטונג פון די פריע פעלקער. די באפריאונג פון נאציאָנאלען יאָך איז דער פאָרשפיל צו דער באפרייאונג פון קאפיטאליסטישען יאָך, און עם קאָן ניט זיין גליכהייט און בריידערליכקייט צווישען די מענשען, כל זמן עם האָט ניט טריאומפירט די אידעע פון פרייהייט, גליכהייט און בריידער־ליכקייט צווישען אלע פעלקער. דער פראָלעטאריאט איז יעצט דער שפּפּער פון דער נאציאָנאלער באפרייאונג און דעם נאציאָנאלען רענעסאנס פון דער וועלט.

פאר קיין פאָלק שטעהט ניט אזא מערקווירדיגע נאציאָנאלע אויפגאבע ווי פאר דאָם אידישע פאָלק. דער ציוניזם איז ניט נאָר דער נאציאָנאלער אויפבוי פון אידישען פאָלק, דער ציוניזם איז קאָנסטרוקטיווער סאָציאליזם. נייע פרינציפען פון אייגענטום, נייע פאָרמען פון ארבייט, נייע אָרגאניזא־ציעס פון מענשען. דער ציוניזם בויט א וועלט פון סאציאלען אמת און גע־רעכטיגקייט. ניט דורך בלוט און צישטערונג, וועלכע פירען נאָר צו שקלא־פערי, נאָר דורך אָרגאניזאציע, ארבייט, אמת און אויפלעבונג, די איינציגע וועגען צום סאָציאליזם. דאָם אידענטום האָט אמאל ענטדעקט די איינהייט

---

*) פון א רעדע געהאלטען צו דער ערעפענונג פון ערשטען אידישען ארבייטער קאָנגרעס פאר ארץ ישראל. יוני 6טען, 1918.

קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל געוואָרען די פּראָגע פון דעם ציוניזם און דעם אידישען ישוב אין ארץ ישראל בכלל. די פּראָבלעם פון דער פּאָלקס־קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע האָט געפונען אן אָנדייטענדע לייזונג אין דער קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציאָנס־געזעלשאפט „אחוזה" וועלכע איז געגרינדעט געוואָרען אין לעצטען יאָר פּאר דער מלחמה. אויב די „אחוזה" וועט ווערען א פּאָלקס־באַוועגונג און ארגאַניזירען די אידישע מאַסען צוליב קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע, איז געפונען געוואָרען דער וועג פּאר דעם עקאָנאָמישען און פּאָליטישען אויפבוי פון ארץ ישראל אין די אינטערעסען פון אידישען פּאָלק און אין הסכם מיט די רעוואָלוציאָנערע און סאָציאָליסטישע אידען פון דעם אידישען ארבייטער־קלאַס.

קיינמאל איז נאך א פאלק אין דער געשיכטע ניט געשטאנען פאר אזא וואונדערבארער העלדישער אויפגאבע, ווי דאס אידישע פאלק יעצט.

אויפשטעהן זאל אין גלאנץ און ליבע ניט די מוטער ציון, נאר די כלה ציון, און אויפהויבען זאל זיך פון זיין היסטארישען שטויב שוין ניט מער דער אידישער גלות, נאר דאס שטרייטענדע און האפענדע אידישע ארבייטס־פאלק.

פון דעם וועלט־אל, עס האָט אָנגעזאגט די איינהייט פון דעם מענשליכען געשלעכט, יעצט מוז דער ציוניזם פארווירקליכען די איינהייט און אייניג־קייט פון אלע מענשען, די ברידערליכקייט פון דער מענשליכער געזעלשאפט. מארקס האָט געזאגט: „די פילאָזאָפיע האָט ביז יעצט די וועלט ערקלערט, יעצט מוז זי די וועלט איבערמאכען". דאָס קאָן מען פיל ריכטיגער אָנווענדען אויף דאָס אידענטום. דאָס אידישע פאָלק איז א סאָציאליסטישעס פאָלק ניט ווייל עס לעבט אין נויט, נאָר ווייל די רעוואָלוציע איז נאָך אָנגעזאגט געוואָרען אויפ'ן בארג סיני אין היסטאָרישען בליץ און דונער.

מערקווירדיגע פראָבלעמען פון קולטור, פון גייסטיגער שאפונג שטעהען פאר דעם אויפלעבענדען פאָלק. א נייע שפראך, ליטעראטור, קונסט, ער־ציאונג. אָבער דאָ שטעהען מיר אין מיטען פון דער דיסקוסיע וועגען די וויכטיגסטע פראָבלעמען. צו קיין לייזונג פון די פראָבלעמען קאָן די ארבייט־טערשאפט דערווייל נאָך אויף דיזען געביט ניט קומען. ערשט אין ארץ ישראל, און אין משך פון דער ענטוויקלונג זלבסט וועלען פאנאנדערגעווי־קעלט וועלען אלע גרויסע אידישע קולטור־פראָבלעמען און געפינען זייער לייזונג. אָבער איינס איז פאר אונז זיכער: ניט מיט דער ארשין פון אל־טעגליכקייט און פראקטישקייט קאָן געמאָסטען וועלען דאָס געוועב פון דער אידישער קולטור. די אידישע קולטורעלע אינדיווידואליטעט מוז פליסען פון דעם פארבאָרגענעם שורש פון דער אידישער נאציאָנאלער נשמה, זי מוז אָפשפיגלען אלע שטראלען פון דעם אידישען גייסט. מוז אויפזאמלען אלע קרעפטען און פארמען פון דער אידישער שאפונג. די נייע אידישע קולטור דארף זיין ניט די קאָרע, ניט א צווייג אָדער אפילו א בלום פון דער אידישער גייסטעס־שאפונג, נאָר דער גאנצער וואונדערבארער בוים פון דער אידישער שאפונג, מיט זיינע וואָרצלען טיף אין דער ערד פון דער פארגאנגענהייט און זיין צווייגען־קאָפ הויך אין די הימלען פון דער צוקונפט. דאָס צו באגרייפען און דאָס איבערצולעבען איז די גייסטיגע אויפגאבע פון דעם אידישען פראָלעטאריאט.

דער אידישער ארבייטער־קלאָס וועלט באנייט, וועלט מוטיג, פריי און איידעל דורך דער שטרעבונג צו ארץ־ישראל. ארץ ישראל איז פאר דעם אידי־שען פראָלעטאריאט דער גרעסטער כטרייס, דער וויכטסטער קאָאָפעראטיוו, די מעכטיגסטע קולטור. אלע באשרייבונגען פאר דעם אידישען סאָציאליזם און די אידישע קולטור, וועלכע דער גלות באשאפט, וועלען דורך ארץ ישראל איבערוואונדען און אָפגעשאפט. עס שלאָגט יעצט די ווייסע שטונדע פאר דעם אידישען ארבייטער קלאָס. א נייער בונד פון דעם אידישען פראָלעטא־ריאט דארף געגרינדעט וועלען, א בונד וועלכער זאל אויפנעמען אין זיך אלע נויטען און האָפנונגען און קאמפען פון דער גרויסען צייט.

אין דער ציוניסטישער אויפבאַסונג. נאָך אין די ערשטע יאָרזן פון „פּאַלעס־טינאפילסטוויע" איז פון לעוואנדא און לילינבלום פּראָפּאַגאַנדירט געוואָרזן ישוב ארץ ישראל אלס די אומקערונג פון אידישען כאַרמיטלער־פּאָלק אין הענדלער־פּאָלק צו פּראָדוקטיווער ערד־ארבייט. אָבער דער אלגעמיינער ציוניזם האָט ניט געקענט אַרויסגעהן קלאָר און קאָנסעקווענט פון די נויטזן פון דער אידישער ארבייט, פון דער אויסנאמס־שטעלונג פון אידישען פּראָ־לעטאריאט, אין האָט נאטירליך ניט אין דעם ציוניסטישען ציל און ניט אין דער ציוניסטישער באַווענונג ניט געקענט אונטערקרדנען דעם ציוניזם אונטער דעם סאָציאליזם.

באַרוכאַוו האָט איינער פון די ערשטע דערזעהן די באַזונדערע לאגע פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט אין גלות, ער האָט באגריפען די אויסנאמס־שטעלונג פון פּראָלעטאריאט פון א פּראָלעטאריער פאלק, די אוממעגליכקייט פאר דעם אידישען ארבייטער קלאַס זיך צו פּראָלעטאריזירען, די „ניט־פּראָ־לעטאריאציע", איז אפשר א פּאראדאקסאל־קלינגענדער סאָציאלאגישער טערמין, אָבער עס ליגט דערין א סאָציאלאָגישער אינהאלט. די אידישע ארבייטער קענען ניט אריינגעהן אין אלע גרויסע, אָרגאניזירטע און הויכע אינדוסטריען, זייער צאָרט איז די אָרימע, איינגע הויז־אינדוסטריע און קליין־פאבריקאציאן. נאָר די קליידער אינדוסטריע, וועלכע האָט זיך היסטאָריש ענטוויקעלט פון דער קליינער שניידעריי, איז די איינציגע אויפט גרויס גע־וואָרענע אינדוסטריע אין וועלבער אידישע ארבייט האָט געפונען איר אָנ־ווענדונג. און אויב דער באזיס פון דער אידישער ארבייט איז א שמאָלער, א פּארשטויסענער, אן אייגנטירצענדער, איז אויך די גאנצע אידישע רעווא־ליציאנערע ארבייטער באַווענונג מער אן אידעאָלאָגישע, א פסיכאָלאָגישע, א נאציאנאלע איידער א סאָציאלע. דיזע כאראקטעריסטישע אייגענטליכקייט פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט האָט באַרוכאַוו אינער פון די ערשטע בא־גריפען און האָט דערפון געצויגען די ציוניסטישע קאָנסעקווענץ, דאָס דער איבערבוי פון דער אידישער וירטשאפט דורך דעם ציוניזם איז די ערשטע פּראָויסזעצונג פון דעם אידישען סאָציאליזם.

זיין ריין פערזענליכען, אייגענארטיגען שטריך האָט באַרוכאַוו אריינ־געטראָגען אין דעם פּועלי ציוניזם אין דעם באקאנטען פּראָגראָם פון די רוסי־שע פּועלי ציון, וועלכער איז אָנגענומען געוואָרען אין מערץ 1906. דיזער פּראָגראָם איז דער באַזוך צו באַגרינדען ניט נאָר דעם ציוניזם, נאָר אויך די רעאָליזירונג פון דעם ציוניזם דורך דער סאָציאל־דעמאָקראטישער אויפ־פאסונג. די עקאָנאָמישע נויט און די וואַנדערונג וועלען טרייבען די אידן סטיכיש אין ארץ ישראל מיט היסטאָרישער נויטווענדיגקייט. אין ארץ ישראל וועט זיך פאנאנדערוויקלען דער קלאסן־קאמף צווישען דעם אידישען

ב. באָרוכאָוו און דער פּועלי ציוניסטישער געדאנק

אויף דעם פרישען קבר פון באָרוכאָוו איז עס צו שווער און צו פרי אָפּצושאצען דעם גאנצען ווערט פון דעם פּאַרשטאַרבענעם חבר אין דעם פּועלי ציוניסטישען געדאנק, אין דער טעאָריע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם. באָרוכאָוו איז געווען דער אָנזאָגער און דער גרינדער פון א גאנצער ריכטונג אין דעם אידישען סאָציאַליזם, א קריטיקער און א וועגווייזער אין דער אידישער סאָציאַליסטישער פּאַרשונג און פּראַקטישער קריטיק. ער האָט געהאט דעם מוט צו זאָגען א נייעם וואָרט און אויפצוהויבען א נייע געזעלשאפטליכע באוועגונג, און אזא כאראקטער ווערט ניט פּאַרגעסען אין דער וועלט. איצט ווען דער סאָציאַליסטישער ציוניזם זיגט, און די גאנצע אידישע ארבייטער־שאפט געהט אין דעם וועג, וועלכען באָרוכאָוו האָט באטראָטען אלס איינער פון די ערשטע, באקומט באָרוכאָוו'ס וואָרט און ווערק נאָך א גאנץ באזונדערען ווערט.

איך ווייל דאָ מיט אויניגע שטריכען נאָר אָנצייכענען באָרוכאָוו'ס אויפטון און באָרוכאָוו'ס אייגענע שטעלונג אין דער סאציאַליסטיש־ציוניסטישער באוועגונג. באָרוכאָוו האָט דער ערשטער געפּרואוועט אָנווענדען די הערשענדע סאָציאַליסטישע אידעאָלאָגיע אויף דעם פּראָלעטאַרישען ציוניזם. דערמיט איז די באוועגונג פון די ארבייטער ציוניסטען, פון די פּועלי ציון, געוואָרען א סאָציאַליסטישע. און אזוי ווי באָרוכאָוו'ס סאָציאַליסטישע אידעאָלאָגיע איז געווען דער מארקסיזם, איז דער פּועלי ציוניזם אונטער זיין השפּעה געוואָרען א סאָציאַל־דעמאָקראַטישע באוועגונג.

דאָס דער ציוניזם גרינדעט זיך אויף די מאטעריעל־עקאָנאָמישע נויטען פון דעם אידישען פאָלק, דאָס זיין הויפּט מאָטיוו איז די שטענדיגע וואנדערונג, איז שוין געווען קלאָר אין דער ערשטער באגרינדונג פון ציוניזם בכלל. פּינסקער'ס „אויטאָעמאנסיפּאציאָן" און הערצל'ס „יודענשטאַט" ארגומענטירען ניט נאָר מיט דער נאציאָנאַלער נויט פון אידישען פאָלק, געהען ניט נאָר ארויס פון דער אויסנאמס־שטעלונג פון דער אידישער נאציאָן אין דער פּארגאַנגענהייט און דער געגנווארט, נאָר זיי זעהען אויך די סאָציאַל־עקאָנאָמישע נויט, וועלכע איז דער גרונט מאָטיוו פון דעם גאנצען אידישען נאציאָנאַלען עלענד. דער אידישער „לופט־מענש", אלס א סאציאַלע קאטעגאָריע, דער וואנדערענדער פּראָלעטאריאט, דער מאגנעל אין ארבייטס־געלעגענהייט אלס א מאָטיוו פאר דעם איבערבוי פון דער גאנצער אידישער ווירטשאפט, דאָס זיינען אויסדרוקען און געדאנקען, וועלכע זיינען שוין פריער באקאנט

בילד פון דער אידישער אויסנאמס־שטעלונג, די איינצעלהייטען, די קלאסען־חלוקים, די פארשיידענהייטען און די צוזאמענהאנגען. אָבער שטיצענדיג זיך אויף דער ווירקליכקייט, איז באַרוכאַוו קיינמאָל ניט געווען קיין פארטיי־דיגער, קיין באשיצער פון דער גלות־ווירקליכקייט. ער האָט געוואָלט שטענ־דיג א גרויסע און ברייטע גלות־טעטיגקייט דורך דער פארטיי. אָבער ער איז געווען אקוראַט אזא שארפער און קאַנסעקווענטער פארנייגער פון דעם גלות און דער גלות אידעע, ווי דער אַרטאַדאָקסישער און העברעאישער ציוניסט. אין סוף פון איינעם פון זיינע גלענצענדע ארטיקלען וועגען ציוניזם אין „יעוורעיסקאיא זשיזן" פון 1906 רעדט ער וועגען דער גסיסה פון גלות, וועגען זיין טויט־אַנאַניע, וועלכער דער רעוואָלוציאָנערער ציוניזם דארף העלפען.

באַרוכאַוו איז אוועקגענאנגען, אָבער זיין טרייע, גלענצענדע און באַ־פרוכטענדע טעטיגקייט אויף דעם פעלד פון סאָציאליסטישען ציוניזם אין טעאָריע און פראקטיק איז געבליבען און לעבט ווייטער.

פון „אידישען קעמפער", (1917).

פראָלעטאריאט און דער אידישער בורזשואזיע, דורך דיזען אידישען קלאסען־קאמף אין ארץ ישראל וועט ארץ ישראל אריינקומען אין רשות פון אידישען פאָלק, נאטירליך, מיט דער אונטערשטיצונג פון די פרייע דעמאָקראטישע פעלקער פון אייראָפּא. צווישען דעם אידישען קלאסען־קאמף אין גלות און דעם קלאסען־קאמף אין ארץ ישראל איז פאראן אן אינווייניגער צוזאמענהאנג, אזוי אז דער אידישער קלאסען־קאמף בכלל איז די רעוואָלוציאָנערע מעטאָדע אין דער רעאָליזירונג פון ציוניזם.

דאָס איז אפשר א צו דאָגמאטישע אויפפאסונג פון קלאסען־קאמף אלס אייניציגען און אויסשליסליכען כח פון היסטאָרישער ענטוויקלונג. אָבער דיזע אויפפאסונג האָט זעהר שטארק געהאָלפען סאָציאָליזירען די ערשטע פּועלי ציון, וועלכע זיינען געקומען הויפּטזעכליך פון דער ציוניסטישער יוגענט. דאָס איז געווען א טריבוט צו דער הערשענדער סאָציאָליסטישער אידעאָלאָגיע, באזונדערס צום „בונד", וועלכער האָט קריטיקירט דעם ציוניזם, אז דאָס איז א באוועגונג אָהן היסטאָרישער נויטוועניגקייט און פליסט ניט ארויס פון פראָלעטאָרישען קלאסענקאמף. אין דער הערשענדער אידעאָלאָגיע פון פראָלעטאָרישען קלאסענקאמף איז בארוכאָוו'ס סכעמע געווען א געווינם פאר דעם פּועלי ציוניזם. אָבער דער בלייבענדער געווינם פון דיזער אויפפאסונג איז, דאָס די פּועלי ציון האָבען דורך בארוכאָוו'ן מער איידער דורך וועמען עס איז אנדערש געלערנט די נויטוועניגקייט צו דיינקען און צו פירען זיך אין דעם ציוניזם אלס א באזונדערע פראָלעטאָרישע קלאסען־באוואוסטזיניגע פארטיי.

עס וואָלט געווען א טעות, ווען מען וואָלט מיינען, דאָס בארוכאָוו איז געווען גלייכגילטיג צו דער ציוניסטישער אקטיוויטעט, ווייל ער האָט באגרינדעט דעם ציוניזם דורך היסטאָרישער נויטוועניגקייט. עס איז נאָר געווען די אָנווענדונג פון מארקסיזם אויף דעם ציוניזם, אָבער ציוניסטישע אקטיוויטעט איז אין בארוכאָוו'ס אויפפאסונג ניט אויסגעשלאָסען. ער האָט, פארקערט, אין זיין גאנצען טראכטען און ווירקונג, געוזכט ציוניסטישע אקטיוויטעט און איז געווען שטענדיג גרייט אפצורופען זיך אויף יעדער סאָציאָליסטיש־ציוניסטישער איניציאטיוווע, ווי ווייט און גרויס זי איז ניט געווען. אויך מיט דער אידעע פון קאָאָפּעראטיוווער קאָלאָניזאציאָן פון ארץ ישראל, אין וועלכער בארוכאָוו האָט אין זיינע ערשטע יאָרען געזען אין אָפּלענקונג פון קלאסען קאמף, האָט בארוכאָוו שפעטער שלום געמאכט, און איז געוואָרען איינער פון די שטארקסטע אנהיינגער פון דיזען געדאנק.

בארוכאָוו האָט א דאנק זיינע אנאליטישע און מאטעמאטישע פייאיג־קייטען געזוכט שטענדיג צו דערגרינדען די אָביעקטיוווע באדינגונג פון יעדער געזעלשאפטליכער ערשיינונג. דערפאר איז דאָס אים אזוי געלונגען אויפצוווקען אין דעם אידישען פראָלעטאריאט, אין דעם פארשוואומענעם כאָאטישען

נעפינען דעם פתרון פאר דעם פראבלעם פון אונזער ווידעראויפלעבונג און אויפבוי. פארקערט, זיי פארשטארקען נאך די פינסטערניש און זיי מאכען נאך גרעסער די צוטומלטקייט און די אלגעמיינע פארווירונג. נאר יענער קלאס צווישען אונז, וואס לויט זיין עיקר און תוכן לייקענט ער די געגענווארט און וועבט נאר דאס שיינע נעוועב פון דער צוקונפט, נאר דער קלאס וועט קענען האבען דעם אמת'ן קוק אויף דער אויפלעבונג פון דעם אידישען פאלק אין זיין אייגען לאנד.

אט קומט אן די משיח'שע תקופה פון קבוץ־גליות אינ'ם אומקערען זיך פון דעם אידישען פאלק צו זיין לאנד. מיר קומען ווייטער שפינען דעם גאלדענעם פאדעם פון דער אידישער געשיכטע, וואס איז געווען צוריסען גאנצע צוויי טויזענט יאר. מיר קומען עס פארטועצען מיט דעם געהויבענעם נייסט פון אויפלעבונג און ווידערגעבורט.

און וואס פאר א גאלד איז דאס? וואס פאר א גאלד געפינען מיר אין אונזער נעשיכטע, וואס צוליב אים האבען זיך מקריב געווען אונזערע פאר־גאנגענע דורות, וואס צוליב אים דערהויבען מיר זיך אין דער איצטיגער נע־נעווארט צום נייעם לעבען? דאס אידישע פאלק האט ניט קיין לעגענדען פון מלחמה־גבורים. מיר האבען ניט קיין זכרונות פון נצחונות, פון ערא־בערונגען. מיר האבען ניט קיין לעגענדען פון געוועלטיגונג און פון ענ־יגונג און נאך מער, און דאס איז דער עיקר, מיר האבען ניט אין אונזער קולטור קיין קונסט פון וועלבען ארט עם זאל ניט זיין וואס מיר אליין זאלען האבען געשאפען. אויך די וויסענשאפט און די נאטורפארשונג האט אין גרונד גע־נומען געפעלט דעם היסטארישען אידישען פאלק. מיר האבען דא ניט אין לאנד אפילו קיין זכר פון א פאלאץ, פון סקולפטור, פון מאנומענטען, פון שניצונגען און קונסט וואס זאל האבען געבליבען פון אלטע צייטען. ווי גרויס איז דער חילוק צווישען ישראל און זיינע שכנים.

גריכענלאנד און איטאליען! יעדעס ווינקעלע איז פול אין גריכענלאנד מיט קונסטארבייטען פון אלע צייטען. יעדע שטאט און יעדער טעמפל און יעדעס געבעט־הויז. יעדער טורעם אין איטאליען האט אין זיך באהאלטען די גאנצע גרויסקייט און שיינקייט פון מיטעלאלטער, פון אמאליגער קונסט. אין אונזער לאנד, אין ארץ ישראל, איז דאס אבער גאנץ אנדערש. אין אונ־זער לאנד האבען די געטער פון דער נאטור ניט אראפגענידערט פון דער הויכקייט פון זייערע שטולען אויף דער ערד פארוואנדעלט צו ווערען אין אפגעטער. דער מענשליכער גייסט אונזערער האט דא ניט געפונען קיין תקון אין דעם אידעאל פון דער דערגריכונג, אין דער פארפאלקאמונג, אין דער ערדישער שיינקייט. דער גייסט פון דעם אידישען פאלק האט זיך אויפגע־הויבען פון דעם עמק הבכא הויך, צום הימעל הויך, צו דערגרייכען דעם

סאָציאַליזם — די שאפונג פון אידישען גייסט

חברים און חברות:

איך בריינג אייך דאָ א גרוס פון אונזערע פּארטייען אין אמעריקא, אין ענגלאנד, אין פּאריז, און פון די איינצעלנע חברים אין די אנדערע לענדער. די חברים פון אלע לענדער קוקען אויף אייך מיט ליבע און מיט קנאה. דער אידישער ארבייטער קלאָם שטעהט איצט אויף דעם שיידעוועג. נאָך א וויילע און ער וועט אריבערטרעטען דעם גרעניץ וואָם ליגט צווישען גלייכגילטיגקייט און אָפּגעשטאנענקייט און נאציאָנאלער אויפלעבונג און נאציאָנאלען ווילען.

אונזער צאָל דאָ אין לאנד איז קליין און אָרעם, און פונקט ווי די צאָל פון די ארבייטער איז דאָ קליין, אזוי איז דאָ אויך קליין און געפאלען און געדריקט דער גייסט פון גאנצען ישוב און די האָפנונג פון אויפלעבונג וואָם שוועבט איבער'ן גאנצען לאנד — האָט שוואכע פליגעל. אָבער מיר ווארטען אויף דעם גרויסען טאָג, ווען עם וועט זיך אָנהויבען די גרויסע אימיגראציע אהערצו פון אלע גלות־לענדער. אן אימיגראציע פון צענדליגער און הונדערטער טויזענדער. דער טאָג קומט און דערנענטערט זיך, ווייל עס איז ניטאָ קיין אנדער פארענטפערונג פונ'ם אָנגעוויזענעם אידישען פּראָבלעם און עס איז ניטאָ קיין אנדער אויסוועג פאר דער אידישער געשיכטע ווי א פריי לאנד און א פריי לעבען וואָם זאָל זיין אין דעם רשות פון דעם פאָלק אליין.

און דאָ הויבט זיך אָן די היסטאָרישע שליחות פו דעם אידישען ארבייטער קלאָם אין דער ווידערגעבורט פון אונזער פאָלק. א חוץ דעם אידישען ארבייטער איז ניטאָ קיין אנדערער קלאָם ביי דעם אידישען פאָלק וואָם זאָל אזוי קענען פארשטעהן און פילען דעם נייעם וועג, וועלכען מיר מוזען געהן. מיר שטעהען איצט אויפ'ן שוועל פון איבערגאנג. הינטער אונז געפינט זיך דער תהום, די פארניכטונג און דאָם אומגליק וואָם עפענט זיין פינסטערען מויל אונז איינצושלינגען און פאר אונז איז דער וועג איינגעהילט אין פינסטערניש.

די בעלי־בתים אונזערע און די משכילים — זיי פעלט אין נאנצען דער חוש פאר היסטאָרישע אידאָלען און היסטאָרישע פּראָגנאָזטיקייטען. ניט זיי קענען אונז באלייכטען אונזער וועג און ניט זיי וועלען קענען אונז

---

*) א רעדע פון דר. נ. סירקין אויף דער פארזאמלונג פון די ארבייטער אין יפו, אלס א קבלת פּנים פאר דער פועלי ציון קאָמיסיע קיין ארץ ישראל.

דאָ אין דעם בעל הבית'ישען ישוב וואָס די בורזשואזע ציוניסטען ווילען דאָ פאָרטזעצען און פארפעסטיגען? אין ציון אָבער קען ניט און וועט ניט באשאפען ווערען א נייע אידישע כתריעווקע אויף דעם יסוד פון אראבישער ארבייט. א נייע כתריעווקע וועט זיך ניט קענען צונויפגיסען ניט מיט דער שפראך פון אונזער נבואה און ניט מיט דעם גייסט פון דער נבואה. אויב מען וועט דאָ אויסבויען א בעל הבית'ישע כתריעווקע אויף דעם באָדען פון פרעמדער ארבייט, א כתריעווקע פון קרעמער, פון הענדלער, פון ווינטמענשען, פון פּעדלער, פון מעקלער, פון פּראָצענטניקעס, פון עקספלואטאטאָרס, פון רבנים און פון משכילים וואָס וועלען אָנטאָן א נייע קרון אויף דער אלטער אָרדנונג, — דאן וועט דער נביא פון אזא כתריעווקע ניט זיין קיין מיכה המורשתי און ניט קיין קארל מארקס, נאָר דער נלות בדהן „שייקע פייפער" און דער גאנצער ציוניזם וועט ווערען א בזיון און א געשפּאָט פאר דער גאנצער וועלט.

און אויב מען דענקט אז די אידישע ארבייטער וועלען זיך פארדינגען ביי די פּריצים און וועלען אָפּגעבען זייערע כחות צו א פארפוילטען בינטעל הערשער, האָט מען א גרויסען טעות. אזא זאך וועט ניט געשען! עס זיינען געווען טעג ווען דער אידישער ארבייטער האָט געפּריידיגט די איינעמונג פון ארבייט און אָפּהיטונג פון לאנד (שומרים) און האָט זיך פאר דעם מקריב געווען. איצט אָבער, רופען מיר איינצונעמען דאָס פאלק פאר דעם לאנד און צוצוגרייטען דאָס לאנד פאר'ן פאלק.

דער אידישער ארבייטער, וואָס וועט גרייט זיין זיך אונטערצוגעבען דעם פּריוואטען קאפּיטאל, וועט פארראטען ניט נאָר דעם סאָציאליזם, נאָר אויך די אויפלעבונג פון אונזער פאלק אויף זיין אייגען לאנד. וועלן די ציוניסטען וואלטען נאָר פארשטאנען דעם גייסט פון דעם אידישען ארבייטער, וועלן זיי וואלטען נאָר פאר זיך נעהאט א פערספּעקטיווע פון דער צוקונפט וואלטען זיי פארשטאנען, אז עס איז אונמעגליך צו באשאפען דאָ א אידישען ארבייטער קלאס, וואָס זאל זיין אונטערטעניג צו אידישע בעלי בתים אין ארץ ישראל.

און ווער זיינען זיי, די דאָזיגע הויכע אידען וואָס וועלען אהערצו קומען? וועלען זיי קומען אהער פון באָלשעוויסטישען רוסלאנד אָדער פון דעם אָרימען פוילען? צי איז דאָס רעכט, אז אידישע קאפּיטאליסטען זאלען קומען אהערצו ארבייטען מיט אראבער, כדי „דאָס לאנד זאל ווידער אויפבליען" אָדער כדי צו עקספּלואטירען דעם אידישען ארבייטער, כדי א נייע קלאסען־מלחמה זאל דאָ אויסברעכען?

ניין, מיינע פריינד! אויב איר ווילט באשאפען א נייע ערד און א נייעם הימעל, מוזט איר זיך א נייעם וועג זוכען! מיר מוזען אויסזוכען נייע

פרידען פון די הימלען, אזוי אז דער פרידען פון די הימלען זאל זיך פאראייניגען מיט דעם פרידען פון דער ערד, מיט דעם פרידען פון ישראל, מיט דעם אידעאל פון יושר און צדק פון דער גאנצער מענשהייט. די אמת'ע קולטורעלע שאפונג פון דעם אידישען פאלק פון אמאליגע טעג ביז היינט איז געווען דער אידעאל פון דער סאציאלער הארמאניע, פון דעם מענשליכען, ברידערליכען צוזאמענלעבען, פון געראכטיגקייט און פון פרייהייט. איך וועל זיך דא איצט ניט אפשטעלען צו וויזען די סבות פארוואס די קולטור פון דעם אידישען פאלק איז אווען אין דער דאזיגער ריכטונג. דאס איז א פראגע פאר זיך. עס איז אבער א פאקט, אז ביים אידישען פאלק איז געבוירען געווארען דאס דאזיגע גרויסע וואונדער, אז צווישען אים איז געבוירען געווארען דער אידעאל פון נבואה, פון גרויסע זעהונגען פון די קומענדע טעג, פון דעם סאציאלזם. אויב איר זאלט אוועקנעמען פון דער אידישער געשיכטע די סאציאליסטישע שאפונג וואס האט זיך באהעפט מיט דעם גאנצען פאלק, דאן בלייבט גאר קיין אינהאלט ניט אינ'ם אידענטום, און עס בלייבט אונז ניט קיין בארעכטיגונג פארטצוזעצען די אידישע געשיכטע אין דער צוקונפט. וועז מיר זאגען דאריבער, אז מיר ווילען פארטזעצען דעם גאלדענעם פאדעם פון דער אידישער געשיכטע, הייסט דאס שאפען א נייע אידישע סאציאליסטישע געזעלשאפט. דעם דאזיגען אמת קענען אונזערע בעלי־בתים און משכילים ניט פארשטעהן. נאר דער אידישער ארבייטער קלאס איז דער איינציגער יסוד אויף וועלכען דאס נייע וועט קענען געבויט וועדען, דער איינציגער עלעמענט, וואס וועט קענען אויפהויבען אין זיינע הענט אונזער היסטארישע פאן.

דער אידישער ארבייטער, ווי דער ארבייטער פון דער גאנצער וועלט, האט איצט, אין אונזערע טעג, אויפגעהערט צו זיין א טרויעמער פון ווייטע חלומות. ער זעהט פאר זיך די מעגליכקייט צו פארווירקליכען זיינע שטרעבונגען אין לעבען. די קאפיטאליסטישע הערשאפט האט באנקראטירט און איז געפאלען אין דער גאנצער וועלט, ניט נאר ווייל דער כח פון דעם ארבייטער קלאס איז שטארק געווארען, נאר דערהויפט צוליב זיינע אינערע סתירות. די קאפיטאליסטישע ארדנונג איז ווי משוגע געווארען און באנעהט זעלבסט־מארד. דאס באווייזט די לעצטע מלחמה און דער שלום־אפמאך. עס האט זיך אפגעטאן דער היסטארישער אפשיין פון דער קאפיטאליסטישער ארדנונג און זי וועט אומקומען אין אירע אייגענע ווייטאגען. און אויב מיר זעהען, אז די קאפיטאליסטישע ארדנונג וואס עקזיסטירט שוין איז פאר'משפט צום אונטערגאנג, איז דאך קלאר, אז א קאפיטאליסטישע ארדנונג, וואס איז נאך ניט געבוירען געווארען, זאל אין גאנצען ניט געבוירען ווערען.

ווער פילט ניט אין ארץ ישראל די אינערליכע סתירות, וואס עס זיינען

ישראל זאָג איך: זאָל אייער הארץ ניט אָפּגעשוואכט ווערען און זאָל אייער האנט זיך ניט אראָפּלאָזען. אין אונזער אייניגקייט ליגט אונזער קראפט. איר זייט דאָ ניט אליין. נאָך א ווייל און דער גאנצער אידישער ארבייטער־קלאס וועט זיך פאראייניגען מיט אייך אין דער ארבייט, וועט געהן מיט אייך מיט אן אויפגעהויבענעם קאָפּ און מיט'ן אויפגעהויבענעם גייסט. וואר עס האָט אויערען צו הערען קען שוין פארנעמען דאָס קול פון דעם פאָלק'ס ערוואכען, וואס דערהערט שוין אייער רוף פון ארץ ישראל.

לאָמיר האָפען או די פּועלי־ציוניסטישע קאָמיסיע פון דער נאנצער וועלט וועט אויסארבייטען א סאָציאליסטיש פּראָגראם, א בריייטעם און א גרוים, און מיט דעם דאָזיגען פּראָגראם וועלען מיר זיך וועגדען צו דער אידישער ארבייטערשאפט און צו דעם אידישען המון און מיר וועלען זיי אויפּפאָדערען אונז צו הילף צו קומען, וויל אונזער ארבייט און אונזער שעפּפונג איז ניט נאָר א נאציאָנאלע, נאָר מיר ווילען דאָ אויפּלעבען דאָס אידישע פאָלק און אויפשטעלען אויף דעם אידישען לאנד א בנין פאר דער נאנצער מענשהייט.

וועגען אין די טיפקייטען פון אונזער געשיכטע און אין דעם גייסט פון דעם איצטיגען רעוואָלוציאָנערען מאָמענט. „די ערד איז נאָר געגעבען געוואָרען צו מענשען מיט מוסקולען" — דעם דאָזיגען אייביגען אמת מוזען מיר אויך פארווירקליכען אין לעבען. די נאציאָנאליזירונג פון דער ערד, פון האנדעל, פון ארבייט, פון אינדוסטריע און א סאָציאל־קאָאָפעראטיווע טעטיגקייט און אויפבויאונג אין אלע צווייגען פון אונזער לעבען, נאָר דאָס זיינען די וועגען פון אונזער וויידער־אויפלעבונג וואס מיר מוזען אין זיי געהן. איך וויים גאנץ גוט די שוועריגקייטען וואָס ליגען אויף דעם וועג. איך וויים די פעלערען פון די קבוצות און פון די ערשטע פרואוון. דערמאנט זיך מיר אָבער אז פעטער קראפאטקין האָט אמאל געזאָגט, אז דער בעסטער מיטעל צו באזייטיגען די פעלערען פון דעמאָקראטיע איז צו געבען א בריייטערע און א טיפערע דעמאָקראטיע. און דעריבער זאָג איך אז דער בעסטער מיטעל געגען די פעלערען פון די ארבייטער קבוצות איז די קבוצות בריייטער צו מאכען, צו דערהויבען, צו געהן אין פאָראוים און ניט אויף צוריק.

וועג אחד־העם איז געקומען אהער מיט 27 יאָר צוריק, האָט ער אויס־גערופען, אז מען מוז בריינגען אהער אין לאנד א בעסער אידעאנטום און אז אָפענהיימער איז געקומען אהער האָט ער גזאָגט, אז מען דארף דאָ בריינגען בעסער מיסט. אנשטאט א בעל הבית'ישע, היפאָקריטישע אידישקייט, דארפען מיר דאָ בריינגען גוטען מיסט. אנשטאט עלענדע, בעל־הבית'ישע נשמה'לעך מיט באהאלטענע „קערענקעם" אין זייערע זעק, דארפען מיר דאָ אויפבויען גרויסע פאבריקען, דארפען מיר דאָ בריינגען מאָדערנע מא־שינען פאר ארבייטער קבוצות; אנשטאט פוסטע מליצות, דארפען מיר דאָ באשאפען א ניי לעבען פון מענשליכער און בריידערליכער צוזאמענ־לעבונג.

און זאָלען אונז די ציוניסטען ניט דערציילען, אז עס איז ניטאָ קיין נעלער. אויב נאָר זיי וועלען אין הארצען האָבען דעם גאלד פון אמת, וועלען זיי שוין געפינען דאָס נעלד צו פארווירקליכען דעם אמת. איצט, אָבער, האָבען זיי ניט קיין אמת אין זייער הארצען און ניט קיין נעלד אין זייערע קעשענעס — נאָר א געפאלענעם גייסט, און זיי פארשוועכדען אומזיסט ניט נאָר דאָס נעלד פון אונזער פאָלק, נאָר זיי פארשוועכדען אויך זיין האָפענונג.

מען מוז ארויפליגען א צינז אויף אלע אידען פון אלע לענדער פאר ארץ ישראל. מען מוז אָנפאנגען מיט א נאציאָנאלער הלואה. מיר מוזען זיך וועכדען צו די פעלקער פון דער וועלט און דערהויפט צו אמעריקא, אז זיי זאָלען אנטייל נעמען אין אונזער נאציאָנאלער הלואה, אזוי ווי זיי האָבען געהאָלפען אלע אנדערע לענדער, וואס האָבען געליטען פון דער מלחמה. און צו די אידישע ארבייטער וואס ארבייטען אויף דעם לאנד פון ארץ

געהען צום טויט מיט דער רייגקייט פון דער ליבענדער טויב, וועלכע שוועבט איבער איר נעסט. דיזע פאלקס־אויסערוועהלטע מוזען יעצט ארַאפנעמען די שטערונג פון אונזער אויפלעבונגס־וועג מיט דער העזה פון הייליגקייט און דעם כעם פון אמת. וואָרים נאָר וען עס איז פּאראן א זין אין לעבען, איז אויך פּאראן א זין אין טויט.

פופצען יאָר זיינען שוין פאַראיבער, זינט דעם ווי ס׳האָט אָנגעפאנגען די נייע וואנדערונג פון די צעירים אין ארץ ישראל, און צוואנציג זיינען שוין, זינט עס האָט אויפגעשיינט דער ערשטער ליכט פון סאָציליסטישען ציוניזם. אין לויף פון דיזער צייט ווערט דער ווילען צו באשאפען אין א״י א סאָציאַ־ליסטישע געזעלשאפט אלץ שטארקער און בולט׳ער. אין אָנהויב האָט דיזער ווילען נאָך געוווכט אין דער פינסטער. דער רוב פון די פּועלי ציון האָט זיך נאָך ניט געקענט באפרייען פון דעם געדאנקען־טעות, דאס די מענשהייט מוז פריהער פול אויסטרינקען דעם בלוט־כוס פון קאפיטאליזם, ביז עס וועט קומען דער נצחון פון סאָציאליזם. אָבער די נויט, דיזער פרוכטבארסטער לערער פון לעבען, האָט געגעבען דעם שטארקסטען אָנשטויס צו דעם סאָ־ציאליסטישען ציוניזם. הינטער דעם אקער־אייזען און דער באָראָנע איז ביי די ארבייטער אויסגעלייטערט און באפעסטיגט געוואָרען די ערקענטניש, דאָס עס איז אונמעגליך צו באשאפען א אידישען ארץ ישראל, וועלכע זאָל שטעהן אין דעם רשות פון איר אייגענער ארבייט און זאָל צו זיך ציען דעם המון פון אידישען פּאָלק, אויב דער פּריוואט קאפיטאל וועט הערשען אין דעם ישוב. דער אידישער ישוב זעלבסט, יענע וויכטיגע בריאה, וועלכע זויגט צווייי ברוסטען — די אידישע פילאנטראָפּיע און די אראבישע ארבייט, — דער אידישער ישוב און זיינע ווידערשפּרוכען און זיין שאנדע האָט באשטע־טיגט דעם אמת, דאָס א אידישער ישוב אין ארץ ישראל דורך פּריוואָטען קאפיטאל איז א לעבערליכער ווידערשפּרוך.

דיזע ערקענטניש, אז ס׳איז ניטאָ קיין ציוניזם אויסערהאלב פון סאָ־ציאליסטישען ציוניזם, אז דעם ציוניזם פון פּריוואָטען קאפיטאל, פון עקס־פּלואָטאציע, פון פּרעמדער ארבייט, פון געלדזוכט, האָט קיין שום נאציאָנא־לען אינהאלט ניט, און האָט קיין שום שייכות ניט מיט דער לייזונג פון אי־דישען פּראָבלעם, דיזע ערקענטניש ווערט אין אונזערע טעג כמעט די אלגע־מיינע ערקענטניש פון פּאָלק. דערווייל אָבער הויבט זיך אויף פון דער איינגעשאפט און פינסטערניש פון לעבען דער ליטערער געשריי, וואָס ס׳איז פּאראן אין אים אי טיפער האס אי אונענדליכע ליבע, דער געשריי צו ענדע־רען די וועלט און צו מאכען ריין דאָס לעבען, כדי עס זאָל ניט חרוב ווערען די גאנצע מענשליכע היסטאָריע אין דעם אפגרונד פון עגאָאיזם און בייזער פּארנונפט. די ענטוויקלונג פון דעם ישוב האָט א שטופ געטאָן דעם ציוניזם

באַשיצונג פון לעבען

נאָר אין נאָמען פון לעבען געהען די קינדער פון דער ארבייט צום טויט, רופען זיי צום שוץ געגען דעם אויסערן שונא און זאמלען זיך צו מלחמה געגען דעם פיינד, וועלכער לויערט פון אינווייניג. די פארפאַלקאָמונג פון לעבען, די דערהויבונג פון דער צוקונפט, די הייליגקייט פון דער געשיכטע, נאָר זיי זיינען מחייב דעם טויט. זיי, און נאָר זיי נעמען אראָפּ דעם טויט־פלעק פון דעם אויסגעשטרעקטען קריגס אָרעם, און די ווילדקייט און די טומאה פון הארצען, וואָס דערשמעקט מלחמה. ניט דער נצחון, נאָר דער זעלבסטשוץ איז מכפּר אויף דער מלחמה, און כשר איז דער מלחמה־געשרייַ נאָר וועַן ער ווערט מנולגל אין דעם שיר פון לעבען.

אויף די בערג פון גליל זיינען געפאלען אונזערע זין און אונזערע טעכטער, איז ארויסגעגאנגען זייער נשמה אויף קדוש השם. און דאָרט אין מיטען וועג זידט דאָס בלוט פון דעם גבור, עס ווייל זיך ניט בארואיגען און שעמט זיך שטיל צו ווערען, ביז דאָס פאַלק וועט זיך אויפהויבען אין זיין נאנצען הויך און וועט דורך דעם פארגאָסענעם בלוט אויפשטעהן צום לעבען. און עס וועלען נאָך פאלען קרבנות, און מיר וועלען נאָך פלעכטען בלומען, בלומען פון אונשטערבליכקייט און בלומען פון אייביגען פרילינג, פאר די וועלכע זיינען זיך מוסר נפש פאר דער הייליגקייט פון לעבען.

אָבער אזוי ווי די זין פון דער ארבייט רופען איצטער צונויף דאָס פאַלק צום שוץ כלפי חוץ, אזוי מוזען זיי אויך באשיצען דאָס פאַלק און די ערד געגען דעם אונפארשטאנד, די טעמפקייט, די שנאה, די אינדיפערענץ פון אינווייניג, מוז דאָס פאַלק ארויסגעהן פון דעם פייער מיט א נייעם רצון, מיט א פארדאָפּעלטען כח, מיט א געלייטערטער ערקענטנים, מיט א שטרענגונג, וועלכע זאָל זיין הארט ווי פעלז. דיזע פאַלקס־אויסערוועהלטע, וועלכע

---

*) דעם דאָזיגען ברויזענדען אויסדרוק פון א גרויסער אידיש־רעוואָלוציאָנערער נשמה, האָט דר. נחמן סירקין אָנגעשריבען אין ארץ ישראל אין יאָהר 1920, וואו ער האָט זיך געפונען אין דער צייט פון בלוטיגע צוזאמענשטויסען אין גליל און איז אונטער־ן טיטול „חגנת החיים" צוערשט פארעפנטליכט געוואָרען אין העברעאיש אין דעם אָרגאן פון דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער ארבייטער אָרגאניזאציע „אחדות עבודה". („קונטרס" חוברת ל. אדר תר"ף). שפעטער האָט עס די א"י ארבייטער־אָרגאניזאציע ארויסגעגעבען אין דער פאָרמע פון א פלוג־בלאט און ס'איז אין יענער צייט ווייט און בריט פארשפרייט געוואָרען איבער־ן גאנצען לאנד.

פון די ארבייטער אין א"י מיט די אידישע ארבייטער פון חוץ לארץ וועט ברייננען חס ושלום צו א בגידה געגען די העברעאישע שפראך. וועז אבער די ארבייטער אין א"י זאלען זיך אפזאגען איננאנצען פון די אידישע ארבייטער אין חוץ לארץ און זאלען מאכען שלום מיט די קאלאניסטען און די קרעמער פון א"י, אט דאמאלט וועט זיך אויפריכטען די העברעאישע שפראך, וועלכע ליגט נעבאך נעפאלען אין די קבוצות און קאאפעראטיוון, און אונזער נאציאנאלע שפראך וועט זינגען אויף אלע גאסען דורך די קול־טור־קראפט פונ׳ם פרייוואטען קאפיטאל.

און מיר שטעהען אלע מיט א וועהטאג אין הארצען און מיט א טיפען כעס און וואונדערן זיך וועגען דיזען גאנצען אנכליק. וואס איז עס? האט דען די בורזשואזע שנאה און קורצזיכטיגקייט אזוי פיל אלץ איבערגעפירט, אז אפילו אויף דעם ברעג פון אפגרונד קאנען זיי ניט געהן ריכטיג? איז דען ניטא קיין תרופה צו דיזע עקשנים, מנהיגים און משכילים כביכול? זינקען דען איין אין דעם אפגרונד פון דער נעשיכטע די אויסגעטריקענטע ביינער פון אידישען פאלק אונטער דעם קלאנג פון דעם פארזונקענעם גלאק פון דער בורזשואזיע וועלט, וועלכע נויגט זיך צום אונטערגאנג, און עם מאכען פון אונז נאר חוזק די ווילדע נעשרייען פון הידד און הורא?

אבער אויף די בערג פון דעם גליל טראגט זיך דער שמייכעל פון שטילער גבורה, וועלכע פליסט ווי לעבעדיגעם וואסער פון דאס הארץ פון דער אומה, וועלכע צאפעלט זיך אין איר בלוט און אין איר בלוט שטעהט זי אויף צום לעבען. וואהרום תל־חי איז ניט אן איינצעלנע פלוצלונגע ערשיינונג, נאר זי איז א סימבאל, דער טיפסטער אויסדרוק פון דער לעבענס־העלדיש־קייט, וועלכע האט אנגעכאפט אין דער לעצטער עפאכע די אידישע רעוואלוציאנערען פון דער וועלט, די קעמפער פאר זעלבסטשוץ, די חברים פון אידישען גדוד און פון דער רויטער ארמיי, די טויזענדער און צענדליגער טויזענדער צעירים און צעירות, וועלכע האבען זיך אומעדום מוסר נפש געווען פאר דער הייליגקייט און רייגקייט פון לעבען. פון תל־חי וועט אונז לייכטען א נייער ליכט אין אונזער פינסטערניש, פון תל־חי וועלען מיר שעפען קראפט און שטארקייט ניט נאר כדי אונז צו באשיצען, נאר אויך כדי אויסצוטרעטען א נייעם וועג פאר דעם ישוב, אין דער אויפלעבונג פון א"י.

אויב אבער דער מדבר פון דעם בורזשאזעם ציוניזם ענטפערט ניט אויף דעם קול פון דעם ארבייטער, אויף דעם קול פון פאלק, איז דאך געקומען די שעה, וועז מיר מוזען אנהויבען ריידען אנדערע וועגען אן אנדער שפראך. דער ארבייטער פאדערט און ניט ער בעט, או דאס גאנצע לאנד זאל נעבויט ווערען אויף דעם יסוד פון איינענער ארבייט, דאס הייסט, אויף דעם יסוד פון נאציאנאלער ווירטשאפט, וואס אהן דיזען יסוד איז ניטא קיין

אויף דעם וועג פון סאציאליזם, און דער אלגעמיינער סאציאליסטישער גע־דאנק האָט ארויפגעלעגט אויף דעם סאציאליסטישען ציוניזם דעם שטעמפל פון אבסאָלוטען אמת, פון אן אבסאָלוטער פאדערונג.

און אָט זיינען נעקומען די לעצטע טעג, די טעג פון די נייע קאמפען און דעם נייעם זעלבסטשוץ, און דער סאציאליסטישער ציוניזם איז ווידער געשטעלט געוואָרען אויף דער טאגעס־אָרדנונג, שוין ניט נאָר ביי די ארביי־טער, נאָר ביי די אלע, וועלכע זיינען נאָענט צום ישוב. די וועלכע ווילען באשיצען דאָס לאנד, פאר זיי קען די באשיצונג נאָר זיין א מלחמה פאר דעם לעבען. דער ישוב דארף אין זיך פארקערפערען נאָר שיינקייט, געראָטיג־קייט, אמת, פארפאָלקאָמונג פון לעבען צוליב דעם גאנצען פאָלק. ניטאָ קיין ישוב אין ארץ ישראל אָהן דער אויפלעבונג פון פאָלק ישראל, און ניטאָ קיין נאציאָנאלע אויפלעבונג אָהן סאָציאלער באגייסטערונג, אָהן דער דערהויבונג פון דער ארבייט. דאָס גאנצע פאָלק אין א"י האָט איצט דערקענט, דאָס מיר שטעהען ביים קריזיס, און דאָס נאָר א מאסאָווע איינוואנדערונג און א בריטע קאָלאָניזאציע אויף דעם יסוד פון אייגענער ארבייט קאָן ראטעווען דעם ציוניזם, וועלכער צאפעלט זיך צווישען לעבען און אונטערגאנג.

אָבער קיינמאל איז ביים ציוניזם ניט געווען דער שכל אזוי בלאם און דער רצון אזוי אָרעם ווי איצט. אנשטאט אנידערצושטעלען די פראגע פון דער טעריטאריאלער אויפלעבונג אין איר גאנצער גרויס, אנשטאט זיך בא־ציען מיט יראת הכבוד צו אלע אונזערע כאציאלע און קאָלאָניזאטאָרישע פראגען, איז דער ציוניסטישער געדאנק איצט געפאנגען אין קינדישען שרעק און איז בלינד צו אלעם, וואָס קומט פאָר ארום אים. מען הערט נאָר דרשות און מגידישע חקירות וועגען די פארטייען און דעם פורכטבארען אומגליק, וועלכען זיי בריינגען חלילה אויף דעם פאָלק ישראל און ארץ ישראל. ניטאָ אין אונזער לעבען קיין פלאץ פאר מפלגות, און די פארטייען שטעהען אין ווידערשפרוך צו אייגהייט פון דער נאציאָן. בכלל, זאָלט איר, שלעכטע קינדער פון די פארטייען, גיהן און זיך אָנשליסען צו אונזער פארטיי און אונזער שכל, די פארטיי און דער שכל פון דער בורזשואזיע, דאָס איז דער שלום־פארשלאג פון די ציוניסטען. מען שרעקט דעם עולם מיט דעם רויטען גיפט, וועלכער בריינגט אריין א מהומה אין דער מענשהייט, און וואָס אָהן אים איז דאָך די מענשהייט נאָר אָנגעפילט מיט שלום, גערעכטיגקייט, שיינ־קייט, אמת און אָרדנונג. די ארבייטער קבוצה איז חם ושלום א באַלשעוויס־טישע קאָמונע, און דער באַלשעוויזם האָט דאָך געבראכט אונזער פאָלק צום פארדארבען, בשעת אונטער דער פריערדיגער אָרדנונג, פון די צייטען פון צאר ביז דעניקין, איז דאָס פאָלק ישראל געווען גליקליך און זיכער. אנדערע טוען אָן א מענטעלע פון ליבשאפט צו די ארבייטער. נאָר די פאראייניגונג

איר באשאפט צווישען דעם ציוניזם און דער אידישער פאלקס־מאסע אין ארץ ישראל און חוץ לארץ.

רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דעם רוח ישראל און דער תורת ישראל, וואהרום דורך דיזער פאליטיק זייט איר אייגענטליך מבזה אלע אייר־ביגע תוכנים, וועלכע זיינען באהאלטען אין דער אידישער נשמה.

און רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דער שפה עברית, וואס אין איר טיפקייט און איר ליכט איז באהאלטען א קולטור פון נייע וועלטען און נייע באציאונגען, וואס דער וויידערשפענסטיגער שיר פון דעם אמאליגען דור וועלט אין איר מגולגל אין דעם ליד פון שאפונג און גערעכטיגקייט פון דער געמיינשאפט פון דער צוקונפט. רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דיזער הייליגער שפראך, וואהרום פון איר גאנצער הייליגקייט האט איר גע׳־ירש׳ענט נאר די אויבערפלאכיגקייט, די פלוידעריי, די הברה.

און רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דער אויפלעבונג פון פאלק און לאנד. וויסט איר דאס שרעקליכע וואהרט, וועלכעם ליגט אויף אונזערע ליפען? מיר ווילען דאס אייך זאגען: מיט אייערע אייגענע הענט בויט איר אויף צווישען אונז די פרעמדע פעסטונג, וואס באלד וועט אונטער אירע פורכטבארע שאטענס פארטריקענט וועלן דער בוים פון דער לעצטער האפנונג פון דעם אידישען פאלק. היינט איז עס אפשר א פאלעמישע מליצה, מארנען קאן עס אבער וועלן א טראגישער אמת!

און איר, חברים ארבייטער, פאלט ביי זיך ניט אראפ! אויף די בערג פון גליל שטייגט אויף די זון, אונזער זון, און קראפט און גבורה איז אין אירע פלינלען. איר האט באשיצט דאס לאנד געגען אירע אנפאלער פון אויסען, איר וועט נאך באשיצען מיט אייער ארבייט און אייער גייסט דאס לעבען געגען די שטערונגען פון אינווייניג!

געשריבען אין ארץ ישראל, אין 1920.

ארט פאר א אידישען ישוב און פאר אידישער אויפלעבונג אין ארץ ישראל. אלע געלדער און אלע כחות פון די ציוניסטען, אלע אונטערנעמונגען פון ציוניזם, דארפען זיין פארוואנדעלט יעצט צו דיזען צוועק. אלע מיטלען דארפען מער ניט אויסגענעבען ווערען ווי פאר אין זאך: די באשאפונג פון א אידישער ווירטשאפט דורך שטאטישע און דארפישע קאאפעראטיוון. עס איז מעגליך ארייצובריינגען צענדליגער טויזענדער נייע מענשען און קאלאניזירען זיי אויף דעם סיסטעם פון קאאפעראטיוון. אבער וועלען מיר באמת שווייגען, בשעת הונדערטער און טויזענדער מענשען גרייטען זיך צו פארלאזען דאס לאנד דורך מאנגעל אין ארבייט און נויט, אדער בעסער געזאגט, וויל די מנהיגים און בעלי בתים זיינען טויב און שטום און זיינען געפאנגען פון קינדערשען שרעק?

און זאל מען ניט זאגען, דאס די קאאפעראטיוע אנשטאלטען האבען דעפיציטען, און דאס מען וויל פארהיטען אידישע געלד, עס זאל ניט געהן חלילה אויף אומפראדוקטיווע צוועקען. מיט דיזער מעשה מאכט איר נאר א געלעכטער. איר ווייסט, אקוראט ווי מיר, דאס די שטאטישע קאאפעראטיוון, די אינדוסטריע־קאאפעראטיוון, דער קאנסום־קאאפעראטיוו „המשביר", ניט נאר זיי פארלירען ניט, נאר דאס זיי האבען געקאנט זיין א קוואל פון וואוילשטאנד פאר דאס גאנצע פאלק, וואלטען געקאנט פארביליגערען די פראדוקטען, פארגרעסערען די באפעלקערונג, אויב נאר דער נויטיגער קאפיטאל וואלט אין זיי אריינגעלייגט געווארען. עפענט אויף גרויסע נאציאנאלע פאבריקען, אויף א דעמאקראטישען באזיס, און דורך קאאפעראטיוע ארבייט, און איר וועט אויפלעבען דאס לאנד. און די לאנדווירטשאפטליכע קבוצות, זיי זיינען דאך באמת דער ערשטער קאלאניזאציאנס־פארזוך, וועלכער האט זיך איינגעגעבען אין נאציאנאלען, עקאנאמישען און סאציאלען זין. אמת, אין פילע קבוצות איז שוין אונמעגליך געווארען דאס ליידען פון דחקות, פון מאנגעל אין בהמות, ערה, הויז־ווירטשאפט. אבער די ארבייטער בלייבען שטענדיג אויף זייער וואך און זיי פארערען איצטער איינמאל פאר אלע מאל, דאס די נאציאנאלע קאפיטאלען, וועלכע ווערען אויפגעזאמלט אין דער וועלט, זאלען אריינגעלייגט ווערען אין נאציאנאלע ווירטשאפט, אין קאאפעראטיווע ארגאניזאציאנען, צוליב אידישע ארבייט און צוליב דער פארגרעסערונג פון ישוב. דאס געלט זאל ניט צוטיילט ווערען מעהר אויף תמיכות, שכירות, קרעדיטען ער שיבוא אליהו, לטובת פון פריוואטע קאפיטאליסטען.

אויב איר הערט ניט און איר פארשטעהט ניט, דאן זאלט איר ווייסען, דאס איר וועט זיין שולדיג אין איצטיגען קריזיס, פאר דעם אפגרונד, וועלכען

קראפט זוכט דאָס אידישע פאָלק אין דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם א נייע וועלט פון קולטור, א נייע אָרדנונג פון געזעלשאפט, א נייעם וויללען פון געשיכטע. עס איז נאָך א טעגדענק, א האָפנונג, א מיסטישע זענזוכט פון א פאָלק נאָך א טאָט און א וואונדער, אָבער א זענזוכט, וועלכע ראָנגעלט זיך פאר היסטאָרישער געשטאַלט, וועלכע זוכט דאָס קלייד פון רעאַליטעט.

אלם אן אידעע און א באוועגונג איז דער סאָציאַליסטישער ציוניזם דער שלום־אקאָרד פון דער גאנצער קולטור־באוועגונג פון אידישען פאָלק אין דער מאָדערנער צייט, איז עס די העכסטע היסטאָרישע שטייגערונג פון אלע זיינע אָפענע און פארבאהאלטענע האָפנונגען און נביאות. נאָר נאָך צוויי יאָר־הונדערטען פון אידישער איראָפעאיזירונג און פארוועלטליכונג; נאָר נאָך דער עפאָכע פון אסימילאציע און קולטור אין מערב אייראָפּא; נאָך דער עפאָכע פון השכלה, ציוניזם; נאָך דעם אָנשטוים פון אידען אָן רעוואָלוציע און סאָציאַליזם אין דער גאנצער וועלט, האָט געקאָנט אויפשטייגען ביים אידישען פאָלק דער סאָציאַליסטישער ציוניזם, דער וויללען צו א נייער אייגענ־ארטיגער קולטור־היסטאָרישער טאט. דער סאָציאַליסטישער ציוניזם איז א נייע שעפפערישע וועגדונג פון דעם אידישען היסטאָרישען רצון, א נייע, אלט־נייע ליניע, וועלכע דער היסטאָרישער פראָצעס פון אידישען פאָלק נעמט יעצט. אלע אנדערע אידישע געזעלשאפטליכע און קולטורעלע באוועגונגען, די אסימילאציע, דער בונדיזם, דער ציוניזם, דער גלות'יזם טרעטען שוין קענטיג אָפּ פון זייערע ביז־איצטיגע פּאָזיציעס און גרענעצען און שטראָמען יעצט אין דעם פלום פון סאָציאַליסטישען ציוניזם, וואָס אונטער זיין צייכען שטעהט באלד די אידישע צוקונפט.

אלם אידעע און באוועגונג איז דער סאָציאַליסטישער ציוניזם די פרוכט פון קולטורעלער און געזעלשאפטליכער ענטוויקלונג פון אידישען פאָלק אין דער מאָדערנער צייט, אין די לעצטע הונדערט יאָר. אָבער אלם ביינקשאפט און האָפנונג, אלם מיסטישער גליבען און אינוויניגער בטחון, וואָרצעלט דער קאָמפּלעקס פון געדאנקען און געפילען, וועלכער איז איינגעשלאָסען אין סאָציאַליסטישען ציוניזם, אין דער גאנצער אידישער געשיכטע. דער קאָמפּ געגען דער וועלט, אויס דער דערקענטניש פון דער אייגענער אריגינאליטעט און מיסיאָן, פאר די העכערע אידעאלען פון קולטור און הומאניטעט, פאר דער פארגייסטיגונג און מאָראַליזירונג פון לעבען, איז דער גרונט־מאָטיוו פון דער אידישער געשיכטע. די איבערווינדונג פון יעדער נאַטירליכער און היסטאָרישער רעאַליטעט, כדי ארויפצוברייננען די שכינה און דעם מלכות־הרוח, און פארווירקליכען דעם אידעאלען שבת־שבתון פון דער געשיכטע, ציט זיך ווי א רויטער פאָדים דורך די יאָרטויזענטער פון דעם אידישען היס־טאָרישען לעבען. אין די אידעען פון שיבת ציון, ביאת המשיח, גאולה,

געדאנקען וועגען סאָציאַליסטישען ציוניזם *)

מיט דעם וואָרט סאָציאַליסטישער ציוניזם ווערט באצייכענט דער אויפֿגעוואכטער און ערוואכטער ווילען פֿון אידישען פֿאָלק צו פֿאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, צו סאָציאַליסטישער קאָנסטרוקציאָן און צו פרייען נאציאָנאַל־קולטורעלען רענעסאנס. אָבער אין דעם וואָרט סאָציאַליסטישער ציוניזם ליגען ענטהאלטען מער מעגליכקייטען, אויסזיכטען, היסטאָרישׂ־קולטורעלע פֿאָטענצען, כחות פון פארנאנגענהייט און שאפענדע טענדענצען פון דער צוקונפט, איידער אין וועלכער עס איז באגריפֿליכער אויסטייטשונג און דעפיניציע פון דעם וואָרט. עס איז א צוזאמענפֿעטונג פון ציון און סאָציאַליזם — צוויי אומענדליך־רייכע, כמעט מיסטישע קולטור אידעען און היסטאָרישע וויילונגען, וועלכע האָבען אין שורש און אין מקור אין די טיפּענישען, אין דעם אפגרונט פון דער מענשליכער נשמה, אין דער היסטאָרישער נשמה. צווישען דיזע טיפּסטע קולטור־אידעען שאָפט זיך יעצט אן ערליזענדער סינטעז אין דער ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער באוועגונג. אין דער באוועגונג פון אידישען פֿאָלק באוואוסטזיניג און פריי אויפצובויען א סאָציאַליסטישע געזעלשאפט אין ציון, וואָס אויף איר יסוד זאָל זיך אויפּבויען א נייע, נאָך ניט געווען, מענשליכע קולטור.

אין מיטען פון אלע נאציאָנאַלע באוועגונגען, אלע רעוואָלוציאָנערע שטורמען און סאָציאַליסטישע האָבונגען פון אונזער צייט, שטעהט דער סאָציאַליסטישער ציוניזם אלם אן אייגענארטיגע אידעע און באוועגונג. אפשר די אייגענארטיגסטע נאציאָנאַל־פֿאָליטישע און סאָציאַל־קולטורעלע ערשיינונג פון דער צייט. אזוי אייגענארטיג און מערקווירדיג ווי דער שיקזאל, די טראגיק און די האָפנונג פון דעם אידישען פֿאָלק זעלבסט. ערשט דער נייסט פון דער צוקונפט וועט דערקענען און אפּשעצען פון דער היסטאָרישער דיסטאנץ די גאנצע קולטורעלע און היסטאָרישע גרויס פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם אלם אידעע און באוועגונג.

דער סאָציאַליסטישער ציוניזם איז נאָך אמאל נעווען א גרויסע ארויספּאדערונג פון דעם אידישען פֿאָלק געגען דער וועלט און געשיכטע. דאָס תורה־פֿאָלק און גלות־פֿאָלק שטעלט זיך איבער דער וועלט, ווי די וועלט באליכטען, פירען, ערליזען, דורך זיין אייגענער דערהויבונג און ערלייזונג. דורך די דערקענטנים פון זיין אייגענער קולטור־וועדט און זיין שאפענדער

*) פון „טאָג", מערץ 19טען, 1918.

עתיד לבוא, קץ הימים, אחרית הימים, און אפילו אין דער מיסטישער האָפּנונג פון תחית המתים קלינגט און דריקט זיך אוים דיזע היסטאָרישע אָריגינאַליטעט פון אידענטום.

אין דער משיח־האָפּנונג האָט דיזער אייגענארטיגער גייסט פון אידענטום שטיל געברענט, אין די פאַלשע משיח־באוועגונגען פלעגט ער זיך פאנאנדער־פלאקערן מיט א מיסטישער קראפט און פלעגט דרעננען צו פאנטאַסטישע, אָפטמאָל גאָר הערָאישע טאטען.

פון דיזען אייגענארטיגען גייסט פון תקון עולם און היסטאָרישען משיח זיינען דורכגעדרונגען אלע עפּאָכען פון דער אידישער געשיכטע, אלע ענטוויקלונגס־פאזיסען פון אידענטום, פון דעם ביבלישען אלטערטום ביז צו דער מאָדערנער צייט. אין אלע ערשיינונגען פון אידישען גייסט, אין דער תורה, אין דער אידיש־גרויכישער פילאָזאָפיע, אין מדרש און תלמוד, אין דער מיטעלאלטערליכער פילאָזאָפיע, אין פיוט, קבלה, חסידות; אין אלע אונטערשיידונגען פון דעם אידישען געניוס, אין פילאָזאָפיע, רעליגיע, סאָציאליזם, ליטעראטור, האָט זיך אויסגעדריקט דיזע אייגענארטיגע אידישע אינדיווידואליטעט, וועלכע וועלט איבערווינדען די וועלט פון נאטור און אויפבויען די מלוכה פון גייסט. אין דיזען שרש פון דער אידישער געשיכטע, אין דעם מקור פון אידענטום וואַרצעלט דער סאָציאליסטישער ציוניזם. דיזע מאָדערנע, אידישע רענעסאנס־שטרעבונג איז מער איידער א סאָציאל־פאָליטישע באוועגונג, מער איידער א נאציאָנאלע אויפהויבונג. די אידעע פון אידענטום, וועלכע איז א שעפּפערישע קולטור־אידעע פון דער מענשהייט, לעבט ווידער אויף צוזאמען מיט דער באפרייאונגס באוועגונג פון אידישען פאָלק. די היסטאָרישע פאָטענציען פון דער אידישער נאציאָן, וועלכע זיינען נידערגעדריקט און נידערגעהאלטען געוואָרען, געפינען ווידער אן אויסוועג, א שאפונגס־מעגליכקייט דורך דעם, וואָס די אידישע נאציאָן טרעט ווידער ארויף אויף דער בימה פון דער וועלט־געשיכטע.